

له چاپکراوه کانی کورپی زانیاری عیراق
«دهسته ی کورد»

کۆمه له می شیعی
فوتی قادری هه مه وهند

مه لاجبند الکریمی مدرس

و

فتح عبد الکریم

کۆیان کردوو تهوه و راستیان کردوو تهوه و
فه ره نهنگۆکیان بو ناماده کردوو

چاپخانه ی کورپی زانیاری عیراق

بهمنه - ۱۹۸۰

له چاپکراوه کانی کۆری زانیاری عیراق
«دهستهی کورد»

کۆمهلهی شیعی
فوتی قادری هه مه وهند

مه لاجبند الکریمی مدریس

و

فتح عبدالکریم

کۆیان کردوو تهوه و راستیان کردوو تهوه و
فه ره نهنگۆکیان بو ناماده کردوو

چاپخانهی کۆری زانیاری عیراق

بهغدا - ۱۹۸۰

پیشگی

تیره‌ی همه‌وهند یه‌کیکه له تیره به‌ناوبانگه‌کانی کورد که له رووی نازایه‌تی و خوگری یه‌وه شوینیکی تاییه‌تی و ناویکی دیاری یان بووه • ئەم تیره‌یه هه‌روه‌ک پیاوی سوارچاک و چالاک و نه‌یه‌زو دهم‌راستیان زۆر بووه ، بی‌گومان پیاوی ئەدیو و ئەده‌ب‌دۆست و خوینده‌واریشیان تیا هه‌لکه‌وتوووه • ناچیتته عه‌قله‌وه تیره‌یه‌کی وا چاونه‌ترساو که به‌دریژایی ساڵ له به‌رده‌ل به‌ردو گیره‌و کیشه‌ی قاجاری و عوسمانیدا بووبن و ، هه‌یتیکیان ئەم‌دیوو هه‌یتیکیان ئەو‌دیوو ، پوژیک له (بازیان) و ، دوو پوژ له (زه‌هاو) یا (قه‌سری شیرین) و پوژیک دوو‌رخراوه‌ی (ده‌رنه) و (ئه‌طه‌نه) بووبن و ، له‌گه‌ل چه‌رخ‌ی گه‌ردووندا له ته‌پاوتلدا بووبن ، که‌چی خوینده‌واریان تیا هه‌لنه‌که‌وتییت • به‌لام ئەو بی‌که‌سی و بی‌ده‌ره‌تانی‌یه که به‌هه‌زاران هونه‌رمه‌ندی‌تری کوردی بی‌سه‌رو شوین پیچاوه‌ته‌وه‌و و نی کردوون ، ئەوانیشی هه‌ر به‌و ده‌رده‌ بردوووه •

ئیمه زۆر شادمانین که‌وا توانیمان ئەم به‌ره‌مه‌ی فه‌قی قادری هه‌مه‌وهندمان زیندوو کرده‌وه‌و خستمانه‌ پیش چاوی به‌ره‌ی ئەم‌پو و دواپوژی نه‌ته‌وه‌که‌مان و ، به‌مه‌ بو‌یه‌که‌مجار ئەم لایه‌نه‌ تاریکه‌ی ئەده‌بی کوردمان که‌میک روون کرده‌وه ، به‌هیوای ئەوه‌ی بیته‌ یارمه‌تی‌ده‌ری بو دوا‌ی ئیمه — هاتوان و بتوان شتیکی به‌که‌لکتر به‌ینه‌ به‌ره‌م •

دیوانی فہقی قادر چوں نامادہ گرا ؟

له سالانی ۱۹۵۵ - ۱۹۶۰ دا کہ مالمان له کهر کووک بوو ، باو کم به هوی ناره زووی کونیه وه له گهران به دواي که له پووری نه ده بیی کونسی کوردداو ، به هوی تیکه لی به وه له گهل هندی پیاوی پیری وریای نه ده بدوست ، به تایبه تی له ریگای (فہقی ره شیدی هممه وه ند) وه (۱) ناشنایی له گهل زیانو به سهرهات و شیعی (فہقی قادری هممه وه ند) په یدا کردو ، ناوه ناوه لیره و له وی شیعی نه م ذاته ی بهر گوی نه که وتو ، نه مه همووی بووه هوی بیر کردنه وهی له کو کردنه وهی بهر همه کانی فہقی قادرو که وته هه ول دان بو په یدا کردنی سهرچاوه و ، له ریگای هندی دوستو برادره وه په یدای کردن • بهر یزان ماموستا نه مین چولمه کی ماموستای مه عهده ی ئیسلامی له کهر کووک و ، کاک فاتیح غفور هممه وه ند ماموستای ناوه ندی و ، کاک عه بدوللای حه یدر عزیزو ، کاک نه جمه ددین فہتساحی هممه وه ندو ، خوالی خوش بوو فہقی ره شید له م باره وه یارمه تی یان داوه و بویه شایانی ریزل گرتن و سوپاس کردن •

باو کم لهو سهرده مه دا ههرچی بهر ده ست که وتوو نووسیویه ته وه

(۱) فہقی ره شیدی کوری نه حمه دی کوری عزیز ، له بهر هی (سیتا به سهر) ، پیاویکی نه ده بدوست و سهر له که له پوور دهرچوو بوو • له ژماره ۱۲۸۳ ای سالی ۳۱ ی رۆژنامه ی (ژین) دا که له ۱۹۵۶/۲/۹ دا دهرچوو ، له بهشی (شیعیرو شاعیره کانمان) دا وتاریک به زمانیه وه له باره ی فہقی قادره وه بلاو کرا وه ته وه ، له مه وپاش گه لی جار ئیشاره تی بو نه که یں • نه م ذاته له سالی ۱۹۷۵ دا له سلیمانی کوچی دواپی کردوو •

بئى ئەۋەدى بەپىنى رىئى و شوئىنى نوئى باسى سەرچاۋە يا جياوازىي تىكستى دەسنووسە كان ، يا ئەۋ شتانه بكا كه له پەراۋىزەۋە نووسراۋنەتەۋە • هېچ نوسىخە يەكى بە نوسىخەى سەرەكى دانە ناۋە تا ئەۋانى كه بخاتە پەراۋىزەۋە • خۆشى بە هېچ جۆرە بابەت بەندى يەكەۋە خەرىك نە كرده • خۆلا سە كارەكەى ھەر ئەۋەندە بوۋە كۆمەلى شىعرى فەقى قادر بنووسىتەۋە بوۋ خۆى ھەلىگرى و بىرى له چاپ كرده و لىكۆئىنەۋەۋە راست كردهۋەى نە كرده تەۋە •

بۆيە كه لەم سالانى دوايىدا پىرمان له چاپ كردهى كۆمەلە شىعرە كان كردهۋە ، دىمان نابى تەنھا پشت بەۋ كارە پىشوۋەى باۋكم بىستىن ، لە بەر ئەۋە ھاتىن دووبارە ناردمان بەدۋاى دەسنووسە كۆنە كانداۋ ، ئەۋانەش كه ئەۋ دەسنووسانەيان لا بوۋ ، پىۋانە بەدەنگمانەۋە ھاتن • ئىمەش خۆمان چىمان لا بوۋ ، سەرەپاى دەسنووسە كانى باۋكم ، ھەموومان ھىنان و كەوتىنە بەراورد كردهيان • لەم كارى جارى دوۋ ھەمەماندا كه دووقۆلى پىيەۋە خەرىك بوۋىن ، پشتمان بە تىكرای ئەم دەسنووسانە بەست :

۱ - نوسىخەى لەپىش و يەكەم كه دەسنووسى ھىرزا موھەممەد رەھىمى كورپى كوئىخا سەئىمانى سماقلىۋىي (۲) ناۋىكە كه كاتى خۆى لەگەل خوالى خۆش بوۋ فەقى قادر له بەندىخانەى كەركووك پىكەۋە ھەپس بوۋن • ئەم پىۋە دىۋانەكەى بوۋ فەقى قادر نووسىۋەتەۋە • خەتى خۆش بوۋە ، بەلام رىنووسى بە باشى نەزانىۋە ، بۆيە ھەلەى زۆرى له نووسىنەكەدا ھەيە • لە داۋىنى زوربەى بەشەكانى ئەم نوسىخەيەدا ھىرزا موھەممەد رەھىم

(۲) سماقلىۋو : سماقلىۋى سەرۋو و سماقلىۋى خواروۋ ، دوۋ دىن لە قەزاي كۆيە . لامان مەعلووم نى يە ئەم ھىرزا موھەممەد رەھىمە خەلكى كام سماقلىۋىيەۋ ، لەسەرچى گىراۋەۋ ، چى له بەندىخانەدا لەگەل فەقى قادر كۆي كردهۋنەتەۋە .

دەری خستووہ کہ ئەم کتیبە ی بۆ (جەنابی فەقی قادر) نووسیوەتەوہ ،
وہ کوو لەمە وپاش بەرچاومان ئەکەوئ . ئەم نوسخە یە ئیستا لای باوکمە .

ئەم نوسخە یە ۲۰۸ پەرە یەو ، ھەر لاپەرە ی تیکرا ۱۵ بەیتی تیا
نووسراوەتەوہ . درێژی ھەر لاپەرە یەکی ۲۰ سم و پانی یەکی ۱۳ سمە . لە
سالی ۱۲۹۷ تا ۱۳۰۲ ی هیجری نووسراوەتەوہ .

۲ - نوسخە ی دووھەم کہ لە دوو بەرگدا نووسراوەتەوہ ، دەسنووسی
حەیدەری کوری عەزیزی کوری خوسرەوہ ی کوری موحمەد
ھەمەوہ ندە (۳) . ئەم نوسخە یە بەتەواوی پەرپووت بووہ و دارزاوہ و بەھۆی
جزووبەند ئەکرانیەوہ لە زۆر شویندا لیبی فەوتاوہ .

ئەم نوسخە یە ، وەك پروونوس کەرەوہ کە ی لە دوایی ھەر بەشیکیدا
کہ دوایی یە کە ی ماییت - نووسیویە ، لەبەر نوسخە کە ی میرزا موحمەد
رەحیمی سماقلوویی نووسیویەتەوہ کہ باسماں کرد ، تەنھا بەشی قەصیدە کانی
نەبی کہ لە نوسخە کە ی میرزا موحمەددا نی یەو ئەویش نەینووسیوہ لەبەر
ئەو نوسخە یە نووسیویەتەوہ . بەلام ئەمە نابێ بە بەلگە ی ئەوہ کہ بە
ئێجگاری بلین لەبەر ئەو نەینووسیوہتەوہ ، چونکہ هیچیان سەرۆبەریان
دیار نی یە . بگرە من خۆم پشت بە بۆچوونی خۆم و ئاشنا یە تیم لەگەڵ
ھەردوو نوسخە کە دا وائەزانم ھەر لەبەر نوسخە کە ی میرزا موحمەد رەحیم
نووسیویەتەوہ .

لە بەرگی یە کە می ئەم نوسخە یە ۷۲ پەرە و لە بەرگی دووھەمی ۳۱ پەرە
ماوہ . درێژی پەرە کانی بەرگی یە کە م ۲۶ سم و پانی یە کە ی ۱۹ سم و ،
درێژی پەرە کانی بەرگی دووھەم ۳۰ سم و پانی یە کە ی ۲۲ سمە . ھەردوو
بەرگە کہ لە جۆرە دەفتەریکی حیساباتی سەردەمی عوسمانیدا

(۳) ئەم موحمەد ھەمەوہ ندە مامی فەقی قادر بووہ .

نووسراوئەتەووە • ئەم دوو بەرگە لە ساڵی ۱۳۳۷ی هجریدا نووسراوئەتەووەو
هیی کاک عەبدوڵلای کوری حەیدەر عەزیزن کە ئیستا لە کەرکوک
دائەنیشی •

۳ - نوسخەى سێهەم دەسنووسى کاک نەجمەددین فەتتاحتى ھەمەوئەندە •
ئەم نوسخەى لە راستیدا بە نوسخەى تەواو دانانراى چونکە بریتى بە لە تەنها
قەسیدەکان و ھەندیکى بابەتى (جەبرى و ئەشعەرى) و ھەندیک لە بابەتى
(دروودنامە) و ھەندیک لە بابەتى (میعراج نامە) • بەلام باشى بەکەى لەوئەدایە
کە بەشى زۆرى ئەوئەى لە نوسخەکەى حەیدەر عەزیزدا فەوتاوو نیوئە
فەوتاوو ، لەم نوسخەىدا ھەبە • سەرەرای ئەوئە کە قەسیدەکان لە نوسخەکەى
میرزا موخەممەد رەحیمدا بە ھیچ جۆرى نین • بۆیە ئەگەر ئەم نوسخەى
کاک نەجمەددین نەبوایە ، ئەو قەسیدانە ھەموو ئەفەوتان • ئەم نوسخەى ،
وئە کاک نەجمەددین خۆى نووسیویە ، لەبەر نوسخەکەى حەیدەر عەزیز
نووسراوئەتەووە •

ئەم نوسخەى لە دەفتەریکی ۱۵۰ پەریی گەورەدا نووسراوئەتەووە ،
بەلام تەنها ۲۶ پەرى لى گرتوئەتەووە • درێژى ھەر پەرییەکی ۳۰ سم و
پانىیەکەى ۲۲ سم و ھەر لاپەرى نزیكەى ۲۷ بەیتى تێدایە • ئەم نوسخەى
لە ساڵى ۱۹۶۲ و ۱۹۶۷دا نووسراوئەتەووە لای کاک نەجمەددین فەتتاحت (۴)
خۆیەتى کە لە کەرکوک دائەنیشی •

ئیمە مەبەستمان لە بەراوردکردنى ئەم نوسخانە ئەوئە ئەبوو نوسخەى
راست یا تیکستى راست لەناو ھەموویاندا ھەلبژێرین ، چونکە نوسخەى
سێھەمیان لەبەر نوسخەى دووھەم و نوسخەى دووھەمیان لەبەر نوسخەى

(۴) کاک نەجمەددین فەتتاحت لە ئەوئەى (شەریف فەرەنگیس) ھە کە خزم و دۆستى
فەقى قادر بوو • لەم کۆمەلە بەرھەمەدا پارچە شیعریکی فەقى قادر
ھەبە کە بۆ شەریفى نووسیوئە •

یه که میان نووسراوه ته ووه له بهر ئه مه ته نها نوسخه ی یه که م ، نوسخه که ی
 میرزا موحه ممه د رحیم ، به سه رچا ووه و بنچینه دائه نری . به را ورده که مان
 بو ئه ووه بوو که نوسخه ی یه که م له سه ره تای (دروود نامه) که یه ووه هه ندیکه
 فه وتاوه ، هه روا به شی قه سیده کان - وهک وتمان - له م نوسخه یه دا هیچی
 دیار نی به ، سه ره رای هه ندی ناته و او بی تر که لیره و له وی له و نوسخه یه دا
 به رچا و ئه که ونو له شوینی خویاندا ئیشاره تسان بو کردوون . ئیمه هه ندی
 له و قه سیدانه مان له بهر نوسخه که ی حه یدره عزیز نووسی یه ووه که لامان وایه
 ئه ویش له بهر نوسخه که ی میرزا موحه ممه د رحیم نووسیونیه ته ووه پیش
 له ناوچوونیان له و نوسخه یه دا . هه ندیکه شیان ته نانه ت له م نوسخه یه شدا
 نه ماون یا نیوه و ناته واون به لام له نوسخه که ی کاک نه جمه ددین فه تاحدا
 هه نو ئه ویش به پی پی لینیانی خوی له بهر نوسخه که ی حه یدره عزیز
 نووسیونیه ته ووه بهر له په رپووت بوونیان . بو یه ئیمه له به شی هه ره زوری
 ناماده کردنی ئه م کومه له به ره مه ی فه قی قادردا پشتمان به نوسخه که ی
 میرزا موحه ممه د رحیم به ستو ووه و به ش به حالی هه موو ئه و به شانیه به ته و او ی و
 بی که م و کورتی له م نوسخه یه دا بووبن ، گویمان به هیچ جیاوازی یه که نه داوه
 که له گه ل نوسخه کانی تر دا هه بیی چونکه ئاشکرایه ئه بی گورین و
 دهسکاری یه که له و نوسخانه ووه بی ، ته نها جار وبار بو یه کئی له دوو مه به ست
 باسی نوسخه کانی ترمان کردووه . یه که م : له کاتیکدا وشه یه که یا زیاتری
 به یتیک له نوسخه ئه سلئی یه که دا فه وتا بی و له یه کئی له م دوو نوسخه که دا هه بی .
 دووه م : بو ده رختنی ئه و راستی یه که وا هه ندی له وانیه له مه و پیش
 کتییکیان روونوس کردووه ، ریازی نووسینه ووه ی راستیان
 نه گرتوه ته بهرو گه لی جار دهسکاری تییکستی خه لکیان کردووه سا یا به
 به هانه ی راست کردنه ووه ی یا به به هانه ی مه عنالیدانه ووه بی گوی دانه
 ئه مانه تی ئه ده بی .

به هەر حال ئەبێ ئەوه بایین که بوونی ئەم سێ نوسخەیه له
 بەردەستماندا بوو به هۆی زیندوو بوونەوهی ئەم ئەندازەى بەرھەمەکانی
 خوالی خوش بوو فەقی قادری ھەمەوھەند . چونکە ئەوھى له نوسخەکەى
 میرزا موحەممەد رەحییدا ھەبوو به ئەمانەت نووسیمانەوھو ، ئەوھش که
 لەوا نەبوو یا نەما بوو و له نوسخەکەى حەیدەر عەزیزدا ھەبوو . لەبەر ئەو
 نووسیمانەوھو ، ئەوھش که نه هیچ کامیاندا نەبوو و له نوسخەکەى
 نەجمەددین فەتتادا ھەبوو به دەسخەتى خۆى ، روونوو سمان کرد . دیارە
 نوسخەى ئەم دوانەش جیى متمانەن چونکە وەك وتان نوسخەى سێھەم
 لەبەر نوسخەى دووھەم و نوسخەى دووھەم لەبەر نوسخەى یەكەم
 نووسراوھتەوھ . چەند پارچە یەكی زیادەش له نوسخەکەى كاك نەجمەددین
 فەتتادا ھەبوو به خەتى كەسیكى تر نووسرا بوونەوھو ، ئەوانەیان که
 لامان وابوو ھى فەقی قادرن نووسیمانەوھو . یەك دوائیکیشیانمان به
 یەگجاری پشت گوئى خست چونکە نیوھو ناتەواوو پچر پچر بوون .

بۆ ناسینەوھى نوسخەکانیش تیبى (م) مان کردووھ به نیشانە بۆ
 نوسخەى یەكەم ، نوسخەى میرزا موحەممەد رەحیمی سماقلوویى و ، تیبى
 (ح) مان کردووھ به نیشانە بۆ نوسخەکەى حەیدەر عەزیزو ، تیبى (ن) یشمان
 کردووھ به نیشانە بۆ نوسخەکەى نەجمەددین فەتتاح .

(۵) بۆمان ساغ نەبووھ فەقی قادر که ئەم دوو کتیبەى له سالى ۱۲۹۷دا
 داناوھ . کامیانى له پيشه‌وھ داناوھ ، چونکە تەنھا له (دروودنامە) کەدا
 نووسیویه که له مانگی رەمەزانداتەواوى کردووھ . ئیمە دروودنامە کەمان
 پیش خست که له ھەردوو نوسخەکەى (م) و (ح) دا له پيشه‌وھ یەو
 بابەتە کەشى له بابەتى (میعراج نامە) له پيشتره له رووی ئاینه‌وھ .

(۶) فەقی ئەم دوو کتیبەى له ۱۳۰۱دا داناوھو به مانگ دیاریى نە کردووھ که
 کامیانى له پيشه‌وھ داناوھ ، له نوسخەکەى (م) دا (جەبرى و ئەشعەرى)
 خراوھتە پيشه‌وھو له نوسخەکەى (ح) دا (پند الحکما) خراوھتە پيشه‌وھ .
 ئیمە به گوێرەى نوسخەکەى (م) نووسیمانەوھ .

پرزکردن و پاش و پیش خستی بابه ته ئایینی به کانی ئەم کۆمه له بهر هه می
 فهقی قادره مان به پیتی سالی دانانی بابه ته کان دانا ، هه ر له سالی ۱۲۹۷ هه وه تا
 سالی ۱۳۰۲ ی هجری • به کهم و دووهم (دروودنامه) و (میراج نامه) ن که
 سالی ۱۲۹۷ ی هجری دایناون ^(۵) • سی یه م کتییی (فه ضیله تی به نی ئاده م) ه
 که سالی ۱۳۰۰ دایناوه • چوارهم و پینجه م (جه بری و ئه شعری) و
 (پند الحکما) ن که له سالی ۱۳۰۱ دا دایناون ^(۶) • شه شه میس (عه قیده ی
 ئیسلام) ه که له سالی ۱۳۰۲ دا دایناوه •

قه سیده کانی شمان خسته دواوه ، چونکه بو نووسینه وه ی ئه مانه ته نها
 پشتمان به نوسخه کانی (ح) و (ن) به ستوووه له بهر ئه وه که له نوسخه ی
 ئه سلدا نه بوون • ئه وه شیان که له نوسخه که ی (ح) دا هه بوو ته واو په رپووت
 بوو • به لام تیکرا به هۆی ئەم دوو نوسخه وه شوین یا سالی دانانی
 هه ندیکیانمان زانی • هه ندیکیان سالی ۱۳۰۳ و هه ندیکیان سالی ۱۳۰۴
 دایناون • هه ی وایشیان هه یه له به ندیخانه ی مووسل و به شیکیشان هه ر
 له به ندیخانه ی کهرکوک و غه زه لی وایش هه یه له (ماید هشت) و توویه • جا
 له بهر ئه وه ی هه ندی له مانه دواپی ترین میژوو یان پیوه یه و ، له بهر راگرتنی
 به کتییی بابه تو ، له بهر نه زانی سالی نووسینی هه ندیکیشان ، هه موویانمان
 خسته دواوه •

شایانی وتنه نوسخه که ی (م) که نوسخه ی ئه سلی یه ، لاپه ره کانی
 ژماره ی ده سنوو سی نووسه ره وه یا ده سنوو سی کۆنیان پیوه نی به • ئه و
 ژمارانه ی پیوه ی تازهنو به قه له م قۆپی نووسراون • به لام له داوینی هه ر
 لاپه ره یه کی جووته وه وشه یه ک یا دوو وشه به ده سنوو سی میرزا موحه ممه د
 ره حیم خۆی نووسراوه ، ئه و وشه یه یا ئه و دوو وشه یه سه ره تای به که م به یتی
 لاپه ره ی تاقی به رابه رن ، خوینده وار وه ک پرده باز پیتی ئه کاته ئه و به ره وه و
 ئه زانی لاپه ره ی ئه و بهر له جیی خۆیا یه تی و نه گۆراوه • جا که کتییک له

کتیبه کانی ناو کومه له بهر هه مه که ته و او ئه بی دیاره وشه بهرده بازه که نامینی و سه رله نوی له کتیبی دوا پیدا دهست پی ئه کاته وه • بویه ری پی تی ئه چی له سه رله تادا کتیبیک له شوینیکی ترا بوو بی غه یری شوینی ئیستای ، وهك چون له جزوو به ندا هه ندی لاپه ره که وتوو ته شوینی ترو ئیمه به هوی ناسینه وه ی بابه تو به راوردی وشه بهرده بازه کانه وه گپرامانه وه بو شوینی خو یان • ئه مه ش هوی که کی تر بوو بو ئه وه که له نووسینه وه ی بابه ته کاندای سالی دانایان بکه ین به سه نگ و ترازووی ریز کردنیان •

که باسی قه سیده کان هاته ناو ناوانه وه ، شایانه ئه م چند خاله بخه ینه بهرچاو :

۱ - وهك وتمان ئه م قه سیدانه ، که م و زور ، له نوسخه که ی (م) دا دیار نین • وهك پیشتریش وتمان ئه م نوسخه یه سه ره تاکه ی فه وتا وه • سه ره تاکه ش چند لاپه ره یه که له (دروودنامه) که ئیمه له بهر نوسخه که ی (ح) و (ن) نووسیمانه وه •

۲ - جا ئاخو قه سیده کانی ش به شیك بوون له م نوسخه یه وه فه وتاون ، یا پیوه ندی یه کیان پیوه نی یه ؟ له نوسخه که ی (ح) دا له داوینی ئه وه قه سیدانه وه که نیره و ناته و او ماون ، نه نووسراوه له نوسخه که ی (م) وهر گیراون ، وهك له پینی کتیه کانه وه نووسراوه • ته نها چند رسته یه کی وایان له سه ر نووسراوه که ئه وه ئه گه یه نن فه قی قادر له کوی دایناون ، له به ندیخانه ی که رکوک یا مووسل یا به غدا ، یا له مایده شت • • تاد • له هه ندیکیشیاندا باسی ئه وه کراوه که له ۱۳۰۳ دا دایناون • ئه گونجی (ح) وهختی خو ی له دوا دوا یی قه سیده کاندای روونی کردیته وه که وا له بهر چ سه رچا وه یه ک نووسیونیه ته وه ئیتر نوسخه ی (م) بی یا نوسخه یه کی تر ، به لام وهك وتمان قه سیده کان له نوسخه که ی (ح) دا

په رپووتو نیوه و ناته واونو دوا دوا یی په کانیان نه ماوه ، تا بزانیان ئاخو
له بهر چ نوسخه یه ک نووسراونه ته وه

۳ - کاک نه جمه ددین فه تتاحیش ئەم مه سه له یه مان بو رووتر ناکاته وه ،
ته وه نه بی که ئەلی : ئەو قه سیدانه که نووسیونیه ته وه له بهر نوسخه که ی
(ح) نووسیونیه ته وه له سه ره تایی یه کیکیشیاندا که یه که م به یتی ئەم به یتهی
خواره وه یه :

عید قوربانان ، نه داریم قوربان قوربانان به شهیر یه ک روچ ره وان

نووسیویه تی « در چسخانه موصل فرموده • هجری ذی حجة الحرام
۱۳۰۴ » • ئەم قه سیده یه له نوسخه که ی (ح) دا فه وتاوه • دیاره کاک
نه جمه ددین پیش فه وتانی له و نوسخه یه دا ، نووسیویه ته وه •

وهک وتمان هه ئه گری (ح) ئەو قه سیدانه ی له نوسخه ی (م)
وهر گرتییتو هه لیش نه گری له سه رچاوه یه کی تره وه وه ری گرتین • هه رچون
بی دیاره دوا مه نزلی فه قی قادر پیش نه فی کردنو دوورخسته وه ی خو ی و
خیله که ی ، به ندیخانه ی که رکوک بووه و میرزا موحه مه د ره جیسی سماقلووی
له وی ئەو کومه له به ره مه ی فه قی نووسیوه ته وه له وانیه زیاتریشی
نووسییته وه زیاتره که ی فه وتابی • هه روه ها دیاره فه قی قادر وهک شاعیریک
به ر له گیرانیشی شیعی وتوه و بویه نه بی هه ر هیچ نه بی هه ندی له و
قه سیدانه ی له و سه رده ماندا وتبی • بونموونه دیاره ئەو پارچه شیعه ی
که له مایده شت وتوو یه به ر له گیرانی وتوو یه • له مه وه ئەگه یه نه وه که
له وانیه گه لی شیعی تریشی بووبی له مچه شنه و که گیراوه له ماله وه بووبن و
له گیره و کیشه ی ژیاندا فه وتابن • دوورنی یه چیرۆکه شیعی یه کانیسی که
ئیمه له ریزی قه سیده کاندایلاومان کردوونه ته وه له ده سنووسه که ی (م) دا

نین ، لهو شیعرانهی بن که پیش گیرانی وتووتی ، بویه میرزا موحه ممد
رهحیی سافلوروی له چه پسخانه نهینووسیونه تهوه .

پاش نووسینهودی تیکستی شیعرهکان فرههنگوکیکمان بو نهو
وشانهیان ریکخت که لامانوابوو تیکرا بو خویندهواری ناآگا له
شیوهی شیعی گورانی ، بهناسانی ، راستناکرینهوه . لهناو نهو وشانهدا
تهودی لای خویمان ئاشکرا نهبووبی . پشت به فرههنگی فارسی و عرهبی
راستمان کردوهتهوهو مهعنامان لی داوهتهوه . تهودش بلین کهوا جاروبار
مهعناي واشمان نووسیوه تهنها بو شوینی بهکارهینانی وشه که له کتیبه کهدا
دهست نهدا ، واته نه گهر وشه که وهك وشهی فرههنگی تهماشا بکهین ،
مهعناکهی دهق نهوه دهرناچی که ئیمه نه فرههنگو که کهدا نووسیومانه ،
بهلام له شوینی بهکارهینانیدا لهم کتیبهدا تهنها بهوجوره دیت که ئیمه
روونمان کردووتهوه . دیاره نه مه نهجامی جووری بهکارهینان و مهعنا
پی بهخشینی وشهیه له لایهن فهقی قادرهوه که گهنی جار باری تایهتی
هه لکهوتی بهیتهکان و وشهکان له بهیتهکاندا ناچاری نه م کارهی کردوووه .

ئیمه نه هاتین شیعر به شیعر مهعناي شیعرهکان لی بدهینهوه له بهر نهوه
که تیکرا نه گهر مهعناي وشهکان زانرا ، مهعنا لیدانهوهی شیعرهکان
زهحسنت نابی و ، له بهر نهوش که بهر هه مه که زور زورهو بهوجوره مهعنا
لیدانهوهیه دوو سی نه وهندهی لی دهر نه چوو و توانای له چاپدانیمان نه نه ما .
له گهل نه وهشدا له ههر کوئییه کدا که م و کووری یهک یا هه له یهک یا له سنووری
راسته قینهی ئابین لاداتیك بووبی ، ئیشاره تمان بو کردوهو رووی راستی
مه سه له که مان دهر بریوه .

له لایهن رینووسیشهوه به بوچوونی خویمان له بارترین رینووسی
کوردیی نه مرؤمان به کارهیناوه ، تهنها رسته عرهبی به کانمان به عرهبی و

سەر باسه فارسی به کانسان به فارسی هیشتوو ته ووه به کوردی مه عنايانمان
لی داوه ته ووه .

خوالی خووش بوو میرزا موحه مسهد رحیمی سماقلووی خه تی خووش
بووه ، به لام رینووسی فارسی نامیزی ته ورژهی به باشی نه زانیوه . جا
ته گهر له بهر ده سنووسی فهقی قادر شیعه کانی نووسیته ووه و روونووسی
شیوه نووسه که ی ته وی کردبی ، ته و دیاره ته بی فهقی قادریش رینووسی
راستی نه زانیبی . خو ته گهر فهقی بوی خویندیته ووه ته میش نووسیته ووه ،
ته و دیاره لای که می ته م رینووسی راستی نه زانیوه و فهقی قادریش
ته گهر بلین رینووسی راستی زانیوه - له بهر خه م و په ژاره ی
زوری به ندیخانه ی تاقه تی چا و پیانگه وه ی ده سنووسه که ی
میرزای نه بوه یا نه خووش و نارحه ت و په که و ته بووه و نه ی توانیوه
چاوی پیانگه رته ووه . ئیمه هه رچه ند له په راویزی تیکستی
شیعه کانه ووه هه ندی جار ئیشاره تمان بو جوری هه له ی ده سنووسه که
کردوو ، له دوایشه ووه لیسته یه کی گوشادمان بو زوربه ی ته و هه لانه
کردوو (۷) . به لام ته گهر له شوینی کدا تیکستیکمان بو راست نه کرایته ووه ،
به رینووسه که ی خوی و وه ک خوی له نا و دوو که وانه دا نووسیوما نه ته ووه .

(۷) ته م لیسته یه راسته و خو له پاش ته م پیشه کی یه ووه دیت .

چەند لاپەرەيەك لەبارەي فەقئ قادري هەمەوهندەو

فەقئ قادر كئيه ؟

فەقئ قادر خۆي له داوئني كئيبى (فەضيله تى به نى ئادەم) دا كه
يه كئيكه له بەشەكانى ئەم كۆمەلە بەرھەمەي . بەم جۆرە خۆيمان پئى
ئەناسئنى :

ئەكەر مەپەرسان ئيسم موانەلليف
(عبدالقادر) هن زەليل و ضەعيف
ئەصلم (هەماوەند) زەليل و خوارم
موانتەظير لوظف حەيبى دادارم

هەرودھا له پئىنى كئيبى (پند الحكما) وه ئەلئى :

(عبدالقادر) هن ئيسم و ئەوصافم
نە زنجيرەي زەنب قەيد ئينصافم
ئەصلم (هەماوەند) فيرقەي (چەلەبى)
داروون جە (رەسوول جوامير) نەسەبى

له دوادوايىي كئيبى (عەقيدەي ئيسلام) يشدا ئەلئى :

ئيسم موانەلليف توحفەي نەوادير
تەسميەش فاشەن بە (عبدالقادر)
ئەصلم (هەماوەند) جاگەم (چەمچەمال)
نە شەھر (كەركوك) مەحبووسم (الحال)

بەپئى ئەم شيعرانەي فەقئ قادر خۆي و ، ئەو كورته باسەي خيلى
هەمەوهند كه له لاپەرەيەكي تازه نووسراوەي سەرەتاي بەرگى يەكەمى
نوسخە پەريپووتەكەي حەيدەر عەزىزدا نووسراوە ، كه يەكئيكە لەو

دهسنووسانهی ئەم کۆمه له شیعرا نهی فهقییان له بهر نووسراوه ته وه (۱) ،
 فهقی ناوی (عهبدولقادر) و کوری (ره سوول)ی (۲) کوری (جوامیر)ی
 یه که مه و له تایه فهی (به گزاره) و له فیرقهی (چه له بی)یه • به پیی ئەو
 شه چه ره یه ش که مامۆستا فاتیح غه فوور هه مه وه ند بۆی نار دووین
 (جوامیر)یش کوری (یادگار)ه • له نه وه شی ئەوهی ئیمه پیی بزانی ، به ریز
 ئە نوهر ئاغای کوری حه مه ئەمین ئاغای کوریه تی [کوری فهقی قادر] که له
 چه مچه مال دانه نیشی •

فهقی قادر له کوی له دایک بووه ؟

ره شید هه مه وه ند له وتاره کهی رۆژنامهی ژینیدا (۳) ئەلێ فهقی قادر له
 بازیان له دایک بووه • له چه ند وه لامیکشدا که به ریزان کاک عه بدوئلای
 حه یدەر عه زیزو ئە نوهر ئاغای کورپه زای فهقی قادر بۆیان نووسیوین به رابه ر
 به چه ند پرسیاریک که له باره ی فهقی قادره وه لیمان پرسییوون ، نووسراوه
 « له ناوچه ی بازیان ... به وه له د بووه » • به لام له و په ره کاغه زه دا که کاک
 نه جمه ددین فهتتاه بۆی هیناین (۴) و کورته یه کی میژووی ژیا نی فهقی

-
- (۱) پیشتر به دریزی باسی ئەو دهسنووسانه مان کرد .
 (۲) له لاپه ره تازه نووسراوه که ی سه ره تای به رگی یه که می نوسخه که ی (ح) دا •
 له باره ی ره سوولێ باوکی فهقی قادره وه نووسراوه : « کیخوا ره سوولێ
 باوکی مه رحووم له زه مانی سلیمان پاشا و ئە وره حمان پاشای به به له
 سلیمانی کراوه به ره ئیس له سالانی ۱۷۸۸ ی میلادیدا . دووهه م له جینه تی
 عه سکه ری یه وه مه نصه بیکی به رزی بووه ، حه تتا قشله ی عه سکه ری له
 دیی (قودره ته) که دیی خویانه له نزیک چه مچه مال بۆ دروست ئە که ن .
 ئیسته ش ئاتاری ئەو قشله وه به عضی له حو جره کانی مه وجوده .
 (۳) ژین • ژماره ۱۲۸۳ ی سالی ۱ .
 (۴) خه ریکی ئاماده کردنی ئەم کتیبه بووین کاک نه جمه ددین فهتتاه په ره
 کاغه زیکی نووسراوی بۆ هیناین له سه ر باری دریزی نووشتیترابوه وه
 وه ک دوو په ردی لێ کرابوو ، له لایه کی ژماره ی ۲۱ و له لاکه ی تری
 ژماره ی ۲۲ ی لێ نووسرابوو ، وه ک بلتی دوو په ردی کتیبیکه . ئەم
 په ره دوو لاکراوه چه ند پارچه شیعیکی فهقی قادری تیدا نووسرابوه وه

قادريشى تيا نووسراوه ، نووسراوه « جيڱاي وه لاده تي (بالضبط) نازانري ،
چونكه نه نووسراوه . به لام له سليماني يا له (قودره ته) به وه له د بووه » •

**فهقي قادر كهى له دايك بووه و ،
چهند سال ژياوه ؟**

له باره ي سالي له دايك بووني فهقيوه ناگاداري به كي راست و ره وانمان
به دهسته وه ني به . به لام له ريڱاي شيعره كانيه وه نه توانين بگهينه جوړه
نه نجاميك •

فهقي قادر له دوا دوايي (ميراج نامه) كهيدا ناموژگاري خوي نه كاو
نه لي :

**عومر عهزيت ياوا به پنجا
ته له ف بي نه كار نوموور دنيا**

واته : ته مه ني خو شه ويستت گه يشته په نجا سال و هه مووي له كاري
دنيدا به فيرو روښت •

هه روا له دوايي نه و كتيه وه كه باسي سالي لي بوونه وه له داناني
نه كا ، نه لي :

**ته تريخ ته تليف ميراج خاتمه
سه نه ي هه زار بي جه سيصه د سي كه م**

واته : ميژووي ته و او بووني داناني ميراج نامه ي پيغه مبه سالي
هه زار و سيصه د ، سي سال كه م ، بوو كه نه كاته ۱۲۹۷ • جا كه نه م دوو
به يته ليك بده ين واته بزائين فهقي قادر له ۱۲۹۷ ي هيجريدا ميراج نامه ي

كه به زياده وه له ده سنووسه كاني لاي خوښماندا هه بوون . له
سووچيكي شيه وه « خلاصه يكي ترجمه احوالي فقي قادر هدرند »
نووسرا بووه . تيكيستي سه ره وه مان له بهر نه و پارچه كاغه زه
نووسيوه ته وه .

داناوهو ، لهو سالهدا ته مه نی ۵۰ سالان بووه ، دیاره ئه بی له سالی ۱۲۴۷ی هیجریدا له دایک بووبی . خو ئه گهر بشلین به په نجا سال گه یشتنه که ی ته مه نی له کاتی دانانی میعراج نامه کهیدا ، شتیکی ته قریبی به و دهق نی به ، مافی ئه وه مان ههر بو ئه مینته وه که بلین له دهوروبه ری ۱۲۴۷ی هیجریدا له دایک بووه .

وا گه یشتینه ئه وه که فهقی قادر یا له ۱۲۴۷ی هیجرى یا له دهوروبه ری ئه و سالهدا له دایک بووه و له ۱۲۹۷دا په نجا سالان بووه . وهك له دیوانه ده سنووسه که ی حه یدر عه زیشه وه ده ر ئه که وئى ، له ۱۳۰۲یشدا ههر له به ندیخانه بووه ، به لکو له م ده سنووسه وه و له ده سنووسه که ی نه جمه ددین فه تاحیشه وه ده ر ئه که وئى ته نانهت له سالی ۱۳۰۴یشدا ههر له به ندیخانه بووه . به م پی یه ش وا ته مه نی گه یشته ۵۷ سال . جا ئه گهر راست بی له سالی ۱۳۰۵دا له گه ل هوزه که ی دوور خرایته وه بو شاری بنغازی (۵) له لیبای ئیسته و له سالی ۱۳۰۸دا له وئى کوچی دواپی کرد بی (۶) ، ئه و ته مه نی ئه بی به ۶۰ - ۶۱ سال . به لام فهقی قادر خوی له (فه ضیلهت نامه) کهیدا ئه لئى :

**(فهقی) تو عومرت به شهصت نه زدیکهن
هیمان رای حه قیق وه نهت تاریکهن**

وهك وتیشمان فهقی قادر (فه ضیلهت نامه) که ی له سالی ۱۳۰۰دا داناوه و ، به م پی یه ئه بی له م سالهدا - که ئه بوو به گویره ی لیکدانه وه کانی پیشوو ته مه نی ۵۳ سال بوایه - ته مه نی له ۶۰ سالان نریک بووبی ، واته ۵۷ - ۵۸ سالان بووبی .

بو یه ئیمه وای بو ئه چین فهقی قادر خویشى به وردی نه یزانیوه له

(۵) وتاره که ی ره شید همه وه ند له رۆژنامه ی ژیندا که ئیشاره تمان بو کرد .

(۶) شوینی کوچی دواپی قسه ی زوری تیابه ، پاشان دینه وه سه ری .

چ سالیكدا له دايك بووه و ، كه وتی عومری گه یشتووه به په نجا مه بهستی نه وه
 بووه له دهوړو بهری په نجا دایه و ، هر به م پیه كه وتیشی عومری له
 شه صته وه نزیكه . هر دهوړو پشتی شه صتی مه بهستی بووه و ، كه واته نه بی
 له سالانی ۱۲۴۶ - ۱۲۴۷ دا له دايك بووبی و له سالانی ۱۳۰۷ - ۱۳۰۸ دا
 كوچی دوايي كردبی (۷) .

گوشه یه کی ژبانی فقهی قادر

فقهی قادر له سهرده می سولتان عه بدولعه زیزی عوسمانیدا قایمقامی
 چه مچه مال و ناوچه ی بازیان بووه . له رووی خیلایه تیشه وه سهر كو ماری
 خیلای هه مه وه ند بووه (۸) . به نیشانه ی هندی پارچه شیعریدا دیاره له
 ناوچه ی مایده شتو زه هاوو دهوړو پشتی ژباوه . دوور نی به ژبانی نه و
 ناوچانه ی له سالانی یاخی بوونی خیلای هه مه وه نددا بووبی له دهولته تی
 عوسمانی .

(۷) له وتاره که ی روژنامه ی ژیندا که ئیشاره تمان بو کرد ، نووسراوه فقهی
 قادر سالی ۱۲۲۱ ای هیجری هاتووه ته دنیاوه . له وه لآمه باسکراوه کانی
 کاک عه بدوللای حه یدر عه زیزو کاک نه نوهر ئاغای کورده زای فقهی
 قادریشدا نووسراوه له ۱۲۲۳ ای هیجریدا له دايك بووه . له پهره
 کاغه زه باسکراوه که ی کاک نه جمه ددین فه تاحیشدا نووسراوه له ۱۲۴۸ دا
 له دايك بووه ، به لآم ساله که به قه له میکی تر گوړراوه و کراوه به ۱۲۴۲ .
 به ش به حالی وتاره که ی ژین و وه لآمه کانی کاک عه بدوللآو کاک نه نوهر ، نه وه
 به هیچ جوړی له گهل نه و شیعرانه ی فقهی قادر خویدا ناگونجین که
 پیشتر گیرامانه وه و فقهی ته مهنی خوئی له کاتی وتیاندا دیاری کردووه
 تیا یانداو سالی دانانیشیان ئاشکراو دیاره . به ش به حالی میژووه
 ده سکاری کراوه که ی کاغه زه که ی له مهر کاک نه جمه ددینیش ، نه وه ی
 لی یه وه وهر نه گیری نه وده ته که تیکرا بوچوونه کانی ئیمه راستن و ،
 ته نانه ت به ده سکاری یه که شه وه هیشتا نیشانه ی هه له یی نه و میژووه یه
 که له وتاره باسکراوه که ی ژین و وه لآمه کانی کاک عه بدوللآو کاک نه نوهردا
 نووسراوه .

(۸) وتاره که ی ره شید هه مه وه ند له روژنامه ی ژیندا .

فهقی قادر چند سأل له زیندانا بووه ؟

وهك له دوو بهیتی (میعراج نامه) که یه وه دهرئه که وی ، فهقی قادر پیش گیرانی دوا جاری که چند سالی خایاندوووه و نه فیه که ی به دوا دا هاتوووه ، گه لی جار گیراووه و به ربوووه و ته نانهت قسه ی واش هه یه که چند جار هه مه وه وه ند هانوون به زور له به ندیخانه دهریان هیئاوه (۹) . تهو دوو بهیتی فهقی قادر ئەمانەن :

فهقی تو بی گوش ، هه م بی ضه میریت
جهو سه بهب هه ر یه ند به سته ی زنجیریت

گیرانی سهخت و راسته قینه و بی نامانی فهقی قادر ئەو گیرانه یه تی که له دوا ساله کانی ژیانیا بووه و لئی رزگار نه بووه و نیشتمانی خوی پاش ئەو گیرانه نه دیوه ته وه و مه نزلی پیش مهرگی بووه . به لام به وردی لیمان ئاشکرا نی یه ئەم گیرانه ی چند سالی خایاندوووه و بو گه یشتن به ئەنجامیک له م پرووه وه ئەبی بگه ریینه وه سه ر به ره مه شیعره ی یه کانی تا چه رده یه کمان بو دهر که وی .

ئه وه ی لیمان ئاشکرایه ئەوه ته فهقی قادر (دروود نامه) و (میعراج نامه) و (فه ضیله تی به نی ئاده م) و (جه بری و ئەشعهری) و (پند الحکما) و (عه قیده ی ئیسلام) ی له چه پسخانه ی که رکوک داناوه یا هه ر هیچ نه بی له وی ته واوی کردوون و میرزا موحه مه د ره حیمی سماقلوویش له وی نووسیونیه ته وه بو ی . هه روه ها ئاشکرایه که وا (دروود نامه) و (میعراج نامه) ی له ۱۲۹۷ و (فه ضیله تی به نی ئاده م) ی له ۱۳۰۰ و (جه بری و ئەشعهری) و (پند الحکما) ی له ۱۳۰۱ و دوا کتیب (عه قیده ی ئیسلام) ی له ۱۳۰۲ ی هیجریدا ته واو کردوووه . واته به پیی ئەو نوسخه یه که میرزا موحه مه د ره حیم نووسیویه ته وه و به قسه ی فهقی خوی که کتیبه کان له به رده ستی خویدا و له به ندیخانه ی که رکوک نووسراونه ته وه ، گومان له وه دا نی یه که فهقی لای

(۹) په ره ده سنوو سه باسکراوه که ی کاک نه جمه ددین فه تاح .

که می له ۱۲۹۷ ی هیجری به و تا جو مادای یه که می ۱۳۰۲ له به ندیخانه ی
که رکوک بووه که نه کاته نزیکه ی پینج سال و نیو .

له لایه کی که شه وه فقهی قادر له سه ره تای کتیبی (عه قیده ی ئیسلام) دا

ئه لئی :

چون مودده ی چه پسم یاوا به سی سال
لازم نهر د پهدا که رووون ئیشتیغال

کتیبه که شی له ۱۳۰۲ دا ته و او کردووه وه که ئه لئی :

مهنظوومه ی کیتاب (عه قیده ی ئیسلام)
(الحمد لله) یاوا به خیتام

سه نه ی هزارو هه م سیصه دو دوو
که رد م ئیستیخراج مه سائل ههر سوو

تا ئه لئی :

ئه سلم هه ماوه ند ، جاگه م (چه مچه مان)
نه شه هر (که رکوک) مه جووسم (الحال)

که واته وا له ۱۳۰۲ دا پینج سالی له به ندیخانه دا پر کرده وه ، سی

سال به دهس به تالی و دوو سال به دانانی (عه قیده ی ئیسلام) ده وه .

هه رووها له م (عه قیده ی ئیسلام) دا که باسی لی پرسینه وه و

توله سه ندنه وه ی رۆژی قیامت نه کاو پیشانی ئه دا که چون له ورۆژه دا

دوژمنه که ی دینیتته گیرو گاز ، ئه لئی :

به عضیشان به خه صم ماچۆ : هه ی مو شیر

به ناحق سی سال منت که رد ئه سیر

په ی چیش نه کارم نه که ردی ته حقیق

په ی شوهرت کینبت به مور که رد ته صدیق

ئه مهش به لگه یه کی تر که وا فقهی ئه م کتیبه ی له سه ره تای سالی ۱۳۰۰ دا

داناوه و پاش سی سال له گیرانی ده سی به دانانی کردووه .

قه سیده کانیس که تیکرا ته نها له نوسخه کانی (ح) و (ن) دا ههن ، هه یانه له ۱۳۰۳ ی هیجریدا له به ندیخانه ی که رکوکو و ، هه یانه له ۱۳۰۴ دا له به ندیخانه ی مووسل و تراوه .

وا به مه شدا دهر که وت فهقی قادر پاش ۱۳۰۲ ایش واته تا ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ له به ندیخانه ی که رکوکو کدا ماوه ته وه و له ۱۳۰۴ دا ری پی که وتو وه ته به ندیخانه ی مووسل . جا یا هر بو ئه وی گویز راوه ته وه یا له ری پی دوورخسته وه که یدا له گه ل خیله که ی له و ماوه یه دا له وی گیر ساوه ته وه . هه ردوو بو چوونه که ری یان تی ئه چی .

که واته وا به پی پی تیکرای ده سنووسه کانی به رده ستمان ، دهر که وت فهقی قادر نزیکه ی حه وت سال له زینداند ا بو وه ، بیجگه ئه وه ی که پیشتریش ناوبه ناو گیراوه و خراوه ته زیندانه وه ، وه ک باسما ن کرد .

له قه سیده کانی فهقی قادر دا قه سیده یه که هیه لای سه روویه وه نووسراوه «این عریضه بحضور حضرت غوث الاعظم فرستاده» . واته : ئه م عه رزو حاله ی بو حه زره تی غه وثی مه زن دانا وه . به یتیک له م قه سیده یه دا هه یه تیا ئه لی :

یه ک سالهن مه حبووس غه رب زیدم

واته : سالیکه به ندیم و له نیشتمانی خوم دوورم . به نیشانه ی ئه وه دا که ئه م پارچه شیعه ی بو حه زره تی غه وث نووسیوه و هه ندی وه صفی وای به ندیخانه که شی تیا کردوو که زیاتر بو به ندیخانه ی به غدا دهس ئه دا ، دوور نی یه له وی داینابی . ئه گه ر وایی ئه بی که گیراوه بر دیتیان به غدا و له وی مایته وه تا ئه نجامی مه حکه مه کردن و حوکم دان و پاشان گواستیتیان وه بو به ندیخانه ی که رکوکو و تا دوورخسته وه که ی له وی مایی و به ری پی دوورخسته وه که شی ری که وتیته مووسل ، چونکه وه ک پیشان وتمان پارچه شیعی وایشی هه یه له ۱۳۰۴ دا له به ندیخانه ی مووسل دایناره .

فهقی قادر کهی و له کوئی مردووه ؟

دوورخستنه وودی فهقی قادر له نیشتمان و مردنی له غه رییدا شتیکی
ئاشکرا و دیاره و کهس نکوولی لی ناکا • به لام بو کوئی دوورخراوه ته ووه
له کوئی مردووه ؟ ئەمه هیشتا ساغ نه بوه ته ووه •

په شید هه مه ووه ند له وتاره کهی رۆژنامه ی ژینیدا ئەلی : «سالی ۱۳۰۸ ی
کوچی له شاری (بنغازی) کوچی دواویی کردووه » • له لاپه ره تازه
نووسراوه کهی پیشی نوسخه کهی (ح) یشدا که به ده سنووسی کاک عه بدوئلای
حه یدر عه زیزی ئەزانین نووسراوه : « ••• حوکومه تی عوسمانی
هه موویان [هه موو هه مه ووه نده کان] نه فی ده کا بو بنغازی و غه ربی
طه رابلوس •• فهقی قادر پرحمه تی له ضیمنی ئەوان نه فی ده کری ، له
شاری (دەر نه) و هفاتی ئەکا له سالی ۱۳۰۵ • گۆری له وئی مه و جووده » •
له په ره کاغه زه کهی کاک نه جمه ددین فه تتاحیشدا که پیشتر چند جار
باسمان کرد ، نووسراوه : «فهقی قادر له شاری (ئه طه نه ی) ئە ناضول
وهفاتی ئەکات » • به لام به قه له میکی قوپی خه تیک به سهر (ئه طه نه) که دا
هینراوه و له په راویزیدا نووسراوه : « له شاری (دِر نه) که قه زای لیوای
بنغازی بوو ، وهفاتی کردووه » هه روه ها نووسراوه « وهفاتی سالی ۱۳۰۷
بووه » • له وه لامه کانی کاک عه بدوئلای حه یدر عه زیزو کاک ئە نوه ر
ئاغایشدا نووسراوه له سالی ۱۳۱۰ دا مردووه •

وهك له م قسانه ووه دهر ئە که وئی هیشتا به راستی ساغ نه بوه ته ووه فهقی
قادر کهی کوچی دواویی کردووه و له کوئی به خاک سپیراوه • له بابه تی
دوایشدا که باسی تیره ی هه مه ووه نده ، دینه سهر نه فی کردنی ئەم هۆزه و
له وانه یه سه ریکی تری مه سه له که روون بیته ووه •

پایه ی خوینده واری و روشنیری فهقی قادر

ئیمه لامان وایه فهقی قادر خویندنی ئایینی ته واو نه کردووه ، واته

ئىجازەتى دوازده عىلمەى مەلایانەى وەر نە گرتووه وەك جاران باو بووه .
بگرە نەشگە یشتوووه تە پلەى (موسستە عىد) كە پلەى بەرزى خویندنى
مەلایانەى و فەقى پاش تەواو كوردنى ئەو پلەى ئەبى بە مەلا . لەو پەرە كاغەزەدا
كە كاك نەجمە ددین فەتتەح بۆى هیناين و باسى كورتەى ژيانى فەقى قادرى
تیا نووسراوه و پىشتەر ئىشارە تمان بۆ كرد، بە پىچە وانەى رەشىد هەمە وەندە وە
كە ئەلى « فەقى قادر خویندنى لە ولاتى خۆماندا تەواو كردووه (۱۰) »
— نووسراوه كەوا « . . . خوینە وار بوو ، بەلام تەحصیلی تەواو نە كردووه » .
فەقى قادر خویندنى تەواو بگرداىه ، بە لای زۆرە وە رىيازى مەلایەتیی
ئەگرتە بەرو فەقى رانە گرت تا دەرسىان پى بلى . ناویشى بە (فەقى)
نە ئەمە مایە وەو پى ئەوترا (مەلا قادر) . لەم دوانەش گرنگتر ناوەرۆكى
بەر هەمە كانى ئەو وەندە سادە نە ئەبوون كە تەنانەت گەلى بابەتى وايشان تیاىه
لە گەل راستە قىنە كانى ئایىنى ئىسلام ناگونجین ، وەك لە گەلى شوینى ئەم
كتیبەدا پىشانمان داوه .

بەلام گومانى تیا نى بە كەوا خویندە وارێكى زۆر زىرەك و هەلكە و توو
چاوكراوه بووه . شارەزایى بەكى زۆرى لە بابەتە كە لە پوورى بە ئەدەبى بە كانى
فارس و كورد بووه لە بارەى كاروبارى دنیاى ئەمپروۆشە وە ئاگادار و چاوكراوه
بووه . ئەگەر بۆى بلواىه لە جیاتى تىوە گلان بە كاروبارى خىلایەتى بە وە ،
خویندنى تەواو بگرداىه و خەرىكى شیعرو ئەدەب بوایه پایە بەكى گەلى
لەمەى ئىستای بالاترى دەسگىر ئەبوو .

كەم نى بە كەسىك لەو بارو دۆخەدا كە فەقى قادرى تیا ژیاوه باسى
جیاىى رىيازى جەبرى و ئەشعەرى بكات و دەم لە فەلسەفە بدات ، یاخود
ئەم خەيالە قوولە بخاتە كارو باسى شەرى نەفس و رۆح بكات و بىكا بە

(۱۰) وتارە كەى رەشىد هەمە وەند لە رۆژنامەى ژیندا كە پىشتىش
باسمان كرد .

رەمز بۆ شەر لە ئیوان ئیسلام و قانوونی دەسکرددا ، ھەرچەند بۆچوونە کەشی
 نوێ خوازانە نییە ، یا باسی گەورەیی و پایە بەرزیی ئادەمیزاد بکات و ئەم
 ھەموو نموونە کاری یانە دەر خاتو ، پەندو ئامۆژگاری لە فارسی یەوہ
 وەرگیریتە سەر کوردی و ، زستانو بەھار بە گزی یە کدا بکاو ، ئەفسانە
 لە ئیوان بازو کەو ، یا لە ئیوان گوئی درێژو رۆی و شیردا بەوئیتەوہ ، کە
 ھەموو پرن لە مانای وردو پەندی بەسوود . ئەمە ھەموو سەرەرای ئەو
 وەصفە جوانە ساکارانە کە لە شیعەرە کانی (سوھەیل نامە) و (جەنگنامە ی
 زستانو بەھار) و نامە کە ی بۆ (شەریف فەرہنگیس) ی برادەریدا بەرچاو
 ئەکەون .

فەقی قادر پیاویکی وریاو زیرەک و خیرخواھ بووہو ، لە گەل ئەو
 چەرخەدا بووہ کە تیا ژیاوہو بۆ پیشەوہ ی روانیوہو ، دەورو پشت کاری
 تی کردووہو خویندەواریکی وردین بووہ . بەلام بێ کەس و بێ دەریش بووہو
 دەورو پشتی بەناحەزو دوژمن تەراوہ . لە لایەکی (میعراج نامە) کەیدا
 بەم جۆرە دەردی دلی خوێ دەرتەبری :

ئەر (جوامیر) مەغرور ، ئەر برا بێرا
 ئەر کاک (عەبدوڵلا عەزیز) بێ تەبا
 ئەر حاکم نەپرس ، ئەر قەوم نەشنەوا
 ئەر رەعبە رەھزەن نە قەحط و غەلا
 بێ تەوفیق حەق ، بێ یەد بەیضا
 چیش مەیو جە دەست یەک فەرد تەنیا
 یونس وار جە قەوم ویم کەردم فیرار
 بێم بە قووت حووت تورک دەریابار
 فیرار بێم جە قەوم چون بەرە جە گورگ
 نەزنام جە گورگ بەدتەر مەبۆ تورک

لە لایەک باسی لەخۆبایی بوونی جوامیر (جووکل ھەمەوہندی)
 بەناوبانگ ئەکا کە ماوہ یەک رۆم و عەجەمی شلەژاندبوو و لە لایەکی کەوہ
 باسی بێ پرس و رایبی و نەشنەوایی براو ، ناکۆکی ئیوان خزم و کەس و کار

ئەكا . لە سەرىكى كەشەو پىيائى ئەنى كە رەعەت خەرىكى جەردەيسى و رى گرى يەو ، ھۆى ئەم دەردەش ئە گىرپتەو ، ئەك بۆ بەدخوويى خەلك وەك ھەندى كەسانى ناھوشيارو ناھەز بە رەش و پروت بۆ ئەوھى ئە گىرپتەو ، بەلكو بۆ ناچارى و قات و قرى و نەبوونى و گرانى و ئەو بارە ئابوورى و سياسى يە نالە بارەى كە كوردستانى ژىردەستى عوسمانى و قاجار لەژىر بارىدا ئەينالاند .

بەئى ، ئا لە حالىكى ناتەواوى وادا فەقى قادر ئەيەوى خىرخواھى بكات ، بەلام چەپلە ھەرگىز بە دەستى لى نادرى و (يەدى بەيضا) جادوو بەزىنى مووسا پىويستە . لەدەست خزم و كەس و كارو قەوم و ھۆزى ناھوشيارو نەفام رانەكا ، كەچى لەولاولە خراپترى دىتە رى و بەدەست عوسمانى جەندرمە مەشرەبەو توش ئەبىت .

ھەر وەھا ئەم پىنج بەيتەى خوارەوھى لە (مىعراج نامە) كەى كە ھەلوئىستى گەورە پىاوانى سەردەمى دەولەتمان بۆ ھەل ئەسەنگىنى تىايدا ، نىشانەيە كى ترى وريايى و زىرە كىنى :

كەس نى يەن واچۆ مەر چىشەن گوناش
 ھەردەم بە رەنگى مەدەرى سزاش
 (والى) موخەننەت ، (قوماندان) ئەحمەق
 (شىخ عەلى) خائىف ، (دەفتەردار) سەرشەق
 (قازى) بەدعەھەل ، (موفتى) بى كارە
 (روشدى بەگ) بى روشد ، (ئەركان) پەتیارە
 (موددەعىي عوموم) ظەرفش خالى يەن
 (رەئىس جەزا) لائوبالى يەن
 غەير خوداوەند فەرد فەريادرس
 حەرف خەير (اصلا) نى يەن جە لای كەس

سەيركەن چۆن پارچە پارچەى كۆمەلى كار بەدەست و پىاوماقوولانى ئەو سەردەمەمان بۆ شى ئەكاتەو : كەس ئى يە لە كەسىكى گىرۆدە

پرسیته ووه . نه ئاین هه یه و نه قانون و نه ویتدان • ته نانهت (والی) که
 سه رگه وره ی هه موانه و نوینه ری (بابی عالی !) یه و له لایهن (خه لیفه) وه
 دانراوه که به واتهی وتوان (سیبه ری خودایه) به سه ر زه وی یه وه ، هه ر
 له ویوه خه سینراوه و بوئه وه نیرراوه له کو کردنه وه ی زو رترین نه ندازه ی
 پاره و پوول بو خوی و له خوی گه وره تره کان - زیاتر هیچ نه کات •
 (سه رله شکر) یش که ئه رکی پاراستنی ولاتی له ئه ستودایه ، کابرایه کی
 هه یچ و پووچ و نه فام و ناشایسته یه • نوینه ری ئاینیش که ئه بی له خوا به ولاره
 له که سی تر نه ترسی ، کابرایه کی ترسنوگ و له سه ر حق نه هاتوه ده نگه •
 موفتیش هه یچی له باره دا نی یه و ، ئه رکانی سوپایش له جیاتیی ریکویتیکی
 کابرایه کی په تیاره و به ره لایه و ، مودده عیی عومومیش که ئه بی نوینه ری
 مافی گشتی بی له دادگادا و ئاگاداری ده س دریز نه کردنی که س بی بو سه ر
 مافی که س ، بوش و بی مایه و ده س به تاله • سه رۆکی دادگای تو له سه ندنه وه یش
 له سه مکاران ، کابرایه کی که مته رخمه و مه به ستی نی یه کی چی له کی ئه کا •
 جا ئه گه ر دام و ده زگای ده ولت هه مووی له م جو ره که سانه پیکه اتبی ، ئه بی
 کی به ده نگی ئه م خه لکه وه بیته و به فریایان بگات • بو یه ناحه قی فه قی قادر
 ناگرین ئه گه ر بلی :

ئه یردز خوداوه ند فه رد فه ریادرس
 حه رف خه یر (اصلاً) نی یه ن جه لای که س

جاریکی که ش هه ر له (میراج نامه) که یدا هه ستی راسته قینه ی فه قی
 قادرمان بو ده ر ئه که وی • ئه وه ته هیرش ئه باته سه ر ئه وانهی که هه ر به ناو
 هه لگری ئالای ئاین و له راستیدا فریایان به سه ر ئاین و ئاین په ره ری یه وه
 نی یه :

نهك چون عوله‌مای ئه‌ی وه‌قتو ئه‌یام
 یه‌کسه‌ر به‌ پاره‌ی مه‌عاش بی‌یه‌ن رام

له قهه ب قاضى بى بهن به ره ئيس
ئيسنه جه قاضى مه تهرو ته دريس

پيشى ناخوشه ئيسلام بى نازه و خوئنده وارى نه ماوه و قانونى بيگانه
جىگاي داب و نه ريتى ئيسلامه تىي گرتوه ته وه و فه رمانه وايه :

مه دره سان خالى ، عيلام ته عطيله ن
ئيسلام ها جه بهند قانون ذه ليله ن (۱۱)

(ناپريوئل) نه جاي موخته هيدانه ن
بهند قانونش عهدل ديوانه ن (۱۲)

بو دربريني ناره زاييش له باري كو مه لايه تى كه هه ژاراني تيا ناره حه ت و
دهوله مه نداني تيا خوش گوزهران بوون ، نه لى :

بى دينان خورره م ، دينداران مه جزوون (۱۳)
تاجران مه سروور ، مسكينان زه بوون

كه پارچه شيعرى (زه مزه مه ي عيده ن) يش نه خوئينه وه كه له به نديخانه ي
به غداوه بو (شه ريف فه ره نكيس) ي براده رو هام فه ردو خزمى نووسيو وه ،
باسى گه وره يى و پانو پوري به غدا نه كا ، كو مه لى وشه مان ديته رى كه
فه قى قادر له و پارچه شيعره دا به كارى هيناونو ناوى پياوانى خودا ، يا
ناوى زانست و هونه ر ، يا ناوى ئامپرو شتومه ك ، يا ناوى نه ديب و شاعيرى
به ناوبانگن . فه قى قادر له م پارچه شيعره دا نه لى :

(۱۱) ئيشاره ته بو نه وه كه له و سه رده مه دا هه ندى به ندى قانونى دانراوى
نه ورو وپاو به تايبه تى هيبى فه رده نسه ورده وده نه كه وته ناو (مه جه لله) وه ،
كه له دادگاكاني عوسمانيدا حوكمى پى نه درا .

(۱۲) ناپريوئل : ناپليوئل ، سه ركرده ي ناودارى فه رده نسه . نه م جوړه بىرو
باوه رانه كه فه قى ده ريان نه برى ، شيوه ي سه رده تايى و كالى و كرچى
نيشتمان په روه رى و قابل نه بوون به ده سه لاتى بيگانه ن ، له قونساغى
به كه مى سه ره له دانيدا .

(۱۳) نه وه مان له بىر بى كه له ناو كو مه لگا سه رده تايى به كاندا تىكرا ديندارى
پيشه ي هه ژاران و بى دينى ره وشتى ده سه لاتدارانه .

(کاظم) و (نعمت) ، (حمیب) و (بیشر) هن
(بهاول) و (جونهد) ، (ذوالنون) ی میصر هن

یا نه لئی :

قهوسهن ، نیشابهن ، قهصدهن ، قیصاصهن
رائیعهی ره و جهن ، ره قصو و ره ققاصهن
نه فی و مه نسو و بهن ، یه نس و نومبدهن
های حسرت بهو کس نهی جا به عیدهن

یا نه لئی :

(تورک) و (قهجه) هن ، (پرووسیا) و (رووس) هن
(نهفان) و (ئینگلیز) ، (هیندی) و (مهجووس) هن
(زهمسا) و (فهزنگسا) و (بوخارا) و (طووس) هن
(یهنگی دنیا) و (چین) ، (زهنگی) و (جینووس) هن

یا نه لئی :

ئیحضارو ، ئیشراق ، فهقرو ، کیمیا
جهررو ، جهقرو ، رهمل ، نهجمو ، سیدیا
تهفسیرو ، حیگدهت ، وهذمع وهحیددن
های حسرت بهو کس نهی جا به عیدهن

یا نه لئی :

قوففهو پاپورهن ، کهشتی و په لکانهن
جیسر تن مائیل ، شهطه هیجرانهن

یا نه لئی :

مه ششاقان دهور ، عوششاق جانی
(آهنوهری) و (حافظ) ، (سهعدی) و (خاقانی)
(نازهن) و (نهرژهنگ) ، (شاپوور) و (مانی)
مهولانا (صائب) ، (شهمس) و (خاقانی)
(نیظامی) و (کهلیم) ، (جامی) و قهصیدهن
های حسرت بهو کس نهی جا به عیدهن

ههروهها له (سوهیل نامه) و (جهنگ نامه) ی زستانو بههار (یدا گه لئی
تهشیه کاری جوانی به کارهیناوه و سیاستی تیکه ل به خووره و شتی سروشت

کردوووه ، ناوی بهشی زۆری ئەو دەوله تانهی هیناوه که له و کاته دا به ناوبانگ بوون و دەری خستوووه کامیان زه بهردهست و کامیان ژێردهست بووه . له پایانی شه‌ره‌که‌ی زستان و به‌هاریشدا وه‌ك شاعیریکی دوورین و دروون گوشاد سه‌رکه‌وتنی به به‌هار داوه .

ههستی نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌تی لای فهقی قادر

ئێسه لامان وایه تیکرا هه‌ر شاعیر و ئەدیبه و ئەدهب‌دوستیکی کورد پیش سه‌رده‌می بلاوبوووه‌وه‌ی ههستی نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌تی له‌ناو کوردا ، شیعی به کوردی وتی و ، به‌لکو هه‌ر مه‌لایه‌کی کورد که پیش ئەو سه‌رده‌مه به‌ره‌می ئایینی به‌زمانی کوردی نووسیی ، نه‌ته‌وه‌دۆستی و ئاره‌زووی خزمه‌ت‌کردنی نه‌ته‌وه‌ ئەو سه‌ودایه‌ی خستوووه‌ته‌ می‌شکه‌وه . فهقی قادریش ئە‌گه‌ر ته‌نها له ده‌لاقه‌ی ژیا‌نی کۆمه‌لایه‌تی خۆی و خێله‌که‌یه‌وه‌ بۆی پروانین ، ئە‌بێ بیخه‌ینه‌ ناو ئەم چوارچۆیه‌وه‌ دان به‌ بوونی ئەم هه‌سته له‌ دلیدا بنیین . خۆ ئە‌گه‌ر بێتوو وردترو دوورتر پروانین ، ناتوانین له‌ بارو دۆخی سه‌رده‌می بابانه‌کان و پێوه‌ندی هه‌مه‌وه‌ند به‌ بابانه‌کانه‌وه‌ ، له‌ بلاوبوووه‌وه‌ی ده‌نگ‌وباسی بزوووته‌ ئازادی‌خواکانی گه‌لانی عوسمانی و ده‌نگ‌دانه‌وه‌ی سیاسه‌تی ئەو چه‌رخه‌ی له‌ کوردستانی خواروودا - جیا‌بکه‌ینه‌وه . به‌شداری‌کردنی هه‌مه‌وه‌نده‌کانیش ، له‌وه‌پاش ، له‌ شه‌ره‌کانی شیخ مه‌حمووددا له‌دژی ئینگلیز که هه‌موو شاره‌زایه‌کی می‌ژوووی ناوچه‌که ئاگای لی‌یه‌تی ، نیشانه‌ی بوونی ئەو ده‌نگ‌دانه‌وه‌یه‌یه‌ نه‌ك ته‌نها له‌ دلی خوینده‌وارتیکی وه‌ك فهقی قادر ، به‌لکو له‌ دروونی سه‌رانسه‌ری خێلی هه‌مه‌وه‌نددا . که‌واته‌ فهقی قادر جیا‌ناکریته‌وه‌ له‌و بارو دۆخه‌ کۆمه‌لایه‌تی و بیری‌یه‌ی (نالی) و (سالم) و (حاجی قادری کۆبی) ی تیا خولقاو ، به‌ره‌می هه‌مان زرووفه‌ که ئەو شاعیرانه‌و گه‌لی شاعیری‌تری قوتابخانه‌که‌ی ئەوانی هینایه‌ به‌ره‌م .

هه رچه ند به رهه مه کانی فهقی قادر تیکرا به رهه می نایینی و کومه لایه تی و
رازخوانیی — به مه بهستی په ندو عبیرهت و درگرتن له رۆژگارن ، له م لاو
له ولای ئه و به رهه مانه وه جو ره نیشانه یه کی ههستی نه ته و دی به تی و
نه ته وه په رودری دهر ئه که وئی و ئیمهش هه و ئ ئه دهین له م سه ره تایه دا ئه و
نسو نانه بخهینه روو :

له کتیبی (پند الحکما) کهیدا که باسی وهر گیرانی کتیبه که ئه کات له
فارسی به وه بو کوردی ، ئه لئ :

چون فارسی بی (پهند حه کیمان)
به له فظ کوردی کهردم ته رجومان
سا چون من ئه صلّم صینف ئه کرادهن
هه ره کهس به ئه مثال ویش خاطر شادهن

واته : له به ره ئه وه ی (په ندی حه کیمان) ئه سلّه که ی فارسی بوو ، من
گۆریمه سه ر کوردی ، چونکه من خۆم ئه سلّم کورده و هه موو که سیکیش
به هاوچه شنی خۆی و په ندی هاوچه شنی خۆی شادمان و دل خۆشه •
به م جو ره فهقی قادر به شیوه یه کی ساده و ئاشکرا روونی کردوه ته وه که بوچی
کتیبه که ی له فارسی به وه وهر گیراوه ته سه ر کوردی و ، ههقی داوه به
هه موو کهس به به رهه می هاوچه شن و هاو زمانی خۆی شاد بیی •
ههروه ها له میعراج نامه کهیدا ئه لئ :

هه رچه ند بی حه ددهن سیهر نه بی
هه م به فارسی هه م به عه ره بی
جاهیلان کورد بی حه ددو حساب
نه کهن ته فهیم فارسی کیتاب

تا ئه لئ :

کیشانم ته صدیع په ری هه مده مان
کهردم ته رجمه به له فظ گوران

که له کتیبی (دروودنامه) که شیدا باسی نه وه نه کات که خوالی خوش بوو
کاک نه حمده شیخ له خوا پاران هوهی هزاره تی خضری له
(مهکتوبات) ه که یدا کردووه به فارسی ، نه لئی :

نهو به فارسی هفتاد ئیستیفار
تهرجه مهش گهردهن پهی تهسهیل کار

تا نه لئی :

من هم تهرجه مهی نهو پیر کامل
به له فظ گوران گهردهنم ته کمیل

وهك له گه لئی لای بهر هه مه کانی هوه دهر نه که وئی ، فهقی قادر رقی کی
خهستی له عوسمانی به کان بووه . ههرچه ند نهو به ناوی (تورک) ناویان
نه هیئی ، به لام مه بهستی نه وانه ، چونکه فهقی قادر موسولمانی کی راست و
پاک بووه و له ئیسلامه تیدا رقی نه ته وه یهک له نه ته وه یهک به هیچ جوړی نی یه و
ره وانی یه . رقی نه بی له زالم و سته مکارو کار به دهستانی له خوا نه ترس
بی . نه نجا فهقی قادر نازارو جهز بهی له سر دهستی حو کمپرانه
عوسمانی به کانا چه شتووه نهک له سر دهستی خه لکی رهش و پروتی تورکا
که له ولاتی خو یانا ژیاونو به دهر دو نازاری خو یانه وه تلاونه ته وه .

به لام به بوچوونی ئیمه رقه کهی فهقی قادر ته نها رقی نه وه نه بوه که
زه لامی کی دیل بووه دیل که ره کانی عوسمانی بوون ، فهقی قادری به ندی
که قسه نه کا ، وهك تاقه که سیک قسه ناکا ، وهك (کورد) قسه نه کا ، واته
رقه کهی عوسمانی له گه له که یه تی . دیاره نه مهی له ته جر به و تاقی کردنه وهی
سالانی خو ی و خیله کهی و گه له که یه وه بو دهر که و تووه و میژوو پره له
نیشانهی نه وه که عوسمانی به کان چی یان به کوردو میر نشینی به کانی کورد
کردووه و ، چون چه ند جار به گزی یه کیاندا داونو چه ند جار له گه ن عه جه م
دهستیان له دژیان تیکه ن کردووه و هیچ گوئی یان به وه نه داوه که هیچ نه بی

ئەمانىش موسولسانن وەك ئەوان خۆيان ئىدىيەي موسولمانەتى ئەكەن .
بۆيە ئەوئەتە (مىعراج نامە) كەيدا سەرزەشتى خۆي ئەكا كە پىيان
هەلخەلەتاو ، داوا لە خەلك ئەكا ئەوانىش وەك ئەم پىيان هەلنەخەلەتتىن :

بە دامو تەزوير ، بە حيلەو بە فەن
ها كەفتى نە دام تورك ئەهرەمەن
هەركەس بە تورگان بكَرۆ باوهر
ئەحمەش ئەوكەسەن جە من ئەحمەق تەر

هەر وەها هەر لەم كىتەيدا ئەللى :

هەم تورد چەنى تورك بىيرۆ ئولفەت
ئەقەت وئەنى من مەمانۆ خەجەلت

تا پاشان هەر لەم كىتەيدا لە باسى سەرگوزەشتەي كەوو بازدا
بەراوردى پىئوئەندى كوردو تورك بە هىي كەوو باز ئەكاو ئەللى :

چون كەبك و بازدن ئونس كوردو تورك
مەر تى جە سايەي تورنان بى بزورگ
مەعلوومەن جە لاي عارفان كار
دۆستى تورك و كورد نى يەن پايەدار

فەقى قادرو سۆفیهەتى

لە هەندى سووچى بەرھەمەكانى فەقى قادردا دەرئەكەوى پىئوئەندىكى
گيانىي بەھىزى لە گەل خوالى خۆش بوو كاك ئەحمەدى شىخ (۱۴) بوو و زۆرى
خۆش و يستووو و يەكك بوو لە مريدەكانى و بە شىخى سەردەمى زانىو .
ئەمە چەند نموونەيەكى ئەو شىعرا ئەكە ئەم لايەنانەمان بۆ روون ئەكەنەو .
لە (دروودنامە) كەيدا ئەللى :

كاك ئەحمەدى شىخ ئەو قوطب جىهان
تەبلىغش كەردەن بە موعتەقىدان

(۱۴) لە ۱۲۰۸ى هيجرىدا لەدايك بوو و لە ۱۳۰۵دا كوچى دوايى كردو و .
ئارامگای لە يەكئى لە ژوورەكانى مزگەوتى گەورەيە لە سولەيمانى .

ههروهه ها له (فهضيله تى به نى ئادهم) هكهيدا ئه لى :

ههم پهى كاك ئه حمهد رهوان كهر هانا
ههم دوعاش قه بوول ، ههم ره جاش بهرجا
قو طب زه مانهن نهو پير كاميل
سهييد عه صره ن عالمو فاضيل

ههروهه ها ئه لى :

جهنب مهله كى چون كهردى بهيان
جومله مهوجوودهن جهو قو طب زه مان

يهعنى شىخ ئه حمهد نو ديهى له قهب
عالمو عاميل بهر زنجى نه سهب

ههروهه ها ئه لى :

مورشيد ره شيد ، قو طب ئه قتابهن
ئه حمهد نيشانه ن ، نو دى ئه لقابه ن
سهييد عه صره ن ، ره جول ئه مجاده ن
خه ده مهى ده رگاش قو طبو ئه وتاده ن

تيكراش له م بهر هه مه دا شيعرى وا زوره كه به شانازى يه وه ناوى
ئه وليا كانى خوا ئه باو ، به تاييه تى له نامه كهيدا بو شهريف فه ره ن گيس كه
پيشتر ئيشاره تمان بو كرد ، ناوى گه لى له و ئه وليا يانه دىنى كه ئارامگيان
له به غدايه .

نازناوى شيعرى فهقى قادر

فهقى قادر له بهر هه مه كانيدا ، چ كتيبه كانى و چ قه سيده كانى ، وشهى
(فهقى) ي كردوو به نازناوى خوى . جارو باريش (فهقى دل) بهرچاو
ئه كه وى به جوړى ئه گهر (دل) ه كه وهك پاشگر لى نه كه ين بو (فهقى) كه ،
مهعناى نابى له رسته كه دا . جارو باريش هه رچه ند (فهقى دل) هه يه ، به لام
ئه توانين ته نها (فهقى) كه بكه ين به نازناوو بلين (دل) ه كه بو گه ياندى مه به ست

هینراوه • که واته ئەبێ لەمشوینانەدا جوۆره یاری یه کی به وشه کردبێ و
(دڵ) ی بو دوو مه بهست به کارهینابی •

شوینی وایش هه یه (دهرویش) ی تیا کردوه به نازناو بو خوێ • پیشتریش
وتمان فهقی قادر (دهرویش) ی کاک ئەحمه دی شیخ بووه • شایانی وتنه
له په ره کاغهزه که شدا که کاک نهجمه ددین فهتتاح بوێ هیناین نووسراوه
«له گه لی جیگادا ته خه للوصی خوێ (فهقی) و له بهعضی جیگادا (دهرویش) ی
وتوو» •

مه بهسته شیعی یه کانی فهقی قادر

مه بهسته شیعی یه کانی فهقی قادر ئەمانه ن :

- ۱ — ئابین و فیرکردنی ئابین ، وهك له کتیه کانی (عهقیده ی ئیسلام) و
(دروودنامه) و (میراج نامه) و (فهضیله تی به نی ئاده م) دا •
- ۲ — ئاموژگاری ، وهك له کتیبی (پند الحکما) دا •
- ۳ — وهصفی سروشت ، زستان و بههارو ، جوانیی دلدار •
- ۴ — سکالا له دهست رۆژگار •
- ۵ — پیا هه لدان ، وهك پیا هه لدانی شاری به غدا له پارچه شیعه کهیدا بو
شهریف فه ره نگیس ، یا هبی خزم و برادر ، یا هبی گه وره گه وران
وهك ئەوهی حسین قولی خانی والی •
- ۶ — لاواندنه وه ، وهك لاواندنه وه که ی کویتخا سلیمانی برای •

ئاخۆ فهقى قادر (سهماو زه مین) یگیشی ههیه ؟

پهشید هه مه وه ند له وتاره باسکراوه که ی رۆژنامه ی ژینیدا نه لئى :
فهقى قادر « بیجگه له دیوانی شیعی که هیشتا چاپ نه کراوه ، کتیبی کی
شیعی به ناوی (سهماو زه مین) داناوه که یه کیکی تر داگیری کردوووه و به
ناوی خۆیه وه چاپی کردوووه » (۱) .

پهشید هه مه وه ند نه یوتوووه کی یه نه وه ی سهماو زه مینی فهقى قادری
داگیر کردوووه و به ناوی خۆیه وه له چاپی داوه . به لام نه وه ی لای هه موان
دیاری یه نه وه یه کوئترین چاپی سهماو زه مین نه وه یه عه ونی نه فه ندی مدیری
ناحیه ی بالهک له سالی ۱۹۲۸ دا له چاپخانه ی (زاری کرمانجی) له ره واندر
چاپی کردوووه و (۲) ، به شیوه ی کرمانجی خواروووه ، وای له فه له م داوه که
خۆی دایناوه .

نه و سه رچاوه ده سنوو سانه ی به ره ه می فهقى قادر که لای ئیمه بوون،

(۱) ژین ، ژماره ۱۲۸۳ ی سالی ۱ .

(۲) نه ریمان «سته فا سه یید نه حمه د» ، بلیوگرافیای کتیبی کوردی

۱۷۸۷ - ۱۹۷۵ ، ل ۲۴ ، به غدا ، چاپخانه ی کۆری زانیاری کورد ،

۱۹۷۵ . نه م کتیبه بو جاری دووهه میش له چاپخانه ی (العربییه) ی به غدا

له ۱۹۳۶ دا له چاپ دراوه ته وه [سه رچاوه ی پیشوو ل ۴۵] .

مامۆستا گیوی موکریانیش پاشان نه م کتیبه ی له چاپ داوه ته وه و به

چاپی دووهه می داناوه و ، به پیتی نه وه که له باوکمی بیستوووه که وتوویه

« هیی میرزا نه بولقاسم [میرزا نه بولقاسمی پاوه یی] یا هیی مرادوه یسی

[مه لکه ی مرادوه یسی] یه و واش بزانه هه ر هیی میرزا نه بولقاسمه » ، به

هیی نه وی داناوه و ناوی عه ونی باله کیی لی هه لگرتوووه .

هیچ کامیان (سه‌ماو زه‌مین) یان تیا نه‌بوو • ئەو دۆستو براده‌رانەش کە لە بارە‌ی بەرھەمی فەقی قادرەووە بە دەمی و بە نووسین پێوە‌ندمان لە‌گەڵیان بوو هیچ کامیان لە‌م بابەتەووە نه‌هیچیان لا درک‌اندووین و نه‌هیچیان بۆ نووسیوین • بۆیە لە‌م کۆمە‌ڵە شیعرا‌نە‌ی فەقی قادردا بەرھەمیکی بە‌م ناوہ نی‌یە • بە‌لام پاش لی‌بوو‌نەووە لە‌ چاپ‌کردنی ئە‌سلی شیعەرەکانو بەر لە‌ نووسینە‌وہ‌ی دواجاری ئە‌م سەرەتایە ، دۆستی خۆشە‌ویستمان دە‌ عزیزە‌ددین مستەفا بە‌ ریکە‌وت لی‌پرسین ئاخۆ لە‌ بارە‌ی سه‌ماو زه‌مینی فەقی قادرەووە هیچ ئاگاداری یە‌کمان هە‌یە • دیارە ئیمەش بە‌ (نا) وە‌لامان دایە‌ووە ، چونکە لە‌ چە‌ند دێرە نووسراوہ‌کە‌ی لای سەرە‌وہ‌ی رەشید هە‌مە‌وہ‌ند بە‌و لاوہ هیچمان لا نه‌بوو • بە‌لام ئە‌و مە‌علووماتیکی لە‌م رۆوہ‌ووە لا‌بوو • بۆیە داوامان لی‌کرد لە‌ ریکگی ئە‌م کتیبە‌ووە بیخاتە بە‌ردەستی خویندە‌واران • ئە‌ویش چە‌ند لا پەرە‌یە‌کی بۆ نووسین کە‌وا لی‌رددا پوختە‌یە‌کی ئە‌نووسینە‌ووە • دە‌ عزیزە‌ددین ئە‌لی :

« لە‌ سالی ۱۹۴۶دا مامۆستا گیوی موکریانی هاتبوہ سلیمانی ، وینە‌ی شاعیرانی ئە‌گرتو ژیا‌نیانی ئە‌نووسی بە‌ووە نووونە‌ی شیعریانی وەر ئە‌گرت • رۆژیکیان لە‌ مالی ئیمە بوو ، لە‌ گە‌ڵ باوکم [مە‌لا مستەفا سە‌فوە‌تی حاجی مە‌لا رەسوول] و مە‌حموود فە‌می ئە‌فە‌ندی فە‌قی محە‌مە‌دی هە‌مە‌وہ‌ند دانیشتبوون •

« مە‌حموود ئە‌فە‌ندی کچە‌زای فە‌قی قادر بوو • ئاگاداری یە‌کی باشی لە‌ ژیا‌نو بەرھەمی فە‌قی قادر هە‌بوو ، هە‌ندی زانیاری لە‌ بارە‌ی باپیریە‌ووە دا بە‌ مامۆستا گیو • یە‌کی لە‌و قسانە‌ی لە‌و دانیشتنە‌دا کران باسی (سه‌ماو زه‌مین) ه‌کە‌ی فە‌قی قادر بوو • مامۆستا گیو لە‌ مە‌حموود ئە‌فە‌ندی پرسی : بیستوو مە‌ فە‌قی قادر سه‌ماو زه‌مینیکی نووسیوہ • ئاخۆ ئە‌و سه‌ماو زه‌مینی هەر ئە‌وہ‌یە‌کە‌ بە‌ ناوی عە‌ونی ئە‌فە‌ندی مودیری ناحیە‌ی باڵە‌کە‌وہ چاپ‌کراوہ ،

یا یه کیکی تره ؟ مه حموود ئەفهندی زۆر به دلگیری یه وه وهلامی دایه وه :
به لئی ههر ئەوه یه وه عه و نی چاپی کردوو وه کردوو یه به هیی خۆی » •
ده عیزه ددین پاشان ئەلئی :

« ئیستا که سهیری ئەو به ره مه (واته سه ماو زه مینه که) ئە که م ، ته واو
له گه ل قسه کانی مه حموود ئەفه ندیم ، چونکه بیجگه له وه که باوه ری ته واوم
به زانین و راستگویی هه یه ، به ره مه که خۆشی دیاره » • جا دئی به راوردی
له تیوان تیکستی شیعره ریک و پیکه کانی کتیبه که و سی بهیتی دواپییدا ئە کا
که دیاره عه و نی ئەفهندی خۆی دایناون و ناته واوی هونه ری یان به ئاشکرا
پیوه دیاره و ، ئەو مه سه له یه دینته ئاراوه که ئاخۆ فهقی قادر — که تیکرای
شیعری پی زانراوی به دیالیکتی (گۆرانی) یه — کتیبه که ی به زمانی ئەده بیی
ئه مرۆمان داناوه ، یا که سیک له گۆرانی یه وه وه ری گیراوه و عه و نی
ئەفه ندیش ئەو سی بهیته ی دواپی خستوو ته سه ری •

له لیکۆلینه وه ی بوون و نه بوونی سه ماو زه مینی فهقی قادردا
گه یشتبووینه ئەم ئاسته ، دۆستی به ریزمان مامۆستا نه ریمان ده سنوو سیکی
کۆنی بۆ هیناین که کۆمه لئی به ره مه ی (خه لیل مونه وه وه ری)^(۳) شاعیری تیا
نووسرا بوه وه و ، له ریزی ئەوانه دا (سه ماو زه مین) یکیشی تیا بوو شاعیریکی
نازناو — (فهقی) به دیالیکتی گۆرانی دایناوه •
ئەم سه ماو زه مینه به م جۆره ده ست پی ئە کا :

یاران زه مینه ن • •
سه یر گفتوگۆی سه ماو زه مینه ن
موقه ددی مه ی طه رح به زم ره نگینه ن
مه عره که ی مه صاف سه ماو زه مینه ن

(۳) مامۆستا نه ریمان خه ریکی ئاماده کردنی کتیبه که به ناوی (خه لیل
مونه وه وه ری شاعیری چه وساوه کان) کۆمه له ی شیعره کانی و میژووی ژبانی
تیا ئە بی •

به حث فہضیلت بہین ویشانہن
نہز تا ناخر حق وہ کیشانہن

دوایی بہ کەشی بہم جوړہ دئی :

(فہقی) وہ سہرگہرد نبروی طاقش بو
فیدای گہرد سم پای بوراقش بو
ہہرچہند عیصیانم جہ حہد بہرشی بہن
دہفتہر گونام حیسابش نی بہن
شووم بی عہمہل ہم بی طاعہتم
مہ بو سعی گہی جہ شہ فاعہتم
ئومبدم بہ تون (یا رسول اللہ)
مہ ئیووسم نہ گہی تو ذات (اللہ)

ئہم چہند بہیتہی دوایی لہ تیکستہ گہی عہونی بالہ کیدا نی بہ ، بہ لام
بہ بہراوردی ئہسلی بابہت و تہ نافت دارشتنی ہہردوو تیکستہ کەدا بہ ئاشکرا
دہرئہ گہوی ئہوہی عہونی ہہر ئہمہی ئہم (فہقی) بہیہ لہ لایہن شاعیریکی
بہدہسہ لاتہوہ کراوہ بہ کرمانجی خواریو .

ئہمینیئہ ئہوہ بہچیدا بزاین ئہم (فہقی) بہ فہقی قادرہو کہ سیکی تر
نی بہ . بہ لگمان بو چہ سپاندنی ئہمہ یہ کہم ئہوہیہ لہ چہند سہرچاوہوہ
زانراوہ کہ فہقی قادر (سہماو زہمین) ی ہہیہو ئہمہش سہماو زہمینہو تیا
نووسراوہ ہی (فہقی) یہو کہ واتہ ئہم فہقی بہ فہقی قادرہ . دووہم ئہوہ کہ
فہقی قادر گہلی کتیبی تری لہ بابہتی سہماو زہمین ہہیہ . سیہہمیش ئہوہ
کہ شاعیریکی ناسراوی ترمان بہ نازناوی (فہقی) وہ نی بہ .

بوہ ئیمہ ئہ گہر لہ چاپی ئہسلی کتیبہ کمان نہ بوو بووینایہ تہوہو
ماموستا نہریمانیش بریاری لہ چاپدانی ئہم سہماو زہمینہی فہقی قادری
لہ لایہنی خوہوہ نہدایہ ، لہ ناو ئہم کومہ لہ بہرہمہی فہقی کیدا
بلاومان ئہ کردہوہ . ہہرچون بی وا بوومان ساغ بووہوہ کہ فہقی قادر
(سہماو زہمین) یکی ہہیہو ، ئہ گہر پاشان ماموستا نہریمان بلاوی نہ کردہوہ ،
خومان لہ دہرفہ تیکدا بلاوی ئہ کینہوہو ناہیلین بنہوتی .

چهند وئشه یه کیش له باره ی تیره ی همه وهنده وه

همه وهنده تیره یه کی ئازاو به جهر گن و له کونه وه به چاو نه ترس و لی هاتوو سه رسهخت ناوبانگیان دهر کردوو ، ته نانهت له شهرو ههرا خیله کی یه کان و له شهرا له گه ل دوژمن ئافرته تیشیان هاوبه شی یان کردوو .

ئه م تیره یه نه ده ورو بهری سالی ۱۷۰۰ ی زاینیدا له ناوچه ی (سنة) وه هاتوون و له ناوچه ی (بازیان) ی ئیستا که سهر به شارستانی سلیمانی یه ، گیرسا و نه ته وه و نیشته جی بوون .

همه وهنده پینج به رهن :

- ۱ — به گزاده (چه له بی) .
- ۲ — ره شه وهنده که باوه گه وره یان (ره شید) ی ناو بووه .
- ۳ — ره مه وهنده که باوه گه وره یان (ره مه زان) ی ناو بووه .
- ۴ — سه فه ره وهنده که باوه گه وره یان (سه فه ر) ی ناو بووه .
- ۵ — سی تا به سهر : ئه مانه له بنه چه دا جافن و دو و سه د سالی له مه و بهر هاتوون له گه ل تیره ی همه وهنده تیکه ل بوون و ئیسته به به شیک له همه وهنده ئه درینه قه له م .

همه وهنده هموو موسولمان و شافعی مه زه بن .

سنووری ئه و ناوچه یه ی همه وهندی تیا دانه نیشن به م جو ره یه : له لای سه رو وه شوانی بازیان ، له لای خوارو وه ئاوی تاوغ ، له لای رۆژه لاته وه بهرزایی و چیاکانی تاسلووجه ، له لای رۆژاواوه قهرمه سه ن و شوانی خاصه .

جم و جوول و شهر و شور و گيروداری ئەم تیره یه جیا نا کریتته وه له و بارو
 دۆخ و شوینه که تیا ژیاون . ئەمانه له سه ر پێ و له مه يدانی لیکه هه لپرژانی
 عوسمانی و قاجاری یه کانا بوون که هه ردوولا وه ک ئاسمان و زهوی له
 سوودی میله ته وه دوور بوون و ، ئەوهی بیران لی نه کردیته وه بهرژه وه ندو
 سوودی میله ت بووه . بوونی ناوه ناوهی ده سه لاتی میرنشینی یه کانی ناوخۆ و
 پچرانی شیرازهی کار و زوئم و زۆری بی سامان و زه برو زهنگی نه بر اووهی
 له شکری بیگانه زه مینه یه کی له بار بووه بو په یدا بوونی جم و جوولی
 هه مه وه ندو سه ر هه لدانی گه لیککی وه ک (جووکل) و ، بو ئەوه که هه مه وه ند
 وایر بکه نه وه ئە گه ر له م هه راو شه ری بیگانه و دوژمانانه دا خۆیان نه بن
 دا کوکی له خۆیان بکه ن ، له ژیر پیی ئەواندا ئە پلشیته وه .

ئەوهی له م مه يدانه دا سه رنج رائه کیشی و به شتیکی ناوه رۆکداری
 دانه تین ئەوهی هه مه وه ندە کان له سالی ۱۷۸۷ی زاینیدا یارمه تی میری
 قه لچوالانیان داوه دژی والیی عوسمانی له به غدا . هه رووه ها له سالی
 ۱۸۱۹یشدا یارمه تی عه بدورپرهمان پاشای بابانیان داوه دژی نه جیب پاشای
 والیی به غدا . له سالی ۱۸۳۴یشدا یارمه تی ئەحمه د پاشایان داوه که دوا
 میری به به بووه . له سالی ۱۸۳۶یشدا له ژیر سه رکرده یی عه زیز به گی باباندا
 دژی عوسمانی یه کان جهنگاون .

پاش شکانی ئەم عه زیز به گه هه مه وه ندیش بلاو دیان لی کرد ، به لام
 ناوه ناوه له گه ل عوسمانی یه کان ده سته و یه خه وه ستاون تا له ئەنجامی ئەم
 لیکه هه لپرژانانه و ته نگ پی هه لچینیاندا له لایه ن عوسمانی یه کانه وه چوونه ته
 ناوچهی (زه هاو) و هه وت سالیکی له وی ماونه ته وه .

له ۱۸۶۲دا عوسمانی یه کان که دیان هه مه وه ندە کانیان پی نایه ته
 رت ، رینگایان دان جارێکی که بگه رینه وه ناوچهی بازیان . له ۱۸۶۷دا
 هه مه وه ندە کان له گه ل نامیق پاشای والیی به غدا تیکچوون و پاش شه رو

هه رایه کی زۆر جارێکی تر به رهو زه هاو کشانه وه • جارێکی کهش کار به ده ستانی عوسمانی به ناو بژی کردنی خیرخواهان له گه ل هه مه وه نده کان ریک که وتنه وه وه هه مه وه نده کان گه رانه وه بازیان • له سه رده می مه دحه ت پاشای والیی به غدا دا دو ژمنایه تی به که تازه بو وه وه و ، والی مه فره زه یه ک له شکری له گه ل ۵۰۰ سواری چه رکه سدا نارده سه ریان ، به لام ئەم له شکره شکاو له ئەنجامی ئەوه دا ره ئووف پاشا که پاش مه دحه ت پاشا بو بوو به والی ، له گه لیان ریک که وتنه وه وه هه مه وه نده ش گه رانه وه بازیان و تا سالی ۱۸۷۸ دنیای هه مه وه نده کش و مات بوو • له م ساله دا نا کوکی تیوان هه مه وه نده زه نگنه بو وه هۆی هه لگرانی شه ر له تیوان ئەم دوو تیره یه دا • که زه نگنه کان شکان داوای یارمه تی یان له سوپای عوسمانی کرد • عوسمانی به چه ک و سواره له خانه قی یه وه یارمه تی به کی باشیان بو زه نگنه کان نارد ، بیجگه له وهی که قائمقامی کهری ش به ۷۵۰ سواره وه وه به شه رکه رانی تیره ی زه ندو پالانی و هه ندی سواره ی تاله بان و باجه لانه وه هه لی کوتایه سه ریان •

له گه ل ئەم عیلاجاری و عوسمانی جاری یه شدا هه مه وه نده کان توانی یان دو ژمنه کان یان شپرزه بکه نو چه کیان بکه نو زۆریان لی به دیل بگرن و پاشان به ره لاشیان بکه ن • دوای ئەم کاره ساته حو کوومه تی عوسمانی به قومانداریه تی ئەدهم پاشا هه شت تابوور پیاده و ئالو نیویک سواره و ، تابووری توپچی کیوی نارد سه ریان و له (گوگ ته په) به ره نگاری یه ک بوون • هه مه وه نده کان له و کاته دا خه ریکی په رانده وه ی مال و خیزانه کان یان بوون بو ولاتی عه جه م ، له و بارو دۆخه ناباره دا له شکری عوسمانی هیرشی برده سه ریان ، به لام ئەمان هیشتا توانی یان گه مارۆی هیزه که ی ئەدهم پاشا بده نو ئەدهم پاشا خۆیشی یان به دیل گرت ، که چی دوا ییش به ره لالیان کردو خۆیان به ره و زه هاو ملی ری یان گرت •

هه مه وه نده کان که گه یشتنه زه هاو کردیان به بنکه ی خۆیان و

دهسيان کرد به بيزار کردنی عوسمانی و ئيران • له سه ر ئەمه ههردوو دهولت برياريان دا پيکه وه ئەم تيره يه به يدهست بکن • ئەوه بوو ئيران له هيزی نيزامی و تفهنگچیی تيره کانی سه رسنوور نزيکه ی ۱۵ ههزار کهسو ، عوسمانيش هيزیکي گه وری له دۆلی سيرواندا کو کرده وه • هه مه وه نده کانیس مال و مناله کانیان له (عهلی په کان) ی نزيکی (دۆلی عه باسان) حه شار داو خو یان به ره و (حاجی له ر) کشان بو ری گرتن له ئوردووی عه جه م و تووشیان بوون و شکاندنیان و تا (مايدهشت) هه لیان برین و تالانیکی زوریان لی گرتن و به ره و قوره توو و قه سری شیرین گه رانه وه و له وی لیبی دانیشن • له کاتی ئەم کاره ساته دا (فهقی قادر) له به نديخانه ی که رکوک به ندی بووه •

سالی ۱۸۸۰ [ریکه وتی ۱۲۹۸ ی هیجری] (جوامیری هه مه وه نده) له به ره ی (به گزاره) سه ری هه لدا و ناوی ده رکردو (قه سری شیرین) ی کرده مه لبه ندی خو ی • ئەمیش له گه ل عوسمانی په کان ناکوک بوو • له گه ل قاجاری په کانیس جارو بار ئاشت و دۆست و جارو باریش ناکوک بوو چه قویان له یه ک ئەسوی ، تا دوایی له گه ل ئيران تیکچوو • له ئەنجامدا هه ردوو حوکومهت ، عوسمانی و قاجار ، قسه یان کرد به یه ک و سوپای ئيران به سه رکرده یی (حسام الملك) و هيزی عوسمانی به سه رکرده یی (قورت ئيسماعيل پاشا) ی دیار به کر ، له گه ل هيزی به غدا خرا نه ری • سه رکرده ئیرانی په که به به لینی ئاشت بوونه وه جوامیری به فیل بانگ کردو کوشتی • ئەمه له سالی ۱۸۸۶ دا رووی دا • پاش ئەمه تیره ی هه مه وه نده کشانه وه بو قه ره داغ •

له م دۆخه ناباره دا بوو موحه ممه د پاشای داغستانی هاته خانه قی و تکای له حوکومه تی عوسمانی کرد هه مه وه نده کان عه فو بکا • له ئەنجامی ئەمه دا هه ندیکیان بو (طه رابلوسی شام) و هه ندیکیان بو (ئه طه نه) نه فی

کران . له سالی ۱۸۹۶دا [۱۳۱۴ی هیجری] ئەوانەیان که بۆ طه رابلوس نه فی کرابوون دەرچوونو گه یشتنه وه بازیان . پاش چهند مانگیك له دوورخراوه کانی ئەطه نهشیان ۱۵۰ سواریک به سه لته زه لامی رایان کردو گه یشتنه وه بازیان . پاشان چوارصه د سواریکیان خر کرده وه و چوونه دهوری مووسل و هه ره شه یان له عوسمانی کرد که وا ئە گه ر مال و مناله کانیان له ئەطه نه نه تیترته وه بۆیان ، ئەو ناوه وێران ئە کهن . حوکومەت به ناچاری داخوازی به که ی جی به جی کردن و مال و مناله کانیا نی بۆ ناردنه وه (۱) . به لێ ، ئەمین زه کی به گی میژوونووس له (ته ئریخی سلیمانی و ولاتی) دا ته نها ناوی (ئەطه نه) و (طه رابلوسی شام) ی هیناوه و باسی طه رابلوسی غه ربی نه کردو وه ، واته هه مه وه نده کان نه تیترراون بۆ طه رابلوسی غه رب له (لیبیا) . به لام هه مه وه نده کان خۆیان به شانازی به وه باسی (بنغازی) و هارو هاجیبی خۆیان له وێ ئە کهن . ته نانهت مامۆستا فوئاد جه میل له په راویزی (رحله متنکر الی بلاد مابین النهرین و کردستان) ی (سۆن) دا که کردوویه به عه ره بی ، ئە لێ : « هه مه وه نده کان هه میشه باسی له گیان بووردووی و ئازایه تی خۆیان ئە کهن کاتی که له (بنغازی) بوونو ، سالی ۱۸۹۶ ، واته پاش چهند سالیك گه راونه ته وه بازیان . ئەم هاتنه وه یه یان یه کیکه له شیوه و نیشانه خێله کی به کانی کورد . هه ندیکی تریشیان که بۆ (ئەطه نه) دوورخرا بوونه وه ، ئەوانیش چاویان له دوورخراوه کانی (بنغازی) کردو گه رانه وه بۆ بازیان (۲) » . له و په ره کاغه زه شدا که کاک نه جمه ددین فه تتاح بۆی ناردین هه ر باسی طه رابلوسی غه رب هه یه و ناوی طه رابلوسی شام نه هیتر او وه نووسراوه : « له زه مانی قوورد ئیسماعیل پاشادا (۳) که هه مه وه نده نه فی ئە کرین

(۱) محمد امین زکی ، تاریخی سلیمانی و ولاتی ، ل ۱۸۹ - ۱۹۹ ، به غدا ،

۱۹۳۹ ، چاپخانه ی (النجاح) .

(۲) سون ، رحله متنکر الی بلاد مابین النهرین و کردستان (ترجمه فوآد

جمیل) ، الجزء الاول ، ص ۲۱۸ ، بغداد ، ۱۹۷۰ ، مطبعة الجمهورية .

(۳) لای ئەمین زه کی به گ (قوورد ئیسماعیل) بوو .

بۆ طه رابلوسی غه رب و جه زیره کانی به حری سفیدو (۴) ئە ناطۆل ...» (۵) .
 ئە مه پوخته یه کی مه سه له ی دوورخسته وه ی هه مه وه نده کان و
 گه پانه وه یان بوو بۆ مه لبه ندی خۆیان (۶) . دیاره سه رچاوه کان ئالۆزن و شتیکی
 ته واو ناده ن به ده سته وه که ئاخۆ ئە مانه بۆ کوئی دوورخراونه ته وه و له کوئی
 نیشته جی کراون و چه ند نه وی بوون و چۆن گه پراونه ته وه . نه وه ی گومان ی
 تیدا نه بی دوورخسته وه که و گه پراونه وه که یانه . سیاسه تی دوورخسته وه
 له میژه هه یه و چ عوسسانی و چ ئییرانی به رابه ر به خیله کورده کان
 به کاریان هیناوه . ئیسه زیاتر نه وه مان به دلایه چی که بۆ (ئه طه نه) و
 (طه رابلوسی شام) دوورخراونه وه . ئە گینا میژوو نووسیکی ئاگاداری وه ک
 موحه مه د ئە مین زه کی باسی نه کرد . به هر حال پتویستمان به وه یه
 بگه ریینه وه بۆ سه رچاوه کانی عوسسانی و مه سه له که به وردی ساغ بکه ینه وه و
 به پوختی بیخه یه به رده سته خوینده وارانی کورد .

فاتح عبدالکریم

- (۴) به حری سفید : ده ریای سپی ناوه راست .
- (۵) ئە ناطۆل : ئە ناضۆل . عه نه دۆل .
- (۶) هه ندی پارچه نووسراومان له به رده ستدایه پتوهندیان به بابه تی
 دوورخسته وه ی هه مه وه نده کانه وه هه یه ، هه رچه ند باسی هه یچ
 سه رچاوه یه کیان تیا نی یه و زیاتر له وه نه چی قسه ی ده ماوده م بن
 نووسراونه وه . به بی که لکی نازانین ئە م باسه یان له روو بنووسینه وه .
 له و پارچه نووسراوانه دا و تراوه : (میتمه و دند) یش له تیره ی (هه مه وه ند) نو
 پیاوی ئازاو لی هاتوو یان تیا هه لکه و تووه . یه کێ له مانه که ناوی (حه مه
 عه لی غولام) بووه زۆر ئازاو وریا بووه له نه ستیره شناسی ئە و
 سه رده مه دا شاره زایی بووه . ئە و ری و شوینی دهربازبوونی بۆ
 دوورخراوه کان ره نگ رشتوو وه له بنغازی یه وه که و تووه ته پیشیان وه
 به رده و نیشتمان . هه روده ها له و پارچه نووسراوانه دا و تراوه : ئە م پیاوه
 دانیشتوی دبی (قاسم به گزاره) بووه و نزیکه ی سی سالتیک ئە بی
 وه فاتی کردوووه .

چهند نموونه يهك

له هه له رينووسى به گانى ده سنووسه گهى (م)

به شيوه نووسى كوردى ئه مرو	راست	هه له
ئه عضاء	اعضاء	اعظا
ئاسيب	آسيب	آصيب
عه زازيل	عزازيل	ازازيل
ئىحتياط	احتياط	احتيات
ئهموات	اموات	امواه
ئيتلافش	اتلافش	اطلافش
—	أولو العزم	اولو العظموه
ئه وضاع	أوضاع	أوزاع
به تيعداد	بتعداد	بتعدادات
به ضه ببط	بضبط	بظبت
به عض	بعض	بعظ
بو غض	بغض	بغظ
به خيتام	بختام	بخظام
—	(باى ذنب ؟)	بى اى ظنب
به زور	بزور	بظور
به موددهى	بمدء	بمديه
به ئه سه ف	بأسف	باصف
به قه سه م	بقسم	بقصم
طاعون	طاعون	تاعون
ته ئير	تأثير	تاسير
طاعهت	طاعة	تاعت
طه بع	طبع	تبع
ته صديق	تصديق	تسديق
ته طبيقه ن	تطبيقاً	تتبيقاً
تو حفه	تحفه	تفحه
ته قسيمه ن	تقسيماً	تقسيماً
ته قاضا	تقاضا	تقاظا

به شیوه نووسی
گوردیی ئه مرۆ

راست

هه له

طه وائیف	طوائف	نوا ییف
سه واب	صواب	ثواب
سه وابه ن	صواباً	ثواباً
سیبته ی ن	سبطين	ثبتین
چه تر	چتر	چطر
حو ضوور	حضور	حظور
حو ضضاران	حضاران	حظاران
حه ر یص	حریص	حریس
حه نظه ل	حنظل	حنزل
حه ذه ر	حذر	حظر
حه نبه لی	حنبلی	حملی
حاضر	حاضر	حاضر
خه سیس	خسیس	خه ثیث
خیتام	ختام	خطام
خاتیمه	خاتمه	خاطمه
ظاهر	ظاهر	ذاهر
سو ئال	سؤال	سوئل
شیتاب	شتاب	شطاب
سیاحت	سیاحت	صیاحت
سو فلا	سفلا	صفلا
سه لب	سلب	صلب
ئیسرافیل	اسرافیل	صرافیل
سه دد	سد	صد
سه فیر	سفير	صفير
سه فیران	سفیران	صفیران
سه قف	سقف	صقف
سه حه ر	سحر	صحر
سه فاهه ت	سفاهت	صفاهت
سو ببووح	سبوح	صبوح
سفره	سفره	صفره
سه فینه	سفینه	صفینه
سه یف	سیف	صیف

به شیوه نووسی
گوردیی ئههرو

ههله	راست	به شیوه نووسی گوردیی ئههرو
ضالات	ذلاله	ذه لالهت
ئیش	ئیش	تیش
طن	تن	تهن
طیب	تیپ	تیپ
طرقی	ترقی	ته ره ققی
ظرف	خرر	ضه ره ر
ظرفه	ذرفه	ذه ر ره بی
ظمیر	ضمیر	ضه میر
نهره	زهره	زه هره
نهر	زهر	زه هر
ظور	زور	زور
ظیل	زیل	زیل
ظهرن	زهرن	زه هره ن
عریظه	عریضه	عه ریضه
عطاب	عتاب	عیتاب
غذیش	غضبیش	غه ضه بش
فیظ	فیض	فه یض
قصمت	قسمة	قیسمهت
قصت	قصدت	قه صدت
قسم	قسم	قه سه م
قظای	قضای	قه ضای
قظا	قضاء	قه ضاء
قوص	قوس	قه وس
قیاص	قیاس	قیاس
کند	کنز	که نز
مازونی	ماذونی	مه نذوونی
ماظی	ماضی	ماضی
مبفوظ	مبفوض	مه بفووض
محظ	محض	مه حض
مراتب	مراتب	مه راتب
مسبوتن	مشبوتن	مه ثبووتهن
مستود	مسدود	مه سدوود
مسقال	مثقال	میثقال

ههله

راست

به شیبوه نووسی
کوردیی ئه مریۆ

مهستور	مستور	مسطور
موخته هید	مجتهد	مشتهد
مه تاع	متاع	مطاع
موضیلل	مضل	مظیل
مو عاره ضه	معارضه	معارضه
مه عصیهت	معصیه	معشیت
مه فسه ده	مفسده	مفصده
ناپلیۆن	ناپلیون	ناپریول
ناسیخه ن	ناسخاً	ناصخاً
ناقووس	ناقوس	ناقوص
—	(نحن قسمنا)	نحنو قسمنا
نه سل	نسل	نصل
نه سه ب	نسب	نصب
نه زه ڕو	نزرو	نظرو
یافیث	یافت	یافظ

کتاب درود نامه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عليّ العظیم ! عليّ العظیم ! (۱)

شه‌هه نشای بی‌باک ! عليّ العظیم !

مه‌گیروو په‌نا به ذات عظیم

حیف‌نم کو نه شهر شه‌یطان ره‌جیم

ئیتیدا به ئیسم ذات (الله) دن

ئافه‌ریننده‌ی جومله نه‌شیاهه‌ن

بی‌میشل و بی‌چوون ، ذاتش سوبحانه‌ن

به‌خشاینده‌ی رزق ، هم میهره‌بانه‌ن

رؤزی به‌خشنده‌ی بی‌موزدو میننه‌ت

ره‌جیم بهر مؤئمین به‌ئی‌عطای جه‌ننه‌ت

(۱) له سهرده‌تای ئهم دروودنامه‌یه‌وه تا ئه‌گاته ئه‌و به‌یت‌ه‌ی که یه‌که‌م وشه‌کانی «ئه‌حیه‌دو وده‌حید» دو ئه‌کاته (۵۴) به‌یت له ددسنووسه‌که‌ی (م) دا نه‌ماود . ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) یش که له‌به‌ر ددسنووسه‌که‌ی (م) نووسراوده‌ته‌وه ، له‌و که‌متری نه‌کیس‌چووده‌و ، هه‌تا ئه‌و به‌یت‌ه‌ی که سهرده‌تاکه‌ی « ذات واحیدش » دو ئه‌کاته (۴۱) به‌یت ، فه‌وتاود . به‌لام ددسنووسه‌که‌ی (ن) ، که له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) نووسراوده‌ته‌وه تی‌کرای (۵۳) به‌یت‌ه‌که‌ی پاراستوه . دیارده کاتییک نووسیویه‌تیه‌وه که هیشتا له ددسنووسه‌که‌ی (ح) دا نه‌فه‌وتابوون .

هەر تۆنی قاییل حەمدو ئەنانی
 صاحب ئەکوان عالەمی بانی
 ئەو دەهەندە ی رزق جە دار دنیا
 بەر موئەمین رەحیم ئەوەن جە عوقبا
 هەم تۆنی سولطان صەحرا ی قیامت
 جەزای موکافات جە تۆ هەن ئەشەت
 غولامی پە ی تۆن ذات لایە مووت !
 هەم جە تۆن طەلەب جیووبات قووت
 نیازم ئێدەن ذات بی منەت !
 ئە رای موستەقیم بەر هیدایەت
 هەم ئەو راگە ی راست پێسان کەر ئیحسان
 کەردی بە نەعمەت زومرە ی صادقان
 من مە کەر مەحسووب زومرە ی مەغضووبان
 ئەو کەس جە دارەین بەر گەشتە ی گوهران
 یا رەب جە غەضەب ویت من کەر ئەمین
 مەحفوظ کەر بە لوظف (فەقی) یی حەزین

بیان ترتیب درودنامە (۲)

جە ماددە ی دروود پە ی تەسەیل کار
 باوەر بە دەفتەر تەرجومە ی ئەفکار
 ئە ی (دلائل الخیرات) پەیدا کەر
 تا نەبی ماتل جە صەحرا ی مەحشەر

(۲) واتە : باسی چۆنیەتی ریکخستنی درودنامە . مەبەستی چۆنیەتی خۆیندنی دروودە بو گیانی پاکی پیغمبەر .

مه علووم چه ند چه دیت نه قلنه نه (۳) دروود
 هر کهس بوانۆ مه وینۆ مه قصوود
 ئید کردن مه علووم (۴) صینف عوله ما
 هر کهس بوانۆ دروود با دوعا
 بزائۆ مه عناش پر دارۆ تهواب
 دوعای تهضه پررۆع خوفیهن موستهجاب
 مه ئذوونهن هر کهس بوانۆن دروود
 ئیشه لآ نائیل مه بۆ به مه قصوود
 به و شهرط پهی نه بی و پهی ئال و تهصحاب
 وانۆ به ئیخلاص (فاتح الکتاب)
 چه نی سی دروود (فاتح الکتاب)
 رهوان کهرۆ پهی رۆح نه بی تهواب
 دووهم به و دهستور من کهردم تهعریف
 فاتیه و ئیخلاص (۵) په ری موئه للیف
 بکهرۆ هه دیه هر یه که به جای ویش
 نه وسا بوانۆ دروود بی نه ندیش
 مه روی یه ن چه دیت شاه نه نیا
 هر که سی هر رۆز (أسماء الحسنی)

-
- (۳) ئەم (نه) یه له دهسنووسه کاندایه ، بهلام دیاره به ههلهی
 روونووس که ره وه په ریوه به هۆی (ن) ی (نه قلنه) ه وه .
 (۴) مه علووم : له دهسنووسه کاندایه نووسراوه (علوم = عولووم) بهلام ناشکرایه
 ههلهیه .
 (۵) له دهسنووسه که ی (ن) دا نووسراوه (فاتیهی ئیخلاص) .

ویردش کو مه دام بوانو يهك بار
جه (يوم المحشر) نازادهن جه نار

اسماء الحسنی که نود و نو اسم اعظم است جل جلاله (٦)

(هو الله الحق) ، (رحمان) و (رحيم)
(ملك) و (قدوس) ، (مؤمن) و (حكيم)
(برّ) و (مهيمن) ، (عزيز) و (جبار)
(باريء) ، (مصور) ، (حكيم) و (غفار)
(معزّ) و (مُذَلِّ) ، (سميع) و (بصير)
(مانع) و (باسط) ، (حافظ) و (خير)
(منعم) و (رءوف) ، (لطيف) و (وهّاب)
(مميّت) و (محيي) ، (مُحصي) و (توّاب)
(عدل) و (منتقم) ، (ربّ) و (مقتدر)
(ظاهر) و (باطن) ، (مبدي) و (مؤخر)
(وكيل) و (قوي) ، (ولي) و (رقيب)
(جليل) و (مجيب) ، (متين) و (حسيب)
(واجد) و (ماجد) ، (واحد) و (أحد)
(مالك الملك) و (قيوم) و (صمد)
(نور) و (هادي) يو (صبور) و (رشيد)
(قادر) و (نافع) ، (حميد) و (مجيد)
(غفور) ، (مقدّم) ، (كريم) و (حليم)
(ستار) و (قهار) ، (فتّاح) و (عالم)

(٦) واته : ناوه هه ره جوانه کانی خوا که نه و ددو نو ناوی مه زنی .

(أول) و (آخر) ، (ودود) و (شهيد)
 (حيّ) و (متعالی) ، (باعث) و (معيد)
 (بدیع) و (باقی) ، (وارث) و (جامع)
 (غنی) و (مُغنی) ، (والی) و (واسع)
 (علیّ) و (عظیم) ، (مغیث) و (شکور)^(۷)
 (کبیر) و (قابض) ، (رافع) و (غفور)
 (مُتکبر) و (مقسط) و (رزاق)
 (ذوالجلال والاكرام) و (خالق)^(۸)
 (حفيظ) و (سلام) جل و علا
 (حافظ) بهنده یان جه دوردو به لا
 (فہقی) تہمام بی ئەسماء حوسنا
 سہلام بہر موحہ منہد (نبی الہدی)
 جہمیع ئەسما بہ ذات تہفویضہن^(۹)
 (هو الله الذی خیر" حافظاً)

(۷) شیودی نووسینہ وەدی دەسنوو سەکان بۆ (مغیث) یشو و (مقیث) یشو دەس ئەدەن و ھەردو کیشیان ناوی خوان .

(۸) یا ئەبّی (خالق) لێردەدا (خلاق) ، یا (رزاق) لە نیوہ بەیتی پیشوودا (رازق) بی .

(۹) واتە : ناوہ کانی خوا ھەموو ئەدرینہ دەستی خۆی و لیکدان، وەدی واتایان بە دەست خۆیەتی . ئەشگونجی نیوہ بەیتە کہ بەم جۆرە بی :

جہمیع ئەسماء ذات تہوقیفہن

واتە : ناوہ ذاتی یەکانی خوا تہوقیفین و خۆی ئەو ناوانہ لە خۆی ئەنێ ، بە پیچەوانہی ناوہ صیفاتی یەکانی کہ خەلکیش بۆیان ھەیە بە ناوی و ناوی بہرن .

ذات واحیدیش بی نه ظیرو فہرد
 تہ صدیقہن بہ قہول (ہو اللہ احد) (۱۰)
 ئیمانم ہہنی (اللہ الصمد)
 (لم یلد) ہنی ، ہہم (و لم یولد)
 بہ (و لم یکن لہ) یت کەرہم کەر
 بہ (کھوا احد) بہ ندہ تہجات دہر
 یہقین عاممہن صیفات سوبجان
 سویبووح و سولطان ، حہتانو مہتان
 بہحران مہرہ کب ، تہ شجاران قہلہم
 فویسنده بان سہرانسہر عالم
 تہحریر کهن عالم بہ طول دنیا
 تہعداد کهن صیفات ذات کیریاء
 بہحران مہبان خوشک ، طہی مہبان تہ شجار
 نمہ کهن تہمام عوشری جہ میعشار (۱۱)
 ہہرگا بہی طہورہن پہی بہ ندہی ضہعیف
 کہلیمات حہق چون مہبان تہعریف
 ہہر ئید مہزانووم ذاتش بی چوونہن
 کردہی کارانش (کن فیکون) ہن

(۱۰) تہشگونجی تہم نیوہ بہیتہ بہم جۆرہ بی :

تہ صدیقہن بہ (قل هو اللہ احد) .

(۱۱) تہم بہیتہو بہیتی پیشووی لہ ئایہتی (قل لو کان البحر مدادا لکلمات
 ربی لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی و لو جئنا بمثلہ مددا . الکہف
 ۱۱۱) و ہرگراوہ .

مهوجوودهن هر شهی جه صیفات و ذات
 په نهانی بهن ذات جه توی مومکینات
 (فهقی) تیعداد کهر (أسماء النبي)
 تا نه بی نیسیان شاهی عه ره بی
 هم بدهر وه نهش سهلات و سه لام
 تا نه سمای شهریف مه کهری ته مام

اسماء الحسنی تمام شد

هذا اسماء النبي صلى الله عليه و سلم

که دو یست و یک می باشد

بهر اسمش صلى الله عليه و سلم (۱۲)

(محمد) ، (احمد) ، (حامد) و (محمود)
 (شهیر) و (شهید) ، (شاهد) و (مشهود)
 (أَحْمَد) و (وحید) ، (عاقب) و (حاشر)
 (طاها) و (ماحی) ، (یاسین) و (طاهر)
 (مدعو) و (طیب) ، (سید) و (رسول) (۱۳)
 (نبی) و (مؤمل) ، (قیّم) و (وصول)
 (فاتح) و (مفتاح) ، (مفتاح الجنّة)
 (مهدی) و (جامع) و (رسول الرحمة)

(۱۲) واته : ناوه ههره جوانه کانی خوا تهواو بوون . نه مانهش ناوه کانی
 پیغه مبهرن که دو و سه دو بهک زاون ، بهرا بهر به ههر ناویکی دروودیکی
 لی بی .

(۱۳) له نوسخه ی نه سلدا که ده سنو و سه که ی (م) ه نو و سراوه (مدع) . دیاره که
 له نه زانیی ری نو و سه و دیه ، چونکه ناوه که له (دلائل الخیرات) دا (مدعو) ه .

(صدق) و (مصدّق) ، (صادق) و (سابق)
 (كافي) و (مكنتفى) ، (شفيق) و (سائق)
 (مطهر الجنان) ، (نبى التوبة)
 (حريص عليكم) ، (مفتاح الرحمة)
 (امام المتقين) ، (صاحب البيان)
 (سيد الكونين) ، (علم الايمان)
 (بشير) و (مبشر) ، (مصباح) و (سراج)
 (مقدّس) و (نور) ، (صاحب المعراج)
 (رسول الملاحم) ، (رسول الراحة)
 (صاحب الفرج) ، (صاحب الشفاعة)
 (مخصوص بالشرف) ، (رافع الرتب)
 (واصل) و (موصول) ، (كاشف الكرب)
 (علم اليقين) ، (دليل الخيرات)
 (حق) و (ولي) ، (مقيل العثرات)
 (كريم) و (مكرم) ، (سعد الله) و (مكين)
 (مجيب) و (مُجاب) ، (ذو عز مبین)
 (قدم صدق) ، (رحمة) و (بشرى)
 (مطاع) و (مطيع) ، (صاحب الرداء)
 (غوث) و (غياث) و (غيث) و (مجتنبى)
 (عفو) و (مؤمن) ، (مقفى) ، (هدى)
 (نجم ثاقب) و (هدية الله)
 (صالح) و (مصلح) ، (داعى) و (منتقى)

صاحب عه لامات ، ئومسى بى موختار
 (شفيح) و (مشفع) ، (صاحب الازار)
 (نبي الرحمة) ، (منصور) و (ناصر)
 (ابو القاسم) و هم (ابو طاهر)
 (ابو ابراهيم) هم (ابو طيب)
 (مخصوص بالمجد) ، (صاحب القضيبي)
 (ذو مكانة) و موقيم سوننت
 صاحب ... (۱۴) دهردهى ريفعت
 (محيى) و (منجى) هم (نجي الله)
 (عز العرب) و صاحبى ليوا
 (اجير) و (جبار) ، (مقتى) و (اكليل)
 (صفي) و (هادى) ، (مهدى) و (مفضل)
 هم (مدثر) و هم (مطهر) دن
 (صاحب الحجة) ، هم (مذكر) دن
 (صاحب البراق) ، (سيف الله) كامل
 (صاحب المغفر) ، (حزب الله) فاضل
 (شافى) ، (روح الحق) ، (خليل الرحمان)
 هم (روح القسط) ، (صاحب السلطان) (۱۵)

(۱۴) ئەبى لە شوئىنى ئەم نوختانە وشەيەك پەرىبى ، چونكە نيود بەيتەكە بەم شىودەيە ئىستا لاسەنگە . تىكستى دەسنووسەكەي (م) بەم جۆردەيە :
 (صاحب الدرجت ريفعت) .

(۱۵) لە دەسنووسەكەي (م) دا نووسراودە (صاحب سلطان) . ديارە مەبەست ئەودەيە كە ئىمە نووسىومانە .

(بالغ) ، (مبلغ) ^(۱۶) ، (صاحب البرهان)
 (صاحب الخاتم) ، (فصیح اللسان)
 (مخصوص بالعز) ، (صحيح الاسلام)
 (صراط الله) و (صاحب المقام)
 هم (اذنٌ خیر) ، هم (عین نعیم)
 هم (صاحب التاج) ، (رؤوف) ، (رحیم)
 (مصحح الحسنات) ، (مصطفی)
 هم (عین العز) و هم (حیب الله)
 هم (مهیمن) و (منذر) و (نذیر)
 هم (کلیم الله) ، (معلوم) و (منیر)
 (صراط المستقیم) ، صاحب وهسیله
 هم (مُزَمِّل) و (صاحب الفضیلة) ^(۱۷)
 هم (صاحب السیف) ، (صاحب القدم)
 (ذو فضل) و (عزیز) ، (خطیب الأمم)
 (نصیح) و (ناصح) ، (وجیه) و (وکیل)
 (برّ) و (متوکّل) ، (مبرّ) و (کفیل)
 هم (ذو حرمة) و هم (صفيّ الله)
 (خاتم الانبياء) ، (علم الهدی)

(۱۶) له ده سنووسه کهی (م) دا له جیاتی (مبلغ) نووسراوه (مبالغ) . دیاره هه لهی نووسهره وهیه .

(۱۷) دوور نییه جیاوازی شیوهی (صاحب وهسیله) و (صاحب الفضیلة) که یه که میان به شیوهی کوردی و دووهمیان به شیوهی عهره بییه ، هه لهی نووسهره وه بی .

(قائد الغرّ المحجلّين) هن
 (خاتم الرسل) ، قهوى و مهتینهن
 هم (روح القدس) ، (عروة الوثقى)
 هم (مقدّم) و هم (نعمة الله)
 هم (عبدالله) و (سيد المرسلين)
 هم (سعد الخلق) و (ذكر الله) و (أمين)
 (صفوح عن الزلاّت) هن : ئەسما (۱۸)
 بهر (ذو قوّة) بۆ سه لام و ئەنا
 (فهقى) ها ! ئەسماى شەرىف بى تەمام
 بهر موحه مەد بۆ هەر رۆ صەد سه لام
 يارەب ! بە ميزان زەمىن و سەما
 دروود بهر موحه مەد هەر رۆ کەر عەطا
 چون کەردى رەحمەت تۆ بە ئىبراھىم
 بهر نەبى و ئالش بە و طه ور بۆ دائىم
 جە بەین عالەم حەمىدو مەجىد !
 بهر نەبى هەر رۆ رەحمەت کەى مەزىد
 جە بەین ئەقران رەفیع کەر پایەش
 چەنى لیواى حەمد زیاد کەر سایەش
 مەقام مەحموود وەنەش کەر ئىحسان
 بە رەحمەت موشکىل عوقباش کەر ئاسان
 يا رەب بە مىقدار عەرش موعەللات
 بهر موحه مەد بۆ سه لام و صەلات

(۱۸) واتە : ناوێکە پێغەمبەر ئەمانە بوون کە بە ریز باسما ن کردن .

بیان خواص درود سید کائنات صلی الله علیه وسلم و فضیلتش (۱۹)

مهروین جه حضرت موحه ممد باقر
جه حین طه و اف که عبه ی موفته خیر :

چه نی حاجی یان جه (بیت الحرم)
دهور مه دام نه طرف که عبه ی موعه نظهم
نه گهر دش و چهرخ ههر روکن و مه قام
هام دووش یه ک مهرد (دائم الاحرام)
نیگام کرد نه و مهرد جه ههر مه قامات
نه بی نه دعیه ش غه یر جه سه لاوات

من واتم : دروود مه وانه نارو
ههر روکن و مه قام دو عای ویش دارو
واتش : یا ئیمام ! من نه ذرم که ردهن
دو عام دروودهن تا به رو ی مه ردهن
واتم : نه چیش که رد جه تو سیرایهت
واتش : یا ئیمام ! دارو حیکایهت
ههر وهقت فارینغ بیم جه طه و اف بهیت
مه نه وسا که روون حیکایهت په ریت
چه نی حاجی یان طه و اف بی ته مام
دو و باره نه قلش جه و شه خصه په رسام
واتش : پدهرم مهرد جاهیل بی
جه نه مر مه عرووف سستو کاهیل بی

(۱۹) واته : باسی خاسیه ته کانی دروود ناردن بو گیانی پاکی گه وردی بهردی
ناده میزادو گه وردی بی نه دروود ناردنه .

ئوموور دنياش (۲۰) (حسب المقصود) بى
 ھەر ئەطوار بەد جە لاش مەوجود بى
 يەك رۆ ئىرادەى جە ججش كەرد خەيال
 كارسازىبى سەفەر تەمام كەرد دەر حال
 ھەردوو رەوان بىم چەنى ئىزدىجام
 طەى بى مەنازىل داخلى بىم بە شام
 (تقدیراً) پدەر جە شام بى بىسار
 صوبح ئومىدش نە دنيابى تار
 جە دماى چەند رۆز پدەرم بى فەوت
 تەسلىم بى رۆحش بە مەلەكى مەوت
 دەر لەحظە چىەرەش سىا بى چون قىر
 تەغىر بى ئەعضاش نە شەكل خىنزىر
 من كە دىم پدەر گىلىا جە رەنگ
 تەواسام جە ھۆش ، بىم وە نەقش سەنگ
 سەردا جە دەر وون غەلغەلەى ئەفكار
 چۆن مەستوور بۆ راز جە يارو ئەغيار
 سەر دام بە زانووى ئەفكارو ئاسىب
 جە مەشغەلەى حوزن خەوم بى غالب
 وقتى شىم نە خاو روىام دى بە چەم
 دىم پدەر بەستەى زنجىر ستەم

(۲۰) دنياش : لە دەسنووسەکاندا نووسراوە (دنيای) كە ئەشگونجى (دنيابى)
 بى . ھەرچۆن بى ئىمە لامان وایە راستەكەى (دنياش) ە .

دوو زهنگی صیفهت سیاته ر جه قیر
 جه یومناو یوسراش مه کیشان زنجیر
 من ههم به نه فغان که فتم به دماش
 دادم بی جه دست واوه ییلائی سزاش
 ناگاه یهک شه خص حاضر نه حضور
 سه راسه ر نه عضاش دره خشنده ی نور
 فه رماش به مه ئموور : نه ی مه رد نه سیر
 گونا هس کامه ن ، سزاشه ن زنجیر ؟!
 واتن : یا سه یید ! وه ی طهور قه دهره ن
 نه ی مه رد موذنیب سزاش سه قهره ن
 جه نه وو ه ل تا حال (یا رسول الله !)
 نی به ن ته و ابش به غه یر جه گونا ه !!
 نوماز نامه قبوول ، روزهش ناته مام
 یه کسان بی جه لاش جه لال و جه رام
 ههم مه رد جه سوود بوخلش زیاد بی
 وه کردار به د قه لبش گوشاد بی
 فه رماش مه ر نه ی مه رد جه حین حیات
 نه کیانان په ی من توحفه ی ته حیات
 دست به ردش په ی جیب حه ییب داوهر
 به راوهر د نه جیب نامه ی موعه نهر
 ثبت بی سی دروود جه روقعه ی نامه
 به خشان به شه فیع (یوم القیامة)

فرماش به مه ئموور جه به ند کهن ره هاش
 تا (یوم المحشر) مه وقوفه ن سزاش
 شه فاعت نه صیب مه رد موذنیهن
 مه عصوومان نه یمن به لاو ئاسیبهن
 دهر له حظه پدر جه به ند بی ئازاد
 ویم وست به قه دهم (سید الامجاد)
 عه رض که رد م وه نه ش پدر ذه لیلهن
 نه عضای به شه ریش وه خو وگ ته بدیلهن
 دست مه رحه مه ت نه چیره ش مالا
 دهر له حظه به حال به شه ری ئاما
 بیدار بیم جه خه و سه یر که رد م پدر
 نه ند ام نه عضاش نه شه کل به شهر
 جه و ساوه نه ذرم که رده ن جه حیات
 نه و رادم نه بو غیر جه سه له وات
 نه و اب دروود هه رگه به ی طوره ن
 هه رکه س نه و اتوش بی شوبه هه کوره ن (۲۱)
 شهرط دروودهن مه عناش بزانی
 بی ته کلیم ، به صیدق یه قین بوانی
 دروود نه جومعه نه و ابش بی شه ن
 هه رچی بوانی مه سمووع ویشه ن

(۲۱) شیوهی نووسینه وهی ده سنووسه کان بو نه وهش ده ستئه دا که دوا
 وشه ی نه م نیوه به یته و نیوه ی یه که می به (طه ورهن) و (که ورهن) یش
 بخوینرینه وه .

هه ركهس بوانۆ دائيم سه له وات

جه هه ر دوو دنيا مه بينۆ نه جات

يا رهب به ميقدار حه رف مه كتووبات

به ر موحه مه د بۆ سه لام و سه لات

(۲۲)

* * *

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى ئه عظم

په ي غوفران ذه نب ده عوه ت كه رد ئا ده م

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى ته خصيص ،

ويردش مه خصوص بى په ي حه ضره تى شيث

يا رهب به و ئه سما نوح كه رد به ئه و راد ،

دوشمنش غه رق بى ، ويش نه جى و دل شاد

يا رهب به و ئه سما ئه و راد هوود بى

جه فه يزش هه رده م (حسب المقصود) بى

يا رهب به و ئه سما نه بى ئيبراهيم

ده عوه ت كه رد جه تۆ ، جه نار بى سه ليم

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى جه ليل

ده عوه ت كه رد جه تۆ نه بى ئيسماعيل

(۲۲) له م شوينه دا عينوانىكى فهرعى بووه ، به لام كوژاوه ته وه و نه ماوه . له

ده سنووسه كه ي (ح) دا نووسراوه : «تمت شد. هذا درود و سلام بر

انبياى مرسلين و غيره». واته : باسى پيشوو ته واو بوو. ئه مه ش دروودو

ستائيشه بۆ پيغه مبه ره فروستاده كان و بابه تى تر . ئيمه خو مان گومان

له ته واو بى ئه م عينوانه ئه كه ين ، چونكه هه ندى وشه ي ده سنووسه كه ي

(م) كه به زه حمه ت ده ر ئه كه ون له وه ي ده سنووسه كه ي (ح) ناچن ، سه ره راي

ئه وه كه به شى زۆرى باسه كه پارانه وه و تكاكارى به به جاهو پايه ي

پيغه مبه ران و تايبه تى نى به بۆ دروود ناردن بۆيان .

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای عیظام
ویرد ئیسحاق بی (علیه السلام)

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای مه رغووب
په ی وهصل فرزند دهعوهت کهرد په عقووب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای قودرهت ،
په ی نهجات یوسف نه چاه کهرد دهعوهت

یا ربه بهو ئەسمای (دائم المدام)
ویردش بی موسا (علیه السلام)

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای مه وزوون ،
دهعوهت کهرد وه نهت هزاره تی هاروون

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای وجود
ویردش بی ههردهم حهضره تی داوود

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای بورهان
طه لب کهرد وه نهت نه بی سوله یمان

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای لارهیب
دهعه واتش بی حهضره تی شوعهیب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای وجووب
دهعوهت کهرد جه تو حهضره تی ییوب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای فیخام
ویردش بی جونهین^(۲۳) (علیه السلام)

(۲۳) یه کیکه له پیغه مبه رانی بهنی ئیسرائیل ، له ده ورو بهری سهردهمی
حهزده تی عوزه یردا بووه .

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای پرهبەر
موداویمش بی کیفیل په یغه مبهەر

یا پرهب بهو ئەسما نه بی زه که ریا
طه له ب که رد ، فرزند پیش که ردی عهظا

یا پرهب بهو ئەسما یوونس که رد دعوه ت
خه لاص بی جه قووت حووت بی مینته ت

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای عوظما
دعوه ت که رد جه تو حه ضره ت په حیا

یا پرهب بهو ئەسما نه بی ئەرمیا
په ی هه ر مه رامش هه رده م مه وانا

یا پرهب بهو ئەسما حه ضره ت ئەلیه سه ع
دعوه ت که رد وه نه ت به سه یجه و جه زه ع

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ضیا
موداویمش بی حه ضره تی شه عیا

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای فاتیح
واناش نه حه جه ر حه ضره ت صالح

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئەرجه ع
دعه واتش بی حه ضره ت یو وشه ع

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئیکمال
طه له ب که رد جه تو نه بی دانیال

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئەکبه ر
لووط که رد به دعوات قه ومش بی زه به ر

يا ربهى به حهق ئه و ئه سمای ته قدیس
 ویردش حاصل کرد مه رام ئیدریس
 يا رهب به و ئه سمای خضر که رد دعوات
 به مودا و همیش شاد بی به حیات
 يا ربهى به حهق ئه سماء ته مام
 ویردشهن ئیلیاس (علیه السلام)
 يا رهب به و ئه سمای نه هر صوبح و شام
 ویردش بی عوزهیر (علیه السلام)
 يا رهب به و ئه سمای نور عظه مهت
 لوقمان که رد به ویرد ، یاوا به حکمهت
 يا رهب به و ئه سما حه ضره تی عیسا
 دعوهت که رد جه تو ، ئه موات که رد ئیحیا
 يا ربهى به حهق ئه و ئه سمای موطلهق
 موحه ممد وانا ، قه مهر که رد دوو شهق
 يا ربهى (صلِّ) تو بهر موحه ممد
 بهر ئال و ئه صحاب نه بی بی صه ممد
 هم بهر نه نبیا (علیهم سلام)
 (صلتی علیهم رحمة) ته مام
 هم بهر شو هدا و زومره ی صوله حا
 هم بهر صاییرین ئه موات و ئه حیا
 هم بهر موئمینین ، هم بهر موئمینات
 هم بهر موسلیمین ، جومله ی موسلیمات

ههم بهر جو بره ئیل ، ههم بهر ئیسرافیل
 بهر (ملك الموت) ههم بهر میکائیل
 ههم بهر حامیلان پایهی عرش مه قام
 به (کرّوبی) یان فریشتهی عیظام
 یه کایه ک دروود بی حه ددو شو مار
 عطا که رد پیشان حه یی جیهاندار
 ههم بهر والیدهین به ندهی رووسیا
 به نه لطف ویت رحمت کهر عطا
 ههم نوور رحمت بهی به ندهی ضعیف
 عطا کهر وه نه م ذهلیم ، نه حیف
 یا ره بی به روّح پاک موحه ممهد
 هر روّ عطا کهر نه نوار سه رمهد
 دروود به نه زواج موطه هه رهش بو
 ههم بهر زورپیات موفته خه رهش بو
 یا حهق ! شه فاعهت (ختم الانبیاء)
 شامیلیم کهری جه (یوم العقبا)
 (فقهی) سا مادده ته فصیل دهر ته مام
 بهر موحه ممهد بو سه لات و سه لام

حرف الالف

یا ره بی به وه زن عرش موعه للا
 به نه عداد خهلق نه دنا تا نه علا
 میقدار صیحهت ، هر دهر دو به لا
 دروود بهر موحه ممهد ئینو عه بدو لا

یا رهب به میقدار ئابادیی دنیا
به جمع ذی رۆح ئه موات و ئه حیا
به قهدهر ئه شجار ، ئه ثمار و ئه شیا
به ر موحه ممه د بۆ سه لام و ئه نا

حرف الباء

یا رهب به میقدار نه بات و حه طهب
میقدار ئه شیای یاییس و ره طب
به قهدهر حبووب روممان و عینه ب
دروود به ر موحه ممه د (کاشف الکرب)
یا رهب به میقدار شاریب و مه شرووب
به قهدهر ئه فکر طالب و مه طلویوب
میزان ر ئووس راکیب و مه رکووب
دروود به ر موحه ممه د حه ییب و مه حبووب
یا رهب به میقدار حرووف کیتاب
میزان گهر د ش ذهر ره ی ئافتاب
ئه عداد دیره م میزان و حساب
دروود به ر موحه ممه د نه بی بی ته وواب
یا رهب به میقدار زومره ی که واکیب
به جمع خانه ی پایه ی مه راتیب
به جمع حرووف مه طلویوب و طالب
دروود به ر موحه ممه د (النجم الثاقب)

حرف التاء

يا رهب به ميقدار نه نوار قودرمت
نه عداد نه سرار رمووز حيكمت
ميقدار نه نوار طه به قهي رحمت
دروود بهر موحه ممد نه بي بي ته وبهت
يا رهي به وهزن زومره ي سه ماوات
به قدهر نه نوار عرش و مه قانات
به ميقدار نور علوم صيفات
بهر موحه ممد بو سه لام و سه لات

حرف الجيم

يا رهب به ميقدار نه نوار سیراج
به وهزن دهر يا حهره كه ي نه مواج
نه عداد نفوس داخل و ، ئيخراج
دروود بهر موحه ممد (صاحب المعراج)

حرف الحاء

يا رهب به نه عداد پهری (ذی الجناح)
میزان به نه فعال مهردان ئيفلاح
نه عداد طلوع هر شام و سه باح
دروود بهر موحه ممد نه بي بي ميفتاح

حرف الدال

يا رهب به میزان خاك و تاب و باد
نه عداد نه وراق نه بات و جه ماد

ميقدار نه شجار جيبالو نه وتاد
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي نه مجاد
 يا ره بي به جمع هر دهواو هر دهره
 نه عدد ياييس ، ره طبو ، گهرمو ، سهرد
 به نه نواع رهنك سورخو سه بزو زهره
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي موفرهه
 يا ره ب به ميقدار هر سو جده ي سو جوود
 به جمع دهرياو هر چه شمه و هر روود
 نه عدد نه ييه ض ، قه طرائي و كه بوود
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي وه دوود

حرف الراء

يا ره ب به ميقدار ناميرو مه نموور
 به ميقدار نه جناس هر مه له خو موور
 به قه دهر جه ناح زه نبوور و طيوور
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي مه نصوور
 يا ره ب به ميقدار قه طرات نه مطار
 به وه زن زمين نه حجارو نه شجار
 به قه دهر نه فكار ، نوموور ، هر كار
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي موختار
 يا ره ب به ميقدار هر قه ضاو قه دهر
 ميقدار صيفات جه هر خه يرو شه
 به وه زن حساب ، ميزان مه حشه
 دروود بهر موحه ممهه (سيد البشر)

یا رهب به میقدار مهوج دهریا بار
به قهدهر چهشمه‌ی نه‌عداد نه‌نهار
میزان رثووس ، وهحش و موورو مار
دروود بهر موحه‌ممه‌د نه‌بی‌بی نه‌برار

حرف الزاء

یا رهب به میقدار هر رازو نیاز
نه‌عداد خیلقت نه‌شام تا شیراز
به قهدهر رثووس یه‌مه‌نو حیجاز
دروود بهر موحه‌ممه‌د (صاحب الاعجاز)

حرف السین

یا رهب به میقدار هر نه‌سپو نه‌ساس
میزان حیووب یاقووت و نه‌لماس
نه‌عداد نه‌نواع هر ظهرف و لیاس
دروود بهر موحه‌ممه‌د (خیر خلق الناس)
یا رهب به میقدار هر نه‌عضای رثووس
به جه‌مع‌ی نه‌وقات شماره‌ی نفووس
نه‌عداد جه‌مع‌ی نه‌لبیسه‌ی مه‌لبووس
دروود بهر موحه‌ممه‌د نه‌بی‌بی قوددووس

حرف الشین

یا رهب به میقدار نه‌سباب هر جه‌یش
نه‌عداد نه‌سباب نه‌اله‌تی هر عه‌یش
میزان هر دهر د ، هر مه‌ره‌م و ریش
دروود بهر موحه‌ممه‌د (نبي القریش)

يا رهب به ميقدار لهوح و كورسى و عرش
نهعداد جهميع فريشتان فورش
ميزان جهميع نهققاش و ههر نهقش
نهنوار دروود بهر موحه ممهده بهخش

حرف الصاد

يا رهب به ميقدار ههر رهقص و رهققاص
ميزان خهلقته جه خاص و ناخاص
نهعداد جهميع ههديدو نوحاس
دروود بهر موحه ممهده بيهدهدو قياس

حرف العين

يا رهب به ميزان ههر شوعله و شوعاع
نهعداد ههر جينس ، ههر رهنك و نهنواع
ميقدار جهميع ههر پارچهيه مهتاع
دروود بهر موحه ممهده نهبيهيه شوجاع

حرف الفين

يا رهب به ميزان ههر شهمع و چراغ
نهعداد جهميع پهريه سيا زاغ . . .
ميقدار نهوراق نهشجار ههر باغ
دروود بهر موحه ممهده (صاحب البيداغ)

حرف الفاء

يا رهب به ميقدار جهميع حرووف
به قهدهر خطووط تهورات و صوحوف
ميقدار مهلبووس جهميع ظرووف
دروود بهر موحه ممهده نهبيهيه رهنووف

حرف القاف

يا رهب به ميقدار ناشووبى ئافاق
به وهزن زهمين حبووب ئهرزاق
به قهدير ئهشجار ، ئهثمارو ئهوراق
دروود بهر موحه ممهء (صاحب البراق)
يا رهب به ميقدار هر دهرياي عهقيق
ميزان هر سهنگ ، هر دانهى عهقيق
ئهعداد عاير هر جادهى طهريق
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى شهقيق

حرف الكاف

يا رهب به ميقدار گهر دش ئهفلاك
به قهدير حصوول هر مولك و ئهملك
به وهزن زهمين ميزان خاشاك
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى (لولاك)
يا رهبى به وهزن ههفت پهردهى فهلهك
ئهعداد ئهوراد جهميع مهلهك ..
ميزان خهلفت سهما تا سهمهك
دروود بهر موحه ممهء ساليك مهسلهك

حرف اللام

يا رهب به ميقدار هر ئهكل و ئيكليل
ئهعداد جهميع روسل و رسائيل
ميزان جهميع مهحصوول حاصل
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى فاضل

حرف الميم

يا رهب به ميقدار ئيدراكو ئيفهام
به قهدهر سروور ، ئه ندووهو ئه وهام
ئه عداد ئه عضاي ئه جسام و ئه قسام
دروود بهر موحه ممهء (سيد الانام)

يا رهب به ميقدار ته حرير قه لهم
ميزان صيحه ت ، ئاسيب و ئه لهم
به وهزن ته و اب ئي حسان و ظوله م
دروود بهر موحه ممهء (صاحب العلم)

حرف النون

يا رهب به ميقدار ريگ بيا بان
ميزان مه خلوق نه طول زه مان
به دهرياي عيلت جه كه ونو مه كان
دروود بهر موحه ممهء نه بي بي مه ننان
يا رهب به حرووف جه ميع قور ئان
به زومره ي ذي رؤح ئه رض و ئاسمان
به قهدهر قصوور ، حووران و غيلمان
دروود بهر موحه ممهء (صاحب البيان)

يا رهب به ميزان ئه حجار زه مين
به ميقدار ئينس ، جينن و شه ياطين
به قهدهر طه عام جه شوور و شيرين
دروود بهر موحه ممهء ئه مين و مه كين
يا رهب ي به وهزن قوبه يس و حونه ين
ئه عداد ئه خلاق صينف ئه قه له ين

میتقدار دهوام خهلق جه دارهین
دروود بهر موحه ممهه (جدّ الحسین)

حرف الواو

یا رهب به میزان بلندی هر کو
نه عدد خه لقت جه هر شه ب و ر و
میتقدار ده ریا هر چه شمه ، هر جو
نه نوار دروود بهر موحه ممهه ب و

حرف الهاء

یا رهب به میتقدار هر بوغض و کینه
نه عدد نه فکر ضه میر و سینه
میزان نه نواع شیشه و نایینه
دروود بهر موحه ممهه (ابن آمنه)

حرف الیاء

یا رهب به میتقدار عیلم له دوتنی
نه عدد سونبول لاله ی سه و سه نی
به قه در غونچه ی باغچه و چه مه نی
دروود بهر موحه ممهه شاهی مه ده نی
(فقهی) ها دروود نه بی بی ته مام
بهر موحه ممهه ب و هر ر و صد سه لام
بهر نور جه مال حامید و مه حموود
هزاران سه لام هزاران دروود

استعاذه (۲۴)

په ناهم به جمع که لیمات نه لالا
حیفظم کو نه شه ر هر سه هوو خه طا

په ناهم به ذات حه يی سه بووری
 حیفظم کو نه شه ږ فیتنه ی مه غرووری
 په ناهم به تون ذات قه دیمی
 حیفظم کهر نه شه ږ کذب نه میمی
 په ناهم به تون دهه نده ی دانا
 حیفظم کهر نه شه ږ سه دهمه ی عوقبا
 په ناهم به تون ذات غه فووری
 حیفظم کهر نه شه ږ فیسق و فجووری
 په ناهم به تون جیهان ناهه رین !
 حیفظم کهر نه شه ږ جین و شه یاطین
 په نا مه گیروون به حه ضره ت ږه ب
 حیفظم کو نه شه ږ فیتنه ی هه ر غه ضه ب
 په ناهم به تون ذات کیریا
 مه حفووظ کهر نوموور دینم جه دنیا
 په ناهم به تون خه یری خالیقین !
 حیفظم کهر نه شه ږ خه لقنده ی زه مین
 په ناهم به تون (کریم العطا)
 حیفظم کهر نه شه ږ سزای (ماجرى)
 ها ئیستیعاده یاوا به خیتام
 بهر موحه ممد بو سه لات و سه لام

(۲۴) واته : په نا به خوا گرتن . ئەم عینوانه له ده سنووسه که ی (م) دا
 کوژاوه ته وه ، له ده سنووسه که ی (ح) مان وه رگرت .

در ثواب استغفار گوید (۱)

واریدهن حدیث نه بی بی نه برار
ههراکس جه گونای ویش که رد ئیستغفار
فه رجش مه بو جه هه هه م و غه م
هه م جه ته نگیی رزق مه حفووظهن هه رده م
بزورگ هه ر ذیکر نه فی و ئیثباتهن
ئیسیتغفار سه یید جه میع نه وراده ن
شیخ سیووطی (رحمه الله)
ریوایهت که رده ن جه یه ک نه ولیا :
یه ک جه صوله حا فهوت بی جه دنیا
ئاما به روئیای نه و (ولی الله)
جه و مه رد مه دفوون که رده بی سوئال :
چ طه ورهن حالت جه نامه ی نه عمل ؟
ئاما به جواب نه و مه رد مه دفوون :
وهقتی رۆح نه توی قالب بی بیروون
به عرووج رۆح جه نامه ی نه عمل
مه کشوف بی صیفات نه و اب و وه بال

(۱) واته : له باره ی پاداشی چاکی داوای خوش بوون له خوا کردنه وه نه لئی .

جه ههر گوناھي ، سه غير ئەر که پير
ئىستيغفارم بي ، نه ديم جه ته حرير
ههر گونا وه نهش نه بي ئىستيغفار
جه نامه ي ئعمال وه نه م بي ئىظهار
پۆسه جه ئايه ي قه ديم ئىظهاره ن
طه ريق نه جات به ئىستيغفار ه ن

مه عاو و مه ن جه لاي زومره ي عه زيزان
كاك ئه حمه دي شيخ ئه و قوطب زه مان
جه مه كتووب و يش ئه و پير كاميل
فه ضل ئىستيغفار كه رده نش ته كميل
جه ئه دعيه ي خضر ئه و شيخ وه لي
هه م جه دو عاي غه و ث ، شيخ شاذلي
ئه و قوطب عارف (عايه الرحمة)
ئه دعيه ي خضرش كه رده ن ته رجه مه
ئه و به فارسى هه فتاد ئىستيغفار
ته رجه مه ش كه رده ن په ي ته سه يل كار
فه رمو و ده ي شيخه ن په ي ئه هل غه فله ت
هه ركه س به زوبان و يش كه رو ده عوه ت
بزاتو مه عناش ، نه بو غافل ،
ئه و دو عاي ته ئثير مه كه رو نه دل
من هه م ته رجه مه ي ئه و پير كاميل
به له فظ (گوران) كه رده نم ته كميل

ها که ردم ئینشا هفتاد ئیستیغفار
شیخ فهران هر رۆ بوانان یه کجار
(فقی) خه واصلش نمه بۆ ته مام
ره وان که ر پهی رۆح موحه ممد سه لام

ئیستیغفار

یا رهب جه صیفات ئه ر تیک و ئه ر بهد
خه لقس جه ویتهن (الله الصمد !)
ئیلاهی ! جه تۆن هر چه سه ناتم
جه قه ضاو قه دهر تۆن سه بیئاتم
چون وه عده ی ویتهن « ان الحسنات .. »
ئیمحا مه که رۆ ته واپ سه بیئات
که ریم ! چه سه نات به من ئیحسان که ر ،
مه حو که ر گونام جه قه ضاو قه دهر
یا رهب ئه ر فه ضلت نه بۆ واسیطه
هم هیلاک مه بۆم ، هم خوارو خه سته
یا رهب ئه ر قه ضای تۆ نه بۆ قه دهر
جه فه یض فه ضلت مه بوون ته وانگه ر
ئیلاهی به فه ضل ویت من بکه ر شاد
جه شه ری قه ضاو قه دهر بام ئازاد
بی عیلم و خه لقت (۲) نه که ردم طاعت
منه تباری تۆم وه نه م دای طاقت

(۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (بی علم خلقت) . دیاره (و) ی عه طفه که
له سه ر شیوه ی رینوو سی کۆن نه نوو سراوه .

هەر موخالهفەت جە من کەرد ئەنەر
 سەرئەدا جە من بێ قەضاو قەدەر
 ئیلاهی حوججەت تۆ بە من دا پێ
 قەطعەن حوججەتەم جە هەر کرداری
 بە حەق و جوود حوججەت ئەللاھ
 بێخەشە گونای بەندە ی پووسیاھ
 جە ویسەتی رزق تۆ کەردی ئیحسان
 مەغرور بێم یا رەب ! نەبەردم فەرمان
 غافل بێم هەردەم حەبی جیھاندار !
 کوفران نەعمەت تۆم کردەن هەر بار
 عەفوم کەر جەو زەنب کوفران نەعمەت
 هەم جەو گوناھان غرووری غەفلەت
 ئەرچی خەووم بێ جەو گونای بێ شو
 فریب خورده بێم بە حەلیمی تۆ !!
 هەم بە کەریمیت کەردم ئیعتیما
 بە غەفووری تۆ خاطر م بێ شاد
 بە کەریمی ویت موعطیی بێ سوئال
 من ها سائیلیم جە دەرگای جەلال
 یا رەب ! عەفوم کەر جەو گونای بێ شو
 بە مووجیبی قەھر غەضەت مەبو
 هەم جەو گونای سەخت عەلیم و وەھباب
 من بێم بە سەبەب غەیر کەرد ئیرتیکاب

هم جهو گوناھان من ڪرد بي ته و فيق
 گو مپراهم ڪردن جه پراگهي حقيق
 هم جهو گوناھان من جهي هه لاکت
 مه کيشو هه ردم پهری ضه لالهت
 به عزيزه تي ویت حه يبي لايه نام
 عه فو ڪر جه ميع گوناھم ته مام
 يا رهب جهو گوناي عيصيان و خه طا
 نافه رمان جه نه مر نه هم ڪرد نه دا
 ره قيبا ! جهو ذهنب موھليڪهي عيصيان
 به شهو ڪرده نم په نهان جه خه لقان
 صوبح چون صالحان پو شانم ليباس
 تا به دنام نه بوم جه لاي عام و ناس (۳)
 په ي ئيد من جه به ين عام ڪردم ئيخفا
 زانام سه تتاري چه پو شاي گونا
 هه رچه ند گوناھان ڪرده نم ئيخفا
 نه ڪرده نم فيڪر به دنامي ده رگا
 به نه لطاف ویت غه فوور غه فقار
 عه فوم ڪر جهو ذهنب خه في و ئاشڪار
 يا رهب جهو گوناي خه طه رهي پر بيم
 موبته لام مه ڪو به به لاي عه ظيم

(۳) ناس : دوور ني به راسته ڪهي (خاص) بي ، له وانه شه مه به ستي (عامه الناس) بي .

من که ردەن مە ئیووس جە رەحمەت توو
 مە بۆ بە مووجیب دڵخۆشیی عەدوو
 هەم جە گوناھان کردە ی ناصە و اب
 بەین من و توو که ردەن بە حیجاب
 هەم جە و گوناھان ، رە ئووف و لەطیف !
 ئەمرت که رد بە من ، که رد م موخالیف
 هەم جە و گوناھان که ردەنم (بالکل)
 من جە یادو ذیکر توو که ردەن غافل
 بە عەظیمی و یت عەظیم سوبحان !
 عەقوم کهر نه جەمع جوملە ی گوناھان
 یا رەبی نه و جەمع ئەنواع گونا
 نه مە ندەن بە یاد بە ندە ی رووسیا
 ذاتت عەلیمەن جە (ما فی الضمیر)
 کاتبانی توو که ردەنش تەحریر
 هەم جە و گوناھان که رد م ئاشکار
 مۆتە جاوین ئەمر توو مە بوو دوو بار
 یەک ئەو فیعل بەد ، هەم جە هەر گوناھ
 ئیرادە ی و یتەن (لا یحب الله) (٤)
 (مع هذا) سەتر گوناھم که ردی
 نه کیشام جە بەین عالەم رووزە ردی

(٤) ئیشارەتە بۆ ئایەتی « ان الله لا یحب الجهر بالسوء الا من ظلم وکان الله سمیعاً علیماً . النساء ١٤٨ » .

قه‌ییووم قائیم ، حه‌یی ته‌وانا
 عه‌فوم که‌ر به‌ لوظف نه‌و جه‌مع گونا
 ئیلاهی جه‌و کار قه‌ییح و عه‌ظیم
 جه‌و عوقبه‌ی ته‌عجیل توّ مه‌که‌ردم بییم
 باز هم موهله‌تم دانی به‌ رحمت
 پوشای په‌رده‌ی حیفظ هه‌تکم به‌ رحمت
 باوجود من هه‌تک حورمه‌ت توّم که‌رد
 نافه‌رمانیی ئه‌مر توّم به‌ جا ئاوهرد
 به‌ حه‌لیمی ویت سه‌بوور سه‌تتار
 چطه‌ور جه‌ دنیا نه‌که‌ردی ئیظهار
 هم بکه‌ر حیفظم جه‌ (یوم العقیبی)
 جه‌ غه‌وغای مه‌حشر من مه‌که‌ر ریسوا
 چون توّ قادری جه‌ عقووبه‌تم
 نه‌یه‌خشای گونام ، بده‌ر موهله‌تم
 جه‌ هه‌ر ئه‌مرو نه‌هی په‌ی من دای قه‌رار
 موخاله‌فهم هه‌ن بی‌حه‌ددو شومار
 قه‌هیر قه‌هار ! دارووم قه‌باحه‌ت
 نه‌فس ئه‌مماره‌م که‌رده‌ن عه‌ماره‌ت
 جورئه‌تم که‌رده‌ن جه‌ موخاله‌فه‌ت
 عه‌فوم که‌ر به‌ عشق نوور عه‌ظه‌مه‌ت ،
 جه‌و گونا مه‌کوّ مه‌نع په‌رحمه‌تت
 نازل مه‌که‌روّ به‌لاو نه‌قمه‌تت

ههم جهو گوناھان مه نساتو چون کو
 مه حروومم که ردهن (۵) جه نه لطف تو
 جهو گشت گوناھان که ردهنم ئيقدام
 عه فوم که ر يا رهب جه (يوم القيام)
 ويسعت نيعمهت جه تو ئيحسانه
 نه جای ته شه ککور نيعمهت کوفرانه
 يا رهب به قووهی واسيعهی نيعمهت
 فراوان که ردم کردهی مه عصی بهت (۶)
 چون ئيسته غه ريق ده ریای عيصيانم
 جهو کردهی عيصيان و ئيم په شيمانم
 هه ر يهن که ردهنم کردهی مه جازی
 تا نه فس و ئيبليس جه و ئيم که رد رازی
 تووم جه و ئيم ساخيٹ که رده نان هه ر بار
 به خشنده توونی (عزيز الغفار) !
 نیازم ئيدهن جه قايبي نه علا
 عه بدت ئازاد که ر نه جه مع گونا
 ئيلاهی ! ههم و ئيت عالمی به دل
 جه حین کردهی نه فعال باطل (۷)

(۵) که ردهن : نه شگونجی (که روون) بی .

(۶) له به رابه ری نه م به یته وه له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا دوو به یت نووسراوه ، له بهر کوژانه وه یان بو مان نه خوینرانه وه ، له ده سنووسه که ی (ح) یشدا نین .

(۷) له سه ره تاي نه م به یته وه تا به یتی « ذه لیلیم که ردهن نه فس نه ماره » که نه کاته (۶۰) به یت له ده سنووسه که ی (م) دا که وتوه و فه وتاوه ، به لام

راستیش هر ئیدهن عه لیم دانا !
 دل جه کرده ی به د بی یهن ئیستیکرا
 ئەمما غه له به ی نه فس شه یطانی
 من که رده ن دوو چار ذه نب و عیصیانی
 ئیلاهی ! ئە لطف تو م که رده ن په نا
 عه فوم که ر به لوظف ویت جه هر گونا
 هر چه ند ره فیق بیم چه نی فاسقان
 ئەمما چه بیهن جه لام صادقان
 ئه ر بده ی سزام پادشای بیچوون
 زومره ی صالحان گرد مه بان مه جزوون
 ئیلاهی ! زومره ی فاسق و شه یطان
 به عه ذاب من مه بان شادمان
 هر چه ن من به ئه مر ئە مماره ی ئیبلیس
 جه کرده ی قه بیح به نیسیان حه ریبص
 چون ئیبلیس دوشمه ن ئە مرو نه هیی توون
 به عه فوی گونا م ئە و مه بو مه جزوون
 هم دوشمه ن عه بد تو ن به په نهانی
 به عه فوی گونا م مه بو بورییانی

(ح) پیشتر نووسیویه ته وه ، هر چه ند له ده سنووسه که ی ئە ویشدا
 په رپووته . پاشان (ن) یش له بهر ده سنووسه که ی (ح) به سه لامه تی
 نووسیویه ته وه .

شایانی وتنه رسته ی « ئیلاهی هم ویت . . » که سه ره تای به یتی پاش
 ئە م به یتیه له ده سنووسه که ی (م) دا له چمکی داوینی لاپه ره که دا
 نووسراوه که ئیشاره ت و پرده بازه بو سه ره تای به یتی داها توو که له گه ل
 (۵۹) به یتی تر دا له و ده سنووسه دا فه وتاوه وه که له سه ره وه باسما ن کرد .

يا رهب عهفوم کهر جه (يوم المعلوم)
 باوهر به گريه نهو ئيبليس شووم
 ئيلاهي ! هرچه ند به ندهي رووسياھ
 جور نه تم که ردهن جهو که ردهي گوناھ
 سه به بش به حوسن ظه نن وئيم بي بهن
 جهو عذاب من ذاتت غه ني بهن
 واسيعيي ره حمهت وهي طهور مه زانام
 جه بي باکيي وئيت نمه دهي سزام
 باره ها که ردي سه تر گوناھم
 نه که ردي جه به ين ناس ئيفتياضاحم
 يا رهب به حورمهت حوسن ظه نن وئيم
 به تو به رده نم ، ره حمي بکه ر پئيم
 به شق ئيقتيدار بهر عقوو به تم
 ذه ليلم موحتاج قه طري ره حمه تم
 عهفوم کهر به لوظف بيه خشه گونام
 سهر ئازادم کهر جه (بين العوام)
 يا رهب جهو گوناي بي حه ددو عه ده د
 دوعاي من جه باب عاليت که ردهن ره د
 هم جه گوناھان داروو نه دامه ت
 مه به خشو حه سره ت فهر داي قيامه ت
 هم جهو گوناھان مه ربو و طه نن به فيسق
 بي بهن وه باعيت قه يدو به ند رزق

به ئیستیغناي ویت حهیی رهیبانی ••
 عهفوم کهر جهو ذهنب کردهی عیسیانی
 عهفوم کهر جهو ذهنب لهلات که پیرهن
 من پۆسه م زانا ذهنب سه غیرهن
 عهفوم کهر جهو ذهنب پادشای بی باک
 نه بیم هه ممی جه هلش بیم هیلاک
 عهفوم کهر جه ذهنب سیمعت و شه حنا
 چه عوجب و حه سه د ، نه حیق دو خه نا
 به حورمه تی گشت صاحب حورمه تان
 عهفوم کهر یا ره ب جهو گشت خه جله تان
 یا ره ب عهفوم کهر جهو گونا ی مو هلیک
 په ی ئیرتیکابش غه یرم که رد شه ریک
 هه م جه گونا هان مه ظلله مه ی بی شو
 که رده نان به دی با عیاد تو
 هه م جهو گونا هان که رده نم (عمداً)
 به نه فامیی ویم ئیصرارم که رده ن
 عهفوم کهر جهو فوالم کیدب و نه میمی
 هه م نه حیلهی شوخ^(۱) حه ی و قه دیمی !

(۱) ئەم دوو وشەیه له دەسنووسە کە ی (ح) دا بەم جۆرە نووسراون : (حلهء شح) . ئیمە لامان و ابوو راست کردنه وه که یان به وچه شنه یه که لیره دا راستمان کردوونه ته وه . مه به ستیش له (شوخی) شه ی تانه وه ک به فیلباز ئەلین (شوخی عه یار) .

يا رهب بيه خشه گونا م سهرانسهر
نويسيان ، جه غيب موقه ددر (۹)

همم جه گونا هان شه ديدو نه گبهت
منش كه ردهن دوور جه دهرياي رحمت

يا رهب كه ردهنم گوناي بي پايان
به نه لطف و يت ذهنيم كه ر غوفران

يا رهب جهو گونا ه من بكهري سه لځ
نيعمه تان تو جه من كه ردهن ته لځ

يا رهب باره ها كه ردهنم عيصيان
جه عياد تو كه ردهنم په نهان

هر ئيخفا جه لاي تو ني يه ن مه ستوور
تو سه ترم كه ردي ، جه خهلق بييم مه ستوور

چون ئاشكار نه بي (۱۰) جه بهين عموم
همم جه ده رگاي تو من نه بييم مه غموم (۱۱)

به سه تر كه ردهن مه هتووك نه كه ردهن
همم شوكرانه ي تووم به جا ناوه ردهن

يا رهب عه فوم كه ر جهو ذهنبو خه طا
شوكر تووم نه كه رد نه سه تر گونا

-
- (۹) نه م نيوه به يته له ده سنووسه كه ي (ح) دا به م جووره نووسراوه ته وه . دياره
وشه يه كي لي په ريوه .
(۱۰) له نوسخه كه ي به رده ستماندا كه ده سنووسه كه ي (ح) يه نووسراوه (ئاشكار
بي) . دياره نه وه هه له يه و راسته كه ي (ئاشكار نه بي) يه .
(۱۱) مه غموم : خه فه تبار .

يا رهب جهو گوناھ به نيعمهت دست
عهفوم کهر ، ههرچی وهنهش کهردم قهصد (۱۲)

عهفوم کهر يا رهب جه کهردهی گونا
کهردم به نيعمهت سهرو دست و پا
يا رهب عهفوم کهر جه سههو و خهطا
کهردم به نيعمهت جهمیع نهعضا

به نهلطف ویت ذهنبم کهر غوفران
ههرچی صادر بی به چشم و زوبان

جه بوهت و دروغ ، غهیبهت و دشنام
عهفوم کهر يا رهب گوناھان تهمام

يا رهب عهفوم کهر جه کردهی گوناھ
بهره کهت رزق مه کهرو ته باھ

دووباره رزقم جه تو کهرد طهلهب
به نهلطف ویت بهخشانی مه طلب

نه کهردی نه ظه ر تو بهو مه عصبیهت
وقوع بی جه من جه هل و حه مییهت

جهودما بهو رزق پیم کهردی عهطا
به قوهی نهو رزق کهردهنم خهطا

پهی زیادیی رزق کهردم ته مه ننا

نه کهردی مه حرووم به ندهی رووسیا

(۱۲) تیپی (تی)ی (دهست) و (دال)ی (قهصد) له مه خره جدا له یه که وه نزیکن و
وهک یهک نه خوینرینه وه . له م دیوانه دا له گه لی شوینی تریشدا وا نه بی
دوا تیپی دوو نیوه کهی بهیت دوو تیپی مه خره ج له یه که وه نزیکن نه بن .

جەي بىجە يايى ھەم جەي رۈوزەردى
 موفتەضەحى بەين ناسم نەكەردى
 يا حەق عەفوم كەر جەو لوظف عامە
 سەر ئازادم كەي (يۈم القيامە)
 پەي پەي كەردەنت ، كەرىم كەرەمها
 من ھەر كەردەنم خەطاو عىصيانها
 كەرىم ھەر تۆنى (خىر الأكرمىن) !
 ھەر تۆنى رەھىم (خىر الراحمىن) !
 عەفوت عەظىمەن (عظىم الرجا) !
 عەفوت عەطا كەر بەي بەندەي گومرا
 ھەم جەو گوناھان كەردەي مەعصىيەت
 منش كەردەن دوور جە ئەمر دەعوەت
 بەشق ذات ویت (سەمىعو بەصىر)
 عەفوم كەر جەو ذەنب صەغىرو كەبىر ،
 صەغىرش مووجىب جەزاي عەذابەن
 كەبىرش تەعجىل قەيد عىقابەن
 بە ئەلطف ویت عەلىم دانا !
 بەر تەو فىقەم تەحصىل كەم رەزا
 بە عەظىمىي ویت دەھەندەي داوەر
 عەفوم كەر نەو جەمەع گوناھان يەكسەر
 يا رەب عەفوم كەر نە جوملەي گونا
 غەير ذات تۆ كەس نى يەن ئاگا

ذه لیلیم که ردهن نه فس نه ماره
 غه یر جه عه فوی تو نه داروون چاره
 یا ره ب عه فوم که ر جه و کولل گونا
 مه خو که ر جه مبع (سیئاتنا)
 عه فوم که ر جه و ذنب ، شه هه نشای بی بک ،
 ذات تو جه من مه کو غه ضه بناک
 یا ره ب جه و گونا ه من که ر ئازاده
 شو و میش غه م نه دل مه کو زیاده
 یا ره ب عه فوم که ر جه و کرده ی گونا
 په ژمورده که رد دل ، شه یطان که رد رهزا
 یا ره ب مو طبعان جه (یوم المحشر)
 (أبيض الوجه) ن (۱۳) چون شه مس و قه مهر
 رو و سیا مه بان زومره ن عاصی یان
 جه شه راره ی نار تن خه سته ی بریان
 یا ره ب عه فوم که ر جه و گونای خه طهر
 رو و سیام نه که ی جه سه حرای مه حشر
 یا ره ب عه فوم که ر نه و جورم و خه طا
 خاتیمه ش به کوفر مه بوو موبته لا
 عه فوم که ر جه و ذنب شه ین عه مه له ن
 (مانع الخیر) هن ، (قطع الأمل) هن

(۱۳) له ده سنو و سه که ی (م) دا نو و سراوه (ابيض الوجهین) . دیاره نه مه هه آیه
 چونکه به م جووره جومله که ته و او نابی و مهنا نایه ته ده ست ، بویه شه بی
 راسته که ی به م جووره بی که ئیمه نو و سیومانه .

عهفوم کهر جهو ذهنب قاطيع عومرهن
(مبعوض العباد) ، موعجيب فهقرهن

عهفوم کهر جهو ذهنب ئيخفام کهرد جهناس
(طالما) (۱۴) زهرپرهی عيلم تۆن قياس

باوهريم (هنن) (۱۵) عهليم سهتتار
پرهمز ههر ئهسرار جه تۆن ئاشكار

غهير جه تۆ ني بهن نافع بدؤ نهفع
مانيعي ني بهن قهضات کهرؤ دهفع

يا رهب ! مهنع و نهفع ههم جه تۆن مهدام
بکهر نافعيم به عهفوی گونام !

ديوانه گي و جههل هيلاکم کهردهن
يا حق پهناهم به تۆ ئاوهردهن

عهفوم کهر جهو ذهنب ذیکر کهرد نيسيان
جه عيقاب تۆ غافل بيم ههر ئان

عهفوم کهر جهو ذهنب (سبّوح " قدّوس)
من کهردهن جه خير عطای تۆ مهئيووس

جه گوزهشتهی کار ها بيم پهشيمان
عهفوم کهر به لوظف ویت جه ههر عيصيان

(۱۴) ئەم وشه يه مان له دهسنووسه كاندا به ته واوی بۆ راست نه کرایه وه ، به بۆچوونی ئیمه (طالما) یه .

(۱۵) ئەم (هه نه ن) ه شیوه نووسی دهسنووسه که ی (م) ه که نووسرا بوو (هنن) . ئەگەر نوونی دووههم ته ئکیدي نوونی یه کهم نه بی و (هینه ن) یش نه بی به مهعناي (ئینه ن) و به هه له وا نووسرا بی ، نازانین مهعناي چی یه .

عەفوم کەر جەو زەنب (ربّ العالمین)
من کەردەن جە قەھر غەضەبت ئەمین

عەفوم کەر جەو زەنب جیش کەردم تەوبە ،
بێ جە یاییم کەرد کەردەنم عەودە !!

یا رەبیبی ! عەفوم جە تۆ طەلەبەن
جەو گونا موو جیب قەھر و غەضەبەن

یا رەب ! جەو طاعەت کەردەنم ریا
عەفوم کەر جەو شیرک پەی تۆم کەرد پەیدا

عەفوم کەر جەو زەنب کە ریم رەحمەت
جە قاپیی ئەعلا من کەرد بێ حورمەت

یا رەب عەفوم کەر جەو کردە ی گونا
مەبۆ بە موو جیب هەر دەردو بەلا

(عَفْو) هەن یەک جە ئیسیم (اسماء الحسنی) ت
یا رەب عەفوم کەر جە هەر سەییات

چون جە نەبیبی تۆ زانانم خەبەر
حویبیی عەفوت هەن دانای دادگەر !

یا رەبیبی بە حەق قادریی ویت کە ی
عەفوم کەر جە زەنب کردە ی (کلّ شیئ)

خیلافی رەضای تۆم کەردەن هەر بار
عەفوم کەر بە لوظف دائیمیت غەقفار !

یا رەب ! ئە ی بەندە ی ضەعیف عیسیان
بە ئە لطف ویت زەنبم کەر غوفران

يا رهب ! جهو گوناي نه وو دل و ناخر
عه فوم کهر به لوظف جه فه حشاو مونکه ر
عه فوم کهر جهو ذنب ، سه تتارو سه بوور ،
جه نيعمهت تو من مه کهرو دوور
يا رهب ! عه فوم کهر جهو ذنب و عيصيان
دوشمنان جه من مه بوون شادمان
عه فوم کهر جهو ذنب غه ير جه نه دامهت
ني بهن حاصلش فهداي قيامهت
عه فوم کهر جهو ذنب به به لاو نه لهم
مه کو مه هتو و کم جه هه ردوو عانهم
يا رهب عه فوم کهر جهو گشت گوناهان
مه کهرو نازل به لاي ناگهان
عه فوم کهر جهو ذنب ، ره حمهت بي شو مار
من کهر دهن مه سوور نه ولياي کيار
عه فوم کهر جهو ذنب ، قادر قودرهت !
به دوشمن مه دو قووهت و دهولهت
يا رهب ! عه فوم کهر جهو گونا چون کو
مه بو به حجاب به ين من و تو
عه فوم کهر جهو ذنب ، ره ئووف شه کوور !
جه دهرياي ره حمهت من مه کهرو دوور
(فه قی) ته مامهن دعای ئیستیغفار
سه لام بهر موحه ممد نه بی بی موختار

یا رهب ! به عهدهد جمع نه باتات
بهر موحه ممه د بۆ سه لام و سه لات

در بیان خواص استعاذه (۱۶)

کاکه نه حمه دی (۱۷) شیخ نه و قوطب جیهان
ته بلیغش که ردهن به موخته قیدان

په ی ته سهیل جهل عوقده ی موشکیلات
ده ئیستیعاذه جه ده موهلیکات

به موریدان (۱۸) ویش وهی طهور که ردهن عه رض
نه ورا دتان بۆ جه دمای هر فهرض

استعاذه به ذات اقدس آلهی (۱۹)

په نا هم به تۆن (الله اکبر)

حیفظم کهر نه شه ر هر قه ضاو قه دهر

په نا هم به تۆن حه یی ره بیانی

حیفظم کهر نه شه ر نه فس شه یطانی

په نا هم به تۆن (رب العالمین)

حیفظم کهر نه شه ر ظولم سه لاطین

په نام دهر به لوظف (علی الاعلی)

حیفظم کهر نه شه ر هر دهر دو به لا

(۱۶) واته : له باسی خاسیه ته کانی په نابه خوا گرتندا .

(۱۷) بۆ را گرتنی سه نگی به یته که به (کاکه حمه دی) نه خوینریته وه .

(۱۸) موریدان : له ده سنو و سه که ی (م) دا نو و سراوه (مردای = مورده دای) .
دیاره هه له یه .

(۱۹) واته : په نا گرتن به ذاتی پیروزی خوا .

په نام دهر به لوظف ، عظیم سوبحان
 حیظم کهر نه شهر به ستهی هر بوهتان
 په نام دهر به لوظف ، ذات بیچوونی
 حیظم کهر نه شهر فهقرو مه دیوونی
 په نام دهر به لوظف ، ذات (ذو الجلال)
 حیظم کهر نه شهر سه دمه هی ده ججال
 په نام دهر به لوظف ، بی نه مثال فورد
 مه حفووظ کهر نه عضام نه هر وه جمع و دهر د
 یا ره بی چون فهضل توم کهردهن په نا
 حیظم کهر نه شهر (جمع الأعداء)
 په نام دهر به لوظف ، مونعیم ! وه ره حمهت
 حیظم کهر نه شهر فیتنه هی هر ذیللهت
 ها ، ئیستیعادهی (فهقی) بی ته مام
 بهر موحه ممد بو صلات و سه لام

در خاتمهء کتاب گوید (۲۰)

به ته و فیق حق ، عظیم وه هباب
 یاوا به نه نجام خاتیمه ی کتاب
 به عزیزه تی ویت یه گانه ی مه عبود
 دهرج کهر نه کتاب جاذبیه ی دروود
 چون عهد نه حقهر سائل دهر گام
 نه و اب دروود وه نه م کهر ئینعام

(۲۰) واته : له دوایی کتیبه کهدا نه لی .

هم بهر موحه پرپر ، قاریء کیتاب
 عطا کەر پیشان ئهجر بیحساب
 هم ئهجر عظیم پهری سامیعان
 جه غزنه ی رحمت پیشان کەر ئیحسان
 به عزیزه تی ویت ، دانای خوداوهن
 قهلبمان به نوور ئیمان کەر رهوشهن
 به حورمه تی نوور خه تم ههر رهسول
 دروودو دوعای ئیمه کەر قهبول
 جه سه نه ی هزارو سیصه د ، سی کهم
 مه نظومه ی دروود ناما به ره قه م
 ناما به نهظم نه دعیه ی ئیحسان
 ته کمیل بی نه ظهرف شه هر ره مه زان
 چون (ناصر الدین) شاه ئیران بی
 (حمید خان) سولطان ئال عثمان بی
 چون (عبدالقادر) جه نه حشام وهند
 به نهظم کیتاب طبعش کهرد خورسه ند
 جه باب قشله ی عساکیر قه یدم
 خالی جه صوحبت ههر عه مرو زه یدم
 بهر رۆح نه نوهر خواجای کائینات
 نزوول بو جه حق سه یل سه له وات
 هم بهر نه هل به یت سولاله ی نه طهر
 به نوور دروود حق بان موفته خهر

(فہقی) دلّ بہ نوور ئیمان کہر مہحیا (۲۱)
دیدمش نہ پڑضای ویت بکہر بینا
« ہزاران درودو ہزاران سلام »
« ز ما بر محمد علیہ السلام »

(۲۱) فہقی قادر زور جار لہجیاتی (ئیحیا) ٹہنووسی (مہحیا) .

کتاب معراج نامهء حضرت رسالت پناهی است

صلی الله علیه و سلم (۱)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در ثنای حضرت باری جل جلاله (۲)

رحمان و رحیم ، رحمان و رحیم
به نام (الله) رحمان و رحیم

(۱) واته : ئەمه کتیبی میعراج نامەى حەزرەتى پێغەمبەرە .
لیڕەدا بە پێویستی ئەزانین بە کورتى باسى ئیسراو میعراج بکەین
بەوجۆره که له ئایینی ئیسلامدا وتراوه .

(اسراء) بە عەرەبى واتە : بە شەو رەواندن . (معراج) یش هەر بە عەرەبى
یا شتیکیە مرۆف پێی سەر بکەوئى و بەرەوژوور بچئى ، یا هەر سەرکەوتن و
بەرەوژوور چوونە . له ئایینی ئیسلامیشدا (اسراء) واتە : رەواندنى
پێغەمبەر لە لایەن خواوە بە شەو له مزگەوتى حەرامى مەككەوه بۆ مزگەوتى
ئەقصای قودس . (معراج) یش واتە : سەرکەوتنى پێغەمبەر له ئەرزى
قودسەوه بۆ ئاسمانەکان و بۆ شوێنى که گەوتوگۆی لە گەلّ خودا تێیدا
کردوه و فەرموودهى ئەوى بیستووه .

شەو رەوی پێغەمبەر له مەككەوه بۆ قودس بە نەصصى ئایەت
ئیسپات بوە و خوا ئە فەرمویت : « سبحان الذی اسرى بعبده لیلا من
المسجد الحرام الى المسجد الاقصى الذی بارکنا حوله لئریه من آیاتنا ،
انه هو السميع البصیر » . واتە : پاکى و بێ خەوشى بۆ ئەو خوایهیه که
بەندهى خۆى بە شەو له مزگەوتى حەرامەوه برد بۆ مزگەوتى ئەقصا

الحمد لله العلي العظيم

(سبوح) و (معطي) ، (فتاح) و (عليم)

ذات يچوونت مونه ززه و پاك

خاريجهن جه وههم قياس و ئيدراك

نه زادهي كهسي ، نه كهس زادهي تون

وهجيدهن ذات ، صيفاتت بي شون

جه صيفات و ذات مه وجودهن ههر شي

ئه ووهل و ئاخرتو نه دارو كي

حهيي لايه موت ، ذات بي زه وال

(سميع عليم) ، فهد بي ئه مثال

جه ده رگاي قودرته قهضا كهرد قهدهر

جه سهدهف صونع بهراوهرد گه و ههر

جه عه كس ذاتهن جيلوهي ههر صيفات

مه وجودهن جه دورر قودرته مومكينات

په ردهي سه ماوات چه تر ئه تلهس گوون

مدران موعه لله ق بي ميخو ستوون

كه ده ورو به ريمان پيروژ كردوه ، تا هه ندي له نيشانه گه وره كاني خو ماني
پيشان بدهين . بي گومان ههر ته نها خوا شنه واو بينايه (الاسراء ۲) .
هه روه ها له (صحيح مسلم) يشدا باسي ئيسرا كراوه و هه ديئي له سه ر
گير راوه ته وه له ئه نه سي كوري ماليكه وه .

ميراجيش به هه ديئي صحيح ئيسپات بوه كه له بوخاري و
موسليمدا باسي لي كراوه و گه لي كتيب و سه رگوزه شته شي له سه ر
نووسراوه و ليره دا به پيوستي نازانين بيگيرينه وه چونكه (فه قئ قادر)
خوي (ميراج نامه) كه ي بو ئه م بابه ته داناوه .

(۲) واته : باسي ستايشي به زداني گه وره .

جیلوهی صیفاتهن شوعلهی ماهو خۆر
 گیتی به شوعلهی ههردوو موسهخهر
 چه دهریای قودرەت قەطرەش عەیان کەرد
 صیفات وه کلید کە نز پەنھان کەرد
 زەمین ساکین کەرد ، سه ماوات شهیدا
 نه بات پهی وجود وه حده تهن گهوا
 شه فەق نه ظوالمەت ، گول نه خار پەیدا
 نه باتات نه خاک خارا هوهیدا
 صهوت کەردەن به قووت موسامهعهی گوش
 دل مهجمهعهی دەرک ، عەقل و فیکرو هوش
 ته رجهمهی ئەفکار ضه میر زوبانهن
 تهن رهسم ئالەت رۆح رهوانهن
 ئەفرۆزندهی نار حەرارەت نوما
 جاری کونندهی ئاو بی سەر و پا !
 رهوان کەردەیی باد نه ههوا و هاموون
 زینەت ئەفزای نهجم هەفت پەردەیی گەردوون
 ئینس و فریشتە ، جینن و شه یاطین
 یاجووج و طیوور ، وه حش سەرزەمین
 یه کایهک ئەوصاف حەدد صیفاتهن
 موزیلل و موجیلل یوحیی ئەمواتهن (۳)

(۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (مجمل یحیا امواتن) . دیاره راسته که ی
 ئەمه یه که ئیمه نوو سیومانه چونکه (موجیلل = مجل) به رانبه ری (موزیلل
 = مدل) هه (یه حیا) یش لیره دا ده ست ناداو ئەبی (یوحیی = یحیی) یا
 (موحیی = محیی) بی .

تهجه لای قودر هت جاری یه ن هه رده م :
 عهده م په ی وجود ، وجود په ی عهده م
 ذه پری جه پرتو قه هرت سه قه رهن
 قه طری جه ده ریای رحمت که و ته رهن
 (فهقی) ئینس و جان مه و صوف ذاته ن
 به کسه ر جه ته عریف صیفاتش ماتهن
 صیفاتش به تو چۆن مه بو ته مام
 بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

در نعت حضرت محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم گوید (۴)

شای (خیر البشر) فه خر کائینات
 مه نه ع نه و صاف زومره ی مومکینات
 نه صده قی مو طلق ، (بالحق) و به حق
 به یه د ئیعجاز قه مهر که ردی شهق
 ره فره ف ، بوراقت تا به لامه کان ،
 چند هه زار سال راه طهی بی به یه ک ئان
 جیریل مه خلوق ، ره سول خه للاق
 شافی مودنیان ، وافی جه میثاق
 طاوسی قودسی نه نوار قودر هت
 مه للاح لوججه ی نور مه عریفهت
 جه قه طره ی جه ناح نورت نه نییا
 جه ذه پره ی پرتو حوسنت میهرو ما

(۴) واته : له باسی پیا هه لدانی هه زره تی موحه ممه دی مو صطه فادا نه لئی .

ئەزەل نوور تو ، تو ضیا ذاتی
 ئەبەد خاكو ، تو ئابی حەياتی
 تو حەفی ئەزەلو ، سیرری سوبحانی
 حەیب مەجبوب حەیبی رەبیانی
 پەی نوورت سوجدەیی ئادەم کەرد مەلەك
 شەیدای عیشقی تۆن تو کاخی فەلەك
 پەی تەصدیق تو حەق بەخشان گەوا
 « ان هو الا وحی (جە) ^(۵) یوحی »
 دەستم دامانت سەبید سەرور
 نیسیانم نەکەیی جە صەحراي مەحشەر
 ئەر ئەلطف ویت وەنەم نەنمانی
 نەبی بە شەفیع عەبد عیسیانی
 مەسدوودەن طەریق پرد صیراظم
 نار جەحیمەن سزای صیفاتم
 بەل جە سایەیی تو (عزیز الغفار)
 عەفووم کو بە لوظف رەهام کو جە نار
 رەحمی کەر بە حال وەختم بی وەختەن
 ئەعضام موقەببەد عەذاب سەختەن
 بنال نە دەرگاش (فەقی) دل فگار
 تا مەدۆت نەجات دارای جیهاندار

(۵) ئەم (جە) یە بە زۆرەملی لیرەدا جیتی کراوەتەو .

ترجمهء روضهء ایمانو ترتیباتش مختصراست (۶)

به ته صدیق دل عیلم یه قینهن
ئیقرار زوبان وجود موعینهن
ذات حق قه دیم بی میثل و یه کهن
خولقندهی نه شیاء ئینس و مه له کهن
جه حه قهن جه میع کوتوب (ما نزل)
(صادق القول) هن نه نیوا مورسهل
یه کسه ر فانی بهن نه سباب جیهان
حه ققهن مه حیا ، مهوت ، مه حشهرو میزان
موحه ممد خاتهم ، نه بی و ره سوولهن
به ته صدیق دل قه ولش قه بوولهن
هم جه قه ضای عیلم حه ق مه بو قه دهر
واقعیهی دارهین نه ر خیر و نه ر شه ر
به هه رچی مه سطور ئایه ی قورئانهن
به صیدقش (فه قی) دل بی گو مانهن

موناجات (۷)

به عزیزه تی ویت حه بی ته وانگه ر
به حورمه تی نوور (سید البشر)
ره حمی کهر به حال نه ی به نده ی عیصیان
گو نام بی حه ددهن ، خه طام بی پایان

(۶) واته : باسی باخچه ی باوهرو چۆنیه تی باوهر به کورتی . شایانی وتنه
دارشتنی تیکسته فارسی به که ی فه قی قادر خوی ته واو نی به و له زور
شوینی تریشدا هه روا فارسی به که ی ناته واوه .

(۷) واته : پارانه وه .

هه م شهرمندهی لوظف ، هه م پرووسیا هم
هه م چون موور نه گیتز ده ریای گونا هم
هه رچه ند گونا هم بی حه ددهن ، بی شوو
چونکه نه مرت هه ن به « لاتقنطوا »

به و لوظف عامه ئومیده وارم
عه قوم نیازهن صد شهرمه سارم
نه مه جهو ولیی به خت غرووری شه باب
فراوان که رد م کرده ی ناصه و اب (۸)

ئییسته تن جه ده ست پیری ذه لیلهن
نه عضام جه قووه ی سه به ق ته عطیلهن

خه مه ن تیر قه د جه قه وس سته م
ها په ی قایی مه وت حاضر م هه رده م
سکه ی میسک ئاسام ئییسته کافووره ن
چیهره ی به در ئاسام سیای حضوره ن

جه که تیری سینن سنوون قه لیلهن
گوشم نه شنه وا ، عه ینم عه لیلهن

نیسیانم بی حه د ، طاقه تم تاقه ن
نه فکارم نه قه صد (یوم الفراق) هن
موطاله عه م که رد جه نامه ی نه عمال
صفر بی ئیکیم جه نه وو هل تا حال

(۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ناثواب) . دیاره هه له یه . نه م جووره
هه له یه له شوینی تریشدا دووباره بوته ته وه .

سه بیئه بی حهد ثبت بی جه دهفتهر
له رزام جه هه بیهت زه لزه له ی مه حشه ر

طه ی که ردم ئیقلیم به توندیی خه یال
نه دیم جای په نا غه یر جه (ذوالجلال)

هه ر توی فریاد په س ، هه ر توی په هنوما
هه ر تو غه فووری جه به خشای گونا

به حورمهت نوور (سید الانام)

به جوهدو کوشش سه حابه ی کیرام

به شه رافهت نوور زومره ی نه نبیا

به پارسایی و زوهد نه هل نه ولیا

به ته قواو طاعهت جومله ی عارفان

به نه تقیای دین کول موصه تنیفان

به عوله مای شهرع گشت موجته هیدان

به خووناب گهرم زومره ی شه هیدان

به نه هو ناله ی پیران دهلیل

به ده رمانده گان نه را بی دهلیل

به نه فرین سهخت مه ظلوو مان زار

به حیلیم و تاقهت صابیران کار

به زایلله ی شین طیفلان په تیم

به یه دی سه خا به خشای زه پرو سیم

به نه اب نه سرین شه و زینده داران

به دوغای خوفیه ی طاعهت گوزاران

به دیدهی نمناک غه ریب دیار
 به مه ظلوومی ویم نهی به ند دیشوار
 عه فووم کهر به لوظف حه کیم حاذیق
 هه نی ته و به بو جه کردهی ساییق
 به نه لطاف ویت شه هه نشای عه ظیم
 سه ر نازادم کهر جه نار جه حیم
 نه زومرهی نوممهت نوممی بی موختار
 مه حسوویم کهری جه (یوم الشمار) (۹)
 ههم بدهر ته و فیق نه پرد صیراط (۱۰)
 ههم نهی به ند سهخت عه طا کهر نه جات
 ههم مووه فقهق بام من جهی هه نگامه
 نهی ته نظیم نه ظم نهی (۱۱) میعراج نامه
 هه رچه ند بی حه ددهن سیهر نه بی
 ههم به فارسی ، ههم به عه ره بی
 جاهیلان کورد بی حه ددو حساب
 نمه کهن ته فهیم فارسی کیتاب

(۹) یوم الشمار : فهقی قادر هاتوه وشهی (شومار = شوماره) ی به مه عنای
 (ژماره) وه کو (حساب) ی عه ره بی له گهل وشهی (یوم) یه کخستوه ، چونکه
 له عه ره بیدا (یوم الحساب) هه یه و لیره دا له گهل قافیهی به یته که
 ریک ناکه وی و پیتی (ری) بو دوا وشهی نیوه به یته که پیویست بوه .
 (۱۰) له کوردیدا (صیراط) به (سیرات) نه خوینر یته وه و به وجوره له گهل
 (نه جات) هاوجووتن . فهقی قادر نهم جوره قافیه راگرتنه ی له م دیوانه دا
 زور هه یه .

(۱۱) نه بوو له جیاتی (نهی) (نهی) بوایه .

هەر ئیید مه زانان (سید الانام)
 نه بییهن ، ره سوون پهری خاص و عام
 وه چه یفم زانا زومره ی جاهیلان
 قه در نه بییشان ته مام نه زانان
 کیشانم ته صدیح پهری هآمده مان
 که رد م ته رجه مه به له فظ گوران
 ئومیدم ئییدن جه لای سامیعان
 په ی عه فوی گونام دوغای خیر که ران
 هم دوغای نه جات نه ی به ندو عه ذاب
 هم ره وان که ران (فاتح الکتاب)
 هم خورده بینی نه یۆ جه میان
 نه گهر زیاد بی جه فهد ، یا نوقصان
 چون پا نه زنجیر دل نه که دهر بیم
 مه جووس و مه ئیووس صینف به شهر بیم
 غه یر جه ذات حق نه دیم جای په نا
 ها میعراجنامه ی نه بیم که رد ئینشا
 شایه د ره حمی کو (حیب الرحمان)
 بدۆ نه جاتم نه ی به ندو زیندان
 په ی ئید (فهقی) دل جه کووره ی نارهن
 چه مه رای ره حمه ت چه ی دادارهن
 (فهقی) ماده ی تو نه دارۆ پایان
 دروود بهر موحه ممه د نه بی بی مه ننان

په‌ی مادده‌ی میعراج بیه‌سته که‌مه‌ر
 تا شافیعت بو شه‌فیع نه‌کبه‌ر
 یا ره‌ب ! به میزان نه‌نوار صیفات
 به‌ر موحه‌مه‌د بو سه‌لام و سه‌لات

در جناب معراج نبی صلی الله علیه وسلم (۱۲)

جه قاف قه‌ضا واقیعه‌ی قه‌ده‌ر
 ئیراده‌ی ئوموور (ألست) (۱۳) کرد نه‌سه‌ر
 ده‌ریای ره‌ئووفیی سولطان نه‌زمل
 جوّش ئاوهرد نه‌ شه‌هر (ربیع الاول)
 نه‌ کثر نه‌ میعراج (سید البشر)
 نه‌ بیست و هه‌فته‌م ره‌جه‌ب دان خه‌به‌ر
 جه‌ شه‌و ئیثنه‌ین شه‌شش مانده‌ بی (۱۴)
 عالم گشت جه‌ خاو ئارامه‌نده‌ بی
 جه‌ ده‌رگای قودره‌ت (الله) جه‌لیل
 ئیلهام نزوول که‌رد په‌ری جو‌بره‌ئیل
 موصه‌یقه‌ل بو عه‌رش کورسی و مه‌قامات
 موزه‌بیه‌ن بو فه‌رش سه‌بعه‌ی سه‌ماوات

(۱۲) واته : له‌به‌ر قاپیی میعراجی پیغه‌مه‌به‌ردا ، یا فه‌قی قادر میعراجی شوبه‌اندوه به‌ پیاویکی گه‌وره‌و ویستوویه بلّی : له‌بارده‌ی جه‌نابی میعراجه‌وه .

(۱۳) ئیشاره‌ته بو ئایه‌تی : « واذا اخذ ربك من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست بربکم ، قالوا بلی شهدنا ان تقولوا یوم القیامة انا کنا عن هذا غافلین . الاعراف ۱۷۲ » .

(۱۴) نه‌بی مه‌به‌ستی نه‌وه‌بی شه‌وی دووشه‌مه‌ شه‌ش سه‌عاتی تیپه‌ر بووبوو شه‌ش سه‌عاتی مابوو روژ بیته‌وه .

جه لا دهن خطوط له ووح جه ظهورات
 رموز قه له م ، مهنا ، ئيشارات
 شوعله ي ماهو خور مهست ضيا بو
 زومره ي كه واكيب مهشعل نوما بو
 زينته نه فزا بان جه ننا ت و قصور
 ره ونه ق نوما بان غيلمان چهنى حور
 فيرده وس نه عيم نه علا عيليين
 ره نكين كه ن چه مه ن به خه يمه ي نوورين
 قه صرو خه يمه گاه فهرشان نوور بو
 خاكش زه غه ران ، ميسك و كافوور بو
 جارى په ي هه ر هه وض نه هر كه وته ر بو
 دائيره ي هه وضان جه كورسي زه ر بو
 صه فا دهن شه جهر طووبا نه صه د تار
 نه نواع نه مهر وه نه ش بو ئيظهار
 نه هر سه لسه ييل شيرو نه نكه بين
 جارى نه جه ننا ت فيرده وس به رين
 كورسي موجه وهه ر ، حايط بلوورى
 فواره ي هه وضان هه وا كافوورى
 نه رووى مي رغوزار ناله ي مورغزار
 با خاموش نه بو تا (يوم القرار)
 زومره ي فريستان نه سه ما صه ف صه ف
 هه ر يه ك ته شت نوور بگيران نه كه ف

زه مهه رپرو نار دۆزه خ به ته عجبیل
 هم موغته دیل بان چون نار خه لیل
 هم سه حرای مه حشر حساب و میزان
 هم نارو صیراط موهه بیای مه کان
 له رزا جه هه بیتهت جو بریل نه مین
 عرض کرد: ئیلاهی قهوی و مه تین!
 مه رقه صدت ئیده ن دنیا کهی خه راب
 یا عدل مه حشر ناری به حساب
 یا دنیای هه نی جه نه و ئیجاد کهی
 یا عالم جه قهید که ده ر نازاد کهی
 هاتیف بی نزوول پهری جو بره ئیل
 جو بره ئیل جه سهوت هاتیف بی ذه لیل
 جه به طحای مه ککه (کاشف الکرب)
 (خلیل الرحمان) مه که رو ن طه له ب
 جه وساو ه به ستهی خاک ضه عیفه ن
 مه حرووم جه روئیتهت ذات له طیفه ن
 سالار که ونه نین ، (ختم المرسلین)
 مه که رووش ده عوهت په ی (عین الیقین)
 ده میوه ن په ی وه صل دارو ئیشتیاق
 شادش مه که روون به ته کلیف شاق
 جو مله ی نه نییاو روسول جه نه قصا
 تا (ظاهر) مه یو حازر بان نه و جا

ئیسته ها مو طبع حهیی ره بیانی
 دیدهش جه خاوهن جه (ام هانی) (۱۵)
 ئه ر دیدهش جه خه و قه لبش بیداره ن
 رۆحش په ری و ه حی جه ئیتتظاره ن
 بکه ر بیدارش به عزیزو ته عظیم
 خه لعه تی ئیسرا وه نه ش که ر ته فهیم
 قه لب و قالبش به که و ئه ر بشوو
 هم غه سل جه سه د ، هم ئاب وضوو
 نه حوله ی جه ننه ت تاج عیشق و شه وق
 سه یف ته وه ککول ، که مه ره به ند ذه وق
 عه مامه ی ره ضا ، نه عله ین ته سلیم
 خه رقه ی ئیف تیخار ، قه بای شوکرو (۱۶) بیم
 حه مائل حیلیم ، عه صای قه ناعه ت
 سیجیه ی صه بووری ، جامه ی ریاضه ت
 پۆشش بو په ری یاسین و طاها
 لیوای حه مدی حه ق په ریش که ن وه پا
 ته ئکید بی فه رمان شه هه نشای عه ظیم
 باوه ران حه ییب به عزیزو ته عظیم
 نه فیره وس بوراق مو که مه ل به زین
 به ره په ی رکووب (سید المتین)

(۱۵) ام هانی ناوی پووری پیغه مبه ره . هه ندی له زانایانی ئایین ئه لئین پیغه مبه ره
 له شه وی میعراجدا له مائی ئه وان بوه و له وی نووستوه .
 (۱۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (سکر) . دیاره هه له یه و مه به ست
 (شوکرو بیم) ی به مه عنای (خوف و رجایه) .

ترتیب دادن جبرئیل امورات اسبابرا (۱۷)

سا چون جو بره ئیل به ئه مر ره قیب
به (کن فیکون) کاران دا ته رتیب
جه و دما به ئه مر که ریم خه للاق
سه ردا نه جه ننه ت پهی رهمه ی بوراق
دیش نه خیابان فیرده وس ئه علا
ره مه ی فراوان ها نه چراگا
جه رهمه ی بوراق جه معهن صد هه زار
یه کسه ر نه په رواز بازی می رغوزار
ته نها یه ک بوراق جه دوور دی به چه م
ضه عیف و ذلیل ، دلگیر و ماتهم !
بی مه لعه به ی شورب (۱۸) مدران دل حه زین
سه ر دان جه عه ینش سیلاب ئه سرین
ده رده م جو بره ئیل وه نه ش که رد سوئال
په رسا جه بوراق : مه ر چی شه ن ئه ی حال ؟!
مه ر حوزنت جه عه شق یا جه مه راقه ن
وه ی طه ور ده روونت جه غه م ئی حراقه ن ؟!
وات : یا جو بره ئیل چه ند هه زار ساله ن
به نار فیراق جه سته م زوخاله ن

- (۱۷) واته : ریڅخستنی ئه سبابی میعراج له لایه ن جیبریله وه . ئه م عینوانه له ده سنووسه که ی (م) دا چوه ته وه و له بهر رووناکیی ده سنووسه که ی (ح) به م جو ره مان نووسی یه وه . له ویش وشه ی (اسبابرا) له (اسامیرا) یا (اسراءرا) ئه چوو ، ئیمه خو مان به م جو ره مان راست کرده وه .
- (۱۸) فه قی قادر له وه پرانی ئه و صدهه زار بوراقه ی له له وه ریگه ی به هه شتدا شوبه اندوه به کوپی خواردنه وه و رابواردن !

يهك رۆ جه تهقدير (الله الصمد)
 ئامان به عهينم ئيسم موحه ممد
 جه وساوه مه جمهر دل ئاهيرينه ن
 په ي وه صلش عهينه ين چه شمه ي نه سرينه ن
 عه شق موحه ممد نه دل كه رده ن كار
 نه شه و خاومه ن نه رۆزان قه رار
 مه ر ئاب په حمه ت نه لطاف خه للاق
 خاموش كو نه دل نيران فراق
 په حمي كو به حال به نده ي بي نه صيب
 بكه رۆ شادم به وصل حه يب
 وه ر نه تا مه حشه ر من وه ي دهرده وه
 هام وه ي ئاب گه رم و ئاه سه رده وه
 جو بره ئيل واتش به شاره ت به تو
 هاي وه صل حه يب مو باره كت بو
 من هه م مه ئمو ورم جه په روه ردگار
 يهك بوراقي په يش بكه ر وون ته يار
 به ر وون ئيمشه و به ته عجيل و تاب
 طه له بكارشه ن عه ليم وه ههاب
 چونكه تو وه ي ته ور نه ئيتتظارى
 په ي ركووب نه و تو سزاوارى

دەرله حظه بوراق وه نهش کهرد سجوود (۱۹)
 کهردش حەمد حەق خەللاق وه دوود
 سەر وست به قە دەم ، بۆسا قە دەم گا
 وات : ئەي جو بره ئیل رۆحم بۆ فیدا
 وه عەدی شهو دیره و نزدیکەن شه فەق
 بوعد مه سافه ی حەیب مو طله ق
 جو بره ئیل فه رما بگی ره ئارام
 باو وروون په ریت هه م زین و له گام
 به راو و رد جه قه صر جو بریل ئەمین
 ئەلیسه ی جه ننه ت هه م سه رج زه رپین
 زین زه به رجهد ، ریکاب جه وه هری
 ته که لتوو حەریر ، قه لتاق عه نه ری
 عینان بافته ی زه ر ، له گام زه ر نیگار
 نه پشت بوراق دهردهم کهرد ته یار

در وصف ترکیب براق (۲۰)

چون ئیسم بوراق ئامان به میان
 جائیزه ن وه صفش بکه روون به یان :
 گه رده نش جه له عل ، فه ر قش یا قووتی
 جه ناح زه به رجهد ، سورین زمرووتی
 سه ر نهوع به شهر ، گه رده ن خه رووسی
 شکه م ئاهو وهش ، دومش طاوسی

(۱۹) مه به ست له (سجود) لیره دا کورنووش بردنی مه منوونی یه نهک سو جده ی په رستن .

(۲۰) واته : باسی چۆنیه تی براق .

سینه بهر فہراغ ، خالیہ مہملوو
 دہوندہ چون باد ، ناطیق و خوش بوو
 میان لاغری ، پشت کورت ، سورین خری
 سیم ساق باریک ، بہرق سم جہ دور
 ریجلہین موقہو و ہس مو حکم دوو زانوو
 گوی دوو پانش گرد چون پان ٹاہوو
 رشتہی ذات حق ، شای (ذوالجلال) ہن
 پای یہک ساعہ تش یہک ہزار سالہن
 جہ نہ شیب و کو ، جہ وادی و صہحرا
 پوشت راست و مو حکم بوراق حہ مرا
 جہ لوظف حہ ققہن خہلقندہی بوراق
 چو ن مہ بو و ہ صفش (فہقی) بہ ٹہ وراق
 یا رب ریژان کہر سہیل صہلہ وات
 بہر نہ بی ہہر پوژ ، پوژی صہد مہ پرات
 مہ قام مہ حموود و ہ نہش کہر عطا
 مہ قصہ دش جہ بہین ٹہ قران کہر ٹہ دا
 جو برہ ٹیل ٹہ سباب بوراق کہرد تہ مام
 کہردشان پہرواز ہہردوو پہی مہ رام
 غلوو کہفت نہ بہین تو کاخ فہلہک
 نیشت نہ زہلزہلہ سہ ما تا سہ مہک
 فریستان فہرش بہ ٹہ مر باری
 مہ ٹموور بین بہ کار مہ شعلہ داری

یه کسه ر نژوول که رد چه نی شه مع نوور
رووی زه مین مه شعل نومما بی چون طور

فریشته ی فه له ک جنوود زه مین
صه فدان نه سه لام (سید المتین)

جه (بیت العتیق) تا (بیت الاقصی)
رای مووری نه بی گوزهر کو به را

در بیان چگونگی تفاوت بین حضور انبیا و اولیا (۲۱)

نوقطی هه ن ئینجا بکه روو به بیان
تا که مه علووم بو پهری سامیعان :

وه صل نه نبیا هه م جیسم و جانان
پهری نه ولیا جانو جانانان

مه راتیب دارو جیسمی وه صل (۲۲) یار
خه لیل که و کب دی ، مووسا شوعله ی نار ،

نه بی نه حوضوور نمه بان موخته ل
ثابته ن جه حال نه حوال نه ووه ل

نه ماما نه ولیا جه حین حوضوور
سه ر مه دو لیشان ، موخته لیلی شوعوور

وه لی به نیسه ی ئیمه (۲۳) ته مامه ن
به نیسه ی نه بی ناقیص و خامه ن

-
- (۲۱) واته : باسی جیاوازی نیوان پیغه مبه ران و وه لی یه کانی خوا .
(۲۲) جیسمی وه صل : گه یشتنی که به له ش بی .
(۲۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (بی نیسه ایمه) . ئیمه نه وه مان
به لاهه راست بوو که خو مان نووسیومانه .

هه م په ی نهولیا فہرقہن بہی حساب
بہعضی پیداری ، بہعضیشان جہ خواب

بہعضی نهولیا جہ ہدد ئیکمال
ہہم با حق داران جہواب و سوئال

غوث و بایہزید ، ہہم (ابن العرب)
شہمس و مہولای روم جہ قورب مہطلب

جہ ووقت حاصل تہجہلالی جہلال
دہر (۲۴) مہین موختہل ہہم مامان بہ حال

ہہرچہند جہ مہستی تہجہلالی لبقا
مہکردن ئیظہار جہ حین فہنا . .

چونکہ توشایین غایہی ویلایہت
لفظ (انا الحق) نہکردن عادت

بیچارہ (مہنصور) بی پہردہی حیجاب
لفظ (انا الحق) بہ حق کرد خیطاب

پایہش ناقیص بی نہو وہلی مہغفور
نہتاوا نہسرار حق کہرو مہستور

جہ حق بی مہنصور کہردش (انا الحق)
ہہم حق بی جہزاش بہ دار بی مولحق

نازکہن (فہقی) ماددہ کہر خاموش
تو ہییمان خامی دل ماوہر بہ جوش

(۲۴) ددر : لہ دەسنووسہ کانی بہردہستمانا بہم جۆرہ نووسراوہ (در) . بۆمان
راست نہکرایہوہ مہبہست لئی چی یہ ؟

دهريای عيلم حهق كهس نه به ردهن پهی
 ته حقیق مادده پهی كهس نه بو طهی
 ههركهس عاقله ن جه سه ر دارو هوش
 به شهرع غه ررای نه بی بدو گوش
 نه ر جان جه ناح گرد جه خوف و رجا
 مومكینه ن پهی حهق طه ریق هودا
 بهر نوور جه مال (ختم المرسلین)
 رهوان كو دروود به صیدق و یه قین
 یا ره ب به قه دهر هه ر دهر دو دهوا
 بهر موحه ممه د بو سه لام و نه نا

**در بیان چگونگی باندرون رفتن جبرئیل
 و بیدار شدن سرور کائنات در خواب (۲۵)**

شی پهی نه دهر وون جو بریل نه مین
 دیش که ها نه خه و (ختم المرسلین)
 مالا دهست و پاش به حوجب و نه دهب
 بیدار بی جه خاو هاشمی نه سه ب
 به شهرت (۲۶) ته عظیم سه لام و نه نا
 عه رض که رد نه حوضوور نبووه ت په نا :
 ذات (ذوالجلال) ئینتظارته ن
 په ری لامه کان طه له بکارته ن

-
- (۲۵) واته : باسی چۆنیه تی چوونه ژووره وهی جو بره ئیل بو ناو حه ره م و بیدار
 بوونه وهی پیغه مبه ر له خه و .
 (۲۶) به شهرت : له ده سنو و سه که ی (م) دا به م جو ره نو و سرا وه : (بشرت) . له بهر نه وه
 که پیشان (شهرت) به (شرط) نه نو و سرا نه گونجی نه مه ی ئیره (بشرت)
 بی ، واته : مزده ت بی .

ٺه لپيسه ي جه ننه ت هم ٺا يه ي ٺيسرا
 ته قديم بي جه پيش (سيد البشري) (٢٧)
 هم نه حوضوورش يهك تهشت جه زهر
 ٺيريق جه وههري ، مهملو و جه كه وٺهر
 جه به عضي راوي وه ي طه ورهن خه بهر
 هم شق صه درش ٺه و شه و بي مه گهر
 به ميزان عقل چون په ي حوضو ورهن
 ته جديدش ٺه و شه و خه يلي صه روورهن
 سا چون موحه ممد (عليه الصلاة)
 جيسمش ته طهير بي طه هوور كه رد حيات
 هم غه سل ، هم وضو ، هم بي موله بيهس
 هم نه سوجه ي شوكر قديم ٺه قدهس
 هم عشق نه صيحت ، هم نه شهي ويصال
 هم وه جدو هم سوكر ، هم ذه وق و هم حال
 هم سرور رّوح ، هم طاهيري تن
 هم شه عشه عه ي شه وق ، هم قلب ره وشهن
 جه بين وه حوججه ت (اولوا العزم) هوه
 ده ماغ به عوشره ت باده ي به زمه وه
 باهو و به نوسخه ي عه دو و به نده وه
 قامه ت وه خه رقه ي مه رد ٺه فگه نده وه

(٢٧) مه به ست له (سيد البشري) ، كه واته شاي هموو مژده يهك ، مژده ي
 گه يشته به حوزووري خوا . دووريش ني به (سيد البشر) بي هه رچه ند
 نيوه به يته كه له نك ٺه بي .

جه مال وه جيلوهى جان ستانه وه
 كهف وه جورعهى جام دوو جيهانه وه
 گيسووى ميشكينش نه گهردهن چين چين
 چين نه و بى چين بهرى كهرد جه دين
 عهينهين شه هلاش مه ستيش مه دامه ن
 نه ظه رش ئيكسير زومرهى ئيسلامه ن
 قهوس حاجيهين سهيف خوونريزه ن
 موژه رستهى خون شاه پهرويزه ن
 رموز زه مين (سماوات العرش)
 جه له وحهى ضه مير مونيرش بى نه قش
 حوسن موصطه فا جه حوسن يووسف
 نه مله حتر جه لاي نه هل ته صه ووف
 پهى حوسن يووسف ئيد بى ئيفتيخار
 زه نان ميصرى پهيش بين خريدار !
 نه ر يووسف مه جبوب صينف به شه رهن
 موحه ممد حهيب حه بى داوهره ن
 يووسف جاذيبهى حوسنش زيبا بى
 موحه ممد حوسنش موعجيز نو ما بى
 موعجيزهى جه مال (سيد الانام)
 ئيد بى نه ر هه ر كهس جه نه هل ئيسلام
 هه ر كه كهرد به نوور جه مالش نه ظه ر
 نازاد بى جه نار شه رارهى سه قه ر

شوعلهی جه مالش جه نه زدیك و دوور
 هم پۆ گران بی هم شه و دهیجوور
 مهروین جه حضرت عایشه ی همرا
 شه و دهرزیم گوم که رد بی نور چرا
 جه قایی جه مال نه بی دا نه نه
 به شوعلهش دهرزیم ناوهرد به نه ظه
 (فهقی) نه و صافش نه بو ته مام
 بهر موحه ممد بو صهلات و سه لام
 یا ره بی به وهزن نه لیج کوساران
 میقدار تگرگ ، قه طهرات باران
 به میزان نور عیلمت جه قودرهت
 دروود بهر موحه ممد نه بی بی رحمت

**کیفیت سوار شدن حضرت خواجای کائنات بر براق
 و راهی شدن به بیت المقدس (۲۸)**

قیام دا وه قه د نور نیلاهی
 دا نه جقه ی تاج فەر هومایی
 بیروون بی جه نه رک شه فیع مه حشر
 که ردش همد حق شه هه نشای نه کبه
 لوا پهی بوراق شای عالی جه ناب
 دهست دا نه قه ربوز ، قه دهم به ریکاب
 بوراق جه و دهمدا که ردش ته وسه نی
 ویش که رد به سه رگه رد شاه مه دهنی

(۲۸) واته : چۆنیه تی سوار بوونی گهورهی هه موو جیهان که سواری بوراق
 بوو به ره و به یتولو قه ددهس که وته ری .

مه ره قصا جه ددور شای هوما یوون فەر
 چه سرت دا به ره قص ناهوان بهر
 سالار که ونهین صادر که رد فرمان
 خیطاب که رد به ئیسم (أشرف الحيوان)
 مه ره چیشهن قه صدت نهی هه ننگامهی کار
 چون بهرق لامیع نه داری قه رار
 حهق پهی رکوویم به داوان دهو
 توش رهوان که ردهن پهری من ئیمشه و
 ها ئیسته وهی طهور مه که ری هه راس
 ویت که رد به وه حشی ، من وه عام ناس
 ئاما به جواب بوراق ناطیق
 عرض که رد نه حوضوور سه یید صادق
 جه وساو ه ئیسمت به خهط قودرته
 دی یه نم به چه م نه قاپیی جه نتهت
 موقابیل (۲۹) چهنی ئیسم ذات (الله)
 جه خه للاق ویم داروون ته مه ننا
 جه و سارای مه حشه ر قصوور جه ننا ت
 راکیب من بو خوا جهی کائینات
 چونکه کیشانم سزای هه ر مه راق
 عه طا که رده نم یه ک عه هدو میثاق

(۲۹) مه بهستی له (موقابیل) نه و دیه که ناوی له گه ل ناوی خوادا هیئراوه ،
 نه گینا پیغه مبه ر ئاده مزادو خوا پهروه رد گاره و به رابه ری یه ک نین .

نیازم ئیدەن جە (کشف الکرۆب)
 غەیر جە من هەنی نە کو بە مەر کووب
 عەهدش عەطا کەرد سەید لەولاک
 پا دا نە ریکاب ، بوراق نیشت نە خاک
 شەمس ریسالەت نیشت نە خوان زین
 ئاهیستە بوراق خیزا جە زەمین
 (فەقی) هەرچی هەن جە فەیض عەشقەن
 عەشقەن جە ئوموور کاران سەرمەشقەن
 یا رەبیبی بە وەزن جوملە ی نارو نوور
 بە جەمع ئەحیاو ئەموات قوبوور
 بە وەزن جەماد جیبال و توراب
 بەر موخەمەد بو دروود بی حساب
 جو برەئیل یەمین ، میکائیل یەسار
 ئیسرافیل جە پیش بی بە جلەودار
 عیزرائیل بە ئەمر حەیی داوهری
 مەشغوول بی بە کار غاشیەداری
 مەوکیب ظەفەر کەو کەب بی راهی
 ئاما بە جونبوش تا گاهو ماهی
 نە چەهار طەرەف کیران تا کیران
 جنوود زەمین و زەمان بی رەوان
 جە پیش سالار حیشمەت پەناهی
 کیشان درەخشان حەمد ئیلاهی

شه مداران چه پیش شای صاحب مه قام
 به رز که ردن گول بانگ سه لات و سه لام
 زه مین چه سه سرت نیشته نه زه لزه له
 سه ما چه سه ماع کیشا هه له له
 یاوا به هه ر جا حامیدو مه حموود
 جییال نه قیام ، نه بات نه سجوود
 چه که و که بهی به زم شه مس ریسالته
 شه ق بی کیسرای به زم شاهان چه خه جله ته
 فیرعه و نان نیلی نه مروودان وه به ق (۳۰)
 خوسره وان به تیغ موعجیزهش بین شه ق
 هیره قل بی ره قه م ، که یانی ته باه
 سه د چون سکه ندر چا کیره ن نه ی جاه
 خضر چه یاتش ره وشه ن که رد ظولمات
 که یخوسره و چه کوه و یقارش بی مات
 رومی موسه خخر ، ساسانی فیرار
 چه بهش بی وه عه بد ، هیندی خاکسار
 فه له که نه سجوود ، مه له که نه سه لام
 سه مه که نه سه سرت ، خه سه که نه قیام
 نه و شه و میعراج خواجای کائینات
 نه فضله تهر چه قه در (لیله البرات)

(۳۰) مه بهستی له وه یه فیرعه ون له نیلدا خنکاوه و نه مروود به وه مردوه که میشووله یه که چوه ته ناو کونه لووتی و بوی دهرنه کراوه و پینی مردوه .

نه شه‌عشه‌عه‌ی شه‌وق قیندیلان نوور
 صه‌د چون سوله‌یمان مه‌نمانا به‌ موور
 نوقطه‌ی قه‌درشان بکه‌روون به‌یان
 تا‌که ئیقناع بان زومره‌ی سامیعان :
 سوپای سوله‌یمان ئه‌ر جینو و وه‌حشهن
 موحه‌مه‌د سالار فریشته‌ی عه‌رشهن
 ئه‌ر ئه‌و رای دوو ماه به‌ یه‌ك رۆ لوان
 ئید به‌ یه‌ك له‌حظه‌ هه‌فت فه‌نه‌ك پییمان
 شه‌و دئرو را دوور کوتا که‌ر که‌لام
 به‌ر موحه‌مه‌د بۆ صه‌لات و سه‌لام
 طه‌وق طه‌مطه‌راق ریساله‌ت په‌نا
 به‌ (طرفه‌ العین) یاوا به‌ ئه‌قصا
 ئه‌نیاو رۆسول یه‌کسه‌ر نه‌ پیشواز
 صه‌ف دان نه‌ سه‌لام شاه‌ سه‌رفراز
 پیابیی جه‌ زین قوره‌یشی نه‌سه‌ب
 جلووس یی نه‌ ته‌خت شاه‌ موئه‌ده‌ب
 به‌عضی به‌ (یا أخ) ، به‌عضی به‌ (ابنی)
 که‌ردشان خیطاب به‌و شای مه‌ده‌نی
 جه‌ دمای مه‌رحه‌باو ئیجرای مه‌حه‌بیه‌ت
 راست‌که‌ردن قیام صه‌لات سوننه‌ت
 (مأذوناً) شافیع بی به‌ پیشه‌وا
 ئیقتیداش که‌ردن زومره‌ی ئه‌نییا

زيادىي شهرهف نهى جا مه علوومهن
 خه لف بى ئىمام ، سه لف مه ئموومهن
 نه واچان يه ضيدد عه دلان جه ئيلا
 پدير مه ئموومهن ، پسر پيشهوا
 حه ديث قودسهن ، قه ول سه مه دهن
 (أول الخلق) نوور نه حمه دهن
 يه قينهن جه لام نه حمه د تا نه حه د
 فه رقه ن جه مابه ين يه ك ميم جه سه د (۳۱)
 هم هه ن نه ديلا (۳۲) جه سه هوو ئيغوا
 جه يه قين ، صه بر ، طه له ب و ره زا
 ته رك نه ده به ن په رى من (بالكل)
 ته حقيق عه مه ل نه نياو روسول
 وه رنه چون نه حمه د كئى به موشته رى
 هه رده م مه فه رماش (الفقر فخرى) ؟

(۳۱) واته : جياوازيي نيوان دوو وشه ي (احد) كه ناوى خوايه و (احمد) كه ناوى پيغه مبه ره پيتى (م) ه كه وه ك جه سه ده . به كورتى مه به ستى له وه يه كه يه زدان مادده نى يه و ويئنه ي نى يه و پيغه مبه ر مادده يه .

(۳۲) له نوسخه كه ي (م) دا نووسراوه (اويله) . ئيمه به م جوړه مان راست كرده وه و هه رواش مه عناي به يته كه دئى ، چونكه (نه ديلا - ادلة) جه معى ده ليله و ده ليلى واش زوره پايه ي پيغه مبه ريتى له پايه ي خوايه تى جوئى نه كاته وه ، وه ك له به يته كه دا و تراوه ، وه ك نه وه كه پيغه مبه ران له وانه يه سه هو بكه ن و شتيان له بيربچيت و ناچارن سه بر بكه ن و دان به خوئياندا بگرن و داواى شت له خوا نه كهن و به به شى نه و رازى نه بن و هه موو نه م سيفه تانه ش كه م و كورتى نه گه يه نن .

مه به ستى (فه قئ قادر) له ئيفواش گومرا بوون و هه لخه له تانه نه ك گومرا كرن و خه لك هه لخه له تاندى . مه شهووره حه زره تى ئاده م كه له به هه شتدا بوو شه يتان هه آي خه له تاندى گومراي كرن و گه نمى پئى خوارد .

حەق کۆھ قوبەیس پەریش کەرد بە زەر
قەبوولش نە کەرد شای صاحب مەغفەر

مناجات مؤلف (۳۳)

(فەقی) فرصەتەن نە ی وەقت و مەقام
بنال نە دەرگای حەیی لایە نام ..
بە عەظیمی ویت عەلیم دانا !
بە جەمەع خاصان ئەو شەو جە ئەقصا (۳۴)
عەفوم کەر جە زەنب ، زەلیل و ماتم
هەم جە قەید و بەند بەدەر نە جاتم
یا رەبی بە وەزن نوور عەظەمەت
دروود بەر موخەمەد نە بی بی تەوبەت
ئەدا بی نوماز بە وەجد و سەماع
(صاحب البراق) بکەردش وەداع
تەفریق بین جە هەم ئەنبیا تەمام
سەلام دان بە نوور شای صاحب مەقام
سوار بی بە زین موجب مورسەل
بوراق هەوا سەند پە ی سەمای ئەووەل
موبەررا جە کەون بەرشی جە مەکان
ئازاد بی جە قەید مروور زەمان
دل جە کودووردت حەسەرت کەرد تەهی
ئیشات بی خولقش جە نوور وەجھی

(۳۳) واتە : پارانەودی دانەری کتیبە کە . شایانی وتنە ئەم پارانەووە ئەوانی
پاشەووەش هەموو تیپه‌لکیشن ، چونکە هیشتا باس هەر باسی میعراجە .
(۳۴) مزگەوتی ئەقصا .

فهوج قودسی یان که ردن ئیستیقبال
که ردن نوور نه فشان شای هوما یرون فال

نه و دورپر یه تیم جه به حر سو فلا
موجه و ههر که رد تاج عهرش موعه لالا
به رشی جه یه که م ، جه دووهم گوزه شت
سه ر دا جه سی یه م دیا به گول گه شت

رسیدن نبی باویس در آسمان سیم در خواب (۳۵)

دی شه خصی جه خاو ها نه سیم کاخ
بوی عه شق نه بیش ماما نه ده ماخ
فه رماش : (یا آخی !) نه ی شه خصه چیشه ن
دیاره ن جه عه شق ئیمه دلریشه ن
واتش : یه عاشق (قهره ن) مه قامه ن
قو طب یه مانی (ئوو هیس) ش نامه ن
پۆسه ن ئیراده ی پادشای نه عظمه
جه ی دنیا ی ده نی نه وینۆت به چه م
نه و ههر یه ند به دین تو ئیحتیا جه ن
زانان تو ئیمشه و مه یلت میعراجه ن
په ری دیده نی به ند طه ریه ن
ئیسته ها نه خاو غه فله ت غه ریه ن

(۳۵) واته : باسی گه یشتنی پیغه مبه ر به وهیسی قهره نی له ئاسمانی سیهه م و
وهیس له خه ودا بوو . وهیسی قهره نی له ناو کوردا به وهیسی مایده شت
مه شه ووره ، چونکه مه رقه دی له وی یه . ئه م بابه ته له ئایینی ئیسلامدا
هیچ بنه ره تیکی نی یه .

مناجات مؤلف

يا حهق به حورمهت شاه مهدهنى
به سۆز سینهی (ویس القرنى)
عهفوم کهر جه ذهنب ، ئيسان کهر ئیحسان
عوقدهی دارهینم حال کهر به ئاسان
ههم قهلبم به خوب نهبی بکه ر شاد
زیاد بۆ جه لام جه ئاباو نهجداد
فهقی واجبهن پهی نههل ئیسلام
پهوان کهن ههردهم سهلات و سهلام
یا رهب به میزان به حر پرووی زهمین
عهطا کهر دروود بهر طاهاو یاسین
سا چون موحه ممهده (علیه السلام)
ههی کهر نه بوراق دهوندهی تیز گام
بریقهی بوراق چون بهرق لامیع
به رشی جه سئیه م ، گوزهشت جه رایبع
های شومارهی چهرخ چه تر نه طلّهس گوون
های نه شئهت عهیش (مما یشتهون)
های بادهی تهو حید ، های وهجد ئیلهام
های عیشوهی هاتیف ، های سهیجهی ناکام
های ئاههنگ بهزم ، های گوشادیی دل
های مه حیای جه سهده ، های حالل موشکل
های زه لزه لهی کاخ ، های زه مزه مهی ذهوق
های مه زه می مه ذاق ، های شه عشه عهی شهوق !

های شنۆی جه ناح ، های کهشف برووج
 های سهیر سه ما ، های هه وای عرووج
 های فهوج مهلهک ، های مهوج ئه نوار
 های ره شحهی دهروون ، های حضور یار
 کیشان دره فشان دره خشندهی نوور
 تا په ردهی په نجه م جای (بیت المعمور)
 پیا بی جه زین خواجهی کائینات
 شی پهی ئه ندهروون به عهزم سهلات
 پهی سه لای حاجات به ستشان قیام
 مهلهک موقتهدی ، ئه حمده بی ئیمام
 دوو ره کعت نوماز ئه دا که رد نه و جا
 جه دمای سه لام نالا به (الله)
 دو عای ئامورزش ئوممهت به یه قین
 ئه و نه ته مه ننا ، مهلهک نه ئامین

مناجات

(فهقی) نهی جادا بکه ر موناجات
 بنال نه ده رگای (قاضي الحاجات)
 یا حهی به حورمه رت ئه و وهقت و سهعات
 به ندهی پر گونا ه بدهری نه جات
 هه م کودروون ذنب باره ن به گه رده ن
 هه م شه رمه ساریم جه حه د ویه رده ن
 هه م غوفران ذنب هه م عه طای ئیمان
 هه م ره هایبی به ند نهی چاه زیندان

به شق ذات ویت ره ئووف له طیف
 هه ر سئ عه طا کهر بهی به ندهی ضه عیف
 یا ره بی ! نه نوار دروود بی حساب
 بهر موحه ممه د بوو ، بهر ئال و نه صحاب
 به حورمهت نوور شاهیدو شه فیع
 ههم بهر ئیمه بوو ، کیشانم ته صدیع
 سا دوغای نه بی یاوا به خیتام
 سوار بی سه یید بی سه برو ئارام
 جه توندیی بوراق قووهی په رو بال
 نه سه د بی زوهره ، سونبوله پامال
 طلوع کهرد کهو کهب نه جی یو سه فی
 عه طارید سه رسام ، سه ره طان خه فی
 جه وزا موشته ریی نوور جه مالهن
 دهلو نه سه سه رت ئاب ویصالهن (۳۶)
 میرپرخ نه عه قه رب زو حهل زه بوون بی
 جه دی و فه رقه دان که یوان نگوون بی
 چون ته رکesh نه قه وس قه ضاو قه ده ر بی
 ذوو ذه نه ب به سته ی میخ خه طه ر بی
 نه ور نه سه مه ک ماند ، بهر په (۳۷) بوریان بی
 به هرام نه میزان شه عرا حه یران بی

(۳۶) کوکردنهوهی (دهلو) که بهمهعنا دو لکه یه له گهل (ئاب) وینه یه کی ناسک و جوانه .

(۳۷) مه بهست له (بهر په) که بهمهعنا بهر خه (حه مه ل) ه که ناوی یه کیکه له بورجه کان و له به هاردایه .

ثوره بیا مه صرووع ، سو ههیل بی غرووب
 موختهل بی به نات نه عش نه پاکووب
 بوراق به قووهی جه ناح دا نه هیب
 مه ه که رد وه پانال ، خورشید به رکیب
 سه رته وق عه له م سیلسیله ی خاتهم
 جه شه شه م گوزه شت ، سه ردا نه هه فته م
 جه سه رای هه فته م به نه مر قودرته
 شه مس نبووه ت به ردن په ی جه ننه ت
 جه سه حرای مه حشه ر میزان و حساب
 گوزه شت جه دۆزه خ صیراط به شیتاب
 نه هران و حه وضان ، جه ننا ت و قوصوور
 کورسی ، خه یمه گاه ، خیابان و حوور
 ته حت و فه وقانی هه شت قیطعه ی به هه شت
 طووبای نه مری په کسه ر که رد گول گه شت
 حاصل بی به رزه خ به عیلم له دون
 « ما تشتهي النفس ، تلذ الاعین »

بیان عقیده اهل معتزله و قول باغیان در این امر (۳۸)

به عضی عوله ما هه ن موخته زیله
 به زه عم ویشان به سته ن مه سه له

(۳۸) واته : باسی باوه ری موخته زیله و قسه ی نه م یاخی یانه له م پروه وه .
 له م بابه ته وه به پیویستی نه زانین بلتین که وا نه هلی سوننه ت لایان وایه
 به هه شت و دۆزه خ هه ر له ئیسته وه هه ن و دروست کراون و ناماده ن ،
 به لام هه ندی له تا قمی موخته زیله لایان وایه له مه ولا دروست نه کرین .
 هه رچۆن بی شیوه ی قسه ی فه قی قادر له شیوه ی گفتوگۆی زانایان
 ناچی و نه نه بوو به م جووره قسه ی بکر دایه .

مه و اچان جه ننهت نه و مولك نه عظم
تا نه لئان خه لقس نامان به ره قه م

چون جه بزور گيش حق كه ردهن صيفات (۳۹)
نسه بو گونجاش جه توي مومكينات

رووشان سيا بو نه و موغته زيله
سا چون جه قورئان داريم نه ديلله

نه وسا مه وجود بي نادم نه جه نئات
خو هر باقى بين جومله مومكينات

سهير كه ن جه قودرته (رب العالمين)
ئيس و جين چطه ور مه خلوق نه زه مين ؟

كي هه ن بينو يه ك جه جينى يان
يا جه ذور ريبات ئيبليس و شهيطان

نه و كه س گونجا كه رد روخ جه توي قالب
هيچ كام نه هيچ كام نمه بان غالب

هه م موقته ديرهن فاعيل موختار
جايي پهي جه ننهت كه رو ئاشكار

يا نه جه وف عرش قاط قاط چون كيتاب
يا لهف چون مه لفووف طومار به حساب

سهير كه ن پهي ته كذيب موغته زيله ي خه ر
چطه ور بي ئيئبات جه نئات و سه قه ر !؟

(۳۹) ئيشاره ته بو ئايه تي « و سارعوا الى مغفرة من ربكم و جنة عرضها السموات
والارض اعدت للمتقين . آل عمران ۱۳۴ » .

موخیر صادق خواجای کائینات
 ها ئیسته چطه ور گئلیا نه جه نئات ؟
 (فهقی) حیکایهت خامان کهر کوّتا
 سه لام دهر به رۆح (عروة الوثقی)
 یا ره بیی به وهزن جومله مومکینات
 بهر نه بی و بهر ئال نه بی سه له وات
 جه لوای نه بی برانه که لام
 بهر نه بی و بهر ئال نه بی سه لام

رسیدن حضرت رسالت پناهی بسدره المنتهی (۴۰)

کیشان مه لائیک عه له م په ی بالآ
 تا حه دد سیدره پای عه رش نه علا
 دهر له حظه بوراق مه له ک بین پال (۴۱)
 نه مه ند جه لاشان قووه ی په رو پال
 به غه یر نه بی هه ر چوار موقه پر ره ب
 نه تاوان یه کئی به یۆ جه عه قه ب
 جه و دهم ئیسرافیل جیا بی جه صف
 جه نه نوار فهرش به راوه رد ره فره ف
 پایه ی نه رده بان جه نوور مونه ققه ش
 یه ک سه ر جه سیدره ، یه ک سه ر به ند فهرش

(۴۰) واته : گه یشتنی پیغه مبه ر بۆ (سدره المنتهی) . ئەم سه رباسه له نوسخه ی
 (م) دا به ته واوی چوه ته وه و ئیمه له بهر رووناکیی نوسخه ی (ح)
 نووسیمان ه وه .

(۴۱) له نوسخه ی (ح) دا نووسراوه (پامال) .

پایه‌ی نه‌وو‌ه‌ئ‌ش زیاد بی‌جه گام
که‌ردش ته‌فه‌ک‌کور (سید الانام)

رسیدن روحانیت حضرت غوث آنجا بحضور حضرت رسالت پناهی
علیه السلام (۴۲)

به جانب و سهر ویش که‌ردش نه‌ظ‌هر
شه‌خصی‌دی به‌چه‌م موجه‌لای نه‌نوه‌ر
نه‌جای ته‌عه‌ج‌ج‌وب‌جه (أخی) (۴۳) په‌رسا
یه ر‌و‌ح کامین نه‌بی‌یه‌ن نه‌ی‌جا‌؟!

وات : (یا سیدی !) هه‌م‌جه‌نه‌سل‌ت‌و‌ن
نه‌تی‌جه‌ی‌حه‌سه‌ن صیفاتش بی‌شو‌ن

به (عبدالقادر) مه‌نشور‌ه‌ن نامش

(غوث الأعظم) ه‌ن‌پایه‌و مه‌قامش

جه‌ته‌ئ‌ریخ (عشق) (۴۴) مه‌ی‌و‌ به‌دنیا

دین موینت مه‌که‌رو‌ ئ‌یحیا

فرصه‌تش زانان ته‌نهایت نه‌ی‌جا

به‌ئه‌دای‌خزمت ته‌حصیل‌کو‌ره‌زا

بو‌سا‌جه‌بینش ، وات : (یا ولدی) (۴۵)

د‌و‌ش‌ده‌ر به‌قه‌ده‌م‌نو‌ور‌سهر‌مه‌دی

(۴۲) واته : گه‌یشتنی‌گیانی‌حه‌زره‌تی‌غه‌و‌ث‌له‌و‌یدا به‌خزمتی‌پی‌غه‌م‌به‌ر . .

ئه‌م‌بابه‌ته‌ش‌یه‌کی‌که‌له‌و‌ئه‌فسانانه‌ی‌خراونه‌ته‌سهر‌بابه‌تی‌میعراج .

(۴۳) مه‌به‌ست‌له‌ (أخی)‌حه‌زره‌تی‌جو‌بره‌ئ‌یله .

(۴۴) (عشق) به‌حسابی‌ئه‌ب‌جه‌د‌ئه‌کاته . ۴۷ که‌سالی‌له‌دایک‌بوونی‌حه‌زره‌تی‌غه‌و‌ثه .

(۴۵) فه‌قی‌قادر‌پیشان‌باسی‌رو‌حانیه‌تی‌حه‌زره‌تی‌غه‌و‌ثی‌کرد ، که‌چی‌لی‌ره‌دا‌باسی‌ئه‌وه‌ئه‌کا که‌پی‌غه‌م‌به‌ر‌زه‌لامی‌کی‌به‌چاو‌دیوه‌و‌ناو‌چاوانی‌ماچ‌کردوه‌!

خه م کهرد قامه تش په ی شاه سه طوه ت
ویش کهرد به مه حمل کواگای نبوه ت
دهر لاد جه پایه ی ره فره ف بی ره وان
هم موقه پر ره بان چه نیش به ده وان
خیطاب کهرد به غه و ت سالار که ونه ی ن
فرماش : نه ی فرزه ند (غو ت الثقلین) !

دوشت بی مه حمل قه دهم نه بی
قه دهم ت شامل دوش هر وه لی
هر وه لی قه دهم یه ک نه بی دارو
تو هم جه قه دهم من نه بتی نارو
وه قتی ته وه للود (عبدالقادر) بی
جای قه دهم نه دوش راستش ظاهر بی (۴۶)
جه لای به عضی حین رکوب بوراق
مه سئه له ی نه بی و غه و ت بی ئیتنیفاق

مناجات مؤلف

یا حه ی به حورمه ت ره سوول خاتهم
به شه ره فناکی نه و (غو ت الاعظم)
هر چه ند گونا هم نه دارو پایان
به نیسبه ی عه فوت به قه طره ره وان
ئیحسان کهر وه نه م ئیمان کامل
هه نی نه که روون خه یال باطل

(۴۶) نه م قسه یه ش هیچ بناغه یه کی له ئایندا نی یه .

ئازاد بام جه نار شهراره‌ی سه‌قه‌ر
 رده‌ها بام جه‌ی به‌ند زیندان خه‌طه‌ر
 (فه‌قی) سا به‌سه‌ن کار نه ته‌عجیله‌ن
 نه‌بی جه پایه‌ی ره‌فره‌ف ته‌عطیله‌ن
 هه‌م ره‌وانش که‌ر هه‌م پیش دهر سه‌لام
 هه‌م موخته‌صهر که‌ر ته‌فصیل که‌لام

کیفیت راهی شدن نبی از رفر ففرش (۴۷)

چون یاوا به ففرش نه‌بی بی ره‌حمه‌ت
 هه‌ر چوار موقه‌ر رده‌ب حاضر جه خدمه‌ت
 قه‌دهم دا نه ففرش ، ففرش که‌رد حه‌ره‌که‌ت
 جبریل وات جه تو جۆیه‌د (۴۸) به‌ره‌که‌ت
 قه‌دهم جه نه‌عله‌ین بکه‌ر ته‌باهی
 بیۆسو و قه‌دهم (نبی الله‌ی)
 دهرلاد موصله‌فا سالار که‌ونه‌ین
 ته‌هی که‌رد په‌ی ففرش ریجله‌ین جه نه‌عله‌ین
 میزان که‌ن حورمه‌ت موصله‌فاو موسا
 ئید جه عه‌رش مه‌خلووع ، نه‌و طور سینا
 موسا « یاربی ارنی » که‌رد ته‌له‌ب
 « لن ترانی » بی حاصل مه‌طلب

(۴۷) واته : چۆنیه‌تی که‌وتنه‌ری پیغه‌مبه‌ر له ره‌فره‌فه‌وه بو ففرش . ئه‌م
 سه‌رباسه‌ش له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا زوربه‌ی رۆیشتبوو و له‌به‌ر
 ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) نووسیمان‌ه‌وه .

(۴۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا (جویت = جۆیه‌ت) نووسراوه . وشه‌که
 (جۆیه‌د) هه‌و فارسی‌یه‌و واته : نه‌یه‌وی .

سالار که ونهین خواجای کائینات
ها چون بی ته کلیم واصل بی به ذات

شکایت مؤلف از طایفه بنی امیه (۴۹)

جه ودهمدا به نی ئومه بیهم که رد یاد
ههی دام به سردا ، ههی که رددم فه ریاد
ره سوولی بهی طهور صاحب عزیزهت بو
عیزهتش هه ردهم فخر میللهت بو
کوگای که رهم بو ، روتبهش ره فیع بو
پهی ئوممهت ویش هه ردهم شه فیع بو
وهی طهور جه سارهت بی نه ده بیشان
بی دادی نه حق ئال نه بیشان
حه یف نه بی که ردن پهی جیفه ی دنیا
خه طای خانه دان خیتامهت په نا ؟
ناز کهن ماده ، مه کهر حیکایهت
جه ره مز حیکمهت مه کهر شیکایهت
(فه قی) یه وه عده ی قورب و یصاله ن
وه صل نه حمه دو شای (ذوالجلال) هن
تو خو مه زانی نه حوالت چو ونه ن ؟!
په ی وه صل صه حرا دهروونت خو ونه ن
ئه ر به یو یه کی تو که رو ئازاد
چه ند مه منوون مه بی ، چه ند مه بی دل شاد

(۴۹) واته : شکاتی دانه ری ئهم کتیبه له کرداری ئومه وی به کان له گه ل ئال و بهیتی پیغه مبه ر .

تۆپەي وەھصل یار فانی وەي طهوری
وہی طہور نہ عذاب مہعرہ کہو جہوری
خاصہ تہو پەي وەھصل ذات قہدیمہن
قائیم و دائیم ، حەي و عہلیمہن
یہك نائش نہذذت صہد سالہي جہتنت
بئیشك مہبەخشۆ بئ موزدو میننت
سا دەي کۆتا کەر حیکایہي کہلام
رہوان بۆ نہبي (علیہ السلام)
یا ردب بہ میقدار دنیاو (ما فیہا)
دروود بہر موخہممہد نہبی بی ہودا
سا چون موخہممہد راہی بی نہ فہرش
شی پەي تہندەروون مہقامات عہرش
جہبہرووت چہنی ناسووت و لاهووت
پہردەي حیجابات ہم جای مہلہکووت
ہم عہرش و کورسی ، ہم لہوح و قہلہم
سہیر کەرد سہراسہر (صاحب العلم)
گہنجینہي تہسرار رەمز مہقامات
مہکشووف بی پەریش پەردەي حیجابات
تہوسا کەرد ویداع جہ موقہررہبان
رہو کەرد نہ رەفرہف پایہي نہردەبان
راہی بی نہو جا (سید الانام)
شی پەي فہوق عہرش بئ صہبرو نارام

ههوا سه‌ند جه عه‌رش به بی‌واسی‌طه
 خاریج بی جه خه‌ط جیهات سیته
 لا بی جه مه‌کان ، مه‌کانش بی لا
 په‌ی بی‌چوون جو‌ستش ، نه‌چوون ته‌وه‌للا (۵۰)

در جواب سائلان گوید (۵۱)

ئه‌ر سوئال که‌ران جه لوای نه‌بی :
 په‌ی چی‌ش تا به عه‌رش بی‌سه‌به‌ب نه‌بی ؟!
 جه عه‌رش ئه‌علا تا به لامه‌کان
 بی‌واسی‌طه بی ، بی‌ئان و زه‌مان ؟!
 جه‌واب ده‌ر : تا عه‌رش جه‌دد ئیم‌کانه‌ن
 عالم ئه‌سباب به‌سته‌ی زه‌مانه‌ن
 ئه‌نوار ذاته‌ن مولک لامه‌کان
 نه‌ئسباب دارۆ نه‌ئان و زه‌مان
 وه‌هم ره‌حم حه‌ق مه‌یلش عه‌یانه‌ن
 جه‌ذب کونده‌ی موقه‌رره‌بانه‌ن
 وه‌هم هه‌ر که‌سی یاوا به‌و مه‌کان
 حیصه‌جه‌ قودره‌ت دارۆ بی‌گومان (۵۲)

(۵۰) مه‌عنا‌ی به‌یته‌که‌ به‌م‌جووره‌یه : که‌ناری گرت له‌ جی و شوین ، شوینی
 بوو به‌ نه‌بوو . هه‌ول و جم و جوولی بو گه‌یشتن بوو به‌ خوای بی‌چوون ،
 چونکه‌ له‌ جیهانی وینه‌داری و ماددی‌یات بیزارو ته‌وه‌للا بوو ، به‌ره‌و
 جیهانی له‌طیفی و ناسکی ئه‌چوو .

(۵۱) واته‌ : له‌ وه‌لامی پرسیار که‌راندا ئه‌لی .

(۵۲) مه‌به‌ست له‌م قودره‌ت و توانایه‌ ئه‌و هیزه‌یه‌ که‌ خوا به‌ دروست‌کراوه‌کانی
 خۆی ئه‌به‌خشیت و ئه‌شتوانی لی‌یانی بسینیته‌وه‌ ، ئه‌گینا له‌ خوا به‌ولاوه‌
 که‌س خاوه‌نی توانای راسته‌قینه‌ نی‌یه‌ .

يا رهب به ميقدار نه نوار صيفات
بهر نه بي و بهر نال نه بي سه له وات

(۵۳) * * *

خولاصه نه يبي ناصرو مه نصور
قهلب و قالبش بي به قوبيه ي نوور
مه نواي لامه كان بي وادي و سه حرا
بي ته ركيب و ره ننگ ، بي چوون و چرا
بي زه حمه تي پاو بي حه ره كه ي ته ن
بي نان و زه مان ، وه بي چوون و چهن
جيسم و جان نه شهوق ته جه لاي ليقا
هر يهن مه زانان ره وانهن نه را !
بيروون و دهروون نه جسام و نه اعضا
يه كسر ذا كير بين به نوطق نه لالا

رؤح نه گريه ي شهوق ، عشق نه سه يجه ي شوور
تهن نه وه جدو سوكر دل خه شيه ي حوضوور
نه ودهم نه رحمت ذات شه كووري
نوشا باده ي حيلم ، جورعه ي سه بووري
حه دهت عهدهم بي ، قيدهم دا نه ثهر
تهن ته به ريرا بي جه نه جزاي عونصور
جيسم و جان ههر دوو مونه كيس نه هم
تهن مه ستوور جان ، جان بي موجه سسه م

(۵۳) له ده سنووسه كه ي (م) دا سه رباسيكي بچووك له م شوينه دا بوه ، چوه ته وه .
ده سنووسه كه ي (ح) يش له م شوينه دا دوو په ره ي فه وتاوه .

چه دهريای قودرەت کەرد شەناوەری
 صاف بی نە کوسووف نەفس بەشەری
 هەم قەلب و قالب ، هەم جەستەى ئەعضا
 یە کسەر بین ناطیق ، بینا ، شەنەوا
 چەند طەبەقەى نوور حىجابش کەرد طەى
 چەند دەريای غوفران رەحمەتش کەرد پەى
 نەزدیک بی بە قورب وەعدە گای وىصال
 سەر دا جە نەبى زەمزەمەى ئەحوال
 قەطرە بە دەريای قیدەم بی مولجەق
 صیفات قائیم بی بە ذات موطلەق
 چون زەرپرە بە قورص خورشید کەردش لەمس
 نەمەند جای (دوى) ^(۵۴) جە پرتەو شەمس
 جە ئەنواع مەوج تەجەللای جەلال
 وەقت بی شوعلەى نوور نەبى بو پامال
 کیریای ئەقدەس جە صیفات نوور
 حائىط کەرد جە بەین حىجاب مەستوور
 موخەممەد نە عەین ئاینەى ئەنوار
 (رأى العين) خالیق ویش دى ئاشکار
 (فەقی) نەى جادا گوشاد مە کەر لەب
 زوبان درازی دوورەن ^(۵۵) جە ئەدەب

(۵۴) مەبەستى لە پیکهاتنى جووره (یەکیهتی) یە کە لەنیوان خواو پیغەمبەردا .
 ئەم بابەتە ئەگەر نەخریته بەر بیری (وحدة الوجود) ی ئەهلی تەسەووف ،
 لە ئایندا ریی ناییتەو .

(۵۵) لە دەسنووسە کەى (م) دا بە هەلە نووسراوه (درون) .

ئەسرار غەیبەن ، ذات وەحیدەن
 پەی ھەر کار (فعال لما یرید) ەن
 (بین الحیبین) ڕەمز و ئەسرارەن
 مەلەك مەحر و مەن ، بەشەر ئەغیارەن
 نەمەند جای نەفەس مەرانی زوبان
 خاریجەن جە وەھم قیاس و گومان
 جە کیریای ذات و احد و ئەھد
 صادر بی یەك صەوت : « قف یا محمد ! »
 بەخشا بەشارەت عەلیم دانا
 (قاب قوسین) ەن (قریك او ادنی)
 ئەحسەن (۵۶) جە ئیکمال ڕوتبە ی نبووەت
 جە قورب قودرەت دەریای عەظەمەت
 جە ھەییەت ذات ئەنواع جەلال
 چون غائب نەبی جە حال و ئەحوال
 ئافەرین جە ذات خواجای کائینات
 سا چوون تەقدیم کەرد توحفە ی (۵۷) تەحیات
 جەواب سەلام چون دا بە سوبحان
 یادئاوەری کەرد جە و دەم صالحان
 ھەم مەرەم و ئیش ، ھەم ڕجای ئوممەت
 چ طەور تەقدیم کەرد جە قورب قودرەت

(۵۶) وشە ی (ئەحسەن = أحسن) لێرەدا ئەداتی تەعەججوبە و بەمەعنای
 (بەخ بەخ) بەکارھێنراوە .
 (۵۷) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوە (تفعه) . لە کوردیدا زۆر جار (توحفە)
 ئەکرێ بە (تفعه) .

صادر بی فەرمان جه (رب المعبود)
عهطام که ردهن پیت مه قام مه حموود
ئه وو هل کس تۆنی جه خاك بو مه حیا
هه م تۆنی هادی و موهته دی و هو دا
(مأذوناً) جه من په ی رجای ئوممهت
ئه وو هل کس تۆنی که ری شه فاعهت
موبه ششیر تۆنی ، به شیرو نه ذیر
قه بوولهن رجات ، سه غیر ئه ر که پیر
هه م تۆنی سه رخیل ئه نبیا ته مام
دینت باقی یه ن تا قام قیام
هه م تۆنی مه تین ناصیح و نه صیح
ئوممه تان تۆن مه هدی یو مه سیح
هه م تۆنی ره حمهت په ری عالیه مین
هه م به دین تۆ نه سخم که رد هه ر دین
هه ر که س به قه ول و فیعلت کو عه مه ل
مه ستانو جه نهت بی موزدو به ده ل
هه ر که سی ئوموور شه رعت که رد ئه دا
وه لی ئه و که سه ن جه هه ردوو سه را
هه ر که س حویب تۆش دایم نه دلهن
ئه و که س جه عوقبا موراد حاصلهن
هه ر که سی بوغضت باوه رو نه پیش
ئه و که سه دوژه خ مه ستانو په ی ویش

هه ركهس به ئيسمت بدۆ سه له وات
 ئه و كهس ناجى بهن نه پرد صيراط
 هه ركهس ئه صحابت نه شناسۆ به خاص
 ئه و كهس جه دارهين نه بو خه لاص
 هه ركهسى باغيض ئه ولاد تو بو
 ئه و كهس نه جه ننهت مه بو ره نجه رو
 دوستانت واريث هه وض كه و ته رهن
 دوژمنان تو قهيد سه قه رهن
 دوستانت ئازاد نه هه ر دوو دنيا
 دوژمنان تو كه ريهو گومرا
 سفره گوشاد بى جه عيلم و حيكمهت
 مه ملوو بى سينه ي شه مس نبوهت
 نو شا جه رومووز مه عناو ده قائيق
 مه زه ي مه عريفهت باده ي هه قائيق
 جه و به زم عوشه رت ، جه و كامه رانى
 باقى نه مه ند هيج جه شادمانى
 ذات بى زه و آل هه يى لايه نام
 قه بوول كه رد رجا ، ئه دا كه رد مه رام
 عه ظمهت لايق شه ئن ئه كه رى
 شايسته ي ئه وهن به نده په روه رى
 ئه فكار بيجاي جه برى يان خام
 ئيسه په ي نه بى ياوا به ئه نجام

زومره ی نه نییاو نه ولیا ته مام
مه ئموور نه مره ن به وه حی و ئیلهام

ئیمه چون غافل صونع سوبحانیم
مه ئموور ئیلهام نه فس و شه یطانییم

ئیسته نه حضور (سید الانام)
نه فکر جه بری یاوا به نه نجام

سه لام جه ویش و ، جه ویش ته حیات
قه بوول جه ویش و ، جه ویش شه فاعات

ههم ویشهن سائیل ، ههم ویشهن مه سئوول
ههم ویشهن جه ویش ههرچی که رد قه بوول

ههم حاصل وهصل ههم رجاش قه بوول
ههم بی ئان به جای ویش که ردش نزوول

یاوا به جای ویش صاحب موعجیزه
جاگهش گهرم ، ههم حه لقه نه لهرزه

نه ووول کو میعراج نه بی که ردش ده رک
عه لی بی ، جیش که رد میعراج موباره ک

به کوری ئیبلیس و مونکیران نه و
یاوا به مه طلب موحه ممه د نه و شه و

یاران ! حه مد حه ق که ی مه بو ته مام ؟
یه روتبه ی جاشهن (سید الانام)

(عز العرب) هن ، ئوممی بی موختار
عیزه تش بی شو ، قه درش بی شو مار

ئىنشەللا جە رۆژ زەلزەلەى مەحشەر
ئوممەتش جە نار ئازادەن يەكسەر

بە عىززەتى وىت عەظىم سوبجان
بە شەرافەت نوور (صاحب البرهان)

بە حورمەت نوور عەشەرەى موبەششەر
بەشق ئىمامان جە ئىشئاعەشەر

بە شەو مىعراج شەمس نبووت
عەطا كەر وەنەم قەطرى جە رەحمەت

ھەم غوفران ذەنب ، ھەم ئىمان عەطا
ھەم ئازادم كەر جەى بەند بەلا

(فەقى) ھا مىعراج ياوا بە خىتام
بەر موخەممەد بۆ صەلات و سەلام

يا رەب بە ميزان ئەنوار ھەركار
دروود بەر موخەممەد نەبى بى ئەبرار

دايم دروودت بى جەددو عەدەد

رېژان بۆ ھەردەم پەرى موخەممەد

ھەم بەر ئەھل و بەيت ، ئەصحابش تەمام

ھەردەم رەوان بۆ صەلات و سەلام

بە جەمەع ئەنواع سروور سروود

بەر موخەممەد بۆ ھەزاران دروود

بهر والیده‌ینم رحمت بو مه‌دام
هم بهر (فہقی) بو ، باقی (والسلام) (۵۸)

(۵۸) له ده‌سنووسه‌کھی (م) دا له‌دوایی ئه‌م به‌شه‌وه نووسراوه : « تمت شد کتاب معراجنامهء ختامت پناهی صلی الله علیه وسلم از شهر کرکوک در بیست و هشتم جمادی الاولی سنهء ۱۳۰۲ در توقیفخانه . واته : کتیبی میعراجنامه‌ی دوا پیغهمبهر ، دروودی خوی لی بی ، له بیست و هه‌شته‌می جومادای یه‌که‌می سالی ۱۳۰۲ دا ، له شاری که‌رکوک له ته‌وقیفخانه‌دا ته‌واو بوو .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در ثناء و حمد حضرت الوهیت پناهی بحروف هجاء (۱)

ذات (۲) ئیسیم ئەللاھەن ، ذات ئیسیم ئەللاھەن

(ئەلف) ئیبتیدای ئیسیم ئەللاھەن (۳)

ئەزەل و ئەبەد ئوولاً و ئوخراھەن

ئەحیەدو وەحید عالەم پەناھەن

(۱) واتە : ئەمە ستایش و پیاھەلدانی یەزدانە ، بەپیتی تیپەکانی (ئەلف و بی) .

(۲) لە دەسنووسەکەى (م) دا لەپیش «بسم الله...» یەوہ عینوانیکی دوو دیری

بووہ ، بەلام وەك زۆر لە عینوانە بە مەرەكەبی سوور نووسراوہکانی تر

سواوہ ، ئیمە تەنھا «بسم الله» و دیری دواییمان بە ساغی بۆ خوینراپەوہ .

(ح) یش پاش ئەوہی لە خویندەنەوہی عینوانەکە ناھومئید بووہ ، نووسیویہ

« در ثنا و حمد حضرت رب العزه جل جلاله گفته . بسم الله الرحمن

الرحيم... » . بی گومان ئەوہی کە فەوتاوہ ناوی ئەم نامیلکە شیعییەو

باسی ناوہرۆکی بەیتەکانە ، کە ئینکاری میعراج و بەرپەرچدانەوہیەتی .

شایانی باسە كاك (نجم الدين فتاح) ی ھەمەوہند درەنگ وەختیک تاقە

پەرەپەکی بۆ ھینان کە ئەم سەرەتایەتی تیدا بوو ، واتە (۲۹) بەیت . لەو

لایەرەدا « ذات اسم الله... الف ابتدای ذات اسم الله » نووسراوو ،

نەك (ذات اسم ئەللاھەن...) ئەم پەرەپە سەرۆژیر بۆ وشەکانی

نەکراوو ، بەلام لە نوسخەکەى (م) دا نووسراوہ (الله) ، کە واتە (ئەللاھەن) .

ھەرۆھەا لەو پەرەدا نیوہی دووہم (الف ابتدای ذات اسم الله) بوو

لەگەڵ ھەندێ وردە جیاوازیی تر . ئیمە لەبەر دەسنووسەکەى (م)

نووسیومانەتەوہو ، ئەم تەنھا پەرەپە وەك ئەو جیگای متمانە نییە .

(۳) لە دەسنووسەکەى (م) دا تەنھا «ئەلیف» و «ذال» یە ناوی حەرف

نووسراون . بۆ ئەوانی تر ھەموو وینەى حەرفەکە نووسراوہ ، بۆنموونە :

(ت) و (ث) تاد... ئیمە ھەموویانمان گۆری یە سەر ناوی حەرفەکە .

(بئ) باقى ، به ديع ئه رض و سه ماوات
 به يهك نوقطه صونع سازان مه وجودات
 (تئ) ته ختش كه ونه ين تاج لامه كان
 كه س نه كونه ذات نه دارو نیشان
 (ثئ) ته ميره ي ذات ته بت صيفاته ن
 عالم جه نه ناي صيفاتش ماته ن
 (جيم) جه بياريش جيلوه ي دوو جيهان
 ميزان و صيراط ، جه حيم و جينان
 (حئ) حه مده ن حوقوق حه ميد صيفاته ن
 حه يي حه يات به خش هه ر ذى حه ياته ن
 (خئ) خاليق مه وسووم خيلقه ت نوماي ذات
 (دال) داوه ريت جه دور كه رد ئيثبات
 (زال) ذاتت دايم هه ر (ذوالجلال) هن
 موبه رپرا جه شيرك ، هه م بئزه واله ن
 (رئ) ره ززاق عام يه عنى ره حماني
 ره حيم به ر موئمين ، موعطبي جيناني
 (زئ) (٤) زاكير ذات هه ر ذى حه ياته ن
 موعيززو موزليل نه وصاف ذاته ن
 (سين) سه تتاريش (ستر العيوب) هن
 (شين) شافى ، شه هيد (كشف الكروب) هن

(٤) ئه بوا يه كه م تپي وشه كه ي (زئ) بو ايه ، كه چي (زال) ه . .

(صاد) موحصی و ، صه مه د ، صه بووری هه رده م
(ضاد) ضار و نافع عالهم و ئاده م
(طین) موعطی ، موقسیط ، باسیط و شه کوور
(ظین) هه رده م ئیظهار صیفات نه ظوهوور
(عهین) (علیم السر) ، (علی العظیم)
(غهین) (غفار الذنب) ، حه کیم و حه لیم
(فین) فه تتاح کلید جه مع ئه بوابه ن
واریت و مومیت موحیی و وه ههابه ن
(قاف) نه قودره ته ن قه ییووم و قه دیم
قادیر و قه ههار قوددووس و عه لیم
(کاف) که ریمیت شه ئن کیریان
بی طه له ب نیعمه ت عاممه ی تو عه طان
(لام) له طیفیت قه له م دا ئه ئه ر
جه له وح قه ضا مه حضووظه ن قه دهر
(میم) جه مه عبووده ن ، مه تین و موعید
موغنی یو ره شید ، موجیب و مه جید
(ن . والقلم) نوقطه ی نه فح صوور
(واو) وه دوود ، وه عده ی زه لزه له ی نوشوور
(هاء) (هو الحق) هن ، که بهر جه (الست)
هه رکه س نه جه واپ ئه و رۆژه ن سه رمه ست
(لای) لامه لفه لا پر مه عانی یه ن
لاعه یب و ، لاشیرک ، لامه کانی یه ن

(یئ) یهزدان ، (والی) ، (واسع) و (رافع)
(رب) و (متعال) ، (حکیم) و (جامع)

مهنبه ع قورئان بیست و تو حه رفهن
هه ریهك به صد تار موسه ممای وه صفهن

به عیززهت ویت مونعیم وه ههاب
هه رچه ند گونا هم نه دارو حیساب

جای ئومید تونی حهیی ره بیانی
عه قوم کهر به و لوظف ده ریای غوفرانی

ها (فهقی) قه لبش^(۵) قه ید زنجیره ن
جه قه ضای قانون تورکان نه سیره ن

هم غوفران ذه نب هم نه جات نه بهن^(۶)
هم ته فریح دو ست ، هم حوزن دوشمه ن

به حورمهت نوور حامیلان عه رش
هه ر چوار عه طا کهر حهیی حه یات به خش !

هم بدهر ته و فیک ذات لایه نام
واقیعهی سولطان میصری کهم ته مام

پهی ته صدیق قه لب عه قیدهی یاران
تازه کهم نه خبار جه رۆز گاران

(۵) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه : قه لبم . نه مهش نه گونجی .

(۶) بهن : له نه سلدا (بهند) بوه .

واقعه انکار سلطان مصر از شب معراج نبی صلی الله علیه وسلم (۷)

شنه فتم جه وهقت مروور زه مان
جه ملووک میصر یهک جه نه میران

جه شهو میعراج مونکیر بی هه ردهم
هه ر پو عوله مای ظاهر مه که رد جه م

مهوات په نه شان نه میر زه مان :

جه شهو میعراج ئیقناعم که ران

رای چهن هه زار سال ، غهیر جه لامه کان ،
نه بی به یهک شهو چوون لواو نامان !؟

جه ئایه ی ئیسراء ، جه (قاب قوسین)
ههم نه قل حدیث قودسی جه مابهین

هه ر چهنه که ردن نه قل په ی شاه میصری
به دتهر جه نه فکر ویش مه بی ده هری

به عیلم ره سمی هیچ ناما به دام
جه ماخولیای فیکر نه میر بی سه رسام

یه کسه ر نه چاره ی والی بین بی چار
ههم خه جالته بین ، ههم ته ر سان جه کار

نه ته رویج دین که ردشان ئیقدام
صینف عوله ما جه م به ستن ته مام

(۷) واته : باسی سه رگورشته ی پاشایه کی میصر که ئینکاری شهوی میعراجی پیغه مبهری کردوه .

نهك چون عوله‌ماي نهى وهقتو نه‌يام
يه‌كسه‌ر به‌پاره‌ي مه‌عاش بيه‌ن رام^(۸)

له‌قهب قاضي بيه‌ن به‌ره‌ئيس
ئيسته‌جه‌قانون مه‌كه‌رو ته‌دريس

مه‌دره‌سان خالي ، عيلم ته‌عطيله‌ن
ئيسلام ها‌جه‌به‌ند قانون ذه‌ليله‌ن

فتواي شافيعي و ئيام نه‌عظم
غه‌زالي به‌جوه‌د مه‌سه‌له‌ش كه‌رد جه‌م

هم (ابا يوسف) ، هم (ابن الحجر)
سازان مه‌سه‌له‌به‌خون جگر

ئيسته‌و كه‌لان موخته‌هيد وهقت
مه‌كه‌رو ئينشا ئوموور بيدعت

حه‌ديث ناره‌وا ، ناسيخن ئايه‌ت
مه‌حكه‌مه‌مه‌حكوم به‌ند بيدايه‌ت

ناپريو^(۹) نه‌جاي موخته‌هيدانه‌ن
به‌ند قانونش عه‌دل ديوانه‌ن

ته‌ره‌ققي مه‌سنه‌د هر ناكه‌سانه‌ن
به‌ققالان وه‌زير دادو ديوانه‌ن

(۸) ره‌خنه‌يه‌كي گه‌زنديه‌له‌بارو زرووفي نه‌وروژه ، به‌بي‌ترسو په‌روا
ته‌نانه‌ت ره‌خنه‌ي له‌هه‌ندي پياواني ئاييني‌يش گرتوه‌كه‌پاره‌و پووليان
به‌سه‌ر راستي و دلسوزيدا هه‌لاوي‌ردوه .

(۹) مه‌به‌ستي له‌(ناپليوون)ه‌كه‌دياره‌ناوه‌كه‌ي به‌راستي نه‌زانيوده‌و ناو
ناوبانگي به‌وجوره‌بيستووه .

بی دینان خورپرهم ، دینداران مهزوون
 تاجران مه سروور ، میسکینان زه بوون
 نه هلان بی مه سنهد ، نائه هلان مه ئموور
 شیخان بی به هره ، صوفی یان مه قهوور
 ته رغیب کوففار ، ئیسلام زه بووننه
 نه جای مه سئهله به ند قانونه (۱۰)
 یا حهق ! یا عومهر پهری عه دل و داد ،
 یا عهلی پهی دفع عه دوو ، کهر ئیجاد
 یا مه هدی و مه سیح زوو بکه ر ئیظهار ،
 ره واج دهن به دین نه بی بی موختار
 وهر نه دین باطل ، ئیسلام پامالهن ،
 نیشانه ی سوفیان . چهرخ ده ججالهن
 سا (فهقی) به سهن کوتاکه ر ماده
 پهی مادده ی میصری ویت کهر ئاماده
 نه ی به ند زنجیر چیشه ن ده سته لات
 بهر موحه مه د بو سه لام و سه لات

تمثیل

(فهقی) بی یهك شیخ نه شه هر عه ظیم
 یهك خه لیفه ش بی نه ته کیه موقیم

(۱۰) لهم به یتهو چوار به یتی پیشه وه دا ههستی ههز به سهر به خوویی و دژایه تیی
 بیگانه و لایه نگری به شخوراوان و دوژمنایه تیی خوینمژان لای فهقی قادر
 به ئاشکرا دیاره . ههروه ها دیاره که دژی نه و شته تازانه ش بوه که له
 ده ولته تی عوسمانیدا په یدا بوون وهك ده ستوورو قانون .

وهقت شهو به ثولت نه خيره ياوا
 به عادهت ويش خهليفه خيزا
 مهشغوول بي به ذيكرو وهترو ته هه ججود
 ئيقامه ي طاعات ، ره سم تهعه بيود
 فارينغ بي جه ذيكرو خهليفه ي ئيرشاد
 ديده ي ده ريرا كه ي قه لبش بي گوشاد
 ويش به ديده ي دل نهو شهو كه رد بينا
 واقع بي نه شه هر صه د هه زار زينا
 سه هر هوريزا خهليفه به دهو
 عه رضش كه رد به شيخ واقع ي نهو شهو
 نهو شيخ كامل تاما به غه ضه ب
 وات به خهليفه : مه ر هه ي بي نه ده ب
 نهو موعاره ضه ي نه فس نه ماره
 په ي چيش به مه رد ي نه كه رد ي چاره
 چون جه قه تل نه فس نه كه رد ي جيهاد
 وه ي طهور گوشاده ن ديده ت جه ئيفساد
 ديده ي روهانيت چونكه ناينان
 نه ديه نت به چه م ئيطاعه ي ئيحسان
 چون ديده ي نه فس ت به شه ر مه يياله ن
 جهو سه به ب عيصيان خه لقت خه ياله ن
 وه ئيلا نه ي شه هر ئيمشه و تا سه هر
 صه د هه زار نه فس نه سوجه ي نه كه ر

به ذیکرو سوجوود بوکای بیم حهق
مهشغوول بین جومله تا وهقت شهفهق

نه چیش بی ئەوان نه دینهنت به چه
نازهن قهلبت نه فهحشاو ستهم

یا خارج نه خهط ، یا بکه ر سلووک
تا نهفست په ی رۆح مه کو به مهملووک

(فهقی) تۆیش وینهی خهلیفه ی مهذکوور
دیده ی تیک بینیت نه دل که ردهن کوور

شروع به حکایت (۱۱)

زومره ی عوله ما مهشوه رت که ردن
تا په نا به شیخ شهعرانی به ردن

جهو قوطب کامیل سالیك عیرفان
کیانان نامه ته عجیل به دهوان

ها والی جه دین نه دارۆ سلووک
ناس ههم تابعه ن به دین ملووک

نسه بو قانیع به صیدق میعراج
به سهعی ئیمه نه کریان عیلاج

ئه ر ناری ته شریف په ی ئیقناع شا
عالم گشت جه دین مه بو ته به را

ئه ر ته کاهول که ی نه ی کار سهواب
فهردای قیامهت تۆ مه دهی جهواب

(۱۱) واته : دهست به حکایهت کردن .

شیخ نامهش وانا پهی تهرغیب دین
دهردهم هۆرئزا سوار بی به زین

بی خهیمه و خهرجی راهی بی نه را
پهی ظوهر جومعه یاوا به سهرا

شاه کرد ئیستیقبال ، وهنهش کرد سهلام
بهردش پهی ئوتاق به عزیزو ئیکرام

نیشنن چهنی هم نه حوجردی ئوتاق
شا واتش به شیخ : داروون یهك مهراق

نه ماددهی میعراج جهرگم حهریقهن
نه جای ئینکارهن ، نه جای تهصدیقهن !

دهمیوهن پهی وهصل تۆ ئینتیظارم
شایهه بکهری چارهی نهفکارم ..

شیخ واتش به شا : مه بهر ههراسان
سههلهن مهراحت ، زوو مه بو ئاسان

دهردهم نیگاه کرد نه پرووی تاق زهر
یهك تهختهی شهترینج ئاوهرد به نهظهر

شیخ فهرما : شهترینج په ریم باوهروون
چهنی شاه نه سهر دل خواهی کهروون

شاه واتش : یا شیخ ! سه لا مه وانان
وهقتهن موئه ذذین بو انۆ ئه دان

نیگای ساعت کرد ئه میر زهمان
وات : شهش دهقیقه مه ندهن پهی ئه دان

شیخ وات : ئەر نیدای ئەزان بی مه سمووع
 ئەوسا پەیی نوماز مه کهرین شرووع
 تهختشان ئاوهرد راست کهردن داران
 گردین دار (۱۲) نه بی فرصت شو ماران
 چه ند جه سواران دان و ستانان
 نه و بهت کهفت به دهست ئەو قوطب زهمان
 فیرزش دا نه کوول بی صه برو ته بات
 روخش دا نه ئەسپ ، واتش : شا ههم (مات)
 شا (فوراً) بی مات ، چون بی خه بهردار
 دیش ها نه کوویی (لیس فی دیار) (۱۳)
 هه رچه ند یومن و یوسر ویش کهردش نیگا
 ناما نه عهینش نه شه هر نه قورا
 ذه لیل بی ده ردهم ، حه یران بی جه کو
 دهست کهرد به شیوه ن زایه لهی بی شو
 گا مه شی نه هوش وینه ی مه سرووعان
 گا چون مه ظلوو مان مه کهردش ئەفغان
 گا چون سه رسامان مه کهرد نیگاهی
 گا چون عاشقان مه کیشا ئاهی
 گا چون مه ی خواران ئوفتان و خیزان
 گا چون مه جنوونان به هر سوو دهوان

(۱۲) له دهسنوو سه که ی (م) دا (کردن دار) نووسراوه . ئیمه بارمان له مه چاکتر
 بو نه دۆزرایه وه که واته : وهختی ئەوه یان نه بوو داشه کان بژمیرن !
 (۱۳) کینایه یه له چۆلی . . . ئەم رسته له پیشدا بهم جووره بووه : (لیس فیه
 دیار) واته : کهس له وشوینه دا نه بوو !

گاهى ويّنهى من مه كەردش زارى
 مه داش به سەردا جه بى قەرارى
 گا جه واقيعهى ويش مه بى چهيران
 گا چه م مه مالا ، مه وات : به ل پروئيان !
 چون به هوش ئاما شا جه واقيعات
 زاناش جه شيخن خاريق عادات
 دەست نومازش بى كەرد ئەدای نوماز (۱۴)
 عەزم نياز كەرد جه شای بى نياز
 دەست تەضەررورع بەردش پەى هەوا
 نالا به مه عبود هەرتا كه تاوا
 هەم دوغای خوفیه ، گریهى بى سامان
 هەم جه مونكیری ويش بى پەشیمان
 هەم جه قوطب وهقت طه لہب كەرد هیممەت
 تەئیر دوغاش به دل دا نەصرەت
 به عزیزەت ویت چهى رەبیانی
 به حورمەت نور شیخ شەعرانى
 هەم چه مدو ئەنا هەر لایق به تون
 هەم رحمت بى حەد ، كەرەمت بى شون
 هەم بکەر قەبوول دوغام ويّنهى شاه
 هەم عەطای ئیمان ، هەم عەفوی گوناھ

(۱۴) وادیاره ئەوهى ئەم ئەفسانەى داناوه ئاگای لهوه نه بوه کهسى ئەو ماوه دوورو درێژه بى هوش بووبى دەسنوێژى نامینى !

ههم جهی به ند تورك من بدەر نه جات
 نه مه ندهن تاقت جای صه برو ته بات
 (فه قی) تو قه لب ت چون کووره ی نار دن
 شا هیمان ته عویق قولله ی کو ساره ن
 راهیش کهر نه ی جا شا په ریئی مه قصوود
 سه لام دهر به رو ح شاهیدو مه شهوود
 شا دمای شیوه ن ، زاری بی سامان
 جه بالای کو سار ئاما به دامان
 روو کهرد به جانب یهك صه دای بی دهر
 ناگاه یهك راگهی خیرش کهفت نه وهر
 وهقت دمای شام یاوا به شاری
 روو کهرد نه قاپی و بامو حه صاری
 شی په ی ئه ندهروون دیش که مه سجید بی
 کهردش حه مد حه ق دل پر ئومید بی
 نیشته نه پای ئه یوان ، سه ر وست به نه شیب
 توشنه و گوریسنه و ته ن خهسته و غه ریب
 صوفیان یهك یهك جه م بهستن جه لاش
 کهردشان سوئال جه مولک و مه ئواش
 وات : ئه صلّم میصره ن ، مه نزلّم خاکه ن
 چه رخم نه کهردش دهوره ی ئه فلاکه ن
 په ی ئه صلّ مه طلب ویم نه ده وانم
 ها ئیسته غه ریب بی ئاب و نانم

واتن : پهری نان هیچ مه کیشه غهم
مه وقوفه ی مه سجد و افیره ن هه رده م

ئه م ما میصر جا ، یا ئیسم شارهن ؟
جه کامین ئیقلیم خه ططش ئیظهارهن ؟

واتش : نه داروون جه فرو (۱۵) هه نده سه
خطووط ئیقلیم بکه روون حیصه !

مه ر ئیوه هه رگیز نه وانان قورئان ؟
حه ق نه چه ند جا میصر که رده نش به یان ؟!

واتن : موخبه ریم جه ئایه ی قه دیم
نیزاع فیرعه ون با مووسای که لیم
ههم یووسف نه و جا بی به پادشاه
شه ددادو نه مروود (۱۶) نه و جا بین گو مرآه

ئه م ما تا ئه لجال نه شنه فته نیم نام
هیچ نامان ئیسمش به ی زیدو مه قام
نه به گوش مه سمووع ، نه وه چه م روئیه ت
نه سه ییاح نه و جا که رده ن حیکایه ت
پۆسه مان زانان مروور زه مان
چون سائیر شه هر که رده نش وئران

(۱۵) له ده سنووسه که ی (م) دا (جفر = جه فر) نووسراوه ، که یا له ئه صلدا (جبر = جه بر) بووه که له گه ل هه نده سه دا ئه گونجیت ، یا هه ر (جفر = جه فر) هه مه به ست زانستی جه فری ئه وسایه که زانستیکه پیوه ندی به حورووفه وه هه یه .

(۱۶) ئه بی پیوه ندی شه ددادو نه مروود به میصره وه چی بی ؟!

ئاوهردن پەرىش جە نازو طەعام
 جە دمای طەعام ھەم پارانان کەلام
 واتشان چون تۆ نەيجا میهمانی
 غەریب دیار ھەم عالی شانی
 پەى ئیدارەى تۆ کەردە نیم تەدبیر
 مەبۆ تۆیش جە رەئى ئیمە باى صابیر
 ھەم تۆ جە مەعاش ویت مەبى راحت
 ھەم ئیمە جە کار مەبیم فەرراغت
 تا قسمت داری نەى مولک و مەئوا
 تۆ کەرى خیدمەت (مسجد الکبرى)
 شا ناعیلاج بى بى بە مۆئەججیر (۱۷)
 دوو سأل کەرد خدمەت مەسجید بى تەقصیر
 ھەر پۆسەن بازار گەردش گەردوون
 گا شا ، گا خادیم ، گا وئیل نە هاموون
 چەرخ واژگوون ئینە خدیشەن
 گا گەدا بە شا ، گا شا دەرویشەن
 ھەرکەس دل شاد کەرد جەى دنیاى بى پۆ
 ئاخىر وینەى من مەبۆ رەنجەرۆ

(۱۷) لە دەسنووسە کەى (م) دا نووسراوە (مأجر) کە ئەبى بە (مۆئەججیر). رەنگ بى
 لە ئەصلدا (مجیور) بوو بى کە لە کوردستاندا بە خادى مزگەوت ئەلین و
 وشە کەش لە (موزدوهر) ی فارسى یەوہ ہاتوہ ، واتە : حەق وەرگر ، بەلام
 بەمشىوہى ئیستە (مأجر = مۆئەججیر) مەعنا نادات و ئەبى بیکەینە
 (مۆئەججەر) واتە بەکرى گىراو ، ئەمەش لە گەل قافیە کەدا ناگونجى .

رای حق بگيران هه ركهس عاقلهن
 مه رام دارهين جه حق حاصلهن
 (فهتئى) شای خادیم زوو بدەر نه جات
 بهر موحه ممه د بۆ سه لام و سه لات
 جه قهوس قهضا (ذائقه الموت)
 تیرش قهدهر بی ، خه طیبش كهرد فهوت
 جه دنیا بهرشی خه طیب مه غفور
 هم بی واریت بی ، هم ئو جاش كوور
 صاحب چه شه م و مولك و نه موال بی
 ته ريكهش مولحق به (بيت المال) بی

شكایت (۱۸)

ئافه رین دنیا چه نی کردارت
 چه نی زه مزه مهی به زم بازارت
 تف نه چارهت بۆ كوهنه ی حيله باز
 مه ككاره ی مو حیل ، عه جووزه مه جاز
 فیرعه ون بی عه ون ، شه دداد بی داد
 نه مروودو ضه حكاك به تو بین دل شاد
 چارهت مه نوو چه هر كه رد به خاك نه ی
 فه ره ی دوون جه فه ر حاته می كه رد طه ی
 سان سكه ندهر سوپای سه لم و توور
 به مه غرووری تو بین خانه خاپوور

(۱۸) واته : شكات ، سكالا ، دهردی دل دهربرین .

کۆشی که یۆمه رز ؟ جه کۆن که یقوباد ؟
یهك یهك چون جه مشید جه مش دای وه باد

عه جووزهی دهوران عهرووس شیوه
عاقلان جه عشق تو بی یه ن لیوه

ئیلیست که ردهن به گه وواد ویت
نه فس به شهریی په تیاری سهرشیت

هه ردهم په ی یه کئی مه پۆشی لیباس
هه ردهم په ی یه کئی مه بی به ره ققاص

سازندهی دهوران ، قه جبهی بی حه یا
کهس تا سهر نه که رد جه سایهت صه فا

(فه قئی) ها بازار دنیای بی وده فا

سه وداش سته مه ن مو طاعش جه فا

هه ر کهس مه وجود بی جه مولک عه دهم

ئاخر په ی عه دهم مه نیه رو قه دهم !

تو خو مه زانی ئیدهن نه طوارش

نه گه ر مه رده نی مه که ر بازارش

گۆشه گیری که ر په ی ویت به راحت

نه ره نج دنیا و دین که ر فه راغه ت

تۆشه ی قیامه ت په ی ویت بده ر جه م

شایه د جه مه حشه ر نه بینی سته م

(فه قئی) کو تا که ر حیکایه ت به س بو

حه رفئی کافی یه ن نه ر که سی که س بو

سا ماددهی خادیم باوهر به میان
بهر موحه ممه د بۆ دروود بی پایان

شروع به حکایت خادم (۱۹)

ئه میر زه مان ، ئه عیان و نه قیب ،
که ردن ئینتیخاب پهری یه ک خه طیب
زومره ی مه حه لله ی ئه هل جه ماعت
یه کسه ر په ی خادیم داشان شه هادمت
واتن : دوو ساله ن نه ی جا موقیمه ن
هه م مه رد صالح ، طه بعش سه لیمه ن
هه م عالی جاهه ن ، هه م شه و بیداره ن
هه م سه وتش مه لیح ، هه م خه به رداره ن
جه ره زای ویشه ن عه لیم و ره قیب
گا شا به خادیم ، گاهێ به خه طیب
خادیمشان به رد به حضوور شا
هه م بی به خه طیب ، هه م خه لعته پو شا
هه م گه نیج و ئه موال خه طیب سابق
یه کسه ر به خه له ف که ردشان لاحیق
هه م حه سنا حه ره م ته ریکه ی سه له ف
ئاما به نیکاح خه طیب خه له ف !
وه ی ته وره ن ئه سباب دنیای بی بو نیاد
به فهوت یه کئی یه کئی کو دل شاد

(۱۹) واته دهس کردن به باسی سه رگورشته ی خادمی مزگهوت .

ئېدەن ئەطوارش ئەي دنيای دەنى
گا مونعيم موفليس ، گا موفليس غەنى !

چەرخ چەواشەي گەردوون بىرام
ئېدەن بازارش نە ھەر صوبح و شام

(فەقى) نە فەلەك چيشەن موددەعات
كەردەي ئەلەستەن (جود واقعات) (۲۰)

زومرەي شاعيران گشت نەي مەسئەلە
عەبەث مەكەران جە گەردوون گلە

بىچارە گەردوون وئيش سەرگەردانەن
وئيش ھەردەم جە ئەمر قەدەر حەيرانەن

گاھ حەرەكەي شەرق ، گاھى پەي غرووب
گاھ پەي شىمالەن ، گاھى پەي جەنووب

راستەن ماچان ھەن جزو ئىختيار
تەفويضەن بە عەبد ئوموور ھەر كار

ئەمما جە ھەر كار تەوفىق جە حەقەن
فاعيل موختار ذات موطلەقەن

ھەر حەرەكەي تەن ، ھەر خەطەرەي دل
مەخفووژن يەكسەر جە عيلم ئەزەل

(۲۰) (جود واقعات) ئەمە شىۋە نووسى دەسنووسەكەي (م) ە ، كە ھىچى لى
تىنەگەشتىن . دەسنووسەكەي (ح) یش كردوويه بە (جودە واقعات) .
لەوئيش ھەرۋەھا ھالى نەبووين ، ھەرچەند (واقعات) ەكە مەعناكەي تۆزى
نزيك ئەخاتەۋە . ئىمە ۋاي بۆئەچىن (جوزوھي واقعات) بى ، واتە ھەرچى
رووئەدا لە ئەزەلدا بىر يار دراۋە .

قيسم (۲۱) (الست) هن هر دهر دو دهوا
 نوموور هر کار ، هرچی هن جه را
 ظوهوور قودرته شای موسته عانهن
 مهحهك دنيا ، جای ئيمتيجانهن
 هر زهر خالیص بو سککش ره و اجهن
 سککش جه دارهين بي ئيحتياجهن
 هر زهری قهلب بو مه بو سهر گهر دان
 جه دارهين سککش قهلب و نار هوان
 (فهقی) جه خهطیب بکه ر حیکایات
 بهر موحه ممه د بو سه لام و سه لات

شروع بحکایت خطیب (۲۲)

خهطیب بی پهنج سال نه شه هر مه غریب
 تا حق سی ئه ولاد به خشا به خهطیب
 یهك رو جه ته قدیر عهلی بی ئه علا
 ظوهر جو معه بی مه وانا ن سه لا
 خهطیب نه مه سجید مه وانا قورئان
 دل نه ته شویشه ی مروور زه مان
 نه سووره ی یوسف میصرش که رد خه یال
 ئه و تهخت و ئه و بهخت ، ئه و جاهو جه لال

(۲۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (قسم) . به دووری نازانین (قسمهء =
 قيسمه ی) بوو بی . مه به ستیش له قيسمی ئه له ست یا قيسمه ی ئه له ست
 ئه و به شه بی که له ئه زه لدا بو مروّف دیاری کراوه .
 (۲۲) واته : دهس کردن به باسی سهرگورشته ی خهطیب .

ئاما به يادش كه مهر زه پرينان
 كيشا ئاه سهر د ، وارا ئه سرينان
 وات : وا چه سره تا پهرى ئه ميران
 دريغا پهرى فير قه ي وه زيران
 واوه يلا ! كو شى فه وج غولامان ؟
 كو شى صف سه لام ذورپه ي ئه عيانان
 سيلسيه ي سوپام فيشته ر بي جه موور
 ئه سبابم بي چه د ، گه نجم به كروور
 ئيسته وه ي طه وره غه ريب ديار
 گا خاديم ، گاهى خه طيب جه ناچار !
 ده ست كه رد به شيوه ن زايه له و زارى
 نالا به سوبحان چه يي جه بيارى
 جه قاپي ئه علا دو عاش بي قه بوول
 ئه سباب وه صلش ئاما به حوصوول
 ناگا يه ك جه ئه هل (عارف بالله)
 وات : خه طيب ! چيشه ن مه كه ي واوه يلا ؟!
 وات : نار فيراق گرانه ن نه دل
 كه س ني به ن مه قصوود وه صل كو حاصل
 واتش : ئه ي خه طيب بگيره ئارام
 ها ئيسته شه خصى مه يو جه ناكام
 ئه ولياي كاميل قوطب ره بيانه ن
 چه ل هه ر موشكيل جه لاش ئاسانه ن

عاده‌تش ئیددن ئەو (ولیّ الله)
هەر جومعه نهی جا مه‌که‌رۆ صه‌لا
هه‌روه‌قتی ئاما مه‌که‌م ئیشاره
بگێر دامانش مه‌که‌رۆت چاره‌ !

مناجات مؤلف (۲۳)

هانام هەر به‌ تۆن کیریای ئەقده‌س
هەر تۆنی دايم په‌ی بی‌که‌سان که‌س
هەر تۆنی ده‌لیل گوم‌که‌رده‌ پ‌اهان
هەر تۆنی په‌نای هەر بی‌په‌ناهان
پ‌رحمی‌ که‌ر به‌ حال به‌نده‌ی پ‌ووسیاھ
پ‌ه‌وان که‌ر په‌ریم ده‌لیلی‌ چون شاه
هه‌م قاپیی حوجره‌ وه‌نهم که‌ر گوشاد
هه‌م ئیطلاق به‌ند ، هه‌م بام سه‌ر ئازاد
(فه‌قی) شا هیمان هەر نه‌ زاری‌ یه‌ن
گه‌رۆده‌ی قوللاب نادیار‌ی‌ یه‌ن
بازۆ به‌ دیار ویش بو‌ شادکام
به‌ر موحه‌مه‌د بو‌ هەر پ‌ۆ صه‌د سه‌لام

شروع بحکایت (۲۴)

ناگا په‌یدا بی ، مه‌رد وات به‌ خه‌طیب
ها وه‌لیی مه‌عه‌وود وه‌صلش بی نه‌صیب

(۲۳) واته‌ : پ‌اران‌ه‌وه‌ی دانه‌ری ئەم کتیبه‌ .
(۲۴) واته‌ : ده‌ست‌کردن به‌ گه‌یران‌ه‌وه‌ی سه‌رگورشته‌ .

خه طیب دیش ئەو مەرد نوورش گرانەن
قوطب شەرق و غەرب شیخ شەعرانەن
دەردەم کەفت نە خاڤ وەنەش کەرد سوجوود (٢٥)
پێچا دامان شە طەلەب کەرد مەقصوود ..

وات : یا شیخ ئامان عیلاج حالم
تەن خەستە ی زەبوون دەروون زوخالم
شیخ واتش : ئە ی شا خام بەدگومان !
پۆشە دیدە بەرووت پە ی مەکان
ئەو کە پۆشا چەم شیخ بە شا غورپرا
یا مات بەر تەمام ، یا خەلاص کەر شا
شا کە چەم باز کەرد جە هۆش بی بیدار
دیش کە ئەو شە ترنج ، ئەو شیخ ، ئەو ئیقرار
نە ئو طاق زەر جە مەن ئومەرا
هێمان پە ی جومعە مەوانان صەلا

کەفت نە دەست و پای شیخ صاحب حال
واتش مەطلووبەن عە یال و ئە طفال
شیخ فەرماش بە شا هەرچی مەقصوودەن
جە حەرەم سەرا جوملە مەوجوودەن
ئەمجا نیگا کەر تۆ نە پرووی ساعەت
چەند دەقیقە هەن پەری جە ماعەت

(٢٥) مەبەس لە (سوجوود) لێرەدا ریزلی گرتنە ئەگینا سوجدە هەر بو خودا
ئەبری .

نیگای ساعت کهرد ئەمیر زەمان
 وات : شەش دەقیقە مەندەن پەی ئەزان
 شیخ فەرما بە شاھ : ئەی بەندەیی ضەعیف
 هەفت ساڵ وە بی ئەزان پەی تۆم کهرد تەخفیف
 ئەر حەیی موطلەق صەد هەزار ساڵ ر‌اھ ،
 بی ئەزان پەی حەیب ویش کەرۆ تەباھ ،
 شایستەیی قودرەت پەروەردگارەن
 نە جای تەعەججوب ، نە جای ئینکارەن
 شای عاقیبت خیر بە تەوبەیی تەعجیل
 بە صیدق و یەقین ئیمان کەرد تەکمیل
 حوضضار مەجلیس ، جوملەیی ئومەرا
 حەیران حورووف بەین شیخ و شا
 چون جە مەسئەلە نەبێن خەبەردار
 سەرسام بێن هەریەک حەیران بێن جە کار
 ئاخر ئەمیران کەردشان سوئال
 عەرض کەردن بە شا مەر چیشەن ئەحوال
 شا واقعەیی ویش پەری ئەمیران
 ئەوووەل و ئاخر بکەردش بەیان
 هەم شاھ ، هەم مەجلیس هۆرێزان وە پا
 بووساشان قەدەم (عارف باللە)
 ئەوسا ر‌ەوان بێن تەعجیل بە دەوان
 یوان بە مەسجید واناشان ئەزان

خوږبه بی ته‌مام ، به‌ستشان قامه‌ت
 که‌ردشان ئە‌دا فه‌رض جه‌ماعه‌ت
 جه‌دمای سه‌لام شیخ فه‌رما به‌شا
 مه‌گیره‌ ئارام تا‌حه‌ره‌م سه‌را
 شا‌که‌ هۆ‌ریزا لوا‌په‌ی‌حه‌ره‌م
 نه‌حوج‌ره‌ی‌خه‌لوه‌ت ویش‌نیا‌قه‌ده‌م
 خانه‌ی‌مه‌غریبش‌چه‌نی‌ئه‌طفالان
 مه‌وجوود‌بین‌هه‌ر‌چوار‌خو‌رپه‌م‌و‌خه‌ندان
 (فه‌قی)‌ماده‌ی‌شاه‌میصری‌بی‌ته‌مام
 به‌ر‌موحه‌مه‌د‌بۆ‌سه‌لات‌و‌سه‌لام
 به‌ر‌ئال‌و‌ئه‌صحاب‌هه‌م‌به‌ر‌ذو‌رپییات
 هه‌رده‌م‌په‌وان‌بۆ‌سه‌لام‌و‌سه‌لات
 به‌ر‌نوور‌جه‌مال‌(سید‌الانام)
 هه‌زاران‌دروود‌و‌هه‌زاران‌سه‌لام (۲۶)

(۲۶) له‌دده‌سنوو‌سه‌که‌ی‌(م)‌دا‌له‌پاش‌دوایی‌هاتنی‌ئه‌م‌به‌شهی‌دیوانه‌که‌
 نووسراوه‌: «تمام‌شد‌کتاب‌مستطاب‌بعون‌الملك‌الوهاب‌،‌بید‌حقیر‌فقیر
 سراپا‌تقصیر‌میرزا‌محمد‌رحیم‌خلف‌کدخدا‌سلیمان‌سماقلوای‌در
 چپ‌خانه‌ء‌کرکوک‌جه‌ت‌سرور‌مکرم‌فقیر‌عبدالقادر‌نیاچلبی‌که‌مؤلف
 کتاب‌او‌بود‌.‌اللهم‌اغفر‌لنا‌.‌سنه‌۱۳۰۲،‌۱-‌جماد‌ثانی‌» .

واته‌:‌ئه‌م‌کتیبه‌په‌رۆزه‌به‌یارمه‌تی‌خودای‌به‌خشنده‌ته‌واو‌بوو‌،
 له‌سه‌رده‌ستی‌ناچیزی‌بێ‌ده‌سته‌لاتی‌سه‌راپا‌که‌م‌وکورتی‌میرزا‌موحه‌مه‌د
 په‌حیمی‌نه‌ودی‌کوێخا‌سلیمانی‌سماقلوویی‌،‌له‌به‌ندیخانه‌ی‌که‌رکوک‌،
 بۆ‌گه‌وره‌ی‌به‌ریز‌فه‌قی‌عه‌بدولقادری‌چه‌له‌بی‌زاده‌،‌که‌دانه‌ری‌کتیبه‌که‌
 ئە‌و‌بوو‌.‌خودایا‌له‌گونا‌همان‌خۆش‌به‌.‌سالی‌۱۳۰۲‌یه‌که‌می‌جومادای
 دووه‌م‌.

شروع باحوال مؤلف كتاب (۱)

(فہقی) شہو دراز ، مہسۆزۆ لہمپا
نہ حوجرہی بی دہر نیشتنہنی تہنہا
جہ ئہحوال ویت شہممی کەر بہیان
بہل دوعای خیر کەن پەریت سامیعان
بہ دام و تہزویر ، بہ حیلہ و بہ فہن
ہا کەفتی نہ دام تورکی ئہہرہمەن
ہەرکەس بہ تورکان (۲) بکەرۆ باوہر
ئەحمەق ئەو کەسەن جہ من ئەحمەق تەر !
ہہم خانہ تاراج ، ہہم عہیال جہ بہند
ہہم ویم نہ زنجیر ، ہہم فہوت فرزہند
ہہم جہ بیم رۆح فکرم سہرسامەن
نہ بہ رۆژ خۆراک ، نہ شہو ئارامەن !

(۱) واتہ : دەست کردن بہ باسی چۆنیہتی ژبانی دانہری ئەم کتیبہ .
شایانی باسہ لہ دەسنووسہ کەہی (م) دا بہ ہہزار حال و بہ یارمہتی
دەسنووسہ کەہی (ح) توانیمان شوینی وشەکانی ئەم ناونیشانہ دیاری بکەین ،
چونکہ بہتہواوی سواون .

(۲) مہبہستی فہقی قادر لہ تورکان داو دەزگای عوسمانیہ یہ کە خەلکی
زہلالہتیان بوہ بەدہستیہوہ ، چونکہ فہقی پیاویکی موسولمان بوہ و
مقیاسی دۆستایہتی لای ئەو ئیسلامہتی بوہ ، ئەگینا رقی لہ ہیچ
نہتہوہیہک نہبوہ .

ههم ههر رۆ پهرتیم ماوه‌ران خه‌به‌ر :
 فلان برات فهوت (٣) ، فلان دهر به‌ده‌ر !
 ههم حوجره تاريك ، ههم قاپی مه‌حکهم
 ههم جه تۆی حوجره بی یارو ههم‌ده‌م !
 ضه‌میرم زه‌بوون ، جه‌سته‌م سو‌راخه‌ن
 نه‌شه‌ی هه‌ناسه‌ی صهرع نه‌ ده‌ماخه‌ن
 ههرده‌م جه‌ که‌ثره‌ت دهردو په‌ژاره
 وضوو موکه‌رپرده‌ر ، نوماز دووباره !
 ههر یه‌ن دل نه‌ ده‌نگ زنجیر هه‌راسه‌ن
 (سامیری) ئسا نه‌ (لا مساس) (٤) نه‌ن
 ههم یاساخه‌ن ته‌ل په‌وان که‌روون ، داد !
 یا په‌ی ئه‌سالمبوون ، یا په‌ری به‌غداد
 قوماندان یه‌قین مه‌که‌رو ههرده‌م
 هه‌ی که‌شفه زنجیر ، هه‌ی قاپی مه‌حکهم
 هه‌ی یاساخ که‌ران که‌س نه‌شو نه‌ پام (٥)
 قه‌راول چه‌نیش نه‌رانۆ که‌لام

(٣) له تیکستی ئه‌م به‌شه‌وه وا دهرئه‌که‌وی له کاتی ئه‌م سکالایه‌دا که فه‌قی له به‌ندیخانه بووه ، کورۆ برای مردین ، دیاره کویخا سلیمانی برای سالی ١٣٠٢ مردوه‌و ، فه‌قی له‌وکاته‌دا له به‌ندا بوه .

ده‌چیتته عه‌قله‌وه ئه‌م به‌یتته په‌خه‌یه‌کی خۆیی بی فه‌قی له خۆی بگریو ، دووریش نی‌یه په‌شیمان بووبی له‌وه که سه‌رده‌میك بوه‌ته قایمقام فه‌رمانبه‌ری عوسمانی‌یانو ، بروای بی کردوون .

(٤) ئیشاره‌ته بو ئایه‌تی (قال فاذهب فان لك في الحياة ان تقول لا مساس ، وان لك موعدا لن تخلفه .. الآية . طه ٩٨) .

(٥) ئه‌وه‌ی له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (بنام) یا (بنام)ه . ئیمه

بئی خدمت چى بۆ ھەر ئاز و زەمان ،
وئش وضوو گىرۆ ، وئش پىر كۆ قلىان
ھىچ كەس بە تەقرىر قەولش نەدۆ گۆش
وئش زنجىر وئش بەردارۆ بە دۆش

پۆسە مەزاتۆ غەراندۆق پىروس
نە ھەرب (توونە) (٦) كەردەنش مەحبوس

كەس نى يەن واچۆ : مەر چىشەن گوناش
ھەردەم بە رىدنگى مەدەرى سزاش

والى موخەننەت ، قوماندار ئەحمەق
شىيخ عەلى (٧) خائىف ، دەفتەردار سەرشەق

قازى بەدعەمەل (٨) ، موفتى بىي كارە !
پوشدى بىيگ بىي پروشد ، ئەركان پەتیارە

موددەئىي عوموم ظەرفش خالى يەن
پەئىس جەزا لائوبالى يەن !!

وامان راست كرده وە كە (نپام = نە پام) بىي . دووريش نى يە (بە لام) بووبى و
ئەو كەسەي نووسىويە تەو و لەسەر بۆ خويىندەنەوى كە سىيكي تر بە (بنام =
بە نام) خالى بووبى .

(٦) شەرىكى گەورە بوو لە نىوان پىروس و عوسمانىدا لە قەراخى پىروبارى
(دۆن) پىروى داو وە . (گراندۆق) ىش يە كىكە لە لە قەبە كانى سازادە كانى
پىروس .

(٧) ئەبى ئەم شىيخ عەلى يە كىي بىي ؟ ھەروا پوشدى بە گىش كە پاشان ناوى دى .

(٨) بەدعەمەل : لە دەسنووسە كەي (م) دا نووسراو وە (بە امل) . ئىمە لامان
وابوو راستە كەي (بەد عەمەل) ھو لە ھەلەي بۆ خويىندەنەو وە دا بوو بە
(بە امل) .

غەير خوداوەند فەرد فریادپەرس
حەرف خێر (أصلاً) نەینەن جە لای کەس (۹)

وەصیەتم ئێدەن جە لای خاص و عام
بە تورکان ھەرگیز مەواچوون ئیسلام

نە صەرف ئینصاف ، نە مەیل مروەت

نە ھەن جە لاشان زەرپۆڕی مەرحەمەت

(فەقی) ئەفکارت نە غەیبەت کەر صەرف

حەق کۆھش سازان پەڕی سزای بەرف (۱۰)

موبارەکت بۆ ئەو دەردو بەلا

موستەحەققەنی بەینی بەینەلا

دایم تۆ جە وەقت بەلا و مصیبت

مەسازی پەو ویت چەقانەو غەیبەت

تۆ جە ذات حەق تەلەب کەر نەجات

بەر موخەمەد بۆ سەلام و سەلات

جە ئەھل دنیا بریان ئومیدم

چە مەرای رەحمەت حەیبی مەجیدم

ئەمما دڵ شادەن بە ئەلطاف رەب

ھەر عوسری یوسری دارۆ جە عەقەب (۱۱)

(۹) ئەم بەیتانەو پێشەوہ رەخنەبەکی توند بوون لە دام و دەگای ئایینی و کۆمەڵایەتی عوسمانی بەکان لە ناوچە کەداو نیشانەو ھەستی فەقی قادرن بە باری نالەباری کۆمەڵ .

(۱۰) فولکلۆریکی کوردی بە «خو تا کیو نەبینی بەفری تی ناکا» . قورئانی پیرۆزیش ئەفەرمویت : (. ان اللہ لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسہم . الرعد ۱۲) .

(۱۱) ئیشارەتە بۆ ئایەتی « ان مع العسر يسرا . الانشراح ۵ » .

به عظیمی ویت (الله اکبر)
به شرافت نور ره سول سه روه

(غفار الذنوب ! اغفر ذنوبی)

(ستار العیوب ! استر عیوبی)

ههم قه لیم به نور په حمهت کهر طه هیر
ههم نازادم کهر جه نار سه عیر

یا حق ! به عزیزهت نور که لیمات
جه قهید که دهر بدهریم نه جات

هه ردهم من جه دهست مار دوو سه ری
مه توشوو سزای نار سه قه ری

به نه لطف ویت عه لیم و جه کیم
حیظم کهر یا حق جه فیتنه ی عظیم

(فقهی) شرح حال نمه بو ته مام
دروود بهر محه ممد بی جه ددو (۱۲) نه نجام

صایر بهر ، یه کار په روه رد گارهن
نه جر صایران جه حق بسیارهن

نومیدم ئیده ن من جه جه بیان
هه ر وهقت مه ضمورن عه ریضه م وانان

یا نه صیله ی رحه م ، یا شهرط وه فا

یا حق صوجهت ، یا نه رای نه لالا

(۱۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (بی حمدو) . ناشکرایه که هه له یه و
راسته که ی (بی جه ددو) وه .

ھەر دوغای خیر کەن پەی حەلل موشکول
 نەمەندەن طاقت صەبر و تەحەممول
 ھەم نالە ی بەسۆز جە پای کۆساران
 ھەم بووەن ھانا پە ی تەکیەداران
 ھەم گەردن ئازاد ، ھەم بە دل دوغا
 ھەم صەدەقە و نەذر پە ی دەفع بەلا
 ھەم پە ی کاک ئەحمەد رەوان کەن ھانا
 ھەم دوغاش قەبوول ، ھەم رچاش بەرجا
 قوطب زەمانەن ئەو پیر کامل
 سەید عەصرەن عالم و فاضل
 جە ئەھل ئیسلام ئیئەم مەئموولەن
 خوفیەو تەضەرپروغ دوغاش قوبوولەن
 دەریای رەحم حەق ھەردەم جاری یەن
 ئینشەللا دوغای ئیسلام کاری یەن
 ئەر (جوامیر) مەغرور ، ئەر برا بی را
 ئەر کاک (عەبدووللا عەزیز) ناتەبا
 ئەر حاکم نەپرس ، ئەر قەوم نەشنەوا
 ئەر رەعیە رەھزەن نە قەحطو غەلا
 بی تەوفیق حەق ، بی یەد بەیضا
 چیش مەیۆ جە دەست یەک فەرد تەنھا
 (یوونس) وار جە قەوم وئیم کەردم فیرار
 بیم بە قووت حووت تورک دەریابار

فیرار بیم جه قهوم چون بهر جه گورگ
نه زانام جه گورگ بهدتهر مه بو تورک (۱۳)

(فهقی) کوتا کهر بیهوودهی کهلام
بهر موحه ممد بو صهلات و سهلام

منازعهء مؤلف با نفس خودش و خطاگرفتن از خودش (۱۴)

ئه ماما من جه کار قهدهر چهیرانم
په ی چیش من دائیم خانه ویرانم
گا واچوون ئه فکر ئابام کهرد غائب
پوسه بیم دوچار دهر دو مه صائب
گاهئ مه واچوون زومره ی صوله حا
گشت بین به عیله ی عهدوو موبته لا
هم موسا ، مه سیح ، ئادهم و یه حیا
هم شیثو ، هم نوح ، لووطو ، زه کهریا
خه لیلو ، یوونس ، ئیدریس و ئه یووب
صالح و شوعه یب ، یوسف و یه عقووب

(۱۳) لهم بهیته و چوار بهیتی پیشه وهیدا ههستیکی زیره کانه ی (فهقی قادر)
سه بارهت به باری ناله باری هوزه که ی و تیکرای دهور و پشتی و ،
تی نه گه یشتن و نه خوینده واری و له خوبایی بوون و لاری گرتن و دادنه پرسى و ،
قاتی و قری و نه دارایی و ، زولم و زوری عوسمانی یه کان ههست پی
ئه کری . فهقی قادر که سهرچاوه ی ئه م هه موو کولۆلی یه دیاری ئه کاو
ئهیدا به شانی تورکدا ، مه بهستی له دهسته لاتی عوسمانی یه کانه ، ئه گینا
موسولمان رقی له موسولمان نابیته وه و جیاوازی نه ته وه لهم مهیدانه دا
نابئ دهور ببینی .

(۱۴) واته : کیشه و هه رای (فهقی قادر) له گهل نه فسی خوی و ره خنه گرتنی
له خوی که هه رچی تووش بووه خه تای خوی بووه .

(مو صطه فا) جه دهست قهوم كيشا نه له م
 (مورت هضا) نه حه رب عهدوو نه سته م
 دهر د شه هيدان سه حراي كه ربه لا
 كه س نه ديه ن وه چه م نه طوول دنيا
 هم ئيمام مووسا ، جه معي سه بيدان
 يه كسه ر شه هيد بين به تيغ و زيندان
 ئيمام حه ن به ل (١٥) شه هيد بي جه به ن
 شافيعي فيرار جه دهست دوشمه ن
 (رهضا) ي خوراسان ئيمام هه شته م
 شه هيد بي به زهر عهدوو به سته م
 گاهي مه واچوون جه نه حمه قائم
 دائيم به ي طه و ره جگر بوريانم
 گاه واچوون جه به خت نه داروون ره غبه ت
 گاه واچوون حيرصم نه كه رد قه ناعه ت
 (فه قئ) جه هيچ كام نه كه ري گله
 په ري نه حمه قيت داريم نه ديبله
 واريد ه ن حه ديث (سيد البشر)
 هه ر كه س جه سو راخ كاري كه رد زه ره ر
 دوو باره به و كار نه گه ر بي مه شغوول
 نه حمه ق نه و كه سه ن ظه لووم و جه هوول

(١٥) له ده سنوو سه كه ي (م) دا نوو سراوه (حمل) . دياره مه به ستي (حنبل) واته
 (نه حمه دي كوري حه ن به ل) ه كه چواره مي پيشره وه كاني شه رعي ئيسلامه .
 به لام ئيمام نه حمه د به كوشتن نه مردوه ، هه رچه نند سزاي زوري
 حوكميرانان دهوري له مردنيا بوه .

مه گەر زههر قهوم توۆ چه ند جار نووشای ؟
 چه ند دهر به دهری و میحنه تان کیشای ؟
 په ی قهوم ناچیز چه ند جار بیت ذلیل ؟
 نه گوردی توۆ به ، نه بیت موئفه عییل
 نه به په ندو نوصح ، نه به دارو گیر
 نه به عه هدو صولح ، نه به تیغ و تیر
 نه ئامان (۱۶) به دام ، نه کریان (۱۷) چاره
 په ی چیش به جایی نه بیت هاواره
 نه رحم و مروءت ، نه وه فاشان بی
 نه حوجب و ئه دهب ، نه حه یاشان بی
 ئه ر نه صیله ی رحم داری ئیعتیزار
 ئه رکش سته مهن هم یارو دیار
 سا په ی چیش ئین بار توۆ جه ی مه عره که
 ناوه ردی به یاد ئه و تورک و ته رکه
 هم سالم مه بیت نه ی به ندو عه ذاب
 هم وه ی طهور خانه ت نمه بی خراب
 ئه گەر چه نی قهوم مه بیت موئته فیق
 خه لاصیت مه بی توۆ نه ی مه نجه نیق
 یه ک تیمثال ههن په ریت باوه روون
 په ی ئه حمه قبی ویت ئیقناعت که روون

(۱۶) ئه بوو (ئامای) بوایه . رهنکه هه له بی .
 (۱۷) ئه بوو (کریای) بوایه . رهنکه ئه میش هه له بی .

حکایت روباه مکار و شیر جنامدار (۱۸)

به قهول ئەخبار یهك رۆبای مو حیل
دهور مه‌دا په‌ی رزق تۆی بییشه‌ی ساحیل

رِه‌وان نه‌ په‌ی رزق زه‌مین مه‌که‌رد بۆ
غافل که‌فت جه‌ پیش شیر پر شکۆ

رۆبا شیرش دی سه‌رسام بی نه‌ کار
نه‌ جای په‌ناش بی نه‌ راگه‌ی فیرار

چون که‌ردش دیقته‌ت به‌و شیر پر سام
دیش که‌ مه‌علووله‌ن به‌ عیله‌ی جو‌دام

به‌ی طهور قامه‌ت خه‌م ، جه‌سته‌ش سو‌راخه‌ن
پۆست گولگوونش چون سیا زاخه‌ن !!

زوخواو نه‌ جه‌سته‌ش رِه‌وانه‌ن چون جو
موو خال خال مه‌نده‌ن نه‌ چیره‌و په‌هلوو

هۆش ئاوه‌رد نه‌ دل فاریغ بی نه‌ بیم
سوجه‌ی شیرش به‌رد به‌ عزیزو ته‌عظیم

واتش : فیدات بام پادشای بیسه
دل جه‌ی عیله‌ی سه‌خت دارۆ ته‌شویشه

جه‌ سه‌ده‌مه‌ی سه‌خت سو‌لطان سه‌حرا
ئیمرو جه‌ ناکام خه‌به‌ر پیم یاوا

هه‌ی دام به‌سه‌ردا ! هه‌ی که‌ردم فوغان
ئامام به‌ خدمه‌ت ، ته‌عجیل به‌ ده‌وان

(۱۸) واته : به‌سه‌ره‌اتی رۆیوی فیلبازو شیری گول .

دريغا پهری بازووی گۆر گيرت
 پهی تيزی ههلمهت بهستهی نهخچيرت
 سهد داغم پهری جه بههی گولگوه نهن
 ئیسته بهستهی رهنگ زوخاو خوونهن
 کۆ وبقار راه ئه و سام سهنگین ؟
 کۆ ئه و نهعهی سهخت زهله لهی زه مین ؟
 کۆ ئه و سهلابهت فه زمان فه رما ت بی
 ئه جناس وه حشی ، پابؤس پات بی ؟
 کۆ ئه و زهوجهی خاص ؟ کۆن ئه طفالانت ؟
 کۆن ئه و زه مزه مهی هه رده جارانت ؟
 مه ر جه چه کیمان نه که ردی سوئال
 نه نسانای پیشان واقیعهی ئه حوال ؟
 ئاما به جواب ، شیر ، نالا به زار
 وات : رۆبا ! خانهت ئاوا بۆ سه د جار
 جه به د به ختی به خت نه ز چیش واچوون
 چه ند که ردم شکار جه بی شهی هاموون ؟!
 پهی زهوجه و ئه طفال نهی بی شهی هه موار
 نه بی ئارامم لادی بی شکار !
 جه کۆه و سه حرا به بازووی پر زۆر
 شکه ست دام به وه حش ، ئاهوان ، گۆر
 ئو شتران یخ دام ، جامووسان شکه ست
 یهک یهک وه حشی یان ئاوهردم به ده ست

چه راویاران رای وهسیع بی تهنگ
چهند مهردو چهند نه سپ شکهست دام به چهنگ!

نه پهی نه فقهی عه یال و نه طفل
به نه فرین سهخت مه ظلوم بیم پامال
به عیللهی جو دام ها بیم گورفتار
نه یال و نه طفل وه نه م بین بیزار
جه قووهی سایق من بین نائومید
عه یالم فیرار ، نه طفل ناپه دید !
حقوق نیعمهت ناوهردن (۱۹) به جا
شعق کهردن په ردهی نامووس و حه یا
سه کیم نه خبار وهی طهور دان خه بهر
دهوای جو دامه ن دل و گوش خهر !!

نه مه ندهن طاقت شکار که رده نم
چابوکی جاران ، هه لمهت به رده نم
جه شهرارهی شمس داروون نه ندیشه
مه حفوظهن زامان جه سایه ی پیشه
بهی طهوره بی کهس ، ذلیل و زارم
نه یار ، نه یاوهر ، نه ههن غه مخوارم

مؤلف نصیحت خودش نموده (۲۰)

(فه قی) په ند شیر مه کهر فه راموش
(وصف الحال) تهن ، بگیریه نه گوش

(۱۹) له ده سنووسه کهی (م) دا (ناورون) نووسراوه . دیاره هه لیه .
(۲۰) واته : دانه ری کتیه که ناموژگاری خوی نه کا .

من ناز به زور قوودت بازوو
هه نی پهی جیفه مه کهر ناره زوو

عومر عهزیزت یاوا به په نجا
ته لهف بی نه کار ئوموور دنیا

غیر جه شه کوهی حال گونای بی شو مار
حاصلت نه بی نه پرووی پروژگار

پهی نه هل و عه یال مه کیشه سته م
هه نی نه فه قهی حه رام مه دهر جه م

جه دهر د دنیا نه بیت گروفتار
نه هل و عه یالت جیت مه بون بیزار

باوهر به خاطر فهدای قیامت
عه یالت جه تو مه کهن شکایهت !

نه نه خو و نه ئوخت ، نه زهن نه فرزه ند
هه تا مه نده نی به تو هه ن دل به ند !!

هه رده م ویه ردی جهی دنیا ی دهنی
هه ر یه که ته علیقه ن به شه خصی هه نی

مه علو و مه ن نه سباب ئوموور دنیا
هیچ کام پهی هیچ کام نه دارو و هفا

مونا سب حال هه ن یه که ریوایهت
په ری سامیعان که روون حیکایهت

حکایت پیر زال با دخترش (۲۱)

مه روی یهن جه قهول سوههیل نه نوار
یهك پیره زالی مه ندهی رۆزگار
نه ولادش نه بی غهیر جه یهك دوختهر
درهخشان چون نوور شوعلهی ماهو خۆر
مه حبووب و مه رغووب نهو غونچهی ساوا
بیسار بی ناگا به تهب و حومما
پیره زال ههر رۆ ویش مه کهرد نیثار
مه رگ ویش مه واست پهی شینای بیمار
ههردهم به زاری روو مه دا نه خاک
نه داخ فرزه ند سینه مه کهرد چاک
یهك ماده گاوی وهقت نیمه شهو
شی به تۆی خانهی پیره زهن به دهو
سهر کهرد به تۆی دیگ ماست پیره زهن
دیزهی ماست جه فهرق ماده گاو بی بهن
ماده گاو بهو دیگ ، بهو نه حواله وه
روو کهرد به جانب پیره زال وه
پیره زال جه خهو بیدار بی دهر حال
دیش عه جهب صووردهت ، عه جایب نه شکال
دهرله حظه خیزا خرۆشا به زار
وات یا عیزرائیل فیدات بام صه د جار

(۲۱) واته : به سهرهاتی پیره ژنو کچه کهی . شایانی باسه نه م عینوانه به ههزار حال له ده سنووسه کهی (م) دا شوینی وشه کانی دهرئه کهوت ، به لام نووسه ره وهی ده سنووسه کهی (ح) پیش سوانی نووسیویه ته وه .

مه ر پراگه ی بیمار که رده نی غه له ط
سه یر که ر ها نه عضام نه دار و عیله ت

نه ر قه صدت قه بض ر و ح بیمار هن
ها نه توی حو جره ی جه نب یه ساره ن

(فه قی) خو ماده ر جه نه خو پده ر
زیاده ن ر محمش زه ر حه ق به دوخته ر

هه ر گا وه ی طه وره ن مه نیشه ماتهم
په ی جیفه ی دنیا هیچ مه کیشه غه م

غه مخوار (۲۲) حه قیقی حه ییی خه للاقه ن
صیفه تش ر محمان ، یانی ر ه ززاقه ن

حه دیشه ن جه له ب شای عالی جه ناب
دنیا جیفیوه ن (۲۳) طالییش کیلاب

نه ووه ل عه ماره ت ، ئو خراش خه رابه ن
نه ووه لش نیشاط ، ئو خراش عه ذابه ن

نه فکارت جه م که ر نه ته فره قه ی هوش
شیرانه به کار ر و با بده ر گوش :

(۲۲) مه به ست له « غه مخوار » نه و شته یه که ده بیته نه نجامی غه مخواری وه ک
گویی پی دان و یارمه تی دان ، نه گینا خودای مه زن له غه مخواری یه وه دووره .
(۲۳) له نوسخه که ی (م) دا نووسراوه « جیفه ون = جیفه وه ن » ، به لام (ح)
کردوویه به « جیفه ییوه ن » . بو چوونه که ی (ح) راسته و ئیمه ش هه ر
له سه ر نه وه به « جیفیوه ن » مان نووسی یه وه .

شروع بحکایت روباه و شیر و فریب دادن درازگوش (۲۴)

رؤبا وات : ئارام بگیره ئه‌ی شا !

من مەرام تو مەکه‌روون ئەدا

ئەسەد بی په‌نهان ، راهی بی رؤبا

دیش خەر دیهقان ها نه چه‌راگا

رؤبا وات : ئه‌ی خەر ! ئەحوالت چوونه‌ن ؟

مەبینم هەردەم جه‌ستەت زەبوونه‌ن !

خەر وات : ئه‌ی رؤبا ! مەر نەه‌زانی

جه‌برو مەظله‌مە‌ی صینف ئینسانی !؟

دایما نه دەست زالم زه‌لیم

گاهێ نه ریکاب ، گاهێ مەحمیلیم (۲۵)

وه رۆژ نه بیگار ، شه‌و ئه‌سیر به‌ن

گا زه‌خم نه پشت ، گاهێ نه گەردەن

ئەر جه‌ درنده‌ی کوه‌ نه‌که‌ردام بیم

په‌ی چیش مە‌کیشام ئه‌ی زولمی عه‌ظیم !؟

رؤبا وات : ئه‌ی خەر ! من داروون جایی

بیشه‌ی هەمواره‌ن ، سه‌بزی ، سه‌فایی

(۲۴) واته : دەست‌کردن به‌باسی به‌سه‌رهاتی رێوی و شیرو ، خه‌له‌تاندن و

له‌خسته‌بردنی گوی‌دریژ .

شایانی باسه (ح) له‌باتیی «دادن» (خوردن) و ، له‌باتیی «درازگوش»

(حمار) ی نووسیوه .

(۲۵) شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) (محمیلیم = مەحمه‌لیم) ه ، ئیمه‌به‌

دووری نازانین (تحمیل) بووبیت و ئه‌مه‌ش له‌هجه‌یه‌کی تایه‌تی بیت

به‌مانای (مه‌حموول) واته : به‌سواری ولاغ هه‌لگیراو .

چه مه نان بی شو ، عه له ف بی شو مار
 قامیشان بی حد ، دره ختان هه زار
 نه سهوت پوله ننگ ، نه سه دای شیرهن
 نه شنوهی گورگان ، به بر دلیرهن
 چه شمه ی سه راوان ماچی که و ته رهن
 نه ده ننگ ده بیار ، نه رای به شه رهن
 نه گهر مه یلتهن وه بی خه وف و بیم
 مه که ین به مه سکه ن نه و پیشه ی عه ظیم
 زه و جه بی مه ئلووف باوه روون په ریت
 کامه رانی که ر (کیف یشا) ی ویت !!
 گا بازی نه رووی سه بزه ی می رغوزار
 گا گوش به ناله ی مورغان هه زار
 قه هقه هه ی که بکان ، هاژه ی بال باز
 نه غمه ی دو پر ا جان ده ننگ مه دو چون ساز
 خه ر شنه فت خه به ر رو بای مه ککاره
 مه ره قصا نه شه وق وه بی ئیشاره
 واتش : نه ی ره فیق جه کون نه و مه سکه ن
 شکوفا قه لبم په ی غونچه ی چه مه ن
 راستشان واتهن پیشینان جه ی وه ر
 مورادهن رو با به یو نه ئوغر (۲۶)

(۲۶) له فولکلوری کوردیدا هه یه «هه رکه س له سه فه ردا تووشی ریوی بییت
 خیر دیته ری» .

نه زاناش به کار واقیعه‌ی گهر دوون
به‌نا مه‌بو نه دام مه‌فسه‌ده‌ی نه‌فسوون !

(فقه‌قی) هوشیار بهر . نه‌ویت بی‌ئاگا
په‌ی طوول نه‌مه‌ل ویت مه‌که‌ر گومرا

نه‌و رۆبا دنیا . نه‌سه‌د نه‌جه‌له‌ن ،
بی‌شه‌ی به‌شهری طوول نه‌مه‌له‌ن

نه‌ر ئومیدت هه‌ن دنیا‌ت بو به‌ کام
به‌ وینه‌ی نه‌و خه‌ر ویت مه‌که‌ر به‌دنام

خه‌ر وات : نه‌ی ره‌فیق با زوو بیم ره‌وان
واصل بیم به‌و جای (جنات الحیوان)

رۆبا که‌فت نه‌ پیش ، مه‌رکه‌ب (۲۷) نه‌عه‌قه‌ب
یاوان وه‌ بی‌شه‌ بی‌ ره‌نج و ته‌عب

یاوان به‌ نه‌زدیک شی‌ر دلاوه‌ر

هه‌لمه‌ت به‌رد په‌ی خه‌ر ، نیش‌ت نه‌ دۆش خه‌ر

خه‌ر شان‌ا له‌گه‌د په‌ی ده‌فع شه‌رار

کی‌شا نه‌عه‌ری سه‌خت ، جه‌ بیم که‌رد فیرار

شی‌ر نه‌ ضیعف حال په‌نجه‌ش نه‌بی به‌ن

که‌فت نه‌ رووی زه‌مین شی‌ر نه‌هره‌مه‌ن !

رۆبا وات : نه‌ی شی‌ر ! به‌ دام و ته‌زویر

ئاوه‌ردم په‌ریت ، ره‌ها دای نه‌خچیر ! !

(۲۷) مه‌به‌ست له «مه‌رکه‌ب» گوی‌دریژه ، ته‌نانه‌ت پیشینان به (که‌ر)یان وتود
« مرکب الصالحین » .

شیر کفت نه قهدهم رۆبای مه ککاره
واتش : یهك ئەمجار ئەر کەردی چاره

ئینشه لالا خه لاص نه بو نه دهست
به هەر نهوعی بو مهدهرووم شکهست

وات (۲۸) : په نهان بهر جه سایه ی ئه ی بید
به طهعمه ی شکار دل کەر پر ئومید

رۆبا رهوان بی په ی خەر به دهوان
دیش نه توی وادی ویش کەردەن په نهان
مه جزوونهن ، ئەفگار ، سەر وستەن جه پیش
دادشەن جه دەست ئه ی بیدادی ویش

رۆباش دی به چه م خرۆشا به زار
واتش : ئه ی بهدبهخت مه ککاره ی عه یار !

مه ر من که ی کوشتم جه ددو پدهرت ؟

که ی که ندم جه پۆست ئەخو مادهرت ؟

ئه ی دامه چیش بی به ند کەردی نه پام

ئه ی قهضا چیش بی قهدهر جه ناکام ؟

رۆبا وات : ئه ی خەر مه ر چیش (۲۹) دی یه ن ؟

وه ی طهور خاطر ت جه من ریش بی یه ن !

(۲۸) دهسنووسه که ی (م) له پیش «وات» هوه وشه ی «خەر» ی داناوه ، ئاشکرایه

ئهمه هه له یه ، بۆیه (ح) له باتی «خەر» وشه ی «رۆبا» ی داناوه .

به گویره ی ئهمه ئه بی (سایه ی) به (سای) بخوینریته وه . ئەشگونجی له پاش

(وات) ه که وه (تۆ) یه ک بووبی و په ریبی .

(۲۹) ئهمه به پیتی دهسنووسه که ی (ح) یه . له دهسنووسه که ی (م) دا نووسراوه

(چیش) ، به لام دیاره ئه وه هه له یه .

خەر وات : مەر ئەو شیر بە پەنجەى ستم
 هەلمەت بەرد پەى من تۆ نەدیت بە چەم ؟
 رۆبا خەندەش کەرد ، واتش ئەى رەفیق !
 قووەى واهیمە هۆشت کەرد تەفریق !
 حەیف نى یەن پەى تۆ بەو شەو کە تەو
 بەو قووەى بازووی شیر هەییە تەو
 نە صەحراى هاموون ، نە هەنگامەى کار
 هەر یەن خائیفى وەنەت بۆ ئیظهار
 ئەمما حەق دارى بکەرى هەراس
 نەدیەنت صەحرا وە بى عامو ناس
 هەم قاپىی بیثە بەستەى طەلیسمەن
 هەر جینسى ئاما یەك نەقشش قیسمن
 مەرد ئازما (۳۰) هەن پەرى خائیفان
 هەردەم بە رەنگى ویش مەدۆ نیشان
 گاهى نە سوورەت شیر غورپرانەن
 گاه گاهى نە شکل جین و شەیطانەن
 چەند دەفعە نەوجا نەقش ئامان نە ریم
 زەرەرش ئەصلەن هیچ نەیاوان پیم
 چون پاسەبانەن نەو بیثەى بى دەر
 بە غەیر جە وەحشەت نەدارۆ ئەثر

(۳۰) مەرد ئازما : یانى ئەو دیوو درنجانەى پیاوی ئازا تاقى ئەکەنەو ، لە
 پیاوی ترسنۆکی جیا ئەکەنەو . بە دووری نازانین « مێردەزمە » ی
 کوردی یش هەر لەمەو وەرگیرابى . . هەرچۆن بى نە (مەرد ئازما) و نە
 (مێردەزمە) بناغەیهکی زانستی یان نى یەو ، لە ئایینشدا هەروەها .

دوور با ئەر ئه و نه قش شير نه ر مه بي
چظه ور تو به ي طه ور بي خه ظه ر مه بي
ياخو جه قووه ي قوللابه ي نه لماس
چظه ور نه ده ستش من مه ييم خه لاص !
به قووه ي نه فسوون مه ككاره ي رو با
حه مير دوو باره ئاما به سه ما

طعنهء مؤلف به نفس خودش (۳۱)

(فه قئ) مه كهر مه نع خه ر بيچاره
ته فره وه رد به مه كر رو باي مه ككاره
تو هه ر روژ ئيبليس مه ده رو ت بازي
ره ققاصي نه چه نك په رده ي مه جازي
ئه و رو با ئيبليس ، نه فست نه سه ده ن ،
ئه و بي شه دنيا ، ئه و خه ر جه سه ده ن !

ئه گه ر صادق به كذب رو با
مه كهر ئيطاعت نه فس كينه خوا
رو ح پادشاهه ن ، عه قل وه زيره ن
نه ته خت دلدا هه ردوو ئه ميرهن
به ئه مر هه ردوو ئه گه ر هوشيارى
مه ئموور به ئه مر فه رمان به ردارى

(۳۱) واته : باسى ئه وه كه دانهرى كتيبته كه لومه و سه رزه نشتى خو ي ئه كا .

فریب درازگوش دوباره با روباه ... (۳۲)

خۆلاصه حیمار چه نیش بی ره وان
یاوان وه بیسه جای شیر ژیان
شیر هه لمه تش بهرد خهر ئاوهرد به گیر
به زۆر بازوو شکست دا نه خچیر
رۆبا وات به شا به داب و ئاداب :
بگیره ئارام نه سه رچه شمه ی ئاب
من په ی به نده گیت به سته نم که مهر
پهریت ماوه رووم دل و گوش خهر
شیرش کهرد ره وان رۆبای حيله کهر
کهرد به طوعمه ی ویش دل و گوش خهر
به عضی جه نهرمه ی گوشت دهست و ران
پوخته کهرد په ی شیر بهردش به دندان
شیر واتش : باوهر په ریم دل و گوش
رۆبا وات : شاهم ! مهر نه داری هوش ؟!
ئه ر خهر صاحب دل یا گوشش مه بی
که ی کرده ی ئه ووه دل جه یادش مه شی ؟!

(۳۲) ئەم عینوانه له دەسنووسه که ی (م) دا چوه ته وه و ته نها ئەمه نده ی ماوه که نووسیومانه ته وه و واته : فریوخواردنی گوی درێژو سه رله نوی له گه ل رێوی ... ره نگ بێ ئەمه نده ی فه وتایی : رۆیشتنی بۆ لای شیر . له دەسنووسه که ی (ح) یشدا به ته واوی گۆراوه و وای لی هاتوه : « فریب دادن روباه دوباره درازگوشرا نزد شیر » . واته : دووباره فریودانی گوی درێژ له لایهن رێوی به وه لای شیر . ئەمیش هه روا دیاره ناته واوه .

دل مه جمهعهی عه قل دهرک نه فکاره ن
 گوش نه سامیعهی ویش خه به رداره ن
 (فه قی) تو بی گوش هم بی ضه میر بیت
 جه و سه به ب هه ر یه ن به ستهی زه نجیر بیت
 تو صد جار وهی طهور به حیلوه ته زویر
 جه به ند زه نجیر تورکان بیت نه سیر
 تو خو مه زانی تورک بی مه جازه ن
 جه یتک و جه به د بی ئیمتیازه ن !
 هم کورد چه نی تورک بگیرو ئولفه ت
 نه لبه ت وینهی تو مه مائو خه جله ت
 مونسب حال ئامان جه نه خبار
 مه نقووله ن جه قه ول سو هه یل نه نوار :

حکایت باز شکاری و کبک (۳۳)

یه ک باز ته وار نه قوللهی کوسار
 یه ک رو دهور مه دا په ی طه عم شکار
 سه مع کهر د صه دای که بک خه رامان
 نه گه رده نهی کوه ئاما به دامان
 هاژهی بال باز جه که بک کهر د نه شهر
 نیهان بی جه تو ی ره وزه نهی که مهر
 باز ته جه سوس کهر د نه دائیره ی سه نگ
 که بکش دی مه ستوور تو ی سه نگ وه بی ده نگ

(۳۳) واته : باسی به سه رهاتی بازی راوی و که و .

باز و اتش : ئەي كەبك چيشەن ئەي حالەت
تا كەي مەمانى تۆ نەي دەلالەت ؟!

تۆ ھەر يەند بيمت جە طەير حور بۆ
ھەراست نە ئونس دروندى بەر بۆ

كەي مەبى پراحت ، كەي مەبىنى كام ؟!
كەي مەبى خەلاص تۆ جە نەنگ و نام ؟!

ئەگەر تۆ چەنيم بىي بە ياودر

مەكەروو حيفظت جە ھەر خەيرو شەر

شەوان چەنى من جە سەر قوللەي كاو
رۆژان جە سەيران سەرچەشمەي سەراو

ھەم ئەمىن جە ویت ، ھەم بەزم شكار
ھەم شەئن مەردى جيت مەبۆ ئىظھار

دەمپوون عاشق خەطو خال تۆم

خەيران مینقار پەنجەي لال تۆم !

تا قەھقەھەي نەظم دەنگت نە گوش بۆ
خەلقەي غولاميت نە گوش ھوش بۆ

جەواب دا وەنەش كەبك كۆسارى

واتش ئەي شەھباز زادەي شكارى

تۆ صەبياد صەيد ، من صەيد صەبياد

تۆ سولطان حور ، من سيلك عياد

تۆ ئازادە بەخت ، من قەيد موحتاج

پەنبە بە ئاتەش كەي كەرد ئىمتيزاج ؟!

ئەر صەد ساڭ چەنى تۆ كەروون پەرواز
 من ئەو كەبك زار ، تۆ ھەر ئەو شەھباز
 ھەرگا بەی طەورەن بە تەفرەي خەيال
 خەيفەن عەقل كۆل بکەروون پامال
 باز واتش مەر تۆ عەقلت تەغیرەن
 حوبب غەیرە جینس نە دل جاگیرەن
 خولاصە ئەو باز بە ئەفسوونگەری
 بەردش چەنى ویش ئەو كەبك دەری
 كەبك و باز ھەردوو خیزان بە دلواز
 پەي سەر قوللەي كۆ كەردشان پەرواز
 شەوان ئونس يەك بە رازو نیاز
 رۆژان نە عوقبەي نەخچیر نە پەرواز
 بیمار بی ناگاہ باز تەواری
 نەمەند جە قووەش پەنجەي شکاری !
 بازو كەبك نە تۆي يەك ئاشیانە
 باز نە قووەي جووع سازا بەھانە !
 واتش : مەر ئەي كەبك گومرای ناسەواب
 تۆ سایە نشین ، من جە ئافتاب !!
 مەر ئیدەن عادەت نە پرووی رۆزگار
 میسکین نە مەسنەد ، شاهان خواری زار
 كەبك وات : ئەي شا ! ئەر نیت موکەددەر
 كەي بە ظیلل کاو خۆر كەردەن ئەئەر ؟ !

باز هم خرۆشا وات : ئەى بەدگومان
تەرك ئەدەبەن تەكذیب شاهان !

دەردەم هەلمەت بەرد باز بەدئەندیش
كەبك خەرامش كەرد بە چاشت ویش
چون كەبك و بازەن ئونس كوردو تورك
مەر كئى جە سایەى توركەن بى بزورگ ؟!
مەعلومەن جە لای عاریفان كار
دوستی تورك و كورد نی بەن پایەدار
مەر تۆ جەو سەبەب مەبیت گورفتار ؟!
نەداری بە یاد ئوموور ئەفگار ؟!
(فەقئى) حىكایەت باوەر بە خیتام
بەر موخەمسەد بۆ صەلات و سەلام

در تاریخ خاتمەء كتاب چگونگی بعد گوید (۳۴)

یاران ئەر پەرسان واضیع كیتاب
(عبدالقادری)ەن جە قەید عەذاب
حوجرەى دۆل بە مەیل حەق كەردەن گوشاد
ئینشەللا جە قەید زوو مەبۆ ئازاد
(خصوصاً) ئیسپۆز قەلبم گوشادەن
مەطلبم جە حەق (حسب المراد)ەن
نەزدیکەن جە تۆ بە یاریی یەزدان
بنیشوون بە شاد جە مولك بازیان

(۳۴) واتە : لە باسی سالی دواى هاتنى كتيبه‌كه‌و چۆنیه‌تیى له‌وه‌وپاشدا
ئەلى .

مه بۆ به مه سکه ن تهخت چه مچه مال
مه که روون وه پا خه یمه ی سیامال

مه که روون سه یران سه حرا و دهشت و دهر
مه وینوون وه چه م خه بیان یه کسه ر

جه سه حرای و یسه ت فه صل به هاران
مه که ریم شکار ره مه ی ته تاران

مه نیشیم نه توی عه رووسی و ئو طاق
زه مه ی زه و قم مه یۆ نه ئافاق

ئه م ما به شه رتی نه که ی ریاسه ت
نه که ی فه رامۆش ئه ی گشت سیاسه ت

ته ئریخ ته ئلیف میعراج خاتمه
سه نه ی هه زار بی جه سیصه د سی که م (۳۵)

سو لطان ئیران (ناصرالدین) بی
سو لطان حه مید خان جه قوسطه نظین بی

یا ره بی ره حمه ت بی حه ددو حیساب
عه طا که ر به روّح (قاریء الکتاب)

هه م به ر موئه للیف ، هه م به ر سامیعان
عه طا که ر یا رب ره حمه ت بی پایان

(۳۵) واته : سالی ۱۲۹۷ ی کوچی . له م چند به یته ی پیشه وه وا دهر ئه که وی
که فه قی قادر گفتیکی به ره لاکردنی له ورۆژانه دا وه رگرتبی به مه رجی
که بۆ خۆی دانیشی و سه ر کز کا .

بهر نور جهان (سید الانام)
هزاران دروود ، هزاران سه لام (۳۶)

(۳۶) له ده سنووسه که ی (م) دا له دوایی ئەم به شه وه ئەم چەند دێره نووسراوه:
« تمت شد کتاب بعون الملك الوهاب . صاحب تألیف مولانا عبدالقادر
هموند همیشه موفق باد بجاه النبی وآله الامجاد ، در حجرهء محبوسی ،
از عجز حال شکایت از بانیان قوانین بدعت و ترک کنندگان شرع محمدی
یعنی اتراکهای بدخصلت نموده . حرره بید عبدالحقیر یعنی میرزا محمد
رحیم فی سنهء هجری هزارو سه صدو دو فی شهر جماد ثانی ختم پذیر
شد ، یوم خمیس در چپسخانهء کرکوک » .

واته : « به یارمه تیی خودای به خشنده کتیبه که ته واو بوو . خاوه نی
کتیب ، دانه ری ، گوره مان عه بدولقادی همه وه نده ، هه همیشه
سه رکه وتوو بی ، بو خاتری پیغه مبهرو ئالو به یته سه ربه رزه کانی ، له
هۆده ی به ندیدا له کاتی دل ناره چه تیدا له دهستی دامه زرینه رانی یاسای
ناشایسته و ته رک که رانی پهیره وی موحه ممه دی که عوسمانی به
به دسروشته کانی ، سکالای کردوه . به نده ی ناچیز میرزا موحه ممه د ره حیم
له سالی کوچی هزارو سیصه دو دوودا له مانگی جومادای دووه مدا ،
نووسیویه تی یه وه هه ر له چه پسخانه ی که رکوک » .

شایانی باسه هه له رینووسی به کانی ئەم چەند دێره ی میرزایان
دهسکاری کردو راستمان کردنه وه ، به لام تیکستی نووسینه که یمان وه ک
خۆی هیشته وه .

کتیبه فضیله‌تی به‌نی‌ئادهم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حهیی ره‌بیانی ! ههیی ره‌بیانی !
فرد (لا یموت) ، ههیی ره‌بیانی !

(۱) لیره‌وه (۵۷) به‌یت له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا فه‌وتاوه ، نه‌و ده‌سنووسه‌ی ، وه‌ک باس‌مان کرد ، له به‌رده‌می دان‌ه‌رداو له به‌ندی‌خانه‌ی که‌رک‌ووک نووسراوه‌ته‌وه ، به‌لام له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا که په‌رپووت بووه ، ماوه . ئیمه‌ش له‌به‌ر نه‌و نووسیمان‌ه‌وه . بی‌گومان نه‌و کاتی نووسیویه‌تیه‌وه که هیشتا له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نه‌فه‌وتابوو .

شایانی باسه له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا ناویکی تایبه‌تیمان بوو نه‌م به‌شه به‌رچاو نه‌که‌وت ، به‌لام له پیشه‌کی‌یه‌که‌یدا نووسیویه : « این کتاب در ثنای حضرت باری جل و علا ، و در فضیلت بنی‌آدم بر نوع مخلوق دیگر و بدی قیاس ابلیس علیه اللعنة ، و اخلاق و خلق حمیده بنی‌آدم و صفت بشری و حیوانی هردو به بنی‌آدم نسبت داده و بحث اینها میکند » . واته : « نه‌م کتیبه‌باسی پیا‌ه‌ل‌دان و ستایشی به‌زدانی به‌رزو بالاو ، گه‌وره‌یی ئاده‌میزاد نه‌کات به‌سه‌ر دروس‌کراوه‌کانی‌تردا ، هه‌روه‌ها ناسی خراپی و بی‌جی‌یی قیاسه‌که‌ی شه‌یتان نه‌کات و ، خو ره‌وشتی باشی بنیاده‌م و ، ره‌وشتی ئاده‌مزادی و حه‌یوانی هه‌ردوکیانی داوه‌ته پال بنیاده‌م » .

ئیمه گومان‌مان له‌وه‌دا‌نی‌یه که تیکرا (ح) نه‌م عینوانه‌ی له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (م) نووسیوه‌ته‌وه ، با ئیحتیمالی گورینی وشه‌یه‌ک یا رسته‌یه‌کیش هه‌بیت . له‌به‌ر نه‌وه‌ی بو‌ی نه‌خوینرا‌بیته‌وه ، یا به‌دل‌یا نه‌چوو‌بیت ، جا له‌مه‌وه نه‌توانین ناوی کتیبه‌که بنیین « فضیله‌تی به‌نی ئادهم » . نه‌مه‌ش شتیکی ئاسایی‌یه چونکه خوا له قورئانی پیروژدا « ته‌کریم » ی بنیاده‌می کردوه و بابته‌تی کتیبه‌که‌ش نه‌م بابته‌یه .

ذات (لم يزل) به حر مه عانی
 بی عه یبو (لا شرك) ، ههم بی مه کانی
 به عه ضیبی ویت (علي الاعلی)
 به فضل نه نوار عه رش موعه لالا
 به عزیزدتی شه ن (أسماء الحسنات)
 به نوور قودر دت په رده ی حیجابات
 به شق مه کتووبات جه (۲) نه وح مه حفووظت
 به شوعله ی خورشید گیتی نه فرووزت
 به نوور قه له م کورسی و مه قامات
 به و زینه ت نه فزای نه جم سه ماوات
 به سو جده و رو کووع فریشته ی نوورت
 به زه مزه مه ی ذیکر (بیت المعسور) ت
 به حورمه ت نوور نه نبیا ته مام
 به شق موحه ممد (صاحب المقام)
 به شق نه میران پشت و په نای دین
 به عنی چه هار یار (سید المتین) (۳)
 به شهرافه ت نوور جومله نه ولیا
 به سه بیل روّح زومره ی شو هه دا
 نه و مه عره که ی سهخت به لآو ئاسیبا
 « یوم يجعل الولدان شيبا »

- (۲) له ده سنووسه که ی (ح) دا نووسراوه ، به لام ئیمه به زیادی نه زانین .
- (۳) له ده سنووسه که ی (ح) دا «سید المتین» نووسراوه وهك ئیمه نووسیومانه ته وه ، به لام به دووری نازانین (سید المتقین) بووبی به مهرجیک (ی) ی «سید» به سووکی بخوینریته وه .

به ره چیمی ویت ره حمهت بی پایان
نه و میدم نه کهی نه دهر گای غوفران

به نه لطف ویت ذات بی مینهت
عهفو کهر گونام جه ههر مه عصیهت
ههر چه ند سه را پام غه رق گونا ههن
جای ئومید توی (۴) ، به توم په ناههن
جه ودهم زه لزه لهی مه حشه ر بو گوشاد
ههر کهس په ری حال ویش مه کو فه ریاد

به عه ظیمی ویت (الله اکبر)
به حورمهت نوور (سید البشر)
نهی زنجیر ذنب حمله ن نه ری جلهین
ئازادم کهری شاهه نشای که ونهین !
به کیبریای ذات دانای داوهری
(فهقی) جه دارهین سه ر ئازاد کهری

در ثنا و حمد باری عز و جل گوید (۵)

ئیتیدا به ئیسم پادشای نه عظمه
خه للاق و ره ززاق عالهم و ئادهم
قه دیم و قه ییووم ذات (ذوالجلال)
مه عدووم نه فکر مه وجود جه ههر حال

(۴) ئومید توی : نه مه به پیی نه وه یه که له ده سنووسه کهی (ح) دا نووسراوه .
ئیمه به دووری نازانین یا (توی) ه که (تونی) بووبی یا (ئومید) ه که (ئومیدم)
بووبی .

(۵) واته : له باسی ستایشی ئافهریدگاری گهره دا نه لئی :

(شديد العقاب ، ستار العيوب)
 که ریم و رحیم (غفار الذنوب) (۶)
 قادر قودرہت (الله الصمد)
 صہ نعت نومای کہون ئەزہل تا ئەبەد
 مە عرووف صیفات موزھیر مە عنی
 تە جە لای ذات جە دارەین غەنی
 جە عەیب و عیللەت ، مانع بێ باکی
 نایینای دیدە ی عەقل ئیدراکی
 مە عکووسەن کہونەین جە ضیای ذات
 ئەزہل تا ئەبەد نوور صیفات
 جە وەحید ذات کروور (۷) صیفات
 قەدەر کہرد قەلەم قەضای مە وجوودات
 حووت و حەرە کہ ، وەحش و ئینس و جان
 یاجووج و طویوور ، جە حیم و جینان
 مە وجوودەن یە کسەر جە نە شئە ی صیفات
 جوملە گەواھەن پە ی وجوود ذات
 زەمین و زەمان ، سە ما هەفت طە بەق
 سازنای جە دوور قودرہت موعەللەق
 ذات بێ ظەرفت ظەرف صیفاتەن
 ئیجاد کونندە ی ئەشیاء نە باتەن

(۶) لە دەسنووسە کە ی (ح) دا (غفار ذنوب) نووسراوە .

(۷) مەبەس لە (کروور) کلوورە ، واتە : زۆر .

صیفاتت که ونین هم لامه کانی
 جه تەحت و جه فەوق پەیدا و پەنھانی
 موزەبیەن جه تۆ هەفت طەبەق سەما
 کورسی و عەرش و فەرش تا (تحت الثری)
 مەشعەل نومای شەمس ضیا و نار و نوور
 ظولمەت نومای ئەبر شەبان دە یجوور
 بەعد مەوت مەحیا کونندە ی نەبات
 ئەموات بەخش رووح زومرە ی (ذی حیاة)
 موجه و هەر ذیهن ضەمیر عالەم
 نە جوود « ألس ت » تا نەفخ عەدەم
 بە فیقھو^(۸) بەدیع ، کەلام و هەینەت
 نە یاوان بە کونھ ذات بی میننەت
 جوملە ئەنبیا و فریشتان تەمام
 بەند حیرەتن یە کسەر جه ئیفھام
 صیرا طت چیشەن یا میزان زو چی
 عەطات نە چیشەن یا خەطا زو کی
 (لا یسأل ذات ، علی الاعلی)
 هەم لایق بە تۆن هەر حەمد و ئەنا
 تە ئەسسوف ئیدەن جه (بین العوام)
 شایستە ی شەئنت کەس تە کەرد تەمام

(۸) شیوہ نووسی نوسخە کە ی (ح) «بفیق» وە . بیجگە لەوہ کە راستە کە ی
 (بە فیقھو) بی هیچ چارە یە کی نی یە . واتە : نە بە عیلمی شەرعیەت ،
 نە بە بەدیع ، نە بە عیلمی کەلام و عەقایدو ، نە بە عیلمی ئاسمان ناسی
 کەس نە گەشتو تە دەرکی حەقیقەتی ذاتی یەزدان .

دهر لكو عه قآ و فيكر بئ نوطق و ماتهن
سه رنه فگه ندهی عیجز حه مدو نه ناتهن

چاره ههر ئیده ن پهرئ عه بد زار
گوشاد کهر زوبان پهرئ ئیستیغفار

یا حهق ئهر گونام بئ حه دهن ، بئ شوو
جه کوه عه فوت مه نماتو به موو

ئهر رووسیا هم سکهم سفیده ن
جه ته هلو کهی بیم به تو م ئومیده ن

به « لا تقنطوا من رحمة الله »
باقی به ن یه قین « آمنت بالله »

یه به شاره تن جیهان ئافهرین !
به عه فوی گونای زومره ی موذنیین

بیه خشا گونام مه نده نان ذه لیل
مووه فقه قم کهر به ته و به ی ته عجیل

(فهقی) لالیات نه بو ته مام
بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

در بیان فضیلت بنی آدم و کذب قیاس ابلیس علیه اللعنة (۹)

که لام حه ققه ن جه ئایه ی قه دیم
خه لقم که رده ن ناس (أحسن التقویم) (۱۰)

(۹) واته : باسی گه وره یی ئاده مزادو دروویی قیاسو به لگهی شهیتان
نه فرینی خوای لی بئ .

(۱۰) ئیشاره ته بو ئایه تی (لقد خلقنا فی احسن تقویم . التین ۵) .

حهديث قودسهن جه (خير الناس)
(الناس سترى ، انا ستر الناس) (۱۱)

ههم ئه مرش كه ردهن خه للاق عالم
جه سووردت و ئيم خه لقم كه رد ئادم
ئه ر ميهر و ئه ر ماه ده وره ي گه ردوونهن
ئه ر ئه برو بادو هه واو هاموونهن

هه ر يه ك نه ئوموور و ئيش نه ده وانه ن
يه كايه ك مه ئموور صينف ئينسانه ن

جه مع فه واكيه دره خت و نه بات
نه وع له ذائيد ئه كل و مه شرووبات

چه ني و محشو و طه ير صه يد به حرو به ر
حيلل كه ردهن طه عمش په ي صينف به شهر

په ي صيدقش ئيدنه ن ده ليل مه حه ك
سو جده ي ئادم كه رد جه ميغ مه له ك

يه ك جه فريشتان يه عني (عه زازيل)
نه سو جده ي ئادم كه ردش ته كاهيل (۱۲)

شي نه گه رده نه ش طه وقئ جه له عنه ت
ده رده م به ري بي جه ده ر ياي ره حمه ت

(۱۱) له ده سنووسه كه ي (ح) دا ئه م نيوه دي ره به م جو ره نووسراوه : (انسان سترى ان ستر الناس) ، به لام ئيمه له هيچ كتيبيكي حه ديشي قودسي دا حه ديشيكي له م بابه ته مان به رچاو نه كه وت و په يوه نديكيش له نيوان ئه م به يته و به يتي پيشوودا شك نابه ين .

(۱۲) راسته كه ي ئه بي يا (ته كاسول) يا (ته ماطول) بي .

ئەووەڤ کەس ئییلیس قیاس کەرد نە کار
غەلەط بی قیاس شووم شەرمەسار

واتش : من ئەصلم جە نارو نوورەن
ئادەم رستەیی خاک ، سیای دەیجووورەن

نەزاناش مەظھەر قەھرەن کوورەیی نار
جە قەھر مەر غەضەب مەبو ئاشکار

ئەر ئەصلش رەوشەن سیا صیفەتەن
جە تەحت و فەوقش دوود ظوالمەتەن

بەطن مەجمەرەیی ئاتەش زوخالەن
صیفەتش شەرپار ، طەبعش قەتتالەن

حەدیتەن جە لەب نەبی بی خاتەم

شامیل عامەن (ارحم) و (ترحم) (۱۳)

ھەردوو موجریم بین ئادەم و ئییلیس

ئادەم نادیم بی ، ئییلیس بی حەریص

ھەردوو پەری ئەصل ویش کەرد تەقازا

ئادەم مەغفوو بی ، ئییلیس بی ئیغوا

چون تەقازای خاک صەبرو ئەدەبەن

باد توندو سەرکەش ، نار جە غەضەبەن

(۱۳) لە دەسنووسە کەیی (م) دا نووسراوە (یرحم) و (ترحم) . دیارە ئەگەر
بەرانبەری دوو فیعلە کە سەرنج بدەین ، ئەبی راستە کەیی (ارحم) و (ترحم)
بی و ئیشارەت بی بو حەدیتی پێغەمبەر کە فەرموویەتی : «ارحموا ترحموا»
واتە : بەزەبیتان بەخەلکدا بێتەووە تا خواش بەزەبیبی بە ئیوهدا بێتەووە .

حق قه بل ئادهم ته عمير (۱۴) كه رد جيهان
 مه خلوق كه رد جه نار جان ئيبي جان
 چونكي ته صلشان جه نار بي حوصول
 مه ئيوس بين جه فضل ته نياو روسول
 چون بي ره سول بين ته بناي جينسي جان
 چون نار جه ييشه ي عيصيان بين گران
 عاصي بين جه ته مر جيهان نافه رين
 چه ني فریشان كه ردن حه رب و كين
 ئاخر بين مه قهور جه قه هر قه ههار
 به عضي مه ستور بين جه ييشه و مه غار
 تا مودده تي چه ند خالي بي زه مين
 هم صيفه تي قه هر ياوا به ته سكين
 جه خاك و جه نار ، جه تاب و جه باد
 ته صوير ئادهم ئاوهر د به ئيجاد
 هه ر چوار نه هه ر جيسم مه وجوده ن ته لئان
 هه ر يهك جه ته ئسير و ئش دارو نشان
 تاب جه ره حمه ت و ، خاك جه ته ده به ن
 باد جه سيره ت و ، نار جه غه ضه به ن
 چون موره ككهب بين هه ر چوار نه يهك جا
 ظه رفش قه بوول كه رد نوور ته نيا

(۱۴) له ده سنووسه كه ي (م) دا له باتيي «ته عمير» نووسراوه «ته عبير» . ئاشكرايه
 هه له يه .

هم جه و ئيختيلاف ئاما به وجود
 مووسا ، ئيبراهيم ، فيرعهونو ، نه مروود
 شهرارهي نار بي زوبان كهرد گوشاد
 سهر دا نه جهستهي بووجههل و شه دداد
 واصيل بي نه جيسم خاك ئاب رحمت
 منماؤ فروغ نوور نبوهت
 مه عدن ئينسان دارؤ ههر گه وههر
 جه نه بات و زهرع ، جه زهر و ته مهر
 پهي ئيدهن جه بهين خه لائق يه كسهر
 به ني ئاده مهن عالمي ته كهر
 (فه قئ) ها قياس ئيبليس بي مهردوود
 باوهر به ته حرير ئيقليم وجود

بيان عناصر اربعه (۱۵)

ههر چوار عه ناصير باوهر به حساب
 جه خاك و جه باد ، جه ئاته ش و ئاب
 جه سه د خاك ، گوش و چه شم و بيني و فهم
 ههفت چه شمه ي ئابه ن جاري يه ن هه ردهم
 ئاب گوش تال و ، شورهن ئاب چه م
 ئاب بيني تورش ، شيرين ئاب فهم
 سه فراو قه هرو عيشق خوون هم ئاته شه ن
 نه فس چه ني فيكر باد سه ركه شه ن

(۱۵) واته : باسي چوار ره گه زه كه . شاياني باسه ئهم عينوانه له ده سنووسه كه ي
 (م) دا به هزار حال ته خوينا يه وه .

به لغم جه ئابو ، سه ودا جه بادهن
 موو نه بات جيسم و ، عهظم جه مادهن
 عه قل ئيکسيرو دندان گه وه ره ن
 زوبان دره ختن ، نوطقش ته مه ره ن
 دل گه نج ئيمان ، نه اعضا پاسه بان
 ئيبليس دوزدو ، نوور عه قلهن نيگه هبان
 نه مولک وجود ههر چوار عه ناصير
 چه ني ههر مه عدهن چون که ردی ظاهر
 طبع خاک ساکيت ، ساکينه ن ههر دم
 مه زاج ئابی خه ندان و خورپرهم
 چون بادی مه زاج مه رد سه ودایی
 بی نه بات جه کار ، گاهی به راهی
 چون ده ماغش خوشک ، په رکه رد ههوا
 نه کتهر جنوونی خیزو جه سه ودا
 جه ده هشت عیشق و نه له م و ته قوا
 به عیلله ی جنوون مه بان موبته لا
 نه مه رد سه ودا ته قواش بی نه فزوون
 مه یاوو به فه یض نه جامه ی جنوون
 طبع ئاته شی قه هرش زیاده ن
 عه نیدو حه ریس زوبان گوشاده ن
 جه په ندو جه نوصح غه یر بی نیازه ن
 نه غلب موبته لای عیشق مه جازه ن

ئەر ئاتەشى طەبع تەقواش كەرد دەلیل
 مەجازیش بە حەق زوو مەبۆ تەبدیل
 ئاتەش بی طەبعش چون مووسای کەلیم
 خەشمش زیاد بی هەم سەهەمش موقیم
 جە ئاب پەرحمەت یاوا بە تەوفیق
 عەدەم کەرد فیرعەون مەجاز بە حەقیق
 پەی هەرکەس ئەر خواست خودا بی موپین
 مەجاز پەی حەقیق مەبۆ بە موپین
 ئەر ئاب پەرحمەت نەبۆ مەدەدکار
 ئاتەش جە ئاتەش مەگیرۆ شەرار
 (فەقی) ها ئەسباب ظاهر کەرد بەیان
 بی خەبەر نە پەمز ئوموور پەنھان
 هەرچی هەن رومووز کەردەى ئەلەستەن
 گاهى زوشت زیا ، گا زیا زوشتەن

گفتار در نوع ایمان (۱۶)

مەعلووم بۆ جە لای زومرەى عەزیزان
 نەوعش سى قیسەن دەرەجەى ئیمان
 ئەووەل تەقلیدی ، دووهم ئیستیدلال
 سى بەم حەقیقى فەرخونده خیصال
 تەقلیدی بی کەسب پەنج ئوستادەن
 حەرەكەش تەقلید ئاباو ئەجدادەن

(۱۶) واتە : باسی جوۆره کانی باوهر .

جه فہرض و سوننہت رہسم موئہ ککھد
نہ دارؤ خہ بہر مہرد موقہ للید

مہرد تہقلیدی ہہرچہ ند موسلیمہن
ئہمما ئیمانئش جای خہوف و بیمہن

جه ئیستیدلالی بکہروون بہیان
فہرض و سوننہتش مہزاتؤ عہیان

ئہرکان یہقین سہندہن جہ ئوستاد
بہ ئوموور دین دارؤ ئیعتیقاد

ہہم وئش شہرائیط دین مہ کو ئہدا
ہہم غہیر جہ ئوموور دین مہ کو ئاگا

ئہوکہس ئیمانئش مہ گیرؤ قووت
قہلبش رہوشہنہن بہ نور صہفوت

حہقیقی ئیدہن عالم بہ یہک بار
نہ وجود حہق بکہران ئینکار

نی بہن تہشکیکش جہ ذات مہ عبود
یہقینہن جہ لاش (واجب الوجود)

ہہم یہقینئش ہہن جہ ذات و صیفات
جہ قہضا و قہدہر حہققہن واقیعات

خاستہرہن حہقیق جہ کولل ئیمان
ئہمثالش ئیمان زومرہی ئہنیان

ئہحکام شہرعی بہستہی عہمہلہن
ئیمان بہ ئہحکام شہرع بی مہدخہلہن

نمه بۆ قوبوون عه مه ل بئ ئيمان
بئ عه مه ل ئيمان مه قبوولهن هه ر ئان
خه صمان جه مه حشه ر مه گيران عه مه ل
ئه مسا به ئيمان نه داران مه دخه ل (١٧)

در حفظ ايمان گوید (١٨)

جه تۆي په نج قه لعه مه خفووظهن ئيمان
لازمه ن هه ر په نج بکه روون به يان
يه قين و ئيخلاص ، هه م حيفظ حه يا
هه م فه رض و ته کميل سوننه ت که ي ئه دا
هه ر په نج نه هه ر که س مه وجود بي هه ر ئان
نه شه ر دوشمه ن مه خفووظهن ئيمان
ئه ر نه ي په نج صيفه ت يه کئ بي غائب
دوشمه ن جه ئيمان هه م مه بان غالب
دوشمه ن ئيمان ته مام چه هاره ن :
هه وا جه لاي راست ، نه فس جه يه ساره ن
دنيا چه پيش و ، ئيبليس جه عه قه ب
هه ر چوار په ي ته له ف ئيمان جه ته عه ب
په نام ده ر به لوظف (عزيز الغفار)
مه خفوظ که ر ئيمان نه شه ر هه ر چوار

(١٧) واته : ئه وي له دنيا دا مافي خورابئ ، له رۆژي قيامه تدا مافي خۆي
له زۆردار ئه سينتته وه ، ته نانه ت ئه گه ر زۆرداره که کرده وه ي چاكي
بووبئ ، زۆرلي کراو له و کرده وه چاكانه ي ئه باو ، ئه م ئال و گۆره کار ناکاته
سه ر ئيماني زۆرداره که و که مي ناکاته وه .

(١٨) واته : باسي چۆنيه تبي پاراستني باوه ره .

(فہقی) بناآہ جہ دہر گای (اللہ)
بہآ ہہر پہنج صیفہت حہق پیت کو عطا

گفتار در علامات ایمان (۱۹)

پہنجہن نیشانہی طہریق ہودا
دل نہرم و چہم تہر ، نہ فرہت جہ دنیا
ہہم شہرمہ ندہ گی و کوتاہیی نہمہل
ہہر پہنجہن صیفہت حہمیدہی عہمہل
ہہم پہنج صیفہتہن قووہی شہقاوہت :
دل سہخت و ، چہم خوشک ، بہ دنیا رہ غبہت
ہہم طول نہمہل ، ہہم بی حہ یایی
ہہر پہنجہن دہلیل پہی نہ شقیایی
وہی تہورہن ئوموور حہیی داوہری
پوسہن تہقاضای صینف بہ شہری
ئیرادہی تہقدیر ذات سوبجانہن
ئیقلم و جود جای ئیمتیجانہن
پہی ئید ئیجاد کہرد مہحک دنیا
تا نہسمای صیفات ویش کو ہوہیدا
ہہم طولمہت و نوور ، ہہم کوفرو ئیمان
مہوجوودہن ہہر چوار نہ ظہرف ئینسان
کوفر ئیلیس و ، نہفس طولمہت نوما
نوور عہقل پہری ئیمان رہ ہنوما

(۱۹) واتہ : قسہ لہبارہی باوہرہوہ .

ٺه ر شه عشه عه ي نوور ئيسان كه رد ره وشهن
 نولمته نوماي كو فر بهر مه شو چه تن
 نه وسا لوظف حق جه و كه س هوه يدان
 جه قه لبش كو نوور له دونتي په يدان
 ٺه ر نوور خاموش بو ظولمته موقيمه ن
 نه و كه سه موقيم نار جه حيمه ن
 ٺه ر موازين بي ظولمته چهن ي نوور
 عه فوش ته عليقه ن به لوظفي غه فوور
 ٺه گه ر زياد بي ته و ابش جه ذنب
 مه عفو وهن هه ر چه ند مه بينو ته عه ب
 ٺه صلش هه ر ئيده ن جه ئوموور كار
 ٺيڪ و به د جه ناس مه بو ئاشكار
 به ميزان شهرع ياران ته قى
 مه علومهن ئه فكار سه عيدو شه قى
 هه ر چه نده ته و فيق جه ذات حه ققه ن
 كاران جه قودره ت حه يبي مو طله قه ن
 ٺه مما تو به ٺه مر شهرع بيت مو افيق
 ده ليله ن ظهور ئا ثار ته و فيق

اخلاق حميده هفتاد و دو در صنف انسان است (۲۰)

حه ميده ي ٺه خلاق بكه روون به يان
 هه فتا دو دو وهن مه وجود جه ئيسان

(۲۰) واته : ره وشتي باش له كومه له ي ئاده ميزاددا حه فتاو دوو ره وشته .
 له ده سنووسه كه ي (م) دا له جياتي (صنف) نووسرا بوو (صفت) .

ئىعتقاد ئەھل سوننەت و ئيمان ،
 ئىخلاص ، تەواضوع ، تەصفىيە و ، ئىحسان
 ئىثارو (۲۱) غىبطە ھەم ذىكر مەبىت
 شوگرو ، تەوہككول ، صەبرو تەصیحەت
 موجاھەدەو مەدح و ذەم ئىستىوا (۲۲)
 ھەم قەصدو عەمەل ، تەسلىم و رەضا
 سەعى و خوموول و تەفویض و سەخا
 ھەم ذىكر مەوت و ھەم خۆف و رجا
 البغض في الله ، سوورو (۲۳) سەلامەت
 والحب في الله ، ريفق و مەنابەت
 (طلب العلم) و ، زوھدو مرووہت
 و وعدو (حسن الخلق) ، حەيا و فتووہت

ئىمە ئەو دىمان بەلاوہ ھەلەى نووسەرەوہ بوو ، بۆيە بەم جۆرەمان راست كردهوہ .

(۲۱) لە دەسنووسەكەى (م) دا لەجىاتىي (ئىثار) نووسرا بوو (آثار) . ئىمە ئەو دىمان بەلاوہ ھەلە بوو . ئىثار ئەو ھەيە بنىادەم خەلك بەسەر خۆيدا ھەلاوئىرى و پىشيان بخا لە خۆى لە دەس كەوتنى سوودو قازانجدا .

(۲۲) ئەم نىوہ بەيتە لە دەسنووسەكەى (م) دا بەم جۆرە ئەخوئىرايەوہ : « موجاھەدەو مەدح ، ذەم و ئىستىوا » ، بەلام ئەمە مەعنایەكى دروستى نەئەدا بەدەستەوہ ، جگە لەوہ كە مەدح و ذەمىشى ئەكرد بە سىفەتى چاك و (ئىستىوا) يش مەعنای نەئەبوو . بۆيە ئىمە بەم جۆرەمان راست كردهوہ و لامان وايە مەبەست لىي ئەو ھەيە : بەگژى نەفسى خۆدا چوون و ، مامناوہ ندىتى لە مەدح و ذەم كردنى ئەوانەدا موستەحەقى مەدح يا ذەم ، بۆئەوہى بنىادەم لە سنوور دەرئەچى .

(۲۳) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوہ (صور) . ئىمە لامان وايە مەبەست لە (سوور)ى بەمەعنا بى پىچ و پەنايە ، واتە : كە رەزاي خودا پىويستى بەوہ بوو رقت لە كەسى بى ، رقت لى بى و ھىچ ماستاوى بۆ مەكەو ، سەلامەتىي راستەقىنە لەو ھەدايە .

سه عیبی (فی الخیرات) ، و یقارو حکمت

قه ناعهت و روشد ، نه دهب و غیرهت

خوشووعو ، یه قین ، ته و به و فیراسهت

هم (کظم الغیظ) و صیدق و شه جاعهت

هم ریققهت و شهوق هم موراقه به

هم (انس بالله) هم (مراتبه) (۲۴)

هم ودفا به عهد ، هم موحاسه به

هم عوبوودی یهت ، هم موعاته به !

ئیسابهت فی امر الله ، زه کاوهت

هم خوب حیات په ری عیادهت

(رحیم مشارته) (۲۵) موکافات

(انجاز) (۲۶) ئیستیقامهت جه ئوموورات

ها (فهقی) نه خلاق چه میده ته مام

به ته و فیق حق یاوا به خیتام

در بیان جهات بشری (۲۷)

دهرجهن دوو جهات جه هر ئینسانی

جهن ماله کی ، جهن حیوانی

(۲۴) مه به ست له (موراته به) مان بو ساغ نه کرایه وه .

(۲۵) نه رسته یه مان به پی ری نووسی ده سنووسه که نووسی یه وه ، جا نه گهر مه به ست له به زدی هاتنه وه نه بی له کاتی ری ککه وتن و شهرت و گفت کردندا ، نازانین مه عنای چی یه .

(۲۶) بو مان ساغ نه بوده وه مه به ستی شاعیر له (انجاز) چی یه . نه نیوه به یته له نگیسه .

هه ركهس ته كاليف شه رعش كه رد قه بوول
 جه نب مه له كيش مه يو به حوصوول
 كه رد به ئيلتيزام راي فه قرو فه نا
 به ري نه نه مرو ئوموور دونيا
 ضه ميرش جه عه رش مه يو وه سيع ته ر
 مه يو به مه قام نه ظه رگاي داوهر
 عيشقش به كورسي مه گيرو نيزام
 عه قش با نه لواح سه فينه ي ئيفهام
 ئيدرالك به قه له م ، نه فكار به رومووز
 خوطووطش جه له ووح نه قسامه ن مه حفووظ
 رووح مه له كيش هه ردهم طه يرانه ن
 نه وه هه ردهم نه وه صل مه ليك حه يرانه ن (٢٨)
 طبع مه عيدهش هه ر هه فت مه يو پاك
 مه نماوو سه فوه ت هه فت په رده ي نه فلاك
 ديده ي خه يالش چون شه مس چاره م
 فروغش نه عام مه يو موجه سه م
 نه بر ته واضوع مه يو نه بارشت
 مه ريزو ره حمه ت نه هه ر زيباو زوشت

(٢٧) واته : باسي لايه نه جياوازه كاني ئاده ميزاد .

(٢٨) شيوه نووسي ده سنووسه كه ي (م) له نيوه به يتي يه كه مدا (مليكش) و له نيوه به يتي دووه مدا (ملك) ه . راسته كه ي نه وه يه يه كه ميان (مه له كيش) و دووه ميان (مه ليك) ه . واته : گياني فريسته شيوه ي بنياده م هه ميشه له فريندايه و سه رگه رداني نه وه يه بگاته پادشاي گه وره كه به زدانه .

به ئیکسیر (۲۹) مهیل ئەر کەردش نه ظەر
 هەر مس به ته و جوه (۳۰) ئەو مه بو به زەر
 صه برو سو کووتش جه مولک یه قین
 وه سیع تەر مه بو جه مولک زه مین
 شوورش نهک قووهی ئیخالصه ن
 مو حیط عیلمش عوممان ئە ساسه ن
 قیام ئە لیفو ، رو کوو عش داله ن
 به میم سو جده ئاده م ئە مثاله ن
 هەرگا وهی ته وره ن ده رویش دل ریش
 هه نی مه ده ر ده م نه هەر که م و ییش
 جه نب مه له کی چون کەردی به یان
 جو مله مه و جوو ددن جه و قو طب زه مان
 یه عنی شیخ ئە حمه د نو دیهی له قه ب
 عالم و عامیل به رزنجی نه سه ب
 های ده رویش به و فه یض طالیب به ر مه دام
 ئیشه لالا به و فه یض مه بیت شاد کام
 چون کەردی ته مام جه نب ئینسانی
 باوهر به ئە و صاف جه نب حه یوانی
 هه م طه بع و ئە خلاق ، هه م که راماتش
 هه م سه هم صیفات ، هه م عه لاماتش

(۲۹) ئیکسیر : له ددسنوو سه که ی (م) دا به هه له به (اکثیر) نووسراوه .
 (۳۰) ته و جوه : ته و ه ججوه - روو کردنی پیر به دل له مرید یا له شتیك . بو
 راگرتنی سهنگی نیوه به یته که کراوه به (ته و جوه) .

هه ر مه خلووق جه ئه مر خه للاق بي مه عاف
 جه نب حه يونيش مه يو به ئه وصاف
 كيرش كه ركه دن ، نه فسش جامووسه ن
 طه مه عش خرس و ، طه بعش خه رووسه ن
 هه واش پلنگ و ، بوخلش كه فتاره ن
 زوبانش هه م شه هد ، هه م زه هر ماره ن
 لوطفش طووطي يو قه ندش قوماره ن
 حه سه دش هه لووع ، فيكرش خوماره ن
 ره ئيش كوركي يو ، حيله ش رۆباهه ن
 سايه ش حه جه رو ، هيমে ت سوفلاهن (۳۱)
 غيره تش نه حه مل گونا به عيره ن
 سه همش چون به برو سه وتش حه ميره ن
 به ظاهر طاوس ، باطينش زاغه ن
 عه قش سينه چاك ، ئيدراكش داغه ن
 مه جازش نه عه ين حه قيق زه بوونه ن
 نوطقش (دكران) (۳۲) ، طه عمش ئه فسوونه ن
 ئه مه لش ئاهوو ، شيره ن غه ضه بش
 جه عه مرو زه يده ن قه صدو طه له بش
 هه م عه قل و ئيدراك هه م فيعل و قووه ت
 سپه رده ن به ده ست نه فس و مه عصيه ت

(۳۱) له بهر راگرتنى سهنگى نيوه به يته كه نه بوايه ، ئه بوو بيوتايه (سوفلان) .
 (۳۲) ئه مه روونووسى ده سنووسه كه ي (م) ه . ئيمه بو مان ساغ نه كرايه وه
 راسته كه ي چى يه ، به لام دوور نى يه (ده گرمان) بي .

رۆحش نه زیندان جه سه د مه سدوودهن (۳۳)
چون مووش جه خانهی ته نگ پر دوودهن

به عیزه تی ویت حهیی ره بیانی !
خاریج کهر نهی عه بد نه فس حه یوانی

ئه مساره م ه قیوود ، رۆحم ئازاد کهر
قایی ئیدراکم هه ردهم گوشاد کهر

بدهر ته و فیکم ، عه ظیم و ته وواب !
عه طا کهر جوهدم جه کار ته وواب

دهرویش قه لبم به سهیل ئیحسان
ته وانگهرش کهر به نوور ئیمان

به ئه لطاف ویت حهیی لایه نام !
عه فوم کهر جه ذه نب گوزه شتهی ئه بیام

هه م به فه ضل ویت نهی عه بد ذه لیل
یا حه ق ! شادم کهر به ته و بهی ته عجیل

در هجر دنیا گوید (۳۴)

ههی هانا نهی چه رخ سفلهی سته مگر
بی کارهی عه جووز ، بی مایهی شه وههر

چه رخ چه واشهش مه ندهن بی به قا
هه ر کهس پیش نازا جیش نه دی صه فا

(۳۳) ئیمه خو مان ئه م وشه یه مان به م جووره راست کرده وه ، ئه گینا له
ده سنووسه کهی (م) دا نوو سراوه (مستودن = مه ستوودهن) .

(۳۴) واته : له ذه م کردنی دنیا دا ئه لی .

هەر ئەو ئاسیان ئەی چەرخ چەپ گەرد
 طووسش گەرد بە تۆز ، گەییوومەرز بە گەرد
 مەکارەیی موخیل ئەی گەھوارەیی دەور
 شەدداش نەهیشت نە بەهەشت جەور
 بەزم خوسرەوانیی کیسرا بەطال گەرد
 صەد پۆستەم بەستەیی چاھ شەغال (٣٥) گەرد
 زومرەیی ئەنیا ، چەند پادشاهان
 عەدەم گەرد نە عەین زەمین و زەمان
 شیوەن وست نە کاخ شای ئەفراسیاب
 بنیاد شاهان گەیی گەردش خەراب
 کەللەیی تاجداران بە کاسەیی کەل بی
 هەزاران مەئیووس شاخ ئەمەل بی
 چەند دیدەش تەر گەرد بە ئاب حەسرت
 چەند دل سوچنا بە نار فیرقەت
 مەر من یا ئەمثال من جە سایەیی توو
 گەیی مەبیم دل شاد جەیی زوشت بەدخوو
 نەقلەن جە حەدیت کوتوب موغتەبەر
 موخییر صادیق وەیی طهور دان خەبەر

(٣٥) لە (برهان قاطع) دا ئەلێ : (شەغاد) ناوی برای پۆستەمی زالە کە
 پۆستەم و پەخشە کەیی لە چالیکدا بەند کرد . دیارە ناوێکە لە فۆلکلۆری
 کوردیدا بوە بە (شەغال) .

طالب دنیا کول موخه ننه نه ن
 (طالب العقبیا) کول موعه ننه سه ن (۳۶)
 (طالب المولی) یه عنی ره ضای حه ق
 صادق نه و که سه ن ذو کوور مو طله ق
 (فه قی) حه سره ت مه ند چهرخ ده و وارهن
 هه رساتی سه ودای چهرخش سه د تاره ن

ساقی نامه (۳۷)

ساقی بو به عیشق پیر موغانی
 موهه بیا کهر به زم باده ی مه عانی
 ئیمشه و دل مه لوول ئیداره ی ده هره ن
 قوتووی مه زاجش تریالک و زه هره ن
 پازه هر فیکرش بی ئیمتیزاجه ن
 به طیب باده ی حه قیق موحتاجه ن
 مه یل نه مه لعه نه ت نه غیار نه زه نگه ن
 فیدات بام ساقی ! شه وگار دره نگه ن
 توی حوجره که ی خاص خه لوه ت خانه ی یار
 جارووب دهر به تاب باده ی خوش گه وار
 باوهر به جیلوه ته جه لای نه ووه ل
 ذه و قش باقی بو تا مه وت نه جه ل

(۳۶) موعه ننه س : یا ده سکاری کراوی (مؤننه ت) ه یا له (عانس) دروست کراوه
 که واته کچی به سالآچووی شوو نه کردوو .
 (۳۷) واته : باسی مه یگیرو په نا بردنه بهری . نه م سه ر دیره مان له بهر
 ده سنووسه که ی (ح) نووسی یه وه ، چونکه له ده سنووسه که ی (م) دا
 به ته وای چوو بوه وه .

به و غمزهی دل دۆز ئه‌ی سه‌رو سه‌هی !
دل نه مه‌ظله‌مه‌ی چه‌سره‌ت که‌ر ته‌هی

ئه‌ر که‌ردی ئیجیام به‌و باده‌ی دووهم
خاطر م نه به‌زم جه‌مشید مه‌بو جه‌م

باوهر به‌ خرۆش چه‌نگ ، چه‌قانه
ده‌وره‌ی ره‌ققاصان ، نه‌شئه‌ی په‌یمان

زیله‌ء ده‌ف به‌و که‌ف خوش خوانانه‌وه
موطرییان به‌سته‌ش بستانانه‌وه

جیسم و جان به‌و ره‌قص بگیرو مه‌قال
سامیعه‌ی یاران به‌یو به‌ ئه‌حوال

ساقی فیدات بام نه‌ په‌رده‌ی سی‌یه‌م
جیلوه‌ی جه‌مالت بنمانه‌ چون شه‌م

په‌ر کو پیاله ، ده‌وری دهر به‌ ناز
بمال نه‌ دل زه‌نگ نه‌شیب و فیراز

ئه‌ر گول نه‌ په‌رده‌ی سه‌رفرازی‌یه‌ن
یا بولبول مه‌ستوور نوکته‌ی ماضی‌یه‌ن

گولاب باده‌ش ئه‌لئان باقی‌یه‌ن
به‌سته‌ی ئیجازه‌ی غه‌مزهی ساقی‌یه‌ن

ئه‌ر عه‌نقای فیکرم ئاوهردی به‌ گیر
قیله‌نومای دل زوو مه‌بو ئه‌سیر

ئىستە تۆ خازىن بادهى زولالى
 خەلىفەى (۳۸) مەجبۇب چەھار دە سالى
 سەرم بە سەرگەرد دىدەى شەھلات بۆ
 رۆحم پاىەنداز گەرد بالات بۆ
 نەر نىم نىگای مەيل بکەى نە بارەم
 ئىحيام کەى ئازىز بەو بادهى چارەم
 بەو نەشئەى پىر شۆر بادهى رۆحانى
 پىرىم سەر مەدۆ بە نەوجەوانى
 دەھەن بەو باده ، دەست بەو جامەوہ
 درىغ بمەردام من بەو کامەوہ
 ئەوسا نالەى نەى بکەردا شىنم
 غەمزەى ساقى بۆ نە جاى ياسىنم
 کەفەن رەنگىن بۆ بەو بادهى گولفام
 مەيلش تۆشەم بۆ تا (يوم القىام)
 بەو مەستى دەماغ ، بەو خومارەوہ
 بکەرۋون خورۋوج نە مەزارەوہ
 ئەگەر بەو لوظفە (دەرويش) (۳۹) بى غەنى
 کەى مەبۆ بە مەيل ئەى دنياى (۴۰) دەنى

(۳۸) ئەمە شىۋەنۋوسى دەسنۋوسەكەى (م) ە . ئىمە لامانوايە راستەكەى
 (خەلفەى) يا (خەلفەى) بى .

(۳۹) لەم وشەى (دەرويش) ەوہ كە فەقى قادر لىرەداو لە گەلى شوئىنى تىرىشدا
 بەكارى ھىناوہ ، دەرتەكەوى كە (دەرويش) ىشى وەك (فەقى) جار جار
 كىردوہ بە نازناوى خۆى .

(۴۰) دنياى : لە دەسنۋوسەكەى (م) دا نووسرابوو (دنيا) . ئىمە خۆمان
 راستمان كىردەوہ .

مناجات مؤلف بار دوم (٤١)

به عيززهت ویت دانای داد گهر
سه ر ئازادم کهر جه رۆز مه حشهر
جه وهزن میزان ، حيساب و صيراط
عه قوم کهر به لوظف جه ههر واقيعات
جه نه زع سوئال نه کيرو مون کهر
جه ذه لاله ی حه شر ، صيراط و سه قهر
غه ير جه ذات تو عه ليم دانا
نی یه ن جه داره ين مه لجهء و په نا
ئه ر تو نه په رسی داد ذه لیلان
کی هه ن ذه لیلان جه لاش بلالان ؟!
خوصووص من جه دهست تورکان ئه سیرم
غه ير جه ذات تو نی یه ن دهست گيرم
مه ئیووسم جه سيلك خویش و بیگانه
په نام دان به تو ذات یه گانه !
جه دوود دهوران سیان په لاسم
هم جه ی به ند میجنهت بکه ر خه لاصم
عه طا کهر ته و فیک خه للاق وه دوود !
باوه روون به نه ظم ئیقلیم وجوود
به ئه لطاف ویت عه ظیم سوبجان !
مه حفووظ کهر ضه میر جه سه هوو نیسیان

(٤١) واته : پارانهودی دانهری دیوانه که دورهم جار .

هه رچی ههن مه ظهه ر جه لای ذات تۆن
 ته عریف نه و صاف مه قامات تۆن
 ئیقلیم وجود مه که روون به بیان
 به ل حیصه مه ند بان زومره ی غافلان
 ههم نیزاع رۆح نه فس نه ماره
 ههم کرده ی ئیبلیس شووم په تیاره
 به ته و فیک حه ق حه یی لایه نام
 په ری سامیعان بکه روون ته مام ..
 (فه قی) تۆ گونات نه دارۆ شو مار
 ئیقلیم وجود باوهر به نه فکر

بیان اسامی و عدد شاهان (۴۲)

فیتنه ی عه ظیمه ن جه نگ نه فس و رووح
 مه بو نه و صافش به یۆ به مه مدووح
 جه لای به عضی (دل) تهخت مه قصووده ن
 هه ر کام نیشته نه تهخت شاه وجوده ن !
 نه صه حش ئیده ن سی شه هر یاره ن
 هه ر یه ک با وه زیر سوپاو سه رداره ن
 رۆح و نه فس و دل هه رسی پادشان
 جه مولک وجود حو کشان ره وان
 ئیراده وه زیر ، پایتهخت دلهن ،
 ههم وه زیر رۆح عه قل کاملهن ،

(۴۲) واته : باسی ژماره ی پادشایان .

وهزير نه فسهن ئيبليس له عين ،
جه ئوموور نه فس ههر نه وهن مو عين

نه ما جه طيفلى تا ته ميزى كار
دل پادشاهه ن جه نه مر نه فكار

پادشاهى دل پهي سيلك مه جنوون
حوكمش باقى بهن جه نه عضاي فنوون

پهي نه هل شو عوور تا حه دد بلووغ
پادشاهى دل مه نما تو فرووغ

(فه قى) مه عره كهى شاهان كه ر ته ئخير
نه وصاف ضه مير باوهر به ته حرير

(٤٣)

* * *

ويسعت نه ملاك جه تو حفهى ضه مير

جه توى مومكينات نه دارو نه ظير

دل جه وهه ر جيسم هم جيسم جانه ن

نه اعضا به قووهى دل جه فه رمانه ن

جه قه ول حه ديث قودسى عه يانه ن

(قلب المؤمنان) عه رش ره حمانه ن (٤٤)

كه رده ن ريو ايه ت يه ك (ولي الله)

رؤحم عور ووج كه رد پهي هه فته م سه را

(٤٣) لهم شوينه دا عينوا نيك بووه ، چووبوه وهه ، هه رچيمان كرد نه مانتوانى

بزائين چى بوه .

(٤٤) ئيشاره ته بو ئه و حه ديثه قودسى يه كه نه فه رموى : « قلب المؤمن عرش

الرحمن » . واته : دلى موسو لمان عه رشى خودايه .

نوقطه‌ی مومکینات یه کسه‌ر دیم وه چه‌م
 ناما نه عه‌ینم عه‌رش موعه‌ظهم
 به صه‌حرای ضه‌میر ویم که‌ردم نیگا
 دیم عه‌رش چون هه‌ره‌س^(۴۵) مه‌نماتو نه‌و جا^(۴۶)
 ته‌حقیقه‌ن جه‌ لای زومره‌ی عوره‌فا
 دل وه‌سیع‌ته‌ره‌ن جه‌ عه‌رش نه‌علا
 دل ره‌وشه‌ن‌نومای جه‌وه‌هر ره‌ووه‌ن
 دل په‌ی هه‌ر طه‌ره‌ف قاپیش مه‌فتووه‌ن
 جه‌سه‌د خالکو ، دل گه‌وه‌هر کانه‌ن
 ته‌ن تاریکو و ، دل شو‌عه‌لی گه‌رانه‌ن
 ته‌ن حایطو و ، دل قیندیل صافه‌ن
 عه‌کشش شو‌عه‌له‌به‌خش نه‌ قاف تا قافه‌ن
 دل نه‌ظه‌رگای هه‌ق میرئات ذاته‌ن
 دیده‌ی دل ده‌لیل هه‌ر مه‌قاماته‌ن
 ئیطاعه‌ی قه‌لبی جه‌ هه‌ق مه‌قصووده‌ن
 ته‌قوای جه‌سه‌دی مه‌حض ، مه‌ردووده‌ن
 دل قه‌ریب ذات هه‌یی داداره‌ن
 دل قیبه‌لی وجوود ، که‌نز نه‌سره‌ره‌ن
 دل جام جیه‌ان نومای جه‌مشیده‌ن
 دل دره‌خشنده‌ی مه‌هو خورشیده‌ن

(۴۵) هه‌ره‌س : له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (جرس) .

(۴۶) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا ته‌نها نووسراوه «منمانو جا» . جا یا (نو) =
 نه‌و (یه‌ک په‌ریوه ، یا (منه‌ما نه‌و جا) یه .

(فہقی) تو نہ دل نہ داری خہ بہر
 ئید خاصہ ن شہرحش کہری موختہ صہر
 نہ فس شووم شا بو ، وہزیر ئیبلیس بو
 ئەلخہ ناس موعین ، ہم مودہر پریس بو
 شہہوت غالب بو ، دل سیا تار بو
 جہ سارہت ، حیرص و ئەمہل پیش کار بو
 ئەر ذات موطلہق حہیی رہیبانی
 حہیات بہخش روچ کہونو مہکانی
 بہ ئەلطاف ویش نہ بو مہدہد کار
 قووت دو بہ روچ ، نہفس بکہرو خوار
 وەر نہبی تہوفیق نہداری چارہ
 ذہلیلی نہ دەست نہفس ئەممارہ
 بہ تہوبہی نہصووح ویت بکہر خہلاص
 خہلاص بہر نہ چہنگ نہفس ئەلخہ ناس
 حہق پہی ہەر عیللہت خہلق کہردہن دەوا
 تہوبہی نہصووحہن دەوای ہەر گونا
 بہو شہرت دەستگیرت پیر کامل بو (۴۷)
 عیلم لہدوننی جہ لاش حاصل بو
 (فہقی) نہ خاربیج ہہنی مہدہر دەم
 ئیقلم وجود باوہر بہ رہقہم

(۴۷) ئەمہ وشکہ سوئی یہ تی یہ لہ فہقی قادرہوہ ، ئەگینا مہرجی وا لہ شہرعدا نی یہ .

سه‌حرای دل هه‌شت خه‌ط ، یه‌عنی هه‌شت ئیقلم
 هه‌ر ئیقلم ئه‌میر ویش دارۆ موقیم
 هه‌ر ئیقلم دارۆ شه‌هرو قه‌سه‌به
 قه‌ضاو نه‌واحیش پر نه‌که‌سه‌به
 هه‌ر ئیقلم په‌ی ویش دارۆ یه‌ك سولطان
 زورپراعش بی حه‌د ، سوپاش بی پایان

بیان اقلیم اول که سلطانش روح است (۴۸)

ئه‌ووو دل به‌یان که‌م ئیقلم ئه‌ووو دل
 نه‌هه‌ر هه‌شت ئیقلم نه‌دارۆ به‌ده‌ل
 ئیقلم ئه‌ووو دل مه‌مدووح عامه‌ن
 ئیسش مه‌عرفه‌ت عالی مه‌قامه‌ن
 خاکش زه‌عفه‌ران ، تابش حه‌یاته‌ن
 دره‌ختش عووو ده‌ن ، میسکش نه‌باته‌ن
 ئه‌بنیه‌ش چینی ، نارشان نوورده‌ن
 زه‌رعشان عه‌نبر قه‌ندو کافووورده‌ن
 یه‌ك شه‌هر عه‌ظیم مه‌شه‌ووورده‌ن نه‌و جا
 ئیسش سه‌عاده‌ت پر زه‌رع و سوپا
 خه‌شیه‌و قه‌ناعه‌ت ، ته‌سلیم و ره‌ضا
 هه‌م عه‌دل و ئیمان ، هه‌م حیلیم و حه‌یا
 یه‌گشت ئیسیم شه‌هر قه‌سه‌به‌ی قه‌ضان
 مولحه‌قه‌ن به‌و شه‌هر سه‌عاده‌ت نشان

(۴۸) واته‌ : باسی ئیقلمی یه‌که‌م که‌ روّح پادشایه‌تی . ئه‌م عینوانه‌ له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا له‌پیش دوو به‌یته‌وه‌ بوو ، ئیمه‌ گواستمانه‌وه‌ .

جه و ئيقليم مولك رۆح پادشاهه ن
 صاحيب به زم و رهم زموع و سوپاهه ن
 شه مهي جه نه طوار رۆح كه روون ته عريف
 ذاتش بي چوونه ن ، صيفاتش له طيف
 جه سيم جه ناح ، قودسي نه طوارهن
 طائر طه ييار ، به سته ي نه فكارهن
 هه رگا مه يلس بي جه ناح كو گوشاد
 بي نان جه نه فلاك به رمه شو چون باد
 نه ذاتش مه ستور ، وه صفش عه يانه ن
 مه رحه له په يماي كه ون و مه كانه ن
 بيداري و يه قين ته خت و تاجشه ن
 شاهان نه ييام گشت موحتاجشه ن
 نيشته ن نه رووي ته خت جه مشيد جه مجا
 خه رقه ي رياضت پو شان وه بالا
 چون مه ه سهر كيشان به نه وج شاهي
 زيوه ر كه رده ن تاج زه ررين كولا هي
 ته لغراف فيكر به سته ن په ي بالا
 ته حرير عه رضش په ي عه رش نه علا
 نه هه ر هه شت ئيقليم نه و شه هه نشاهه ن
 وه هه ر مه رزو بووم جيهان ره واهه ن
 تا نه ته خت جيسم تاجش عه يانه ن
 ئيقليم وجود گشت پاسه بانه ن

باقیی تاجداران ئیقلم و جوود
 گشت جه فهیض ئەو یاوان به مهقصوود
 مهستور عامەن ، پهیداو په نهانەن
 میعمار کوندهی هەردوو جیهانەن
 جاویدانی یەن جه مولک به قا
 به ند تهقدیرەن ئامانت نهی جا
 یوسف جه مالەن جه مولک ئوولا
 به ئەخ قەدەر به ندەن نه سوفلا (٤٩)
 هەم رۆح بی نه چه ننگ دورندهی غورپران
 رهها کهرد سهلمان جه ئاب عوریان (٥٠)
 هەم رۆح بی به ئەمر پادشای ئەعظم
 بی به نەردەبان عورووج خاتەم
 هەم رۆح دا جهواب به موسای کهلیم
 یهعنی غەزالی ، بی نوقطه‌ی ته‌عظیم (٥١)

(٤٩) ئەم به‌یتە له دەسنوو سه‌که‌ی (م) دا به‌م‌جۆره نووسراوه‌ته‌وه :

یوسف جمالن جه ملك اولو باخ قدر بندن نصفلا

ئیمه پاش خۆ پیتوه ماندوو کردنیکی زۆر وامان بۆ راست‌کرایه‌وه که
 نووسیومانه‌ته‌وه واته : رۆح ، جوانی یه‌که‌ی وه‌ک یوسفه له جیهانی
 پیشوودا که جیهانی گیانه‌و ، به‌هۆی برای خراپی وه‌ک قه‌زاو قه‌دره‌وه
 که‌وتوه‌ته به‌ندی ئەم جیهانه په‌سته که جیهانی له‌شه .

(٥٠) بۆمان ساغ‌نه‌کرایه‌وه ئەم به‌یتە ئیشاردت به چه‌رگوزه‌شته‌یه‌ک ئەکا .

(٥١) گفتوگۆی نیتوان چه‌زره‌تی موساو ئیمامی غەزالی به‌م‌جۆره بوه : موسا
 له غەزالی ئەپرسی : ناوت چی‌یه ؟ غەزالییش وه‌لامی ئەداته‌وه :
 ناوم موحه‌مه‌دی کوری موحه‌مه‌دی کوری موحه‌مه‌ده . موسا ئە‌ئیی : من
 ناوی خۆتم لی پرسیت ، تو بۆ ناوی باوکت و باپیریشتم پی ئە‌ئیی ؟

ههم رۆح بی به ئه مر خه للاق وه دوود
زومره ی فریشتان پیش که ردن سو جوود

ئاده م تا خاک بی بی قه درو قیمة ت
به شه رة ف رۆح یاوا به عیززه ت

ئه ر نه فس و ئییلیس ئه لخه تناس شووم
ویشان به عه دووی رۆح که رده ن مه علووم

جه ئایه ی قه دیم حه ق که رده ن ئیظهار
په ری هه ر نه بی عه دووم دان قه رار

مناجات مؤلف غفر الله ذنوبه

یا حه ی به حورمه ت حه ییب ره هبه ر
به صیدق و سه خای صیددیق ئه کبه ر

به شه رافه ت عه دل شای ابن الخطاب
به شق ذی حه یا ، عیلم بوو توراب

به شق حه سه نه یین ، فاطیمه ی زه هرا
به حه مزه و عه بیاس عه مم مو صطه فا

عه قوم که ر جه و ذه نب جه هوولی و ظه لووم
حیفظم که ر نه شه ر فیتنه ی نه فس شووم

غه زالییش ئه لئى : خواى گه وره یش ئه وه نده ی له تو پرسى که : ئه وه چى یه
به ده سته وه ؟ که چى تو پیتوت : ئه مه عاسا که مه ، ئه یخه مه بن بالم و
ئاژه له که مى پى ئه هاژووم و مه به ستى تریشم پى هه یه . مووسا که ئه م وه لامه
له غه زالى ئه بیسى ، ئه لئى : موحه ممه د راستى وتوه که وتوویه تی :
مه لاکانى ئوممه تی من وهك پیغه مبه ره کانى به نی ئیسرائیل وان و ئه وه نده ی
ئه وان ئه زانن و له خوا ئه ترسن ! دیاره ئه م گفتوگویه له (عالمی ئه رواح) دا
رووی داوه ...

ههم جهی به ند سهخت به نده ئازاد کهر
 به فهضل و ئه لطف دهر و ونم شاد کهر
 چون نه تورک ته رکهن ئینصاف و مروهت
 ئومید ههر به تۆن قه دیم قودرهت
 (فهقی) مه علو و مه ن تورک بی ئینصاف
 ئه صل نهوع رۆح باوهر به ئه و صاف
 ئیده ن ئومیدم جه ئه هل ئیسلام
 ره وان کهن به رۆح موحه ممد سه لام

در اصل نوع روح تحقیق کند (۵۲)

عه رض کهردم به ستهی ئه فکرهن شای ر و و ح
 نه و جا دوو مه عنا قایی کهرد فتو و ح
 یه ک ئیده ن نه ههر مه کان خه یاله ن
 رۆح نه عه قه بش به و جا مه ییاله ن
 دوو هم فری کهس به ئه فکر ویش
 ته حقیقش جه رۆح کهردهن کهم و بیش

قسم اول گفتار در روح (۵۳)

نهوع رۆح دوو هن جه لای عاریفان
 یه کئی حه یاته ن ، یه ک رۆح ره وان
 بی ته ن حه ره که نه دار و حه یات
 موقیمه ن جه ته ن تا حین مه مات

(۵۲) واته : له باسی بنه چه ی ره گه زی رۆح ئه کۆلایته وه .

(۵۳) واته : به شی یه کهم قسه له باره ی رۆحه وه .

ئەمما ھەرچى نەوع رۆح رەوانەن
جە حىن غەفلەت نە تەن طەيرانەن
پەي پەرواز رۆح روئيان ئىستىشهاد
رۆح جە سەيران و حەيات نە ئەجساد

گفتار در قسم دوم (۵۴)

حوکہ ماى عوقوول ئىدش ئەخبارەن
حەيات خونو و ، رۆح رەوان ئەفکارەن
ئەدىللەش ئىدەن جە خونونەن (۵۵) حەيات
بى خونونەن ھەردەم جەستەى ھەر ئەموات
چون ھەرکەس ئەفکار وئىش بىنۆ بە خواب
ماچان خەيالەن مەکەرۆ شىتاب

گفتار در قول سيم (۵۶)

عولە ماى رەسمى وەى تەور دان قەرار
جە حەيات و رۆح ، جە خونو ئەفکار
مەواچان ھەر چوار جە يەك تەفرىقەن
ئەمما ھەر يەكئى بە يەك تەعلیقەن
خون چەنى حەيات تەعلیقەن ھەردەم
بە نەقل حەيات خون مەبۆ عەدەم
ھەم خەيال ھەر جا بکەرۆ دەوان
رۆح ھەم بەو طەرەف مەبۆ رووگەردان

-
- (۵۴) واتە : قسە لەبارەى واتەى دووھەمەوہ .
(۵۵) لە دەسنووسەكەى (م)دا نووسراوہ (خون) . بەلام ديارە كە ھەئەيە .
(۵۶) واتە : قسە لەبارەى واتەى سېھەمەوہ .

گفتار در قول چهارم (۵۷)

جه لای موعته زیل جه مبع نه رواج
یهك پارچهن جه سیم نه ههوا موباح
ههر جه سه د پهی رۆح دارۆ یهك رهوزهن
جه عه کس رهوزهن نه شئو نومای تهن
قاییض راگهی عه کس جه ههر تهن کهرد فهوت
نهو کهس مه نوشۆ دهردهم بادهی مهوت (۵۸)
(۵۹) * * *

نه ر صادق مه بی رای موعته زیلی
حاصل مه بی مهوت ههر کهس به سه هلی
رۆح سه عیدان با شقی و ظه لووم
موساوی مه بی جه (یوم المعلوم)
چون ته سلیم رۆح ته قاضاش سه عبهن
پهی به عضی سه هلهن ، به عضی جه ته عبهن
یه قینم ئیدهن به ههر سی دهلیل
نه سه حجهن ته کذیب زومرهی موعته زیل

گفتار در قول پنجم (۶۰)

حولوولی ماچان : رۆح جه تهن به رشی
موجه سه سه م مه بو نه جیسمی هه نی

- (۵۷) واته : قسه له باره ی واتهی چواره مه وه .
(۵۸) نه م رایه ی فهقی ئه ی داته پال موعته زیله له کتیبه دیاره کانی خو یاندا نی یه .
(۵۹) لیره دا عینوانیکی کوژاوه له ده سنوو سه که ی (م) دا هه بوو ری وشوینی
نه وه ندده نه ما بوو بو مان ساغ بکریتته وه ، رهنگ بی (در رد قول معتزله)
یا شتیکی وا بوو بی . به داخه وه نوسخه که ی حه یده ر عه زیزیش له م
شوینه دا چهند په ریه کی فهوتابوو .

به‌عضی پهی به‌شهر ، به‌عضی حیوانات
به‌عضی دورندهی پهرندهی بیسات

رد قول حولیان (۶۱)

چون ئیظهار عیجز نه‌قص جه‌لالهن
قودره‌تش بی نه‌قص و عیجزو مه‌لالهن
فاعیل و موختار شه‌ئن مه‌عبوودهن
قه‌ول حولوولی جومله مه‌ردوودهن
مونکیر چه‌شرهن زومره‌ی حولوولی
پهری ئید جه‌ فیکر مه‌که‌ن فوضوولی (۶۲)

گفتار در قول ششم (۶۳)

ئامان جه‌ حدیث (۶۴) نه‌ولیای کیبار
رؤح و چه‌یاتش به‌ یه‌ك دان قه‌رار
به‌ قووه‌ی نه‌فکار جه‌ بیداریی خواب
رؤح (اهل الله) مه‌که‌رؤ شیتاب
جه‌ره‌یان چون ئاب جه‌ تهن بی‌چه‌ده‌ن
فه‌رقش ته‌ عه‌رشو ، پا نه‌ جه‌سه‌ده‌ن

(۶۰) واته : قسه له‌باره‌ی واتهی پینجه‌مه‌وه .

(۶۱) واته : به‌رپه‌رچ دانه‌وه‌ی قسه‌ی حولوولی‌یه‌کان .

(۶۲) شایانی وتنه حولوولی‌یه‌کان که (ئه‌هلی ته‌ناسوخ)یشیان پی‌ئه‌لین ،
لایان‌وایه‌ پاش مردنی هه‌رکه‌س رؤحه‌که‌ی پیوه‌ند به‌ له‌شیکه‌وه‌ په‌یدا
ئه‌کا که له‌گه‌ل پایه‌ی پیشووی رؤحه‌که‌دا بگونجی ، جا ئیتر ئه‌و له‌شه
له‌شی ئاده‌میزاد بی یا هیی هه‌ر گیان‌له‌به‌ریک .

(۶۳) واته : قسه له‌باره‌ی واتهی شه‌شه‌مه‌وه .

(۶۴) مه‌به‌ست له‌ (حه‌دیث) لیره‌دا قسه‌ی عاده‌تی‌یه‌ نه‌ك حه‌دیثی پیغه‌مبه‌ر .

هەرگا وهی طه وره ن رۆح چه نی حه یات
ههردوو یهك شه یئه ن جه ذات و صیفات

چونكه (اهل الله) (عین الیقین) ه ن
صیدقش چون خورشید شو عله ش موینه ن
ئه م ما جه ئه صلش نه بی که رد سوئال
ئید بی جه و ابش حه یی موته عال :

به ئایه ی قه دیم ته فهیم که رد نه بی
« قل الروح [شیء] من امر ربی » (٦٥)

جه حین میعراج نه بی بی جه لیل
سوئال رۆحش که رد جه عیزرائیل
عه رض که رد نه حوضوور (سید البشر)
بی چوونه ن عه رض (٦٦) رۆح نه هه ر جه وهه ر
کونه ش ته به رپان جه عیلم عالم (٦٧)
مه خصوص حه ققه ن (والله اعلم)

هەرگا وهی ته وره ن خامۆش به ر ده رویش !
هه نی مه ران نوطق جه که م و جه بیش
که ردی سیاحت ئیقلم یه که م
(فهقی) فیرار به ر په ی مولك دووهم

(٦٥) فهقی قادر ئه م (شیء) ه ی بۆ راکرتنی سه نگی نیوه به یته که خسته ته ناو
ئایه ته که وه .

(٦٦) شتیه نووسی ده سنوو سه که ی (م) (عرض) ه که بۆ (عه رض) ی به رابه ری
(جه وهه ر) و بۆ (عه رض) ی به مه عنای پیشاندانیش ئه گونجی و به هه ردوو
جۆره که ش مه عنای به یته که ته واوه .

(٦٧) ئه م وشه یه بۆ (عالم) یش و (عالیم) یش ده ست ئه داو به هه ردوو جۆره که ش
مه عنای به یته که دی .

در بیان اقلیم دوم اسمش حقیقت و خدیوش عشق است (۶۸)

ئیتلیم دووهم مولکش عظیمه ن
ئیسمش حقیقت پر خوف و بیمه ن
یهك شه هر عظیم نه و جا مه شه و وره ن
ئیسمش ته وه ككول قاپیی سرووره ن
شه ووق و ذه ووق و وه جد ، صیدق و سه خاوه ت
سو كرو سه هم و سیر ، بو كا و شه جاعت
یه كسهر قه صه به و قه ضان جه و مه كان
مه عموره ش پر زهرع ، سوپاش بی سامان
ته وه ككول مهر كه ز عشق حقیقه ن
عه دوو جه ده ریای فیکرش غه ریقه ن
عالی مه قامه ن ، نه صلش ئاته شه ن
به حر بی په یه ن ، باد سه ركه شه ن
صه یحه ش صاعیقه ی به رق لامیعه ن
تیغش چون قه ضای مو بره م قاطیعه ن
سه ردار سو پای زه رپین گولاهه ن
جیهان په هله وان ، پایته خت شاهه ن
به فه رمان رۆح نه و شیر دیزه م
شه هر یاریشه ن جه مولك دووهم
جه ته خت خلووص مه ست و مه غرووره ن
فه رقش دره خشان تاج حوضووره ن

(۶۸) واته : باسی ولاتی دووهم که ناری (حقیقت) ه و گه وره که شی
(عشق) ه .

هومايون فاله ن ، كه نر حيكمه تهن
 شير غورپرانه ن ، عه نقا صيفه تهن
 سيمورغه ن جه قاف قه ضاي يه گانه
 دارؤ جه مه قام عه رش ئاشيانه
 چون فه قرو فاقه ش كه رده ن به يا وهر
 دره ختش جه شاخ ته وحيد پر ته مهر
 هم عيشقه ن طوفه يل شه هه نشاي رؤحه ن ،
 هم قايبي ميعراج جه عيشق مه فتو وحه ن
 هم سؤزه ي عيشقه ن زه مزه مه ي داوود
 به خشا حه لاووت به مولك وجود
 هم عيشق بي خه ليل خه لاص كه رد جه نار
 مه سيح ياونا به چه رخ ده ووار
 هم عيشق خه لاص كه رد يوونس و ئه يوب ،
 به عيشق ره وشه ن بي بينايبي يه عقوب
 موحه ممه د جه عيشق سازا نه رده بان
 صه حراي لامه كان طه ي كه رد وه بي ئان
 عيشق بي جه مه نصوور مه كه رد (انا الحق)
 كوفر زوله يخاش به نوور كه رد مولحه ق
 جه عيشق مه وجود بي غه و غاي دوو جيهان
 مه عره كه ي مه حشه ر ، جه حيم و جينان
 ذه رپي جه پرته و عيشق بي جه مه جنوون
 هم عيشق بي شه ق كه رد سينه ي بيستوون

به هر عیشقه ن عیلم نه نیای مورسهل
قه طره ی عیشقه ن حیلیم نه ولیای نه کمهل

نه بی شه هر عیلم ، وه لی ده رگاههن (٦٩)
مه ظه هر خورشید مه شعه له ی ماههن

عه رض که رد م عیشق غه و غای دوو جیهان
لازم که رد ئیثبات نه صلش که م به بیان

در بیان عشق عمومی و عشق مجازی و عشق حقیقی (٧٠)

عیشق هم سی نه و عهن یاران طه ریق
عمومی داریم ، مه جازی و حه قیق

عمومی مه خصوص دنیا دارانهن
هر که س په ی مه راق ویش سه رگه ردانهن

شاهان مه راقش مولک و سوپاههن
مه ئموران عاشق مه سنه دو جاههن

زورپراعان به زهرع ، تاجر به سوودهن
به عضیشان نه شه ئن شوهرهت مه قصوودهن

(٦٩) ئیشاره ته بو حه دیشی پیغه مبه ر که نه فه رموئیت : (انا مدینه العلم وعلی بابها) .

(٧٠) واته : له باسی عیشقی گشتی و عیشقی مه جازی و عیشقی راسته قینه دا .
له ده سنووسه که ی (م) دا ته نها (عشق مجازی و عشق حقیقی) به ک له م
عینوانه نه خوئیریته وه و نه وی که ی چوه ته وه . له ده سنووسه که ی (ح) یشدا
به هم جوره نووسراوه : «در بیان عشق حقیقی و عمومی و مجازی گوید» .
ئیمه له بهر رووناکیی دارشتنی بابه ته که دا پاشو پیشیکمان تیا کرد .

به‌عضی عاشقهن به صهوت حه‌سنا
 به‌عضی مه‌راقهن (۷۱) به‌ئه‌خذو عه‌طا
 ئه‌ر شاهو گه‌دا غه‌نی و ده‌رویشه‌ن
 هه‌ر که‌سی عاشق به‌ که‌سب ویشه‌ن
 هه‌ر که‌سی دارۆ نه‌ دل یه‌ک مه‌راق
 به‌عضی نه‌ وه‌صلش ، به‌عضی نه‌ فیراق
 هه‌ر که‌س جه‌ ئه‌فکار ویش بی‌به‌ن فه‌نا
 جو‌مله جه‌ سیمه‌ن (۷۲) به‌ حوبب دنیا
 مه‌ر ئیده‌ن حیکمه‌ت جه‌ ئه‌هل دنیا
 یه‌کسه‌ر چون دنیا نه‌داران وه‌فا
 فانین جه‌ دنیا چون ره‌وغه‌ن جه‌ شیر
 ره‌نگ ره‌نگ چون دنیا هه‌رده‌م مه‌ده‌ن چیر
 گوربه‌ی طه‌بعشان طوعمه‌ حه‌ریصه‌ن (۷۳)
 مه‌گه‌س وار مه‌ییال هه‌ر پاکو پیسه‌ن
 قه‌هرو لوطفشان نی‌یه‌ن پایه‌دار
 گا طاوس طه‌لعه‌ت ، گا مه‌سمووم چون مار

(۷۱) له ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا نووسراوه «مر مراق» = مه‌ر مه‌راقه‌ن». دیاره یا (مه‌ر) ه‌که‌ی زیاده یا ئه‌سه‌له‌که‌ی (مه‌رء) بوه هه‌رچه‌ند نیوه به‌یته‌که‌ له‌نگ ئه‌کا .

(۷۲) له ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا ئه‌م وشه‌یه به‌م‌جۆره نووسراوه «جسیماً» . ئیمه‌ وامان راست‌کرده‌وه‌ که‌ (جه‌ سیمه‌ن) بی‌ واته‌ له‌ به‌ندو ته‌لبه‌ندا بی .

(۷۳) شیوه‌نووسی ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) «طعمه‌ء حریصن» ه . وابزانین «طعمه‌ حریصن = طوعمه‌ حه‌ریصه‌ن» وه‌ک ئیمه‌ نووسیومانه‌ته‌وه ، راسته . (طعمه‌) واته‌ : چه‌ش ، ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل داو دانه‌نری بۆ گرتنی نیچیر ، (طوعمه‌ حه‌ریص) ویش واته‌ : چه‌ز له‌ چه‌ش که‌ر .

گا خه صمهن چون خار ، گا چون گول نه فشان
 گاهي زوشت پروو ، گا چيرهش خندان
 گا حوكمپرانيش بهر عمر و زهيدن
 گاهي ويتهی من ذليل قهيدن
 (فهقي) چون هه وای دنيا داريتهن
 پهی دنيا داران هه ردهم ياريتهن
 نه صل عيشق خاصههی مه جازو حه قيق
 لازمهن هه ردوو جه هه م بان ته فریق

گفتار در قسم دوم مجازی است (۷۴)

مه جازی جه وهه ر حویب موشتاقه ن
 جه قوربو و ئومید ، بوعدو فیراقه ن
 به عوقدهی مه راق مه بو موجه سسه م
 گه رمی به عورووق دل مه دو دم دم
 به ته دپیر وه صل نه ر نه بی چاره
 سه ر مه دو جه دل حوزنو په ژاره

نه وسا عوقدهی حوزنو فیرقهت نه وازی (۷۵)
 ده نگ مه دو ده هوّل عيشق مه جازی
 نه ر نه بی جه بهین قه بیجهی عه مه ل
 نه کته ر به حه قيق مه بو موبه دده ل

(۷۴) واته : باسی بهشی دووهم که عيشقی مه جازی به .
 (۷۵) له ده سنوو سه کهی (م) دا « حزن = حوزنو » نوو سراوه ، به لام کيشی نیوه
 به یته که له نگ نه کا .

ٺهر ته ننگ ظهرف بي نه سهوداي ٺهفكار
به عيللهي جونوون مه بو گروفتار
ٺيرادهي ههر كار خيزو جه مهجاز
بهعضي پهي حقيقي مه كهرو پيروان
مه سمووعه ن مهجاز زوله يخاو مه جنوون
چتهور جه په ردهي مهجاز بي بيروون

گفتار در قسم سوم حقيقي است (٧٦)

حقيقي جه باب طهريق (٧٧) گوشادهن
جه تهقواو تيدكار ، حوبب ٺوستادهن

ديده پيوشو نه ما سوي الله

نه بو خه طه رهش جه حوبب دنيا

په رهيز كو نه ٺهكل ، ٺهليسهي حهرام

ههم جه له هوو له عب نه رانو كه لام

جه قهلبو زوبان ذيكرش مه دام بو

با صهوم دائيم ، شهو نه قيام بو

به ديدهي خه يال ته صوير ٺوستاد (٧٨)

ٺه كثر ٺه وقات باو،رو به ياد

(٧٦) واته : باسي به شي سني يه م كه عيشقي راسته قينه يه . له ده سنووسه كه ي
(م) دا نووسرا بوو (سيم) ، ٺيمه راستمان كرده وه .

(٧٧) مه به ست له (طهريق) طه ريقه ته ، چونكه (فه قني قادر) دهرويش مه شرب
بووه . وشه ي (ٺوستاد) يش له گه ل طه ريقه تي صوفي و دهرويشاندا
ٺه گونجي .

(٧٨) مه به ست رابيطه ي پيره كه مرید به خه يال وي نه ي پير دينيته پيش چاوي و
بيري لي ٺه كاته وه .

ضه میر صاف مه بۆ به قووهی تیزکار
به مه جمهعهی فیکر عیشق مه دۆ ئاثار
عیشق جه خه یالهن ، جه عیشقهن فه نا
جه عهین فه نا سه رمه دۆ به قا (۷۹)

جه سه دهف فیکر دورپر عیشق په یدا
جه عیشق ئیجادهن سه ده مهی فه نا . .

مه قام فه نا ئاما به حوصول
ئه وهل جه شیخه ن ، دووهم جه ره سوول
فه نا جه هه ردوو نما نا سه بهق

قه طره ش به ده ریای حهق مه بۆ مولحهق

ئه وسا به ته حقیق مه بۆ موته صیف

ئیده ن عیشق هه رکه س ئه ر که ردن ته عریف

هه رکه سی مه ئیووس مولک طه ریهقن

ئه وکه س بی به هره ی گه نج حه قیهقن

(فه قی) دل چون مه ست دنیاو که ده ری

جه ئه صل حه قیق هه م بی خه به ری

گفتار در نوع افکار گوید (۸۰)

خه یال جه رۆح و ، یاد جه ضه میره ن

ده رکه و هۆش مه خره ج ، عه قل وه زیره ن

(۷۹) مه به ست له م (فه نا) به (فنا فی الله) ه که حالیکه سو فیانه و سو فی خوی
له بیر ئه چیه وه و وائه زانی له گه ل خوا بوه به یه که و له و تو او ه ته وه . .
(انا الله) و (انا الحق) ی هه ندی له ئه هلی ته سه ووفیش شتیکی له م
بابه ته یه .

(۸۰) واته : له باره ی جو ره کانی بیر ه وه ئه لی .

هه رچی خه طهره ی فیتنه ی وه سواسه ن
 مه خره ج ئیبایس و جه نه لئه تناسه ن
 جه ئایه ی قه دیم هه م ئیده ن قیاس
 جه نه لئه تناسه ن شه ر هه ر وه سواس (۸۱)
 فه قی جه غو و طه ی نه فکر که ر قیام
 تازه که ر نه خبار سو لطان به سظام

قصه شیخ بایزید رضی الله عنه (۸۲)

یه ك رۆ جه مینبه ر (تاج العارفین)
 قوطب به سظامی (فخر السالکین)
 جه به حر عیرفان غه و و اص نه فکر
 مه به خشا لو ئلووی مه و عیظه ی گو فتار
 جه ته ئثیر وه عظ یا و ابی به حال
 مه گرا قه لبش به شو عله ی جه لال
 مه ست (لا یعقل) جه به زم حوضوور
 مه و ج مه دا نه به حر عیرفان به سو روور
 یه ك مه رد دیهقان ئاما جه ناکام
 عه رض که رد : فیدات بام نه ی قوطب به سظام !
 ئیمرۆ بیم دو چار ده ردو مه صائب
 جه سووق سو قاق خه رم بی غائب

(۸۱) ئیشاره ته بو ئایه تی « . . ومن شر الوسواس الخناس الذی یوسوس فی صدور الناس . الناس ۵-۶ » .

(۸۲) واته : باسی به سه رهاتی شیخ بایه زید خوای لی رازی بی . شایانی باسه له ده سنووسه که ی (م) دا ، نه گه رچی عینوانه که چوه ته وه ، تو انیمان شوینی وشه کان هه لگرین و بیان دۆزینه وه ، به لام (ح) (رحمت الله عنه) ی نووسیوه !

چون مهرد غه ريب خه يلى مو حجاجم
 ئوميدم به تون كه رى عيلاجم
 شيخ نه ته جه لاي سه رمه ستيى نه حوال
 وات به حوضضاران : داروون يهك سوئال
 كى هه رگيز پهى كهس مه يلىش نه جوشان
 بادهى سه ده مهى عيشقش نه توشان
 ده رله حظه يهك مهرد ئاما به جواب
 عه رض كه رد نه حوضوور نهو (قطب الاقطاب)
 وه نه ت مه علووم بو نهى قوطب جيهان
 من هه رگيز جه زاي (۸۳) عيشقم نه توشان
 شيخ فه ماش : ديهقان ! نه گه ر دارى هوش
 قه بوول كه ر نهى خه ر نه جاي دراز گوش (۸۴)
 (فه قى) وهى ته وره ن ئوموور جيهان
 هه رچى هه ن جه عيشق مه گيرو سامان

حكايه مرد ريبى (كه) مقدمهء مجازاست (۸۵)

نه قلنه جه راويى زه مانهى نه ييام
 يهك مهرد مه تين والى بى نه شام

-
- (۸۳) مه به ست له «جهزا» سزاو نازاره .
 (۸۴) شتيكى زور دووره پياويكى ئاين په روه رى گه وره و خاكينهى وهك
 بايه زيدى به سظامى خواى لى رازى بى ، بنياده ميك به كه ر دابنى . ئيمه
 نه م رازه له بنه رته وه به هه لبه سراو نه زانين .
 (۸۵) واته باسى به سه ره اتى مروى ريباز كه نه مهش سه ره تاي عيشقى
 مه جازى به .
 وشهى (كه) له ده سنووسه كهى (م) دا نه بوو ، ئيمه خو مان ليمان
 زياد كرد .

صامعیب روتبهی تهخت تاج و نگین بی
 عهدش به نه حکام شهرع موین بی
 ناظیر نه وقاف نه و جا مه رغووبه ن
 صرف واریدات جه نه و مه حسووبه ن (۸۶)
 والی پهی نه وقاف و دی ته و ر دا ده ستو و ر
 هه رساله یه ک مه رد صالح بو مه ئمو و ر
 شایعهی فه رمان شی نه گوش عام
 یه ک مه رد عه ییار که رد خه یال خام
 واتش مه پو شو و ن خه رقهی ریایی
 مه که رو و ن قیام پهی پارسایی
 هه ر شه و نه مه سجید مه که رو و ن ته قوا
 ذیکرو ته هلیله م پر سه وت و سه دا
 مه گیر و شو ه ر دت زه مزه مهی نه قوام
 ده ننگ مه د و نه گوش والیی شه هر شام
 مه به خشو به من نه وقاف سه راسه ر
 به سه رف نه وقاف مه بم ته وانگه ر
 به طو و ل نه مه ل دل که رد پر ئومید
 پیچا نه فه ر قش عه مامه ی سفید
 ته سبیح به ده ست و سه ججاده به دوش
 جه صو حبه ت غه یر ویش که رد فه راموش

(۸۶) له ده سنو و سه که ی (ح) دا له جیاتی (مه رغو و به ن) و (مه حسو و به ن) نو و سرا و ه
 (مه رغو و ب بی) و (مه حسو و ب بی) .

بهك مهسجید نه شه هر عالی مهقام بی
 نهزدیک به سهره ، پر ئیزدیحام بی
 نیشته نه تئوی مهسجید نه حوجره ی ریا
 مهشغوول بی به ئه مر طاعت و تهقوا
 شه و پهی ته هه ججود مه که ردش قیام
 دهنگ ته هلیلهش بهرز که رد صوبح و شام
 جه نیصف هر شه و مه نالا به زار
 جه ذبه ی ته صه نوع ماوهرد به ئه فگار
 هه رچه ند جه طاعت نمه که رد ته قصیر
 چونکه ریا بی نه به خشا ته ئیر
 ئاخر موئه ججه ر (۸۷) چه نیش بی عه نید
 چیش نه که رد قه بوول به یۆ به مهسجید
 جه لای صوفی یان مهرد ریایی
 نیسبته دا به ویش رای پارسایی
 هر شه و تا سه هر مه که روون نوماز
 رۆ فه قرو فاقه م که ردهن به هه مراز
 نیازم ئیدهن من نه ی جه ماعت
 چونکه نه مهسجید ته وابه ن طاعت
 ئیوه جه خادم بکه ران ره جا
 نه که رۆ مه نعم جه زوهدو تهقوا

(۸۷) له ده سنوو سه کانی به رده ستمانا نووسراوه (مؤجر) . بۆ ساغ کردنه وه ی واتای ئه م وشه یه سه یری په راویزی ژماره (۱۷) ی لاپه ره (۱۱۹) بکه .

صوفی یان یه کسه ر که ردن ئیلتیجا
 ئەوسا موئەججەر پیش به خشا رهزا
 موددهتی وهی ته ور جه بهین که رد گوزەر
 ناگا جه ئەوقاف مه خیزا خه بهر
 مه واتن ناظیر ئەوقاف مه عزووله ن
 والی نه ته فتیش مه رد عه دووله ن
 به طول ئەمه ل دل مه که رد مه سروور
 مه وات من مه بام ئیمجار به مه سوور
 تا دوو سی نه و بهت خیزا ئیختیلاف
 ته بدیل بی ته جدید ناظیر ئەوقاف
 مه رد مه جازی ناما نه دهفته ر
 نه په رسان چه نیش جه خه پرو جه شه ر
 ئەلحاصل یه ک شه و جه رشتە ی ته قدیر
 قیام که رد نوماز ته هلیله ی ته زویر
 کلافه ی خه یال نه دل که رده وه
 سه ر دا به زانووی دوود ده رده وه
 سه یر که ن جه ئەلطف دارای جیهاندار
 مه رد مه جازیش چه طه ور که رد بیدار
 مه رد ریایی هوش ناوهرد به دل
 زاناش بی سوودهن خه یال باطل
 جه سه کری یه ی مه وت ، قه برو قیامهت
 خیزا نه قه لبش ناله ی نه دامهت

به تهوبه‌ی نه‌صووح زوبان که‌رد گوشاد
که‌ردش ئیستیغفار به دادو بی‌داد

قه‌لب و قالبش ئاما نه لهرزه

قه‌بوول بی‌جه‌حق تهوبه‌ش دهرله‌حظه

شه‌فه‌ق ظاهر بی‌ئه‌دا که‌رد نوماز

ته‌بدیل بی‌به‌عشق‌حقیقی مه‌جاز

جه‌قاپیی زاهید که‌ردن (دق‌الباب)

که‌ردشان سوئال ، زاهید دا‌جه‌واب

واتشان : ئیمشه‌و ئه‌وقاف ناظیری

رؤ‌حش ری‌حله‌ت که‌رد ، جه‌ته‌ن بی‌به‌ری

ته‌عریف زوه‌دت یاوان به‌والی

عه‌طا که‌رده‌ن پی‌ت ئه‌و رو‌تبه‌ی عالی

زاهید وات : عه‌رض که‌ن وه‌پابؤس شا

سی‌ساله‌ن ته‌قوای پیام که‌رد ئه‌دا

واتم به‌ل جه‌شا بکه‌رو ئه‌ته‌ر

به‌خشو وه‌نه‌م ئه‌وقاف سه‌راسه‌ر

چون په‌ی‌حق نه‌بی ئه‌صل عیاده‌ت

بی‌فه‌یض بیم جه‌سوود ته‌قواو ریاضه‌ت

یه‌ک ئیمشه‌و په‌ی‌حق به‌جوزئی ته‌قوا

وه‌ی‌طه‌ور ئه‌ته‌ر که‌رد جه‌قلووب شا

که‌رده‌نم ته‌وبه‌ئیمشه‌و جه‌ناکام

ویم نه‌که‌م دوچار ئه‌طعیمه‌ی‌حه‌رام

غه یر جه ره ضای حهق چون نه وهن مه عبوود
 نمه بو قه صدم پهری هه ره مه قصوود
 هه رچه ند شا به جوهد وه نه ش که رد رجا
 مه سمو وعش نه بی مه رد دین په نا
 (فهقی دل) (۸۸) تو زه هر عیشتت نه تو شان
 خه رقه ی ئیفتیخار عیشتت نه پو شان
 وه ئیلا تا حال جه به یضه ی مه جاز
 ماوهردی جووجهی حه قیق به په رواز

در عشق حقیق (۸۹)

راوی جه راوی سه ندهن ریوایهت
 جه ذه ننوون میصر نه قلّه ن حیکایهت
 نه و قوطب نه پیام سالیک ئیرشاد
 مه دفوو نه ن ذاتش نه شه هر به غداد
 جه صه در مه حفهل جه خانه قای ویش
 مه شغوول بی به ذیکر مو عیظه ی پر نیش
 دل نه ته جه لای عه رش ره حمانی
 جه مه قام عیشتت که رد ره موضه خوانی
 فه رماش : چون که ردم ئیراده ی حیجاز
 پهری حه ره مه ین قه صدم که رد ناغاز
 نه سباب طه ریق چون بی موهه بیا
 په ی طه واف به یت راهی بیم نه را

(۸۸) جاروبار (فهقی قادر) له گه ل وشه ی « فهقی » دا وشه ی « دل »
 به کارده هیئی . دوور نی یه « دل » ی کرد بیته به شیکی نازناوه که ی .

(۸۹) واته : باسی عیشتی راسته قینه .

دمای عه‌ره‌فه ته شه‌هر مینا (۹۰)
 ههم ذیبح و ههم ره‌جم ئییلیس بی نه‌دا
 جه (بیت الحرام) طه‌واف بی ته‌کمیل
 دیم ته حوجره‌ی باب یه‌ک خه‌سته‌ی ذه‌لیل
 سه‌یر که‌ردم جه‌بین نه‌و شه‌خص بیمار
 که‌شف نه‌حوالش وه‌نهم بی ئیجبار
 مه‌گه‌س نه‌ ده‌وره‌ی دیده‌ش بی‌یه‌ن کوو
 چه‌نی هه‌ر نه‌فه‌س مه‌وانۆ : (یا هوو)
 نیشتم جه‌ بالین نه‌و مه‌رد بیمار
 مه‌گه‌سان نه‌ ده‌ور دیده‌ش که‌ردم تار
 عه‌ینه‌ین شه‌هلا نا‌کا که‌رد گوشاد
 وات : یا هوو جه‌ ده‌ست کئی که‌روون فه‌ریاد
 فاعیل ده‌نوو‌نه‌ن یا جه‌ مو‌حه‌رر‌یک
 نه‌ چیش بی مه‌گه‌س جه‌ من بین ته‌ر‌یک
 واتم : ظاهیره‌ن من بییم به‌ فاعیل
 به‌لکی به‌ ته‌واب یه‌زدان بام نائیل
 نه‌و واتش : حه‌ضرت نه‌ییووب نه‌بی
 چون بی به‌ عیله‌ی (صواب مستولی) (۹۱)
 نه‌یام مه‌دید مه‌جرووح بیمار
 نه‌ زه‌خش هه‌ر کرم مه‌ر‌یزا به‌ وار

(۹۰) مینا شار نی‌یه ، شوینیکه له مه‌ککه .

(۹۱) صواب : به‌ عه‌ره‌بی به‌ رشک نه‌لین . مه‌به‌سیش له (مستولی) داگیر کراوه ، هه‌رچه‌ند به‌ زمانی عه‌ره‌بی مه‌عنای (داگیر که‌ر) نه‌به‌خشی .

جه نارهضای حهق مه کهردش ئەندیش
(محفوظاً) (٩٢) ئەو کرم مه نیا به جای ویش

مهواتش ئەی کرم جه باب یهزدان
جه گوشت و خوونم رزق به ئەو عهطان

ئەگەر جه زهخم بریزۆ به خاک
بئی چاره نه تاب جووع مه بۆ هیلاک

ئاب دیدهی من پهری مه گهسان
رهزراق عالم کهردهش عهیان

قه بوولم نی یه ن ئەی مهرد مه غفور
هه نی مه گهسان جه من کهری دوور

په رسام : نامت چییش ؟ ئەصلت تو جه کون ؟
فه ماش : ئەصل و ئیسیم ، رهسم من جه (هوو) ن

ئەر ئەصل و ئیسیم مه پرسی جه (هوو) ؟
مه ره و سا ئەخبار مه علووم بۆ جه توو

واتم : من هیمان نه یاوام به و جا
طه لهب کهم ئەخبار جه ذات (الله)

فه ماش : لهب خوشک من به حاجهت ئار
جه ذات مه عبوود مه شنهوی ئەخبار

دهست جه بان دهست چون کهردم قیام
راست کهردم به حهق زهنجیره ی ئیفهام

(٩٢) له دهسنووسه کهی (م) دا به شیوه ی کوردی (محفوظن = مه محفوظهن) نووسراوه واته (پاریزراوه) که مه بهستیش ئەوه نی یه .

عهرض کهردم نیاز به (رب العزة)
خوشکیی له بانس کهردم به حاجهت

عهرض کهردم یا رهب ههر توی ئاگادار
به بیان کهر هم ئهصل و هم ئیسم بیمار

ئاگا یهك هاتیف به دل کهرد نیدا
بهخشا له ذائید به جمع ئهعضا

ئه مرش کهرد : ذه ننوون ! ئاگا بهر نه کار
صادق (۹۳) عیشقهن ئه و مهرد بیمار

ئیسیم و ره سمشان نه یجا مه سبووقه
سیرر عاشقان جه لای مه عشووقه

نه وودما بیمار فه رما هه ی ذه ننوون !
باوهر جام ئاب بی صه برو سکوون

ههفت سألن ته مام نه فس نه شیتابه
ههر ئان و زه مان ئاره زووش ئابه

جه بیم مه عشووق دانای یه گانه (۹۴)
کهرده نم مه نعش جه ئاب و دانه

(۹۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (صدیق) ، به لام ئیمه لمان وایه
(صادق) بی .

(۹۴) له رینووسی فارسی و کوردی کۆندا تیکرا (گ) به شیوه ی (ك) ئه نووسری ،
بۆیه ئه م وشه یهش له (م) دا به (یکانه) نووسراوه . به لام نووسه ره وه ی
نوسخه ی (ح) وادیاره به م رینووسه ی نه زانیوه و (یه کانه) شی بۆ ئه م شوینه
به مونسب نه زانیوه چونکه (یه کانه) به کوردی به به راز ئه لێن ، له بهر ئه وه
گۆریویه به (لامکان) و ((دانه) ی دواوشه ی نیوه به یتی دووه میشی کردوه
به (جان) .

ئیسته چون وه عدهی وه صلّم نه زدیکه ن
 باز نه ئاره زوو ئاب نه ته حریکه ن
 سا من پهری ئاب گیلّام به شیتاب
 ئاوه ردّم پهریش یه ک تاس پر ئاب
 سه پر که ردّم بیمار جه دار دونیا
 که رده نش ریچله ت پهی مولک عوقبا
 نه غوسلّو ته کفین پهری ئیمدادی
 لوام تا شه خصی که ردّم موندادی
 ئامام پهی مهیت به ردّاریم نه جا
 دیم غائبه ن نه عش نهو (ولی الله)
 هه رچه ند جه خه لقان که ردّم ئیستیفسار (۹۵)
 هیچ کهس جهو مهیت نه بی خه به ردّار
 ناگاه یه ک هاتیف غه بیی که ردّ خیطاب
 فه رماش پهی مهیت مه کهر ئیضطیراب
 شه هید عیشقه ن نهو مه ردّ عاشق
 شه هیدان به غه سلّو که فه ن چ لایق
 پهی مه ردّ عاشق هیچ مه کهر ته لاش
 کوّه مه عشو و قه ن مه قام مه ئواش
 من هه م جه سایه ی نهو شه خص مه دفوون
 دوو ده فعه شاد بیم به سهوت بی چوون

(۹۵) ئیستیفسار: له ده سنووسه که ی (م) دا (استغفار) نووسراوه. نووسه ره وه ی
 ده سنووسه که ی (ح) یش که دیویه (استغفار) لیره دا مه عنا نابه خشی تیکرای
 (که ردّم ئیستیفسار) ه که ی کردوه به (په رسام نهو نه خبار) . دیاره
 هه ردوکیان هه له یان نووسیوه و راسته که ی (ئیسینفار) ه .

(دهرویش) به قینه ن سه فینه ی حه قیق

نی یه ن مافه و قش جه ی به حر عه میق

گفتار فقی در احوال بقا (۹۶)

چون جه به حر عیشق قه طره ت که رد نه دا

زه رپری نه دا که ر جه شه مس به قا

چون به قا جه وه هر رپوحن جه فه نا

(هم لای جزان ندارو شنا) (۹۷)

مه علوومه ن فه نا سه ر دا جه مه نصور

جه نه کثر ذات جیلوهش که رد ظوهوور

چونکه بایه زید (تاج العرفاء)

نوشابی جورعی جه به حر به قا

فه رما چون مودده ی سی ساله ن ته مام

با خالق خویش مه رانووم که لام (۹۸)

پوسه مه زانان خه ده مه و نه صحاب

چه نی ره وانان سوئال و جه واپ

(فه قی) جه به قا جوزئیت که رد ئیظهار

هه نی کافی یه ن په ی نموونه ی کار

سه لام ده ر به رپوحن نه بی بی خاتهم

باوهر به ته حریر ئیقلیم سی یه م

(۹۶) واته : قسه ی (فه قی) ده رباره ی چۆنیه تی مانه وه .

(۹۷) نه م نیوه به یته مان وه ک خو ی نووسی یه وه چونکه هیچی لی حالی نه بووین .

(۹۸) نه م قسه یه له ئایینی ئیسلامدا بنه رده تی نی یه ، مه گهر به وه ی لیک بده ی نه وه

که به رپوحنانی یه ت قسه ی له گهل کردوه ، به لام فه قی قادر نه مه شی له

به یتی دوهمدا داوه ته دواوه و ، رپگیای پینه کردنی نه هیشتوه ته وه . شایانی

باسه وشه ی (سی) (۳) و (۳۰) ش هه آئه گری .

گفتار در اقلیم سیم که اسمش طریقت و خدیوش عقل است (۹۹)

ئیقلم سئی بهم عظیم شانان
مه عمورهش بی حهد ، گنجش په نهانان
طه ریفه تن ئیسم ئیقلم ثالث
زور راعش جه وهه ر ، زهرع زهر خالیص
ئه و مولک نه عظم فه خر مولو و کهن
مه ر که ز مولکش عیلم سولو و کهن
به حو کم فه رمان شای صاحب سه ریر
ئه و ئیقلم و جا به خشان به وه زیر
عه قل کول نه و جا حو کمش ره و اجهن
شاهان نه پیام وه نهش موحتاجهن
جه وهه ر جیسمن ، دور پر ضه میرهن
نیقاب عشقهن ، جه روح وه زیرهن
حه کیم حو کمهن ذاتش بی نه مثال
کلید ره ئیش حه ل هه ر ئیشکال
چون ره ئیش مو فید هه ر هه شت ئیقلمهن
هه ر ئیقلم جه نه ظم ئه و جه ته علیمهن
ئه بواب ئوموور به ئه و مه فتو و حهن
غولام یه کره نگ پایته خت رو و حهن
هه ر گاه ئه و جه مولک ضه میر بی پیروون
دل مه بو ئه سیر نه فکر جنوون

(۹۹) واته : قسه دهر باره ی ولاتی سئی بهم که ناوی طه ریفه ته و گه وره که ی ناوی عه قلّه .

خالی مه ماتۆ ئیقلیم وجود
 مه بۆ به یاتاق دیوان مهردوود
 ئیسم شه ریفش عه قل کامیلهن
 ذاتش جه ئه سباب ئه دهب ته کمیلهن
 ته علیم ئه و بی حو کم ئه فلاطوون
 ته فریق که رد جه وه هر خالیق جه مادوون
 ئه ره سطوو جه فه یض ئه و سازه حیسمهت
 که ردش به وه زیر تهخت سه لظه نهت
 عه قل بی حیسمهت سه ر دا جه لوقمان
 جه ئه کثر ئیده ن لوقمان ئه نیان
 (فه قی) صیفاتش نه دارۆ نه ظیر
 شه هرو قه صه بهش باوهر به ته حریر
 غیرهت و نامووس ، عیلم و ئیطاعهت
 هم نه ظم و ئه دهب ، هم ئیستیقامهت
 سه برو ته و اضوع ، دوور ئه ندیشی و (۱۰۰) عار
 عه هدو ئیمتیحان ، میزان ئه فکر
 جه مولک سی یه م خه جسته وه زیر
 ره و اجهن سکه ی ئه و عالی ضه میر
 په ری هۆش و ده رک هم ئه و ره ئیسه ن
 هۆش یاوهر شه ن ، ده رک موهه ندیسه ن

(۱۰۰) له ده سنوو سه که ی (م) دا (دوور ئه ندیش) ه . ئیمه ئه وه مان به لاره هه که بوو .

فەرقەن جە مابەین عەقلەین مەسائیل
 عەقل مەعیشەت با (۱۰۱) عەقل کامیل
 ھەرچەند نەوع عەقل نەدارۆ شو مار
 بە دوو راجیعەن نەر جەم کە ی ئەفکار
 حەقیقی داریم ، ھەم عەقل مەجاز
 ئیکمال ھەردوو کەریم ئیمتیاز
 حەقیقی صەرفەن جە ئوموور دین
 مەجازی صەرفەن نە گەمی و مارتین (۱۰۲)
 حەقیقی موطیع رۆح ئەقدەسەن
 مەجازی موطیع نەفس ئەنجەسەن
 حەقیقی جە شەرع کەردەن ئیجتیھاد (۱۰۳)
 مەجازی قانون ظوالمش کەرد گوشاد
 حەقیقی مەئموور ذات یەزدانەن
 مەجازی موطیع نەفس و شەیطانەن
 حەقیقی خانە ی ئوخراش تەعمیرەن
 مەجازی ئوموور دونیاش تەسخیرەن
 حەقیقی حەیران صونع بی چوونەن
 مەجاز نە صیفەت ھەواو پایوونەن
 حەقیقی طەریق ئوخراش گوشادەن
 جە ھەردوو سەرا (حسب المراد)ەن

-
- (۱.۱) شیۆە نووسی دەسنووسە کە ی (م) بۆ (با) یش و (یا) یش دەست ئەدا .
 (۱.۲) گەمی : کەشتی . مارتینیش جوۆرە تەفەنگیک بوە .
 (۱.۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (ئیشتیھاد) نووسراوہ . دیارە ھەلە یە .

مه جازی طه ریق ئوخراش خه طه رهن
مايه ش ته لعراف شه مه نده فهرهن

به عیززت ویت شه هه نشای شه فیق
مه کهر مه ئیووسم جه عه قل حه قیق

(فه قی) دل مه بیال عه قل حه قیق که ی
ته بعش نه ئه فکر مه جاز ته فریق که ی

ئیمانئش به لوظف تو نه خه طه ر بو
ئازاد نه عه ذاب به ند که دهر بو

تایبعن به دل عه قل مه عیشت
یاوا به چهیل مه گیرۆ قووه ت

هۆش و دهرک ئه وسا جیش مه بان په یدا
به عه قل کامیل مه بو هوو یدا

په ری ئه نیا مه ر ئیده ن حکمه ت
نه سینن چهیل تو شان نوبووه ت (۱۰۴)

ته رفیع روتبه ی ئه ولیای کیار
نه حه د چهیل سال مه نما تو ئاثار (۱۰۵)

په ری ده فع ظه ن ئید که رد ته قاضا
مه سیح جه طیفلی به و روتبه یاوا

(۱۰۴) راسته پیغه مبهری ئیمه له چل سالیدا بووه به پیغه مبهر ، به لام نه
هه موو پیغه مبهره کان له چل سالیدا بوون به پیغه مبهرو ، نه
پیغه مبهری ئیمه ش مه رج بوه هه ر له چل سالیدا بیج به پیغه مبهر .
(۱۰۵) ئه م قسه یه که به مه به ستی نزیك خسته وه ی ئه ولیا له پله ی پیغه مبهران
دروست کراوه ، هیچ بنه مایه کی له ئایندا نی به .

نصیحت مؤلف (و) تویخ خود (۱۰۶)

(فہقی) تو عومرت به شہصت نزیکن
ہیمان رای حقیق و نہت تاریکن
ہا ئەعضات یهك یهك پروو کہرد به سستی
ہہنی کافی بہن دنیا پەرستی
صہرف بی عومرت نہ مہعرہ کہی جہور
جہی بہند زہنجیر ، جہی مہظلہ مہی دەور
قیاس کہر جہ ویت بسانی صہد ساں
بہ عہیش و نہشئت بہ فہرو ئیقباں
چون تو مہردہنی داری جہ عہقہب
باقی مہمانی جہ رہنجو تہعہب
حہیفہن پہری تو ئەی شہرمہ ساری
بتہرس جہ عیقاب ذات قہہہاری
حہذہر کہر جہ قہہر ذات بی ئەمثال
غہیوورہن ئەسما صیفات جہلال
جہ حوضوور حہق چیشہن جہوابت ؟
جہ پای میزاندا چیشہن تہوابت ؟

(۱۰۶) واتہ : نامۆژگاری و سہرزہنشست کردنی دانہر بوؤ خۆی . بہپیتی ئەم
بہیتہ فہقی قادر لہ کاتی دانانی ئەم کتیبہدا تہمہنی لہ دەوروبہری
شہصتدا بووہ . فہقی قادر ئەم کتیبہی لہ (۱۳۰۰) دا تہواو کردوہو ،
دوورنی بہ ہەر لہم سالہشدا دەستی بہ دانانی کردبی .
لہ دەسنوو سہ کہی (م) دا ئەم (و) ہی ناو کہوانہکان نہبوو . ئیمہ
خۆمان بہ پتویستمان زانی و دامان نا .

باوهر به خه یال تۆ تهو ئیزدیجام
ناظیره ن تهو رۆ عالم خاص و عام
مه کهر فه رامۆش نر کهی سه قهری
ویت مه کهر ریسوای زومره ی مه حشهری
(فه قی) شهرح حال باوهر به ته نجام
به ر موحه ممه د بۆ سه لات و سه لام

**در بیان اقلیم هشتم که اسمش تشکیل جدید است
و پادشاه اینجا اسمش دل است (۱۰۷)**

ئیقلم چاره م بکه روون ته دا
وه سیه و دلکش پر زهرع و سوپا
ئیقلم رایع دارۆ مه تفه عه ت
به و ئیقلم و جا ماچان شه ریه ت
یه ک شه هر جه سیم واقیعه ن نه و جا
مه شه و وره ن ئیسمش به حوبب دونیا
قه سه به و قه ضاش پر ته من و ته مان
مه رکه ز سو لطان دلن هر زه مان
عه شق مه جازی و عه قل مه عیشه ت
نه فس حه یوانی و میجنه ت و شوهره ت
حوبب و بوغض چه نی طه بع و طه هاره ت
ته مین و ریه قه ت مه نع و ئیشاره ت

(۱۰۷) واته : باسی ئیقلمی چواره م که ناوی شه ریه ته و ، پادشاکه ی ناوی
دله .

شہرو قہصہ بہن نہو ئیقلم و جا
یہ کسہر مولحہ قہن بہ حوبب دنیا
سولطان ضہ میر تہو جا پادشان
صاحب تاج و تہخت ، پِر زہرع و سوپان

مناجات مؤلف

بہ عزیزت ویت حہیبی لایہ نام
سولطان چارہم پہی نہفس نہکھی رام
حیفظش کہی نہ شہر ئیبلیس لہعین
نہ شاتو نہو مولک بہذر کوفرو کین
جہ قہصد خہیرم تہو فیق کہر تہساس
حیفظم کہر نہ شہر شووم تہلخہ نناس
(فہقی) پہی طہریق حہق بکہر قیام
بہر موحمہد بو صہلات و سہلام

اقلیم پنجم اسمش عرف و عادت است و خدیوش ارادہ است و سلطان دل بود (۱۰۸)

باوہر بہ تہحریر ئیقلم پہنجہم
تاشووبہی تہبیام پِر زولم و ستہم
مہعموورہش جہ زہرع دارو شہہادہت
مہشہوورہن تہو مولک بہ عورف و عادہت
یہک شہہر جہسیم عالی مہہارہت
مہشہوور عامہن شہہر جہسارہت

(۱۰۸) واتہ : باسی ئیقلمی پینجہم کہ ناوی عورف و عادہتہو ، خدیوہ کہی
ئیرادہیہو و ہزیری پادشاکی دلہ .

قه صد حه ره كه و جه سه دو به صه ر
 سه مع و سه وت و نوطق هم نه فع و سه ره ر
 شه هر و قه سه به ن جه و مولك په نجه م
 به و شه هر عه ظيم مولحه قه ن هه رده م
 ئيراده جه و مولك په نجه م سولطانن
 نه توي جه سارده ت ته ختش عه يانه ن
 وه زير پايته خت سولطان دلن
 مه طلوروب سولطان جه نه و حاصلن
 حوكمرانيشه ن به حوكم سولطان
 عه ين موهه نديسه ن ، زوبان ته رجومان
 (فه قئ) ته مام بي ئيقليم په نجه م
 بهر موحه ممد بو دروود ده مادهم

اقلیم ششم اسمش سفینهء نظام و پادشاه او نفس است (۱۰۹)

باوهر به ته قرير ئيقليم شه شه م
 مولك جه سيمه ن پر زهرع و حه شه م
 نه و ئيقليم و جا جه (بين العوام)
 مه شه ووردن به ئيسم سه فينه ي نظام
 يه كه شه هر عه ظيم ئيسمش نه مه له ن
 مه عموورهش به زهرع شهر موسته عمه له ن
 كذب ، نه ميمي ، حيرص ، شه غه ب و ته عه ب
 نه فسوون و حيله ، رپاو ، له هو و له عب

(۱۰۹) واته: باسی ئیقلیمی شه شه م که ناوی پاپوری ریک و پیتی یه و پادشاکه شی نه فسه .

حيقدو طه مه ع و ، سيمعته (خِلا) (۱۱۰)
 شو ح و ده نائت ، هم عوجب و هه و ا
 قه ضا قه سه به ن پر زه ر ع و ته مه ر
 به و شه هر نه مه ل مولحه قه ن يه كسه ر
 نه فس نه ماره نه و جا سولطانن
 صاحب ته خت و تاج نوطق و فه رمانن
 غور و وریش كه رده ن به سه ر قوره نا (۱۱۱)
 غه فله ت به نه حكام ره ئيس جه زا
 جولوو سه ن نه ته خت نه مه ل شه هه نشا
 غه يبه تن يا وهر شای حيشمه ت په نا
 يا حق ! غه ير جه تو نه داروون چاره
 حيفظم كه ر نه شه ر نه فس نه ماره
 هه رچه ند جه ئيقلیم شه شه م نه سيرم
 عاصی و پر گونا ه ، به سته ی زنجيرم
 به نه لطاف ویت حه یی جيهاندار
 عه فوم كه ر جه ذه نب ئيقلیم چه هار
 هم به فه ضل ویت دانای پر كه ره م
 سه ر نازادم كه ر جه به ند شه شه م
 (فه قی) دل نه ی مولك شه شه م بی ئیثبات
 به ر موحه ممه د بو هه رده م ته حیات

(۱۱۰) ئەم وشه يه مان هه روهك خۆی نووسی به وه و مه عنايمان نه زانی . دوور
 نی به (خرا) بووبی كه سووك كراوه ی (خراب) ده له گه ل (سيمعته)
 نه گونجی .

(۱۱۱) مه به ست له (قاروون) ه .

اقلیم هفتم که اسمش قانون است و خدیوش ابلیس علیه اللعنه است (۱۱۲)

ئیقلم ههفتهم باوهر به قهلهم
مولک عهظیمه ن پر بهلاو ئهلهم

پر ئاشووب و شور مولک فنوونه ن
مه شهوور عامه ن ، ئیسمش قانونه ن

یهک شههر عهظیم نه و جا عه یانه ن
ئیسمش ته که بیور عالی مه کانه ن

بوخل و حه سه دو عه نیدی و (۱۱۳) فیتنه
ظولم و قه هرو جه هل ، ههم کوفر و کینه

شه هرو قه سه به ن جه و مولک ههفتهم
مه عمورهش بی حه د ، زهرعش پر نه دهم

خدیو ئیقلم ههفتهم ئیبلیسه ن
مه رکه زش کیبره ن ، ته ختش ته لیبسه ن

نیشته ن نه رووی تهخت وه بی خه وف و بیم
فه رمان فه ماشه ن جه و مولک و ئیقلم

یهک عه یارش هه ن ئیبلیس عه نید
مه شهووره ن ئیسمش : خه طه ره ی په لید

ئیبلیس ههم وه زیر نه فس قه بوو حه ن
شمر ئاسا نه قه صد حوسه ی ن روو حه ن

(۱۱۲) واته : باسی ئیقلمی حه وته م که ناوی قانونه و گه وره که ی ئه هریمه نه ،
نه فرینی خودای لی بی .

(۱۱۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سرا بوو (عنید) . ئیمه ئه وه مان به لاوه هه له
بوو .

مه‌قه‌پرهن نه‌و مولک مه‌کاره‌ی مه‌لعوون
 زی‌وهر که‌رده‌ن تاج به‌له‌عل نه‌فسوون !!
 جه‌خه‌یمه‌ی شه‌حنا نیشته‌ن نه‌هرمه‌ن
 جه‌سرور به‌زم به‌سته‌ن نه‌نجومه‌ن
 په‌نام دهر به‌لوظف حه‌یی په‌بیانی !
 حیفظم‌که‌ر نه‌شه‌ر شووم شه‌یطانی
 (فه‌قی) ته‌مام بی‌ئیقلیم هه‌فته‌م
 دروود به‌ر موحه‌مه‌د نه‌بی‌بی‌خاته‌م

**در بیان اقلیم هشتم که اسمش تشکیل جدیداست
 و آمرش الخناس است علیه اللعنه (۱۱۴)**

ئیقلیم هه‌شته‌م باوهر به‌دهفته‌ر
 مولک جه‌سیمه‌ن پر‌خه‌وف و خه‌طه‌ر
 ئیقلیم مه‌ذکوور زهرعش مه‌عمووره‌ن
 ئیسمش به‌ته‌شکیل جه‌دید مه‌شه‌ووره‌ن
 یه‌ک شه‌هر عه‌ظیم نه‌و مه‌رزو بوومه‌ن
 ئیسمش به‌(فه‌ساد ئاباد) مه‌علوومه‌ن
 ئیهانه‌ت چه‌نی ته‌زویرو توهمه‌ت
 فیسق و عوشره‌ت و خه‌جله‌ت و نه‌کبه‌ت
 یه‌کسه‌ر له‌واحیق شه‌هر فه‌ساده‌ن
 جای نه‌لخه‌نناسه‌ن ، حوکمش زیاده‌ن

(۱۱۴) واته : باسی ئیقلیمی هه‌شته‌م که ناوی ته‌شکیلی تازه‌یه‌و گه‌وره‌که‌ی
 (الخناس)ه ، نه‌فرینی خوای لی بی .

ئەلخەنناس ئەمىر مۆلك ھەشتەمەن
 سەردار سوپاي نەفس نەدەمەن
 ئاشووبەي ئەييام ئەفسوون ئەساسەن
 ياوەر ھەربش ھەردەم وەسواسەن
 ھەم سولطان نەفس ئەوجا بەخشان پيش
 ھەم ئەوہن سەردار سوپاي بەدئەنديش
 ھەم سەردار سەخت ھەم پەھلەوانەن
 عوجووبەي (۱۱۵) دەوران ، فیتنەي زەمانەن
 فرزەند ئەرشەد ئيبليس شوومەن
 ئيسمش جە ئايەي قەدیم مەعلوومەن

مناجات مؤلف

يا رەب بە حورمەت شاهی (خیر الناس)
 حیظم کەر نە شەر فیتنەي ئەلخەنناس
 ھەرچەند رووسيام سکەم سفیدەن
 ئومیدم ئەلطف ذات وەحیدەن
 سەراپام غەریق دەریای گوناھەن
 ھەر ئەعضام مەئموور نەفس گوپراھەن
 بدەر نەجاتم جەي بەحر قەلزووم
 سەر ئازادم کەر جە نەفس ظەلووم
 يا رەب عەفوم کەر جەي گونای بی شۆ
 ئومیدم نی یەن غەیر جە قاپیی تۆ

(۱۱۵) راستەکەي (ئوعجووبە) یە .

ئەر تو نه کهى رحىم (خیر الراحمین)
کى ههن کهرو رحىم بهى بهندهى حهزین

(فهقى) ها نهوصاف ئیقلیم بى تهمام
بهر موحه ممد بؤ صهلات و سهلام

گفتار در ترتیبات خلقت انسانی (۱۱۶)

وهى طهورهن ئوموور ذات نه کهبرى
ئیدهن تهقاضای خهلق به شهرى

چل شهو کیم و خوون ، گوشت پاره چل شهو
به چل شهو نهعضاش موچه سسه م مه بؤ

ههم زیندهن په نیج ماه جه بهطن ماهر
خؤراکش خوونهن بى سه مع و به صهر

ئاما به دونیا خؤراکش شیرهن

جه گه هوارهى دهر د دنیا نه سیره ن

تا هدد بلووغ جینس ئینسانی

مه ئموورهن به ئه مر نه فس حه یوانى

جه عه قل و جه هوش نه دارؤ نه فکار

ههم بى خه به رهن جه ههر کار و بار

جه هدد بولووغ ئه ر بى خه به ردار

ئه ر عه قلش جه خا و غه فله ت که رد بیدار

په ی ئیطاعه ی شهرع مه که رو شور ووع

شهر سى ئیقلیم جیش مه بؤ مه منووع

(۱۱۶) واته : باسى چۆنیه تى دروست کردنى بنیادهم .

ٺەر به طه ببعهت سه لهف كه رد ته قليد (١١٧)
 نه كه رد دهفح نه فس و ئيبليس عه نيد
 كه م كه م جه طه ريق دين مه بو په نهان
 مه بو وه بار كهش غوول بيا بان

بيان نفس بشرى كه نه نوع است (١١٨)

نه فس به شهري نه وعش نو قيسمه ن
 هه ر قيسمش مه طبووع يه ك قه لب و جيسمه ن
 مه رضى به : جه كار ته واپ كاهيله ن
 په رى ئه كل و شورب سه خت نه ته عجيله ن
 نه فس له ووامه : جه شهرو ته واپ
 به فيعل هه ردوو مه كه رو شيتاب

(١١٧) مه به ستي له (سه لهف) ته نها چاولي كه ربي باوكو باپيرد وهك له قورئانا
 ئه فه رمويت : « و اذا قيل لهم تعالوا الى ما انزل الله و الى الرسول ،
 قالوا حسبنا ما وجدنا عليه آباءنا . او لو كان آباؤهم لا يعلمون شيئاً
 ولا يهتدون . المائدة ١٠٨ » ، نهك ئه وانه ي له ئاينى ئيسلامدا به
 (سه له فى صالح) ناسراون .

(١١٨) واته : باسى نه فسى ئاده مزاد كه نو جو ره . فه قى قادر ئه م نو به شه ي
 به م جو ره ناوه ئيناوه : (١) مه رضى به ، (٢) له ووامه ، (٣) موله مه يا
 موله يمه ، (٤) مو طمه ئينه ، (٥) عيشقى به ، (٦) فه قيره ، (٧) نا طيقه ،
 (٨) كاميله ، (٩) ئه مماره .

ئهم ته عريفانه ي فه قى قادر كردوونى ، زوربان هه لهن و دژى
 ظاهرى ئاينن . بو نموونه مو طمه ئينه و راضى به به پيى ئايه تى قورئان
 له نه فسه چا كه كانن و خوا ئه فه رموي « يا ايها النفس المطمئنة ارجعى الى
 ربك راضية مرضية ، فادخلى فى عبادى و ادخلى جنتى . الفجر ٢٨ -
 ٣١ » . نه فسى موله مه ش چا كيش و خراپيشى هه به وهك خوا
 ئه فه رمويت « و نفس و ماسواها ، فالفهمها فجورها و تقواها . الشمس
 ٨ - ٩ » . به كورتى زوربه ي ئهم مه عنا لي دانه وانه ي فه قى قادر له جيى
 خو ياندا نين و ئاين شتى له و بابه تانه ي تي دا نى به .

دماي هر گونا ته و به مه کو قه صت
چون ياوا به فيسق مه دهر و شکه ست

نه فس موله مه خه يرش قه ليله ن
خه طه ره ي قه لبش به شه ر مائيله ن

دایم جه کرده ی گونا ه عه ظیمه ن
په ی ته سکین ماچو خودا ره حیمه ن

نه فس مو طمه ئین عه دووی بزور گه ن
هه رده م جه گه له ی ته و اب چون گور گه ن

به کو ه گونای ویش نه زانو
کاهی گونای غه یر به کو ه مه وانو

نه فس عیشقی به خه یلی ظالمه ن
عه نیدو جه هوون ، عه دووی عاله مه ن

جه لاشان نه ظه ر هه سنا جه لاله ن
ماچان ئیمتیجان صونع جه لاله ن

جه نه فکر ویش هر ویش صیددیقه ن
جومله خه لائق جه لاش زیندیقه ن

نه فس فه قیره نه دارو طاعات
بی صه لات و صه وم بی فیطرو زه کات

طاعات جیسمی و هه ره که ی زوبان
شیرک نه که ره ن جه لاش هر زه مان

جه لاش فيكر دلّ عهين طاعاتهن
 طاعات جيسمی ریایی و تاماتهن (۱۱۹)
 مه ذهه بش جه برهن (دائم المدام)
 به کسانهن جه لاش جه لال و حه رام
 نه فس و جه سه دش هه ردهم ده ليله ن
 جه لای ویش طه ريق فه قرش ده ليله ن
 نه فس ناطيقه نه کثر شاعيره ن
 حاضر نه جه و اب زوبان ناوهره ن
 نه غلب مه يلشان چه ننگ و ره بابهن
 مه شغوول مه ستی و به زم شه رابه ن
 ئیستیهزا مه کن به که عبه و زاهید
 مه دداحه ن جه وه صف شه راب و شاهید
 ویشان به عاریف ، زاهید به نادان
 صوفی یان وه خام و سالووس مه وانان
 نه کثرش مه ذهه ب جه برش عاده ته ن
 نه مه شغه لهی فيکر که م عیاده ته ن
 نه فس کاميله ساکینه ن هه ردهم
 صاییره ن جه نه مر ته فریح و سته م
 دائیم مه شغوولهن به ته قوا و طاعت
 جه گوناھ ویش دارو نه دامه ت

(۱۱۹) نه م وشه یه له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (تاماتاً) که نه بی
 به (تاماتهن) . ئیمه لمان وایه مه به ست لئی (طامات - هن) بی که (طامة)
 واته نه گبه تی و نه هاتی .

نه ره نېج و ته عېب نه مه بۆ مه لال
مه شغوولهن هه ردهم به كه سب جه لال

تاييع به عه قلهن ، مه رد موسليمهن
يه قينش قايم ، طه بعش سه ليمهن

ره ئس هه ر نه فس نه فس نه ماره
مو عاره ضه ي نه و نه دارۆ چاره

ئيسمش جه قورئان حق كه ردهن نه دا
(الأمانة بسوء الفحشاء) (١٢٠)

سه رمايه ي فه ساد ، فيسق و فوجوورهن
گوش ، چه شم دل به و كه رو كوورهن

ئه ر مولك دنيا جه لاي ويش كو جه م
ويش به بي نه وا مه بينۆ به چه م

په ناھم به تۆن چه ميدو مه جيد
حيفظم كه ر نه شه ر نه ماره ي په ليد

به حورمهت نوور نه بي بي هو دا
نه فس كاميله وه نه م كه ر عه طا

(فه قى) ها نه نواع نه فس بي ته مام
به ر موحه ممه د بۆ سه لات و سه لام

(١٢٠) ئيشاره ته بۆ ئايه تي « و ما ابرىء نفسى ان النفس لأمارة بالسوء الا ما
رحم ربى . يوسف ٥٤ » .

اسباب خروج نفس اماره (۱۲۱)

نه ئه بر بلووغ (۱۲۲) باران شه باب

وارا به ئیقلیم وجود به شیتاب

سیلاب سوروشك جوانی جوش وهرد

ئاته شکه دهی عیشق حه قیق خاموش کهرد

به قووهی شه هوهت فه ساد جه هر سوو

سه یل دا نه عهین عه قل و عیشق ههر دوو

زهرع چوار ئیقلیم ئاوهرد به قووهت

چوار ئیقلیم جه زهرع ویشان بین خه جلهت

مۆلك شهرعو ، زهرع ، طه ریفهت زه بوون

ئیقلیم حه قیق مه عریفهت نیگون

مه لهخ هه وهس ، نیران هه وا

زهرع عه قل و عیشق رۆحش کهرد ته با

بارشت شه باب نه سیمه ی فتوور

سی ئیقلیم نه فس ته مام کهرد مه عموور

ههم زهرع وه زیر دل کهرد عه مارهت

به قیهی ئیقلیم کیشان خه سارهت

غه نی به ده ولتهت ، شاهان به سوپا

مه غروورهن ههر دوو جه دار دونیا

(۱۲۱) واته : هۆیه کانی ده رچوون و بهرپابوونی نه فسی به خراپه فهرماندهر .

شایانی وتنه له ده سنووسه که ی (م) دا وشه ی (اسباب) نه بوو ، ئیمه
خۆمان زیادمان کرد .

(۱۲۲) بلووغ : بالق بوون ، گه یشتن به ۱۵ سالان .

په ی ئیدهن دهر ویش ! زومره ی عاریفان
 فهقره ن مه یلشان هر ئان و زه مان
 باوهر به ئه و صاف نه فس ئه ماره
 چ ته ور که رد خور و وج ئه و شای مه ککاره

مجلس آراستن نفس اماره و چگونگی خروجش به اقلیم گیری (۱۲۳)

ئهی دل سا دیده ی عیرت که ر گوشاد
 داستان جه مولک وجود بکه ر یاد
 جه شاه رسول وه ی طهور خه به رهن
 مو حاره به ی نه فس غه زای ئه کبه رهن
 یه ک رۆ نیشیت نه تهخت نه فس خود په سه ن
 چون شاهان که ی سازا ئه نجومه ن (۱۲۴)
 وه پا که رد دره فش بلووغ به شیتاب
 ئاراسته که رد به زم جه خه یمه ی شه باب
 موغه نیی له عووب به سته ی شرووری
 ژه ندش مه قانات مه سته ی و مه غرووری
 دا نه که لله ی سه ر تاج حیلله و (۱۲۵) فه ن
 خه رقه ی دو ورووی پو شا وه به دهن

(۱۲۳) واته : مه جلیس رازاندنه وه ی نه فسی به خراپه فه رمان دهر و چۆنیه تی
 دهر چوونی به مه به سته دنیا گیری .

(۱۲۴) له ده سنووسه که ی (م) دا دوا پیتی ئه م نیوه به یته و نیوه به یتی پیشوو
 (خود په سه ن) و (ئهنجومه ن) بوو . له به رئه وه که (ئهنجومه ن) هه له و
 (خود په سه ن) ره وا بوو یه که ممان راست کرده وه و دو وه ممان کرد به
 (خود په سه ن) تا قافیه ی هه ردوو نیوه به یته که ها وره نگ بن .

(۱۲۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسرا بوو (حله - حیلله) . ئیمه خو مان
 راستمان کرده وه .

چرخ ره ققاصان (۱۲۶) جه به زم ئولفت
دا نه چه قانه ی غه ییه ت و توه مه ت

ده وره ی ساقی یان بی ره نیج و ته عب
به خشان باده ی بوغض مه زه ی له هو و له عب
که مانچه ی هه واه سه متوور هه وه س
به طول ئه مه ل ئامان به نه فه س

هۆر یزا وه پا ده رده م ئه زازیل
سو جده به رد نه پای ته ختش به ته عجیل

واتش پادشام دونیات بو به کام
ته خت و تاج تو باقی بو نه عام

ئیده ن نیازم جه ده رگای عالی
چون هه ر که مائی دارو زه والی

ئیده ن ته قاضای گه ردوون هه واه
ئه سباب دونیا نه دارو وه فا

هه رگا وه ی طه وره ن هیچ مه کیشه غه م
گوشاد که ر قایی عو شره ت ده ماده م

جه م که ر سیلسیله ی سو پای بی ئه ندیش
فرسه ته ن په ی ده فع عه دووی به دئه ندیش

به ئیقلیم گیری هیچ مه که ر دریغ
بنیاد عه دوو به راوه ر جه بیخ . .

(۱۲۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نوو سرا بوو (رقصان) . ئیمه خو مان راستمان
کرده وه .

پيشينان واتهن پهي مهرد بهر كەش
 بپوش و بنوش ، بگيرو ، بيهخش
 با جه دماي مهرك نه ماتو چه سرهت
 قيام كهر پهي بهزم مه سرووري عوشرهت
 ساعبي من لوان پهي ههر ئيقليمات
 جه ههر مه رزو بووم سه ندهن مه علومات
 جه شاهان دهور نه مه ندهن تاقت
 ههر كهس نه جاي ويش نيشتهن فەراغت
 طه لهب كهر وه بهر مه يو نه لخته ناس
 ته سليم كهر وه نهش سوپاي بي قياس
 نه وو دل مولك شهرع باوه رو به دست
 نه وسا پهي ئيقليم ههني كه رو قهصت
 شاه خود پيه سه ند دهر دهم خرؤشا
 پهي ته سخير مولك بهرك شهر پؤشا
 خيزا جه مه جليس بهزم ههنگامه
 پهي جه مع له شكر نويساش (۱۲۷) نامه
 نامه ي ههر طهر دف ياوانان به مور
 داشان به چاپار ، راهي بي ضهروور
 ههم پهي نه لخته ناس نامه بي ئينشا
 به وروود فەرمان ويّت چهني سوپا
 نه رپؤ ياوا پيّت ، نه ر شه و دهيجوور
 نه گيري نارام پهي بهزم حوضوور

(۱۲۷) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (نيوساش) . دياره هه له يه .

طه‌ی که‌ردن مه‌نزل چاپار به ده‌وان
 هه‌ر به‌ک به مه‌قصه‌د و دعه‌ده‌گاه یاوان
 هه‌ر سه‌ردار سه‌خت نه هه‌ر ماوا بی
 صاحب به‌زم و ره‌زم سان و سوپا بی
 هه‌ر که‌سی جه‌م که‌رد سوپای ویش ته‌مام
 ده‌رده‌م راهی بین بی‌صه‌برو ئارام
 ئه‌لخه‌تناس شووم یاوا پیش نامه
 جه‌م که‌رد سیلسیله‌ی سوپای نه‌داده
 سوار بی به ئه‌سپ ده‌وه‌نده‌ی تی‌زیره
 نه وه‌رؤ ئارام نه شه‌و شی نه‌خه‌و
 سوپای سی ئیقلیم به وه‌عه‌دی سی ماه
 به‌کسه‌ر حاضر بین جه‌ حوضوور شاه
 جه‌ که‌نار شه‌هر سوپای پر فسوون
 وه‌ پا که‌ردن چه‌تر خه‌یمه‌ی نیلی گوون (۱۲۸)
 سولطان عه‌نید سوار بی به‌زین
 یاسال دا قشوون نه‌رووی سه‌رزده‌مین
 سه‌رداران سه‌خت طه‌له‌ب که‌رد وه‌به‌ر
 ئه‌لخه‌تناس جه‌ پیش ده‌ماخ مه‌ست شه‌ر
 فه‌رماش ئه‌لخه‌تناس تووی صاحب عه‌له‌م
 چون خوور هو‌ه‌یدان مه‌ردیت جه‌ عالم (۱۲۹)

(۱۲۸) هه‌رچه‌ند له ده‌سنووسه‌که‌دا وا نووسراوه ، به‌لام له ئه‌ده‌بیاتدا

(نیلی گوون) هه‌یه نه‌ک (نیلی گوون) .

(۱۲۹) ئەم نیوه به‌یته له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا به‌م جووره‌یه :

چون خوورشید مه‌ردیت فاشه‌ن جه‌ عالم

چون تۆنى سەردار سوپای کینه‌خوا
 ئەر ئىمجار نامەى فەتحت پيىم ياوا
 مە گيىرى پەى ویت ئوموور حیکمەت
 ھەم تاج شاهی ، تەخت سەلپەنەت
 سەرداران جە لات صاحیب حورمەت بۆ
 ھەر يە کئی بە قەدر ویش بە حورمەت بۆ
 گەرم کەر ئولفەت با سوپاو گورۆ
 ھيچ کەس نە دەستت نە یۆ بە ستۆ
 باقى دليران نەى ھەنگامەى کار
 شە جاعەى ویشان ھەر کەس کەرد ئیظھار
 مە پۆشۆ خەلەت مە یاوان بە کام
 مە گيران روتبە جە عالی مە قام
 سەرداران يەك يەك ئامان بە سوجوود
 کەردشان ئەنای سولطان مەردوود
 واتن بە ئیقبال جە مشید جەم جا
 تۆنى خوداوەند ، ئییمە جان فیدا
 تا سولطان نە تەخت نیشتنەن دل گوشاد
 يە کسەر بە ئەمرش سەر مە دەیم وە باد
 شا دەردەم فەرما حاضر بی گەنجوور
 بەخشا زەر و سیم بە سوپای پر شور

راهی شدن الخناس به سپهسالاری به اقلیم پنجم (۱۳۰)

سەرداران پۆشان ئەسپاب شاھی
ئەلخەنناس جە پیش سوپا بی راهی
فەوج فیتنە ژەند نەققارە ی نە گبەت
صەفدان جە دەورە ی ئەمیر توهمەت
جە سەم ئەسپان سوپای خەشمناک
یەك طەبەق زەمین خیزا جە ئەفلاک
شاشی بە جای (۱۳۱) ویش ، سوپا بی رەوان
صەدای کەرەنا بەرشی بە کە یوان
ئەلخەنناس چە پیش ، سوپا جە عەقەب
کیشان درەفشان سوپای پەر غەضەب
نە گرتش (۱۳۲) ئارام شای (ابن الحارس)
تا یوان بە سەمت ئیقلیم خامیس

آگاه یافتن وزیر از آمدن الخناس (۱۳۳)

جاسووسان خەبەر بەردن پە ی وەزیر
سەردان جە سەرحەد سوپای بی نەظیر
ئەلخەنناسەن ئیسەم سەردار سوپا
صاحب تەخت و تاج نگین و کولا

(۱۳۰) واتە : کەوتنەرئیی ئەلخەنناس بە پایە ی سوپا سالاری یەوہ بو ئیقلیمی
پینجەم .

(۱۳۱) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوہ (جا) ، بەلام دیارە هەتە یە .

(۱۳۲) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوہ (نکردش) کە مەبەست لئیی هەر
(نە گرتش) ه .

(۱۳۳) واتە : ئاگادار بوونی وەزیر لە هاتنی (ابن الحارس) .

خه یمه شان یه کسه ر دیزو ده یجو وره ن
 بال به یداغش عه قره ب ده ستو وره ن
 نه لخه ناس فرزه ند ئی بیس شوومه ن (۱۳۴)
 سه ردار سو پای نه فس ظه لوومه ن
 وه زیر چون شنه فت نه جاسووس خه به ر
 ئاما نه له رزه نه عضاش سه راسه ر
 ده رده م نویسا په ی سولطان روقعه
 ئاوه رد به قه له م یه کسه ر واقیعه
 مه علووم بو جه شاه یه نه لخه ناسه ن
 پر ذاتو هونه ر سو پاش نه ساسه ن
 به وروود عه رضه ی به نده ی جان نیثار
 په ریم ره وان که ر سو پای بی شو مار
 من ئیسته چه نی مه جمه عه ی سو پیام
 په ی ده فعش به نه مر تو مه که م قیام
 چون تو پادشای نه رووی دوو ئیقلیم
 ره ضای من به ره ئی نه مر تو ن ته سلیم
 په ی موقابه له ی نه و دیو مه ردوود
 ره وان که ر نه مرت به نه فکر زوود
 نامه ش که رد ته مهیر ، سپه رد به رافیع
 رافیع ستانان به را بی نافع
 جه وده ما نویسا نامه ی موخته صه ر
 به ئیقلیم ویش په ی جه مع له شکه ر

(۱۳۴) به پیتی ئایینی ئیسلام به ره ی جنو که زاوزی ناکه ن .

(ف - ۱۶)

هم پهی ئەلخه تناس نوړسیا نامه
 نامه ی خوښ مه ضمورن شیرین خیتامه
 مه سمووعه ن سوپات جه مه ن جه خودوود
 نه زانام چیشهن جه نامات مه قصوود
 مه یلت نهر به صولح ، نهر عه زمت جه ننگه ن
 تا زوود به یان که ی جه لام دره ننگه ن
 چون جه سایه ی فه یض هوما یوون شا
 هه رجا موقیمه ن مه وجووده ی سوپا
 مه با به سه هو نیران نیزاع
 بگیرو قووه ت جه پیشه ی (۱۳۵) فیزاع
 هم تو جه کردار مه بی په شیمان
 هم من خه جالته مه بوون جه سولطان
 ته مام بی نامه ی ، به مور یاونا (۱۳۶)
 سپهرد به ئیلچی ره وان بی نه را
 (سریعا) ئیلچی یاوا به ئوردوو
 جه به ین ئوردوو په یدا بی غلوو
 واتشان ئیلچی ئامان جه وه زیر
 ئەلبه تته دارو ته وصیه و ته حریر
 سه همی سه رهه نگان به ته عجیل و تاب
 جلووس بین نه به زم سه ردار به شیتاب

(۱۳۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (پیشه ی) به لام دیاره هه که یه .

(۱۳۶) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه که (یاوانا) نووسراوه .

نه زديك بى ئېلچى كەردن ئىستىقبال
ئاما نىشت نه بەزم سەردار فەعال (۱۳۷)

سەردار بە تەعظىم بىكەردش قىيام
جەواب دا سەلام ئېلچى بە ئىكرام
فەرماش ئاوەردن هەم قەھووە و قلىان
تا چىهرەى ئېلچى خورپەم بى خەندان

جەودما ئېلچى ھۆرپزا نه جەم
گرتش (۱۳۸) نه پرووى دەست فەرمان پەقەم

سەردار ئەمرش كەرد نامە ستانان
داشان بە دەپىر نه صەفجەى ديوان

جواب الخناس به وزير (۱۳۹)

چون دەپىر نامەش كەرد موطلالەعە
كەردش قىرائەت بى موسامەعە
دەردەم ئەمرش كەرد سەردار سوپا
واتش بە دەپىر جەواب كەر ئىنشا
واتش عەرىضەم باوەر بە تەحرير
عەمەوى جانا خىطاب بە وەزىر

(۱۳۷) لە دەسنووسەكەى (م)دا (افعال) نووسراوە . ئىمە لامان و ابوو هەلەيەو
راستەكەى (فعال = فەعال) ە واتە ئازاو كارامە .

(۱۳۸) لە دەسنووسەكەى (م)دا (كردش) نووسراوە . ديارە مەبەست
(گرتش) ە .

(۱۳۹) واتە : وەلام نامەى ئەلخەنناس بۆ وەزىر .

جه نامای سوپای ئیمه به خودوود
قهلب مونیرت کهردهن تهره دوود (۱۴۰)

جه ده ریای ئه فکر کهرده بیئت سوئال
جه صولح و نه جه ننگ ، جه حال و نه حوال

ئه صل (۱۴۱) مه ئموورم به فرمان شا
به ههر مهرزو بووم برانم سوپا

ئه ووهل به ئاشتی بکهرون عوبوور
ئه نه بی ئاشتی به حه ربه ی فتوور

سا چون تو وه زیر پای تهخت شاهی
صاحب مهرزو بووم تهخت و کولاهی

ئه لبهت تو جه ی ره ئی مه بی ئیتتینفاق
جه ده ریای ئه فکر نه داری نینفاق

که ره م کهر به لوظف جوودو مه لاحت
ئیتلیم په نجه م کهروون سیاحت

نامه ش کهرد ته مهیر سپهرد به ئیلچی
به خشا به ئیلچی خه لعته و خه رچی

ئیلچی راهی بی وه بی خه وف و بیم
یاوا به حوضوور وه زیر نه دیم

نامه ش به راوهرد ، سپهرد به وه زیر ،
فرما نامه شان ئاوهرد به ته قریر

(۱۴۰) تهره دوود : تهره دوود ، له بهر راگرتنی سهنگی به یته که .
(۱۴۱) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (اصل) ، به لام لامان وایه
راسته که ی (اصلاً = ئه سلهن) بووبی .

ئەوزاع سەردار جە ئىلچى پەرسا
 ھەم نە كەم و بيش سوپاي كينه خوا
 جەواب دا ئىلچى وات ئەى شەھريار
 سەردار سەھمگين ، سوپاش بى شومار
 وەزير نە غووطەى بەحر ئەفكار بى
 نە تەدبير دور ئوموور كار بى
 ناگا ساعىي ویش ئاما بە حوضوور
 سپەرد بە دەستش نامەى سەر وە موور
 وەزير بە تەعظيم فەرمان سولطان
 بە مەحض قيام فەرماش بو انان
 كەردن قيرائەت شىققەى سولطانى
 خىطاب بە وەزير بە مېھرەبانى
 عەرضەى بەندە گيت بە ئيمە ياوا
 جە ئوردووى عەدوو ئيمەش (۱۴۲) كەرد ئاگا
 قووهى ئيدراكت من كەردەن مەمنوون
 بە وروود فەرمان وە بى چەندو چوون
 سوار بەر ئەسپ نە پەى نەنگ و نام
 چەنى مەوجوودەى سوپاي ویت تەمام
 نەبو ئارامت نە رۆژو نە شەو
 بنيش نە حدوود موقابيل ئەو

(۱۴۲) ئيمەش : لە دەسنووسەكەى (م)دا (ئيمەشا) نووسرابوو . ئاشكرا
 بوو كە ھەلەىە ، بۆيە بەم جۆرەمان راست كردهوہ .

مه بادا جه كار باوهري سستي
 فتوون عهدوو كهرو پيش دهستي
 دماي قيرائت نوطق هومايوون
 فهرما بهردشان خهيمه به هاموون
 هم به سهرههنگان كريا ئيشارهت
 حاضر بي سوپاي شههر جهسارهت
 چهنى سوپاي وئيش زومرهى سهرههنگان
 سواره مهدران حاضر جه مهيدان
 وهزير سوار بي چهنى مههوهشان
 سوپا جه عهقهب كيشا درهفشان
 جه كه نار شههر وهزير دانا
 فهرما به سوپا خهيمه كه ن وه پا
 وه پا بي يه كسه ر خهيمه ي رهنگاو رهنگ
 ساكن بي سوپاي نه ميرو سهرههنگ
 دماي چهند ههفته سهرههنگان دوور
 با سوپاي وئيشان ئامان به حوضوور
 جهودما به ئهسپ سوار بي وهزير
 دان نه تهپل كووس كه رهناو نهفير
 راهى بي چهنى سوپاي بي حساب
 ياوا به حدوود به تهعجيل و تاب
 يهك فرسهختى دوور جه سوپاي عهدوو
 به نه مرش خهيمه وه پا كهرد ئوردوو

ئاتهش دا به تۆپ سهلام ده رله حظه
ئيقليم وجود ئاما نه لهرزه

جه و طهرف سهردار سوپاي كينه خوا
جهواب سهلام به تۆپ كهرد ئه دا

خۆر نه بورج غه رب عهدهم كهرد مه نزل
نه ههر دوو ئوردوو به رشي قهرهول

سوپاي طهرفهين شين نه رهخت خواب
تا نه صوبح شهرق به رشي ئافتاب

آراستن سپاي طرفين در رزمگاه (۱۴۳)

سه حهر ئه لخته تناس جه خه و بي بيدار
ئه مر كهرد سوپا يه كسه ر بين سوار

سهردار سوار بي جه پيش سوپا
به رز بي دهنگ ته پل ، سه داي كه ره نا

زي پرهي عه راده ي تۆپ و قومپاران
خرۆش ئه سپان جه نكي سهرداران

مهردان پهي مه صاف كيشان دره فشان
سيا بي جه گهرد طور پرهي كه هكه شان

به رقه ي سه رسه نان ديرع كلا و خود
شوعلهش نه جم ئاسا جه تۆي گهردو دوود

ههم جه خه يمه گا نيم فرسه خي دوور
ته رتيب دا سوپا سهردار پر زوور

(۱۴۳) واته : ريکخستن و ئاماده کردنی سوپای ههردولا له شويني ههرادا .

سوپاش به ئابین جه ننگ کهرد یه کسه ره
ته عین کهرد یه مین (۱۴۴) ، قهلبو مه یسه ره

سپهرد به فیتنه مه یمه نه ی سوپا
توهمهت جه یه سار عه له م کهرد وه پا

ویش نه قهلبگاه سوپای بی نه ندیش
طه مه ع به یاوهر نیگه هبان ویش

حاضر بی دهردهم شوهرهت نه حوضوور
بی به چهرخه چیی ئاشووبه ی ههر شوور

جه و طه ره ف وه زیر موخیر بی نه کار
پر بی سه رزه مین جه سوپای نه شرار

خیزا نه رووی تهخت به رشی نه خه رگاه
دا نه ته پل کووس سوار بی سوپا

جه گهرد سوپاو زه لزه له ی ناقووس
سه ما سیا بی ، زه مین ئابنووس

سه رمه ستان حه رب ، دلیران جه ننگ
کیشان دره فشان پهری نامو نه ننگ

کیشان قومپاران توپ سه همناک
زه لزه له ی زه مین سه ردا جه نه فلاک

زیره ی فیل مه ست ، خرۆش نه سپان
ده ننگ دا نه ئافاق دائیره ی دهوران

(۱۴۴) له ده سنووسه که ی (م) دا (یمین و) نووسراوه . دیاره هه له یه ، چونکه
نیوه به یته که لاسه ننگ نه کا .

وهزير وه بئى باك نه پيچا عه نان
 نه په ي رهم كين سوپاي وئش دا سان
 مه يسه نهش به خشا به سه مع و به صهر
 قه صدو حهره كesh سپهر د به مه يسهر
 وئش نه قه لبگاه چه نى نه فع و صهر
 نوطقش بى حه فيظ ، يه عنى به يا وهر
 جه قه وس قه ضا نه جهل په ي قه دهر
 مه قتوولان به نووك سه نان دا ده فتهر
 مهرد موباريز جه ههر دوو طهره ف
 نامان به هه مدا جه مابه ين صه ف
 به شمشير رهم حهر به گاي سه نان
 سه ران جه مه يدان دان و ستانان
 چه ر خه چى جه به ين دوو سوپاي گران
 گهرمى دان به جه رگ زومره ي دليران
 جه و ده مدا وهزير خرؤشا جه قار
 جه ولان دا جه به ين (١٤٥) سوپاي بئى شومار
 وات نه ي سه رداران دليران جه نك
 باوهران به ياد په رده ي نام و نه نك
 ديققه ت كهن جه كار سوپاي به د نه ژاد
 به واته ي ماچان خه صم ماده رزاد

(١٤٥) جه به ين : له ده سنووسه كه ي (م) دا (جه بشين) نووسراوه . ئيمه
 بهم جوړه مان راست كرده وه ههر چه ند نه شگونجئ (جه پئش) بئى .

فرزه ند ئییلیس شووم ناپاکه ن
 جه داخ ئادهم دهروونش چاکه ن
 نه په ی ئینتیقام پدهر سه رسامه ن
 مهرد خودپه سه ند دوو پروو نه ممامه ن
 چون دل پادشای ئیقلیم شه رعه ن
 قه صدش (۱۴۶) نه نه فکر ئوموور وه رعه ن (۱۴۷)
 مه ئمووره ن جه نه فس ئامان نه لخته ناس
 نه جای حوکم شه رع قانون کو نه ساس
 هم ئیده ن مه فهووم ئایه ی مونه ززه ن
 هه رکه س به نه حکام حق نه که رد عه مه ل
 هه رکه س نه خاریج شه رع بی موافیق
 کافر نه وکه سه ن ظالم و فاسق
 دیقته ت که ن جه لوظف خه للاق وه دوود
 سه به ب به ئیمه ئییلیس که رد مه ردوود
 جه و سه به ب ئییلیس کینه که رد نه کار
 ئادهم نه جه نته ت که رد ده لیل و خوار
 نه په ی ئینتیقام ویش نه ده وانه ن
 عالم گشت جه نه و خانه و پیرانه ن

(۱۴۶) قه صدش : له ده سنووسه که ی (م) دا (قستش) نووسراوه .
 (۱۴۷) وه رعه ن : له ده سنووسه که ی (م) دا (درعاً) نووسراوه که نه کاته
 (دیرعه ن) . ئیمه خو مان و امان راست کرده وه .

مهريه ئينصافهن پهي ئههل شعور
 به گفتهي دوشمهن وييمان كهيم (١٤٨) مهقهوور
 دهست دهن وه سهردا تهوفيق كهن طهلهب
 شكست دهن به سان سوپاي پر غهضه
 تهوفيق تهعين بي ، تهرتيب دا توپان
 مهردان عوريان كهرد سهيف سهر ستان
 جهو طهرف لهعين شووم ئهلخهتناس
 جهولان دا نه پيش سوپاي بيقياس
 سهرهنگان صف طهلهب كهرد وه پيش
 رانا پهندو نوصح نه هر كهمو پيش
 واتش به شش ماه طهي كهرد نيم راه
 مهئموريم يهكسهر به فرمان شاه
 پهي تهسخير مولك ئيقليم وجود
 ئيمهش مهعاف كهرد نه سوجدو سوجود
 صهرفهن خهزينهي دهولت پهي سوپا
 جه نهقدو تهعين (١٤٩) مهكاره وخهركا
 ئه سستي جه كار ئيمه بو ظوهوور
 ههني به چ روو بشيم به حوضوور
 هم شا جه مهصرف مهكيشو زهره
 هم ئيمه نه شاخ ئه مهل بي تهمه

(١٤٨) كهيم : له دهسنووسهكهي (م)دا (كهم) نووسرابوو . ئيمه خويمان
وامان راست كردهوه .

(١٤٩) ههركهند (تهعين)يش كه له (تهعين)هوه هاتوه لهم شوينهدا مهعنا
ئه بهخشي ، بهلام ئيمه لامانوايه راستهكهي (نعين = نه عين) بووبي .

چاره هەر ئێدەن بە فرمان شا
 نە پەه ی رەزم کین ویمان کەیم فیدا
 بە ئیقبال شاھ خاطر کەریم شاد
 کۆشش کەیم نە جەنگ ، هەرچی بادا باد
 ئێد وات و سەردار چون مەردان مەرد
 وەسوەسەه ی لەعین پەه ی تۆپ تەعین کەرد
 شین بە جای ویشان زومرەه ی سەرداران
 تەرتیبدان بە تیپ تۆپ قونپاران
 جە هەردوو طەرەف صادر بی فرمان
 خیزا زەلزەلەه ی رەعد (۱۵۰) تۆپخانان
 قارەه ی قومپاران دوود دوور ئەنداز
 گرەه ی تۆپخانان ، نالەه ی تەپل باز
 گیزەه ی سەرسەنان ، تەقەه ی تەبەرزین
 بارشت تگرگ سەران بە زەمین
 شەقەه ی شەصت تیر ، ترەقەه ی ئیسپەر
 بریقەه ی شمشیر ، پرشت خەنجەر
 نە ئەبر جەسەد مەطەر بی بە خوون
 دوو فرسەخ صفحەه ی مەیدان لەعل گوون
 ئەسپان بی صاحب نە پرووی رەزمگا
 بەحری وار نە مەوج خوون مەکەرد شەنا
 هەر تەن وە بی سەر ، هەر سەر بی تەن بی
 غریو مەردان چون ئەهریمەن بی

(۱۵۰) رەعد : لە دەسنووسەکەه ی (م)دا (رعدو) نووسراوه .

جه دوود نيران نه سليجھي ئاتھش
 سه ما سيا بي ، زه مين مونه ققهش
 ئاخري نه لخناس غورپرا به له شڪهر
 ئاوهردن پهرئيش سوپا سه راسهر
 جه و طهرف وهزير خرؤشا به قار
 كهردن حملهي سهخت پهي سوپاي شه پرپار
 طهرفهين وهى طهور نه زديك بين به هم
 گردن يه قهي يهك به په نجهي ستهم
 صهرف كهردن حهربه به ضه رب قيصاص
 گا وهزير غالب ، گاهي نه لخناس
 ئاخري جه قه بضي قه ضاي نه خضهري
 به قووهي شه باب قه وس به شهري
 قه ده ر بي ته ركش غورووري شيتاب
 جه سوپاي وهزير نه مه ند راي صه و اب
 وه سوه سهي (١٥١) به دخوو توپ مه صائب
 ته وحيد جه توپان ضه مير كهرد غائب
 زه بوون بي سوپاي وهزير بي توپچي
 ئاخيز كهرد خه طهر بي وه چه رخه چي
 نه لخناس جه پئيش سوپاي نه ره ديؤ
 گه رمي دا به حه رب به نه عره ي غريؤ

(١٥١) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (وه سوه سه) . به لام له
 ده سنووسه كه ي (ح) دا وهك ئه مه ي لاي ئيمه ي لي ديته وه نووسراوه
 (وسوه سه) .

په هله وانې بی جه سوپای وهزیر

نامش به صهر بی مهرد بی نه ظیر

په ری نه لڅه ناس ئاوه ردش هوجووم

تیزهش دا نه صهر نه لڅه ناس شووم

ئیسپهر دا نه ریش سهردار پر فهن

سالم بی سهردار جه حه ربه ی گه زهن

سهردار شه ند په ریش که مه ند کینه

ئاوه ردش وه به ند سپهر د به فیتنه

یه ک مهرد هه نی ئاما جه مه یدان

مه شهوور بی ئیسمش به نوطق زوبان

ئامان به همداههردوو په هله وان

چه ند ضه ربه ت به یه ک دانو ستانان

ئاخر نه لڅه ناس به په نجه ی (۱۰۲) غه ییه ت

نوطقش که رد نه سیر ، سپهر د به توه مه ت

چون نوطق و به صهر ههردوو بین نه سیر

نه مه ند موباریز جه سوپای وهزیر

شکست وزیر از رزم تا به اردوگاه (۱۰۳)

سوپای نه لڅه ناس ئاوه ردن هوجووم

شکست وهرد سوپای وهزیر مه ظلووم

(۱۰۲) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (به په نجه) .

(۱۰۳) واته : به زینی وهزیر و هه لاتنی له مه یدانی شه ره وه تا کرا به

ئوردووگا که یدا . وشه ی (به اردوگاه) له ده سنووسه که ی (م) دا

به م جوړه نووسراوه (باوه ره کا) . .

گوریز که رد سوپای وهزیر یه کسه ره
 پشت دان به گورگان عهدوو چون به ره
 نه لخنه ناس جه پیش سوپای کینه خوا
 شکسته ی وهزیر به رد په ی خه یمه گا
 غورپرا به له شکر وهزیر مه تین
 جه توی خه یمه گا پیا بی جه زین
 تا خور نه چه شمه ی چه میم بی غورووب
 نه حه ربه ی کین بین شیمال و جه نووب
 به نه مر سه ردار له عین به دخوو
 داشان جه بوریه ی ئی عاده ی ئوردوو
 نه و شه و طه ره فه ین راحت بین جه کین
 نه لخنه ناس خورپره م ، وهزیر دل حه زین
 وهزیر په ی سولطان نه و شه و به ته عجیل
 عه رضه ئینشا که رد ، سپه رد به ده لیل
 واقیعات ره زم یه کسه ر که رد به بیان
 سیرعت که ر نه کار ، سوپا که ر په وان
 نه که ر نه کیانی سوپا به ئیمداد
 سوپا و ته خت و مولک یه کسه ر شی وه باد
 جه له شکر نیصفش شه هیدو کوشته ن
 به قییه ی نیصفش زه خمین و خه سته ن
 هم نوطق و به صه ر په هله وان کین
 هه ردوو نه سیرن جه به ند له عین

باقى ئىختيار به دست شاهەن
 ئەمرش چون قەضاي موبرەم رەواھەن
 تەمھير بى نامەى وەزير دانا
 ساعى نامە سەند ، راھى بى نە را
 جەودما وزير وە بى خەوف و بيم
 پەرى مەجر ووحان تەعين كەرد حەكىم
 پەنا بەرد بە ذات قەدىم موطلەق
 جە دەورەى ئۆردوو كيشا يەك خەندەق
 جە پيش خەندەق ھەم كيشان حەصار
 قايم بين جە پاى حەصار ئەفگار
 جە تۆى قەلە بەند ساكن بى لەشكەر
 تا خورشيد نە بورج مەشرىق كيشا سەر
 سەحەرگەھ وەزير داناي پىر ھونەر
 يەك مەرد فەھيم طەلەب كەرد وەبەر

نامە نوشتن وزير و مهلت خواستن از الخناس ملعون (۱۵۴)

پەرى ئەلخەنناس نامە كەرد ئينشا
 طەلەب كەرد موھلەت بە وەعدەى يەك ما
 چون جە طەرەفەين مەجر ووح فزوونەن
 ھەم وئيمان خەستەو ھەم ئەسپ زەبوونەن
 يەك مەرد جە صەف عالی ھيممەت بى
 مەرد خۆش كەلام ، ئيسمش ئولفەت بى

(۱۵۴) واتە : نامە نووسىنى وەزير و داواى پشوو كردنى لە ئەلخەنناسى
 لەعنەتى . ئەم وشەى (از)ە لە دەسنووسەكەى (م)دا بە ھەلە
 نەنووسراوہ ، بەلام لە دەسنووسەكەى (ح)دا ھەيە .

نامه‌ش دا به دست ئەو مەرد دانا
ئێلچى نامە سەند ، راھى بى نە را
ياوا بە ئۆردوو (١٥٥) نامەش کەرد تەقدیم
ئەلخەنناس مەضموون نامەش بى تەفھیم
دەردەم ئەلخەنناس بى تەکلێف و رەنج
طەلەب کەرد نە پێش موشى رەقەم سەنج

جواب نامەء الخناس بوزیر (١٥٦)

ئەمرش کەرد جەواب ئاوەرد بە تەحریر
عەمەوى ئەرشەد ! خیطاب بە وەزیر
پەى مەوقووف (١٥٧) جەنگ تا وەعدەى يەك ماھ
عەرضە مەنویسیم پەرى شەھەنشاه
بە سولطان وێم مەدەون مەعلوومات
ئەلبەت مەکیانۆ پەریم نیظامات
موجیب قانون سەفینەى نیظام
ھەم جە مەئالش مەکەرۆت ئیعلام
فەرماش بە گەنجوور حاضر کەرد خەلعت
خەرقەى نەمىمى بەخشا بە (ئولفەت)
خیزا نە مەجلیس (ئولفەت) بە خوشنوود
نە پرووى ئەلخەنناس بکەردش سوجوود

(١٥٥) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوە (باوردوى) كە ئەبى بە (بە ئۆردووى)،
بەلام ئەمە هەلەیهو (ى) كە زیادە .

(١٥٦) واتە : وەلام نامەى ئەلخەنناس بو وەزیر . لە دەسنووسەكەى (م) دا
بە هەلە (با وزیر) نووسراوە .

(١٥٧) ئەبوو (مەوقووفى) یا (تەوقیف) بوایە .

نامه‌ش ستانا راهی بی دهردهم
یاوا به حوضوور وهزیر به خورپرهم
نامه‌ش کهرد ته‌قدیم (بعد) (۱۵۸) سه‌لام
واناشان نامه سه‌راسهر ته‌مام
وهزیر ساکن بی جه نه‌ندیشه‌ی کار
په‌ی ئیمداد ههر رۆ دل نه ئینتظار

عرضه نوشتن الخناس بشاه خودش (۱۵۹)

جه‌ودما سه‌ردار که‌ردش ئیشاره
یه‌عنی نه‌لخه‌نناس دوو پرووی مه‌ککاره
واتش به ده‌بیر : عرضه‌ که‌ر ئینشا
فته‌ح‌نامه‌ی فتوور په‌ری شه‌ه‌نشا
جه‌ فه‌ر ئیقبال پادشاهی تو
شکست دام وه تیپ وه‌زیر شکو
دمای قه‌تل و عام شکسته‌ی دوشمه‌ن
دوو په‌هله‌وانش مه‌حفووظه‌ن جه‌ به‌ن
وه‌زیر هم جه‌ به‌ین حه‌ربه‌ی کارزار
ویش که‌رده‌ن په‌نهان خه‌نده‌ق و حه‌صار
که‌رده‌ن ده‌خاله‌ت به‌ ئیقبال شا
موهله‌تش داروون به‌ وه‌عه‌دی یه‌ک ما

(۱۵۸) ئەم وشه‌یه‌مان هه‌روه‌ک چۆن له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه‌ و
نووسی‌یه‌وه . ئەبێ مه‌به‌ست لێی (بعد) بێ واته : پاش سه‌لام ، له‌گه‌ڵ
نووساندنی به‌ وشه‌ی (سه‌لام) دا تا بێی به‌ (بعد السلام) .

(۱۵۹) واته : نامه نووسینی ئەلخه‌نناس بۆ لای پادشاهی خۆی .

که رده نم مه وقوف حه ربه ی کارزار
 نه مرت هه رچی هه ن زوو بکه ر ئیظهار
 عه رضه ش ته مام که رد سپه رد به ساعی
 ساعی چون ته رکه ش نه قه وس بی راهی
 بی ئارام قاصید یاوا به مه قصوود
 عه رضه ش ته قدیم که رد ، به شا که رد سو جوود
 شا فه رما عه رضه ش ده رله حظه وانان
 جه شادیی سولطان خورپرهم بی خه ندان
 فه تح نامه ی سه ردار شا پهری ته عظیم
 به خشا به شاره ت به هه رسی ئیقلیم

نوشتن سلطان جواب نامه اش و خلعت دادنش به یاور جهت الخناس (۱۶۰)

فه رما به وه زیر بنویسه جه واب
 پهری نه لخنه ناس ته حسین بی حساب
 مه ردانه گیی تو ته صدیقهن جه عام
 هه رچی تو که ری مه قبوولهن جه لام
 ته مام بی فه رمان طورپرهمی سولطانی
 سپه رد به ساعی به میهره بانی
 چه نی چه ند خه لعته شایسته ی شاهی
 با یاوهر ویش پهریش که رد راهی
 نه لخنه ناس زانا یاوهر جه سولطان
 با خه لعته نه و مه سنه دو فه رمان

(۱۶۰) واته : وه لامی نامه نووسینه وه ی سولتان و خه لاتدانی به یاوهره که ی
 بو نه لخنه ناس .

سوار بی به ئەسپ شەوقش خرۆشا
هەم کەرد ئیستیقبال ، هەم خەلعت پۆشا
هەم چەنی یاوەر نیشان نه چادر
هەم بەزم عوشرەت کەردشان حاضر
هەم وانان فەرمان ، هەم نۆشان بادە
هەم سەدای سەمتوور ساز بی ئامادە
نە ی جا ئەلخەنناس بمانۆ بە شاد
شەممی جە شای دڵ باوەریم بە یاد

**رسیدن عریضه وزیر بحضور پادشاهی
و امداد روانه کردن جهت وزیر (۱۶۱)**

یاوا بە سولطان عەریضە ی وەزیر
واناشان پە ی شا عەرضە ی پیر (۱۶۲) تەئشیر
موخبەر بی سولطان جە حال لەشکەر
مەدھۆش تەمام نە پرووی تەخت زەر
دما ی یەك ساعەت جە هۆش بی بیدار
طەلەب کەرد دەردەم دەبیر ئەفکار
واتش هە ی دەبیر مەر چیشەن عیلاج
پارە بی نامووس ، تەختم بی تاراج
دەبیر وات شاھم دڵ ماوەر بە جۆش
ئەسپاب دنیا گا تیش و گا تۆش

(۱۶۱) واتە : گەیشتنی نامە ی وەزیر بوۆ حوزوووری پادشاو یارمەتی پەوانە کردنی
پادشا بوۆ وەزیر .
(۱۶۲) لە دەسنووسە کە ی (م) دا لە جیاتیی (پ) نووسراوە (س) . دیارە
هەلە یە .

یه گشت نه گەردش چەرخ گەردوونەن
 ئاشارش (١٦٣) نه رەنگ بۆقەلەموونەن
 جە قەھرو ، جە لوظف نی یەن پایەدار
 ساتی نه صد رەنگ مەناتۆ ئاشار
 مەر ئیدەن ئەوضاع (١٦٤) دنیا پەرستی
 گا فتح ئوموور ، گاھی شکستی
 بفرما جەم کەر سوپای بی حساب
 رەوان کەر پەری وەزیر بە شیتاب
 دەردەم تەعین کەرد پەری هەر طەرەف
 جەم بین سەرداران تیپ تیپ و صف صف
 سیلسیلە ی سوپا چون موور خرۆشا
 خەیمە ی دلیران سەرزەمین پۆشا
 هەر طەرەف سوپا ئاخیز کەرد چون موور
 سەرداران یەك یەك ئامان بە حوضوور
 شا کەرد ئافەرین زومرە ی سەرداران
 بە لفظ تەعظیم فەرماش ئە یاران
 ئەلخەنناس شووم ئاوەردەن سوپا
 سوپای وەزیرش یە کسەر کەرد تەبا
 مەر یە غیرە تەن جەنگی دلیران !
 شەیاطین جە مولک شەرع کەرۆ طەیران

-
- (١٦٣) له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه (آسارش).
 - (١٦٤) له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه (اوزاع).

ٲه ماره‌ی کافر ئیبلیس جه بری یهن
ٲه لخنه ناس شووم ته مام دهه‌ری یهن

قه صدش نه ئیده‌ن له عین بی رام
ره و اج دؤ به حوکم سه‌فینه‌ی نظام (١٦٥)

هه‌ر که‌سی خاریج ئایه‌ی مونه‌ز زهل
یه‌عنی به ئه‌حکام قانون کو عه‌مه‌ل

وه‌ی ته‌ور جه ته‌فسیر ئایه (١٦٦) مه‌فه‌وو مه‌ن
هه‌م کو فر هه‌م ظولم فیسقش مه‌علو و مه‌ن

ٲه‌گه‌ر شه‌هید بان جه حه‌ربه‌ی جیهاد
جه عوقبا به لوظف حه‌ق مه‌بان دل شاد

ٲه‌ر کافر به ده‌ست هه‌ر که‌س بی مه‌قتوول
ذه‌نبش به ته‌واب حه‌ق مه‌کو قه‌بوول

زومره‌ی سه‌رداران ئامان به جه‌واب
که‌ردن ته‌نای شا به ره‌سم ئاداب

واتشان ئیمه‌ فه‌رمان به‌رداریم

به فه‌رمان شا گشت جان‌نیثاریم

(١٦٥) لیره‌دا دوا لاپه‌ره‌ی په‌رپووتی به‌رگی یه‌که‌می ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) ته‌واو
ٲه‌بی و له به‌یتی داها‌توه‌وه تا (٢٦٨) به‌یت ته‌نها له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی
(م) که‌نوسخه‌ی ئه‌صله ، نووسیمان‌ه‌وه ، ئیتر پاش ئه‌وه به‌رگی
دوو‌ه‌می ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) ده‌ست پی‌ٲه‌کا . ئه‌و به‌رگی دووه‌مه‌ش
بریتی‌یه له پاشماوه‌ی ئه‌م کتیبه (فه‌ضیله‌تی بنیاده‌م) له‌گه‌ل ته‌واوی
کتیبی (عه‌قیده‌ی ئیسلام) .

(١٦٦) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (ئایه‌ی) . ئاشکرایه ئه‌مه هه‌له‌یه‌و
راسته‌که‌ی (ئایه‌ی) وه‌ک ئیمه‌ نووسیمانه‌ته‌وه .

به ته و فیک حق دانای جیہاندار
 مه که روون کاری به سوپای کوففار
 مانۆ داستان تا ههزارو ههن (۱۶۷)
 ههر مه حفهل به مه دح (۱۶۸) سولطان بو پرهوشهن
 سولطان به جهواب شییران بی رازی
 طه لهب که رد نه پیش عیشق مه جازی
 به وهجه خه لعت خه رقهی مرواری
 پیش به خشا چهنی روتبهی سهررداری
 ههم کووس دره فش ، ههم خه یسهی خه رگا
 ههم قه بضو ههم صهرف ئوموور سوپا
 یه کسه ر عطا که رد به عیشق مه جاز
 جه بهین ئه قران که ردش سهر فراز

راهی شدن عیشق مجازی به سپهسالاری (۱۶۹)

به ئه مر سولطان سوپا بی سوار
 مه حمهل بین ستوور ، جه مهل به قه طار
 ده بده بهی ده هوۆل زه ننگو که ره نا
 له رزه دا نه جه رگ زه مینو سه ما (۱۷۰)
 طهی که ردن مه نزل سوپای بی ته قصیر
 به وه عدهی یه ک ماھ یاوان به وه زیر

-
- (۱۶۷) ههزارو ههن = ههزارو ئه ند ، واته : ههزارو کوسوور . له (ههزارو
 ئه وهنده) وه هاتوه ، کینایه یه له روژی قیامهت .
 (۱۶۸) مه دح : له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (متح) .
 (۱۶۹) واته : که وتنه ری عیشقی مه جازی به پایه ی سوپاسالاری یه وه .
 (۱۷۰) له ده سنوو سه که ی (م) دا به هه له نووسراوه (سماه = سه ماه) .

وهزير جه سويا پيش ياوا نهحوال
سوار بي دهردهم كهردش ئيستيقبال
وهزيرو سهردار نهزديك بين به هم
پيا بين جه نهسپ خهندانو خورپرهم
دهست دان به گهردهن ، به يهك دان سهلام
ههردوو جه نهحوال ويشان دان پهيام
ههردوو سوار بين راهي بين نه را
وهزير جه نهحوال پادشا پهرسا
سهردار جه صيحهت سولطان دا پهيام
هم لوظف سولطان به توش دان سهلام

رسیدن سردار باوردگاه (۱۷۱)

به رهئي وهزير ئيشارهي سهردار
بي به ئوردوو گاه بيروون حهصار
هر طهرهف خهيمه رهنك رهنك بي وه پا
سهردار پهي ئوردووي وهزير بي رهها
جه خهيمهي وهزير پيا بي جه زين
جهم بين جه مهجليس سهرداران كين
قههوهي بو عهنبهر وه قليا نهوه
دهور مدا ههردهم نه ديوانه وه
حاضر بي طهعام ، سفره بي گوشاد
واردشان طهعام ، خاطر كهردن شاد

(۱۷۱) واته : گهيشته ئوردووگاي سهردار .

جه و دما زومره‌ی سهرداران سهخت
 که ردن شه کوهی حال ویشان جه پای تهخت
 سهردار وات : یه کار قهضاو قهدهره‌ن
 ته قاضای وجود صینف به شه‌ره‌ن
 نه سپاب دنیا مایهش فریبه‌ن
 گا مهیل به فیراز گا په‌ی نه شیبه‌ن
 دائیره‌ی دهوران بی ئیعتیاره‌ن
 هر ساتی سه‌وداش جه یه‌ک بازاره‌ن
 گا تیش و گا توش ، گا عیش و شادی
 گا گریه و که‌دهر ، گاهی ئازادی
 زومره‌ی عارفان ئید که رده‌ن مه‌قبول
 نه شاد بی به گنج ، نه جه ره‌نج مه‌لورول
 په‌نا دهیم به ذات دانای جیهاندار
 ئیشه‌للا عهدوو مه‌بو خوارو زار
 هم که‌ردش به‌یان ئیعلانات شا ؛
 مه‌سروور که‌رد به لوظف سه‌راسه‌ر سوپا
 مه‌وعیظه‌ی سهردار یاوا به خیتام
 سهردار په‌ی خه‌یمه‌ی ویش که‌ردش خه‌رام
 نه و شه و شین جه خه‌و سوپا تا سه‌حه‌ر
 سه‌حه‌ر نه‌لخه‌نناس پیش یاوا خه‌به‌ر
 سوپای بی‌حه‌ده‌ن جه قاپی حه‌صار
 مه‌نماؤ نه عه‌ین خه‌یمه‌ی بی‌شومار

سوپای سه همگین ئیقلیم شهرعهن
پر خه یمه و خه رگا دره فش و دیرهعهن
ئیسیم سوپه هدارش عیشق مه جازهن
صاحب به زم و ره زم ، سوزو گودازهن

آگاه یافتن الخناس از آمدن سردار (۱۷۲)

ئه لخته تناس جه حال سوپا بی ئاگا
دهر له حظه عه رضه ئینشا که رد پهی شا
ها جه موئک شهرع سوپای بی شو مار
ئامان به ئیمداد وه زیر ئه فگار

عیشق مه جازی سوپه هسالارهن
صاحب تاج و تهخت ، هم نامدارهن
ئیدهن وه وظیفه ی به ندهی جان فیدات
موططه لیع کهم شاه جه هر واقیعات
عه رضه ش که رد ته مهیر سپهرد (۱۷۳) به قاصید
قاصید کوتا که رد طه ریق به عید
عه رضه ته قدیم که رد به حوضوور شاه
ئه مرش که رد ده بیر عه ریضه ش وانا
سولطان بی باک نه فس ئه هر مه ن
جه ئه ندیشه ی کار سازا ئه نجومه ن
ئه مرش که رد وانا عه ریضه ی سهردار
ره ئیش طه له ب که رد جه ئوموور کار

(۱۷۲) واته : ئاگادار بوونی ئه لخته تناس له هاتنی سهردار .

(۱۷۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا (سپر) بوو . دیاره (د) ه که ی په ریوه .

سه رهه نگان هه ر يهك ئامان به جهواب
 هه ركهس به ره ئيى بهيان كهرد سهواب
 جهوده م ئه زازيل وهزير ئه ولا
 ئاشووبه ي دهوران كه ريه گومرا
 عه رض كهرد پادشام هه ر ئيدهن ته دبير
 ره وان كه ي سوپا بى سه برو ته ئخير
 ئه ر رو خصهت به خشو وه نه م شه هريار
 من مه شوو وه ره زم حه ربه ي كارزار
 جه يومن و ئيقبال شاي هومايون فه ر
 سوپاو مه رزو بووم مه كه م موسه خخه ر
 شكوفا ده رده م سولطان جه شادى
 په ي جه مع سوپا كه ردن مونادى
 به وعده ي ده رۆز ته عجيل كه رد نه كار
 جه م كه رد په ي وهزير سوپا ي بى شومار
 يازده هم وهزير به ته عجيل و تاب
 ره وان بى چه نى سوپا ي بى حساب
 ئيبليس ها نه راي ويش مه كو گوزه ر
 جه هه ردوو ئوردوو تو بشنه و خه به ر

لشكر آراستن طرفين و شكست الخناس (۱۷۴)

عيشق مه جازى يهك هه فته ته مام
 ئاسووده خاطر نيشتهن به ئارام

(۱۷۴) واته : ئاماده بوونى سوپا ي هه ردوولا و شكانى ئه لخناس .

جه يهوم ههشتهم وهقت صوبح سهحر
 سوار بي به ئهسپ دا نه تهپل شهر
 نيم فرسهخي دوور جه ههردوو سوپا
 تپ تپو ، صف صف سوپا ونارا
 جه قلبو جه ناح سوپا دا تهرتيب
 دليران پهي رهزم عهدوو دا فريب
 جه دهنگ بوپيه ، جه گهرده ئهسپان
 يه كسان بي جه عهين زه مين و زه مان
 جه ولا ئه لخناس سوار بي به زين
 تهرتيب دا جه پيش سوپاي كوفرو كين
 بازووي پهلهوي به جهنگ كهرد گوشاد
 تهرتيب دا سوپا به كردار باد
 جه ئهبر قهضا باران ئه جهل
 دا نه مه زره عهي مهوت موعه ججهل
 خيزا چهر خه چي جه بهين دوو صف
 داشان به همددا حه ربه ي كين نه كهف
 فه رس كهردن گهرم جه عه رصه ي خه طهر
 صهرف بي جه بهين سه نان و طه بهر
 نه زديك بين به هم دوو ره وه ي سوپا
 ئاتهش دان به تپ حه ربه ي ره زمگا
 نيزه ئه ندازان پا نيان نه پيش
 گهرمي دان به حه رب بي خه وف و ئه نديش

ئاخر ئەلخەنناس سەردار گومرا
بە بۆرىيەى ھوجووم سوپا كەرد ئاگا

سوپا بە يەك جار ئاوەردن يىرشت
نەپپىچان عەنان سوپاي بەدسوروشت
داخل بين بە ھەم دوو بەحر جەيحوون
زەمىن لەعل فام ، ھەوا نىلى گوون

جەو طەرف سوپاي وەزىر مەجاز
شليك دان بە تۆپ تىزەى دوورئەنداز
جە شەرارەى نار گولوولەى تەوحىد
داخان بى سوپاي سەردار عەنيد

سەردار مەجاز وەزىر دلير
بەردشان پىرش ھەردوو نەره شير
كەردن قەتل و عام سوپاي بەدئەساس
شكيا ، شكست وەرد سوپاي ئەلخەنناس

كەردن قەتل و قى سوپاي كىنەخواھ
شكستەش بەردن تا بە ئۆردووگاھ (۱۷۵)
جە ئۆردووگاي وىش سوپاي پىر غەضەب
جە كىنە و كونيەت نيان بنيای حەرب

سەردار و وەزىر غورپان بە سوپا
بەردشان پىرش پەرى ئۆردووگا

(۱۷۵) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوہ (با باردوگاھ) بەلام دياره ھەلەيەو
راستەكەى (تا) يە .

به قووهی هوجووم وه زیرو سهردار
 سوپای نه لخناس کهردن تارو مار
 خه زینه و نه سپاب خه یمه بی غار هت
 دان نه ته پل عه یش بهرز به شار هت
 هم نوطق و به صهر به قووهی غیر هت
 نازاد بین ههردوو جه فیتنه ی توهمهت
 باز کهردن نه سپان ستوورو جه مهل
 به کسهره کیشان به نوردوو مه حمل

در بیان اوضاع گردون و صدمه روزگار (۱۷۶)

هر پوسه ن بازار چهرخ واژگون
 که سی مهست مهی ، که سی غرق خون
 که سی ناسووده ی تاج و دهوله تن
 که سی سهرگردان صحرای نه گبه تن
 که سی مه قامش تهخت شاه ی بهن
 که سی طه عمه ی شیر به برو ماهی بهن
 که سی ستاره ی تهختش مه سیجه ن
 که سی قه ید خاك بهختش قه بیجه ن
 دیشه و (۱۷۷) نه لخناس ده ماخش چون بی
 ئیسته وهی طه وره بهختش نیگون بی

(۱۷۶) واته : باسی باری گهردوون و مهینه تی رۆژگار . له ده سنووسه که ی
 (م) دا وشه ی (اوضاع) به (اوزاع) نووسراوه .
 (۱۷۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسرابوو (دشو) . ئیمه به مجوره مان
 راست کرده وه .

هەر ئێدەن فریب ئوموور جیهان
گا فهتحو شکست ، گا گریه و (۱۷۸) خەندان

نەمەند جە وهزیرو ، سەردار دوود داغ
یاوا (۱۷۹) به ئوردووی ویشان به دەماغ

عەد کەردن حیکمەت ئوموور فائیز
فەضل چوار نەعمەت جە هەر لەدائید

ئەووەل جە دوشمەن ئەخذ ئینتیقام
دووهم به ویصال مەحبووب شادکام

سەییەم پەیی شاهان حوکم عەدالەت
چەهارەم وهطەن جە دما فیرقەت

ئەلحاصل ئەو شەو سوپای بیحساب
به ئاھەنگ و عەیش شین نە جامەیی خواب

نوشتن فتح نامە به پادشاه دل (۱۸۰)

سەحەر بیدار بین به شادی و خوڕپەم

سەردار و وهزیر هەردوو چەنی هەم

هەردوو موشتەرەك عەریضە پەیی شا

فەتحو رەزمگای ویشان کەرد ئینشا

سپەردن عەرضە به پەیک ئەفکار

رەوان بی ساعی بی صەبر و مدار

(۱۷۸) لە دەسنووسەکەیی (م) دا نووسرا بوو (گریهیی) . ئیمە ئەوەمان بەلاوە
هەلە بوو .

(۱۷۹) ئەبوو (یاوان) بوایە . هەلەیی لەمچەشنە لە شیعیری فەقی قادردا زۆرە .

(۱۸۰) واتە : نووسینی نامەیی سەرکەوتن بوو پادشای دل .

نامهش دا به دست سولطان دانا
 که ردش سوجدهی شو کر جه مشید جه مجا
 به ئه مر سولطان عه رضه شان وانا
 به هه ردوو سه ردار ئافه رین وانا
 ده ریای شه وق شا جه صه فوه ت دا مه وج
 کولاه فه خرش یا ونا (۱۸۱) به ئه وج
 ره وان که رد فه رمان ده رده م شه هر یار
 فه تح نامه ی شیران په ری هه ر دیار
 گه نجوور به فه رمان جیهان په ناهی
 گوشاد که رد قایی خه زانه ی شاه ی
 کو که رد جه واهیر جه له عل و یاقووت
 جه فه یروزه ی کان ئه لماس و زمرووت
 جه ئه سلجیه ی جه نگ ، جه تیرو که مه ند
 چه نی چه ند ئه سپان خاصه ی دل په سه ند

**روان کردن خلغتهای گوناگون با تحسین و تعظیم
 جهت وزیر و عیشق مجازی (۱۸۲)**

به وه جه خه لعته په ری ئیف تیخار
 کیانا په ری وه زیرو سه ردار
 ته حسین شیران ئاوهر د به ره قه م
 سپه رد به ئیلچی ره وان بی ده رده م

(۱۸۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (یاوانا) به لام هه ته یه .
 (۱۸۲) واته : ناردنی خه لاتی جو راو جو ر له گه ل ئافه رین و قه درزانین بو وه زیرو
 بو عیشقی مه جازی .

خه لعت شاهي و موسنهد فه رمان
ياوا به ئوردووي (۱۸۳) ته عجيل به دهوان

ياوا به سهردار وهزير ئاگاهي
كه ردن ئيستيقبال خه لعت شاهي

سهرداران چه ني ئيلچي به ئيعزاز
داخل بين نه توي خه يسه (۱۸۴) عيززو ناز

جه توي خه يسه گاه وانا شان فه رمان
كه ردن حه مدو شوكر نيعسه ت سولطان

نه تهخت عوشه ت نيشتن به شادي
خيزا زه مزده مه ي موباره ك بادي

به ئه مر سهردار ، ره ئيي وهزيري
ره ونه ق دان وه به زم باده ي حه ريري

نه ي جا دليران بنيشان به شاد
ئه لخه تناس شووم باوه ريم به ياد

ئه و رپوژ جه مه يدان شكست وه رد له عين
فيرار بي چه ني سوپاي كوفرو كين

شروع بواقعهء الخناس (۱۸۵)

چه ني مه جرووحاز ذه ليل و خه سته
سه رو ده ست جه ضه رب كه ده ر شكسته

-
- (۱۸۳) ئه بي (ي) ئوردووي زياد بي .
(۱۸۴) له ددسنووسه كه ي (م) دا (خيمه) نووسراوه ، به لام هه ليه .
(۱۸۵) واته : ده س كردن به هه راي ئه لخه تناس .

چیهره‌ش به‌ستهن چین خهم خه‌جاله‌ت
سینه‌ش پر نه دوود ئاه ده‌لاله‌ت (۱۸۶)

جه بیم ته‌عقیب ئوفتان و خیزان
نه‌بی ئارامش هر ئان و زه‌مان

یه‌ک رۆ وه‌قت صوبح جه دوور که‌رد نیگا
ئاما نه عه‌ینش خه‌یمه‌ی باره‌گا

میهماز (۱۸۷) دا به‌ئه‌سپ ، پا نیا نه پیش
دیق‌ه‌ت که‌رد نه کار شیر بی‌ئه‌ندیش

زاناش یه ئیم‌داد ویشه‌ن بی‌گومان
سو‌په‌هدار ئیبلیس دره‌فش سیان

نوقطه‌ی ئیحتیاط جه‌ولا بین ئا‌گا
دیشان نه رای چۆل په‌یدا بی سو‌پا

ده‌رده‌م به‌سه‌ردار سو‌پا دان خه‌به‌ر
دیاره‌ن جه‌گه‌رد سیا چون له‌شکه‌ر

ده‌رله‌حظه‌ فه‌رما له‌عین عه‌نید

به‌چه‌ند مه‌رد چه‌نی خه‌طه‌ره‌ی په‌لید

بزنان چیشه‌ن گه‌رد سیا‌هی

ئه‌گه‌ر دوشمه‌ن بۆ زوو ده‌ن ئا‌گاهی

(۱۸۶) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسرا‌بوو (ضاللت) . ئیمه‌ لامان و‌ابوو لی‌ره‌دا
مه‌به‌ست (ده‌لاله‌ت) ه‌و نووسه‌ره‌وه‌ به‌ باشی شاره‌زای نووسین نه‌بو‌ه‌و
به‌هه‌له‌ی نووسیوه‌ته‌وه‌ .

(۱۸۷) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا (مه‌مز) نووسرا‌بوو . راسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ که
ئیمه‌ نووسیومانه‌ .

خه طهره‌ی له‌عین چه‌نی دلیران
 یاوان به سوپا ته‌عجیل به ده‌وان
 خه طهره‌ی په‌لید نیگا که‌رد به زوور
 ئەلخه‌تناس شیر شناسا جه دوور
 پیا بی جه زین خه طهره‌ی مه‌ردوود
 شی په‌ی ئەلخه‌تناس وه‌نه‌ش که‌رد سو‌جوود
 په‌رسا ئەلخه‌تناس ئەحوال پده‌ر
 واتش سالمه‌ن قه‌لبش جه که‌ده‌ر
 په‌ی ئیم‌داد تو ویش نامان به جه‌نگ
 رۆشنی جه‌ه‌ین عه‌دوو کو به زه‌نگ
 تو په‌ی چیش وه‌ی طه‌ور نامای به ته‌عجیل
 منما‌تو سوپات جه‌ه‌ینم قه‌لیل
 واتش : مه‌په‌رسا جه‌ حال و ئەحوال
 سوپا ته‌خت و به‌خت یه‌کسه‌ر پایه‌مال

رسیدن الخناس باوردوی ابلیس (۱۸۸)

که‌ردش حیکایه‌ت تا شین به ئۆردوو
 خیزا جه‌ ئۆردوو هه‌نگامه‌ی غلوه
 پیا بی ده‌رده‌م ئەلخه‌تناس جه‌ زین
 سو‌جده‌ که‌رد نه‌ رووی ئیبلیس له‌عین
 ئیبلیس ده‌رله‌حظه‌ جیش په‌رسا خه‌به‌ر
 جه‌واب‌دا وه‌نه‌ش جه‌ خه‌یرو جه‌ (۱۸۹) شه‌ر

(۱۸۸) واته‌ : باسی گه‌یشتنی ئەلخه‌تناس به ئۆردوو‌گای ئیبلیس .
 (۱۸۹) ئەم (جه‌) یه‌ له‌ ده‌سنوو‌سه‌که‌ی (م) دا نه‌بوو ، به‌لام ئیمه‌ لامان‌وابوو بو‌ه
 نووسه‌ره‌وه‌ له‌بیری‌چوو‌ه .

دهست ته ته سسوف دا نه كه للهى سهر
 به قهى وئش درى شووم به دئه ختەر
 جه داخ فرزه ند وئش مه كه ردش داد
 چهپ چهپ ريش وئش مه كه ند (۱۹۰) به فریاد
 دهردهم به فرمان سالار سوپا
 ئوردوو كه ردن بار ، راهى بين جه را
 جو شا جومجومهى سوپای سولطانى
 كيشان دره فشان سیاى قه طرانى
 مه نزلان طهى كه رد به ته عجيل و تاب
 سهردا به خودوود سوپای بى حساب
 ياوان به نه زديك عه رصهى ره زمگا
 ئه مر كه رد سوپا خه يمه كه ن وه پا
 نه سهر چه شمهى ئاب سوپای ئيبلىسى
 وه پا كه رد خه يمهى نىلى و قه قنه سى
 سوپای بى شومار جه خه يمهى خه رگاھ
 وئنهى له ككه ئه بر زه مين كه رد سیاھ
 ئاتەش دا به توپ سه لام جه مه غريب
 خيزا جه دوشمەن زه لزه لهى مه هيب
 چون ياوا به سه مع سهر دار وه زير
 هه ردوشان به توپ جه واب دان ئاهير
 نوقطهى قه راوئ به رشى جه مابهين
 شين جه جامهى خواب سوپای طه ره فهين

(۱۹۰) له ده سنوو سه كهى (م) دا نووسراوه (مكن = مه كه ن) .

عرض آگاهی شدن از آمدن ابلیس و نوشتن بسطان دل (۱۹۱)

سه‌حەرگا وه‌زیر سه‌ردار سوپا
عه‌رضه‌شان په‌ری سولطان که‌رد ئینشا

ها سوپای بی‌حده‌جی شای نه‌مماره
ئامان با سوپای توپ و قومپاره

سوپه‌هدار ئیبلیس وه‌زیر نه‌ولا
ئامان با حه‌شهم نگین و کولا

مه‌رد موده‌سیس ، به‌دخووی به‌دنه‌ظه‌ر
سه‌ردار مه‌کسوور (۱۹۲) دارۆ به‌را به‌ر

ئیده‌ن شایسته‌ی شه‌ئن خه‌ده‌مات
موطظه‌لیع که‌روون شا‌جی واقیعات

هه‌ردوو عه‌رضه‌شان یاونا به‌مۆر
ئیلچی ستانا نه‌را که‌رد عوبوور

نه‌و طه‌ره‌ف ئیبلیس وه‌قت صوب سه‌حەر
هۆریزا نه‌خه‌و نیشته‌نه‌تخت زه‌ر

سه‌رداران جه‌م بین جه‌خه‌یمه‌ی دوو روو (۱۹۳)
نه‌ئوموور حه‌رب که‌ردن گه‌فتوگوو

(۱۹۱) واته : باسی ئاگاداربوون له هاتنی ئیبلیس و نامه نووسین له‌م‌بابه‌ته‌وه
بو پادشای دل .

(۱۹۲) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا (مکتور) نووسراوه . مه‌به‌ست له (مه‌کسوور)
سه‌رداره پیشووه به‌زیوه‌که‌ی له‌شکری ئیبلیس .

(۱۹۳) له ده‌سنووسه‌که‌دا به‌م‌جۆره نووسراوه : (دورو) . دوور نی‌یه (اوردو =
ئوردوو) بووبی و به‌هه‌له‌وا نووسرابی . خو ئه‌گه‌ر (دوو روو) بی ، نه‌وه
واته خێوه‌ته‌که‌به‌هه‌ردوو دیوه‌که‌یدا هه‌لدراوه .

ئىبليس كەرد گوشاد قاپىي حوجرهى فەن
ئاما بە گوفتار بە دخوى ئەهرەمەن

وات بە سەرداران مەن داروون رايى
نامەى دڵپەزىر فەرەح ئەفزايى

هەم پەرى سەردار ، هەم پەرى وەزىر
هەم تىش و هەم تۆش دەرج بوو جە تەحرىر

شارەزام جە كار عىشق مەجازى
بە زىب و زىنەت زوو مەبۆ رازى

بە حوسن مەلىح ، بە دىباو درەم (۱۹۴)
بە ئەنواع لوظف ئىحسان و كەرەم

مەكەر ووش رەوان چەنى خەطەرە
خەطەرەى عەبىيار مەدەر ووش تەفرە

هەر شەو ئەاخەنناس وەسوەسەى عەبىيار
رەوان كۆ پەرى وەزىر و سەردار

هەم سوپاي وەزىر جەو حەصار ماتەن
ئەو حەصار تەوچىد نەفى و ثوباتەن (۱۹۵)

(۱۹۴) لە داوینى لاپەرەى نوسخەكەى (م) دا نووسراوه «بە حسن ملىح بدىبا
درم» . ئەم نووسىنە بەردەبازىكە بۆ دىارى كردنى سەرەتاي لاپەرەى
داهاتوو ، لە نووسىنى پىشووанда باو بووه ، كەچى لە سەرەتاي لاپەرە
داهاتوو كەدا نووسراوه « بە حسن ملىح بدىبا درم » . ئىمە لامان وایە
هەردووکیان واتە چ (بە دىبا) و چ (بە دنیا) ئەگونجین ، بەلام (بدىبا =
بە دىبا) چاکترە چونکە (دنیا) كە (درەم) یش ئەگریتەوه . دىبا :
قوماشىكە لە ئاورىشم .

(۱۹۵) ثوباتەن : ئىثباتەن . لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوه (سپاتا) .

خه نده قش طاعت شه و بيداری يهن
 نه لخناس جه ئيد دهر دش کاری يهن
 مهر هم به فنون عياران کار
 گوشاد کن طهريق خه ندهق و حصار
 وه رۆژ خه طه ره و وه شه و وه سوه سه
 دهوان دن جه تۆی سوپای (حده) (۱۹۶)
 سکهی نهنگ نام به صولح دهيم ره و اج
 وهر نه به هيچ نهوع نه بو عيلاج !
 سهر داران يهك يهك ئامان به جه و اب
 كه ردشان نه نای ره ئيش بي حساب
نامه نوشتن ابليس عليه اللعنة بوزيرو سردار (۱۹۷)

طه لب كه رد وه بهر وه زير فنون
 ئاوه رد به ته قدیر موفسيدهی نه فسوون
 نويسا نامه خيتاب به وه زير :
 نهی نهخ نه رشده دانای دل په زير
 هه رچه نده حيكهت ئامۆزيبی لوقمان
 تهرك نه ده بهن جه لای عارفان
 نه ما چون سينم جه تۆ زيادهن
 نه رگوش كهی په ندم شيمهی نه مجادهن

(۱۹۶) شيوه نووسی ده سنووسه كهی (م) بو (حده) يشو (حده شه) يش
 ده ست نه دات ، به لام هيچيان مه عنا نابه خشن . ئيمه لامان و ايه
 راسته كهی (حده) بي .

(۱۹۷) واته : باسی نامه نووسینی ئيبليس نه فرینی خودای لی بی بو وه زير و
 سهر دار .

هه رچی ههن جه عيلم ذات نه کبه رهن
نيک و بهد جه حوکم قهضاو قهده رهن

سه عیدو شهقی جه بهطن ماهر
(جفّ القلم) هن جه ههر خه پرو شهر

ههم داروون نه سپاب په ری مودده عا
جه نایه ی قه دیم حهق که ردهن نه دا

ثبت (۱۹۸) بی عیسیانم جه لهوح قیده م
خهلق که رد نه سپابش نه سو جده ی نادم

جه نه زهل ته بت بی ئیغوا ی (بوالبشر)
خهلق بی نه سپابش به نه کل شه جه ر

په ی ئید وه ی طه وره ته رتیب دا مه قصوود
تا نه سما ی صیفات به یؤ به وجوود

به کرده ی گونا مه یؤ به ظوهوور
نه سما ی حه لیمی و سه تتاری و غه فوور

ره حمان و ره حیم ، ههم عه فوو ره ئووف
مه یؤ به صیفات ویشان بان مه و صووف

نه ر نه یؤ ته صدیع داروون ریوا یهت
شه ممی (۱۹۹) جه نه حوال ویم که م حیکایهت

(۱۹۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مثبت) ، به لام دیاره هه آله ی
نووسه ره وه یه .

(۱۹۹) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (شیمهء) به لام دیاره هه آله ی
نووسه ره وه یه و راسته که ی (شه ممی - شه ممه یی) یه .

بیان اصل و حکایت گذشتهء خودش (۲۰۰)

ئه صلّم نوجه بای طائفه ی جان بیم
صاحب تهخت و بهخت سهرو سامان بیم
به دیده ی دیقتهت نیگام که رد نه کار
زانام به ئه فکر طائفه ی شه پرار
موبته لا مه بوون به به لای عظیم
نه شه بایی عومر به به حق بیم ته سلیم
جه قه هر قه ههار که ردم ئه ندیشه
طریق تهواب به حق که ردم پیشه
وهی تهور جه تهقوا حهریص بیم عه نید
رووی زه مین یه کسر که ردم به مه سجید
هه ر یه ن حهریص بیم جه تهقوای ته قدیس
مه شهوور بی جه ئه رض ئیسمم به حهریص (۲۰۱)
نه مه ند جه زه مین جیش نه که م سجوود
به ئاخر نالام به قایی مه عبوود
جه قایی ئه علاش که ردم ته مه ننا
سهقف سه ماوات وه نه م که رد عطا
نه واتم ئه ر خهیر من دارو جه ئان (۲۰۲)
ئه وسا عطا کهر سهقف ئاسمان

(۲۰۰) واته : باسی ره گهزو بنه چهو سهرگوزه شته ی خو ی .

(۲۰۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (حریس = حهریس) .

(۲۰۲) واته : له داوا که مدا نه موت ئه گهر سوودی منی تیایه بمده ری و ،

به هو ی ئه و مهرج باس نه کردنه وه تی که وتم و بوو به مایه ی نه گبه تیم .

دوعام قوبوول بی شیم پهری فهلهك
 بیم به موده پریس چند هزار مهلهك
 چونكه جه نه زهل ئیدش بی تهقدیر
 تهقدیر به تهدییر نمه بو تهغیر

به رصیصای عایید ، به لعه م و باعوور (۲۰۳)
 به مه غرووری زوهد هه ر سی (۲۰۴) بین مه قهوور
 چند ئیمان به کوفر ، چند کوفر به ئیمان
 جه مه شیته (۲۰۵) حهق مه نما تو به کسان
 هه ر گاه به ی طه وره ن جه ی ده هر نه گبهت
 په ی چیش مه ئیووس بان جه عه یش و عوشرهت
 نه که رده ن عادهت زومره ی عوره فا
 قیسمهت ئیمپووز به خشو به فه ردا
 به طال کهیم (۲۰۶) نه دل مونا زه عه ی جه یش (۲۰۷)
 به که یف به شایی و ئیمان که ریم عه یش
 جه هه ر خه یرو شه ر ئه ر بین ئیتتیفاق
 حیفظ مه بین جه شه ر که ده رو نیفاق

(۲۰۳) به رصیصاو به لعه م و باعوور : هه رسیکیان له خوا په رسته کانی
 به نی ئیسرائیل بوون ، له نه نجامدا له خو بایی بوون له خسته ی بردن و
 به کافری مردن .

(۲۰۴) له ده سنووسه که ی (م) دا له جیاتی (بین) نووسراوه (بیم) ، به لام دیاره
 هه له یه .

(۲۰۵) مه شیته : مه شیتهت .

(۲۰۶) له ده سنووسه که ی (م) دا له جیاتی (کهیم) نووسراوه (کم = کهم) ،
 به لام دیاره هه له یه .

(۲۰۷) له ده سنووسه که ی (م) دا له جیاتی (جه یش) نووسراوه (چیش) ،
 به لام دیاره هه له یه .

[الصلح خير] كه لام حهققهن
 ههم وهفا به عهد صيدق موطلهققهن
 بو سا طهرفهين به عهد نايين
 تهبديل كهيم به صلح موچاره بهي كين
 خاصه ي شاهانهن عهدل گوستهري
 نيظام دوؤ ئوموور رهعيهت (٢٠٨) پهروهري
 پهي توحفه ي جهننهت ، ئه ر بو ئه ر نه بوؤ
 ويتان جه دنيا مه كه ن ره نجه روؤ
 حهق پهي كام تهن شه هوهت كه ردهن خهلق
 پهي قووه ي جه سه د خهلقش كه ردهن خهلق
 به مهنع ههردوو شهرع كه ردهن ته كليف
 ههم جه بي خوابي كه ردهنش ته عريف
 چون كه ريمهن حهق غه فوورو ره حيم
 ئه بله ه ئه و كه سه ن (٢٠٩) جه حهق كه روؤ بيم
 هه ر كه سي ئه سباب به زمش كه رد عوشهت
 جه دماي مه و تش مه ما تو شوهرهت
 پهي عيشق مه جاز ، ههم په ري وه زير
 دوو نامه ش وه ي طهور ئاوه رد به ته حرير
 وات : تو ئيلچي باي نه هه ر هه نكامه
 نه داروؤ لوزووم ته حرير خامه

(٢٠٨) رهعيهت : له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (رهعيهء) ، به لام ئاشكرايه
 هه له يه و (ت) ي خري ئاخري وشه كه بووه به (ههمزه) .
 (٢٠٩) له ده سنووسه كه ي (م) دا به هه له له جياتي (ئه و كه سه ن) نووسراوه
 (دو كسا = دوو كه سه ن) .

به سكهه‌ی نه‌فكار ته‌قرير دهر ره‌واج
 سفارش په‌ی تو‌نی‌یه‌ن ئی‌حیاج
 ره‌سم قه‌دیمه‌ن په‌ی ته‌صدیق كار
 نامه‌ په‌ی ئیلچی دارۆ ئیعتیار
 نامه‌ش كه‌رد ته‌مه‌یر ئیبلیس عه‌نید
 سپه‌ردش به‌ ده‌ست خه‌طه‌ره‌ی په‌لید
 چه‌نی كه‌نیزان با توحفه‌و دینار
 سپه‌رد به‌ خه‌طه‌ر به‌رۆش په‌ی سه‌ردار

راهی شدن خطرہ بنزد وزیر و سردار مجاز (۲۱۰)

راهی بی نه‌ را عه‌یار گو‌مرا
 جه‌ خه‌یمه‌ی سه‌ردار مه‌جاز بی پیا
 به‌ ره‌سم قانون نامه‌ش گرد (۲۱۱) به‌ كه‌ف
 به‌ سو‌جده‌ی سو‌جوود سه‌لام دا به‌ صف
 (توحفه‌و) هه‌دییه‌ به‌ ره‌سم پیشكه‌ش
 ته‌قدیم كه‌رد جه‌ پیش سه‌ردار سه‌ركه‌ش
 (نه‌و) به‌ خو‌ش‌حالی هه‌دییه‌ش كه‌رد قوبوول
 (هه‌م‌جه‌) ما‌جه‌رای ئوموور بی مه‌لوول (۲۱۲)
 دهرله‌ظه سه‌ردار وانا نامه‌ی ویش
 سه‌رسام بی دهرده‌م به‌ دل دا ته‌شویش

(۲۱۰) واته‌: كه‌وتنه‌رئیی خه‌ته‌ره‌ بو‌ لای وه‌زیرو سه‌رداری مه‌جازی .

(۲۱۱) گرد: گرت .

(۲۱۲) وشه‌کانی ناو كه‌وانه‌كان به‌ بو‌چوونی خو‌مان دامانناون چونكه‌ له‌ ده‌سنووسه‌كه‌ی (م) دا ئه‌م دوو به‌یته‌ له‌ په‌راوئیزدا نووسرا‌بوونه‌وه‌و شوئینی یه‌كه‌م وشه‌یان په‌رپووت بو‌بوو درابوو .

نه مه جبهه‌عی فیکر خه یلی کورد خه یال
په سه‌ند کورد مه‌ضموون نامه‌ی به‌دفعال

په رسا جه ئیلچی سهردار که بیر
واتش به‌یان که ره جه وه‌زیر ته‌قریر

ئیلچی به‌ته‌عجیل ئاما به‌گوفتار
ئه‌دا کورد ته‌نای شایسته‌ی سهردار

واتش جه ئه‌میر مه‌رد مه‌ئذوونم
مه‌ئموور سهر به‌ست نه‌وع فنوونم

داروون سفارش وه‌زیر موختار
په‌ری ئه‌نجومه‌ن مه‌که‌روون ئیظهار

زومره‌ی ئومه‌رای سهردارو وه‌زیر
ئه‌ر جه‌م بین یه‌کسه‌ر مه‌که‌روون ته‌قریر

ئه‌ر قه‌بوون بی‌قه‌ول جه‌لای ئه‌نجومه‌ن
ته‌سهیل مه‌بو کار ئوموور هه‌ر فه‌ن

سهردارو ئیلچی هه‌ردوو بین سوار
یاوان به‌چادر وه‌زیر موختار

ئیلچی کورد سو‌جده‌ی وه‌زیر ته‌عظیم
نامه‌ش نه‌پای ته‌خت وه‌زیر کورد ته‌قدیم

ته‌قریر ئیلچی مه‌ضموون ته‌حریر
ئه‌ئه‌ر کورد نه‌قه‌لب فه‌رخونده وه‌زیر

انجمن ساختن وزیر در جواب ایلچی (۲۱۳)

سازا نه نجومه ن په ی ده‌فخ ئیشکال
نه‌وسا جه ئیلچی و وزیر که‌رد سوئال
ئاما به جه‌واب مه‌رد حیلہ‌ساز (۲۱۴)
نه‌دا که‌رد نه‌نای هه‌ردوو سه‌ر نه‌فراز
وات ئینده‌ن مه‌رام و وزیر نه‌ولا
ته‌سکین دو حه‌ربه نه سه‌فک دیم
ئینده‌ن وه‌ظیفه‌ی مه‌سوور صادق
جه ئوموور کار حیکمه‌ت بو حاذیق
نه‌گر نیفاق بو جه به‌ین ده‌ولت
به ته‌له‌ف مه‌شو ئیقلم و میلله‌ت
هه‌م خه‌زنه‌ی ده‌ولت مه‌کیشو ضه‌ره‌ر
هه‌م مه‌زره‌عه‌ی مولک مه‌بو موسه‌خه‌ر
هه‌م نه‌سیمه‌ی مه‌وت نه سه‌فچه‌ی جیهان
خاموش مه‌کو شه‌مع جه‌نگی جه‌وانان
هه‌م هه‌ر که‌س جه مولک مه‌بو هه‌راسان
موله‌وووت مه‌بو ئوموور جیهان
ئیمه‌ چون نه‌رباب مه‌سنه‌دو جاهیم
و که‌لای ده‌ولت ئوموور شاهیم

(۲۱۳) واته : کور کو‌کردنه‌وه‌ی و وزیر بو وه‌لام‌دانه‌وه‌ی ئیلچی .

(۲۱۴) ئیشاره‌ته بو فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر که نه‌فه‌رموی : (الفتنة نائمة ، لعن الله من ايقظها) واته : ئاژاوه که‌و سه‌ری ناوه‌ته‌وه ، له‌عنه‌تی خوا له‌وه‌ی بیداری نه‌کاته‌وه .

ئەر مولك سولطان بهيؤ به ته تنظيم
 ته حسينه ن موعيب وزهراو نه ديم
 ئه گهر خه جال بي نه مولك ههر سولطان
 مه وانان نه فرين به موقه رره بان
 ئەر جهى مه صالح به هم دهيم ئولفهت
 ئيتتيجاد مه بؤ جه بهين دهولهت
 ئيد خاصه ن پهى جه نك نه كه ريم ئيلحاح
 ئه دا كه يم شرووط ئهركان ئيصلاح
 صلح هم به يهك نه وع مه بؤ پايله دار
 جه بهين ههر دوو ئيلچى دهيم قه رار
 سولطان ئيمه دارؤ سى ئيقليم
 ههر ئيقليم دارؤ ئوموور موهم
 پهى ههر سى ئيقليم سى مه رد دهير
 رهوان كه ن ههر يهك به وهجه سه فير
 هم ئيمه به و طهور دوو مه رد فهيم
 مه كه ريم رهوان پهى ههر دوو ئيقليم
 هم جه طه ره فهين دوو دانا وه زير
 ته عين بؤ به رسم سه فير كه ير
 جه بهين ويشان ههر چى دان قه رار
 مه نذوون بان ههر دوو جه ئوموور كار
 هم به واسيطه ي سه فيران كار
 شاهان جه ههر مولك مه گيرو ئه خبار

جه هر حاديتهى جهواب و سوئال
به سهعى سهفیر هل مه بو ئیشکال

ئیدهن جه وهزیر ته حریر و ته قریر
هه رچی ههن جهواب مه که ران ته ئخیر

سهردار مه جاز ، وهزیر ئه فکر
ههردوو موته فیق ئامان به گوفتار

واتن به ئیلچی ئه ی مهرد پر فام
له حظی نه چادر سهردار به ئارام

بنیشه نه و جا به ئیستیرا حهت
تا مه که ریم وهزن که یل سه لاحت

هۆرئزا ئیلچی وه بی چوون و چه ن
خیزا گفتو گو به یین نه نجومه ن

هه ر که سى په ی ره ئی ویش مه که رد ئاهه نگ
به عضی نه صولح بین ، به عضیشان نه جه نگ

به ئاخر سهردار جه ده ریای ئه فکر
به راوه رد لوئلووی ته قریر گوفتار

واتش هه ر ئیدهن سهواب ئوموور
به تال که یم نه دل فیتنه ی شهرو شوور

مودده عى وهی طهور بی ذه لیل و خوار
مرووهت خاصه ن په ی مهرد هوشیار

ئه و که رد فه راموش هه تک ئه لچه ناس
تاراج خه یسه و خه زینه ی ئه ساس

خوبو ووص ئه و ههرچی که رده نش ته عریف
 شه ئنه ن په ی ئیمه ته قلید ته کلید
 هیمان ئه و په ی صولح توش که رده ن ده عوه ت
 تو په ی چیش نه که ی چه نیش مه صلحه ت ؟!
 ههرچه نده وه زیر ویش به دسروشته ن
 نه مما جه چه ققه ن ههرچی نویشته ن
 حه ره که ی ئیلچی هم به ئوصووله ن
 ته قریرش په سه ند نه هل عوقووله ن
 جه سالیک راه وه ی طهور نه خبارهن
 مو عاره ضه ی نه فس سه خت دیشوارهن
 په ی ئاسووده گی به ین ده وله ته ین
 نه تفه ع عامنه ن سه فیر جه ما به ین
 هم به واسیطه ی سه فیر نه جیهات
 ده ولت مه که رو که سب مه علوومات
 حه دیشه ن جه له ب نه بی بی نه برار :
 له عنه ت به رانکه س فیتنه کو بیدار
 حوضضار مه جلیس به عزیزو ته مکین
 که ردشان به ره ئی سه ردار ئافه رین
 واتش به وه زیر چیشه ن ته دبیرت ؟
 نه ی مه جمه عه ی فیکر نی یه ن ته قریرت ؟
 وه زیر وات : ره ئیم نه مر سولطانهن
 وه رنه صولحو جه نگ جه لام یه کسانهن ! (۲۱۵)

(۲۱۵) له بهیتی داهاتوه وه بهرگی دووه می ده سنووسه که ی (ح) ده ست پی ئه کا

واتش به وهزیر سهردار مهجاز
به من ئیقناعه ن شاه سهرفراز
وهزیر دا جهواب عیشق مهجازی
من ههم مه سروورم ئهر شا که ی رازی
به شهرتی سهردار ئیقناع که رو شا
قهرار دان پهی صولح زومره ی ئومه را

قرار متارکه جنگ و صلح نمودن

تا خبر هر يك از سلطان خودشان جواب آید (۲۱۶)

نویسا جهواب وهزیر ئه ولا
موتاره که ی جهنگ تا ودهدی یهک ما
جهی طهرف سهردار ودهدی صوبح سهحر
مه شو وه پابؤس خاقان قه یصهر
به ههرچیش مه یله ن شای حیشمهت په نا
سولطان ئامیره ن ، ئیمه جانفیدا
تویش ههم به سولطان ویت بدهر ئیخبار
ساکن بؤ سوپا تا راست مه بؤ کار
نامه بی ته مام ، ههردوو که ردن مؤر
که ردشان ئیلچی حاضر نه حوضوور

که بریتی یه له پاشماوه ی ئهم کتیبه (فه ضیله تی به نیاده م) و ته وای
کتیبی (عه قیده ی ئیسلام) .

(۲۱۶) واته : بریاری واز له شهر هینان و ئاشت بوونه وه ، تا ههر یهک له
شای خوویه وه وه لامی بؤ دی . رسته ی (تا خبر) له ده سنووسه که ی
(م) دا به (تاخیر) نووسراوه ، به لام دیاره هه له یه .

ئىلچى ستانا نامەى مەھەبەت
 كەردشان تەعظىم ئىلچى بە خەلەت
 (سروراً) ئىلچى راھى بى نە را
 سوار بى بە زىن ، ياوا بە سوپا
 ياوا بە حوضور وەزىر مەردوود ،
 نامەش تەقدىم كەرد بە سوجدەى سوجوود
 فەرما واناشان نامەى خۆش مەئال
 ھەم كەرد جە ئىلچى ئەنواع سوئال
 ئىلچى دا جەواب بە عەيش و سوروور
 ئەوصاف مەردان ئاوەرد بە حوضور
 وەزىر جە شادى نە تەخت خرۆشا
 خەرەقى ئىفتىخار بە قامەت پۆشا

بزم آراستن ابليس و كىفیاترا بە پادشاه نوشتن (۲۱۷)

فەرماش دەرلەحظە سازان بەزم مەى
 كەردش موھەببا مەحفەل ئارای كەى
 يەك جا مەلەبەى فىعل شەنبە
 يەك جا صەدای سازو چەنگ صەنبە (۲۱۸)
 جەودما دەبىر طەلەب كەرد دەردەم
 فەرماش بە سولطان تەحرىر كەر رەقەم

(۲۱۷) واتە : ئاھەنگ رىكخستنى ئىبلىس و ، نووسىنى باسى چۆنبەتسى
 مەسەلەكە بۆ پادشا .

(۲۱۸) ئەم وشەبە لە دەسنووسەكەى (م) دا بۆ (صەنبە) یش و (مەنبە) یش
 دەست ئەدا ، ھەرچەند ھىچكامىان لەم شوپنەدا مەعنا نابەخشى .

ٲه ووٲل به ٲان که ر عه رٲضه ٲ ٲٲخلاف
ٲانی شکستی (ٲٲٲ) به خٲ ٲه لخه ٲناس

ٲالیٲهن ٲه فکار به نده ٲ موسته مه ند
به قووه ٲ ٲٲصلاف عه دووم وست نه به ند

ٲه گه ر ٲو خصهٲ بو جه لای شه هرٲار
ٲٲٲ جه ده ل و جه نگ حه ربه ٲ کارزار

به ٲه ٲٲٲ ٲه فکار مو فسیده ٲ ٲفسوون
(قریباً) عه دوو مه بو سه رنگوون

ٲه مه ٲر که رد نامه ٲ وه زٲر دٲوزاد
داش به خه طه ره ٲه وان ٲٲٲ چون باد

ٲٲٲ مه نزلان به وه قٲو ٲٲٲ وه قٲ
ٲاوا به حضور سولٲان سه رسه خٲ

به سو جده ٲ سو جوود عه رضه ش که رد ٲه قدٲٲ

سه رگوزشته ٲ کار ٲه کسه ر که رد ٲه فه ٲٲ

واناش عه رٲضه ، سولٲان ٲٲٲ خورسه ند

ٲفه رماش ٲه حرٲر نامه ٲ دل ٲه سه ند

نوشتن جواب نامه ابلیس به پادشاه (ٲٲٲ)

ٲه حرٲر که رد جه واب وه زٲر ٲه فکار

به ٲٲٲرای ٲوموور ٲوم که رده ن موختار

(ٲٲٲ) له ده سنوو سه که ٲ (مٲٲ) دا نوو سراوه (شکسته) که ٲه کاته (شکسته ٲٲٲ)

به لام نیوه به ٲته که به وجوره له نگ ٲه ٲٲٲ ، بو ٲه به (شکستی) مان

نووسی ٲه وه .

(ٲٲٲ) واته : باسی وه لام دانه وه ٲه نامه ٲه که ٲٲٲٲ بو شای ناردبوو .

په‌ی ته‌صدیق تو ئیدم جه‌وابه‌ن
 هه‌رچی تو که‌ری عه‌ین سه‌وابه‌ن
 ته‌مام بی ته‌حریر فه‌رمان شاه‌ی
 ساع‌ی ستانا ده‌رده‌م بی راه‌ی
 ساع‌ی (سریعا) بی سه‌برو ئارام
 یاوا به‌ ئوردووی وه‌قت دمای شام (۲۲۱)
 نامه‌ش دا به‌ ده‌ست وه‌زیر ته‌فسوون
 واناشان فه‌رمان وه‌ بی چه‌ندو چوون
 وه‌زیر جه‌ مه‌ئال فه‌رمان بی خو‌شحال
 شی نه‌ جامه‌ی خه‌و ته‌و شه‌و بی مه‌لال
 جه‌ ئوردووی ته‌حکام شه‌رع که‌ریم به‌یان
 ته‌ورپو که‌ سه‌ردار ساع‌یش که‌رد ره‌وان

**سوارشدن سردار مجاز بحضور سلطان دل
 و اقناع نمودنش به صلح (۲۲۲)**

ویش هه‌م سوار بی به‌ ته‌عجیل و تاب
 یاوا به‌ حضور شای عالی جه‌ناب
 سه‌لام دا به‌ شا به‌ فه‌رو ته‌عظیم
 نیشته‌ نه‌ کورسیی به‌زم وه‌ بی خه‌وف و بیم
 به‌ پرسش گه‌رم شای هومایوون فال
 په‌رسا جه‌ سه‌ردار فراوان ته‌حوال

(۲۲۱) ته‌مه شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) ه ، راسته‌که‌ی ته‌بی (ئوردوو)

بی .

(۲۲۲) واته : باسی ته‌وه که‌ مه‌جازی سه‌ردار سوار بوو و رویشته بۆلای پادشا که‌ دله‌و ، قایلی کرد به‌ صولح کردن و شه‌ر وه‌ستاندن .

چطوره ن دهماخ وهزير ئوموور ؟
 سوپا سالمه ن جه فهرته نهی شوور ؟
 هم کردار تو منش کرد مه دیوون
 ئیشه لاله جه فهیض مه مانی مه منوون
 هوړیزا وه پا سهردار به گوستاخ
 بو سا پایه ی تهخت دائیره ی ساچاخ
 عرض کرد پادشام سوپا سهراسهر
 غهیر جه دووری تهخت نه داران که دهر
 وهزیر به ئیجرای ئوموور موشتاقه ن
 هرچه ند پابوسی شاهیش مه راقه ن
 ته مام کرد ته قریر هر به لا و ئاسیب
 تا نامه ی ئیلیس به راوهرد نه جیب
 نامه ی پر فسوون سپهرد به خاقان
 مو طاله عهش کرد نه سهر تا دامان
 جه و دما خاقان په رسا جه سالار
 ره ئیتان چ ته ور چه نیش دان قه رار
 عرض کرد مهر ئیمه به نده ی فه رمانیم
 به کسهر نه ئوموور شا جان فشانیم
 وه عده ته علیقه ن به حوضوور شا
 مه ئموورین به ره ئی شای حیشمهت په نا
 شات : مه ئمووری په ی دفع مه لعوون
 هم په ی صولح و جهنگ تو م که رده ن مه ئذوون

تۆ چەنى وەزىر مەئسورن جە كار
بە رەئىبى وىتان ھەرچى دان قەرار
دووبارە خىزا سەردار مەجاز
بۆسا قەدەمگای شاھ سەرتەفراز

عودت نمودن عشق مجاز باوردوگاھ (۲۲۳)

ستانا فرمان ، سوار بى دەردەم
ياوا بە ئۆردوو خەندان و خورپرەم
نە خەيمەى وەزىر پيا بى جە زىن
واناشان فرمان سولەيمان نىگىن
يەكسەر كەردشان تەحسىن سەردار
كەردن ھەمدو شوكر ئەناى شەھرىار
وروود سەردار فرمان قەيصەر
دەردەم پەى ئىبلىس كيانان خەبەر
دەرلەحظە ئىبلىس جە بەين ئۆردوو
وہ پا كەرد خەيمەى عەبىارى دووروو

انجمن ساختن طرفين بر شرايط صلح و تعيين سفيران (۲۲۴)

وہزىرو سەردار سوپاي طەرەفەين
سازان ئەنجومەن جەو خەيمەى مابەين
جەم بين جەو خەيمە ئەميران تەمام
جە ھەر زىن و شىن راناشان كەلام

(۲۲۳) واتە : گەرانەوہى عىشقى مەجازى بۆ ئۆردووگا .
(۲۲۴) واتە : باسى ئەوہ كە ھەردوولا دەستيان دايە كۆبوونەوہو راويژكردن و دانانى مەرجه كانى ناشتى و ديارى كردنى باليۆزەكانيان .

خاتیمه‌ی نه‌قوال به‌صوّلح بی‌پاگیر
 شه‌رطنامه‌ی عوهوود که‌ردشان ته‌مهیر
 نه‌مه‌ند جه‌ مابه‌ین هه‌نی بوغض و کین
 جه‌ به‌ین هه‌ردوو سه‌فیر بی‌ته‌عین (۲۲۵)
 نه‌فس له‌ووامه‌ هه‌م بی‌به‌سه‌فیر
 جاگیر بوّ نه‌ته‌خت سولطان ضه‌میر
 خه‌طه‌ره‌ی په‌لید هه‌م ته‌رجومان بوّ
 ده‌للاله‌ی مابه‌ین نه‌فس و سولطان بوّ
 سه‌فیر دووهم نه‌فس موله‌مه
 فیتنه‌ ته‌رجه‌مه‌ش نه‌هه‌ر سه‌ده‌مه
 بنیشوّ نه‌مولک ئیراده‌ی وه‌زیر
 نه‌ئینفشای قانون نه‌که‌ران ته‌قصیر
 جه‌ ئیقلم شه‌رع سه‌ردار مه‌جاز
 ویش بی‌به‌سه‌فیر که‌پیر به‌دلواز
 وه‌کیل بوّ جه‌شا به‌ئيجرای مه‌رام
 بنیشوّ نه‌شه‌هر نه‌مه‌ل شادکام
 نوطق هه‌م ته‌رجه‌مه‌ی عیشق مه‌جاز بوّ
 جه‌خه‌یرو جه‌شه‌ر هه‌م سه‌رئه‌فراز بوّ
 سه‌فیر دووهم ئولفه‌ت بی‌ته‌عین
 بنیشوّ نه‌شه‌هر ئیبلیس له‌عین
 جه‌به‌ین ئولفه‌ت ئیبلیس شه‌ررار
 به‌صه‌ر ته‌رجه‌مه‌ی ئوموور نه‌فکار

سه فير سي يه م شوهره ت بي مه علووم
 بنيشو نه شه هر نه لخته ناس شووم
 سه مع بي ته رجه مه ي سه فير سي يه م
 به ين نه لخته ناس سه فير كو مو حكه م
 له ووامه چه ني موله مه ي نه فسوون
 هه ردوو ستانان ريساله ي قانون
 جه ودمه هه ردوو وه زير سوپا
 په ي ئيجراي ئوموور شاشان كه رد ئاگا
 چون هه ردوو سولطان موخبه ر بين نه كار
 هه ردوو كه ردشان قه بوول نه فكر
 هه ريه ك به وه زير وئش وانا ته حسين
 په ري هه ر سه فير فه رمان بي ته عين
 سولطان ضه مير بي هوش كه م فام
 به حيله ي ئيبليس وه ي طهور كه فت نه دام
 دنيا په رست بي عيشق مه جازي
 به زي بو زينته ت كه ردشان رازي
 (فه قئ) نه ديمش به د بو هه ر سولطان
 ئاخر چون سولطان دل مه بو بوريان

**اعاده نمودن لشكر طرفين هر يك باقامت گاه خودشان
 و راهی شدن سفيران هر يك بمحل معينه خودشان (۲۲۶)**

(۲۲۶) واته : گيرانه وه ي سوپاي هه ردوولا بو شوئني تايبه تبي خوئو و ،
 كه وتنه ريئى باليوئزي هه ردوولا بو شوئني بو دياري كراوي خوئان .

جومله سهفيران گشت بين ناماده
ئوردووی طهره فهين کهردن ئيعاده

رهددو بهدهل بين سهفيران کار
سوپا پهي مهکان ویشان کهردن بار

گورۆ گورۆ بين سوپاي بي سامان
هه رکهس جه مههل ویشان بين ئيسکان

جه سولطان نهفس خه بهر کهيم بهيان
موخبه ر بي جه کار سوپا ئيلچي يان

پهري ئيستيقبال نهديمان ویش
کهردش موهه بيا شاه بهدئه ندیش

سوار بين يه کسه ر به صه د عيززو ناز
کهردن ئيستيقبال سهفير مهجاز

ئيبليس له عين چه ني ئيلچي يان
داخل بين نه تهخت سه رير سولطان

سهفيران چه ني وهزير بين پيا
کهردشان سوجهي تهخت شاهه نشا

سولطان بي باک به له فظ شيرين
بکهردش زومره ي سهفيران ته حسين

هه ر يه ن جاري کهرد لوظف گوونا گوون
سهفيران جه لوظف سولطان بين مه منوون

بزم آراستن سلطان اماره بجلب قلوب سفیران (۲۲۷)

جهودما فهرما چون شاهان کهی
ناراسته بی بهزم ساقی و جام و مهی
نه یهك لا غه مزه ی ساقیی دل گوداز ،
نه یهك لا سه متوور ، یهك لا سه دای ساز !
نه یهك لا دموره ی ره ققاص غه ییته ،
نه یهك لا چه قه ی چه قانه ی توهمته ،
یهك جا له طیفه ی ناهه ننگ و ناسیب ،
یهك جا ئیشاره ی ره مز دل فریب
سه دای خوش خوانان نه سه فحه ی دیوان ،
نه یهك جا پوسته ی دل به سته ی جیهان
هه ی پوسته ی چهره س ، نوقطه ی له هوو له عب
هه ی مه زه ی که باب ، هه ی گه رمیی ته عب
هه ی بنوش باده ، هه ی بگیر گیسوو
هه ی بزهن بوسه ، هه ی بران هه ر سوو
تا دوو سی هه فته به میهره بانئ
سه فیران جه بهزم شا کامه رانی
شه وان مه ست جام ، رۆ نه شکار بین
غافل نه ئوموور په روه ردگار بین
دمای چند هه فته شاه سه رئه فراز
سازا عه ماره ت عوشره ت په ی مه جاز

(۲۲۷) واته : رازاندنه وه ی ناهه ننگ له لایهن پادشاهه ، که نه فسی ئه ماره یه ،
به نیازی راکیشانی دلی بالیۆزه کان .

وهزىرو سەردار سوپاي بى سامان
 راهى بين چەنى باقىي سەفيران
 ئىلچىيان ھەرىكەك جە مەھەلل وئىش
 ساكن بين ھەرىكەك بى خەوفو ئەندىش
 زومرەي سەفيران جە مەلەبەي شورور
 سازان بەزمگاہ جە فىسقو فوجوور
 موھەييا بى ساز عەيشو طەرەبى
 رەغبەت دان بە شورب (بنت العنب)ى
 جە سولطان دل سوخەن بدەر گوش
 تەبدىل كەرد ئەفكار ئەو شاي خەطاپوش
 موطىع بى بە ئەمر نەفس لەووامە
 رەئىش كەرد قوبوول نە ھەر ھەنگامە
 لەووامەي لەعین مە كەردش ئەفكار
 بە رەئىش فەرمان سولطان مە كەرد كار
 سولطان پەي تەعظىم زومرەي سەفيران
 تەرك كەرد نە ھەر جا مەوعىظەي ئىحسان
 پەرى خۆشنوودىي نەفس لەووامە
 ئەمرش كەرد بە تەرك عىلم و عەلامە
 كەم كەم ئەمر شەرع كەردشان تەنزىل
 تەرەققى كەرد بەند قانون بە تەعجىل
 سولطانو سوپا گشت بين سىياپوش
 خىزا سەفاهەت جۆشا تۆشاتوش

ته و حید بی غائب ، عیلم بی مه ستوور
 نه ئیقلیم شهرع نه مه ند شو عله ی نوور
 نه هر په نج ئیقلیم نیظام دان ره و اج
 به عوله مای شهرع نه مه ند ئیحتیاج
 هر لا گوشاد بی به ند هیدایه ت
 که م که م کوفر دین که ردش سیرایه ت
 نه فس له ووامه گوشاد که رد مه کته ب
 جه هه نده سه ی کوفر که ردش مور ه ککه ب
 خه طه ره ی په لید که رد به موعه لیم
 به به چچه ی نه فکر ئیسلام دا ته عیلم
 به عضی ته عیلم که رد نوطق فره نسا
 به عضی به مه ذه ب جه بری بین ناگا
 به عضی فه لسه فی ، به عضی کوفر جه رب
 چون ته کمیل مه بین مه ستانان مه نصب
 مه ئسووران طه ریق حق که ردن غائب
 په یدا بی جه مولک دهر دو مه صائب
 هر رۆ به نه وعی مه ظلله مه ی سولطان
 به هر طه ره فدا صادر بی فرمان

نامه نوشتن لوامهء سفیر بشاه خودش که اماره است (۲۲۸)

نه فس له ووامه چون فرصه ت زانا
 (خفیا) عه رضه ش په ی شا کیانا

(۲۲۸) واته : نامه نووسینی له ووامه ی بالیۆز بو پادشای خۆی که ئه ماره یه .

نه ئەملاک شەرع دە سالەن تەمام
 کەردەنم ئیجرا قانون و نیظام
 خەزینەش تەهی ، وەزیرش خائین
 سوپاش بی مەعاش ، مەئسور بی ئابین
 رەعیەش مەظلووم ، مولک پارە پارە
 نەمەندەن جە صینف عەشایەر چارە
 بە وروود عەرضەم پاشا یا وەزیر
 باوەران تەشریف پەی مولک ضەمیر
 شای سادە ضەمیر کەردەنم مەظلووم
 سەردان جە حوکمش چون سولطان رووم
 نامە ی سەر وە مۆر سپەرد بە ساعی
 کینگیرە زەنان ساعی بی راهی
 ساعی (سریعاً) وە بی چوون و چەند
 عەرضەش تەقدیم کەرد بە و شای خودپەسەند
 سولطان جە مەفهووم نامە بی رازی
 طەلەب کەرد نە پیش عیشق مەجازی
 واتش مەسمووعەن شای عالی ضەمیر
 نەمەندەن تاقتەت مولکش کو تەسخیر
 تو چەنی وەزیر مە کەر وون رەوان
 مەسپاروون پیتان سوپای بی سامان
 ها بەخشام بە تو دە ئیقلیم تەمام
 رەواج دەر بە حوکم ویت جە هەر مەقام

تا سولطان رۆح نه بیهن خه بهردار
به ته سخیر مولک ته عجیل کهر نه کار

بگیره جه من تاج سولطانی
بنیشه جهو مولک به شادمانی

دهرله حظه مه جاز قه لبش بی گوشاد
سوجده بهرد نه پرووی تهخت به دنه ژاد

به فهرمان شا یهک تاج جه زهر
موره صصه ع جه لهعل ؛ موزه بیهن جه پهر

چه نی خه رقه ی لهعل په ی دل نه وازی
پوشا به نه ندام عیشق مه جازی

طه لهب کهرد وهزیر ؛ حاضر کهرد سوپا
جهم بین سیلسیله ی سوپای کینه خوا

ههردووشان چه نی سوپا بین راهی
تا یاوان به مولک جیهان په ناهی

راهی بین نه را صهف صهفو مه وچ مه وچ
بال به یداخان سه رکیشان به نه وچ

شای ساده ضه میر وهقتی بی بیدار
سوپای بی شومار داخل بی نه شار

نه فس له ووامه ویش بی میهماندار
به ئیجرای ئوموور دلیل بی نه کار

جلوس مجاز بر تخت همایون و خلع سلطان ضمیر (۲۲۹)

عیشق مه جازی وه بی خه و فو بیم
نه تهخت شاهی دهردهم بی موقیم
وجووه بهلده ، زومره ی ئومه را
ئامان په ی ته بریک به جلووس شا
به پهر تاووس موزه بیهن که رد تاج
ئاراسته که رد به زم نه پای تهخت عاج
وه ی ته ورهن قهرار (لایموت) حه ی
په ی هر که مالی زه والی جه په ی
دهردهم ئه مرش که رد شیرووی شهرمه سار :
ئه طرف سو لطان ضه میر که رد حه صار
یه مینش ئی بیس ، یه سار له ووامه
عه له م که رد وه پا نه هر هه نگامه
به هر طه ره فدا عیشق خود په سه ند
شهراره ی شیددهت ظولمش دا گه زه ند
وه پا که رد خه ی مه ی ده ی جووری شهب ره نگ
کیشان جه مینای ضه میر په رده ی زه نگ
مه زره عه ی ضه میر جه و صه حرای وسیع
ره نگ ره نگ دره خشان خوشته ر جه ره بیع

(۲۲۹) واته : دانیشتنی مه جاز له سهر تهختی پیروژو لبردنی ضه میر له سهر
تهخت . له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له (مجاز) و (همایون) له شوینی
یه کتر دانراون . ئیمه خو مان و امان راست کرده وه . له ده سنووسه که ی
(ح) یشدا بهم جووره یه : (خلع شدن سلطان ضمیر و جلوس مجاز به
تخت سلطنه) .

دهر و دیوارش زیبا و مونه ققهش
 نهوع خیابان (۲۳۰) له طیف و دلککش
 سوپای ذنب و فیسق یه کسه ر که رد خاپوور
 ویسه تش بی ته نگ به سم ستوور
 هه رجا گران بی قیندیلان نوور
 به گهرد سوپای غه فلهت بی مه ستوور
 فه زمان دا به دهست خه طهره ی په لید
 وه عشش مه نقی که رد به ته رک ته وحید
 طه مه ع و ته فره ی کینه پیش کار بین
 قه هرو فیتنه و فیسق ، شیرک ته حصیل دار بین
 غه بیهت و ریا ، نه میمی و بوهتان
 چه نی کذب هه ر په نج به نوطی بی ئیحسان
 په ی جه مع نه رزاق ئوردووی عیسیانی
 ده ئسوور دن هه رده م نه فس جه یوانی
 جه مولک عادهت نه فس موله مه
 بی به قوماندان جه هه ر صه ده مه
 په ی ته سکین دل ئیبلیس خوونخوار
 مه ذهب که رد به جه بر جه ئوموور کار
 جه صه حرای ضه میر خیزا وه لوله
 ئیقلم وجود نیشته نه زه لزه له
 نه هیش جه مه عرووف ، نه مرش مونکه ر بی
 تا مه زره عه ی دل زیرو زه به ر بی

(۲۳۰) له ده سنووسه که ی (م) دا (خیابان) نووسرا بوو . به لامانه وه هه له بوو .

(ف - ۲۰)

نه مه ند جه حوكمش شيوهي عهدلو داد
حوكم شهرع مه نسووخ ، قانون كهر د ئيجاد

مه ظله مه ي نه فكر ئيبليس په ليد
ئيمان فيرار كهر د ، په قين ناپه ديد (۲۳۱)

جاذيبه ي قلوب جه سه د ستانا
سيژده سال وه ي ته ور حوكمش نما نا
دائيره ي جه هل (۲۳۲) گه ردوون شه باب
ته حويل بي كه م به عيلم و ناداب

دائيره ي هه واو هه وهس بي ته نزيل
فهرق بي جه مابهين راي حه قو باطيل

جه نه بر ئيدراك ، باران ته و فيق
عه مارهت بي زهرع عه قل موده ققيق

هه ركه سي ناديم نه ر نه بي نه ي جا
مه ئيووسه ن نه وكهس جه هه ردوو سه را

مناجات مؤلف كتاب رحمة الله عليه (۲۳۳)

(فه قئ دل) (۲۳۴) په ي حال وئيت بكه ر زاري
بنال جه ده رگاي حه يبي داداري

-
- (۲۳۱) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (نابديد) .
(۲۳۲) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (چهل) . دياره هه له يه .
(۲۳۳) واته : پارانه وه ي دانه ري كتيبه كه ره حمه تي خواي لي بي . ئيمه
له مشوينه دا هه ست به ناكوكي به كه نه كه ين چونكه فه قئ قادر ذه مي نه و
باره نه كا كه په يدا بووبوو ، كه چي نه م قسانه قسه ي مه دحن .
(۲۳۴) هه له گري (فه قئ دل) تيكر نازناوي فه قئ قادر بي .

طه له ب کهر نه جات جه شای بی نیاز
 بدو نه جاتت جه بهند مه جاز
 حهق ده واش سازان پهری ههر عیلهت
 ته و بهی نه صووحن دهوای مه عصیهت
 ها ئیقلم شهرع وهی ته ور بی مه خشووش
 نه مه ند جه سولطان ضه میر شه ووق و شووش
 جه بهند مه جاز چهند کیشای ضه یقهت
 فیرار کهر نهی جا پهری طه ریهت
 عهقل کول سولطان مولک و طه ریهن
 سالیک عیرفان ، قوطب حه قیهن
 مورشید رهشید ، قوطب نه قتابه ن
 نه حمه د نیشانه ن ، نو دی نه لقابه ن (۲۳۵)
 سه یید عه صره ن ، ره جول نه مجاده ن
 خه ده مهی ده رگاش قطب و نه وتاده ن (۲۳۶)
 بنیش نه سایهش نه په ردهی به یعت
 بگیره مه قصوود ، مه بین فه ضیحهت
 یا حهق به حورمهت (سید الانام)
 عطا کهر به لوطف مه قصه دم ته مام
 مه ر نه وسا سولطان روچ بو سه ر نه فراز
 گیرو ئینتیقام جه نه فس و مه جاز

(۲۳۵) مه بهستی کاک نه حمه دی شیخه که له قه بی (نودهی) یه و کوری شیخ
 مارفی نو دی یه .

(۲۳۶) قوطب و وه ته د به پتی زاراهوی صوفی یان دوو پایهن له پایه کانی نه ولیا .

وهر نه باقی یهن مه غدو وریم یه کسه ر
مه مانۆ مه رام به (یوم المحشر)
فهقی فرصه تن سا سولطان پرووح
ئه و صاف ره زمش باوهر به فتووح

بیقراری نمودن سلطان دل از درازی و دیجوری شب (۲۳۷)

چون سولطان دل مه جووس بی نه کار
دنیا جه دیدهش پوشا په ردهی تار
یه کسه و نیشته بی نه حوجره ی ماتهم
خه م بی خه یالش نه حه لقه ی سته م
چون ئه سه د ئه سیر ره وق زه نجیر بی
زه دهی سه ره په نجهی کلک ته قدیر بی
گولگونی چی رهش جه ته لخیی ئه و شه و
زه رد بی و ، نه بی زه رد چی ره ی شه و په ی ئه و
سه ر دا جه سینهش غولغول خه یال
ئه وشه و مو طه وو هل جه لای ئه و چون سال
پو شا په ردهی زه ننگ ئه وشه و به ده ی جوور
شوعله ی که واکیب بی به دیده ی موور
خورووس غائب که رد ئه وقات ته کبیر
گوم بی رسته ی فیکر جه دیده ی ته قریر
هه فت په رده ی گه ردوون سه واد بی به نیل
غه له ط که رد رای گوش سه وت ئیسرافیل

(۲۳۷) واته : بیزار بوونی پادشای (دل) له دریزی و تاریکی شه و .

چیره‌ی شه و شه و شه و زوشت هه‌یکهل بی
چون طول شه‌مه‌ل من موپه‌وو‌هل بی

سه‌ما بی به زاغ سه‌وادیی زه‌غه‌ن
زه‌مین غوول زه‌نگ ، زه‌مان شه‌هرمه‌ن

چون زه‌نگی نه‌قه‌هر شه‌و سه‌ره‌فگه‌نده
چیره‌ش پر هه‌یه‌ت ، ده‌ه‌ن بی‌خه‌نده

نه‌مه‌ند جه‌سه‌فجه‌ی سه‌ما ستاره
شیران جه‌هه‌یه‌ت زه‌هره‌ش بی پاره

شاه جه‌عیجز حال زوبان که‌رد گوشاد
جه‌درازی شه‌و ئاما به‌فریاد

وات یا شه‌و ده‌یجوور یا‌عه‌لامه‌ته‌ن
یا دنیا نه‌دوود سینه‌م ظولمه‌ته‌ن

یا ئیمشه‌و دۆزه‌خ دوودش که‌رد‌عه‌یان
یا جیهان نه‌عه‌کس به‌خت من سیان

یا سینه‌ی سه‌ما گوم‌که‌رده‌ن شه‌نجوم
یا دیده‌ی به‌ختم شه‌فه‌ق که‌رده‌ن گوم

چون رسته‌ی شه‌فکار موپه‌وو‌هل شه‌وشه‌و
دیده‌ی شا‌شه‌و هه‌راسان جه‌خه‌و

وینه‌ی مه‌صرووعان شای عالی مه‌قام
گا‌زاری بی‌شو ، گا‌مات‌و سه‌رسام

مناجات سلطان ضمير از عجز حال (۲۳۸)

ئاوهرد به خه يال ته ذكارو ته وحيد
په ي عهزم نوماز وضوو كهرد ته جديد
ئه دا كهرد سوننهت ويترو ته هه ججود
ئيقرار كهرد به عيجز ويش جه ته عه بيود
ناديم بي جه كار ، خه جلته بي جه حق
نالآ به مه عبوود قهديم موطلهق ..

زومره ي صه نائيع حق جه مومكينات
ئاوهرد به ئه فكار ، يه قين به ست به ذات
به صيفات وجود ذاتش كهرد ته حقيق
عه قل و عه قيدهش ئاوهرد به ته صديق
دهست ته ضهر روع خوفيهش كه ر بولنه ند
نالآ به مه عبوود داناي خود اوهند

ئيقرار كهرد جه ذهن ماضي جه هه ر كار
ناديم بي جه ذهن ، كه ردش ئيستيفار
حه مدو شو كر حق بكهرد موجه ددهد
كيانا دروود نوور موجه ممه د

ئه فكار به ساعى راگه ي حوضوور كهرد
زوبان به سائيل غه نى و غه فوور كهرد

نالآ به ئه ندو ، خرؤشا به زار
به عه رض نیاز وات هه ي جيهاندار

(۲۳۸) واته : پارانه وهى پادشاي دل له بهر بي ده سه لاتيى خوى .

به عظیمی ویت علی بی نه علا
 به شهره فناکی عرش موعه لالا
 به حق نه نوار ویسعت کورسی
 به زه مزه مهی ذیکر فریشتهی قودسی
 به حق قه لاهم که تر رمووزهن
 به شق هر نه سما جه له وح مه حفووظهن
 به حق نه نوار جومله حیجابات
 به شق هر ه که ی سه بعهی سه ماوات
 به مه شعه لهی نوور شه مس و ستاران
 به لامیعهی ره عد قه طرهی نه مطاران
 به حق حورمهت نایه ی مونه ززل
 به حورمهت نوور نه نیای مورسهل
 به (بیت المعمور) نه قصای موفه خخه م
 به ره موضه ی یه ثریب ، که عبه ی موعه ظه م
 به صه فاو مهروه ، (۲۳۹) ، به کوی عه رفات
 به شق حاجی بان مه جمه عه ی جیهات
 به و بیچاره گان زومره ی مه ظلوومان
 به و بی نه وایی جومله مه عصوومان
 به مه ظلوومی حوزن ، ذه لیلی پیران
 به ناله ی هسرهت زومره ی نه سیران
 به صه یحه ی ناکام زومره ی عاشقان
 به سه رمه سته ی حوزن جه مع صادقان

(۲۳۹) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه ته نووسراوه (مه روا) .

به ئاب ئەسرین فیرقەى غەریبان
 به ئاھ حەسەت دڵ بێ نەصیبان
 به حورمەتى ناز جوملە شەھیدان
 به ئەتقیای دین زومرەى زاھیدان
 به نالەى حەزین سەحەر خێزان
 به ئیخلاص مەندان ئەسرین رێزان
 به دوغای خوفیەى تاغەت گوزاران
 به ئاب ئەسرین ھەر شەو بیداران
 رەحمى کەر بە حال ، دەروونم خوونەن
 سەرپام نە رەوق کەدەر زەبوونەن
 وجوودم مەحمەل کوگای گوناھەن
 دڵ نە مەلەبەى ئییلیس گومراھەن
 طالع بە جامەى دەیجوور مولحەقەن
 دەھەن نە حەسەت خەندەى شەفەقەن
 سیاپۆشیى دڵ عەزاش (۲۴۰) جاویدەن
 بە صوبح ئەلطف تو پر ئومیدەن
 یا حەق پەى عیبرەت بەندەى بەد خەصلەت
 (أشدُّ ناراً) عەرەق خەجلەت
 تۆنى موسەبیب پەرى ھەر ئەسباب
 عوقدە گوشای عام ، (فاتح الابواب)
 تۆى غەنى و غەفوور ، تۆى رەحمەت نوما
 من سائیل باب ، گەدای بێ نەوا

(۲۴۰) لە دەسنووسەکەى (م)دا بە ھەلە نووسراوە (عزاش = عوزاش) .

هه ر ئه عضام نه جورم خه طا نه جۆشه ن
 موته ظير به لوظف شای خه طا پۆشه ن
 ئه گه ر زوبان بۆ هه ر موو جه ئه عضام
 نه چه مدو شوکرت زا کير بۆ مه دام
 نمه یۆ به وه صف شوکرت به ئه نا
 نه هه زار يه کئی نمه بۆ ئه دا
 يا حق به و ئیحسان لاموته ناهی
 عه فوم که ر جه و ذه نب خه طئه ی گوناھی
 هه نی ته و به بۆ جه کرده ی ماضی
 نه که م ئیطاعه ی نه فس و مه جازی
 هه م نه جات جه ی به ند ، هه م عه طای ئیمان
 به ئه لطف ویت هه ردوو که ر ئیحسان
 (فه قی) دل جه حق طه له ب که ر مه قصوود
 به ر موحه مه د بۆ هه زاران دروود
 پۆسه ن ئیراده ی عه ظیم سوبحان
 مه قبوولهن جه لاش دو عای مه ظلوو مان
 دو عای سه چه ریی سو لطان ضه میر
 ئه ئه ر که رد جه باب بینای بی نه ظیر
 خو شای به و که سان نه هه ر سه چه رگا
 ده ست ته ضه رروع دارۆ نه هه وا
 ئیجابیه ی دو عاش ته ئثیر که رد نه دل
 ساکن بی نه جای فه رخونده مه نزل

آگاهی سلطان روح از تسخیر اقلیم شرع
و حبس سلطانش بواسطه عقل کامل (۲۴۱)

تۆ نه شاه رۆح سوخه ن بدەر گوّش
جلووس بی نه تهخت ، خهرقه ی لال نه دۆش
سه رمه ست بی نه شهوق تاج حوضووری
مه به خشا باده ی ذهوق و سورووری
ناگاه پهیدا بی په یکنی جه وهزیر
سوجه ی تهختش بهرد تهقدیم کهرد تهحریر
سپهرد به دهپیر نامه به تهعجیل
واناش عهریضه ی وهزیر کامل
واقیعه ی نهطراف ، رۆزنامه ی نهخبار
یهک یهک په ی سولطان کهرده بی ئیظهار
ههم تهسخیر مولک شاه شهریعت
ههم مه کر نهفسوون سولطان بیدعت
چطهور تفره وهرد عیشق مهجازی
به حوبب دنیا کهردشان رازی
ئهو لهعین شووم به دام و تهزویر
سولطان ضه میر بهستن به زهنجیر
شهرعه ن سه رچه شمه ی نههار پهحمهت
زهرع طهریقتهت بهو گپرو قووهت

(۲۴۱) واته : ناگادار بوونی سولتانی رۆح بههوی عهقلی تهواوه وه لهوه که
ولاتی شهرع داگیرکراوه و سولتانه که ی خراوه ته زیندانه وه .

شهريعت ته برهن ، باران طهريقت
 حه قيقهت خاکن ، نه بات مه عريفهت
 (أشرف الجبال) زه مين کوی طورهن
 که ی چون دل دائيم سه رچه شمه ی نوورهن ؟!
 به کبار ته جه لای کيریای نه قدس
 عه کسش دا نه طوور که ردش به قه قنهس
 دل هه ر پو مه عکوس عه کس صيفاتهن
 هه ر پو نه ظه رگای ته جه لای ذاتهن
 ضه میری وه ی طه ور گه نج عيرفان بو
 که ی ره وان نه میر نه و گه نج شه يطان بو ؟!
 قاپی هه ر ئيقلیم ئيقلیم شه رعهن
 هه م شه رعهن حافيز مه زره عه ی وه رعهن
 مولک دل طه ريق نه صل مه قصوود بو
 حه يفهن وه مه سکن ديو مه ردوود بو
 نه و مه زره عه ی مولک ، نه و له عل نه فیس
 پامال بو نه ظولم له ووامه ی خه يث
 نه گه ر مه يلشن شای بوله ند نه خته ر
 په ی ته سخیر مولک مه کيشوون له شکه ر
 به ته و فيق حه ق دانای جيهاندار
 ضه میر مه که م پاک جه ديو مردار
 عه ريضه ی وه زیر یاوا به خيتام
 نه مرش صادر که رد سولطان جه م جام

جواب نامهء سلطان بوزیر (۲۴۲)

فەرما به مونشی شای هوما یوون فال :
بنووس پهی وهزیر چه میده خیصال
ئه وو هل چه مدو شوکر چه ق بکه ر ئه دا
چه ق که رده ن پهی من تو به ره هنو ما
پادشاهی من به تو ن به ر قه رار
هر تو نی هه رده م پهی من مه ده دکار
نافه رینت بو هه رده م بی حساب
مه منوونم که ردی بهی ره ئیی سه و اب
هه رچی مه یلت بو ، هه رچی ره ضاتهن
سو پیاو خه زانه م طوفه یل راته ن
ئه ر که ردی ته سخیر ئه و مه رزو ئه و بووم
شکست دای به نه فس مه جازی ظه لووم
و یت بنیش نه و مولک توحفه ی (۲۴۳) دل په زیر
نازاد که ر چه به ند سولطان ضه میر . .
به تال که ر نه و مولک موفسیده ی ئه فسوون
ئاته ش دهر وه به ند سه فینه ی قانون
مه حیا که ر نه دل نوور سه رمه دی
ره و اج دهر ئه حکام دین ئه حمه دی
خه زینه ی خه یال پر که ر نه ته وحید
ته حریق که ر به نار (۲۴۴) خه طه ره ی په لید

(۲۴۲) واته : وه لامی سولطان بو وهزیر .

(۲۴۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (تفحهء) .

(۲۴۴) ئه مه بوچوونی خو مانه ، ئه گینا له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه

مه‌ظله‌مه‌ی ئییلیس قه‌لبش که‌رده‌ن ته‌نگ
 سه‌رای هوما‌یوون ضه‌میر که‌رده‌ن زه‌نگ
 به‌که‌ف‌له‌مه‌ی شه‌وق حوجره‌ش که‌ر ته‌جدید
 سه‌یقه‌ل‌نوما که‌ر به‌قووه‌ی ته‌حمید
 دیده‌ش به‌شوعله‌ی ئیمان که‌ر په‌وشه‌ن
 حیفظش که‌ر نه‌شه‌ر هه‌ر فیتنه‌ی فیتنه‌ن
 هه‌ر وه‌قت شاه‌دل نه‌ته‌خت که‌رد جلوروس
 تو‌چه‌نی سه‌ردار حه‌قیق به‌مه‌خصووص
 هه‌ردوو حاضر بان نه‌پای ته‌خت نه‌و
 غافلش نه‌که‌ن هه‌م رۆزو هه‌م شه‌و
 ره‌واج دهن به‌حوکم شای والا‌نگین
 تا مولک نه‌عضاش مه‌یۆ به‌ته‌سکین
 هه‌ردوو چون مه‌هدی و مه‌سیح خورروج که‌ن
 شام کوفر به‌صوبح ئیمان که‌ن په‌وشه‌ن
 های ده‌رۆیش نه‌حوال سولطان ضه‌میر
 سه‌ر دان جه‌نه‌ملاک عوئمانلیی فه‌قیر
 سولطانش مه‌جبووس به‌ند قانونه‌ن
 ته‌به‌عه‌ش (۲۴۵) نه‌نه‌حکام عورفی (۲۴۶) زه‌بوونه‌ن

(ن‌باد) و ئیمه‌به‌ (به‌نار) مان‌راست‌کرده‌وه . رییشی تی‌نه‌چی (بنیاد =
 بونیاد) یا (نبات = نه‌بات) بووبی .
 (۲۴۵) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م‌دا) (ط‌بعش) نووسراوه .
 (۲۴۶) دیاره‌له‌سه‌رده‌می فه‌قی قادریشدا خه‌لک به‌ده‌ست (نه‌حکامی
 عورفی) یه‌وه‌که‌تا‌ئهم‌دوایی‌یه‌هه‌بوو ، هه‌ر زه‌لاله‌تیان‌بوه‌!

هەر به لوظف ویش ذات صه مهدی
ظاهر کو ئینعام مه سیح و مه هدی
وهر نه دین پامال ، میللهت مه عدوو مه ن
عالم گشت غه ریق به حر ظه لوو مه ن
سا چوون نامه ی شا یاوا به نه نجام
سپهرد به ساعیی ده وه نده ی تیز گام
رهوان بی ساعی به تاوو ته عجیل
نامه ش دا به دهست وه زیر کامیل

لشکر جمع نمودن وزیر کامل و جلب سردار حقیق بتزد خودش (۲۴۷)

نه مرش که رد ده ردهم وانا شان فرمان
هه ر که سی (سمعا و طوعا) گویان
وه هه ر طه ره فدا وه زیر دانا
په ی جه مع سوپا ساعی کیانا
ته حریر که رد ته صویر فرمان په ی ته صدیق
له فف نامه ش که رد په ی عیشق حه قیق
کیانا ش په ری نه و سهر دار سهخت
جه م کهر سوپای ویت به ته عجیل و جهخت
موقه ددیمه ی نه فس سولطان ضه میر
یه کسه ر په ی سهر دار ئاوه رد به ته حریر

(۲۴۷) واته : لهشکر خر کردنه وهی وه زیر (عه قلی کامیل) و هینانی سهر دار
(عیشقی حه قیقی) بو لای خو ی .

ئېدەن فەرمانش خاقان فەغفور
پەي ئىقلىم شەرع ئېنەش كەرد مەئموور
سیرەت كەر نە كار بە تەعجیل و تاب
باوەر چەنى ویت سوپای بی حیساب
چون نامەى وەزیر یاوا بە سەردار
سەردار بە شادی تەعجیل كەرد نە كار
بە وەعدەى يەك ماھ سوپای ویش دا جەم
سوار بی وە ئەسپ چون شیر دیزەم
كیشان درەفشان ، سوپا بی رەوان
مەزلان طەى كەرد تەعجیل بە دەوان
نە بە شەو ئارام ، نە رۆ مدارا
سەر دا نە حەصار سەر طەوق سوپا

استقبال نمودن وزیر سرداردا (۲۴۸)

وەزیر ئاداب موخبەر بی نە كار
كەردش ئىستقبال سەردار خوونخوار
نەزدیک بین بە يەك سەردار وەزیر
پیا بین جە ئەسپ دوو صاحب سەریر
پیا بین هەردوو تەكدان بە ئاغۆش
بۆسان چپەرەى يەك بە جۆش و خرۆش
هەردوو بین سوار ، صوحبەت كەردن گەرم
رەوان بین هەردوو دۆش بە دۆش هەم

(۲۴۸) واتە: باسى ئەوہ كە وەزیر چوو بە پیری سەردارەوہ. لە دەسنووسەكەى
(م) دا (وزیر) نووسراوہ ، بەلام ئاشكرايە هەلەبە .

داخل بین به قهصر ئه یوان وه زیر
 پایه نداز کریا جه فهرش حهریر
 پیا بین جه ئه سپ ههر دوو سه رفراز
 نیشنن نه پرووی تهخت ههر دوو به دلواز
 بوخاری جووش وهرد نه مه جمهر گای عوود
 ره ونهق دان وه به زم به نه فخرهی سروود
 ساده ساقی یان تاج و که مهر زهر
 دهور مه دان چه نی بادهی سه ماوهر
 گا ره ووضه خوانی ، مه وعیظه ی ئیمان
 گا چه رخی قه هوه ، قه هقه هه ی قلیان
 گا ئه کل طه عام ، گا شورب (۲۴۹) حهریر
 گا یادو تیزکار بینای بی نه ظیر
 سه ردار طه لهب که رد ده ردهم موهه ندیس
 وات : جای پهری ئوردوو کهر ته خصیص
 ئابش جاری بو ، هه واش پر صه فا
 جه سه بزهی وه سیع خهیمه کهن وه پا
 موهه ندیس چه نی سوپا بی ره وان
 جه توی خیابان (۲۵۰) سوپا بی ئیسکان
 وه پا بی خهیمه نه سه بزهی دلکش
 نیشنن نه توی خهیمه سه ردار سه رکش

(۲۴۹) ئه مه رونووسی ده سنووسه که ی (م) ه که نووسیویه (شرب) ، به لام
 مهعنا نابه خشی . دوور نی به راسته که ی (ثوب = تهوب) بی .
 (۲۵۰) لیره شدا دیسانه وه له ده سنووسه که ی (م) دا ههر نووسرابوو
 (خیابات) و ، دیسانه وه لیره شدا ئیمه ههر به هه له مان زانی .

وهزير كاميل به وعدهى يهك ما
 تهمام كهرد نه سپاب زه خيرهى سوپا
 جه دماى دوو ماه سوپاى دوو ئيقليم
 جه م بى ، راهى بين وه بى خه وفو بيم
 زه مين هه راسان جه سومم فهرهس
 سه ما نيشت نه ره قص جه سه داي جه رهس
 قه طارهى فيلان ستور جه مهل
 يه كسه ر جه نه سباب ئوردوو بى مه حمل
 جه بيم سوپاو (۲۵۱) ده بده بهى ده هوول
 جه كو هو و سه حرا نه مه ند به برو غوول
 كيشان دره فشان زه ربه فت زيبا
 سه ر دا نه ئافاق زه مزه مهى غه وغا
 به ته عجيل طهى بى مه نزل به سير عهت
 سه ر دا جه سه رحه د مولك شه ريعهت
 خه يمه بى وه پا نه يهك جاى وه سيع
 سه بزى ، شه تاوى خوشته ر جه ره بيع

آگاهى سلطان مجاز از آمدن لشكر عقل و عشق (۲۵۲)

جاسووسان كار مه حافظه ي خودوود
 په ي خديو شهرع خه بهر به ردن زوود

(۲۵۱) سوپاو : له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (سپاى = سوپاى) .
دياره هه له يه .

(۲۵۲) واته : ئاگادار بوونى پاشاى عيشقى مه جازى له هاتنى سوپاى عه قل و
عيشقى حه قيقى .

عه‌رض که‌ردن به‌ شا : سوپای بی‌شومار
 جه‌ طه‌ریق‌ حه‌ق‌ په‌ی‌ موٚک‌ یه‌سار
 ئامان به‌ حودوود جه‌ فلان‌ چه‌شمه
 وه‌ بی‌ خه‌وف‌ و بیم‌ هؤ‌رداشان‌ خه‌یمه
 چون‌ موورو مه‌له‌خ مه‌نماؤ‌ سوپا
 سوپه‌ه‌ سالارهن‌ دوو‌ صاحب‌ کولا
 مه‌جازو ئیبیلیس‌ له‌ووامه‌ی‌ شه‌رپار
 به‌ستن‌ ئه‌نجومه‌ن‌ په‌ی‌ ته‌دیر‌ کار
 به‌ ئه‌فکارو‌ ره‌ئی‌ هه‌ر‌ سی‌ مه‌ککاره
 ته‌حریر‌ دان‌ عه‌رضه‌ په‌ی‌ شای‌ ئه‌مماره
 جه‌ موٚک‌ دووهم‌ سی‌یه‌م‌ دوو‌ سه‌ردار
 هه‌ر‌ دوو‌ چه‌نیشه‌ن‌ سوپای‌ بی‌شومار
 ئه‌لبه‌ت‌ جه‌ سوٚطان‌ رۆ‌حه‌ن‌ ئه‌ی‌ سوپا
 جه‌ حودوود‌ شه‌رع‌ سازان‌ خه‌یمه‌گا
 به‌ وروود‌ عه‌رضه‌ سوپای‌ بی‌سامان
 په‌ری‌ ئیحتیاط‌ حاضر‌ که‌ر‌ هه‌ر‌ ئان
 هه‌روه‌قت‌ لزووم‌ که‌رد‌ مه‌کیانم‌ خه‌به‌ر
 په‌ری‌ ئیمدادی‌ ره‌وان‌ که‌ر‌ له‌شکه‌ر
 ته‌مام‌ بی‌ عه‌رضه‌ی‌ واقیعه‌ی‌ ئه‌خبار
 (تمهیرا) ته‌حریر‌ داشان‌ به‌ چاپار
 چاپار‌ به‌ رای‌ ویش‌ ته‌عجیل‌ که‌رد‌ گوزه‌ر
 به‌ هه‌ر‌ طه‌ره‌فدا‌ کیانان‌ خه‌به‌ر

به ههر مهرزو بووم ئیقلیماته وه
 به ئیل و ئه حشام سه ریساته وه
 هه ی به یان ، نه به رد پوله نگ و شیرهن
 جار (۲۵۳) غیره تهن ، حیفظ ئه سیره ن
 ها سولطان رۆح کیانان له شکه ر
 تا مولک و میلله ت که رۆ موسه خخه ر
 یاوا به ههر جا ئه مر مه جازی
 هه ر که س په ی سه فه ر که ردش کارسازی
 شو عله ی شه مس نه مولک مه غریب که رد نزوول
 سوپای زه نگ به رز که رد ده بده به ی ده هوول
 ئه ئه ر که رد دارووی جه له یل لیاس
 بی هۆش بین جه خه و زومره ی (عامّ الناس)
 سه حه ر گه ه سولطان مه جاز نیشته نه ته خت
 ئه مرش که رد سوپا به ته عجیل و جه خت
 سوپای مه وجووده هه رچی ههن ته مام
 جه که نار شه هر وه پا که ن خیام
 سولطان ویش چه نی موجوده ی سوپا
 جه که ناریه ی (۲۵۴) شه هر سازا ئوردوو گا!
 سوپای دوو ئیقلیم به وه عده ی چل شه و
 ئامان به حوضوور شه هه نشاه نه و

(۲۵۳) له ده سنووسه که ی (ح) دا نووسراوه (جهر) .

(۲۵۴) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه ، به لام به م جووره نیوه
 به یته که له نگ ئه بی . ئه بوو تهنها (که نار) بوایه .

راهی شدن سلطان مجازی (۲۵۵)

طه لهب که رد سولطان نه فس مولهه مه
که ردش وه پیش جه نگ فیتته ی صه ده مه
سی هه زار (۲۵۶) سوار به ردش چهنی ویش
راهی بی ده رده م بی خه وف و نه ندیش
سولطان مه جاز ویش هه م جه عه قه ب
راهی بی چهنی سوپای پر غه ضه ب
کیشان عه پراده ی توپ زمووره ک
نیشته نه زه لزه له سه ما تا سه مه ک
جه خرۆش نه سپ ، فیل و مه نگه لووس
سه رزه مین پۆشا په رده ی عه به نووس
جه صه دای ئو شتر ، ناله ی که رکه ده ن
نه مه ند جه صه حرا وه حش نه هریمه ن
شیران جه بی شه ، پلنگان جه کوھ
فیرار بین جه بیم سوپای پر شکۆھ
راهی بین دوو کوھ جه پیش و جه په س
ده نگ دا ته ئافاق زه لزه له ی جه ره س
مولهه مه ی له عین وه بی واهیمه
جه حه ددو حودوود وه پا که رد خه ی مه
سه لام دا به توپ جه نه وو هل شام
به توپ ستانان جه واپ سه لام

(۲۵۵) واته : که وتنه ری سولطانی مه جازی .
(۲۵۶) شیوه ی نووسینی وشه که بو (سی)یش و (سی)یش ده ست ئه دا ، به لام
به پیی شوین وادیاره (سی)یه .

شېخون نمودن سردار بر سپای ملهه و قتلش (۲۵۷)

سەردار حەقیق خرۆشا چون بەد
چەنی سوپای ویش سوار بی دەرلاد
دوو حیصصەیی شەو شی بکەردش ییلغار
نەزدیک بی جە سان مولهه مەیی شەررار
ئاخیزا سەردار شیر سەنگین سام
کەرد بە سنی حیصصە سوپای ویش تەمام
گوزین کەرد پەیی ویش دە هەزار سوار
مەرد موحرایب عەرصەیی کارزار
تەوحیدو یەقین چەنی ییداری
بەخشا بە هەر سنی روتبەیی سەرداری
رەوان بین هەر یەک چەنی یەک سوپا
بەردشان هوجووم هەر یەک نە یەک لا
ویش نە کەمین گاه جاگەش بی مەعلووم
وات بە سەرداران باوەرۆن هوجووم
پەس و پیش یەک هەریەک پەیی سوپا
کەردشان ییرش هەریەک نە یەک لا
وەیی طەور دان قەرار جە بەین سوپا
هەرکەس سوئال کەرد بو اچان ئەللا
نە حین حەربە دووچار بین بە یەک
(اسماء الله) ذات جەلال کەن مەحەک

(۲۵۷) واتە: باسی ئەووە کە سەردار لە گەڵ تاریکەو لیلەیی بەیانیدا دای بە سەر سوپای مولهه مەداو کوشتی .

سەردار وات : منم سەردار حەقیق
 نەهەنگان جە بیم من بی بەن غەریق
 مەر تۆنی سەردار سولطان مەجاز
 پەری پیش جەنگی بیەنی داوخواز
 واتش بە سەردار بە زۆر شەبخوون
 تۆ بە نامەردی سوپام کەردی توون
 بۆ ئیمشەو هەردوو دوو صاحب پوتبە
 صەرف کەیم جە یەک سەر نووک حەربە
 نە ی عەرسە ی خەطەر بە جانفشانی
 یا سەر مەبەخشی ، یا سەر مەستانی
 مولهەمە ی لەعین وەنەش کەرد هوجووم
 صەرف کەرد نە سەردار چەند حەربە ی ظەلووم (۲۵۹)
 نەبی کارگەر حەربە ی مەرد خام
 سەردار دەرلەحظە عوریان کەرد صەمصام (۲۶۰)
 دا نە کلاوخوود مولهەمە ی لەعین
 بی بە دووپارە ، کەفت نە پرووی زەمین
 هەر پۆسەن بازار دائیرە ی ئەفلاک
 گا سولطان نە تەخت ، گا ئەسیر خاک

(۲۵۹) لە دەسنووسە کە ی (م) دا وەک رینووسی باوی ئیستای کوردی (ظ) ی
 (ظەلووم) بە (ز) نووسراوە .
 (۲۶۰) ئەمیش لە هەمان دەسنووسدا بە (سمسام = سەمصام) نووسراوە .
 ئیمە بە مەبەستی ناسینەوێ و شەکان بە تیپی عەرەبی و رینووسی
 کوردی نووسیماننەو .

خۆلاسه ئەو شهو تا وهقت ئيشراق
سوپاي زهنگ به شه مس حه قيق بين ئي حراق

ئه سپان بي صاحيب ، خهيمه بي دهيار
يه كسه ر كهرد ته قسيم سه ردار خوونخوار

دل نه عه داوهت عه دوو بي ساريش
نيشتن به ده ماخ هه ر دوو نه جاي ويش

دهر له حظه سه ردار وه زير كاميل
عه رضه ي فتو و حات ويشان كهرد ته كميل

عه ريضه ي ته حرير داشان به چاپار
چاپار مه نزلان طه ي كهرد به يه لغار

نه وه رۆژ ئارام ، نه شه وش نه خه و
داخل بي نه قه صر شه هه نشا به ده و

پيا بي نه ئه سپ سو جده به رد به شا
عه رضه ش ته قديم كهرد ، بو سا قه ده مگا

صادر بي فه رمان هومايوون جه روو ح
حه يات دان به نوطق عه ريضه ي فتو و ح

قه تل مو لهه مه شكسته ي سوپا
فه تح دليران شه و قش كهرد ئيحيا

دهر له حظه فه رما ئيحسان به چاپار
غه ريق بي چاپار جه دو ررو دينار

جه و دما كو كهرد جه زهرو گه وهه ر
جه خه رقه ي نكين كولا هو كه مه ر

به وجه خلعته شاه دوور نه ندیش
ته سلیم کرد به دست سهر قوره نای ویش

روانه کردن سرقرنا با فرمان و خلعتهای گوناگون جهت وزیر (۲۶۱)

ته کمیل بی ته حریر فرمان شاهی
یاوهر ستانا دهردهم بی راهی
نه زدیک بی یاوهر نه رای ئیستیعجال
وه زیرو سهردار کردن ئیستیقبال
یاوان به نه زدیک سهرقوره نای شا
ههر دوو پهی ته عظیم خلعته بین پیا
یاوهر بی پیا به یهك دان هه لمته
سهر و دست مه سروور بۆسه ی مه حه بیته
فرمان شاهی نه و جا بی گوشاد
ههر یهك به خلعته ویش بی سهر نازاد
سوار بین نه و جا وه بی مدارا
نه خهیمه ی وه زیر ههر سی بین پیا
ره و نهق دان وه به زم ، سهره نگان بین جهم
ههر یهك به ته شریف شاهی بین خور ره
با ههر باقی بۆ به زم عه قل و عه شق
ساتی جه عه زای موله مه که یم مه شق
شکسته ی نه وشه و سوپای موله مه
گوریزان به رشین نه رای صه ده مه

(۲۶۱) واته : باسی نه وه که سهر قوره نا - سهرهك گزیران - له لایه ن رۆحه وه
له گه ل فرمان و خه لاتی هه مه جو ره به ره و لای وه زیر خرایه ری .

ياوان به حوضوور سولطان مهجاز
 طهه كهردن تهقرير واقيعهه دراز
 پهه قهتل سهرههنگ مهجاز نيشت نه جوش
 جه بوريانبي قهلب تهن كهرد سياه پوش
 يهخهه وئيش كهرد چاك ، خرؤشا به قار
 فهزمان دا دهردهم ئوردوو كهردش بار
 راهه به ئوردوو وه بهمدارا
 ياوا به حودوود ، خهيمه كهرد وه پا
 جه مهغريب به توپ سهلام دان ئاتاش
 قهراول جه بهين دوو ئوردوو بهه پهخش
 دوو رهوهه (۲۶۲) سوپا ئهوشهه وشين نه خاو
 سههر بيدار بين سوپا چون چهكاو
 سولطان مهجاز دل نه خهشم و كين
 ئاراسته كهرد شان سوپاي سههمگين
 درهفشان گوشاد ، كيشان عهپراده
 سوارهش تهعقيب فهوج پياده
 جهناح كهرد گوشاد يهمين مهيسهر
 شيوهه نمونهه صفووف مهحشهر
 غهفلت جه مهيسهر ، لهووامه يهمين
 وئيش نه قهلب گاه با تاجو نكين

(۲۶۲) ئهمه ريئتي چووترين راست كردههويهه كي شيوهه نووسيني
 دهسنووسهكهه (م) ه كه بهمجورهه نووسيوهتهوه : (دورهه) .

جه و طهرف سوپای سهردارو وهزیر
راست کهردن صوفوف سوپای بی نهظیر

خیزا چهرخهچی جه بهین سوپا
گهرمی دان به رهزم هره بهی رهزمگا

یهقین مهیمه نه ، بیداری مهیسهر
ویش ستوون قهلب با تاجو کهمههر

سهردار حهقیق نهوړو بی پیش جهنگ
عهرصه گای مهیدان جه مهردان بی تهنگ

موقابیل به توپ خهطه ره ی په لید
تهرتیب دان به توپ جاذیبه ی ته وحید

یهك په هله وانج جه سوپای مهجاز
پا نیا نه پیش با نیزه ی دراز

خروشا به کین مهرد پرهه بیهت
مه شهوور بی نه عام ئیسمش به توهمهت
نه عهرصه ی مهیدان جه ولان دا مه رکب
موباریز جه سان حهقیق کهرد طه لهب

یهك په هله وانج جه سوپای حهقیق
ئیسمش مه شهوور بی نه و مهرد به صیددیق
هه لمهت بهرد چون شیر ، غورپرا به توهمهت
واتش هه ی به دخووی مهرد به دخه صلهت
سه یف ته وه ککول دهردهم کهرد عوریان
ئامان به همدان جه عهرصه ی مهیدان

توهمهت شه نده پهریش یهك نيزه ی ستهم
نيزه ی توهمهتش قه لهم كهردهم

جه وودما صيدديق دورنده ی دلير
توهمهت ته با كهرده به ضه رب شمشير

یهك مهرد هه نی به ئه سپ دا نه هيب
ئيسمش غه ييهت بی مهرد دليريب

خروشاه به کين جوش ئاوهرد چون دوود
دا نه فهرق سه ر صيدديق یهك عه موود

صيدديق جه سایه ی ئيسپه ر بی غه ريق
نه يواوا (أصلاً) ضه ره ر به صيدديق

صيدديق به مه ودا ی سه يف تازه ساو
پاره كهرده غه ييهت به وينه ی چه كاو

سولطان مه جاز جه حه ربه ی عوموموم
ئهمرش كهرده سوپا باوه ران هوجووم

سوپای مه جازی ده ستدان به سوپه ر
ئاوه ردن ييرش په ی عه رصه ی خه طه ر

جه و طه ره ف سوپای سه ردار حه قيق
كه رده شان هوجووم چون ده ریا ی عه مي ق

داخل بين به هم دوو سوپای پر کين
سه ر وينه ی تگرگ وارا به زه مين

زه مين له عمل گوون ، سه ما سیا ره نك
هه واه بی وه دوود جه توپو تفه نك

به ئاخر سەردار حەقیق وینە ی باد
بازووی پەهلەوی پە ی جەنگ کەرد گوشاد

رۆو ئاوەرد بە جەنگ سەردار سەرمەست
کەمەند بە بازوو ، عەموودی بە دەست

ئاتەش دا بە تۆپ تەوحید بە یە کبار
جە سوپای مەجاز بەراوەرد دەمار

خروشا سەردار بە صەیحە ی جەلال
شەجاعت نە جەرگ مەجاز بی پامال

زەهر ضەربەتش مەنوشا هەرکەس
پەست مەبی جە خاک ویش چەنی فەرەس

جە بیم سوپای سەردار حەقیق

سان سیلسیلە ی مەجاز بی غەریق

جەودەمدا یەك مەرد صاحیب زۆرو سام

مەشهورور بی ئیسمش نە عام بە نەمام

غورپرا بە سەردار ، هەلمەت بەرد چون شیر

نیزەش هەوا دا دورنەدی دلیر

جەودما سەردار بە قووە ی عەموود

رەوان کەرد نەمام پە ی سەقەر چون دوود

بە ئەمر سەردار زەرپرینە کەفشان

پە ی عەزم هجووم کیشان درەفشان

جە بیم سەردار قووە ی قوچاخان

سەر طەوق عەلەم مەجاز بی داخان

دهست دان به سهردا مهردان داوخواز
شکست دان به تیپ سولطان مهجاز

سوپای وهزیری سهردار خوونخوار
کهردشان تهعقیب به قهتل و تهلار

کهردشان غارعت سوپای ههزیمه
نه ئهسپو ئیستر ، جه فهرش و خهیمه

سولطان مهجاز هم ویش بی ئهسیر
به ند بی جه قوللاب سهرپه نجهی زنجیر

سه حیجهن حدیث نه بی ، بهرحه ققهن
دهرحهق به ههرکس (مَنْ دَقَّ دُقَّ) ن (۲۶۳)

مهجاز مهجووس کهرد سولطان ضه میر
ها ویش مهجووس بی نه حهلقهی زهنجیر

هم سولطان دل جه به ند بی ئازاد
هم خهرابهی شهرع کهردشان ئاباد

هم عهریضهی نهو جه فهتح بی فتووح
کهردشان تهقدیم به سولطان پرووح

هم کهردن تهعین مهوعیظهی ئیفهام
مولک شهریعت ئاوهرد به نیظام

(۲۶۳) واته : ههرکس بی زیان به کهسیکی تر بگهینه بی ، ئاخری خویشی
بی ئارهق دهرناچی و ئهگوزری . ئهمه حکمه تیکی باوهو فهرموودهی
پیغه مبهرنییه .

های (دهرویش) (۲۶۴) نهی جا بگیریه قه رار
جه نه ماره ی شووم باوه ریم نه خبار

آگاهی سلطان اماره از تسخیر اقلیم ضمیر و شکست لشکرش (۲۶۵)

مه ندهی شهل و پا شکسته ی سوپا
یاوان به حضور نه فس کینه خوا
ماجرای نه حوال واقیعه ی نوموور
عرض بی نه حضور سولطان مه غروور
شای صاحب سهریر خرّوشا به کین
کولاه شاهی دا نه پرووی زه مین
خاک که رد به سهردا ، یه قه پاره که رد
په ی سوپای ههر مولک ههم ئیشاره که رد
سوپای سی ئیقلیم جه لای ویش که رد جه م
راهی بی چه نی سوپای پر سته م
جه گهرد سوپاو به رقه ی دیرع و خود
زه مین ناهین پّوش ، سه ما بی به دوود
قه طار فیلان ، زه ننگ بارخانان
بریقہ ی سینان ، لفه ی به یداخان
سوپای هه و او کییر ، جه هل ناما به جوّش
عرووق جه سه د په ی دل که رد خرّوش

(۲۶۴) پیشتر باسماں کرد که فہقی قادر جار جار (دهرویش) یشی کردوه به
نازناوی خوئی .

(۲۶۵) واتہ : باسی ناگادار بوونی پاشای نه فسی نه ماره له داگیر کرانی ولاتی
ضمیر و به زینی له شکره که ی .

تۆ واتى مەر صوور ، حەشرو ميزانەن
 زەمىن و زەمان گشت نە جو مبانەن
 طەى كەرد مە نزلان بە تە عجیل و تاب
 بە عىنى مە عموورەى ضەمىر كەرد خەراب
 جە ئىقلىم شەرع سازا ئۆردو و گا
 جە ئاماش سولطان ضەمىر بى ئاگا
 طەلەب كەرد وەزىر سەردار حەقىق
 واتش : ها سولطان ئە مەسارەى زەندىق
 نەفس و ئىش ئامان با سوپای بى حەد
 مە ظلە مەش نە حەد حدوود كەردەن رەد
 هەردو وتان چەنى مە وجوودەى سوپا
 مە سدوود كەن طەرىق ئەو دىو گومرا
 هەر وەقت كەردم راست زەخىرە و سوپا
 من هەم جە عەقەب حاضرم نەم جا
 ئەو شەو شىن نە خەو عالەم بە يەك بار
 سەحەر هۆر ئىزان وەزىرو سەردار
 مەردان دلیر سوار بىن بە زىن
 راهى بىن نە را سوپای سە همگىن
 جە زىرەى ستوور فىلان و جە مەل
 پە نھان بىن نە كاخ ثورە بىا حە مەل
 زەمىن جە كە ثرەت لە شكر كىشا ئا
 بە گەرد دەھەن سىا كەرد سە ما

کیشان دره فشان نه را بین راهی
 سه رزه مین پو شا په رده ی سیاهی
 دوو سه ردار سهخت ، دوو سوپای پر زور
 کیشان ریاضت بیابان شور
 طه ی بی مه نازیل رای فه قرو فاقه
 تا بین جه مه نزل عیرفان ئیفاقه
 نه گرتن ئارام سوپای یه کسه ره
 تا یوان به سه مت ئوردووی که فوره
 نه سه حرای وه سیع پر خه وفو ره جا
 شین نه توی خه یمه ی ته سلیم و ره ضا
 قه راوّل به رشی نه هه ر دوو جیهات
 که ردن ئیستیحکام نوقطه ی ئیحتیاط

آگاهی سلطان اماره از آوردی عقل و عشق و طلب رای از وزیر (۲۶۶)

ئاگاه بی جه کار نه ماره ی له عین
 جه عقل و عشقه ن سوپای سه همگین
 دهردهم طه له ب که د وه زیر نه فکر
 یه عنی نه زازیل مه ر دوو مردار
 ره ئیش طه له ب که رد جه و مه رد ظه لووم
 مه ر چیشه ن فکرت ؟ وه نه م که ر مه علووم
 دل نه دوو سه ردار ئیقلم دوو نیمه ن
 هه ر دوو نه نه فکر ویشان موقیمه ن

(۲۶۶) واته : ئاگادار بوونی سوختانی نه فسی نه ماره له سوپای عقل و عشق و پرسو را کردنی به وه زیر .

جهواب دا وهنهش وهزير نهفكار
 سوجده بهرد نه پرووی تهخت شههريار
 عهرض كهرد پادشام دل ماوهر به تنگ
 تهقاضي وهفتهن گا صولح و گا جهنگ
 تا تاجت نه تهخت وجود مهعمورهن
 ئيقلیم وجود به تو مهسروورهن
 نهووهل به ناشتی به عقل كامیل
 جه نامه ی نه لطاف ویت بکه ته کمیل
 نه گهر به تیکی دوروست نه بی کار
 نه وسا بکه راست حه ربه ی کارزار

نامه نوشتن سلطان اماره به عقل و عشق (۲۶۷)

شاه نه ماره فرماش به دهیر
 خطاب به سهردار حه قیق و وهزیر
 چون من جه ئیقلیم شه شه م سولطانم
 میعمار کونده ی جیسم جیهانم
 ئیقلیم وجود به من نابادهن
 هر نه اعضا جه فه یض من سهر نازادهن
 به ند قانونم فخر دیوانه ن
 مه نظومه ی نه فکار (۲۶۸) عدل زوبانه ن

(۲۶۷) واته : نامه نووسینی سولتانی نه فسی نه ماره بو عقل و عیشق .
 (۲۶۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (افکار = نه فکارو) . دیاره هه له یه ،
 چونکه هه مه عنای به یته که شی پی تیک نه چی و هه مه به یته که خویشی پی
 له نگ نه بی .

نه قه طع ئه عضا نه قه تل و قيصاص
 مه باحم كه ردن جه عام (حق الناس)
 من مه نعم كه ردن جه سهر ته يله سان
 نه بو به مانيع ديده ي به د بينان
 به ند حورپري يهت جه من گوشادهن
 ههر ئه عضا په ي وئيش (حسب المراد) هن
 ئه ر ئيوه كه ردن وه نه م ئيطاعت
 ئه وسا جه ههر عه يش مه كه ردن عوشرهت
 جه قه ضاو قه دهر هيچ نه داروون باك
 ئه وسا دن جه گهر د كه دهر مه كه م پاك !
 ته كليف ئيمه جه عه يش و (شه عبه ن)
 ته كاليف رؤح نه جووع و (سه عبه ن) (۲۶۹)
 كه ي ره وان به حوكم شهرع بكه ران كار
 قه طع يهك ئه عضا نه جاي يهك دينار (۲۷۰)
 په ي جه ننهت يه ئسه ن جه عه يش دنيا
 كئى عه يش ئيمرؤش به خشان به فهدا
 ته مام بى ته مهير نامه ي (خبته) (۲۷۱)
 داشان به جاسووس يه عنى وه سوه سه

-
- (۲۶۹) ئه مه هيئانه سهر ريئووسى نوئى ده سنووسه كه ي (م) ه . ئيمه لامان وايه
 راسته كه يان (شه به عه ن) و (سه غه به ن) بووه به مه عناي تيئرى و برسياه تى و
 بو راگرتنى سهنگى به يته كه وايران لى كراوه .
 (۲۷۰) نه فسى ئه مماره ئه يه وئى دلى خه لك كرمى بكاو ئه لئى كه ي ره واى حه قه
 به رانبه ر به دينار يكي زيئر ده ستى كابرايهك بيئرئى !
 (۲۷۱) ئه مه شيوه نووسى ده سنووسه كه ي (م) ه . دياره ئه سلله كه ي (خبته) =
 خوبه ثا) ي جه معى (خبث = خه بيث) بوه .

جاسووس ستانا نامه‌ی شه‌ه‌ریار
ته‌قدیم که‌رد جه پیش وه‌زیرو س‌ه‌ردار
ه‌ه‌ر که‌س نامه‌ی ویش که‌ردن قیرائت
حالی بین جه کار نه‌فس مه‌لعه‌ن‌ه‌ت
جه بیم ئیخالال ، سه‌کنه‌ی ته‌شویشی
به ئه‌مر ه‌ه‌ردوو حاضر بی موشی

جواب نامه بنزد سلطان (۲۷۲)

واتن بنویسه ع‌ریضه‌ی جه‌واب
به‌و ده‌ولت په‌ناھ نامه‌ی پر ئه‌لقاب
وارید بی جه شا نامه‌ی ع‌دل و داد
به ده‌لاله‌ی صولح ئیمه‌ت که‌رد گوشاد
په‌ی ئه‌طعمه‌ی ع‌یش جه سفره‌ی عوش‌ره‌ت
به مه‌وعیظه‌ی لوظف ئیمه‌ت که‌رد ده‌عوت
نویساییت ئیمه‌ که‌رین ئیطاعت
ناوه‌رین به یاد ف‌ردای قیامت
ه‌هرچه‌ند ئه‌لطف‌ه‌ن ح‌سه‌به‌ی ظاهر
باطین خوسرانیم جه عوقبای ئاخیر
نه‌قصه‌ن په‌ری شه‌ئن زومره‌ی سه‌لاطین
(عبدش مظل بو ویش بظالمین) (۲۷۳)

(۲۷۲) واته : وه‌لامی نامه بو لای سو‌لتانی نه‌فسی ئه‌مماره . له ده‌سنووسه‌که‌ی
(م) دا وشه‌ی (نامه) به‌م‌جوره نووسراوه : (نامهء) به‌لام ه‌ه‌له‌یه .
(۲۳۷) ئه‌م نیوه به‌یته له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌ بو‌مان راست‌نه‌کرایه‌وه ، وه‌ک له
ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا چۆن نووسراوه‌ته‌وه ، ه‌هر به‌وجوره‌مان
نووسی‌یه‌وه . هیچ کامیش له‌و ئیحتیمالانه‌ی رییان تی‌ئه‌چی ، وه‌ک ئه‌وه

هەر عەبد جە مەعبوود بى خيانت کار
ئەعضاش کە مته رەن جە (اشياء الدار)

بە قەول حەدېث نەبى بى مەنصور
لە عنت کەردەن جە مەع ناظىر و مەنظور (۲۷۴)

ئومىدەن جە باب ئەو صاحىب عودوول
ئىفادەى ئىمە بکەرۆ قوبوول

هەر چەندە مىللەت بە عەيش راغىبەن
بە ئەمتىعەى رىزق دنيا طالىبەن

چون جە عارىفان ئىدەن لە طىفە
دنياشان تەشپە کەردەن بە جىفە

طالېب جىفە کەرگەس و کەلبەن

هەر کەس مەيلش کەرد جە مەردى سەلبەن

ئەر شا بە عەرضەى ئىمە مەدۆ گۆش

سايىقەى ئەفکار کەرۆ فەرامۆش

عەيياشى دنيا نى يەن پایەدار

عەيياشان باقىن جە عوسرەت نار

کە وشەى (مضل) لە ئەسدا (مذل) یا (مظلوم) و وشەى (بظالمين) یش
(نظالمين) یا (بضالين) یا (نضالين) بووبى ، نەيگە ياندینە هیچ ئەنجامیک .
لە دەسنووسە کەى (ح) یشدا بەم جۆرە نووسراوە تەوہ :

عبدش مضل بو ، بویش ظالمين

(۲۷۴) ئەم بەیتەو بەیتى پيشووی لە پەراویزی دەسنووسە کەى (م) دا
نووسراونە تەوہ و بەهۆی پەرووت بوون و جزووبەندکردنەوہ بەشى
دوایی هەر چوار نیوہ کەیان فەوتاوہ . ئیمە لەبەر دەسنووسە کەى
(ح) نووسیماننەوہ . (اشياء الدار) یش لە دەسنووسە کەى (م) دا
بەم جۆرە نووسراوو : (اشياودوار) . ئیمە لامان و ابوو راستە کەى
بەم جۆرە یە کە نووسیومانە .

وهزير و سهردار ویت ئهه کهرد مه نهی
 ته سکین مه دهی جه نگ ههردوو طه ره فی
 به ئه حکام شهرع حوکمت بو مه دام
 نه سخ کهر قانون سه فینهی نظام
 نه فس کامیله کهردی وه پیش کار
 ئازادی ئهه سات جه (یوم القرار) (۲۷۵)
 ههه ئیمه مو طیع به فرمان شا
 ههه سولطان روچ مه یو به عه طا
 وه ئیلا باقین جه نگ دلیران
 جه ئه فکر ویت مه بیت په شیمان
 نه من ئیرادهه نه حه قیق مه جاز
 نه روچ به ضه میر مه بو ئیمتیار
 نامه بی ته مام یاونان به مور
 ساعی ستانا به را کهرد عوبوور
 نامه ی سهر به مور ته قدیم بی به شا
 ئه مرش کهرد وانان نامه ی خو ش ئینشا
 سولطان جه مه فهووم نامه بی حه زین
 جه خوفتان حه رهس خرؤشا به کین
 ئهه شهه و شین نه خهه سوپاهه یه که باره
 سه حه ر بیدار بی نه فس ئه ماره

(۲۷۵) ئهه به یتهش له ده سنوو سه کهه ی (م) دا له په راویزه وه نوو سراوه ته وه وه
 به شی پیشه وه ی ههردوو نیوه کهه ی فه و تاوه . بو یه له بهر ده سنوو سه کهه ی
 (ح) نوو سیمانه وه .

آراستن لشکر طرفین برزم در عرصه‌گاه (۲۷۶)

نه مرش که رد سوپا یه کسه ر بین سوار
ته رتیب دا به قهلب مه یمه نه و (۲۷۷) یه سار

ویش نه قهلب گاه ، ئیبلیس مه یمه نه
نه لخنه ناس مه یسه ر پهری فهرته نه

هه رلا دان وه باد دره فش که بوود

دلیران سه ر مه ست سه نان و عه موود

چه و طه رف سه ر دارو (۲۷۸) وه زیر کامیل

تپان به ئاین جه نگ که ردن ته کمیل

ویش جه قهلب گاه ، سه ر دار جه یه مین

جه نب یه سارش سپه رد به یه قین

نه جانب یومن و یوسرو قهلب گاه

سازان ئیحتیاط ، هه ر یه ک نه یه ک لا

جه قهلب و جه ناح دره فش بی وه پا

په نجه ی دره فشان پوشا میهرو ما

ده نگ ته پل کووس ، سه دای که پرره نا

کیران تا کیران جیهان لهرزنا

(۲۷۶) واته : رازاندنه وه و ئاماده کردنی له شکری هه ردوولا بو شهر له مه یدانی
شهردا .

(۲۷۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (میمنه = مه یمه نه ی) ، به لام
ئاشکرایه نه وه هه له یه .

(۲۷۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (سردارو) به لام نیوه به یتسه که
به وجوره له نگ نه بی .

سوپا موله بیهس جامه ی فوولاد بی
 پرووی زه مین نه عه کس فوولاد سه واد بی
 نه سیمه ی ده هشت سهردا جه شیران
 لهرزه دا نه جهرگ نه عضای دلیران
 بارشت قهضا جه نه بر نه زهل
 دا نه مه زره عه ی حیات به نه جهل
 دلیران حهرب نه پهی نه نگ و نام
 ههرکس پهری حهرب عه دوو که رد خه رام
 چهرخه چی جه بهین ده وری بهی (۲۷۹) سوپا
 گهرمی دان به حهرب چون ناهین روبا
 یهک په هله وانئ جه سوپای ئی بیس
 قهدهم دا نه پیش مهرد موده سسیس
 میهمیز دا به نه سپ مهرد په هله وان
 ئیسمش به غافل فاش بی نه جیهان
 لهرزانا تیزه ، ته علیم دا مه رکب
 موباریز جه سان یه مین که رد طه لب
 یهک نامدارئ جه سوپای سهردار
 نه هیب دا به نه سپ ، خرؤشا به قار
 به گهرمی ناتهش ، به توندی چون باد
 ئیسمش نه عالهم مه شهوور بی به (یاد)

(۲۷۹) نه و شهیه له ده سنووسه کاندای بهم جووره نووسراوه (دورویه). ئیمه
 بهم جووره مان راست کرده وه که نووسیومانه ته وه .

دهوان دا به ئه سپ ، غورپرا به غافل
واتش هه‌ی ئه‌بله‌ه ، هه‌ی ته‌شنه‌ی ئه‌جه‌ل !

پاگیر به‌ر نه‌ جا ئه‌ی مه‌رد فه‌توون
تا چیه‌ره‌ی به‌ختت به‌ خوون که‌م گول‌گه‌وون

غافل ده‌رله‌حظه ئیژه شه‌ند په‌ریش
یاد دلاوه‌ر سپه‌ر (٢٨٠) دا نه‌ ریش

چون سالم بی یاد جه‌ زه‌خم ئیژه
ده‌رده‌م وینه‌ی شیر نیشت نه‌ ستیژه

دا نه‌ که‌مه‌رگاش یه‌ک سه‌یف بو‌رپران
دوو قه‌د بی غافل نه‌ سه‌فچه‌ی مه‌یدان

یه‌ک شه‌خص هه‌نی فیتنه‌ بی نامش
عالم مه‌له‌رزا جه‌ زۆرو سامش

شانا په‌ری یاد قه‌دداره‌ی فه‌نه‌ر
ئیسپه‌ر دا نه‌ ریش یاد دلاوه‌ر

جه‌ قووه‌ی بازووی فیتنه‌ی دل که‌بوود
ئیسپه‌ر پاره‌ بی ، شه‌ق که‌رد کلاوخوود

یاد دلاوه‌ر چون شیر ژیان

دا نه‌ که‌مه‌رگاش سه‌ر مه‌ودای سه‌نان

فیتنه‌ جه‌ هه‌وا رۆحش که‌رد ته‌سلیم

ره‌وان بی چون دوود به‌ نار جه‌حیم

(٢٨٠) له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا (سپرد = سپه‌رد) نووسراوه ، به‌لام دیاره
(د) ده‌که‌ی زیاده .

نه فس ناطیقه که ردش تهره ققی
 ئاما جه مهیدان مهرد موتته قی
 دا نه فهرق یاد عموود گران
 سپهر دا نه رییش مهرد په هله وان
 ضه رب ناطیقه نه به خشا ته ئیر
 یاد دلاوهر دهست دا به شه مشیر
 دا نه که تیف دوش ناطیقه ی عئید
 بی به دوو پاره مردار په لید

آمن ابلیس علیه اللعنة بمیدان و رزم ساختن با یادو گرفتنش (۲۸۱)

نه جه نب یه مین ئیبلیس مهردوود
 به بازوو که مه ند ، به دهستش عموود
 هه لمهت به رد چون ره عد هه وا دا که مه ند
 سه رو که تف یاد مه حکم که رد جه به ند
 سه ردار حه قیق ستیزا جه صف
 به بازووش ئیسپهر ، سینانی به کف
 هه لمهت به رد په ری ئیبلیس وه بی بیم
 که مه ندش گرفت ، بکه ردش دوو نیم
 بازووی په هله وی به چنگ که رد گوشاد
 یاد دلاوهر جه به ند بی ئازاد
 یادش که رد ره وان به مه قام ویش
 ویش پاگیر حه رب ئیبلیس به دکیش

(۲۸۱) واته : هاتنی ئیبلیس ، له عنه تی خودای لی بی ، بو مهیدای شهرو ، شه کردنی له گه ل یادو گرتنی .

ئەو حەربەي خەطەر ، ئىد ضەرب تەوئىد
داشان بە ھەمدا جە قورب و بەئىد

صەرف كەردن جە يەك تىرو تەبەرزىن
نە ئەو بى مەلوول ، نە ئىد دل حەزىن

تا سەردار بە ضەرب صەيخەي صاعىقە
دا نە كەللەي كەتف ئىبلىس بارىقە

گورئىز كەرد جە بىم ئىبلىس لەئىن
سەردار جە عوقبەي لەئىن چون شاھىن

جە قەلب گاي صەف ياوا بە مەردوود
دا نە كەتف دۆش لەئىن يەك عەموود

نە مەند جە مەلعوون مەفسەدەي ئەفسوون
بى ھۆش بى لەئىن ، نە خاك بى نىگوون

جە و دەم مەرضى يە (۲۸۲) ئاما بە خرۆش
ھەلمەت بەرد ئىبلىس بەردارۆ بە دۆش

دەر لەحظە سەردار بە تىزەي ئابدەر
مەرضى يەي لەئىن كەردش نىگوونسار

امر نمودن سلطان اماره بهجوم لشکر (۲۸۳)

جۆش ئاوەرد نە دل ئەممارەي لەئىن
ئەمرش جارى كەرد بە سوپاي پر كىن

(۲۸۲) ئەمە مایەي سەرسامی یە کە فەقی قادر جیی (نەفسی مەرضی یە) لە بەرەي ئىبلىسدا ئەکاتەوہ .

(۲۸۳) واتە : فەرماندانی پادشای نەفسی ئەممارە بە لەشکر کە ھێرش بەری .

ئەمرش كەرد بە قەلب مەيسەنەو يەسار
 كەردشان ھوجووم سوپا بە يەك بار
 بە قووەی ھوجووم سوپای كوفرو كين
 سەردار كەردن دوور جە قورب ئەعين
 خيزا جە زەمین زەلزەلەي نشوور
 خورشيد جە سايەي جەناح بی مەستوور
 ۋەزیر كامیل قاو كەرد بە سوپا
 ئاوەردن پیرش پەری رەزمگا
 سوپای طەرەفەین كیشان بەیداخان
 خيزا ھەياھەي نامی قوچاخان
 ئاتەش دان بە تیپ تۆپ قومپاران
 سەر ریزا چون بەرگ خەزان جە داران
 جە ئەبر حەربە خون وینەي مەطەر
 گولگون كەرد صەفجەي صەحراو دەشتو دەر
 چەند سەردار سەرگوم عەرصەي خەطەر بی
 مەواتی ھەرگیز جە مادەر نەبی
 جەنگی جەوانان نە پەي نەنگو نام
 قەد قەد بین بە سەیف ئەجەل جە ناکام
 چەند تەھەمتەنان مەئیووس بین جە سەر
 چەند سەرورەر بەری جە تاجو ئەفسەر
 ئەسیان بی صاحبیب ، مەردان بی فەرەس
 چون رۆی قیامەت کەس نەبی بە کەس

سەرو تەن ھەر یەن کەفت نە پووی صەحرا
نە مەند پرای فەرەس کەرۆ گوزارا (۲۸۴)

ئەلحاصل ئەو پوژ تا قورب غورووب
حەربە نە کار بی بە جەنگ مەغلووب

دان نە تەپل کووس پووی یەئاسایش
عەودەت کەرد سوپا ھەر یەك بە جای ویش

سوپای طەرەفەین چەنی مەجرووحان
ھەر کەس جە خەیمەئە ویشان بین ئیسکان

زایەلەئە شیوون دەوریەئە (۲۸۵) سوپا
زەمین زەبوون کەرد سەر دا جە سەما

چون خورشید نە بورج مەشریق کەرد طلوع
طەرەفەین پەئە دەفن مەقتول کەرد شروع

وہی تەور ئۆشایین جە یەك ضەرب دەست
ھەنی طەرەفەین جەنگ نە کەردن قەست

رسیدن کاغذ سلطان دل بنزد سلطان روح (۲۸۶)

ھای دەرویش سوپا نە جەنگ بین خاموش
جە سولطان پوچ ضەمیر بدەر گوش

شای پوچ چون ھەردەم نە پەژارە بی
پەئە سەردارانئە جە نەظارە بی

(۲۸۴) لە دەسنووسە کەئە (م) دا (گدارا) نووسراوہ . ئەبئەئە پراستە کەئە
(گوزارا) بی بە مەئەئە تپەربوون (لە گوزەرەوہ ھاتبی) ، کە ئەمەش
وشە یە کە لەوہ ئەچئە فەقئە قادر خوی دایتاشیبی .

(۲۸۵) ئەمەش ھەر (دورویەئە) کەئە پێشووہ . لیرەشدا ھەر بەم جۆرەمان
نووسی یەوہ .

(۲۸۶) واتە : گەشتنی نامەئە سولتانئە دل بە سولتانئە پوچ .

ناگاه یهك چاپار پهیدا بی ته را
نامهش ته قدیم که رد سوجده بهرد به شا

ته مرش که رد وانان نامه‌ی شاه دل
نویسابی به و شاه فهرخونده مه نزل

تهر ته لطاف شا مه په رسو ته حوال
هم جه سهرداران تهر دارو سوئال

ههردوشان سه حیج ، سوپا سالمه ن
ههردوشان نه جه نگ نه فس ظالمه ن

ته ماره‌ی له عین سوپای بی شو مار
تاوه رده ن ئیقلیم شهرع کو یه خته سار
ههردوو به قووه‌ی بازووی په هله‌وی
به ند که رده ن طهریق سوپای مه عنه‌وی

منیش ها سوپام که رده ن موهه‌یا
مه شوون به ئیمداد شیران هه‌یجا

ههر ته فکر داری باوهر به ته حریر
تهر تاری ته شریف تا که روون ته ئخیر

ته عجیل کهر به ته مر ههرچیت ته فکره ن
جیسم و جان نه رای ته مرت نیثاره ن

نوشتن جواب نامهء شهنشاه روح بشاه ضمیر (۲۸۷)

نامه بی ته مام ، سولطان دا جه‌واب
ته حسین که رد به و شای ئافتاب نیقاب

(۲۸۷) واته : وهلام نووسینه‌وه‌ی شاهه‌نشای روّح بو شاه‌ی دل .

نامه‌ی خویش نه‌لقاب وه‌ی ته‌ور دا ره‌قه‌م
 وروود نه‌مرت قه‌لبم که‌رد خو‌پرهم
 هم دَل موفته‌خیر گه‌رمیی مه‌یلته‌ن
 هم سه‌ردارانم سه‌رطوفه‌یلته‌ن
 نه‌ر مه‌یلت ئینده‌ن ئیمه‌ که‌ی مه‌منوون
 به وروود عه‌رضه‌م بی صه‌برو سکوون
 په‌ی مودافه‌عه‌ی له‌عین شه‌رپرار
 ویت چه‌نی سوپا ته‌عجیل که‌ر نه‌ کار
 مه‌بادا به مه‌کر مه‌فسه‌ده‌ی له‌عین
 ره‌خنه‌ بو‌جه‌ کار سه‌رداران کین
 چون نه‌خ نه‌رشه‌د نه‌و جا مه‌وجووده‌ن
 وجوود ئیمه‌ هه‌نی بی سووده‌ن
 نه‌ر یاوای به‌و جا به‌رشته‌ی نه‌فکار
 په‌ی په‌ی ره‌وان که‌ر ره‌ژنامه‌ی نه‌خبار
 نه‌وسا نه‌ر ئامام به‌و جا که‌رد لزووم
 حاضر م نه‌و جا نه‌ر که‌ردی مه‌علووم
 ته‌مام بی ته‌سطیر ، ته‌مه‌یر بی فه‌رمان
 چاپار ستانا ، راهی بی ره‌وان
 نه‌بی ئارامش تا حین حضوور
 ته‌قدیم بی به‌شا نامه‌ی (۲۸۸) سه‌ر وه‌ موور

(۲۸۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا ته‌نها (نامه) نووسراوه . ئیمه نه‌وه‌مان به‌لاوه هه‌له‌بوو .

واناشان نامه‌ی شای صاحب سهریر
ئەو شەو پراحت بی سولطان ضەمیر

سەحەر هۆریزا جەمشید دارا
سان سیلسیله‌ش کیشا نه صەحرا

کیشان درەفشان مەحمەل بی قەطار
مەنزڵان طەه‌ی کەرد سوپای بی شومار

جە بەل چون جە مەل جەه‌ی حەمل گران
چۆک دا بە زەمین ئاما بە ئەفغان

شیران جە بیسه ، پلنگان نه کۆ
فیرار بین نه بیم سوپای پر شکۆ

سەر طەوق سوپای سولطان ضەمیر
سەر دا نه ئۆردووی سەردار وەزیر

هەردووشان چەنی سەرەه‌نگان کار
کەردن ئیستیقبال شای والا تەبار

پیا بین جە ئەسپ پیش کەردن سجوود
کەردن حەمدو شوکر شەهەنشای مەعبوود

بۆسان ریکابش ، سوار بین بە زین
کەردشان ئەنای شای والا نگین

هەم سولطان بە لوطف گەرمی کەرد نه کار
هەردوو مەسرور کەرد بە شەه‌د گوفتار

سولطان نه خهيمه‌ی وه‌زير پيا بي
 نه‌سباب عوشره‌ت گشت موهه‌پيا بي
 ههردوو واقيعه‌ی ويژان كهره‌ به‌يان
 هم‌جه ره‌زم و كين ، جه سوودو زيان
 چيهره گوشاد كهره شاي والا نكين
 ته‌سكين دا دله‌ی سه‌رداران كين
 سازان ئوردوو گاه سوپاي بي‌نه‌نديش
 هووريزا سولطان په‌ی خهيمه‌گاي ويژان
 سولطان جه مه‌غريب سه‌لام دا به‌توپ
 جه‌واب سه‌لام نه‌دا بي جه‌و صوب
 زولف شه‌و چيهره‌ی زه‌مين كهره‌ سيا
 قه‌راول به‌رشي جه ههردوو سوپا
 سه‌حه‌ر هووريزا نه‌مه‌اره‌ی له‌عين
 سوار بي چه‌ني سوپاي سه‌همگين
 جه‌وطه‌ره‌ف سولطان ضه‌مير بي سوار
 ياسال دا قشوون جه‌ربه‌ی كارزار

ترتيب دادن هردو سلطان لشکر خویشرا در رزمگاه (۲۸۹)

ترتيب دا په‌ی ره‌زم جه ئاوه‌ردگا
 قه‌لب و مه‌يمه‌نه ، مه‌يسه‌ره‌ی سوپا
 جه‌و طه‌ره‌ف سولطان ضه‌مير بي سوار
 ياسال دا قشوون جه‌ربه‌ی كارزار

(۲۸۹) واته : باسی نه‌وه كه ههردوو سولتان له‌شكري خویشان له مه‌يدانی شه‌ردا ناماده‌کرد .

وهزير جه يه مين ، ويش نه قه لب گا
 سه ردار جه مه يسه ر عه له م كه رد وه پا
 ئيراده ي وه زير نه عه ر صه ي مه يدان
 په ي ته حريك ره زم بي به قوماندان
 جه نه بر قه ضا قه دهر بي نه جه ل
 سازا به هانه به حه ر به ي جه ده ل
 ده نگ ته پل كووس ، صه داي كه ره نا
 ده بده به ي ده هوئل دنيا له رزنا
 به ر قه ي نه سه ل ه حه ي سه يف سه ر سينان
 چون باريقه ي ره عد ويش مه دا نشان
 خيزا چه ر خه چي جه به ين سوپاه
 گه رمي دان به جه نگ جه ناوه رد گاه
 جه سه هم سه نگين سوپاي بي حساب
 زه هره ي دليران يه كسه ر بي وه تاب
 پرووي زه مين ته مام بي به كووره ي نار
 چون ده م نه فعا مه نما نا شه رار
 نه جه نب مه يسه ر خيزا له ووامه
 ميهميز دا به نه سپ ره زم هه نگامه
 تاما به مه يدان ته كدا ته كاوه ر
 طه لب كه رد جه سان سه ردار (مبازر) (۲۹۰)

(۲۹۰) نه م وشه يه له ده سنووسه كه ي (م) دا به م جووره نووسراوه ، به لام هيچ
 مه عنايه ك نادا به ده سته وه . شوينه كه بو نه وه ده ست نه دا (موبارينز)
 بوايه ، به لام قافيه ي به يته كه ي بي تيك نه چي . ئيمه لمان وايه هه ر

جه سوپای سەردار خرۆشا یەقین
 ڕوو کەرد بە مەیدان بەور سەهەمگین
 ئامان بە هەمدا هەردوو پەهەلەوان
 سەرف کەردن جە یەك حەربەیی جان ستان
 بە ئاخر نەوبەت یاوا بە یەقین
 شمشیر دا نە فەرق لەووامەیی لەعین
 کەلەش بی دوو نیم تا بە کەمەرگا
 کەفت نە ڕووی زەمین لەعین گومرا
 جەودەم خەطەرە مەرد پەهەلەوان
 خرۆشا بە قین ڕوو کەرد بە مەیدان
 کەمان دا بە چەنگ تەرکەش کەرد تەیار
 سەرف کەرد جە یەقین خەدەنگان هەزار
 (أصلاً) نە کەرد کار جە دیرع یەقین
 یەقین هەلسەت کەرد پەیی لەعین بە قین
 دا نە کەمەرگاش شەمشیر ئابدار
 دوو نیم بی خەطەر بە وینەیی خەیار !
 خرۆشا سولطان نەفس ئەمبارە
 بە بۆریەیی هوجووم کەردش ئیشارە
 نەیی طەرەف سولطان ضەمیر خرۆشا
 یەکسەرە سوپاش پەری جەنگ جۆشا

(موباریز) بوو و فەقی قادر بۆ راگرتنی قافیە و بەرودوای تیا کردووە .
 ڕیئیشی تی ئەچی (موبادیر) بووبی .

ئاتەش دان بە حەرب تىپ تۆپخانان
 دليران پەي جەنگ كيشان بەيداخان
 دوو دەرياي عەظىم داخلى بين بە ھەم
 دنيا تاريك بى چەنى تۆزو تەم
 قەضا پەرى جەنگ تەحرىك كەرد قەدەر
 مەوت دليران ئاومرد بە دەفتەر
 سەران سەرنگون حەربەي تازەساو
 جەسەد بە ماھى ، خوون بوو بە سىلاو
 چەند سەرھەنگ سەخت ، چەند نەوجەوانان
 خەلطان بين جە خوون عەرسە گاي مەيدان
 مەردان مەدفوون ھەر مەبين فەنا
 جەنگ كەرد وە ئەسپاب بەھانەي بەھا
 خۆلاصە ئەو رۆ تا بە عەصر تەنگ
 حەربە نە كار بى بە مەغلووبەي جەنگ
 سەردار حەقيق جۆشا پەي مەصاف
 سەرمەست جىھاد چون عەتقا نە قاف
 چەند كەس جە مەيدان كەردش دووپارە
 ئاما نە عەينش نەفس ئەممارە
 دا نە كەمەرگاش شمشىر بورپران
 رۆخش پەي جەھىم دەردەم بى رەوان
 كيشا صەيچەت بەرز (اللە اكبر)
 لەرزە نىشت نە جەرگ عەدووي ستەمگەر

شکست وەرد سوپای خەبێشە ی مەلعوون
 هۆرکنیا نە جا چوون کۆی بیستوون
 کیشان درەفشان سوپا نە هەر سوو
 بر بر بی سوپای کەفەرە ی بەدخوو
 جە قەتل و قەلار نە کەردن درێغ
 تا بنیاد کوفر بەرناما جە بیخ
 نە پیچان عەنان تا بە ئۆردوو گاه
 تا کەردن غارەت خەیمە ی بارە گاه
 سوپا ساکین بین ئەو شەو تا سەحەر
 سەحەر ئەمرش کەرد شای هوما یوون فەر
 هەم ئۆردووی لەعین کەردن یەختە سار
 هەم سەران کەردن وە کەللە ی مەنار

شکایت از بی وفایی دنیا کند (۲۹۱)

هەر پۆسەن بازار دنیای (۲۹۲) دل فریب
 گا شەهد مەنۆشۆ ، گا زەهرش نە صیب
 گا رەنج و ئەلەم ، گا گەنج ، گا عوسرەت
 گا گریه و (۲۹۳) زاری ، گا عەیش و عوشرەت
 گا فەتح و شکست ، گا شادی و مەزاق
 گا وەصل و سروور ، گا حوزنو مەراق

(۲۹۱) واتە : (فەقی قادری دانەری ئەم کتیبە) شکات لە دەست بی وە فاییی
 رۆزگار ئەکا .

(۲۹۲) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (دنیا) نووسراوە ، بەلام هەتەیه .

(۲۹۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (گریه ی) نووسراوە ، بەلام هەتەیه .

دنیای دهر دوون ههردهم بی سایه ن
سایه ش چون سایه ی چه جهر بی مایه ن
ههر که س تهرکش که رد به و که س مه بو رام
ههر که س طالب بی جیش (۲۹۴) عاصین مه دام

تمثیل (۲۹۵)

های (دهرویش) نه ی جا گوش دهر به نه خبار
نه قلنه جه هدیث نه ولیای کیبار
نه حوجره ی خه لومت یه ک (ولی الله)
به سته بی دیدش نه حوب دنیا
دیده ی ئیستیغراب رای موراته به
که رده بی گوشاد نه موراقه به
رؤحش نه طهیران رشته ی نه فکر بی
یه ک چه یوان جه عین قه لبش ئیظهار بی
سه مین و له طیف نه سپ پرشکوو
ههم چیهره ش ریش بی ، ههم دومش بی موو
به قووه ی نه فکر سوئال که رد وه نه ش :
مه ر تو چیشه نی وه ی طهور مونه ققه ش !
واتش : من دنیا م وه ی طهور سه ر نه فراز
عالم په ی رکووب من دارو نیاز
واتش : مه ر دومت بی موو نه چیشه ن
پیشانیت په ی جیش وه ی طهور وه ریشه ن !

(۲۹۴) له ده سنوو سه که ی (م) دا (جیش) نووسراوه ، به لام هه له یه .

(۲۹۵) واته : میثال و نمونه هیئانه وه .

واتش : ئەو كەسان من كەردن مەطلووب
 دومم دان پيشان نه جاگه‌ي ركووب
 ئەو كەسان كه تەرك من كەرد ئيختيار
 سەر مساوم ليش وه نه‌م بۆ سوار
 نه طاليب جه من مەبۆ شادكام
 نه باغيض من پەي من بي بهن رام
 تا ئەلئان پەي كەس نه بيه‌م به مەركووب
 مەئيووسەن جه من طاليب و مەطلووب
 (فەقئى) كۆتا كەر چىكايەي تەحرير
 تەمام كەر (٢٩٦) ئەوصاف سولطان ضەمير

مجلس آراستن سلطان ضمير
در چگونگی تسخير سه اقليم كه در حكم امارهء لعين بودند (٢٩٧)

سولطان ضەمير نه خەيمە گای ویش
 زومرەي ئومەرا طەلەب كەرد وه پيش
 نه تەدبير كار سازا ئەنجومەن
 چطەور كۆ تەقسيم مۆلك ئەهریمەن
 به كئى مەبۆ دەفع ديوان گومرا
 كئى مە كۆ تەسخير ئەو مۆلك عوظما
 ھەر كەس جه غووظەي فيكر ویش بي تەعب
 ھەر كەس كەرد تەقرير جه سەھل و جه صەعب

(٢٩٦) له دەسنووسەكەي (م)دا (كەرد) نووسراوه ، بەلام ھەتەيه .
 (٢٩٧) واتە : باسي ئەنجومەن رازاندنەوہي سولتانی دل بۆ تەگبیر و راویژ کردن
 لەبارەي چۆنیەتی داگیرکردنی ئەو سی ئیقلیمەوہ كه لەژیر دەسەلاتی
 نەفسی ئەممارەي لەعنەتیدا بوون .

به ئاخړ وهزير كاميل دا جهواب
ععرض كهر د نه حوضوور شای عالیی جه ناب

جه مولك شه شه م سولطان بو یه قین
جاری كو ئه حكام نه ته رویج دین

سهر قوره ناش بو نه فس كاميله
به ری كو ئه فكر نه هر غائيله

ته واضوع دهیر (۲۹۸) ، ئیخلاص نه دیم بو
مه ر ئه وسا یه قین نه و جا موقیم بو

نه مولك هه فته م عیلم بو خدیو
یاوهرش وه عظ بو په ی ته سخر دیو

نه مولك هه شته م سه خا سه ردار بو
حیلم و شه جاعت پیش مه ده دكار بو

جه مع وزه را شای والا نگین
كهر دشان به ره ئی وهزیر ئافه رین
سولطان ضه میر وه ی طه ور دان قه رار
طه لب كهر د ده رده م دهیر ئه فكر

فتحنامه نوشتن سلطان ضمیر بشه نشاه روح (۲۹۹)

فه رماش بنویسه به شه هه نشای پرووح
ئه وو هل مه سه له ی فه تح كهر فتووح

(۲۹۸) له ده سنووسه كه ی (م) دا (دهیرو) نووسراوه ، به لام نیوه به یته كه ی پی
لاسه نگ ئه بی .

(۲۹۹) واته : باسی فه تح نامه نووسینی سولتانی دل بو شه هه نشای رووح .

(ثانياً) ئيقرار وهزير كاميل
نه جهوف عرضه تهمام كه ر ته كميل
(ثالثاً) نه رجووم ئيدهن جه خاقان
(سريعاً) جهواب پهريم كو رهوان
قه تل نه مواره شكسته ي سوپا
زه خم نه زازيل يه كسهر كه رد نه دا
فه رمان بي تهمام داشان به چاپار
طه ي كه رد مه نزلان بي صه برو مدار
نامه ش ته قديم كه رد نه پای تهخت شا
نه مرش كه رد وانان نامه ي پر ئينشا
سولطان جه شادي خورپرهم كه رد خيال
كه ردش سوجه ي شوكر ذات بي زه وائل
هم نه دا كه رد شوكر به جه مدو نه نا
هم نه سباب به زم كه ردش موهه ييا
هم په ي هه ر ئيقليم به خشا به شارهت
به صه ده قه ي نه ذر (۳۰۰) هم كه رد ئيشارهت
هم خيزا نه به زم زه مزه مه ي ته قوا
هم موزه يين كه رد خه ده مه ي ده رگا
هم فه رما جه زه ر توحفه ي جه واهير
حاضر بي ره نك ره نك خه لعته فاخير

(۳۰۰) نه دوو وشه يه له ده سنووسه كه ي (م) دا به م جووره نووسراون (صدقه
نظر) . جا نه گه ر مه به ست (صه ده قه ي نه ذر) بي نه وه نه بوو (صه ده قه و)
بوايه . نه شگونجي (صه رفي نه ظه ر) بي و مه به ست چاوپوشي بي له
تاواني تاوانكاران له خوشي سهر كه وتني له شكر دا .

ئەو شەو شى نە بەزم خوا بگەھ سولطان
سەھەر نىشت نە تەخت فەرخوندا خاقان

جواب نامەء سلطان روح بشاھ دل (۳۰۱)

ئەمرش صادر كەرد سولطان دەپىر
فەرماش بە جەواب سولطان ضەمىر
كەردم قىرائەت نامەى پىر شكۆ
مەمنوون بىم خەلىق جە ئەلطف تۆ
تا تاجت نە تەخت وجود موقىمەن
سوپاوخەزانەم بە تۆ تەسلىمەن
من ھەم رەضاي تۆم كەردەن ئىختىيار
تۆى صاحب ئەمر ، ھەر تۆى صاحب كار
ھەرچى تۆ كەرى عەين ئىحسانەن
ھەرچى ئەمرت ھەن نوطق فەرمانەن
نامە بى تەمام ، تەكمىل بى خەلعت
طەلەب كەرد ئەعيان وەزىر نە خدمەت
پەى سولطان دل يەك تاج جە زەر
كەمەربەند لەعل و خەرقەى موجه و ھەر
چەنى يەك خەيمەى تەناف بافتەى زەر
چەنى چەند قوتووى شەمامەى عەنبەر
جودا بى پەرى سولطان ضەمىر
باقىى دليران جە پارچەى فاخىر

(۳۰۱) وەلامنامەى سولتانى روح بو پادشاى دل .

پهري سهرداران زومره‌ي نه‌هنگان
جه گه‌نجو گه‌وه‌ر مه‌سنه‌دو فه‌رمان
بار كه‌ردن يه‌كسهر خه‌لعه‌ته‌هاي فاخير
ره‌وان بي چه‌نيس نه‌عيان و وه‌زير
نه‌گرتش (۳۰۲) نارام وه‌زير نه‌هه‌ر جا
تا ويش ياونا به‌قورب سوپا
به‌شاه ضه‌مير ياوا ناگاهي
واريد بي خه‌لعه‌ت فه‌رمان شاهي

استقبال نمودن فرمان و خلعت شاهي اميران بامر سلطان ضمير (۳۰۳)

نه‌مرش كه‌رد ده‌رده‌م سولطان حيشمه‌ت
گوزين كه‌رد سه‌ره‌ه‌نگ ئومه‌راي ده‌ولت
سهرداران يه‌كسهر به‌نه‌مر سولطان
كه‌ردن ئيستيقبال خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
نه‌عيان په‌ي حوضوور سولطان بي ره‌وان
ته‌قديم كه‌رد نه‌ته‌خت خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
سولطان په‌ي ته‌عظيم خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
قيام كه‌رد نه‌ته‌خت زه‌مين و زه‌مان
جه‌ودماي سولطان خه‌لعه‌ته‌هاي شاهي
هه‌ر يه‌ك په‌ي صاحيب ويش كه‌ردش راهي

(۳۰۲) له ده‌سنووسه‌كه‌ي (م) دا (نكردش) نووسراوه . دياره مه‌به‌ست
(نه‌گرتش) ه وه‌ك ئيمه نووسيومانه .

(۳۰۳) واته : پيشوازي لي‌كردني فه‌رمان و خه‌لاتي شاهانه به‌فه‌رماني
سولتاني دل .

ههم خه لعت ویش پوشا به ئه ندام
 ته بریکش که ردن سه رهه نگان ته مام
 جه و دما سولطان به عهیش و شادی
 ئیجرا که رد ئه لطف موباره کبادی
 زومره ی ئه میران جه حوضور شا
 حه مدو شوکر حه ق ئاوه ردن به جا
 ههم که ردن دوعای ده ولت په ناهان
 باقی بو هه ردهم ئوخوات (۳۰۴) شاهان
 ههم یه قین پوشا خه لعت شاهی
 جه خه رقه ی نگین زه پرین کولاهی
 ههم سه خا پوشا خه رقه ی مرواری
 ستانا دره فش و روتبه ی سهرداری
 ههم به خشا به عیلم روتبه ی وه زیری
 ستانا خه لعت صوف و حهریری
 شاه حدوود شهرع که رد به ئوردو وگا
 راهی بی یه قین چه نی چه ند سوپا

راهی شدن سلطان یقین بتسخیر املاک نفس اماره (۳۰۵)

های (دهرویش) نهی جا ئه ر مه بی ئیسکان
 تازه کهم جه شاه یه قین داستان

(۳۰۴) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (اخوات) . ئیمه لامان وایه
 ئه سله که ی (اخوة = ئوخوووهت) بی به مه عنای برایه تی .
 (۳۰۵) واته : باسی که وتنه ریئی سولتانی یه قین بو داگیر کردنی مولکی نه فسی
 ئه ماره .

سولطان یه قین وه زیرو سهردار
 ره وان بین چهنی سوپای بی شو مار
 چون باد نه ههرجا که ردن گوداره
 یا وان به مهر که ز نه فس نه ماره
 جه که نار شه هر خه یمه بی وه پا
 نه و شه و راحت بین تا به سه هرگا
 سه هر جا سووسان (بی بولک مکر) (۳۰۶)
 به ردشان پهی نه فس مو طمه ین خه به ر

جه که نار شه هر بیروون حه صار
 مه نماؤ نه عه ین خه یمه بی شو مار
 سهر دارش نه سباب شاهیش نه ساسه ن
 سان و سیلسیلهش هم بی قیاسه ن
 مو خبه ر بی نه کار مو طمه یننه ی خام
 جه م که رد جه نه طرف سوپای خاص و عام

سپاه بیرون کشیدن نفس مطمئنه و رزم ساختن و شکست و قتلش (۳۰۷)

چهنی نه لخه ناس و مه جمه عه ی سوپا
 کیشان سیلسیله ی سوپا به سه حرا

(۳۰۶) نه م رسته یه مان ههر به و جو ره نووسی یه وه که له ده سنووسه که ی (م) دا
 نووسراوه . بو مان راست نه کرایه وه مه به ست لیتی چی یه ، ههر چه ند
 به نیشانه ی شوینه که یدا وانه گه یه نی به مه عنای (راست و ره وان ی و
 بی رازانده وه و لی زیاد کردن و که م کردن) بی .

(۳۰۷) واته : باسی سوپا خسته ری نی نه فسی مو طمه یننه و شه ر کردنی و
 به زین و کوژرانی .

یاسالدا قشوون تیپان سه راسهر
 راست که ردش صفووف به ئاین شهر
 نه لخناس یه مین ، مه یسه ر فه قیره
 ویش نه قه لب گاه مه رد به د چیره
 نه و طه رف سولطان یه قین بی سوار
 ته رتیب دا جه ناح مه یمه نه و (۳۰۸) یه سار
 مه یمه نه ش سپه رد به عیلم وه زیر
 نه جه نب یه سار سه خا بی نه میر
 ویش نه قه لبگاه با دره فش و کووس
 سه ما بی به دوود ، زه مین ئابنووس
 چه رخنه چی جه به ین دوو ده ریای عه ظیم
 نیان نه پای حه رب وه بی خه وف و بیم
 به رز بی جه سوپاه کووس و گه بورگه
 مه ردان که ردن گه رم ره زم و مه عره که
 یه ک په هله وانئ نامش بی حه سه د
 نه جه نب یه سار بیروون بی جه حه د
 جه ولان دا به نه سپ حه ربه ی کین نه که ف
 چه ند جه دلیران سه خا که رد ته له ف
 جو ش ئاوهر د نه دل سه ردار سه خا
 هه لمه ت که رد چون شیر به و مه رد گومرا
 به ضه رب شمشیر برنده ی قه تنال
 دوو نیم که رد جه سه د جه عه رصه ی جیدال

(۳۰۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (میمنهء) . دیاره هه له یه .

بوخل سه همگين خرؤشا به قار
 تاودا ته كاوه ر غورپرا به سهردار
 واتش جه دهستم كهى مه بى خه لاص
 سينه ت مه كه م چاك به حه ربهى نه لماس
 سهردار وات نهى مه رد نه گه ر بيت پا گير
 نه وسا بده ر لاف حه ربهى تيغ و تير
 سهردار خوونخوار به سه يفو نيزه
 بوخل عه نيدش كه رد ريزه ريزه
 نه فس فه قيره بيروون بى جه سان
 صه رف كه رد جه سهردار حه ربهى سه ر سينان
 ضه ربه ت كه رد نه كار سهردار به و ده ستوور
 خيزا هه ياهه ي نه ئاشووبه ي شوور
 ئامان به هه مدا دوو مه رد خوونخوار
 موناووبه ي ضه رب ئاوه ردن به كار
 به ئاخ ر سهردار به ضه رب شمشير
 دا نه فه وق فه رق درونده ي دلير
 كه لله ش بى دوو شه ق تا به كه مه رگا
 رؤحش په ي دوزه خ ده رده م بى ره ها
 هوجووم كه رد سهردار په رى مه يسه ره
 چون گورگ شكار په ي گه له ي به ره
 چه پو راست وئيش نه عه دوو كه رد پاك
 چه ند سهردار جه سان په سار كه رد هيلاك

سوپای مه‌یسهره جه بیم سهردار
 پهری قه‌لبگاه کهردشان فیرار
 جه ههردوو طهرهف قوماندان جه سان
 ئاتەش دان به توپ مه‌غلووبه‌ی مه‌یدان
 جه‌ولا ئه‌لخه‌نناس پهری مه‌یمه‌نه
 گهرمی دا به حهرب فیتنه‌ی فهرته‌نه
 خرۆشا وینه‌ی هوزه‌برو پولهنگ
 ویسعت جه‌نگش نه وه‌زیر کهرد ته‌نگ
 به‌ك په‌هله‌وانی ئیسمش وه‌سواس بی
 مه‌رد دل‌فریب هم به‌دئه‌ساس بی
 پا نیا نه پیش وه‌سوه‌سه‌ی عه‌نید
 چه‌ند جه دلیران وه‌زیر کهرد شه‌هید
 جه سوپای وه‌زیر جوّش وه‌رد مه‌وعیظه
 دا نه که‌مه‌رگای وه‌سوه‌سه‌ بیزه
 وه‌سوه‌سه به ضهرب بیزه‌ی جان‌ستان
 دهرله‌ظه به نار ئه‌جه‌ل بی بوریان
 نه حهربه‌گای ره‌زم شیران سهرمه‌ست
 وارا به زهمین سهر و سینه‌و ده‌ست
 حهربه‌ی دلیران چون (ملك الموت)
 به (کن فیکون) جه‌نگی‌یان کهرد فه‌وت
 پیش صه‌ف بی جه‌وده‌م سولطان یه‌قین
 ئاما نه عه‌ینش متمینه‌ی (۳۰۹) له‌عین

(۳۰۹) متمینه : موطمه‌ئینه .

به زۆر بازوو و قوووی ته به رزین
 موطمه ئین گوم که رد نه رووی سه رزه مین
 نیران چه به چه باد غیرهت
 چه بیسهی شیران ستانا قووهت
 به ئاخو یه قین غورپا به شیران
 مهردان پهی هجووم کیشان دره فشان
 نه پیچان عه نان مهردان پاک دین
 شکستدان به تیپ سوپای کوفرو کین
 قاو هه ی بکوش ، زیره ی (الأمان)
 دهنگدا نه ئافاق مه ظله مه و ئیحسان (۳۱۰)
 کهردشان ته عقیب به قه تل و کوشتار
 شکستهش به ردن تا دهر وون شار
 چه ضه رب مهردان چه ربه ی تازه ساو
 جو شا چه سوقاق خوون وینه ی سیلاو
 سولطان یه قین نه مرش که رد ئیظهار
 شه هر نه مه لش سوچنا به نار
 نه لچه ناس شووم ، ئیبلیس مهردوود
 ههردوو مه نفی بین چه مولک وجود
 سولطان یه قین به ضه رب شه مشیر
 هه ر سی ئیقلیمش ئاوه رد به ته سخیر

(۳۱۰) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مظلمهء احسان) . به رای ئیمه
 نه و مه عنایه ی نه م دوو وشه یه که لیره دا بگونجی نه وه یه که وا له و مه یدانی
 شه رده دا له لایه ک هاواری زولم که هاواری به رده ی شه یتانه و له لایه کی تر
 هاواری چاکه که هاواری به رده ی روچه به رزه بوه وه .

نەمەند جە ضەمیر زەلزەلە ی غریو
نە ھەر ھەشت ئیقلم گوم بی نەرە دیو
وہزیر بی موقیم جە مولک ھەفتەم
بە وەعظ و تەدریس مەشغوول بی ھەردەم
نە مولک ھەشتەم سەردار سەخا
موقەرر بی نە تەخت ، عەلەم کەرد وە پا
نە مولک شەشەم سولطان یەقین
کەردش بە مەرکەز ریاضەت زەمین

فتح نوشتن سلطان یقین بە شاہ دل (۳۱۱)

نیشت نە تەخت زەر ، سازا بەزمگا
پە ی سولطان دل عەرضەش کەرد ئینشا
ضەبط سنی ئیقلم و شکست عەدوو
رەواج ئە حکام ئە حمەدی ھەر سوو
ھەم نەسخ قانون ، مەعموورە ی ئەملاک
ھەم جیھان جە شەر دیو لەعین پاک
یەک یەک جە عەرضە ی تەحریر کەرد ئەدا
چاپار ستانا رەوان بی نە را
نە بە رۆ ئارام ، نە شەو کەردش خەو
مەنزڵان پری بە دەوان دەو
سوجدە بەرد بە شاہ نامەش کەرد تەقدیم
سپەردش سولطان نامە بە نەدیم

(۳۱۱) واتە : نامە ی سەرکەوتن ناردنی سولتانی یەقین بو پادشای دل .

نامه‌ی سەر وه مۆر نه‌دیم که‌رد گوشاد
که‌ردش قیرائنت . سولطان بی دلشاد
خه‌یلی به سولطان یه‌قین که‌رد ته‌حسین
به‌و فه‌رو ئیقباڵ کولاه‌و نگین
سولطان نه‌ جه‌واب ته‌حریر که‌رد فه‌رمان
چه‌نی هه‌دییه‌ی نه‌و په‌ریش که‌رد په‌وان

اعاده نمودن سلطان و سپاه هر يك به دیار خویش (۳۱۲)

جه‌ودما سولطان شای حیشمه‌ت په‌نا
په‌ی ئیقلم ویش که‌رد ئاهه‌نگ را
هه‌ر سه‌ردار چه‌نی سان سوپاهی
هه‌ریه‌ک په‌ی مه‌حه‌ل ویشان بی راهی
شای دل ئه‌فکارش جه‌م که‌رد نه‌ جیهات
سازا په‌ی مه‌رکه‌ز ویش حوبب حه‌یات
سه‌ردار حه‌قیق وه‌زیر کامیل
که‌ردن ئیعاده به‌ تاو و ته‌عجیل
به‌ فه‌رو ئیقباڵ ، به‌ عه‌یش و سروور
هه‌ر یه‌ک په‌ی مه‌قام ویشان که‌رد عبور
ئه‌یمه‌ن جه‌ عه‌دوو ، خورپه‌م و خه‌ندان
هه‌ر که‌س به‌ دیار ویش بی شادمان
ئه‌ی ماجه‌رای سه‌خت وه‌ی طه‌ور بی ئینشا
خاصه‌ی خاصانه‌ن ، یه‌عنی صوله‌حا

(۲۱۲) واته : گێرانه‌وه‌ی سولتان و سوپای هه‌رلایه‌ک بو ولاتی خۆی .

گفتار در خاتمهء کتاب

یا حق به حورمهت (ختم الانبیاء)
عهفوم کهر به لوظف ویت جه هر گونا

حیفظم کهر نه شهر نه ماره ی شه یطان
هم نه جاتم دهر نه ی به ندو زیندان

(فهقی دل) هه نی نه مه ند به هانه
به تال کهر نه دل فیتنه ی فسانه

ئیجرا کهر شرووط نه مر شه ریهت
بگیره طه ریق په ری حه قیقهت

هم جه حه بیان ئیدهن ئیلتیجام
بکهن دوغای خهیر په ی عهفوی گونام

حهققهن ، چون ئیوهم به ی توحفه کهرد شاد ،
به سووره ی (الحمد) نه ر من بکهن یاد

غهوغای دوو جیهان جه نه فس و روجهن
جه ههردوو نه بواب جه دهل مهفتو و حهن

نه گهر مه په رسان ئیسم موئه للیف
(عبدالقادر) هن ذهلیل و ضه عیف

نه صلّم هه ماوه ند ، ذهلیل و خوآرم
مونه ظیر به لوظف حه ییی دادارم

ته ئریخ ته ئلیف نه ظم موجه ددهد

سه نه ی هیجری بی هه زارو سی صد

(۳۱۳) واته : قسه یه که له دوایی کتیبه کهدا .

سولطان بی نه تهخت سولطان حمید خان

تهمام بی تهفصیل مه نظومهی بهیان

به ر نوور جهمال (سید الانام)

ههزاران دروود ، ههزاران سهلام (۳۱۴)

(۳۱۴) له داوینی دهسنووسه که وه نه م چهند دیره فارسی به نووسراوه که وا
نیمه لیره دا به راست کراوه بی ، له باره ی رینووسه وه ، نهینووسینه وه :

« تمام شد کتاب بعون الملك (وهاب) وتوفیقه ، مؤلفش عبدالقادر ابن
رسول هموند ، بدست حقیر محمد رحیم ابن کدخدا سلیمان سماقلویی
در توقیف خانه کرکوک تحریر شد ، در هجدهم ماه جماد ثانی یوم جمعه
سنه هجری هزار و سیصد و دو بود . »

کاتب کتاب . مؤلف کتاب عبدالقادر «

واته : « به یارمه تیی خوی به خشنده نه م کتیبه تهواو بوو که
عبدالقادر کوری ره سوول هممه وهند دایناوه . به دهستی ههزار
موحه ممه د ره حیمی کوری کویتخا سلیمانی سماقلوویی ، له تهوقیف خانه ی
که رکوک نووسرایه وه ، له ههژده ی جومادای دووهم ، رۆژی جومعه ،
سالی ۱۳۰۰ هیجری . نووسه ره وه ی کتیبه که . خاوه نی کتیبه که
عبدالقادره « . مؤریکی (فهقی قادر) خویشی که لیبی هه لکه نراوه
(عبدالقادر) و له ۱۲۸۶ دا هه لکه نراوه ، به داوینی نه م چهند دیره وه یه . »

هذا كتاب

در مقالات اشعری و جبری و رد قول جبریان (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعین

در ثنای حضرت باری جل جلاله (۲)

ذات بیچوونهن ، ذات بیچوونهن

صیفات رهنگ رهنگ ، ذات بیچوونهن

(۱) نهمه دهقی نهوهیه له دهسنووسهکهی (م) دا له سهرهتای نهم بهشهی دیوانهکوه نووسراوه . واته : نهمه کتیبیکه لهبارهی بیروباوهری ریپازی نهشعهری و جهبری و ، بهرپهرچدانهوهی قسهی جهبری یانهوه . پیش نهوهی بچینه ناوسنووری نهم بهشهی دیوانهکهی (فهقی قادر) باشتر نهوهیه کهمیک له پهیداوونی ریپازی موختهزیله و جهبری یه و نهشعهری یه بدوین و ری و شوینیان روون بکهینهوه . کاتی که پیغمبهر (د. خ) به سهر زیندوو بوو چ له بابتهی بیروباوه رهوه و چ له بابتهی کردارهوه ، پهیرهوی نایهتی قورئان نهکراو نهگهر موسولمانان تووشی گروگرفتیک نایینی بهاتنایه و مهسهله ییکیان لی یاخی بوایه و نه یانزانیایه نه گهرانهوه بو لای پیغمبهر (د. خ) و نهو بووی روون نه کردنهوه . له پاش کوچی دوایی حهزرت موسولمانان له کاتی پیوستدا پرسیان به خولهفای راشیدین نه کردو ، نهوانیش له کاروباره گرنکهکاندا رای زانایانی یارانی پیغمبهریان وه نه گرت و پرسیان پیچ نه کردن و ، به هموویانهوه گروگرفتهکانیان چار نه کردو مهسهله نالوزهکانیان روون نه کردهوه . بهلام پاش سهردهمی خولهفای راشیدین خیلاف کهوته نیوان

ئەمەرت نە سیرعەت (کن فیکون)ەن هەم عیلمت موحیط ڕەمز دەروونەن

موسولمانانەو ، چ لە بارەى بیروباوەرەو و چ لە بارەى کردارەو .
لە سەر دەمی خولەفاکانى بەنى ئومەییهدا زانای بەناوبانگ حەسەنى
بەصرى ، خودای لى رازى بى ، کە یەکیک بوو لە پیاو هەرە زاناکانى
ئىسلام و خاوەنى مەدرەسە و نیشتهجى شارى بەصرە بوو ، بە دەیان
قوتابى و خویندەوار لە حەلقەى دەرسیدا دائەنیشان . (واصل بن عطاء)
یەکیک بوو لەو دەرس خوینانە . ئەم واصلە لە گەلى شتدا لە گەل حەسەنى
بەصرى رىک نە ئە کەوت و دژى رىگای ئەوى ئە گرت ، بۆنموونە حەسەنى
بەصرى ئەو موسولمانەى تاوانىکى گەورە بکات وەك پیاو کوشتن ، زینا
کردن ، مالى خەك خواردن ، بە موسولمانى حسیب ئە کرد ، بەلام
موسولمانىکى تاوانبار ، کەچى واصل ئەم جۆرە مرؤفانەى نە بە
موسولمان حسیب ئە کردو نە بە کافر . . بەلکو بە بەینە بەینەى حسیب
ئە کردن .

ئەم نیزاع و ناکۆکى بە درىژەى کیشاو بوە هۆى دەرچوونى واصل لە
مەجلىسى حەسەنى بەصرى ، بەم بۆنەیهو حەسەنى بەصرى وتى :
« واصل قد اعتزل منا » واتە : واصل لە ئیمە کەنارى گرت . ئىتر
لەوکاتەو واصل و هاویرهکانى کە بوون بە گەلى پارچەى جیا جیا ،
ناونران «موعتەزىلە» . ئەم موعتەزىلانە لە هەندى بیرو رادا لە ئەهلى
سوننەت و جماعەت جیاوازن . . بۆنموونە ئەوان ، واتە موعتەزىلەکان ،
رايان وایە کە بنیادەم خۆى خالىق و دروستکەرى کردەو هى خۆیهتى و ،
هەر ئەو هەندە پتوهندى بە خواو هەیه کە خوا بنیادەمە کەى
دروست کردو و هیزى قودرەت و ئیرادەى پى داو . . .

ئەم نیزاعە تا ئەهات پەرەى ئەسەند هەتا زەمانى (ابو على الجبائى)
کە یەکیک بوو لە زاناکانى موعتەزىلەى بەصرەو ، (ابوالحسن الاشعرى) یش
کە زىرکورى بوو و ئەو بەختوى کردبوو ، یەکیک بوو لە زانا ئایىنى بە
گەورەکانى ئىسلام و لە مەسەلە جۆر بە جۆرەکاندا لە گەل ئەبووعەلى
جەبائیدا ئە کەوتە دەمەقالەو مونا قەشەى لە گەل ئە کرد ، لە ئەنجامدا
ئەشعەرى جەبائى بەزاند ، بەلام بەصرەشى بەجى هیشت و ، رۆیشتە
بەغداو لەوى دەستى کرد بە یارمەتى دان و بلاو کردنەو هى بیروباوەرى
جەماوەرى موسولمانان . پەیرهوانى ئەم ذاتە ناونران «اشعریة» یا
« اشعره » .

لە لایە کى تریشەو « ابومنصور الماترىدى » کە زانایە کى ترى پایە بەرزى

جه عرش و كورسى تا (تحت الثرى) سه ماواتو ئه رض ئه شياو (ما فيها)

ئايين بوو له شارى سه مه رقه ند برهوى بهم ريبازه ئه دا . ئه م دوو ذاته ،
يهك له به غداو ئه وى تر له سه مه رقه ند ، له پرووى بيروباوه رى موعته زيله دا
وهستان و برهويان به بيروباوه رى ئه هلى سوننه ت و جماعه ت دا .

ئهمه له لايهك . له لايهكى تر يشه وه كومه لى (جبريه) يش په يدا بوون كه
هم دزى ئه هلى سوننه ت و هم دزى موعته زيله ش قسه يان ئه كرد ، ئه مانه
ئەيانوت مروّف هيج دهسته لاتىكى نى يه ، چ له بيروباوه رى چ له كارو
كردوه دا ، مروّف وه كو به ردى كه هه لسوور پيترى ت ، هيج جوّره ئاره زوويه كى
له دهستى خويدا نى يه . ئه شعهرى يه كان قسه ي ئه مانه شيان دايه دواوه و
به رپه رچيان دايه وه . پوخته ي بيرو راي ئه شعهرى يه كان دزى موعته زيله
ئوه يه كه بنيادهم دروست كهرى كارى خوئى نى يه وهك ئه وان
ئەلّين ، چونكه ئه گهر وابوايه ئه بوا هه رگيز كارى ناشايسته ي نه كردايه و ،
ئەبوا هه موو كاره كانى په سه ند بوايه ، كه چى وايش نى يه ! هه روه ها
بنيادهم كاتى ئه جووليتته وه بو كار كردن به خوئى نازانى چهند ره گ له
له شيدا نه بزوى و ، نازانى ئه نجامى كاره كى چون ئه بى ؟ ئيتر چوّن
خالق و دروست كهرى كردارى خوئيه تى !

هه روه ها له ره ددى جه برى يه كان دا ئەلّين :

بنيادهم وهك دارو به ردى هه لسوورپاوى بى خواست و بى دهسته لات
نى يه ، چونكه ئه گهر وابوايه ئه بوا كهس له كاروبارىدا به رپه رسيار
نه بوايه و ، هه ركهس هه رچى بگردايه كهس مافى ره خنه ي نه بوايه لى ،
ئهمه ش بيچگه گيره شيوينى هيجى لى په يدا نابى . . .
كه واته راسته كى ئه وه يه خودا دروست كهر و په روه ردگار و بنيادهم
كاسب و خاوه ن دهسكاره . . .

ئهم كه سبه لاي ئه بولحه سه نى ئه شعهرى ، خواى لى رازى بى ، برىتى يه
له يه كگرتنى خواست و تواناى ئاده ميزاد له گه ل خواست و تواناى خوداى
گه وره ، واته : ئاده ميزاد زانايه و به و زانينه ي خواستى خوئى له
نه خواستى جيا ئه كاته وه و ، هيزو توانا كهش روو ئه كاته كردنى ئه و
خواسته ي و ، له كاتى ئه م رووتى كردنه دا خوداى گه وره خوئى ته سه رپروف
ئەكات له و شته داو دروستى ئەكات . .

به لام ئه بوومه نصوورى ماتورىدى ، خواى لى رازى بى ، ئەلّين ئاده ميزاد
هه رچهند زانين و خواست و تواناى هه بى ، تا عه زمى جه زم نه بى له سه ر

یه کایهك مه صنووع ، ذاتت صانیعهن
 یهك یهك به ده ریای لوطفت نافیعهن
 هه رچی ههن جومله جه تۆ مه وجوددهن
 هه رچی ههن عه بدهن ، ذاتت مه عبووددهن
 په ی په ی واریدهن جه تۆ ظوهوورات
 ئه خذو عه طای رۆح رزق و واقعیات
 کول موحتاج تۆن ، تۆ غه نی جه عام
 هه رچی ههن به ئه مر تۆ داران قیام
 بار که شیبی سه مهك ، مه حجوویی ده ریا
 حیرقهت ناری و ، ده وندی هه وا
 په رده داری عه رش ، سو جده ی سه ماوات
 حه مد فریشتان ، نه قش نه باتات
 فرووش زه مین ، قیام جیبال
 زه مزه مه ی ذی رۆح جه نه قص و ئیکمال

کاریک بۆی نا کرئ . کاتی که عه زمی جه زم بوو بۆی ئه کرئ و ، ئه و
 عه زمه له لایهن خوداوه دراوه ته ئاده میزاد و که سبی ئاده میزاده و ئه و
 نه خته عه زمه شتیکی ئیعتیباری راسته ، بی گومان ئه گهر ئه و که سبه
 هیی ئاده میزاد نه بوایه خودا نیسه ته نه ئه دا لئی و نه ئه فه رموو : « . . . لها
 ما کسبت و علیها ما اکتسبت . البقرة ۲۸۶ » یا نه ی ئه فه رموو : « . . جزاء
 بما کانوا یعملون . السجدة ۱۷ » و ده یان ئایه تی تریش .
 ئه م بیره شتیکی جوان و په سه نده . .

ئه مه پوخته ی ئه م باسه بوو ، به بی چوونه ناو درێژه ی شیعه ره کانسی
 خوالی خو شبوو (فه قی قادر) . داوای لی بووردن له خوینه ره وه ی به ریز
 ئه که ین که له بهر ته نگیی شوین نه مانتوانی له مه نده زیاتر درێژه ی پی
 بده ین .

(۲) واته : له پیاوه لدانی خوادا که ئه م جیهانه ی له نه بوونه وه هیناوه ته بوون و
 له وه گه وره تره که باسی بکریت و بزانییت .

ھەر مەنشەء جە ذات تۆ کەرۆن نەشئەت
 جە صەوت و سەماع ، جە عیلم و قووەت
 جوملەگی ئیثبات (ذو الجلالی) ی تۆن
 ھەرچی ھەن گەواھ بی ئەمثالیی تۆن
 تاجداران کول خاک^(۳) ظیلل سایە ی تۆن
 قووە ی (قەتشان)^(۴) نە کەف مایە ی تۆن

خاصە ی ذات تۆن فاعیل موختار !
 ئەر جەننەت بەخشی ، ئەر جەحیم و نار
 عیلم بی ئیخلاص ئەر مەبی موقبەل
 ئیبلیس جە دەرگات کە ی مەبی (مضل)^(۵)
 تەقوای بی تەوفیق ئەر مەبی مەقدوور
 (بەرصیصا) و (بەلعەم) نمەین مەقھوور

ئەر مەبی مەیسەر بە دانش و را
 فەھم ئەفلاطوون کە ی مەبی گومرا
 نە ئیجرا ی ئوموور ذات (ذو الجلال)
 کوفرەن ئەر کەسی بەیۆ بە سوئال

-
- (۳) ئەم وشە ی (خاک) ە لە دەسنووسە کە ی (ح) دا نەنووسراوە .
 (۴) ئەمە شیۆە نووسی دەسنووسە کە ی (م) ە کە بە شیۆە ی نووسینی ئەم
 دەسنووسە دا دیارە مەبەست لیبی (قەصدشان) ە ، بەلام ئیمە لامان وایە
 (قەبۇشان) بووبی و بە ھەلە وا نووسرا بیئەوہ ، چونکە (قەبۇشان) بۆ
 ئەم شوینە باشتەر دەست ئەدا .
 (۵) ئەمەش ھەر شیۆە نووسی دەسنووسە کە ی (م) ە . بە بۆچوونی ئیمە
 ئەبی یا (مذال) بی بەمەنای (ذەلیل) بی گوی دانە صەرفی عەرەبی ، یا
 (مضل = موضیلل) بی بەمەنای گومراکەر .

(فهقئ) تو نه كوھ نه نای ئیلاھی

نه داری تاقت بهرداری کاهی

هەرگا وهی طه وره ن خاموش کهر خه یال

بنال نه دەرگای نه و صاحب جه لال

روایت فرموده از حضرت نبوت پناهی صلی الله علیه وسلم (٦)

وهی طه ور دان خه بهر شاه نبوهت

عه لامهت ههفته ن جه نه هل جه نهت :

دهستش سه خا بو ، زوبانش ذا کیر

گوشاد پروو بو پهی هەر موسافیر

نسازش دایم ، پروزهش مودام بو

قهلبش پر خشووع ، دینش ئیسلام بو

پهی نه هل دوژه خ شه شه ن عه لامات :

پرووش ترش و ، عاصی جه هەر ئوموورات

زوبانش فاحیش ، دهستش به خیل بو

پروزهش ناقیص بو ، نوماز قهلیل بو

مناجات بدرگاه قاضی الحاجات (٧)

ئیلاهی ! به حق پادشاهی ویت

به عزیزهت لوظف لاته ناهی ویت

(٦) واته : له پیغه مبه ره وه (د.خ) گیرراوه ته وه . .

(٧) واته : پارانه وه له دەرگای نه و خوایهی که داخوازی و پیویستی به کانی خه لک به جی دینی .

به عظیمی ویت موبه پررای مه کان
هەر رۆ ته جه لای ظوهوور نه یهك شان (۸)

به شق که لیمات ئەسمای صیفات
به حورمهت نوور هەر مه وجوودات
به شهرافهت نوور ئەنبیاو رهسوول
جه عهد عاصی دوعا که ره بوول

چیره ی پرچینم خه جالهت باره ن
جه بین نوطقم بی ئیعتیزاره ن
حه مل گوناهان خه م که رده ن قامهت
سکه م سفید بی نه هەر نه دامهت

جه ده رگای گونا خه یلی ده لیلیم
غهیر جه لوظف تو نی یه ن ده لیلیم

هەر تووی فریاد رهس ، هەر تووی رههنموون
هەر تووی ناگاهدار نه هەر چه ندو چوون

هەر من جه قووهت ضه عیف و زارم
هەر من جه عیصیان ویم شه رمه سارم

به حورمهت نوور خیتامهت په نا
جه ههردوو عالم ئەوهن رههنوما

به صیدق و سهخای بووبه کری صیددیق
هەر ئەو بی ئەنیس نه بی بی شه فیق

ویت ئەمرت که رده ن به و ذات یتک نام
ئه ره رهضا بو من جه ئەو رهضام

(۸) ئیشاره ته بو ئایه تی (کل یوم هو فی شان . الرحمن ۳۰) .

به شه رافه ی نوور نه و عالیی جه ناب
کونیه ش هم فارووق ، هم (ابن الخطاب)

پرته وی عومه ر حو کمش سه ند مه هیب
پر بی نه عه دلش مه شریق و مه غریب

به شق ذی حه یا (جامع القرآن)
یه عنی (ذی النورین) شای ئینو عه ففان

به ده ریای عولووم ویلایه ت په نا
وه صیی نه بی ، نه شجه عنی دنیا

حه یده ر که پر رار جانفیدای ره سوول
(هل اتی) جه شه ئن نه ناش که رد نزوول

به فه ضلّ زهراو نوور حه سه نه ین
به شق شه هیدان رای به درو حونه ین

به حورمه تی نوور سه حابه ی کیرام
به نه نوار پاک هه ر دوازده ئیمام

عه فوم که ر به لوظف جه هه ر سه ییئات
بکه ر ئازادم نه هه ر سه ده مات

قه صدم نه کرده ی شه ر نه شیتابه ن
ته کاهول نه نه مر کرده ی ته وابه ن

چون جه کرده ی ویم خه جاله ت بارم
عاصی و پرووسیا ، گونا هه ن کارم

ئسته جه کردار به د بیم په شیمان
ویم وست نه ئامان نه و به حر ئیحسان

نه هر لا قه طعهن عوذرو ئيعتيراز
 به قايبي عوظماي تو داروون نیاز
 وهی طهور سه رنه فگه ند دهر وون وه تابم
 هر طهرهف ، هر جا ، خانه خرابم
 نه يهك لا ، خانهی ئوخرام خاپوورهن
 يهك لا ، دل نه دهر د دنیا ره نجوورهن
 نه يهك لا نه حوكم ظالم مه ظلوومم
 يهك لا نه کردهی به دان مه حکوومم
 ته حقیق شه نامت گوناو خه طامه ن
 هر طهرهف بهی طهور پاگیر پامه ن
 به عیزه تی ویت جیهان ئافه رین
 به حورمه تی نوور (ختم المرسلین)
 نی یه ن په ناهم غه یر جه ذات تو
 عه قوم که ر به لوظف جه گونای بی شو
 هم نهی به ند سهخت پر دهر دو ئه له م
 بدهر نه جاتم شه هه نشای ئه عظم
 هم بدهر ته و فیق ذات ئه کبه ری
 میزان که یم ئه فکر جه بری و ئه شعهری
 رهوشه ن که ر ضه میر به نوور ئیمان
 حیفظم که ر ، یا ره ب ، جه عه یب و نوقصان
 بدهر ته و فیقم جهی نوقطه ی باریک
 غه له ت نه که م را نهی به حر تاریک

عطا کەر ئیمان بهی به ندهی که متەر
مه حفووظ کەر (فه قی) فیکرش (۹) نه خه طهر

مقالات در عقیده جبری گوید (۱۰)

نی بهن ئیختیار به قهول جه بری
رهد جه قهولشان مه دهن نه شعهری

ظاهیرش ئیدهن صورته عه قلی
جه قهول ههردوو نه بو موبتهلی (۱۱)

ئه ماما حه ددش ههن میزان و مه قام
به و شهرط جه و میزان زیاد نه بو که لام
ئه ر جه بری باچان (۱۲) جه برهن خاص و عام
کوفر موطله قهن به دهر پراکهی خام

ئه ر نهی مه سئهله جه بری بان صادق
ساقط مه بو عه دل جه قایی خالق

پهی چیس ؟ هه ر مه ئموور نه هه ر مه ظاهر
ئیجرا کو ئوموور به ئه مر ئامیر

کهی مه بو به عه دل فاعیل ئه و کار
به ئیجرای ئوموور بیو گروفتار

(۹) ئه مه به پیی ده سنووسه کهی (ح) به ، ئه گینا له ده سنووسه کهی (م) دا
نووسراوه (فکر م) و ئه وهش لیره دا ناگونجی .

(۱۰) واته : چهند وتاریک له باره ی بیروباوه ری جه بری به وه ئه لی .

(۱۱) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (مبطلی) به لام ئاشکرایه مه به سستی
(موبتهلی - موبته لا) به .

(۱۲) باچان : بو اچان ، بلین .

ئەر باچان نى يەن جەزاو مو كافات
 ساقىطەن ميزان ، جەحيم و صيراط
 مەسئەلەى ئوخرا ئە گەر صەحیح بو
 بى فەرقتى جە بەين قوبح و مەليح بو
 مە بو جە قودرەت بى ئىقتىدار بو
 يا نە ئىجراى ئەمر بى ئىختيار بو
 نە بى ئيلزام (۱۳) كوتوب (مانزل)
 تە صدیق ئوموور ئە نيای مورسەل
 نە كەرد ئيلزام (۱۴) ئە مرو نە واهى
 نە بى جە بەين ذى رۆح جوداىى
 موباح مە بى فيعل ئينسان چون حە يوان
 بى تە ئثير مە بى خە طەرەى شە يطان
 نەى جادا جە برى و ئشان بان حە كەم
 مەر يە ئينصافەن ئەى زولم و ستم
 نە بو ئيمتياز نە ھەر پاك و پيس
 ئيطاعەى جبريل ، عيصيان ئيبليس
 يەك لا پەى وجود حەق مە كەن ئىقرار
 ماچان جە حەقەن ئاتار ھەر كار
 نە يەك لا نىسبەت بى ئىقتىدارى
 مە دەن بە صيفات ذات قە ھەارى (۱۵)

(۱۳) لە دەسنووسە كەى (م) دا (الظم) نووسراوہ . ھەلە يە كى ئاشكرا يە ، ئە بى
 راستە كەى (الزام = ئيلزام) بى وەك ئيمە نووسيو مانە تە وە ، يا (لزوم) بى .
 (۱۴) ئە مېش لە دەسنووسە كە دا بە (الزم) نووسراوہ .
 (۱۵) ئەم بە يتە و بە يتى پېشە وەى لە نوسخە كەى (م) دا لە پەروايزە وە

چۆن ردهوای عهقلهن یاران هامدهم
جه حهق و باطل نه بۆ یهك حه كه م

په ی ئیجرای ئوموور نه بۆ مو تنه قییم
یه کسان بان جه حهق فیرعه ونو که لیم

شهق زه که ریا ، نیران خه لیل
نه بۆ نه جرشان جه قاییی جه لیل

فه ضلّ مو حه ممهد ، بووجه هل عه نید (۱۶)
مه ظلّوومی حوسه ین ، مه ظلّله مه ی یه زید

نه بۆ مو کافات مه ظلّوومان زار
بی موجازات بان ظه لوومو (شرار) (۱۷)

ئه ر جه بری ماچان جه دار دنیا
جه زاو مو کافات حهق مه کو ئه دا

که ی بی په ی خه لیل و یه حیا مو کافات
په ی شمرو نه مروود کامهن موجازات

ئه ر ئینصاف که ران جومله جه بری یان
دیقتهت که ن نه کار ئوموور جیهان

نووسرا بوونه وه و نیشانه یان وا بۆ دانرا بوو که له دوای بهیتی (چۆن
ردهوای عهقلهن . .) هوه بین ، به لام شوینی راسته قینه یان ئیره یه که ئیمه
دامانناون تیایدا و له نوسخه ی (ح) یشدا لیره دا دانراون .

(۱۶) واته : که لله ردهقیی نه بووجه هل .

(۱۷) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه که ی (م) ه که بۆ (شیرار) یش و بۆ
(شهریار) یش ده ست ئه داو ، هه روا هه لیش نه گری له ئه سلدا (ئه شرار)
بووبی .

(لا تشبيه و لا نقاش فى التمثيل) (۱۸)
جه صينف به شهر ته مثل كه يم ده ليل

تمثيل

سولطان ئينگليس ئەلئان يەك زەنەن
نوقصانېي زەنان نە عام رەوشەنەن
وئيش و تەبەعەش جە دین بەرى يەن
ئەهل ئىباحەن ، جوملە دەهرى يەن (۱۹)
جە لای دەهرى يان ئەرض و ئاسمان
خەلقنەدى ذى رۆح ئەشيا و ما فيهان
قەدىمەن هەردوو جە تەبت و تەبات
ذى رۆح و جە ماد نەوعەن (۲۰) جە تەبات
مونكىرەن نە حەشر ، جە حيم و جينان
ماچان باقى يەن ئەرض و ئاسمان (۲۱)
باز هەم سولطانش دارۆ عەدالەت
نە دارۆ قوبوول زولم و ذەلالەت (۲۲)

-
- (۱۸) ئەم رىستەيە بە بۆچوونى ئىمە راست کردنەوى ئەو يە كه له دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوه . لهوئى بەم جۆره نووسراوه : (لا تشبه و لا نقشه فى تمثيل) .
- (۱۹) خەلكى ئينگلىستان مەسېحىن ، مەسېحىش بەپىي ئايىنى ئىسلام ئەهلى كىتابن و ئىباحى و دەهرى نين .
- (۲۰) له دەسنووسە كەى (م) دا بەم جۆره نووسراوه (نوعن) . مەعناكەيمان بۆ راستنە كرايه وه .
- (۲۱) ئەم قسەيەى فەقى قادر بى بەلگە و بناغەيە ، چونكە كىتابى يەكان ئىنكارى زىندوو بوونەوه له و دنيا و بەرپابوونى بەهەشت و دۆزەخ ناكەن .
- (۲۲) ئەم وشەيە له دەسنووسە كەى (م) دا بە (ضالالت) نووسراوه . ئىمە ئەمەمان لا راست تر بوو .

مهر نه و کس نه سمای ذاتش غه یوورهن
که ی عهدل و ئینصاف جه ذاتش دوورهن
(دهر ویش) مادده ی جه بر یاوا به که مال
شهرح کهر نه نه قوال نه شعهری نه حوال

گفتار در مقالات اشعری (۲۳)

نه گهر نه شعهری بکه ران نه فکر
خه واصل و عوام داران ئیختیار
چون نه قص قودرعت سه رمه دو موطله ق
به کینب صه حیج گشت مه بن مولحه ق
چون بارشت نه بر ، گهر دش فه له ک
هه وای گهرم و سه رد ، حهره که ی مه له ک
میقدار عوقوول ، قیسمه ت رۆزی
صیححه ت و سوقم ، قهلع و فه یرۆزی
نه بی و مورسه لین نه ولیای کیبار
مه ئموور جه برن جومله به یه کیبار
جه وادیی نه یمهن حه ضرعت مووسا
ته عین بی جه حه ق په ی قهوم گومرا
جه ریساله ی ویش که ردش ئیعتیندار
جیش نه که رد قوبوول دارای جیهاندار
نوح به نه مر حه ق ته بلیغ مه که رد قهوم
قهوم به ئیستیها نوح مه که ردن لهوم

(۲۳) واته : قسه له باره ی وتاره کانی نه شعهری یه وه .

مه زاناش نه قهوم نمه کو ئه تهر
 باز فرمان حق مه کرد موکهر پر
 زه کهر يا ، يه حيا ، هم لووطو صالح
 جه حق نازل بين پهي قهوم طالح
 ماوهر دن جه حق پهری قهوم په ینغام
 ئه کثر جه په ینغام هه راس بين مه دام
 مه زانان به وه عظ نمه بو مه یسه ر
 باز هم نه فرمان نمه پیچان سر
 ئه کثر مورسه لین جه قهوم عه نید
 به فرمان حق يه ک يه ک بين شه هید
 خصوص موحه ممد (ختم الأنبياء)
 صادر نه کرد نوطق بی (وحی یوحی)
 به قول و به فعل بی فرمان حق
 (أصلاً) نه کرد کار موحه ممد موطله ق
 سووره ی (کافرون) حوکمش بی ته نزیل
 با قهوم قوره یش صولحش بی ته کمیل
 نازل بی ئایه ی (أقتل) موشریکون
 هم پهی قه تلشان که مهر به ست به خون
 (دهرویش) ئیباته ن نه بی و مورسه لین
 قول و فیعلشان جه حه ققه ن یه قین
 هم جه ئه ولیا په یدا که ر ده لیل
 تا جه ئه شعری تو نه بی ده لیل

اثبات مطلب در مناقب حضرت غوث الاعظم قدس سره (۲۴)

شاه گه یلانی فه خر هه ر طه ر یق
غه و ث ئه عظه م و دو ر پ دهر یای حه قیق

یه ک ر و ئه مرش که رد جه تو حفه ی مه تاع (۲۵)
ئاو هردن په ریش چه ند پارچه ی ئه نواع

یه ک پارچه جیشان په سه ند نما نا
به بیست دیره هم زه ر زه ر عش ستانا

سپه رد به خادم ئه و (ولی الله)
به ر و ش به بازار بساز و قه با

جه حین عبور خه ددام (۲۶) جه بازار
پارچه ش دی به چه م یه ک مه رد توج جار

ئه حوال پارچه ش په رسا جه خادم
خه ددام وات : قه بان په ی (غوث الاعظم)

تاجر به دل وات : شیخ یه قه باش بو
هه رده م جه هه وای نه فس نه ته لاش بو

مه ر فه ر قش چیشه ن جه دنیا داران
چیش مه ند (۲۷) په ی لیاس خه لیفه ی دهوران

(۲۴) واته : باسی پی سه لماندنی مه به ست له باره ی که رامه تی حه زره تی غه و ته وه .
وشه ی (مناقب) له ده سنووسه که ی (م) دا به (مناقبه) نووسراوه ، به لام
ئه وه هه له یه .

(۲۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مطاع) .

(۲۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (خدا م = خود دام) .

(۲۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مه ن) .

چون ئاوهرد به دل خهطه ره ی په لید
دهرله حظه مسمار به پایه ش خه لید (۲۸)

ئاما به ئه فغان ، پیچیا چون مار
جه م بین جه سه رش دهوریه ی (۲۹) بازار

دیشان دوو روو ی پاش یه ك مسماره ن
ههردوو سه ر گول میخ سهخت دیشواره ن

نه کریا به جه مع ئاهینگه ر عیلاج
تا به قایی شیخ تاجر بی موحتاج

به ردن جه نازه ی تاجر نیمه جان
نیان به حضور ئه ولیای زه مان

عه رض که ردن یا شیخ میخ قودره ته ن
ههردوو سه ر گول میخ به سته ی حیکمه ته ن

شیخ فه رما ئه و میخ خه طه ره ی خامه ن
وه سه وه سه ی ئیبلیس و نه فس بی رامه ن

نه وده مدا تاجر ئاما به زوبان

ته قبیل که رد قه ده م ئه و به حر عیرفان

عه رض که ردش به شیخ من خه جاله تم
جه خه یال خام جه ضه لاله تم (۳۰)

(۲۸) رسته ی (به پایه ش خه لید) له فارسی وه رگیراوه .

(۲۹) له ده سنووسه که ی (م) دا به (دورویه) نووسراوه . ئیمه لامان و ابوو
راسته که ی (دهوری به ی) ه .

(۳۰) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (ضالتم) . بو (ضه لاله تم) یش و
بو (ذه لاله تم) یش ده ست ئه دا .

عه‌رض که‌ردش یا شیخ ! تۆبه‌ صه‌د تۆبه
 تۆبه‌ی نه‌صووحی جیش نه‌بۆ‌عه‌وده
 شیخ (باسم‌ الله) که‌رد ، ده‌ست مالاً نه‌ پاش
 هم‌ میسمار بی‌ غه‌یب ، هم‌ یش و ، هم‌ جاش !
 فه‌رماش نه‌ی تاجیر تۆ که‌ردی نه‌فکار
 شیخ به‌ هه‌وای نه‌فس بیه‌ن گورفتار
 یاد قه‌سه‌م (۳۱) که‌رد نه‌و به‌حر زه‌خخار
 تا نه‌مرش نه‌بۆ‌ دارای جیهاندار
 نه‌پۆشم هه‌رتا نه‌گۆیه‌ند (پۆش)
 نه‌تۆشم هه‌رتا نه‌گۆیه‌ند (بنۆش)
 تاجیر هۆریزا به‌ ته‌وبه‌ی ته‌عجیل
 که‌فت نه‌ قه‌ده‌مگای نه‌و قوطب کامیل
 هم‌ قه‌ضای ته‌علیق سه‌ر دا نه‌ توججار
 هم‌ ئیشات بی‌ قه‌صد نه‌ولیا‌ی کیبار
 های ده‌رویش کرده‌ی کاران به‌ دل‌هن
 صیحه‌ت و سوقم (۳۲) جه‌ دل‌ حاصل‌هن
 یا حه‌ق به‌ حورمه‌ت نه‌و غه‌وٹ گه‌یلان
 مه‌ئووسم نه‌که‌ی جه‌ نوور ئیمان
 عه‌فوم که‌ر به‌ عه‌شق جومله‌ که‌لیمات
 مه‌حفووظم که‌ری نه‌ هه‌ر سه‌ییات

(۳۱) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا نووسراوه‌ (قه‌سته‌م) ، به‌لام مه‌به‌ست هه‌ر
(قه‌سه‌م) . ۵

(۳۲) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا (ستم = سته‌م) نووسراوه‌ ، به‌لام دیاره‌ هه‌له‌یه‌.

قاپی دَلْ به نوور په حمهت کهر گوشاد
ههم (فہقی) نہ بہند بہ لا کہر نازاد

(دہرویش) پھی ئیشبات نہ ہر موددہعا
(شرعاً) یہک شاہید نی بہن ئیکتيفا

گفتار در گنیہء حسین ابن منصور
کہ چرا (حلاج) گویندش (۳۳)

یہک جہ (اہل اللہ) حہلاج مہ شہوور بی
ئیسمش شیخ حوسہین ئینی مہ نصوور بی

یہک رُو جہ مہستی تہ جہ لای حضور
جہ سوقاق شہر ہہ نگام عوبوور

دیش یہک پیرہ زال مہ نالو بہ زار
ذہلیل و دلگیر مہ نہی کہفتہ کار

پہ حمش ئہ تہر کہرد ، پہ رسا : پیرہ زال !
عیجزت نہ چیشہن ، بہیان کہر ئہ حوال

عہرض کہرد : فیدات بام پر ئیحتیاجم
دہمیوہن موحتاج ، مہردی حہلاجم

بہ قہدہر کہفاف وئیم و ئہ طفلان
خریدم کہردہن پہنبہ چہند باتمان

تہ من داروون پا بشم پھی حہلاج
نہ حہلاج بہی جا دارو ئیحتیاج

(۳۳) واتہ : لہبارہی ئہوہوہ کہ بُوچی حوسہینی کوری مہ نصوور مہ شہوورہ
بہ حہلاج .

شیخ فەرما قاپیی حوجره گوشاد کەر
 به په نبه ی مه قصوود تو کهم یه ک نه ظه ر
 نه گەر روخصهت بو جه ذات مه تنان
 من په ی حه للاجی به سته نم میان
 پیره زال په ی شیخ گوشاد کەر د حوجره
 خه ر مه نه ی په نبه که ردش یه کسه ره
 شیخ کەر د ته وه ججوه به دیده ی ضه میر
 خیزا جه په نبه زیره ی دارو گیر
 نه حوجره ی په نبه به رز بی زیلو به م
 مه واتی دوو صه د حه للاج بیهن جه م
 مدرا وه پاوه شیخ صاحب حال
 تا حه للاجی بی په نبه ی پیره زال
 جه ئید بی کونیه ش فاش بی نه جیهان
 نه لقباش نه عام حه للاج مه وانان
 (فهقی) نه خاریج حیکایهت کهم کەر
 به حوکم ئیثبات مه قصوود مه حکم کەر
بیان چگونگی (انا الحق) گفتن
حسین ابن منصور حلاج رحمه الله (۳۴)
 حوسه ین مه نصوور جه مه سستی جه لال
 له فظ (انا الحق) ئاوه رد به مه قال

(۳۴) واته : باسی چۆنیه تی (انا الحق) وتنی حوسه ینی کوری مه نصووری
 حه للاج ره حمه تی خوی لی بی .

جه م بين جه دهورش عوله مای به غداد
 وانان مه وعيظه بهو شيخ ئيرشاد
 عه رض كه ردن بهو شيخ ئه ي له فظ موغله ق
 ته ركش كه ره نه ي كو فرهن (انا الحق) !
 ساكيت بهر جهو ذيكو ، ناديم بهر جه حال
 ره نج ويه رده ي وي ت مه كه ره به تال
 يه ك لا خو ش خوانان مه وانان قور ئان
 يه ك لاش زه مزه مه ي مه وعيظه خوانان
 ئه وه هر يهن سه رمه ست لي قاي حضوور بي
 طه بعش نه هه واي ئاشووبه شوور بي
 چه يران حوضوور په روه ردگار بي
 مه وعيظه ي عالم جه لاش چون خار بي
 بيداريش نه بي جه ئه عضاو ده مار
 بي باك بي نه سه مع مه وعيظه ي گو فتار
 مه نصوور وات بهو شيخ عوله مای كييار
 عه به ت مه كه ران گو فته ي ناهه نجار
 من عه بد مه ملووك په روه ردگارم
 نه ئه مرو نه هيش بي ئيختيارم
 چون به ئه مر دو ست (انا الحق) مه ن
 كه ي په رواي ئه غيار ، په ند خه لقمه ن
 مه ئموور ئوموور ره ضاي مه عشووقم
 جه عيلم مه عشووق ئيدهن مه سبووقم

هه رچی هه ن جه ئه مر په روه ردگارهن
من نهی مه سئه له چارم ناچارهن

ههم به ئه مر شهرع قه تلّم جه لآلهن
سستی جه قه تلّم مه حض وه بالهن

ياران بو به عشق ره ضای خودایی
بستانان نهی جان جامه ی جودایی

یه قینه ن هه رکه س عه زمش ته وابه ن
ئه لبه تته جه قه تل من نه شیتابه ن

مه ئیووس بین جه شیخ ئه هل عوله ما
به ئه سه ف وانان: « لا حول ولا .. »

به حوکمی ئیعلام ، عوله مای کیبار
ئه و عه بیادی حه ق که ردن به سه ر دار

یه قینه ن ده رویش ! هه ر (ولي الله)
بی ئیختیارهن جه ئه مر ره ضا

ئه دیلله ی عه قلی ههم ئیده ن قیاس
فه رق بو جه مابه ین عه وام و خه واص

چون خاصان هه رده م به قووه ی ئه فکر
دایم نه زدیکه ن جه په روه ردگار

مه قبوولش ئیده ن بی ئه مرو ئیلهام
نه بو کارشان (دائم المدام)

ئیده ن قاعیده ی مروور زه مان
نه حین حضوور شاهان جیهان

غولام و خوددام نه حوضوور شا
 گهردن مه کهن که چ به ئیستاده پا
 جومله موراقیب ئه مر سولطانن
 جومله (۳۵) موته ظیر ره ئی و فه رمانن
 ههر ئه مر ئی پیشان بکه رو ئه و شا
 بی ئیختیارن جه و اب کهن ئه دا
 غه یر جه (سمعنا) و (أطعنا) (۳۶) گویان
 نی یه ن چاره شان جه ئه مر سولطان (۳۷)
 خصوصه ن حوضوور شه هه نشاهی بی ئه و
 جه لال و قودر هت لاته ناهی بی ئه و
 سه به بش ئیده ن جه موقه ره ربان
 نی یه ن ئیختیار ههر ئان و زه مان
 (دهرویش) حیکایه ت خاصان بی ته مام
 باوهر به ئه و صاف ئوموور عه وام
 حه ق سازان ئه سیاب په ی ههر که س دوو را :
 یه کئی رای خه طهر ، یه کئی رای هو دا
 ههر که سئی ههر را ئه ر که رد ئیختیار
 نی یه ن مانعش جه ئه مر ئه فکر
 ده رجه ن موشته ره ک خه یر و شه ر جه تو
 ههر دوو په ی مه رام ویشان ته ستو

-
- (۳۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (جملهء = جومله ی) به لام هه له یه .
 (۳۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (اتوعاً) ، به لام دیاره هه له یه مه گهر
 بلتین (غه یر جه سه میعناو ئیتاعه ن گویان) بوه .
 (۳۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (سلطانن = سولتانن) ، به لام هه له یه .

يهك ديدهي ئيدراك عهقل كاميله ن
 يهك نهفس شه ريار طهبع جاهيله ن
 عهقل ره هنوماي راي هيدا يه تن
 نهفس ده لاله ي ظولم و شه هوه تن
 ههركه سي به عهقل كه رد موراجه عهت
 به طهريق حق مه ده رو ره غبهت
 ههركه س بي مو طيع نهفس نه ماره
 به راه به دي مه بو ناواره
 كه رد ي ئيختيار نه ي دوو را ههركام
 به قه ده ر قيسمهت مه ياوي به كام
 هاي ده روئيش نه ي جا پهيدا بي ئيشكال
 لاجه رهم جه بري مه يان به مه قال
 هه رچه ند بي په يه ن پوموز حيكمهت
 كه س به كه شف ره مز نه دارو قودر هت
 يه ي ته سه للي قه لب هه ردوو طه وائيف
 شه ممى جه حيكمهت ظاهر كه ر ته عريف
 هه رچي مه صنوعات ذات لاره يه ن
 حيكمهتش جومله جه عيلم غه يه ن
 عهقل ظاهر بين باوهره نه پيش
 وه ي طهور مازووني (۳۸) نه عه بد يانئ چيش ؟
 نه وو ه لئش ئيدهن شه هه نشاي نه عظم
 بي ئيحتياجه ن جه هه ردوو عالم

(۳۸) مازووني : مه ئدووني ، روخسهت وه رگرتن .

ئەر عالەم موطيع يا كول عاصى بان
 نه جه ئىيد به سوود ، نه جه ئه و زيان
 دووهم : ئەر شاهى عه بدى كهر د ئه سير
 ئيطاعه ي ئه و عه بد نه دارۆ ته ئير
 به قووه ي جه برى بى سوودهن طاعت
 ئيطاعه ي حيسى پر موزدو مينهت
 سى به مش په ي ئىيد خهلق كه ردهن مانيع
 با جوزء طاعت به كول بو نافع
 چاره مش ئه سماي ذات (لاينام)
 مه بو صيفاتش به يو به ئه نجام
 مه علوومه ن هه رچى نه فس و شه يطانهن
 هه ردووشان مو عين صيف ئينسانهن
 ئيختيلافشان كه ردى وه ظائف
 ته ره ققىي روتبهش مه بو موضاعه ف
 چونكه فريشتان هه ر ئان و زه مان
 ئه مينهن جه نه فس و ، خه طه ره ي شه يطان
 ذا كيره ن هه ردهم به حه مدو ئه نا
 مه شغوولهن با ئه مر طاعت و ته قوا
 حيكه تش ئىيدهن گرۆي فريشتان
 ته ره ققىي مه سنه د ئه صلهن نه داران
 جه ئىيدهن عالەم ئه كبه ر به شه رهن
 به شه رهن قايل فه ضل و هونه رهن

قهلبشان مه كان نه زهر گای حه ققهن
 فهرقشان رومووز سیرر موطله قهن
 نه قردب ههر صینف صینف ئینسانهن
 ته عمیر کونندهی ههر دوو جیهانهن
 ناس قایل قه هرو لوظف ئیلاهن
 جه حیم و جینان جه بهین گه واههن
 نه ر دهورهی نه فلاك بادو بارانهن
 جومله نه نوموور ناس نه فرمانهن
 نه یهك فریشته تهرك بی یهك سهجده
 تهرکن جه قایی حهق بی راهنده
 نه ر ئینسان صهد سال جه زولم و زینا
 جه کوفرو شیرك و جه فیسق بو ئیغوا
 ههروهقت نادیم بی کهرد ته و بهی ئیخلاص
 مه عفوهن جه باب ذات بی قیاس
 حه یفهن جه بری یان به سوو ظه نی
 فه ضل به شهری جه لاش بو ده نی
 قه هرو لوظف قایل موقه رره بانهن
 بی قوربی قایل صینف حه یوانهن
 رای خهیر مونجه صیر فه ضل و هونه رهن
 رای شهر وابهستهی قه ضاو قه دهرهن
 رای گهی خهیر مه نوو ط عیلم و ئیحسانهن
 رای خه طهر بهستهی نه فس و شه یطانهن

نه خاریج جیسم هم خهلقه ن دوو را
 نه سپاب ههردوو ههردهم موههیا
 قهول نه نییا مهوعیظه ی قورئان
 په ی طهریق حهق ناطیقه ن هه ر ئان
 خه طه ره ی ئییلیس جه قه لب به شهر
 تو مه کو دهعوهت په ی طهریق شهر
 ره ضای حهق تهعلیق به عیبادهتهن
 مهظههر رهضا لوطفو رهحمهتهن
 عیسیانی تهعلیق غهضه ب و قههره ن
 مهظههر غهضه ب زهققووم و زههره ن
 جه دیده ی ئیدراک ره و شه نه ن طهریق
 رای حهق و باطیل زوو مه بو تهفریق
 هه رچه ند مه ثبووتهن جه عیلم سه بهق
 نییهت جه عه بدهن ، هیدایهت جه حهق
 جه هه ر ئیک و بهد صیحهت و سهقه م (۳۹)
 تهعلیقی دارو هم قهضای موبره م
 قهضای تهعلیقی قهید صیفاتهن
 قهضای موبره می وابهسته ی ذاتهن
 بهعضی جه کوفرو عیسیان تهعلیقه ن
 بهعضی جه موبره م قهیدش ته صدیقه ن
 جه ئییده ن بهعضی دایم عیسیانه ن
 بهعضیشان دایم هه ر نه فهرمانه ن

(۳۹) له دهسنوو سه که ی (م) دا (ستم = سته م) نووسراوه .

قهضای تهعلیقی مه نمانۆ ئاشار
 تهعلیقهن به غهیر ، یا جه ویشهن کار
 ئه ووهلش شهقی ، ئوخراش موتتهقی
 ئه ووهل موتتهقی ، ئاخرش شهقی
 ئه گهر به نیکی قهیدت بی موبرهم
 پهی طهریق حهق مه نیهری قهدهم
 ئه گهر موبرهم بی قهضات جه خه طهر
 نه هیت مه عرووفهن ، نه مرت جه مونکر
 پهی ههر دوو طهریق وهی طهور قه رارهن
 ههر دووشان تهعلیق قه صدو کردارهن
گفتار در وعظ حضرت رسالت پناهی (۴۰)
 یهك رۆ موحه مسهد شای (خیر البشر)
 ره ووضه خوانی که رد جه قه ضاو قهدهر
 به یاران ویش وهی طهور دا ئیخبار
 (جَفَّ القلم) هن ماجه رای ههر کار
 سه عیدو شهقی جه عیلم سه بهق
 جه بهطن ماهر ته فریتهن جه حهق
 سه حابهی کیرام ئامان به جهواب
 که ردن ئیفادهی ئه و عالی جه ناب
 ههر گاه وهی طهورهن بی سوودهن طاعت
 هه نی جه طاعت مه کهیم (۴۱) فهراغهت

(۴۰) واته : قسه له باردی په ندو نامۆژگاری پیغه مبه رده وه .
 (۴۱) له ده سنوو سه کهی (م) دا (میکم = میکهم) نووسراود ، به لام راسته کهی
 (مکیم = مه کهیم) ه وهك ئیمه نووسیومانه .

مونکیر بین جه ئه مر سه لات و صیام
هه ر یه ك به خانه ی ویشان که رد خه رام

سه دای موئه ذذین شنه فتن به گۆش
پهیدا بین جومله سه ججاده به دۆش

که ردش ته به سسوم (سید الانام)
رور که رد به جانب سه حابه ی کیرام

په ی چیش نه ئه فکر ویتان بین نه دهم
نه بین جه گوفتار (ثابت القدم)

ئامان به جه واب سه حابه ی کیبار
یاد که ردن قه سهم (۴۲) به په روه ردگار

وه قتی هۆریزام که ردیم ته عه هه هود
ناوه ریم به جا ئه مر ته عه بیود

نیدای موئه ذذین چون که ردیم مه سمووع
نه دهم بیم جه کار به ته و به ی روجووع

ئاما به جه واب نبووه ت په نا
فه رماش ئه ی ئه صحاب جه کار بان ئاگا

هه رچه ند به ی طه وره ن ئه ماما جه دنیا
دیاره ن ئاثار شه قاوو هودا

هه رکه س بی مه شغوول ته قواو عیاده ت
مه نماتۆ ئاثار نور سه عاده ت

(۴۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (قسم = قه سته م) . دیاره مه به ست
هه ر (قه سهم) ه .

هه ركه سى نه كار به دى كه رد دهوام
شه قى يهن نه و كه س جه (يوم القيام)

گفتار در تغير قضای تعلیقی (۴۳)

دهرویش جه ته غیر قه ضای ته علیقی
شاهید پهیدا کهر نه گهر صیددیقی
شاهید مه طلب نهی جا کهر حاضر
چون شیخ کهرخی نه عام نه وادیر
مه عرووف عام بی نه شه هر به غداد
نه مه حله لاهی کهرخی مه کهر دوش ئیرشاد

یهك رۆ جه دمای سهلات وسطا
نه و رادو ته ذکار نوطقش کهرد نه دا

چه شمش نه میجراب سه و مه عه ی کهرخی بی
فیکرش نه بازار په رده ی به رزه خ بی
دیده ی سه ر نه عهین عالهم پۆشابی
عهین ضه میرش نه ته ماشا بی
دهرکش نه سهیران صونع صانیع بی
قه لبش نه نه نوار نور نافیع بی
ئیلهام قه لبی وه نه ش بی حاصل
بکهرد ته فه ر روح توی دیجله ی جاهیل
هۆر یزا وه پا مه عرووف زه مان
روو به دیجله کهرد چه نی موریدان

(۴۳) واته : قسه له باره ی گۆرانی قه زای موعه لله قه وه .

نه ذائيقه‌ی ذهوق ئيلهام نه جوش بي
حه‌يران حيكمت شاي خه‌طاپوش بي

مه‌گيلا نه قورب كه‌ناره‌ی ديجه

ديشان نه ديجه به‌رزدن غولغوله

سه‌ير كه‌ردن قوففه مه‌گيلا نه ئاب

قوففه نشينان مه‌توشن شه‌راب

يه‌ك لا جه مه‌ستي و باده‌ی قه‌رقه‌فن

يه‌ك لا سه‌دای ساز كه‌مانچه‌ی ده‌فن

عه‌رض كه‌ردن به‌شيخ ئه‌ی صاحيب ئيرشاد

سه‌ير كه‌ر چ بيدعت سه‌ر دان جه به‌غداد

جه ده‌وري يه‌ی (٤٤) شه‌هر نه‌داران حيجاب

جه ميانه‌ی شه‌ط مه‌توشن شه‌راب

هه‌ر كه‌س بكه‌رو گونای ئاشكار

ئه‌و كه‌س مه‌بغووضه‌ن جه په‌روه‌ردگار

خاصه (شيخ اليوم قطب الاقطاب) هن

گوناھ جه‌هري نه ئيضطيرابه‌ن

دوور با جه دنيا شيخ كه‌رو ره‌يحه‌لت

سه‌رمه‌دو جه ناس كوفرو ضه‌لاله‌ت

مه‌قبوولهن جه حه‌ق دوعای شيخ ته‌حقيق

دوعا كه‌ر قوففه‌ی فوسساق بو غه‌ريق

(٤٤) له ده‌سنووسه‌كه‌ی (م) دا نووسراوه (دوره‌يه) . ئيمه به‌مجوره‌مان
راست كرده‌وه .

عيبرت بۆ پەرى زومرەى فاسقان
 شايدە نە گوناي جەهرى نادىم بان
 شىخ فەرما ياران دارىم دوعايى
 ئىوہ ئامىن كەن ، ھەر يەك نە لايى
 دل نە مەشغەلەى تەجەللاى ليقا
 دەست نيازىش بەرز كەرد نە ھەوا
 بە سۆز گرىيە عەرض كەرد ئىلاھى
 ھەر تۆى خەطاپۆش جە مەھ تا ماھى
 قوففە نشىنان بەى ئاھەنگەوہ
 بەى عەيش و عوشرەت ، بەى چل چەنگەوہ
 ئازاد بان جە نار ، قەنظەرەى صىراط
 شاد بان بە عوشرەت ئەطەيمەى جەنات
 عەرض كەردن بە شىخ ، مەر ھەى موبارەك
 ئەى فيكرە چىش بى كەردى تەدارەك
 حەيف نەبى پەى شىخ ئەى دوعاى بى جا
 پەرى زىندىقان بەویش دۆ رەوا !؟
 شىخ فەرما ئەر شاخ ئەمەل بدۆ بار
 حىكمەتش ئەلئان مەنماتۆ ئاتار
 ناگاہ نە قوففە پەيدا بى فەزەع
 واوہىلاى درىغ بە زارى و جەزەع
 شكەستن سەمتوور چل چەنگ و رۈباب
 ھەوادان پەى شەط شىشەى بادەى ناب

پروو که ردن به شیخ قوفه به شیتاب
 ئەشک دیدەشان جاری چوون سیلاب
 سەر دان به ساحیل ، خرۆشان به زار
 عەرض کەردن به شیخ تەوبە ی ئیستیغفار
 هە ی یا شیخ ئامان رەحمی کەر به حال
 تەوبە ، صەد تەوبە نە ی بەدیی ئەفعال
 یا شیخ بۆ به عیشق ذات صەبووحی
 عەطا کەر تەلقین تەوبە ی نەصووحی
 فەرما تا تەکیە بکەن تەجە ممول
 حەللەن جە تەکیە عوقدە ی هەر موشکیل
 عەرض کەردن به شیخ نەداریم طاقت
 گریه ی ئیشتیاق به دل دان حیرقەت
 تا دەست بە یعەت تەدە ی به ئیخلاص
 دامانت نە دەست کە ی مەبۆ خەلاص
 پێچان دامانش گرهوان خەیلی
 رەحمش ئەتەر کەرد پێشان کەرد مەیلی
 دەست بە یعەتش پێشان کەرد عەطا
 تەبت بین نە دەفتەر خاصان خودا
 یازدە مەرد نەوجا یاوان به ئیمان
 مەئموور بین به ئەمر قەدیم مەننان
 شیخ به گریه ی ذەوق مەستی ئیستیغراب
 با کوتتابی یان (٤٩) ئاما به خیطاب

ذات حق چه کیم عهد و وههها بهن
 ره ئووفو ره حیم ، ره ب و ته ووا بهن
 صه د ساآ نه کوفره ن (کافر بالله) (۴۶)
 صیدق ته شه ههود هر ئان که رد نه دا
 هر وهقت بی نادیم چه کوفرو عیسیان
 مه غفورهن چه باب مه عدلهت نیشان
 حیکمه تش غالب ، قودرته بی شو مار
 ده ریای ره حمه تش نه دار و که نار
 دعای خه یری من نه بی بی حیکمهت
 واتم فاسقان شاد که ره به جه تنهت
 بی ته و بهی ئی خلاص فیرقهی فاسقان
 چطه ور مه بان شاد به قه صری جینان
 حق دو عام چه باب عالی که رد قه بوول
 ته رتیب ته و بهش ئا و هر د به حوصول
 قوفقه نشینان چه فیعل عیسیان
 قه ضای ته علیقی جیشان که رد عیان
 هم نه وان شاد بین به فه یض غوفران
 هم په ی ئیمه بی نه جری چه ئیحسان
 نه گهر بکه رد ام من دعای غه ریق
 نه بت مه یم نه صینف قاتیل به ته حقیق
 خصوص موحه ممد (ختم المرسلین)
 خه لقس ره حمه تنه ن په ری عالهمین

(۴۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (بلا) .

دیارهن ئاثار په حمهت جه ئیلا (٤٧)
 ده لیلش سازان پهری ههر گومرا
 فهرض ههر که سهن زومره ی موئمینین
 دعای مه غفیرهت په ی ئیخوان دین
 موریدان جه شیخ که ردن ئیعتیذار
 توی ده ولتهت په نا ، ئیمه عه بد زار
 توی خه ر مه نه ی مه ه ، ئیمه خو شه چین
 جه خو شه چینان مه بهر دل حه زین
 که فتن نه قه دهم شیخ صاحب حال
 یاوا به ته سکین فهرته نه ی جه لال (٤٨)
 (فه قی) دیارهن ته علیقی و مو برهم
 ته قسیمه ن جه باب شه هه نشای نه عظم
 جه عومرو جه رزق ، ته واپ و خه طا
 نه وه جع و صیححهت ، نه یمه نی و به لا
 جه عیلم نه زهل ئامان به ره قه م
 جه به عضی ته علیق ، جه به عضی مو برهم
 خه لق ههر عیلهت جه حه ققه ن په یدا
 هم په ی ههر عیلهت جه حه ققه ن ده وا
 تا جه عه بد نه و فیعل نه یو به وجود
 نی بهن ئیضافه ی نه و مه رد مه قصوود

(٤٧) ئیلا : ئیلا ه ، خودا .

(٤٨) جه لال : زاراوه یه کی نه هلی ته سه ووفه ، بریتی یه له وه که صوفی بیته
 روانگه ی صیفاتی سه لبی که تووره بوون و ده ست وه شانندی لی په یدا نه بی .

دهوای عیله‌ی کوفر موشریک و گومرا
 ته‌علیقهن به صدیق (۴۹) قهول ئەنیا
 ههم جه قهول و فیعل سه‌به‌ق بی نادیم
 هه‌رده‌م جه ته‌وبه‌ی ئیخلاص بۆ موقیم
 ئەمرش مه‌عرووف بۆ ، نه‌هیش جه مونکه‌ر
 ئەوسا شاد مه‌بۆ به لوظف ئەکبه‌ر
 ئی‌ده‌ن شایسته‌ی شه‌ئن به‌نده‌گی
 عیجز ئیعتیراض جه شه‌رمه‌نده‌گی
 ههم ئی‌ده‌ن قانون ئوموور دنیا
 ئەر موقه‌صصیری فیزار کۆ نه‌شا
 نادیم بی جه‌و ذهنب ، ئەر بی خه‌جاله‌ت
 مه‌عفووه‌ن جه‌و شا ئەر که‌رد ده‌خاله‌ت
 خو‌صو‌وصه‌ن ده‌ر‌گای ذوالجه‌لالی ئەو
 رحه‌ت عامه‌ی لایه‌زالیی ئەو
 هه‌ر که‌سی جه‌و ذهنب ویش بی په‌شیمان
 که‌ردش ده‌خاله‌ت به‌قایی یه‌زدان
 به‌ته‌وبه‌ی ئیخلاص که‌ردش ئیستیغفار
 چۆن مه‌عفوو نی‌به‌ن جه‌و په‌روه‌ردگار
 هه‌رگا وه‌ی طه‌وره‌ن په‌ری عه‌بد‌زار
 لازمه‌ن نالش نه‌په‌روه‌ردگار (۵۰)

(۴۹) صدیق : ته‌صدیق ، باوه‌رپی کردن .
 (۵۰) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا له دوادیری لاپه‌ره‌که‌دا پاش ئەم به‌یته‌ ئەوه‌نده‌ی
 شوینی عینوانیکی فهرعی بۆشایی به‌جی هیلراوه‌و ، له سووچی خواره‌وه‌ی
 لاپه‌ره‌که‌دا نووسراوه‌ : (های ده‌رویش) که ئەم جووره نووسینانه‌ی ئەوسا

شهوگار درهنگن نه مه ندهن ويسعت
 يه كسهر نه خوا بهن جومله جه ماعت
 شيخ فهرما ياران مه دهن ته شويشه
 جه نوموور حهق داروون نه نديشه
 چون نابه له د بي نه راي مه يخانه
 قبيله نوماي دل كهر د به نيشانه
 تا به يهك سوقاق كهردشان عوبوور
 كهردن ئيستيماع زايه له ي سه متوور
 عرض كهردن به شيخ رامن كهرد غه له ت
 بين به هه دهف گاي غه بيه ت و توهمه ت

بهرده بازو رابهرى لاپه رهى بهرامبهر بوون و جيگاي ژماره ي لاپه ره كانى
 نه مرويان نه گرته وه ، كه چى لاپه رهى بهرامبهرى كه دوا به دوای دى وشه ي
 (هاى دهرويش) ي تيدا ني يه وه به شيكه له كتیبى «فه ضيله تى به ني ئاده م» .
 بي گومان نه مه تيكرأ نه وه نه گه يه ني كه لي ره دا لاي كه مى په ره يهك فه وتا وه ،
 به يتي (شهوگار درهنگه) يش ، كه دوا به دوای نه م به يته نووسيو مانه ته وه ،
 سه ره تاي لاپه ره يه كي تره وه ، له جزو به نندا له م نا وه دوور كه وتوه ته وه ،
 به لام ئيمه لي ره دا داماننا چونكه :

۱ - له لايه ن ناوه رپو كه وه به شيكه له بابته تى (نه شعهرى و جه برى) و ،
 باسه كه ي شيخ جونه يد ته و او نه كات .

۲ - (ح) يش كه نوسخه كه ي خو ي له بهر نوسخه كه ي (م) نووسيو ته وه ،
 يه كسهر پاش نه م به يته (شهوگار درهنگن) ي نووسيو وه ، هيچ بوشايي
 دانه نا وه ، به لام له پاليا نووسيو يه : «در مسالهء كشف شيخ جنيد گويد»
 واته : باسى كه رامه ته كه ي شيخ جونه يد نه كا ، نه له بت له وكاته شدا كه
 نه و نوسخه كه ي خو ي نووسيو ته وه په ره كه هر فه وتا و بو وه ، به لام
 لاپه ره ي «شهوگار درهنگن . . .» له جيتى خو يدا بو وه نه په ريو ته لايه كي تر
 وه كو ئيسته ، بو يه (ح) يه كسهر نووسيو يه .

نهی جا گوشادهن قاپیی مه یخانه
 ئیستیعاذه کهر جه زهخم تانه
 جاگهی تو نی یه ن مه یخانه ی مه جاز
 ها بشنه و جه تو ش مه یو صه دای ساز
 شیخ فه رما یاران چارم ناچاره ن
 نه مر نه کیده ی په روه رد گاره ن
 په ری مه یخانه با زوو بیم راهی
 سه یر که ین جه روموز حو کم ئیلاهی
 تا به مه یخانه راهی بین نه را
 به صه وت جه هری بیشرش که رد صه دا
 مه سمووع بی نه بیشر صه وت پر مه هیب
 (مجدوباً) ده ر حال به ویش دا نه هیب
 جه ته ئسیر ده نگ نه و (ولی الله)
 به پای بوره هنه ده وان بی نه را
 چون یاوا به شیخ نه بیروون باب
 سه رانسه ر خه جله ت نه عضاش که رد به ئاب
 چارش هه ر ئید بی به ئاهو فوغان
 که فت نه قه ده مگای نه و قوطب زه مان
 شیخ فه رما هه ی بیشر کو تا که ر زاری
 نی یه ن وه قت عیجز نه شه ر مه ساری
 هه نی نه مه نده ن قیسمه ت نه ی جا
 هوریزه بشیم په ری خانه قا

دهردهم هۆرئزا بيشر دلّ حەزىن
 راهى بى چه نيش به صيدق و يه قين
 چون شىخ نيشت نه توى خه لوهت خانهى وئش
 ئه مرش كهرد به بيشر حاضر بى نه پيش
 جه كردهى سه بهق كهردش په شيمان
 بكهردش ته لقين ئاداب ئيمان
 جه و دما شاد بى به دهست به يعهت
 مه شغوول بى به ئه مر ته قواو رياضهت
 قهلبش نه ژه نگار ذونووب بى صافى
 مه شهوور بى نه عام شىخ بيشرى حافى
 سه بهب كونهش بكهروون به يان
 پاش بوره هنه بى جه حيدا حه فيان
 تا نه حه يات بى ئه و (ولى الله)
 پاك بى نه ئه نجاس سوقاق و صه حرا
 ئه ر پهى ته فه ر روج بيشر كهرد ئاغاز
 ريجه نيش هه ر گيز نه بو بى نوماز
 په رساشان جه بيشر هه ي صاحب ده و لهت
 جه پاى بوره هنه مه ر چيشه ن حيكمهت
 فه ر ماش شىخ جونه يد منش كهرد نيدا
 به پاى بوره هنه لوام به ده رگا
 ئه ي فه يض جه سايه ي بوره هنه گيى پام
 جه په روه ر دگار به من بى ئينعام

سا دەر ویش ! سهیر کهر نه ئوموور کار
 جه به حر ئیحسان (عزیز الغفّار)
 ئەر مه دده کار بو جه ویش یهک مه شیته
 عالم مه گیران راگهی هیدایته
 ئه ماما ئەر مه یلش راست بی به هر کهس
 ئه و کهس مه کو تهرک (افعال النجس)
 تا نه ئیطاعت نه نماؤ سه بهق
 نه بو ئه لیهق به ئه لطاف حق
 قایم کهن یه قین فیرقه ی جه بری یان !
 بی ئیطاعه ی ئه مر زه حمه تن جینان
 نهک وینه ی ئیوه بی ئه مر طاعت
 مه شغوول بو به ئه مر کرده ی مه عصیته
 کرده ی به دیتان نیسبهت دهن به حق
 عهین توهمه تن ، ههم کوفر موطلهق
 ئه ر عه قیده تان به یه قین ئید بو
 نه بو خه طا جه عه مرو زه ید بو
 کهسی نه ئامیر ویش دل موقیم بو
 به نیک و به دش مه بو ته سلیم بو
 به عه رض ئیوه ئه ر بین ته عه رروض
 نه بو نه و کهس بکهن کینه و بوغض (۵۱)
 نهک به حویبش شاد ، بوغضش باغیض بی
 به عه طاش خوشنوود ، جه ئه خذ عاجز بی

(۵۱) ئه مه پیچه وانه ی حه دیشی (لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق) ه .

موطيع به ههواي نهفس بي ههر بار
 جه ئوموور شهرع بگيري كه نار
 يهك لا مهشغوول بي به نهكلو به شورب
 نه يهك لا داري قهصد تهقهپررب
 كردهي ويت جه غهير ماچي تهقديرهن
 ئهر غهير كهرد جه تو ماچي تهديرهن
 نهفس حهيوانيت كهردهن مورمخهص
 نهشو نوماتهن جه ههواو ههوهس
 ويتان حهكه م بان فيرقهي جهبري يان
 غولامي وهي طهور نه قايبي ويتان
 غهير جه نهكلو شورب ، جه خواب غهفلت
 نهبو ئيطاعهش غهير ظولم و ذيللهت
 قهبوولتانهن نهو مهرد غولام
 ههردهم طهلب كو جه ئيوه ئينعام
 به تهغزيهي نهفس ، وهسوهسي شهيطان
 خانهي ئوخراتان وهي طهور بي ويران
 موحه ممد سهرخيل جهمع روسول بي
 ههردهم به تهقواو طاعهت مهشغوول بي
 ههر شهو نه قيام سوجدهو روكونوع بي
 ههر رو نه صيام تهوبهي روجووع بي
 ههر يهن طاعهت كهرد نهو شاي (خير الناس)
 پاي موبارهكش ههردوو كهرد تاماس

جه ئیید نزوول بی ئایهت (طاها)
نه کهردیم نازیل قورئان (لتشقی) (۵۲)

هه رچی ته کالیف ئه مر قورئانهن
جه صینف به شهر هه دد ئیمکانهن

(دهرویش) نه مه قام ته سلیم و رهضا
شه مئی به یان کهر جه (خلیل الله)

**گفتار در صابری و تسلیم برضای باری شدن
حضرت ابراهیم خلیل الله علیه السلام (۵۳)**

چون خه لیل جه نار نه مروود بی ده لیل
حاضر بی جه لاش (اخی جبرئیل)

عه رض کهرد نه حوزوور نه بی ئیبراهیم
ده عوهت کهر جه جه حق جه نار بیت سه لیم

خه لیل وات رهضای ویشهن ئه ی حوججهت
جه نار رهضای جه حق که ی ره وان ده عوهت

جه به لا و ئاسیب سه ده مه ی ئه پیام
هه ر ئان و زه مان ته سلیم به رهضام

ئیدهن قاعیده ی جومله عاشقان

به قه هرو لوطفش خوړره م و خه ندان

ئه ر به ئه مر دۆست بسۆزوون به نار

ئه وسا په ری من شه ئنه ن ، ئیفتیخار

(۵۲) ئیشاره ته بو ئایه تی (طه) ، ما انزلنا علیک القرآن لتشقی . طه ۲ - ۳ .

(۵۳) واته : باسی خوړاگری و مل که چ کردن و قایل بوونی هه زره تی ئیبراهیمی
خه لیل بو فه رمان و حوکمی یه زدان . ئه م عینوانه له ده سنووسه که ی
(م) دا به ته واوی چوو بو هوه ، بو یه له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیمان هوه .

ئەوسا ئەمرش كەرد بىناى (لاىنام)
(يا نار كونى بردا و سلام) (۵۴)

قايىل شەخصەن تەسلىم و رەضا
نەك چۆ (۵۵) كەس ئىبلىس كەردەنش ئىغوا

چون ماددەى خەلىل كەردى ئىختىصار
باوەر بە ئەوصاف ئەولياى كىيار

(فى هذا القياس) ئەنياو رەسوول
جەبرى حوكم حەق كەردەبىن قەبوول

قصه بر صيضا و امين نبودن از مكر حضرت بارى جل جلاله (۵۶)

ئىبلىس ئەمىن بى جە قەھرو قودرەت
شى نە كەردەنش تەوقى جە لەعنەت

بىمت جە غەضەب يەزدان دايم بۆ
ئومىدت بە لوظف ئىحسان قايم بۆ

(۵۴) ئىشارەتە بۆ ئايەتى (قلنا يا نار كونى بردا و سلاما على ابراهيم .
الانباء . ۷۰) .

(۵۵) كورت كراودى (چو ئەو) واتە : وەك ئەوكەسەى . . . تاد .

(۵۶) واتە : سەرگوزەشتەى بەرصىضاو ئەمىن نەبوون لە مەكرى خوداى
گەورە .

ئەم باسى بەرصىصايە لە دەسنووسەكەى (م) دا كە لە بەردەستى فەقى
قادر داو لە حەپسخانەى كەركووك نووسىويەتتەو ، لەپاش
بەسەرھاتەكەى ئىبراھىمەو دانراو ، ئەمەش ئەو ئەگەيەننى كە باسەكە
بەشىكە لە بابەتى (ئەشعەرى و جەبرى) ، بەلام لە دەسنووسەكەى (ح) دا
دىار نىيە ، لەوانەيە بەشىوئەكەى سەر بەخۆ نووسىيەتتەو لەپاشا
فەوتابى ، بەلگەشمان ئەوئەكە (ن) باسى بەرصىصاى لەبەر
دەسنووسەكەى (ح) نووسىوئەتەو ، ديارە پيش ئەوئەكە لەناوبچىت ،
ئەگەرچى ئەمىش زۆرى لەم باسە لەبەرچووە .

حەق کەردەن تەئکید بە ئایە ی قورئان
 خەندەتان کەم بۆ ، گریه بی پایان (۵۷)
 وەقت ئەنیای بەنی ئیسرائیل
 بەرعیصای عاید خەیلی بی کامیل
 موددە ی هەفتاد ساڵ نە پای کۆساری
 مەعبەد گاهش بی بەطن یهك غاری
 هەم هەشتەد عاید جەو زیدو مەقام
 ئەکەر جە فەیضش یاواین بە کام
 دەبدەبە ی تەقواش بەو طەور بی بولەند
 ئییلیس جە حەسەد مات بی موستەمەند
 تا یهك رۆ ئییلیس (علیه اللعنة)
 جە معش کەرد تەمام گرو ی شەیطە نە (۵۸)
 کیشا ئاھ سەرد ، خرۆشا بە زار
 نە چیرە ی زوشتش ئەسرین کەردن کار
 پەرسان یا جەددا مۆ چیشەن حالت
 نە کام جیهە تەن زولم و ذەلالت (۵۹)
 واتش درینا بەرعیصای عاید
 جەرگم بوریان کەرد کردە ی ئەو زاهید
 چون خوون مە گیلوون ئەعضاو دەمارش
 نمە کو ئەتەر ئەفسوون نە کارش

(۵۷) ئیشارە تە بۆ ئایە تی (فلیضحکوا قلیلا ولیبکوا کثیرا جزاء بما کانوا یکسبون . التوبة ۸۳) .

(۵۸) لە دەسنوو سە کە ی (م) دا نووسراو (شطنه) ، بەلام ئاشکرایە هە ئە یە .

(۵۹) ذەلالت : لە دەسنوو سە کە ی (م) دا نووسراو (ظلالت) ، بەلام ئاشکرایە هە ئە یە و مە بە ست (ذەلالهت) ه .

زادهی ئییلیس بی یهك ئه بیهضه (٦٠) نام
 جه مه کرش ماتهن ئه نیای عیظام
 ئاما به جه واپ ئه بیهضه ی حه ریس
 وات په ی ئه و زاهید من بکه ر ته خصیص
 ئه ر کهرووم (٦١) سه لبش جه نوور ئیمان
 ئه وسا هونه رم باوهر به میزان
 ئییلیس جه قهولش خوړرهم بی خه ندان
 ئه بیهضه په ی غار عایید بی ره وان
 تا وهقت مه ولوود نه بی بی ئه برار
 شه یاطین جه ناس مه بین ئاشکار
 نوور موحه ممهد ئاما به دنیا
 حه ق شه یاطینش جه ئینس کهرد ئیخفا (٦٢)
 ئه بیهضه ویش بهرد به شکل زاهید
 سه لام دا نه رووی به رصیصای عایید
 به عد ته واضوع بو سا دهست و پاش
 گه رده نش که چ کهرد ، ئاما نیشته جه لاش

-
- (٦٠) له و سه رچاوانه دا که باسی ئه م ئه فسانه یان تیدایه ناوه که (ئه بیهضه) ه نهك
 (ئه بیهضه) .
- (٦١) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (کروم = کهرووم) ، به لام ئیمه
 لمان وایه راسته که ی (کردم = کهردم) ه .
- (٦٢) تیکرای ئه م به یته و به یته پیشوو واته : تا پیغه مبه ر (د.خ) له دایک نه بوو بوو
 جنۆ که ئه که وتنه بهرچاوی ئاده میزاد و ئاده میزاد ئه یانبینین ، به لام پاش
 له دایک بوونی پیغه مبه رو له بهر شان و شکوی هاتنه دنیا ی ئه و ، خوا له
 بهرچاوی ئاده میزادی شاردنه وه . ئه م قسه یه هیچ بناغه یه کی له ئاییندا
 نی یه و ئاده میزاد ، چ پیش له دایک بوونی پیغه مبه رو چ پاش له دایک بوونی
 جنۆ که یان نه بینیه .

به رصيضا نه حوسن خو لئش كه رد عه جيب
په رسا مه كانت جه كؤن نهى غه ريب ؟

خه يث دا جه و اب من نه فلان جا
نامام به ته بريك فه يض قه ده مگا

شنه فتم ته عريف عيادهت تو
موجاهه دهى نه فس ، ئيرادهت تو

ئيلهام غه يبي بهى طه ور دان ناگا
نامام نه راى دوور به صيدق و صه فا

مه بو بنيشم نهى جا يهك زه مان
ئيجرا كه م ئوموور عه ظيم سوبجان

به رصيضا و اتش نهى مه رد خودا
هه ر تا مه يلتهن بنيشه نهى جا

موقيم بى نه و جا مه ردوود مردار
زوهدو طاعه تش هه ر يه ن كه رد نه كار

هه ميشه نه نه مر طاعهت نه قيام
بى خوردو خه و بى (دائم المدام)

هه رچه ند جه طاعهت مه كه ردش ته عجيل
ره نك و قووه تش نه مه كه رد ته نزيل

چون نه سل شه يطان بى خوردو خوابه ن
نه ئيجراى ئوموور پر نه شيتابه ن

به رصيضا دايم جه كردهى غه ريب
پر شگفت مه بى حه يران و عه جيب

ته شویشهی قهلبش نیشته نه ستیزه
 طه لهب کورد نه پیش یهك رۆ نه بیهضه
 واتش نهی صه نعت جه تو مه علو و مه ن
 یه کبار جه صه نعت به شهر مه عدو و مه ن
 کام نه سماو و یفقه ن بهی طهور به ته ئشیر (۶۳)
 نه تن کو ضه عیف ، نه رهنگ کو ته غیر
 تو مه دهم سه و گه ند به ذات یه زدان
 چیشه ن نه سرارش جه تن کور عیان
 جه واب دا جه و دهم نه بیهضه ی گومرا :
 چه ند ساله ن نهی سیر کورده نم ئیخفا
 خاص نه بی په ی شیخ جه بهین عه وام
 په ی کشف هه ر سیر بهی طهور که ی قیام
 هه رچه ند زه کاوت مه یۆ نه ته حریک
 به کشف هه ر سیر تو مه کو ته بریک
 ئومیدم ئیده ن شیخ نه بو مه لال
 به تال کو نه دل صه دمه ی سوئال
 هه رچه ند شیخ به و فه یض مه بو شاد کام
 مه ته رسوون یه زدان من کورۆ به دنام
 به رصیصا واتش : نهی مه رد زوههاد
 په ی به خیل جه تنه ت نه بو گوشاد

(۶۳) نه و شهیه له ده سنووسه که ی (م) دا به (ناثر = نه ئه ئه ر) نووسراوه .
 ئیمه لامان و ابو و نه وه هه لیه ، جا یا (به ته ئشیر) ه وهك لیره دا نووسیومانه ،
 یا له ئه سلدا (بهی طهورو نه ظیر) بو وه نووسه ره وه به (ناثر) ی تی گه یشتوه .

ساتی ساکت بی ئه بیهضه ی ظه لووم
عه رضش که رد یا شیخ جه لات بو مه علووم

ناچارم چونکی به ردی نام حهق
وه هم لوظف تو نسانان سه بهق (٦٤)

به و شهرط په ی ئیخفاش سه و گه ند که ری یاد
خه رمه نه ی ئیفشاش نه که ری به رباد

سه و گه ندش که رد یاد به رصیصا نه و جا
ئه بیهضه سه برش به شیخ که رد عطا

به رصیصا چه ند رۆ سه برش که رد مه راق
تا قه لبش (بالکل) نه غه م بی ئیحراق

ئه بیهضه زانا قه لبش به خوطوور
نه مه ند جه نوماز به شاشه ی حوضوور

موهه بیا که رد کذب ته زویران ویش
شیخش نه خه لوه ت طه لب که رد نه پیش

واتش یه ک زه مان ته قوام که رد پیشه
داییم نه کو بیم یا نه سای بیشه

هه مرآز جوغد بیم هه ر شه و تا شه فهق
میوه ی جه نگه ل بی رۆ سه ددی ره مهق

(٦٤) ئه مه نووسینه وه ی تیکستی ده سنووسه که ی (م) ه به رینووسی نوی .
له ده سنووسه که دا به م جووره نووسراوه :

و هم لطف تو نمانان سبق

ئیمه به ته واوی مه عناکه یمان بو ساغ نه بوه ته وه .

غەير جە ضيغف حال پييم نه به خشا سوود
سه قيل (٦٥) بي قه لبم نه سو جده ي سو جوود

تا نه كه نارهي يهك شه هر عه ظيم
سازام يهك خه لو هت جە تو ش بي م موقيم
هه م نه كل و شور بيم زياد كه رد كه م كه م
تا راضي بي نه فس نه عضام موجه سسه م
مه شغوول بيم نه و جا به نه مر ته قوا
تا نه و مه رزو بووم ئيسم بي ئيفشا
جه مه ردو جه زه ن پهر ي زياره ت
مه نيشتن جه لام ، مه كه ردن ئول هت
يهك رو يهك حه سنا حه ره م جه ناكام
به صه د غه مزه ي ناز ئاما نيشت جه لام (٦٦)

(٦٥) ئەمە شپۆه نووسی ئەو هیە که له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه ،
جا ئاخۆ ئەسلە کە ی (ئە قیل) ه یا (صه قيل) ؟ هه ردو کيان ده ست ئە ده ن .

(٦٦) ئەم بەیتە له دەسنووسە کە ی (م) دا دوا بەیتی لاپەرە یه و له داوینسی
لاپەرە کە وه نووسراوه : (واتش هه ی عابید . .) واته لاپەرە ی داها توو
ئە بوو به بەیتی (واتش هه ی عابید . .) ده ست پێ بکا ، که چی یه که م بهیتی
ئە و لاپەرە یه (به رصیصا خه طه ر په یدا که رد . .) ه .

ئیمه دەسنووسە کە ی (م) مان هه موو په ره په ره کرد ، لاپەرە یه کمان
نەدی سه ره تا کە ی (واتش هه ی عابید) بێ تا بلێین ئە و بهیتە و بهیتە کانی
پاشه وه ی که و تو و نه ته شوینیک ی که وه . نوسخه ی (ح) یشمان هه روا تا و توو
کرد هیچمان ده سگیر نه بوو ، چونکه شوینە واری ئە م باسه له و نوسخه یه دا
نه ماوه و هه مووی فه و تاوه . که واته به پێی ژماره ی بهیتە کانی لاپەرە ی
دەسنووسە کە ی (م) که هه ر لاپەرە یه کی ١٥ بهیتە ، ئە بێ لای که می
پەرە یه ک که ئە کاته . ٣ بهیت له م پارچه شیعره فه و تابێ ، ئە گه ر زیاتریش
نه فه و تابێ . ئیمه وای بو ئه چین که فه و تاوه که یه ک په ره بێ ، چونکه ته نه یا
پەرە یه کیش له به رابه ری ئە و په ره یه دا په رپووت بوه و قه راخه کانی دراهه ،

بهر صیصا خه طهر پهیدا کهرد نه دل
 نه بیهضه ی له عین موشکیلیش بی حال
 زانا وه عده شه ن ئاما به طهیران
 چه ند کهس مه جنوون کهرد جهو مولک و مه کان
 هم په ی واریشان مه بهردش نه حوال
 بهر صیصا جنوون ماوه رو به حال
 پهری بهر صیصا ماوه ردن جنوون (۶۷)
 جه قلب جنوون ویش مه کهرد بیروون
 دیوانه گان کول یاوان به شینفا
 فاش بی شائیعهی صهوت بهر صیصا
 یهک دوخته رش بی سولطان زه مان
 مه جووب و مه رغووب ، نادیروهی دهوران
 نه بیهضه لوا به قلب دوخته ر
 به عیلله ی جنوون کهردش موسه خخهر
 جه حال دوخته ر سولطان بی دلگیر
 دوخته رش بهستن به حهلقهی زنجیر
 کهردش ته جه سسوس په ی شینفای دوخته ر
 تا نه بهر صیصا ستانان خه بهر

هه رچه ند نه یشفه و تاوه . جا نه گهر و ابی نه بی نه و پهره یه باسی گفتوگوی
 نیوان ژنه که و نه بیهضه بی به شیوه یه کی وا که نه فسی بهر صیصای ئاماده
 کرد بو له خشته چوون .

ده سنووسه که ی (ن) یش هیچمان لی ده سگیر نه بوو ، چونکه سه ره رای
 پهره فه و تاوه که بابه تی دوو پهره ی تریشی په راندوه .

(۶۷) لهم نیوه به یته و له نیوه به یته ی پاشه وه شیدا نه بی (مه جنوون) بی .

په ری به رصیصا عه قش کۆ ته میز
 کیانا دوخته ر با دایه ی که نیز
 بی به مه ششاطه نه ییه ضه ی گو مړا
 دوخته ر ته قدیم که رد جه لای به رصیصا
 ویش ئاما نه په س ، وات به خواجه گان
 به رصیصای عایید ئید که رده ن فه رمان
 ئیوه نه یه کجای هه نی که ن مه سکه ن
 تا دوخته ر جه حال ویش مه بو ئه یمه ن
 چون دایه و (٦٨) که نیز غولام بین ره ها
 هه م دوخته ر به حال دیرینه (٦٩) ئاما
 ویش دی نه توی غار ، دوو عایید نه پیش
 وات من به ی نه حوال نه ی جا یه عنی چیش ؟
 نه ییه ضه ی له عین ئاما به گو فتار
 وات تو به عیلله ی جنوون بیت بیمار
 پادشا جه سه عی هه رچه ند که رد قیام
 نه که ردن عیلاج حو که مای نه ییام
 ئاخر هه ر طه ره ف کیانا ش خه به ر
 هه ر که س بکه رو عیلاج دوخته ر ،
 هه م دوخته ر به و که س مه که روون عه طا
 هه م که نجو مالم به و که سه ن فیدا

(٦٨) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (دایه ی) ، به لام هه له یه .

(٦٩) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ویرینه) ، به لام ئاشکرایه راسته که ی
(دیرینه) یه .

بهو شهرط پهوان کهرد توّ پهی بهر صیصا
 (الحمد لله) یاوای به شینفا
 تا مه غریب دوختەر بهی طهور دا ته سکین
 ویش نه غار بهرشی نه بیهضه‌ی له‌عین
 دوختەر نه حوضوور بهر صیصای عاید
 حوسنش دره‌خشان چون شو‌عله‌ی خورشید
 ئاما نه جونبوش نه‌فس بهر صیصا
 کهردش فه‌رامۆش ئیخافه‌ی عوقبا
 نه‌فس له‌ووامه‌ش ئاما به ته‌حریک
 هیچ نه‌کهرد چه‌یا جه‌شای لاشه‌ریک
 ناوه‌ردش (۷۰) به یاد نه‌و ته‌قواو طاعت
 تا نه‌فسش نه‌کار شه‌نیع کهرد راحت
 شهب ئاما نه‌پیش نه‌بیهضه‌ی ته‌زویر
 وات به بهر صیصا مه‌ر چیشهن ته‌دیر
 فه‌ردا غولامو که‌نیزان یه‌کسه‌ر
 مه‌که‌ن که‌شف حال ناصیه‌ی دوختەر
 نه‌کثر جه‌زه‌نان داران مه‌هاره‌ت
 ده‌رک مه‌که‌ن نه‌کار نوقطه‌ی بیکاره‌ت
 واقیعه‌ی نه‌سرار جه‌به‌ین نیسا
 مه‌شه‌وور عامه‌ن زوو مه‌بو ئیفشا
 (تحقیقا) سولطان مه‌گیرو ئه‌خبار
 توّ مه‌بی به‌قه‌هر سولطان سزاوار

(۷۰) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (ناوروش) ، به‌لام دیاره‌هه‌له‌یه .

بهر صیصا و اتش ئەهێ مەرد هوشیار
 رەئیی تۆ چیشەن ؟ باوەر بە ئەفکار
 ئەببەضە و اتش : خەتم هەر تەدبیر
 ئەیدەن تۆ دوختەر جە خاك كەى ئەسیر
 بهر صیصا و اتش قەتڵ بێ گونا
 جە ئەحکام عەدڵ كەى مەبۆ رەوا ؟!
 ئەببەضە و اتش : چون دەفع صائیل (٧١)
 لازمەى حیفظەن (٧٢) جە هەر مەسائیل
 ئەر تۆ جە قەتڵش نە کەرى قیام
 فەردا جە عالەم تۆ مەببى بەدنام
 چون قەتڵ دوختەر پەى تو قیصاصەن
 نە (حق الله)ەن نە (حق الناس)ەن (٧٣)
 خۆلاصە بە مەکر ئەببەضەى لەعین
 قەتڵش کەرد دوختەر بێچارەى ميسکین
 بهر صیصا دەرلاد بێ ئیستیخارە
 نەعشش مەدفوون کەرد نە تۆى مەغارە

(٧١) لە دەسنووسە کەى (م) دا نووسراوە (سائل) ، بەلام (سائل) بۆ ئەم شوینە دەست نادا ، بۆیە لامان وابوو راستە کەى (صائیل) ه کە واتە هەلمەت بەرو خەتەر و مەترسی لى کراو .

(٧٢) ئەببى لەئەسڵدا [لازم الحفظ)ەن] بووبى .

(٧٣) ئەلبەت مەبەستى شەیتان ئەوەیە بلى کوشتنى كچى پادشا گوناھى تیدا نابى بۆت چونکە شا بەخشیویە بە خۆت و مولكى خۆتە ! کەواتە وا مافى خەلکت لەسەر نەبوو . لەولایشەو تۆ بە مەبەستى لەکەدارنەبوون و ناو نەزیرانى پیاویكى خواپەرستى وەك خۆت ئەیکوژى و بۆ سوودى (ئایین) ئەیکوژى و بۆ سوودى ئایینیش هەموو شتى رەواىە ، کەواتە وا مافى خواىشت لەسەر نەبوو ؟ !

به تفره‌ی له‌عین‌ئەو عەبیاد حەق
 بە قەتڵ و زینای ناحەق بی مولحەق
 وات بە ئەبیه‌ضە هە‌ی یار عەزیز
 مەر چیشەن جەواب غولام و کەنیز
 ئەبیه‌ضە واتش جەواب دەر نە کار
 دێوانە دوختەر ئیمشەو کەرد فیرار
 من بە صیدق تۆ داروون شەهادەت
 حە تەبیری‌ی کار مە‌بی فەراغەت
 ئەبیه‌ضە سەحەر خیزا بە دەوان
 خە‌بەر کەرد کەنیز ، (٧٤) دایەو غولامان
 واتش ئەو غەددار دوختەر کەرد مە‌غدوور
 دمای فیعل فەحش قەتڵش کەرد مە‌ج‌بوور
 نە فلان جا نە‌عش ما‌ه تابانی
 نە تۆی خاک و خوون کەردەن پە‌نهانی
 یە‌ک‌سەرە یە‌خەو سینە کەردن چاک
 بەرز بی زایە‌لە‌ی شیوەن بە ئە‌فلاک
 موقەددیسە‌ی حال کیانان پە‌ی شا
 (سریعاً) ویشان پە‌ی غار بین رە‌ها
 غولامان جە پیش تە‌ک‌دان تە‌کاودر
 یوان بە عاید ، پە‌رسان جە دوختەر

(٧٤) لە دەسنووسە‌کە‌ی (م)دا نووسراوە (کە‌نیزو) ، بە‌لام بوونی ئەو (و) نیوە بە‌یتە‌کە‌ لە‌نگ ئە‌کا .

عایید وات دوختەر دپوانه‌ی سادار
ئیمشه و فیرار کهرد په‌ی قولله‌ی کۆسار

غولامان به‌ستن ده‌ست و پای عایید
که‌ردن نه‌ تۆی غار جوست و جۆی نه‌ کید

ههم به‌ ده‌لاله‌ی نه‌بیه‌ضه‌ی له‌عین
په‌یدا که‌ردن نه‌عش نه‌ و خۆرشید جه‌مین

ههم نه‌عش دوختەر ههم عایید خام
که‌ردشان ئیحضار سولطان سه‌ره‌نه‌نجام

به‌ نه‌مر سولطان صاحیب فه‌راسه‌ت
عایید که‌ردن به‌ند دارو سیاسه‌ت

نه‌وده‌مدا ئیبلیس جام پر نه‌ ئاب
نمانا نه‌ عه‌ین عایید نه‌ شیتاب (٧٥)

عایید ته‌شنه‌ له‌ب ، دیده‌ گریان بی
سائیل شه‌ربه‌ی ده‌ست شه‌یطان بی

ئیبلیس وات : منم خودای دوو جیهان
نه‌ر به‌ صیدق دل جاری که‌ی ئیمان

عه‌قیده‌ی (٧٦) مه‌ذه‌ب سه‌به‌ق که‌ی مه‌ردوود

نه‌وسا مه‌ده‌م ئاب (٧٧) ههم شیفای وجود

-
- (٧٥) نه‌م وشه‌یه له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا به‌م‌جۆره نووسراوه (نشتاب = نه‌ شیتاب) به‌لام راسته‌که‌ی نه‌بی (به‌ شیتاب) بی .
- (٧٦) راسته‌که‌ی نه‌بی (عه‌قیده‌و) بی .
- (٧٧) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (ئابو) ، به‌لام بوونی نه‌و (و)ه نیوه به‌یته‌که‌ له‌نگ نه‌کا .

عابید دەرله حظه نه ته هلو که ی جان
به ری بی به صدق (۷۸) ئییلیس جه ئیمان

ئییلیس دەرله حظه جام ئاب ریژا
واتش خائیفم جه خهشم ئەللا

به رصیصا چون که رد ئیطاعه ی شه یطان
ههم به دنامش که رد ههم سەلب ئیمان

هه ی ئیخوان دین ئاگا بان (۷۹) نه کار
مه رد به ئیطاعه ی عهدوو مه بو خوار

چون ئییلیس دوشمەن ئەبنای به شه رهن
هه ردهم نه ئەفکار قوبح و ضه ره رهن

(ظاهراً) طه ریق خه یر مه دو نیشان
چاه دەر چاهەن نه په رده ی په نهان

حه ریس و خه سیس زاده ی ئاته شه ن
(دائماً) جه نه سل ئاده م نه غه شه ن

ئە ی خه یال خام ته بنه ن نه جه بری

کول بین به ئیغوا ی ئییلیس مو فته ری (۸۰)

(۷۸) صدق : ته صدیق .

(۷۹) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (با) ، به لام دیاره (ن) ه که ی به هوی
(ن) ی (نه کار) ه وه سه ری تیاچوه .

(۸۰) ئەم به یتە نیشانه ی ئەوه یه که ئەم سه رگوزە شته ی (به رصیصای عابید) ه
به شیکه له بابه تی جه بری و ته شعەری .

پوخته ی ئەم ئەفسانه ی (به رصیصا) یه ، که فه قی قادر تیکه ل و پیکه لی
کردوه ، وه که له کتیبی (نزهة الناظرین) دا هه یه ، ئەوه یه که ئەم ئەبیه ض
ناوه شه یتانه هه ندی ناوی پیروژ (اسم مقدس) ی زانیوه و ، له و زانسته ی

سەیر کەن چ حالەت نمانان پێشان
(ظاهراً) تەسلیم ، (باطناً) عیسیان

تەسلیم بە رەضای حەق جە ئیحسانەن
بێ طاعەتیشان عەین عیسیانەن

دەرۆش هەرکەس کەرد قەصد کار بەد
بە تەدریج نە ئەمر دین مەبۆ مورتەد

هەنی نە خاریج نە کەری بەیان
بەیان کەر ماددە ی جەبری و باغەبان

خۆی هەندیکێ بە بەرصیصای خوداپەرست فێرکردووە . لە لایە کەووە دەستی لە خەڵک وەشاندووە و شیتێ کردوون و لە لایە کێ تریشەووە خۆی بردووە تە شێوەی خوداپەرستیکێ بێ هاوتای خۆ بە هیچ نەزانیوو ، بە خەڵکە خاوەن نەخۆشەکانی وتووە فریای نەخۆشەکانتان بکەون و بیانگەییننە بەرصیصای خوداپەرست و ، ئەوانیش کە نەخۆشەکانیان بردووە تە لای بەرصیصا یە کسەر شەیطانە کە چووە تە دەرروونی نەخۆشە کەو بەدیمەن بەرصیصاو بە ناوەرۆک شەیطانی ناموبارە ک نەخۆشیان چاک کردووە تەووە ، بەم جۆرە بەرصیصا ناو شۆرەتی پەیدا کردووە ، دواشت شەیطانە کە کچی پادشا شیت ئەکات و کچە ئەگەییننە بەرصیصاو ، ئاخری بەرصیصا تووشی ئەو سزایە بوو کە بوو .

لەر استیدا ئەم ئەفسانە یە جیگای باوەر نی یەو ، دەلیلیکی شەرعی لەسەر نی یەو زانینی ئیسمی موقەددەس بو شەیطان و فاسقی دوور لە دین شتیکە دوورو نزیک پیوەندی بە دینەووە نی یە . ئەمە زیاتر لەو ئەفسانە پروپوچانە ئەچێ کە تیکەلی ئاین کراون و ، هیچ بەلگە یەکی باوەرینی کراو پشتگیری ناکات .

ئەگەر ئەم ئەفسانە یە بو ئەمرۆمان ناوەرۆکیکی هەبێ ئەو یە کە نابێ بنیادەم لە خۆی بای بیو بە قسە ی دوژمن هەلخەلەتی و بکەوێتە داویەووە .

شروع بحکایت باغبان و جبری ۰۰۰ (۸۱)

(دهرویش) بهیان کهر پهی جومله ئیخوان
مهقالهی جهبری چهنی باغهبان

یهک مهرد فههیم جه توی باغ ویش
دی شهخصی نه شاخ درهخت بی نه ندیش

مهگیلۆ جه شاخ بی موزدو بهدهل
گا نه کل میوه ، گاهنی پهی بهغهل

حیرت بی جه کار مهرد صاحب باغ
قهلبش چون کوورهی ناهینگهر بی داغ

دیا به نهفکار نهو مهرد غاصیب
ئاما به سوئال نه رووی تهعهصوب

واتش مهر ههی مهرد به رههنموونی
کئی بهخشان به تو بهی طهور مهئذوونی

بی باکی جه بیم جهزای مهحشهری
تهصهرپروف نه موآک ناسان مهکهری

(فرضاً) بی باک بای جه ئومهرای وهقت
چۆن مه بی نهیسهن جه عیقاب سهخت

جه نیک و جه بهد یهک مسقاله زهر
مه یۆ به میزان جه (یوم المحشر)

(۸۱) واته : دهست کردن به سهرگوزهشتهی باخهوان و جهبری . نه م عینوانه مان
به تهواوی بۆ نه خوینرایه وه ، له دواکه یه وه وشه یهک مابوو ، نوخته مان
له جی دانا .

چون مهرد غاصیب ئاما به جه واپ
 وات هه‌ی برادر پر مه‌که‌ر شیتاب
 حه‌ره‌که‌ی ئه‌عضام به حه‌ق مولجه‌قه‌ن
 کون ئاله‌ت فیعل فاعیلش حه‌قه‌ن
 جه عومرو جه رزق هه‌ر ئه‌علاو ئه‌دنا
 حوججه‌ت عامه‌ن « نَحْنُ قَسَمْنَا ... »
 تا ویش به نه‌فسم نه‌به‌خشو ته‌سکین
 ناچارم ، نه‌ئه‌کل ، مه‌به‌ر دل حه‌زین
 مه‌رد باغه‌بان زانا جه‌بری‌یه‌ن
 جه ئوصوول دین ته‌مام ده‌هری‌یه‌ن
 هه‌نی نه‌ئه‌فکار نه‌که‌رد دل‌گه‌رمی
 سوئال که‌رد جه‌و مه‌رد جه‌بری به‌نه‌رمی
 ئه‌ر یه‌قینت هه‌ن به‌قیسم ئه‌زه‌ل
 سا بی‌فائیده‌ن رزق تو‌ی به‌غه‌ل
 وات به‌غه‌لم رزق ئالو عه‌یاله‌ن
 ئه‌ر نه‌ده‌م پیشان په‌ی من وه‌باله‌ن
 باغه‌بان واتش هه‌ی مه‌رد دوو‌پروو
 ره‌زاق یه‌کی بی تو‌ که‌ردی به‌دوو
 « نَحْنُ قَسَمْنَا » یه‌ک لا مه‌وانی
 یه‌ک لا ویت ره‌زاق عه‌یال مه‌زانی
 جه‌بری وات پۆسه‌ن جه‌حه‌ضرت ره‌ب
 په‌ی ئیداره‌شان من که‌رده‌ن سه‌به‌ب

باغه بان واتش : هه‌ی مه‌رد عه‌ییار
به ئیقرار ویت ها بیت گروفتار
هه‌رگا مه‌زانی سه‌به‌ب سه‌حیجه‌ن
سه‌به‌ب جه‌زات فیعل قه‌بیجه‌ن

هه‌رک‌ه‌س که‌رد طاعت به‌ جه‌زرت ره‌ب
ئه‌و طاعت په‌ی لوطف حه‌ق مه‌بو سه‌به‌ب

نوزوول که‌ر نه‌ شاخ دره‌خت به‌ ته‌عجیل
ته‌حقیق که‌م جه‌ تو کرده‌ی (۸۲) قال و قیل

چون مه‌رد جه‌بری ئاما به‌ زه‌مین

باغه بان هه‌ردوو ده‌ستش به‌ست به‌ قین

به‌ستش به‌ دره‌خت که‌ردش چۆب‌کاری

تا مه‌رد جه‌بری نالا به‌ زاری

واتش کافی‌یه‌ن پی‌م مه‌ده‌ر ئازار

عه‌قوم که‌ر به‌ عیشق دارای جیه‌اندار

مه‌رد باغه بان واتش هه‌ی ئه‌حسه‌ق

ئه‌عضام جه‌ حه‌قه‌ن ، ئیراده جه‌ حه‌ق

فاعیل موطله‌ق ذات کبیریان

نیسه‌تش به‌ من عه‌ین ئیفتیران

جه‌ نه‌فع ویتان ماچان جه‌ حه‌قه‌ن

ئه‌ر زیانی بی به‌ غه‌یر مولحه‌قه‌ن

(۸۲) ئه‌م وشه‌یه‌ له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا به‌م‌جۆره نووسراوه (کردی) که‌ به‌ رینوووسی نوێ ئه‌بی به‌ (کرده‌ی) ، به‌لام ئه‌گه‌ر له‌ ئه‌سلدا (گرد ئه‌ی) نه‌بووبی ، (واته‌ : هه‌موو ئه‌م . .) ئه‌بی هه‌له‌ بی و راسته‌که‌ی (کرده‌و) بی .

جه بری وات ئامان ئەهی مەرد مەتین

تۆبە صد تۆبە ، بە صیدق و یەقین

ئەلئان مەعلووم بی جومله جه بری یان

بە هەوای ئەفسی بین خانە و ئیران

مەرد باغەبان واتش هەهی مردار

تەحقیق بی جه لات جه برو ئیختیار

بە ئیغوای ئییلیس گشت بین موفتەری

و ئتان جه ئوصول دین کەردن بەری

چون مەرد جه بری زانا خەیاڵەن

ئەفکار بیجای جه بری بەتالەن

جه کردەهی سایق دەردەم بی نادیم

بە تەوبەهی روجووع ئیمان کەرد قایم

سەیر کەردی دەرویش ! مەرد باغەبان

جه بریش بە مەردی ئاوەرد بە ئیمان

مقالات حضرت علی (کرم الله وجهه)

با مرد فیلسوف (۸۳)

نە شەهر کۆفە حەزرت عەلی

هەم شیر خودا ، هەم شاھ وەلی

(۸۳) واتە : گفتوگۆی حەزرتی عەلی لەگەڵ کابرای فەیلەسووف . ئەم باسەشمان لە دەسنووسەکەیی (ح) دا بەرچاو نەکەوت . دوور نییە ، ئەمیشی وەك باسەکەیی بەرصیصا بە سەربەخۆ نووسیویتەووە و فەوتابیی ، چونکە لە دەسنووسەکەیی (ن) دا نووسراوە ئەو دوو باسەیی لە پرووی دەسنووسەکەیی (ح) نووسیویتەووە ، هەرچەند زۆریشی لە باسەکەیی بەرصیصا لەبەرچووە ، یا بە ساغی نووسیویتەووە و ئەویش فەوتاووە .

ٺه و دهرياي عولووم جه بهين ٺه صحاب
مه شغوول بي به ٺه مر مه وعيظه ي ٺه و اب

گاهي به ٺيثبات ذات (ذو الجلال)
گا و وعدو و وعيد ما و مرد به مه قال

ناگا يه كه شه خصي ٺاما نه راي دوور
سه لام دا به رووي ٺه و لاميعه ي نوور

ته قبيل كه رد قه دهم ٺه و به حر عير فان
مدرا نه حوضوور ٺه مير زه مان

(حسب الاشاره) ي سولطان نه جهف
مه رد موسافير ٺاما نيشت نه صف

به مه حض جه ليس (٨٤) مه رد موسافير
قه لب جه يدري سه نكين بي مه گهر

په رسا جه ٺه و مه رد جه كو ٺاماني ؟
مه رد جه قه په رست يا جه عيصياني ؟

وات زاده م نه شه هر (بو مبا) عه يانه ن
خاليقم ٺه رض و هم ٺاسمانه ن

جه ضره ت عه لي حيلمش كه رد نه كار
به نه رمي چه نيش ٺاما به گو فتار

فه رماش ده ليلت چيشه ن ٺه ي ساليك
په ي په رو و مرد گار قه رار داي شهريك

(٨٤) ٺه مه روو نووسي ده سنو و سه كه ي (م) ه ، به لام راسته كه ي ٺه بي (جولووس)

مهرد موسافير ئاما به جهواب
عهرض كهرد نه حوضوور ئه و عالي جه ناب

واتش پهرى ئه رض ئيدم دهليله ن
ههرچى هه ن ئه شيا جه ئه رض ته كميله ن
جومله مه خلو ووقه ن ، زه مينه ن خاليق !
جومله مه رزو ووقه ن ، زه مينه ن رازيق !

خاليق دووهم هم ئاسمانه ن
خيلقته نوماي ئه بر ، بادو بارانه ن !

به شوعله ي ئه نجوم موثبه ته ن ذاتش
شه مس و قه مه رهن ديده ي صيفاتش

ههر وهقت به ديده ي غه ضه ب كو نيگا
شه راره ي ته مووز ، شيتا هوو ويدا

جه مه نشه ئى لوظف ئيدهن علامه ت
پايز يا به هار سازو به رحمه ت

نه ظهرف ههر سال دوو ده فعه رحمه ت
دوو ده فعه غه ضه ب مه ندو به عوسره ت

(دائماً) فه لك وئيش نه گه رده شه ن

ههرچى هه ن جه ظيل ئه و په روه رشه ن !

به بيان كه م صيفات سو لطان غه برا

مه حمه له ن ذاتش نه حمل ئه شيا

به قووه ي هه وا ئه بر پر مه طه ر

ئيجاد مه كو ريزق ذى حه يات يه كسه ر

شاه ویلايهت فهرماش هه ی موزیل
 جه قه هرو لوطفش مهر چیشه ن دهلیل
 عه رض که رد نه حوضوور ئه هپرو سولطان
 جه قه هرو لوطفش هه ر ئیده ن نیشان
 ساکین و ساکیت ، به سطر و بیساطهن
 حیلمش بی حه دو عه طاش ته باتهن
 مه ظهه ر قه هره ن ، جه قه رنی یه ک بار
 تاعوون یا وه با مه نما تو ئا ثار
 قه ضای مه خصوصش ئه گه ر بی قه ده ر
 ده رله حظه به و که س مه به خشو ضه ره ر
 حه ضره ت عه لی فه رماش به و کافر
 به یان که ر جه ئه مرو نه هیشان خه به ر
 عه رض که رد نه حوضوور حه یده ر که ر پرار
 ئه مرو نه هیشان نامان به ئه خبار
 هه ر یه ک فیعل و عه قل سپه رده ن پیشان
 مه قبو و له ن هه ر فیعل صادر بو لیشان
 هه ر ئه فکر مو و جیب زینده گیی ناسه ن
 ئه ر ته کاهول (۸۵) که ی خه طا قیاسه ن (۸۶)
 جه ئه طعیمه ی عه یش دنیا بیت غافل
 ئه ر صه د عاقل بای پیت ماچان جاهیل

(۸۵) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له نووسراوه (تکاهیل = ته کاهیل) .

(۸۶) ئه م رسته یه له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (خطا قیاسن) ،
 به لام ئیمه وای بوئه چین راسته که ی (خطان قیاساً = خه طان قیاساً) بی .

پۆسه ن ته قاضای نه رض و ئاسمان
 مه نع نه فس ویت هم عهین خه طان
 هه ر نه فعال نه ظهرف مه ساو صه باحه ن
 ئیکراهش نی یه ن ، جومله موباحه ن
 حه ضره ت نه میر فه رما یا (رجال)
 جه ئیحیای نه موات به یان که ر نه حوال
 عه رض که رد یا نه میر یه چ خه یاله ن
 ئیحیای به عد مه وت خه یلی مه حاله ن
 ذات حه یدهری فه رماش دوو خه للاق
 غه یره مومکینه ن چییش نه بو نیفاق
 نه ر دوو پادشا نه یه ک کیشوه ر بو
 مه بو نه و ئیقلم زیرو زه به ر بو

یه کی په ی ته عمیر (۸۷) مولک که رو شورووع
 دیگه ر په ی ته خریب مولک مه کو روجووع

یه کی نه ر عومر یا رزق که رد وافیر
 دیگه ر به هه ردوو مه به خشو مه ضه رر

یه کیشان یه کی تا نه کو نه سیر

مولک موشته ره ک نمه بو پاگیر

شه رته ن ذات حه ق مه بو ته نها بو

مه یل به هه رچی که رد فه رمان ره وا بو

(۸۷) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (تعیر = ته عبیر) ، به لام ئاشکرایه
 هه له یه .

جه وهه زاتش بی چراو چون (۸۸) بو
 قودرەتش غالب جه هر مادوون بو
 مه بو نهو مه عبود بی خوردو خه و بو
 جومله مومکینات خه لقندهی نهو بو
 نهو کهس که خه للاق ، ره ززاق عام بو
 مه بو ویش مه ستوور دیدهی ئیفهام بو
 شهرتهن جه مه عبود بیناو ناگاهی
 جه زاو موکافات نه مرو نه واهی
 شه ئن صانیعیش هه ردهم ظاهر بو
 ره نگ ره نگ و نهوع نهوع جیش مه ظاهر بو
 چون ذاتش مه ستوور عین عوقوولهن
 پهی ته بلیغ نه مر شهرتش ره سوولهن
 مه ستووری ، وه حدهت شایستهی ذاتهن
 هه رچی مه بینید جومله صیفاتهن
 مه ر جه عوقه لا یه چون قوبوول بو
 فاعیل بو عیباد ، مه عبود مه فعوول بو !
 کهی خالقهن نه رض جه تهحت عیباد
 نه پرکویی ناس گهردش شو وه باد
 گاهی سهر سه بز ، گاه سهر نه سه نگ بو
 گاهی سفید پوش ، گا سیا ره نگ بو

(۸۸) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (بی چرا چون) . به لام ناشکرایه هه له یه .

خالوق جه تهحتو مافهوق عياد بۆ
 سينهش سوختهى كوورهى هدداد بۆ
 دايم تن مهجرووح قولنگو يئل بۆ
 عيادش زالم ، خالوق (مضيل) (۸۹) بۆ
 ئەوكهس جه مهعبود مه بۆ موتهصيف
 ههر جوهدى (۹۰) جه عهبد وئش كو تهصهروپ
 چون ئەرضى (۹۱) نه فيعل بى ئيقتيدار بۆ
 رهوزنهى زهنبور عهقربو مار بۆ
 موحتاج به ههواى بادو باران بۆ
 به باد خهزان ههردهم عوريان بۆ
 ئاسمان موحتاج فهرش زه مينه
 ههم زه مين موحتاج چهرخ بهرينه
 زه مين موحتاجه ن به ئەبرو ههوا
 سه ما موحتاجه ن به رووى ميهر و ما
 تهحرىك فهلهك دايم نه كارهن
 به واسيطهى ئەرض ئەو پايه دارهن
 واسيطهى رهنگش ماهو خورشيدهن
 ئەر ههردوو نه بۆ ئەو ناپه ديدهن
 حهره كهى خورشيد جه سه ما پيدان
 چيهرهى فهلهكى جه ههردوو پيدان

(۸۹) ئەمه شيوه نووسى ده سنووسه كهى (م) ه . ئيمه بۆمان راست نه كرايه وه چيه .

(۹۰) له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (جهد) .
 (۹۱) له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (ارض) .

هەر گاه بهی طه وره ن موحتاجه ن هه ردوو
 شه رته ن جه مه عبوود غه نی بو هه ر سوو
 مه رد فه یله سووف جه واپ دا نه کار
 عه رض که رد نه حوضوور ئیمام نه برار
 واتش نه خاریج هه ر ئان و زه مان
 بی ئیحتیاجه ن نه رض و ئاسمان
 نه ر شه مس و قه مه ر ، نه ر نه برو باده ن
 جومله گی نه خه وف هه ردوو ئیجاده ن
 چه ضره ت عه لی جه و مه رد ظه لووم
 ده ریای نه فکارش نیشت نه ته لاطوم
 زانا بی سووده ن حادیثه ی نه قلی
 ئاوهرده ش نه پیش سووره ت عه قلی
 فه رماش چون بیساط زه مین مو فره شه ن
 نه وعش به هه فت ره نگ هه م مونه ققه شه ن
 نه ر جه خالیقی نه رض ئیده ن ده لیل
 جومله نه شیاهات خالیقه ن ته کمیل
 شه مس و که واکیب ، نه بات و نه شجار
 ئینس و جینن و طه یر ، وه حش و موورو مار
 هه یچ کام نین خالی جه و هه فت ره نگ مه دام
 لازم که رد جومله خالیق بان ته مام
 هه م ئیوه ماچان نی یه ن ئیطاعه ت
 نی یه ن باس و خواص (۹۲) فه ردای قیامه ت

(۹۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (باست خواص) .

ئىيمه مه و اچيم ههن په روه ردگار
ئىجياى به عد مه وت مه بو ئاشكار

به ميثقاله زهر خه يرو شه ر ته مام
مه يو به حساب جه (يوم القيام)

طه ره فه ين هه ردوو نه خوردو خواييم
هه ردو نه عو شرت عه يش نه شيتاييم

هه ردوو موزه ييهن هه ر ئه لبيساتيم
هه ردوو نه رو كووب به زم و بيساتيم

ئه ر نهى مه سئه له ئيوه صادق بان
نى بهن پهى ئيمه ضره ر يا زيان

ئه ر ئيمه جه قه ول وي مان بين صادق
ئيوه به غه ضه ب حه ق مه بان لايق

هه رگا وهى طه ور بو جه هه ردوو نه حوال
نى بهن پهى ئيمه عيجزى يا مه لال

مه رد فه لسه فى پهى ره دد مه قال
ساتى ته واسا غائب بى جه حال

به قوهى ئيدراك ئه و مه رد هوشيار
غوو طه به ست نه به حر ده ر يا چهى ئه فكر

به هه ر طه ره فدا چون رانا مه ركه ب
ناوه ردش به ده ست سه ر ر شتهى مه طلب

به که یل عوقوول مهرد فهلسهفی
میزان کهرد نهفکار ههردوو طهرفهفی

قوودی دهپراکش قایم کهرد یهقین
تهصدیق کهردش قهول ئیمام موین

مهرد فهیلهسووف عهرض کهرد یا ئیمام :
ئیمه مهغرووریم بهی خهیاآ خام

تهحقیق بی جه لام جومله خهیاآهن
به حهققهت ئاین ئیمه بهتآهن

جه قاییی نهعلات ئیدمه ن نیاز
به شهرهف دین من کهر سهر نهفراز

دهرلهظه ئیمام جه ئوموور دین
مهرد فهلسهفی تهمام کهرد تهلقین

(دهرویش) صانیعان جیهانی بان جهم
صهرف نهفکار کهن نه ههر بییش و کهم

نهو کهس تهلغراف سازوآ یا واپور
ههر نهوع صهنایع جیش مهکوآ ظوهوور

نییهن موقتهدیر جه ویش یهک نهعضا
تهکمیل کوآ نوقصان به قووهت نهجزا

پهی نهعما سازوآ یهک دیدهی بینا
یا گوش و زوبان ، یا جه دهست و پا

ته فرقه‌ی تفکار ویشان بکن کۆ
 نه داران تاقهت ئیجاد کن یه ک موو
 نه ماما جه جه دید ، نه بات و شه جه ر
 نهوع سه نائیع مه یۆ نه به شه ر
 قیاس کهر جه صونع ذات یه زدانی
 جومله صیفه تهن که ونو مه کانی
 ذاتش ماوه رای هر مومکیناته ن
 هرچی مه بینید ^(۹۳) جومله صیفاته ن
 های (دهرویش) ته حقیق عه ظیم سوبجان
 ذاتش نهی هفت دانگ ^(۹۴) نه دارۆ نیشان
 نه ر ئیستیفسار که ن صاحب ته ئلیف
 (عبدالقادر) هن ذلیل و ضعیف
 نه دوود دهوران دل نه گزه ندم
 نه صلیم هه ماوه ند ، نه سیر به ندم
 نه سه نهی هه زار هه م سییسه دو یه ک
 طبع نازماییم ناوهر د به مه جه ک
 (ناصرالدین) شاه صاحبقران بی
 حه مید خان سولطان ئال عو ثمان بی
 بهر نوور جه مال ذات مو صطه فا
 هه زاران دروود ، هه زاران سه فا

(۹۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (مبینه د) .

(۹۴) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (دنگ) .

(هزاران دروود و هزاران سلام)
(ز ما بر محمد علیه السلام) (۹۵)

(۹۵) له ددسنووسه که ی (م) دا له داوینی ئەم بەشە ی ئەم دیوانه وه ئەم چەند دێره به کۆمه لێ هه له ی رینووسه وه نووسرا بوو : «تمت شد کتاب ، بعون الملك الوهاب و بتوفيقه . يا رب مبارك باد . مؤلف کتاب در توقیف خانهء کرکوک در شهر جمادی الثانی یوم چهارشمه » . واته : به یارمه تیی یهزدانی به خشنده و به کارسازی ئەو ، ئەم کتیبه ته و او بوو ، خوا پرۆزی کا . دانه ری کتیب له چه پسخانه ی کهرکوک ، له مانگی جوماده ثانیی پرۆزی چوارشه ممه .

له وانه یه هه ندی کهس له مه وه وای بو بچن که ئەم کتیبه به خه تی فه قی قادر خۆی نووسرا وه ته وه ، به لام راسته که ی هه ر خه تی میرزا ره حیمی سماقلوویی یه که له گه ل فه قی قادردا به ند بوه ، چونکه شیوه ی خه ته که ی هه ر هه مان شیوه خه تی به شی پێشووه .

هذا كتاب (پند الحکما) است (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعین

در ثنای حضرت باری جل جلاله گوید (۲)

کیبیریای نه‌قدهس ! کیبیریای نه‌قدهس !
شه‌ه‌نشای که‌ونه‌ین ، کیبیریای نه‌قدهس !
خارج خیططه‌ی مولک موسه‌ددهس
داخل نه‌کوان هر ره‌طب و یابیس
مه‌وجووده‌ی نه‌کوان قه‌بضه‌ی قودره‌تته‌ن
ته‌حریش (بالکل) ته‌حت حیکمه‌تته‌ن
عرش موعه‌للا ، ویسعت کورسی
له‌وح جه‌تو مه‌خفوظ فریشته‌ی قودسی
ناراسته‌ی سه‌ما ، په‌رده‌ی حیجابات
مه‌فرمش نومای نه‌رض ، ته‌بت نه‌باتات
خاریج کوننده‌ی شه‌فه‌ق جه‌ظولمه‌ت
ظولمه‌ت کوننده‌ی شه‌فه‌ق جه‌قودره‌ت

-
- (۱) واته : نه‌مه‌کتیبی په‌ندی چه‌کیمانه . ده‌قی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)
به‌م‌جووره‌یه : (هذا کتاب پند الحکما است) ، وشه‌ی (په‌ند) ی فارسی
نیضافه‌کردوه‌ته‌پال (الحکما) ی عه‌ره‌بی .
(۲) واته : له‌ستایشی خودای ئافه‌ریننده‌ی گه‌وره‌دا نه‌لین .

مهردده جه زينده ، زينده جه مهردده
 خهلقهن جه بهيضه قودرته پورهردده
 ئيجاد كوندهي نهبات و شهجهر
 جوملهي موختهليف جه بهرگه و نه مهه
 نه نواع طويوور ، وهحش بهحرو بهر
 جينن و شهياطين ، فريشته و بهشه
 جه تو تهفريقهن صهوت نوطق عام
 به ههه نهوع لوغته نه مهدهن پهيغام
 سهه رگهشته گيي چهرخ ، سورشك باران
 رهقص نهباتات ، رهد بههاران
 حهه كهي ههوا ، بهئارامي ئاب
 سهه سهختي نهحجار ، ههليمي توراب
 حيرقهت ناري ، سهه رديي زه مهه رير
 نهشو نوماي جيسم ، نهفكار ضه مير
 دهورهي ستاران چهرخ ميهر و ما
 مهعه كهي گيتي ، ميزان عوقبا
 جومله مهه موورهه به فهه مان تو
 به قهضا و قهدهه ، به ئيحسان تو
 تو نهصلو ، عالم فهه عو سايهي تو
 به كسهه موچه رريك قيسم مايهي تو
 ههه زه مان صيفات مهه ربووط ذاتهن
 ههه ذات مهه نشهه ههه مهه جووداتهن

په‌ی په‌ی جه صیفات په‌یدان ظوهورات
په‌ی په‌ی قه‌ده‌ره‌ن قه‌ضاو واقیعات

وصف صیفات ضارو نافیعه‌ن
ئیراده‌ت بی‌باک جه هر مانیه‌ن

ئه‌خندو عه‌طای رۆح ، هم رزق عالم
هم دهر دو ده‌وا ، صیحه‌ت و سه‌قه‌م

یه‌ک یه‌ک جه قه‌بضه‌ی یه‌د به‌سیطه‌ن
ذات نه ئیحاطه‌ی صیفات موحیطه‌ن

(فه‌قی) دیده‌ی دهرک ئه‌عمای ذاتشه‌ن
زوبان به‌سته‌ی وه‌صف هر صیفاتشه‌ن

صفات ثبوتیه هشت‌است (۳)

ئیشبات وجود ذات یه‌گانه
به‌قای هشت صیفه‌ت ته‌بته‌ن نیشانه

حه‌یات و عیلم و سه‌مع و ئیراده‌ت
که‌لام و به‌صر ، ته‌کوین و قودره‌ت

بیلا واسیطه‌ بی‌ره‌نگ و مه‌قام
بی‌سه‌به‌ب هر هشت ته‌کمیله‌ن ته‌مام

اصول دین (۴)

ده‌رویش به‌یان که‌ر توّ ئوصول دین
په‌نجه‌ن به‌هر په‌نج قایم که‌ر یه‌قین

(۳) واته : صیفه‌ته‌ ثوبوتیه‌کانی خوا هه‌شتن .

(۴) واته : بناغه‌کانی ئایین .

ئەوودەن بە وەحدەت خودا ئىعتقاد
دوو دەم ئەنبيا ، سىيەم بە مەعاد

چارەم عەدالەت جە حەققەن مەدام
پىنجەم قورئانەن پەي ئىسلام ئىمام (۵)

تعداد فروع دين (۶)

هەم فرووع دين پەنجەن ئەي عەزیز
شرووط هەر پەنج ئەدا کەر تەمیز

ئەوودەش صەومو ، دوو دەم صەلاتەن
سىيەمش جىهاد ، چارەم زەکاتەن

پىنجەمىن حەججەن ئەر بىت موقتەدیر
نە ئەدای هەر پىنج نە کەرى تەقصیر (۷)

رەوان بۆ جە حەق پەرى موحەمسەد
دروودو سەلام بى حەددو عەددەد

(۵) بناغەکانى ئايىن (ئايىنى ئىسلام) بە پىي پىرەوى ئەهلى سوننەت و جەماعەت
(کە فەقى قادرىش لە ئەهلى سوننەت و جەماعەتە) پىنج نىن ، شەشن و
شەشە کەش هەموویان ئەوانە نىن کە فەقى قادر ناوی هیناون . ئەو
شەش بناغەیه بریتىن لە باودر بە خوداو بە فریشتەکانى خوداو بەو
کتیبانەى خوا ناردوونى بۆ پىغەمبەرەن و بەو پىغەمبەرەنەى ناردوونى بۆ
رى بەدىیى کردنى خەلكو ، بە قەزاو قەدەر . لەم شەشە فەقى قادر ناوی
دوانیانى نەهیناود کە فریشتەو قەزاو قەدەرن . ناوی کتیبەکانى خوایشى
بەتەواوی نەهیناودو تەنها ئىشارەتى بۆ قورئان کردو . عەدالەتیشى زیاد
کردو .

(۶) واتە : هەژماردنى لقهکانى ئايىن .

(۷) فەقى قادر لە هەژماردنى لقهکانى ئايىنى ئىسلامیشدا هەروا
بەهەلەچوود ، چونکە باسى شايبەتیمانى نەکردو ، غەزای خستودتە
ریزی لقهکانەو کە وايش نییە .

گفتار در قضا و قدر گوید (۸)

های دهر ویش سهیر کهر چه صونع نه کبهر
چه فهضل و ئیحسان ، چه قهضا و قهدهر

چه نه نواع خهلق ، رِشتهی موخته لیف
حه ددش نه حساب مه ندهن بی ته عریف

گرۆی ناده می فهوج فریشتان

جینن و شه یاطین ، طویوورو چه یوان

یه کسه ر خه لقندهی خه للاق عامه ن

رۆزی ده هندهی ذی رۆح ته مامه ن

چه نه کل و چه شورب ، سهوت و حه ره کات

چه مهوت و چه رزق ، چه نوطق و حه یات

جومه نه ده فته ر عیلم قه دیمه ن

صیفه تی ره حمان ، جیلوهی ره حیمه ن

به عضی ره سوول و به عضی نه بی به ن

به عضی نه ئیخلاص ، به عضی وه لی به ن

به عضی صالح و به عضی مورشیده ن

به عضی طالیح و به عضی موریده ن

به عضی شه هید و به عضی موخته هید

به عضی مو قیر ره ن ، به عضی مو عانید

به عضی عاشقه ن ، به عضی مه عشو و قه ن

به عضی چه نه گبهت کرده مه سبو و قه ن

(۸) واته : قسه له باره ی قه زاو قه ده ره وه .

به‌عضی تاج دارو ، به‌عضی بی‌کولا
 به‌عضی موعه‌مه‌ن ، به‌عضی بی‌نه‌وا
 به‌عضی نامیره‌ن ، به‌عضی مه‌ئمووره‌ن
 به‌عضی دل‌ه‌زین ، به‌عضی مه‌سرووره‌ن
 به‌عضی نه‌جه‌هل و ، به‌عضی عالیمه‌ن
 به‌عضی نه‌گه‌زه‌ند ، به‌عضی سالیمه‌ن
 به‌عضی حه‌لیمه‌ن ، به‌عضی توند‌خوو
 به‌عضی پروو‌گوشاد ، به‌عضی زوشت‌پروو
 به‌عضی ته‌ندروست ، به‌عضی عه‌لیله‌ن
 به‌عضی نه‌شه‌باب ، به‌عضی ذه‌لیله‌ن
 به‌عضی نه‌رای‌حق ، به‌عضی موبطیله‌ن
 به‌عضی ساده‌له‌وح ، به‌عضی موحیله‌ن
 به‌عضی صادیقه‌ن ، به‌عضی کاذیبه‌ن
 به‌عضی مه‌جذوو‌به‌ن ، به‌عضی جاذیبه‌ن
 به‌عضی شه‌جیعه‌ن ، به‌عضی جه‌بانه‌ن
 به‌عضی مه‌حکوومه‌ن ، به‌عضی عیسیانه‌ن (۹)
 به‌عضی نه‌حقیق (۱۰) ، به‌عضی مه‌جازه‌ن
 به‌عضی نه‌عالم‌دل‌بی‌نیازه‌ن
 به‌عضی نه‌طیبا ، به‌عضی که‌حاله‌ن
 به‌عضی هر‌نه‌فیکر‌جه‌راری‌ماله‌ن

(۹) مه‌به‌ستی له‌یاخی و ده‌رده‌ست نه‌کراوه .

(۱۰) واته : حه‌قیقی و راسته‌قینه .

به‌عضی عه‌طزارو ، به‌عضی به‌ززارهن
 به‌عضی‌شان خه‌ییاط ، به‌عضی قه‌ززارهن
 به‌عضی نه‌ به‌یعهن ، به‌عضی نه‌ خرید
 به‌عضی مه‌ئیووسهن ، به‌عضی به‌ ئومید
 به‌عضی نه‌طره‌شه‌ن ، به‌عضی نایینا
 به‌عضی ده‌ست و پاش نه‌قصه‌ن نه‌ نه‌عضا
 که‌سی تورمه‌پوش دارا نه‌ساسهن
 که‌سانی موح‌تاج پارچه‌ی په‌لاسه‌ن
 که‌سی نه‌ زهره‌ر ، که‌سی نه‌ سو‌وده‌ن
 که‌سانی قاصید ، که‌سی مه‌قصو‌وده‌ن
 که‌سی نه‌لیسه‌ش نه‌ کوجاره‌ته‌ن (۱۱)
 که‌سانی هه‌ر رۆ نه‌ تیجاره‌ته‌ن
 که‌سانی ساقی ، که‌سی باده‌نوش
 که‌سانی ساکیت ، که‌سی نه‌ خرۆش
 که‌سی نه‌ دنیا دل بی‌ نازاره‌ن
 جه‌ یه‌م عوقبا مه‌سکه‌نش ناره‌ن
 که‌سانی به‌ فه‌قرو فاقه‌ مه‌ئلووفه‌ن
 که‌سانی واصیف ، که‌سی مه‌وصووفه‌ن
 که‌سی نیک و به‌د جه‌ لاش یه‌کسانه‌ن
 که‌سانی موح‌تاج یه‌ک پاره‌ نانه‌ن !
 به‌عضی جه‌ دنیاو عوقبا خاسیره‌ن
 به‌عضی نه‌ هه‌ردوو جاگه‌ش فاخیره‌ن

(۱۱) واته : قوماشی له شاری (کوجهرات)ی هینده‌وه هینراو له‌به‌رئه‌که‌ن .

به‌عضی نه (سنجاب) (۱۲) شاهی نه خوابه‌ن
 به‌عضی سهر نه سه‌نگ ، فهرشش تورابه‌ن
 یه‌کی جه مه‌ی مه‌ست ، یه‌کی جه ده‌وله‌ت
 یه‌کی جه عه‌یش مه‌ست ، یه‌کی جه نه‌گبه‌ت
 یه‌کی مه‌ست زوهد ، یه‌کی مه‌ست فیسق
 یه‌کی مه‌ست جووع ، یه‌کی مه‌ست رزق
 یه‌کی مه‌ست شه‌وق ، یه‌کی مه‌ست دهرد
 یه‌کی سورخ روو ، یه‌کی رووی زهرد
 یه‌کی مه‌ست دنیا ، یه‌کی مه‌ست دین
 یه‌کی مه‌ست فیتنه ، یه‌کی مه‌ست کین
 یه‌کی مه‌ست عقل ، یه‌کی نه‌بله‌هی
 یه‌کی مه‌ست ته‌قوا ، یه‌کی گومر‌ه‌هی
 یه‌کی نازاده‌ن ، یه‌کی نه‌سیره‌ن
 یه‌کی چون (فه‌قی) به‌سته‌ی ته‌زویره‌ن
 حادیشه‌ی نوموور جه هر شه‌ب و رووز
 جومله مه‌رقوومه‌ن جه (لوح المحفوظ)
 یه‌کسهر مه‌ظاهیر فه‌ضل و هونه‌ره‌ن
 مه‌نووظ به‌ نوموور قه‌ضاو قه‌ده‌ره‌ن
 ههرکه‌س موفته‌ریی نه‌فکار ویشه‌ن (۱۳)
 ههرکه‌س جه طالیع ویش نه‌ نه‌ندیشه‌ن

(۱۲) واته : له‌سهر رایه‌خی شاهانه‌ی له‌ پیستی (سنجاب) دروست‌کراو
 نه‌خه‌ون .

(۱۳) واته : بیروباوه‌ری ساخته‌ی خو‌ی دروست‌نه‌کاو گوئی بو‌ فهرمووده‌ی خوا
 شل‌ناکا .

(فہقی دَل) ، نہی جا کوتا کەر کہلام
بەر موخہ مہد بۆ صہلات و سہلام

* * * (۱۴)

شہہ نشای کہونہین ، خہ للاق عالم
پہنا دەھندہی عالم و ئادہم

ئیدہن ئیلتیجای بہندہی شہرمہ سار
من عہد عاصی ، تو ئامورزگار

تو سولطان کول ، من عہد ئەحقەر
تو غەنی جہ عام ، من موختاج دەر

ہەرچہ ند بی جہدہن کردہی مہعاصی
غافل بیم جہ یہوم (یؤخذ نواصی) (۱۵)

خہرمہ نم کہردہن بہذر مہعصی بہت
بہ حوزوور دَل نہ داروون طاعت

نہ بیہن تہقصیرم جہ ہەر گوناہی
ریشم سفید کہرد جہ رووسیاهی

فیکر بی مہجاز ، تہقوای بی ریا
نی یہن جہ ئەعمال ئەی عہد گومرا

کردہم نہ عیسیان پیر نہ تہعجیل بی
نہ ئیطاعہی ئەمر سست و کاهیل بی

جہ فیراری ئەمر ، کردہی عیسیانم
ئیسٹہ جہ خہ جلت ویم پەشیمانم

(۱۴) لہ دەسنووسہ کہی (م) دا ، لیرہدا عینوائیک بوہ کوژاوە تہوہ ، بہلام
بابہ تہ کہ دیارہ پارانہ وہیہ .

(۱۵) ئیشارہ تہ بۆ ئایہ تی (فیؤخذون بالنواصی والاقدام . الرحمن ۴۲) .

چون به کردهی ویم مه که روون نه ظه
نی یهن نه جاتم جه نار سه قهر

نه نه ظه که ری به و به حری غوفران
به قه طری ره وان گونای به نده گان

چون (لا تقنطوا) (۱۶) جه فرماتتهن
مه وجودات قه طری جه ئی حساتتهن

جه ده ریای ره حنهت کیریای نه قدس
که س نی یهن مه ئیووس غه یر ئییلیس خه س

به عزیزه تی شه ئن ذات (ذی الجلال)
ره حمی که ر به حال به ندهی به د فیعال

عه فوم که ر به لوظف حه یی (لا ینام)
مه غفیرهت که ر ذنب گوزه شتهی نه پیام

به و به حر نه لطاف سه ریع عاجیل
عه طا که ر وه نه م ئیمان کامیل

ههم فهرقم به تاج ره ضات که ر ره فیع
ههم رزقم نه جه نب حه لال که ر وه سیع

زوبانم نه ذیکر نه نات ذاکیر که ر
قه لبم نه ته حمید حه مدت شا کیر که ر

ههم ره وحم به نوور ئیمان ره وشهن که ر
ههم جهی به ند سهخت عه بدت نه جات ده ر

(۱۶) ئیشاره ته بو ئایه تی (قل یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لاتقنطوا
من رحمة الله ، ان الله یغفر الذنوب جمیعا . الزمر ۵۴) .

بدهر ته و فیکم چه کیم دانا

به یان کهم ته فصیل (په ند حوکهما) (۱۷)

ههم فهقی ! خه یال نه توی دل کهر جهم

ته نقیص میزان نه یو به ره قه م

چون فارسی بی په ند چه کیمان

به نه فظ کوردی که رد م ته رجومان (۱۸)

سا چون من نه صلّم صینف نه کراده ن

ههر کهس به نه مثال ویش خاطر شاده ن (۱۹)

کلمه چند در مقدمه پند حکماء (۲۰)

های دهر ویش نه به ند تورکان بیت نه سیر

یهک وه صیه ت نامه باوهر به ته حریر

ته و فیک طه لب کهر جه ذات باری

ئینشا کهر نوسخه په ی یادگاری

تو خفه ی نه صائیح خولا صه ی هر په ند

هه دیه کهر په ری یاران دل به ند

(۱۷) وا لیره دا ناوی کتیبه که (په ند حوکهما) بوو نهک (پند الحکماء) وهک له سهره تای ده سنو و سه که وه نو و سراوه .

(۱۸) له م به یته وه دیاری نه دا که وا (په ندی حوکهما) له بنه هرتدا فارسی بوه و فهقی قادر کردو و یه به کوردی ، به لام باسی ناکا فارسی یه که ی هیی کی یه و کی دایناوه .

(۱۹) له م به یته شه وه ههستی نه ته وه په رستی و شانازی کردنی فهقی قادر به زمانی کوردی و نه ته وه ی کوردوره ددرئه که وی .

(۲۰) واته : چهند وشه یهک له سهره تای (په ندی چه کیمان) دا .

واريدهن حەديت ئومسۇبى موختار
 (تھادوا تھابوا) (۲۱) جە ئەوون ئەخبار
 خصوص يەك ھەديه كەردەنم ئينشا
 ئەنقەع ناسەن جە ھەردوو سەرا
 ھەم ئەوان بەي پەند جە من مەبان شاد
 ھەم من بە رحمت ئەوان مەبم ياد
 جە ئەييام پيش عوموم شاھان
 عادت بى جە بەين حيشەت پەناھان
 بى دانش و راي حو كەماي ئەييام
 شاھان نە ئوموور نە كەرد قيام
 حەديتەن جە لەب نبووت پەنا :
 (جالسوا الكبرا ، خالطوا الحكما) (۲۲)

يەنى با پيران بېر ھەم جەليس
 چەنى حەكىمان بگيران ئەنيس
 قانون بى جە بەين شاھان جيهان
 دەست بە دەست ئاما تا بە نەوشيروان
 يەك رۆ نەوشيروان شاي بلند ئەختەر
 حو كەماي ئەييام ئاورد بە دەفتەر

(۲۱) فەرموودەيەكى پيغەمبەرە ، واتە : ديارە پيشكەشى يەكتر بکەن ، تا يەكترتان خوش بوئ .

(۲۲) واتە : لەگەل گەورە گەوران دانیشن و تیکەلی خاوەن بیرو رایان بکەن . ئەم فەرموودەيە لە حەدیشی پيغەمبەردا نییە ، ھەرچەند پيغەمبەر قسەى وای ھەيە مەعناى ئەم جۆرە ئامۆژگارى یانە بگەيەنئ . ئەم فەرموودەيە لە دەسنووسەكەى (م)دا بە ھەلە نووسراوہتەوہ .

کهردش ئینتیخاب ئەو شای هۆشمەند
 بیست و سێ حە کیم غورپراش کەرد پەسەند
 طەلەب کەرد نە پیش حە کیمان کار
 واتش کەردەنم تەجدید ئەفکار
 یەك وەصیەت نامە مە کەر وون طەلەب
 موفید بۆ پە ی حال هەر صاحب مە نصەب
 نافع بۆ پە ی دین ، پە ی ئەهل دنیا
 نافع بۆ پە ی غەم ، هەر دەردو بەلا
 یادگاری بۆ جە من پە ی شاهان
 سەرمەشق بۆ نە کەف زەرپرین کولاهان
 جوملە حوکەما چۆکدان بە زانوو
 هەر یەك غەریق بین جە ئەفکار نوو

حکیم اول

حوکەمای ئەووەل ئاما بە جەواب
 عەرض کەرد نە حوزوور شای ئەختەر جە ناب (۲۳)
 فەرضەن پە ی هەر کەس جە ئادەمی یان
 بشناسۆ ویش کین ، هەم نە چ پەیدان ؟
 هەم عیلم و ئەدەب باوەرۆ بە کەف
 بە نادانی عومر ویش نە کو تەلەف

(۲۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (اخطر جناب) ه ، بەلام هەلەیه و راستە کە ی
 بەم جۆرە یە کە ئیمە نووسیومانە تەو ه ، چونکە (ئەختەر) بە فارسی واتە
 ئەستیرە و (جناب) یش بە عەرەبی واتە بەردەرگا و کەسێ ئەوێندە پایە بەرز
 بێ بەردەرگای کە شوینیکی نزمە ئەوێندە ی ئەستیرە بەرز بێ ، دیارە
 پیاویکی زۆر گەورە یە .

هه م عيلمهن خاسته ر جه موك دنيا
نه جه هل طهريق حهق مه بو گومرا (۲۴)

عاقل نه و كه سه ن په ي جيفه ي دنيا
وئش نه كو ذهليل زه لزه له ي عوقبا

عوقبا به دنيا هه ر گيز نه فرو شو
هه رده م په ي تو شه ي ئوخرا بكوشو

جه ناگوفته ني هيچ نه كو گوفتار
جه ناكه رده ني (اصلاً) نه كو كار

حكيم ثانی (۲۵)

حوكه ماي دووهم عه رض كه رد : پادشا

جه لات خوار نه بو صينف حوكه ما

نه ئيجراي ئوموور هه م مه كه ر شيتاب

مه ددر به نه وقات ئوموور نه واب (۲۶)

نه ر قه صد هه ر كار كه ردي ئيرتيكاب

مه كه ر تا ئوخراش ئاري به حساب

هه ر چيوئ مووجيب به لا بو نه رات

په ره ئيز كه ر ، نه و كار بكه ر ئيحتيات

(۲۴) نه گه ر فه قئ قادر ئه م نيوه به يته ي به م جووره دارشتايه :

جاهيل نه طهريق حهق مه بو گومرا

له وانه بوو جوانترو ره ساتر بي ، چونكه به م شيويه ي ئيستا فاعيلي

(مه بو) ديار ني يه و مه گه ر به قه رينه ي شوين دروست بكرئ .

(۲۵) ئه م وشه ي (ثاني) يه له ده سنووسه كه ي (م) دا نه بوو ، ئيمه به نيشانه ي

(اول) و (ثالث) و . . . تاددا داماننا .

(۲۶) واته : كاري چا كه پاش مه خه .

بئی مه شوه رت کار هر گیز نه کهری
سوخن پیران بزورگ بشمهری
(آزموده را میازمایی) (۲۷)
نوموور به نه رباب ویش بفرمایی

حکیم ثالث

حه کیم (۲۸) سی یه م عه رض که رد : شه هریار
بکه ر قه ناعت ، مه دهر دل نازار
نه مرت مه عرووف بو ، نه هیت جه موفکه ر
عومر ویت هه رده م یه ک روزه شومه ر
هه م به ذر دنیا زهرع ناخر دان
به ره نج که سان مه به ر شادمان
جه هه ر ریخته مه کیشه نه له م
جه شکسته گان دل مه دهر به غه م
سه عیت مه دام بو جه نیک نامی
قه در عافیه ت بشناس ته مامی

حکیم رابع

حوکه مای چاره م عه رض که رد : پادشا !
با عومووم ناس فه رضه ن مودارا
هه م نه صاحبان هه ر دهر دو به لا
عبیره ت گیر نه چیش مه بان موبته لا

(۲۷) پهنديکی فارسی یه واته : شاره زا فیرئه که ی .

(۲۸) فه قی قادر به هه له له هه موو شوینه کانی ترا (حوکه ما) ی وتوه .

ضهره ر به مه وقیع مه قیوون بو جه لات
نه و سوود بی جا نه ر ناما نه رات
با دوست و دوشسه ن بکه ر ناشتی
نه کهری کاران به توندی و زشتی
جه نه ندازه ی ویت پا مه کهر یروون
تا مووه فقه ق بای تو نه ده هر دوون

حکیم خامس

حوکه مای په نجه م عرض کهر د : شه هه نشا !
ته نها ده (۲۹) چیزئ بهر مه دار نه جا
جه نه ندازه ی ویت به کار کهر قیام
هم مه دار دریغ ئیحسانت نه عام

حکیم سادس

حوکه مای شه شه م عرض کهر د : پادشام !
جه هه مسایه ی به د دووری کهر مه دام
چه نیی به دئه صاژن مه بهر به هه مرا
به دوزدو ره هزه ن نه کهری عه طا
بی ره فیق مه کهر ئیراده ی سه فهر
مه نشان جه زه مین مولک غه یر شه جه ر

(۲۹) لمان وایه ئه مه هه له یه و راسته کهری (ته نها دس . . .) بو ه ، واته : به ته نها
خوت هیچ شتی له شوینی خوئی هه ل مه گره . مه به ستی ئه وه یه ئیش
به پرس و راویژرو له گه ل هاو کارانت بکه . نه گهر (ده) بی مه عنای به یته که
نایه ت و ده شته کesh دیار نابی .

حکیم سابع

حوکه‌مای هه‌فته‌م وه‌ی‌طه‌ور که‌رد گو‌فتار
جه شۆره زه‌مین تو‌خ‌م ویت مه‌کار

مه‌به‌ر هه‌منشین به مه‌رد عه‌وام
جه نه‌و‌کیسه‌گان هه‌ر‌گیز مه‌گیر وام
جه مه‌رد به‌ده‌ئه‌صل هه‌م جه نا‌که‌سان
مه‌گیره دو‌خته‌ر ، مه‌بیت په‌شیمان

مه‌به‌ر هه‌منشین مه‌رد بی‌قیمه‌ت
با غولا‌م غه‌یر مه‌به‌ر هام‌صو‌جبه‌ت

ئه‌ر خواهی کاران بگێرو سامان
بتورس جه‌و‌که‌سان جه‌ حه‌ق نه‌تورسان

حکیم هشتم (۳۰)

حوکه‌مای هه‌شته‌م ئیدش که‌رد خیطاب
مال فیدای ویت که‌ر به‌ته‌عجیل و تاب

جه ئه‌بله‌ه ، جه مه‌ست ، دئیوانه‌ی سادار
دائیم جه‌ هه‌ر سی‌ی په‌ندت نیگه‌ه دار

نه‌خۆری طه‌عام هه‌ر‌گیز به‌په‌نهان
به‌زێرده‌ستانت ره‌حم ئاوهر هه‌ر ئان

هه‌رده‌م بیۆشه‌ چه‌م جه‌ نان غه‌یر
تا هه‌ر ئومو‌ورت به‌ده‌ل بو‌ به‌خه‌یر

(۳۰) لیره‌وه فه‌قی قادر ژماره‌کان راست‌ئه‌کاته‌وه‌و ئه‌یانکاته‌وه‌ به‌ فارسی .

حکیم نهم

حوکه مای تو ههم وهی طهور دا په یغام
پیش گوریسنه خوردن کهر چه رام
نان به گوریسنه عطا کهر ههردهم
چه وهقت خوردن چه غهیر مهدهر دهم
ههم مه کهر ته دیر با کوده کوه زهن
چه مه کهر زه نان ههم مه بهر نه یسهن
مه کهر ئیفتیخار به ده ولته تو جا
مه کهر ته که بیور به مال دنیا

حکیم دهم

حوکه مای ده ههم چه واپ دا نه کار
وات حرف پیران چه لات نه بو خوار
ههر گیز مهدهر را زهن بیگانه
به وهقت و ناوهقت به یو به خانه
ههر چه ند تو صاحب مه سنده دو جایی
مه کهر چه خانه ی غهیر که دخودایی
قاپی ویت ههردهم چه ناکهس بیهند
مه کهر میانه ی بهین مهردو زهن

حکیم یازدهم

یازده ههم حکمهت وهی طهور دا قه رار
چه صاحب کیر ته رسان بهر ههر بار

نه تاجداران تهرک کینه کهر
هم بهر زهن غهیر تو ئه فسووس مه خور (۳۱)

حکیم دوازدهم

دوازدهم حکمت وهی طهور دا په پیام
میهمان عهزیز بهر (دائم المدام)
هم دیدهی طهمع بیوشه ههردهم
حقوق والیدهین بداری به چه م
هم پهی صیلهی رحم با خویشاوهندان
نامه دو شود کهر هر ئانو زهمان
بهر عهده بهسته وهفا کهر مه دام
ناخوانده به خوان خهلقان مه نیهر گام
ههر کهس هر حاجت طه لب کهرد جه تو
تا هدد ئیمکان دریغت نه بو

حکیم سیزدهم

سیزدهم حکمت وهی طهور دا ره قهم
بهر ناخوانده گان نه خوانی ئادهم

(۳۱) داوای کینه نه گرتنه دل له خاوهن تاجان ، ناموژگاری به که
خاوهن تاجان بو سوودی خوئیانیان داناوه . راسته کهی ئه بی ئادهمی زاد
کینه له کهس نه گریته دل له و که سانه به ولاره که زیان به کومه ل ئه گه یه نن و
ئازاری خه لک نه دهن ، ئیتر خوا تاجدار بن یا هه ژار .
تیکرای ئهم ناموژگاری یانه له سهر بنه مای بیروباوه ری کومه لگای
دهر به گی و چه وساندنه وه دامه زراون و ، ههر چه ند گه لیکشیان ئینسانی و
به رزن ، گه لیکشیان تیا به ته نیا بو سوودی کونه په رستی و
خوین مژینن .

هه ركهس عيلمش بيش ، قه درش پيشتهر بو
 هه رگيز نه هه رجا ناپه سه ند مه گو
 هه م سه لامه تبي ته ن جه زوبانه ن
 زوبانه ن مايه ي سوودو زيانه ن
 جه راستي مه بو هه ر رستگاري
 خاصه (مخصوصاً) جه شه هرياري

حکيم چاردهم

چاردهم هه م حيكهت وه ي طهور دا ته قرير
 هه رگيز گوش به حه رف نالايق مه گير
 به به دي گوشاد نه كه ري زوبان
 بي مه يمه نه ته ن غه يبهت شاهان (۳۲)
 مه زه ن حه رف چه ني مه رد نه شنه وا
 گفته ي وي ت به فيعل هه ردهم كه ر نه دا

حکيم پازدهم

ئيدش قه رار دا ره ئي پازدهم هه م
 با نه هل سه لاح صوجهت كه ر هه ردهم
 هه ر زه مان تيكان بكه ر زيارهت
 هه م دو ستو دو شمه ن وي ت كه ر نه صيحهت
 هه م به جا ئاوهر وه صايای پدهر
 هه م مورده گانرا به نيكي ياد كه ر

(۳۲) نه مه ش له چه شني نه و ئاموژگاري به ي تره كه له په راويزي پيشوودا
 لي دواينو ، راسته كه ي هيچ پيوه نديك له نيوان نه گبه تي و غه يبهت
 كردني پادشايان و گه وره گه و رانا ني به ، مه گه ر نه وه كه بليين
 نه بيسته نه وه و تو له له غه يبهت كه ره كه نه ستينه وه .

بئى عىلىم (أصلاً) سوخەن نە گوڭىيى
بئى عىلىم نە پەي كاران نە پۆيىيى
نە تەحصىل عىلىم ھەردەم ھەرىص بەر
عىلمەن رەھنوما جە ھەر خەيرو شەر

حكيم سازدەھەم

ئاما بە گوڭتار مەرد سازدەھەم
عەرض كەرد نە حوضوور شەھەنشای عەجەم
سوخەن جە ھەر كەس نە بايەد شنوود
نە ھەر كەس گوڭتەي خەير نى بەن مەوجود
مولك ئاخىرەت جە مولك دنيا
عەزىزتەر بدار بە گاهو بئى گا
بە راستو دروڭ ياد مە كەر سەو گەند
بە مال يە تيم مە نمانە گەزەند
تەرك كەر ئارەزووى ھەواي نەفسانى
پىرى كەرى ياد جە نەوجەوانى

حكيم ھفدەھەم

ھەفدەھەم ۋەي طەور حىكمەت كەرد ئىنشا
كار ئىمپروۆزە مەدەر بە فەردا
داروو نۆش مە كەر جە چىن صىججەت
بئى گڭتەي ھە كيم مە گىر ھە جامەت
بئى تەئەممول كار نە كەي خودسەرى
تا نە كەي تەدبىر بە دانشوهرى

حکیم ثامن عشر

هه جده ههم عرض کهرد نه پرووی شاهه نشه
نه جه وانمه ردی مه کهر نه ندیشه

ته رک صوحبت کهر تو جه نائه هلان
حاجت طه لب کهر نه جه وانمه ردان

با نیکان نیکیی ویت دریغ مه دار
وام داران سهخت گیر ، سست کهر پرستگار

دوستانت جه عیب ویشان کهر ناگا
رهئی من ئیده ن باقی (الدعاء) (۳۳)

حکیم نوزدهم

نوزده ههم عرض کهرد به و شاهه فه پروز
به فرزه ند ویت سه نعت پیاموز

ئه سرارت جه دوست ، جه دوشمه نان پووش
په نهانی به حرف ناسان مه دهر گوش

حکیم بیستم

حه کیم بیستم وهی طهور کهرد به بیان
نیگه هدار دیده نه پرووی ئه میران

ئه دا کهر سوخن به ئه ندازهی ویش
یه عنی جه کردار سوخن نه بو بیش

(۳۳) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (ادعا) . دیاره مه به سست (الدعا) یه
واته (والسلام) .

حکیم (احد عشرین) (۳۴)

جه بیست و یه کهم به یان کهیم حکمهت
عهرض کهرد نه حوضوور شای صاحب شهوکهت
دۆستان جه نیعمهت دهوآهت به یاد کهر
به سه هلی نه دۆست وهفادار مه گوزهر
چون یاوای به وهقت به لاو مه شه ققهت
تا یادت کهران دۆستان به خدمهت
ههروهقت بزورگ بۆ جه لای تو دوشمهن
به دۆستی دوشمهن دل مه کهر نه یمن

حکیم بیست و دوم

وهی طهور ته قریر بی جه بیست و دووهم
خائف بهر جه وهقت نه یمنی ههردهم
ههنگام به لا صایر به ههر بار
جه وهقت تهنگی فهاغی پیش ئار
وهقت فهاغی تهنگی بیه ندیش
ههر وهعهده کهردی وهفا بکهر پیش
ئومیده واران نائومید مه کهر
به یهک دیدهنی فریفته مه بهر

حکیم بیست و سیم

جه بیست و سی یهم حکمهت بکهر یاد
عهرض کهرد نه حوضوور کیسهوی نه ژاد

(۳۴) فهقی قادر لیره دا نه گهر یته وه سه ر ژماره ی عه ره بی و به مه له زه قه یش !

چه عیب که سان مه کهر جوست و جوو
 نه گیری دۆستی با مهرد به دخوو
 چه دۆست بی نه فاع بگیریه که نار
 بار ویت به دۆش خه لقان مه کهر بار
 خاصصه ی عه مه لهن باز گشت په ی خودا
 بزور گتهر دان یاد خودا چه سه ما
 رهئی حو که ما یاوا به خیتام
 نه مرش کهرد نهو جا سولطان جه م جام
 هه ریه که رهئی ویش ئاوهرد به ته حریر
 ته قدیم بی چه پیش شای والاسه ریر
 چون وه صیهت نامه ی چه کیمان په کسه ر
 سپهرد به وه زیر نه بوو زه ر چه مه ر (۳۵)
 دهر له حظه وه زیر بفرمان به شا
 وه صیهت نامه ش به زه ر کهرد ئینشا
 مه ستوور کهرد چه تو ی یه که صد و و قچه ی زه ر
 سپهرد به خه زنه ی شای هوما یوون فه ر
 چه واقعیه ی کار چه هر هه نگامه
 مه کهردش نه ظه ر به و وه صیهت نامه
 نه فکرش به و رهئی مه کهرد ئیتتینفاق
 شه عشه عه ی عه دلش پر بی چه ئافاق

(۳۵) فه قی ناوی وه زیره که ی نه نه و شیره وانی به هه له نووسیوه . ناوده که له فارسیدا (بزرگمهر) هه که کراوه به عه ره بی بوه به (بزرجمهر) ، که چی ئه م وای زانیوه (ابوذرجمهر - نه بوو زه ر چه مه ر) ه .

دهنگ ٲٲکنامیش بهرز کهرد نه جیهان
تا ههزارو هه‌ند باقین داستان

په‌ی ئٲد ده‌ریای عهدل ئه‌و شا بی جه‌سیم
مه‌وجود بو جه‌ حق ئه‌و دورر ٲه‌تیم (٣٦)

تا به‌یو به‌ نوطق نه‌بی بی موقبیل
(ولد فی عهد ملک عادل) (٣٧)

(فه‌قی) لازمهن په‌ی ئه‌هل دنیا
بگیرو نه‌ گوش په‌ند حوکه‌ما

نصیحت نامه‌ دیگر که از سالکان طریق حقایق روایت است (٣٨)

حه‌کیم نه‌صایح هه‌نی کهر به‌یان
تو حفه‌ی مه‌قبوولهن په‌ی صینف ئینسان

موصاحه‌به‌ت کهر هه‌رده‌م با ئٲکان
مه‌رانه‌ هه‌رگیز که‌لام با به‌دان

دوستان جه‌ وه‌قت غه‌م و شه‌دائٲد
ئٲمٲیحانشان باوهر به‌ ئه‌کید

جه‌سه‌د جای حه‌ربه‌ی تیرو سینانه‌ن
حهرف ناسزا زه‌خمش نه‌ جانهن !

(٣٦) مه‌به‌ست له‌ دورری ٲه‌تیم ئه‌و قسه‌یه که له‌باره‌ی ئه‌نه‌وشیره‌وانه‌وه
دراوه‌ته‌ پال ٲٲغه‌مبه‌رو له‌ به‌یتی پاشه‌وه‌دا ئیشاره‌تی بو ئه‌کا .

(٣٧) مه‌به‌ستی له‌و قسه‌یه که گوایه‌ ٲٲغه‌مبه‌ر فه‌رموو‌یه‌تی (ولدت فی زمن
الملك العادل انوشیروان) ، به‌لام قسه‌که راست نی‌یه‌و ٲٲغه‌مبه‌ر شتی‌وای
نه‌فه‌رموه . ئه‌م نیوه به‌یته‌ عه‌ره‌بی‌یه‌ کومه‌لٲی هه‌له‌ی رٲزمانی تیایه .

(٣٨) واته : ئاموژگاری‌یه‌کی‌تر که له‌ رٲبوارانی رٲیگای راستی‌یه‌وه‌ گیراوه‌ته‌وه .

کيبرو غه ضه بهن ئاتەش سۆزان
 به حەرف دوشمەن دۆستان مەرەنجان
 بکەر ئیحتیراز هەردەم جە سەوگەند
 تا جە بەین ناس قەولت بۆ پەسەند
 هەر تا جوانی بکێشە زەحمەت
 شایەد جە پیری بنیشی راحت
 چوار صیفەت جەم بی جە ظەرف هەر مەرد
 ئەو کەس جە دارەین نەبۆ پرووزەرد
 مرووەت با دۆست ، مودارای دوشمەن
 دووری جە هەوا ، حەرف تەلخ خور دەن
 دوو چیزەن دوو چیز جیش مەبۆ مەوجوود
 قەناعەت غینا ، جە صەبر مەقصوود
 نە چوار چیز چوار چیز جیش مەبۆ پەیدا
 بزورگی پەیدان نە جوودو سەخا
 مەرد جە خامۆشی مەبۆ سەلامەت
 جە شوکر پەیدان ئەفزوونی نیعمەت
 تیکی پیشە کەر جە ی دنیای دەنی
 دايم جە تیکی خێزەد ئەیمەنی
 نەتوانی چوار چیز ئاری بە جای ویش
 نە هەر چوار هەر ئان و زەمان بیه ندیش
 ئەووەل واقیعی هەر قەضای رەفتە
 دووهم ئەو سوخەن ئایەد بە گوڤتە

سئ یه م سینن عومر هه رچی باختی
چه هارهم نه و تیر نه ر نه نداختی

نه وانگه ر هه ر که س وه نه ش مه جبوورهن
دهست بی نه ووا بگیر ، ضه روورهن

صیحجهت دارهین په یدان نه سئ چیز
نه ووهل شه رائیط دین که ری ته میز

ههم نه دای ئوموور په روهر دگاری
ههم ئیجتیناب که ر نه دل ئازاری

(فه قئ) نه صیحجهت دووهم بی ته مام
په ری په ندو نوصح سئ یه م که ر قیام

گفتار در نصیحت نامهء سیم که زبان گهربار حضرت لقمان گفته است (۳۹)

نه شره فول چه کیم حو که مای نه پیام
لوقمانه ن چه عیلم ، به ده رک و ئیفهام

نیشته بی نه تهخت چه ذاقهت په نا
حاضر بین نه پای تهختش خولهفا

یه ک چه خولهفای فه هیم کاردان
چه ند په ندو حیکمهت په رسا چه لوقمان

په رسا داناته ر کئ بو چه ئاده م ؟

وات چه هه ر ئاسیب هه ر که س بی بی غه م (۴۰)

(۳۹) واته : قسه له باره ی ئاموژگاری سیئه مه وه که به زمانی گه وه ر ریژی
حه زره تی لوقماندا هاتوه .

(۴۰) واته : نه وکه سه یه که خه فهت ناخوا بو زیانی تووشی بی .

وات بولند هيممهت كى بهن جه دنيا ؟
 وات نهو كهس كهرد تهرك دنيا پهي عوقبا
 پرسا جه دنيا كى تهوانگهرن ؟
 وات نهو كهس عهقلش دايم نه سهرن
 پرسا كام تهلخن ئوخراش شيرينه ؟
 كام شيرينه نهصل ئوخراش تهلخينه ؟
 وات نهووهلش صبر ، دووهم شيتابهن
 جه شيتاب خانهي عالم خهرا بهن
 پرسا ههن عيللهت جيش نه بو شيفا
 وات نهحمه قى بهن عيللهي بي دهوا
 پرسا كام شهر بهت كوشو چه شنده ؟
 كام ئاتاش سوزو ههر نه فرۆزنده ؟
 وات حهسه د نارو ، شه هوهت شهر بهتهن
 ههر دوو پهي به شهر زهر حيرقهتهن
 پرسا كام بنيا (٤١) نه بو خهرا ب ؟
 وات عه دلهن مانو تا (يوم الحساب)
 پرسا جه لوقمان نهي صاحيب ريفعهت
 جه كى كهردى نه خذ تو عيلم و حيكمهت ؟
 وات كهردم ديققهت صيف جه ههله
 به نه خذ عه كمش كهردم عه جهله

(٤١) نهمه شيودنوسى ده سنووسه كهى (م) ه . لهوانه يه (بنيا) بى و (د) ه كهى
 خورابى ، يا (بينا) بى ، ههر چه ند به رينووسى كوردى كون وشهى
 (بينا) يه (بناء) نووسراوه .

هه م په رسا ئه دهب جه كيت كه رد ته كميل ؟

وات جه بي ئه دهب كه رده نم ته حصيل

دهرويش ته مام بي وه صيهت سي به م

په ي په ند چاره م زوود بنه ر قه دهم

گفتار در نبوت در اختلافش و اصل و صنعتش گوید (۴۲)

چون ئاما جه به ين حيكايه ي لوقمان

لازم كه رد شه ممى جيش كه روون به يان

چونكه لوقمانه ن (حكيم الاشراف)

هه م جه نوبووه ت دارؤ ئيختيلاف

جه به عضى لوقمان دارؤ نوبووه ت

جه ئه كثر ني به ن غير عيلم و حيكمه ت

من جه راويان ئيدمه ن ده ستگير

وه ي طهور دان خه به ر ئه كثر موفه سسير

يه ك رؤ قه بل ظوهر لوقمان شى نه خواب

نيدا كه رد مه له ك به و عالى جه ناب

چيشه ن جه وابت جه باب قودره ت

ئيحسان بؤ خه لعته روتبه ي نبووه ت

لوقمان وات جه حه ق ئه ر موخه ييه ر بام

به عافيه ت بؤ مه كه م ئيلتيزام

ئه گه ر جه برى بؤ ئه و روتبه ي عوضما

ئه لبه ت ئيعانه ت مه بؤ جه ئه للاً

(۴۲) واته : قسه له باره ي پيغه مبه رايه تى لوقمانه وه ئاخؤ پيغه مبه ر بوه يا نه و باسى بنه چه و كارو پيشه ي ، به لام دارشتنى رسته كه پره له هه له .

ٺهوسا نه عيوهز ږوتبهی نبووهت
مه سروور بی به عیلم له دوننی و حیكسهت
قصهء اختلاف نسب و صنعت لقمان (٤٣)

جه بهعضی ږاوی نهقله ن ږیوایهت
لوقمان به ٺهییووب دارو قه رابهت
نهقل خویشیشان هم وهی طهور فاشه ن
یا خواهه رزادهی یا خالوزاشه ن
جه ٺه کټه ر دارو جه چه بهش نه سب
بهعضی (نبوبی) (٤٤) که رده نش چه سب
که سبش جه ږاوی ٺیدم ٺیخبار بی
چوپان ، یا خه بیاط ، یاخو نه ججار بی
ٺه کټه ر ږاوی یان به ٺید دان ږه غبهت
ٺه صلش چه بهش بو ، نه ججاریش سه نعت
قصهء مناقبهء نقطهء لقمان (٤٥)

یهك ږو جه تووی باغ سه یید لوقمان
خرید که رد میوه داش به غولامان
ٺه مرش که رد به ران میوه پهی خانه
لوقمان چه نیشان هم بی ږه وانه

-
- (٤٣) واته : باسی جیاوازیی قسه له باره ی بڼه چه و پیشه ی لوقمانه وه .
(٤٤) له ده سنووسه که ی (م) دا ٺه م وشه یه بو (نبوبی = به نهوبی) یشو (نبوبی =
نه بووبی) ش دهس ٺه دا . ٺیمه ږی تی چوونی یه که ممان هه ٺبژارد چونکه
مهنا ٺه دا به دهسته وه که ٺه وه ته خه لکی (نهوبه) ی سوودان بی و ٺه مه
له وه شه وه نریکه که چه به شه یی بی وهك هه نديك وتوویانه .
(٤٥) هیچ مه عنایه کمان بو ٺه م رسته یه پی راست نه کرایه وه . به لام دوور نی یه
مه بهستی ٺه وه بی بللی : باسی چه رده یهك له که رامهت و خو و ږه وشتی
لوقمان .

فاکیهه بی ئە کل جه حین عوبوور
 (اصلا) نه کهرد ئە کل ئەو صاحب شوعوور
 جه و دما ئوستاد ئاما پهی خانه
 په رسا جه میوه ، نه بی نیشانه
 تهفتیش میوه کهرد جه غولامان
 غولامان واتن ئە کلش کهرد لوقمان
 به دیدهی غهضه زه جرو ئیهانهت
 ئە مرش کهرد لوقمان جه تۆن خیانهت
 لوقمان وات بهو کهس تۆش کهردهن ئە میر
 من جه دهست غهیر کهردهن به ئە سیر
 نهقل غولامان جومله بوهتانهن
 ئە گهر ته حقیق کهی عهین ئیحسانهن
 ئوستاد وات چطهور ته حقیق مه بو کار
 مهر به ضه رب چووب بیو ئاشکار
 لوقمان وات به حیلیم بدهر ئیعانهت
 ئاشکار مه بو صیدق و خیانهت
 ههر یه ک ئاب گهرم بنۆشه پیمان
 (کلا) به ئە مرت مه کهریم دهوان
 ئە میر به ودهستوور ئیجرا کهرد مه رام
 جومله (کردن تی) (٤٦) غولامان ته مام

(٤٦) ئە گهر مه بهست لهم دوو وشه ی (کردن تی) یه که له دهسنووسه کهی
 (م) دا چۆن نووسراوه ههر وا نووسیومانه ته وه ، (گرتن تی) نه بی که واته
 (تایان گرت) ، مه عنایه کی ترمان به بیردا نایهت بو یان .

لوقمان خه لاص بی نه هر ئیفتیرا
باقیی غولامان یاوان به جهزا

قصهء دراکه لقمان و مولودش (۴۷)

جه سال ددهم جو کمهت (۴۸) داوود
حه ضرهت لوقمان تاما به وجود

چهند سال با حه ضرهت داوود که رد صوحبهت
حه ضرهت داوود پیش به خشا ئولفهت

داوود هم سولطان هم پیغه مبه ر بی
جیبال و ناهین په یش موسه خخه ر بی

دوو موعجیزهش بی به قهول صه حیج
هم زری ساز بی ، هم صه و تش مه لیج

بی نه سباب و پیک ، بی کووره و سندان
نه په نجهش ناهین چون مؤم بی هر ئان

په نهان جه عالم مه سازا زریه

به په نجه هلقه ی دیرع مه دا گریه

ئه ووه لاین زریه به عام نمانا

نه چ نه سبابه ن ؟ هیچ کهس نه زانا

(۴۷) واته : باسی زیره کیی لوقمان و له دایک بوونی .

(۴۸) له دهنووسه که ی (م) دا نووسراوه (حکمت) که دوور نی په ئیشارهت بی
بو ئایه تی (وآتیناه الحکمة و فصل الخطاب . ص ۲۱) که باسی حه زره تی
داوود ئه کا ، واته : له سالی ددهمی حیکهت و ویل خسته کاری
حه زره تی داووددا ، که ئه میش به جوړیکی تر هر (جو کمهت) ه که
ئه گریته وه .

چون لوقمان ئاما وه نهش كهرد نه ظه
وات جامه‌ی حیفظهن جه هه ربه‌ی خه ظه
جه سه برو سو کووت هم جه حیکمه‌تهن
فاعیلش جه دهور ئه پیام قیلله‌تهن

سؤال نمودن حضرت داود از لقمان و جوابش (۴۹)

هه حضرت داوود فه ماش ئه‌ی لوقمان
هه مه سا به چی ئاری به به بیان
عه رض كهرد به داوود ئه‌ی به خت فه یروژ
من جه دهست غه یر شهوم كهرد به یروژ
هه حضرت داوود (علیه السلام)
بی هوش بی نه فیکر رموز كه لام

نصیحت نامهء لقمان كه به پسر خودش اطیعمه نام كرده است (۵۰)

هه حق په‌ی موحه مه‌د نه بی بی هودا
كه ردهن حیکایهت په ند جو كه ما
جه ئایه‌ی قه‌دیم جه سووره‌ی لوقمان
کیانان په ری (صاحب البیان)
به خشام به لوقمان هم عیلم و حیکمهت
به فرزه‌ند ویش ئید كهرد نه صیحهت :

(۴۹) واته : پرسیار كردنی هه زره‌تی داوود له هه زره‌تی لوقمان و وه لام‌دانه‌وه‌ی
ئهم .
(۵۰) واته : ئه و په‌ند و ئاموژگاری یانه‌ی لوقمان به ئوطه‌یعیمه‌ی کوری خوی
كردوه .

شيرك مه كهر پهيدا جه ذات قه ديم
 چون « ان الشرك لظلم عظيم » (۵۱)
 به عنى ههركهس شيرك جه ههق دؤ قرار
 موئه بيه د جه و كو فر مه سوچؤ جه نار
 نيازت هه ر ئان و زه مان قايم بؤ
 جه دهردو ئه له م صه برت دايم بؤ
 هه ر جا بيت جه ليس جه بهين به شهر
 ئه مرت مه عرووف بؤ ، نه هيت جه مونكه ر
 ئه گه ر تؤ جه بهين ئه رض و ئاسمان
 جه تؤى سه نك خار مه ستوور بيت هه ر ئان
 نه و جا تؤ به قه د يه ك حه بيه خه رده ل
 (خفيا) جه خه يرو جه شهر كه ي عه مه ل
 نه بؤ په نهان جه ذات ئه كبه ر
 مه يو به ميزان جه (يوم المحشر)
 جه عوبوور ئه رض كيرو ئيفتيخار
 جه بهين عه وام مه كهر ئيختيار
 ته كه بيور په يدان جه سستى عوبوور
 فه خر جه توندى نه يو به ظوهوور
 مه بغووض حه ققه ن كيرو ئيفتيخار
 ميانه بگير جه حين گوزار

(۵۱) ئيشاره ته بؤ ئايه تى (و اذ قال لقمان لابنه و هو يعظه يا بني لا تشرك بالله
 ان الشرك لظلم عظيم . لقمان ۱۴) .

ههم سهوت و سوخن ميانه بگير
پر سهدان مه نفوور چون سهوت چه مير
دهرويش ته مامهن مه وعيظه ي لوقمان
سه لام بهر موحه ممد نه بي بي مه ننان

پند مؤلف (۵۲)

فه رضهن په ي ههر كه س جه ههر كه م و بيش
نه صيحه ت كه رو به فرزه ند و يش
بزورگان پيش كه ردن به عاده ت
فرزه ند و يشان كه ردن نه صيحه ت
چون نيصف ته و اب فرزه ند صالح
په ي واليده ينهن جه ههر مه صالح
ههر گاه وه ي طه ورهن فه رضهن ههر پدهر
ته علیم دو ههر دهم به گوش پسهر
فه قی نه صائیح چاره م بی نه دا
په ي باب په نجه م بکه ر ئيه تيدا

نصيحت نامه پنجم ، اکثرش حديث حضرت رسالت پناهيست (۵۳)

دهرويش گوشاد كه ر دووكان حيكه ت
نه تفه عی ئيخوان ، گه نج پر قيمه ت

(۵۲) واته : ناموژگاري دانهري كتيب (كه خاوه ني پند الحكمايه) .
(۵۳) واته : په ندنامه ي پينجه م كه زوربه ي فه رمووده ي پينغه مبه ره (د.خ) .
نه م شتانه ي فه قی قادر له م به شه دا باسيان نه كا ، هه نديكيان چه ديشيان
له سه ره و له شه رعدا مه كرووه ن . هه نديكيشيان به عه قل دياره شتيكي
نابه جي و ناپه سه ندن . زوريشيان پروپو وچي كون و بيري كونه په رستانه ن
كه خوينده وار خوي ده ركيان پي نه كا و پيويست به له سه ر نووسينيان
ني به .

مه کته بخانه ی طیب قهول نه طیبیا
(زبدة الحکمة ، انفع الدوا)

هه رکهس که رد خرید نه متیعه ی حکمهت
مه خف و ظهن جه فخر ، سالم جه عیلهت

نه طیبیا وه ی طهور قه رار دا نیظام
صیححهت طه له بی که م بخور طه عام

ره ئس هه ر مه رهض پر خورده نی یه ن
هه م جه خواب روژ ، شه و نشینی یه ن

بخور هه ر طه عام تو به خاطر خوا
مانو ئیشتیها تو دست که ر کو تا

دمای نه کل و شورب گه ردش که ر مه دام
نه ر مومکین نه بی ، حه دیشه ن ، یه ک گام

نه طعیمه ی پر گه رم ده هان مه کو زه رد
مه عیده جه هه ضم طه عام مه کو سه رد

مه نیش و مه خواب نه جای رو طو و بهت
مه دو ره خاوهت ، مه ستانو قووهت

حه پس به ول زه ره ر دارو بی حساب

شه و ، نه ر بی دار بیت جه خه و ، مه نوش تاب

جه وهقت خوردهن نان مه ریژ به خاک

چون ریژا بخور نه ر جاگهش بی پاک

نه کل گوشت چه نی حه لو او نان نه رم

زیاد مه کو ذیهن نه ر پر نه بان گه رم

جه نانو طه عام په س مه ندهی موشان
 تهرکش کهر ، مه خور ، پر دارو زیان
 ههر گیز مه کهر به ول به ئیستاده پا
 به پرووی ئاوینه شه و مه کهر نیگا
 هم بکهر چه زهر تو جه ئیستیرا
 جه و چه طره عه ذاب چه برهن هو و پیدا
 به عوریانی خواب مهرد مه کو فه قیر
 قه لیل مه بو رزق جه خواب که تیر
 دائیم چه زهر کهر جه خواب ته نها
 پروو به را ماوهر ههر گیز بی هه مرا
 شوو مه ن نهر به شه و خانه کهن جارووب
 خه مه ن نهر خوردن خوری به جه نووب
 ههر کام مه حبووس بین خورشید یا قه مه ر
 زهره رهن په ی عه ین پیشان که ی نه ظه ر
 خاموش مه کهر شه مع به باد ده ههن
 شوو مه ن، ده ست مه زهن نه زیر زه قهن
 پر نه ظه ر مه کهر به نوور ئاته ش
 بینایی عه ینه ین مه بو موشه وو هه ش
 چیه ره مه کهر پاک به چاک دامان
 ههر چوینی^(۵۴) مه زهن به بیخ دندان
 ئولفه ت کهم بدهر به طیفلو زه نان
 ههر دووشان به عه قل مه به خشو نوقصان

(۵۴) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (چوپی) . دیاره هه لیه .

هیچ مه کهر نه ظه ر به فهرج مردار
 بهیت عه نکه بووت جه خانه مه گوذار
 جه بهین سوقاق مه ئیست ، بوگذه ر
 به مهرد مه صلووب هم مه کهر نه ظه ر
 جه بهطن بینی نه گوشت بی جیهت
 مه کهر به عادهت ، مه به خشو میحنهت
 بیوشه شه لوار ویت به نوشوسته ن
 مه دوز نه لیسسه تا هه ن جه به دهن
 مه نیه ر به بالین ویت هه ر گیز شه لوار
 قیام کهر هه ر وهقت مه پیچی دهستار
 دوو دهست به زانوو ، یا دهست به جه بین
 ته رکش کهر ، هه ردوو مهرد مه کو چه زین
 مه ریز به ول به درز زه مین هه ر زه مان
 جیننی یان نه وجا مه وانان قورئان (۵۵)
 جه ئاب راکید ، جه موحه ددیث گا (۵۶)
 به رهیز هه ردوو جه به ول خه لا
 پر رهفته ن به پا په ی عه قلنه ن خیفهت
 نیگای نامه حره م مه به خشو عه قلنهت

-
- (۵۵) میز کردنه درزی زهوی که راهه تی هه یه و دیاره له بهرئه وه شه نه ودهک دهعبایه کی تیابی دهرپه ری زیانی به میز که ره که بگه یه نی . ئیتر مه سه له ی قورئان خویندنی جنو که له درزی زه ویدا هیچ بناغه یه کی له ئایندا نی یه .
- (۵۶) موحه ددیث گا : مه به ست شوینی کو بوونه وه ی خه لکه بو قسه کرن .

جه نيساو نه غنام ، ئوشتر و ستوور
 خه طهره ن جه بهين ههر چوار كهى عوبوور
 مهرد به پر گويى جه ناس مه بو خوار
 نيسيانه ن مه خوان خوطوط مه زار
 ویت مه كهر تراش جه توى قهدهمگا
 مه رتزه تراش قهلهم زير پا
 شه نه و به كشه نه ، سى شه نه به به كسه ر
 هم ناخوون مه بر ، هم مه تراش سه ر
 مه به ر موويى ريش ههر گيز به ده هان
 به ناخوون مه ساو ده هانت ههر نان
 جه ئوستاد ویت جه حين گوزار
 مه به ر پيش قهدهم به له يل و نه هار
 جاى جينه ن حودوود سايه و ئافتاب
 مه نيشه و مه ئيست ، بو گذر به شيتاب
 ده ست مه كهر به توى خاك و خاكستر
 غوبارش پهى نه تف و حولقوومه ن زهره ر
 په ره يژ كه ر جه غه ير به شان و ميسواك
 قوبجه ن ئيستيعمال ههر دوو ئيشتيراك (۵۷)
 به رگ سه بز پياز مه رتزو مه سوژ
 يا جه توى تاق بو يا نه جاى مه حفووظ

(۵۷) ليره وه ده سنووسه كهى (ح) چوار په رى فه وتاوه كه به گوي رهى
 په ره كانى تر نزيكهى ۲۰۰ به يتى نه بى تيايى .

چون سیم و زهره ن جه لای جینیان
 نه گهر بسۆزی مه بینی زیان
 که ثرته جیماع تهن مه کو ضه عیف
 پر ترشی خوردن عه قل مه کو ته خفیف
 سالمه ن با زهن نه ورهسته جیماع
 بهول دمای جیماع دارۆ ئینتیفاغ
 جه حالته جوع یا جه پر خوردن
 حه مام ضه ره رهن په ی مه عیده و تهن
 هم جه تۆی حه مام پر مه کهر شیتاب
 چون که ردی عه ره ق نه وسا بریز ئاب
 هم جه تۆی حه مام پشت به رووی دیوار
 سستی مه به خشۆ ته رکش کهر زینهار
 والیده ن به ئیسیم ویش مه کهر نیدا
 هم فه قرو هم فه خر جیش مه بو په یدا
 زینهار جه حه مام طه عام مه خۆر پیش (۵۸)
 عیلله ی ئیستیسقا نه ته ره مه کو جیش
 جیماع جه حه مام دارۆ ته هلوکات
 مه دوّ خه فه قان ، عیلله ی موفاجات
 نه ر ئابی غایهت گهرم بی یا سهرد
 غوسلش ته هلوکه ن ، جیش په یدان ههر دهرد

(۵۸) واته : بهر له حه مام کردن نان مه خۆ .

ئاب گهرم و سهرد به هم بياميز
 فهرق به دست بگير نهوسا ئاب بریز
 حهدينه ن جه لهب (سيد الأنام)
 عافيه تهن نهوم في (بعد الحمام)
 ئيدهن عقيده ي ههر نه هل تهواب
 جه نه شيای كهر به بگهر ئيجتیناب
 جه يهك شهب و رۆز خه و جه ههفت ساعهت
 عيلله تهن نه ر كه م يا بيش كه ي عادهت (۵۹)
 های صهر رراف بگير نه دوييه ي حيكهت
 مه به خشو به جيسم و مه عيده قووهت
 بئ به يع و خريد ، بئ حيله و نه فسوون
 جه ههر مه عده نات سازانم مه عجوون
 چونكه واجبه ن هم حيفظ وجود
 پهري ئيطاعه ي خه للاق وه دوود
 ها په ي حه بيان ياران دل به ند
 به ستم بارخانه ي پارچه ي دل په سه ند

(۵۹) لهم شوينه دا له ده سنووسه كه ي (م) دا چند به يتيك به په راويزي
 كتيب ه كه وه نووسراوه ته وه سهرو بنیان فه وتاوه ، بويه بو مان ساغ نه کرانه وه
 ته نها عينوانه كه يان نه بئ كه نووسراوه (در بيان اخلاط) له گه ل دوا به يتدا
 كه نه مه ته :

(دهرويش) باب طيب نه دارو پايان

كيفايهت ئيدهن په ي صينف ئينسان

ده سنووسه كه ي (ح) يش له به رنه وه كه لهم شوينه دا چوار په ره ي
 فه وتاوه وهك پيشتر باسما ن كرد ، بو راست كرده وه ي نهو به يتانه كه لكي
 لي وه رنه گيرا .

های جهیل ته رتیب دنیا حیکمه ته ن
 ئە سبابش جه دهر دو ره نجو میجنه ته ن
 ههر کهس قوبوول که رد زه مانه ی غه ددار
 جه بری مه غدو وره ن جه ئە مر ئە فکر
 مه عشو و قه ی پر ناز فیتنه ی ئافاته ن
 عیلله ی عوش شاقش جو مله مه راقه ن
 ههر گاه به ی طه وره ن په ی مه رد عاقل
 بی مه یل بو نه حوب مه حبو و به ی باطل
 طه ریق حه قیق بگیرو نه پیش
 زه خیره ی ئوخرا جه م که رو په ی ویش
 مه حبو و حه قیق ذات بی چو و نه ن
 باقی حه بیان حیله و ئە فسو و نه ن
 دهر ویش تو وه ی دهر د دام به لا وه
 به ی کووره ی دهر وون دوود سیا وه
 بنا ل نه دهر گای ئولو وه هت په نا
 بته رس جه میزان ته هلو که ی عوقبا
 گریه که ر په ی حا ل گوزه شته ی ئە بیام
 بدهر به سه ردا تا (یوم القیام)
 حه یف نه بی به ی طه ور عومرت که رد ته له ف
 که ردی فه راموش سه ده مه ی سه له ف
 فارینغ بهر هه نی جه ی خه یال خام
 گوشاد که ر طه ریق ئیدراک و ئیفهام

به نه فس و ئیبلیس مه کهر ئیطاعت
پهیدا کهر توّشهی قه برو قیامت
هه رچی مه بینیت فانی یه ن ته مام
هه ر ذات حه ققه ن باقی ، (والسلام)

ترجمه حدیث حکمت آموز حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم (۶۰)

خاصصهی مه وعیظه ی خیتامهت په نا
رههنومای عامه ن جه دین و دنیا
موحیط بی جه عیلم زوبده ی نه ووهلین
موخبیر بی به صیدق په رده ی ئاخیرین
گاهئ نه قه صه ص (قدیم الأيام)
گا وهعدو وهعید ماوهرد به خیتام
تا ئاخر جه بهین نه صحاب کیبار
ته مەر دا به نوطق لوولووی خوّش گه وار
په ی قووه ی طاعت جه سوجده و روکووع
وهعظش په ری حیفظ به دهن که رد شورووع
فه رماش به یاران ویش به نه نجومه ن
شهرطه ن جه ئینسان مه حفووظ کو به دهن
بیوشانه ند ته ن جه باد خه زان
موضیرره ن نه و باد به هه ر جیسم و جان
ته ئسیرش بهر شاخ دره ختان چوونه ن
جیسم و جان به وطهور جه و باد زه بوونه ن

(۶۰) واته : وهرگیرانی فهرمووده ی پر له حکمه تی هه زره تی رساله ت په نا
(د.خ.)

جه باد به هار تهن کهر عوریانی
نافیعهن ئەو باد پهری ئینسانی

(کما ینفعُ بأشجارکم)
(بالمضاعف) هن (بأبدانکم)

باد به هاری ئەتفه ع عاممهن
نافیع ذی رۆح نه بات ته مامهن

های دهرویش جه و باد خهزان بهر خهفیی
تهن بکهر جه باد به هاران خهفیی (٦١)

ترجمهء حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم (٦٢)

مه تقوولهن خه دیث نه بی بی ئە برار
پاوی جه پاوی ئاوهردهن ئە خبار

یهک رۆ موحه ممه د (علیه السلام)
جه م بین جه ده ورش سه حابه ی کیرام

ئەو لامیعه ی نوور جه سه در مینبه ر
به نا طیقه ی نوطق مه به خشا گه وهه ر

طووطی بی به حر عیلم سو بجانی
شه ککهر ئە فشان کهر د به خو طبه خوانی

مو خبیر بی نه ره مز ره ضای ئیلاهی
مه ئموور بی به ئە مر ئە مرو نه واهی

(٦١) مه به سستی (حافی) یه .

(٦٢) واته : وه رگێرانی فه رمووده ی پیغه مبه ر (د . خ) .

حاذیق بی نه حوکم خیتامهت په نا
 په ی عیله ی ذونووب ههشت مه عجوون سازا
 فه ماش قیرائهت قورئان مه کهن فهوت
 شیفای نه عظه مهن په ی سه که ره ی مهوت
 به که ثرهت سهوم (فی سبیل الله)
 ته خفیفه ن شیددهت (فزع الکبری)
 هه م سه لات لهیل نوورهن جه قوبوور
 نه نیسه ن جه قه بر تا به نه فسخ سوور
 سه ده قه ی دائیم موو جیب ره ضان
 هه م (تزید العمر) ، (تدفع البلان)
 نوماز ضوحا هه ر که س که رد عادهت
 به ره کهت رزق مه بو زیادهت
 سه حیجه ن حه دیت نه بی بی نه مجاد
 چون به صیله ی ره حم عومر مه بو زیاد
 که ثرهت بوکا (من خشیه الله)
 حافظ نارهن جه یهوم عوقبا
 که لیمه ی ته وحید جه نه فی و ئیثبات
 نه قیل مه کو وهزن که ففه ی حه سه نات
 سه لات خه مسه (مع الجماعات)
 جه ناحهن نه وهقت عوبوور صیراط
 های دهرویش بگیر مایه ی مه عرفهت
 زه ری پر به ها جه قوتووی حکمهت

گفتار در پند شیخ عطار رحمة الله علیه انتخاب و ترجمه کردم (۶۳)

دهرویش بگیر په ند جه شیخ عه ططار
سه ماع کهر به دل ، به جان خریدار

شیخ به فارسی به سته نش نه شعار
من ته رجه مه م کهرد په ی ته سهیل کار

خولاصه ی که لام نه و (ولی الله)
هه رچی به کار بو په ی دین و دنیا

جه ده ریای فیکرش قه طره م کهرد عه یان
جه نموونه ی کار حیصه بگیران

باب اطاعت (۶۴)

بکه ر ئیطاعت به په روه ردگار
تا نه ئاخیرت نه بی شهرمه سار

عاقل نه و که سه ن هه ر دهم شا کیر بو
هه م به نه فس ویش هه ر دهم قادر بو

جه به دینی په ره یز ، مه نیشه غه فله ت
تا بنیشی شاد جه قه صر جه نه ت

نه بله ه نه و که سه ن جه دار دنیا
دایم ده وانن جه نه فس و هه وا

(۶۳) واته : قسه له باره ی نه و په ندانه ی شیخ عه طاره وه ، ره حمه تی خوای
لی بی ، که هه لم بزار دوون و وه رم گیراون .
(۶۴) واته : به شی باسی فرمان به رداری خوا .

ئەر فرۆخوردی خەشم ویت جە ناس
« کاظمین الغیظ » (٦٥) مەگیری ئەساس

هەرکەس تۆش رەنجان عوزرش کەر قەبوول
تا کی مەغفیرەت ئاری بە حوصوول

ئەگەر بخواهی قەدرت بۆ زیاد
هەرکەسی نامش بە تیکی کەر یاد

بزورگان دین ئید کەردن پەسەن
خەلوەتی دايم نه تۆی ئەنجومەن

باب پر گفتاری (٦٦)

تا قەتی تیکیت نی یەن هەی عەزیز
بە گوفتار بەد ویت مە کەر ناچیز

بیر زوبانت جە غەیبەت ناس
تا نه عوقووبەت ئوخرا بیت خەلاص

هەرکەس بە رەزای حەق بۆ طەلەبکار
غەیر جە ذیکر حەق نه کەرۆ گوفتار

قەلبش موقەببەد یاد سوبحان بۆ
موهر سکوتش هەم نه دەهان بۆ

هەرکەس فراوان بکەرۆ گوفتار
دل جە تۆی سینە ی ویش مە کو بیمار

(٦٥) ئیشارەتە بۆ ئایەتی (الذین ینفقون فی السراء والضراء والکاظمین الغیظ

والعافین عن الناس ، والله یحب المحسنین . آل عمران ١٣٥) .

(٦٦) واتە : بەشی باسی فرەویتی .

خامۆشەن ھەردەم صینف عوقەلا
 پیر گوفتار مەبان صینف جوھەلا
 ئەبلەھ بە گوفتار پیر مەدەن رەغبەت
 سکوت واجبەن جە کێب و غەیبەت
 ئەر بە پیر گوفتەن زوبان کەردی حەیی
 مەقتوول کەری دڵ بە زەخم لاشەیی (٦٧)
 جە ئەهل ئیمان خاصەن ئەیی عەزیز
 پاک بوو چوار ئەعضاش دايم نه چوار چیز
 ئەگەر جە حەسەد توو پاک کەری دڵ
 تەبت (٦٨) مەبی جە صینف موئین کامل
 زوبان کەردی پاک جە کێب و غەیبەت
 پەیی پەیی ئیمان مەگیرۆ قوودت
 حەضرەت لوقمان یەك سأل کەرد تەمام
 با (أحد الناس) نەرا نا کەلام
 ئاخەر نوجەبا ، ئەشراف بەلدە
 کول جە حوضوورش بین سەرئەفگەندە
 عەرض کەردن نە پرووی حەضرەت لوقمان
 حەق تەئیر نوطق بە توو کەرد ئیحسان
 حەیف نی یەن پەیی توو ، ھەیی دەولەت پەنا !
 جەوھەر نوطقت جە عام کەیی ئیخفا

(٦٧) لاشەیی : لاشیئ ، ھیچو پووچ .

(٦٨) لە دەسنوو سەکەیی (م) دا (پشت) نووسراوہ . ئیمە ئەو دمان بەلاوہ
 ھەلەیی پروونوو س کەردوہ بوو .

خاصه نوطق تو پهي عام ئيكسیره ن
(کلا) جه وه عظ ، حیکمه ت تهفسیره ن

وهی طهور دا جهواب جهضرت لوقمان
ههرچه ند سوخن سیم ، سکوتی تهلان

نوطق بی ذیکر حق ، خه مؤشیی بی یاد
هردوو حهراهن جه سیک عیاد

من ههرگیز به حوکم صهبرو سکوتی
نه کیشام جه بهین عهوام خه جله تی

ئه ر ئعمال ویت جه ریا بی پاک
رهوشه ن مه که ی نوور ئیمان به ئیدراک

ئه گهر جه حهرام پاک که ردی شکم
به مهرد مؤمین مه بیت موسه مسم (۶۹)

باب ذکر (۷۰)

بی خه طهره ی فیکر ذیکرت بو مه دام
زینده کهر به ذیکر ههردهم صوبح و شام

ئه گهر غافل بیت جه ذیکر سوبحان
مه بیت به ئه نیس ئیبلیس بی گومان

بی ذیکر حه کیم تو لهب مه جونبان
ئیده ن کارشان پاکان جیهان

(۶۹) وادیاره فهقی قادر خوی ئه م وشه یه ی بو مه عنای (موسه ماما) داتاشیوه ،
ئه گینا مه عنایه کی تری نی یه و ، له ده سنووسه که ی (م) یشدا به ئاشکرا
نووسراوه (مسم) .

(۷۰) واته : به شیکه باسی یادو ناوهینانی خودا ئه کا .

ذیکر بی ئیخلاص نه دارۆ تهواب
شهرطهن ذاکیران ئەدا کهن چوار باب

مهیل قهلبشان خالی نه جیهات
ئەدا کهن مهعناش جه نهفی و ئیثبات

هم سیر زوبان^۱ تهعظیم دل بو
هم به ئیجازهی پیر کامل بو (۷۱)

ههرکس کرد ذاکیر دایم هفت ئەعضا
ئاخرش خیره ن ئەو مهرد خودا

ذیکر دهست ئیندهن پهری عاجیزان
حاجت رهوا بو ههر ئان و زهمان

ذیکر چه م گریهن جه بیم یهزدان
هم جه تهقدیرات حق نه بو گریان

ذیکر پا سهفه ر پهی حه ره مهینه ن
هم پهی صیله ی رهحم ذیکر ریجلهینه ن

ذیکر گوش سهماع وهعظو قورئانه ن
خوانده ن ههردوو ذیکر زوبانه ن

هم حهمدو شوکر پهروهردگاری
دایم به زوبان ئیخلاص کهر جاری

(۷۱) ئەمهی فهقی قادر و توویه به پیتی ری و شوینی تایبه تیی ئەهلی تهسه ووفه،
ئەگینا ناوی خواهینان و یادی خوا کردنه وه به گویره ی ئایین پیوهندی به
شیخ و پیره وه نییه و ، خوا خۆی فهرمووویه تی (ونحن اقرب الیه من جبل
الورید . ق ۱۷) واته : ئیمه له ده ماری لامل نزیکترین به ئاده میزاد .

باب تواضع (۷۲)

ٺه گهر مهرد جاهي بکهر ته واضوع
ته واضوع به ههر کهس مه دؤ نه وافيح

ته واضوعه ن و محش ماوه رؤ به به ن
ته واضوع به دؤست مه که رؤ دوشمه ن

ته واضوع به دان مه کو شه ر مه نده
ته واضوع عهدو و جیش سه ر ٺه فگه نده

ته واضوعه ن ٺه صل ٺه خولق حه ميده
کهس جه ته واضوع ني به ن ره ميده

دهر ویش ٺه ر طه ريق ته واضوع گيري
مه گيري به کهف مولک ٺه ميري

باب کرم (۷۳)

به مه ردي که رهم نه که ري نيسيان
عهد ئي حسانه ن ٺه بنای ئينسيان

ههر کهس که رهم که رد جه خيرؤ مه ندان
چون حاتهم فاشه ن ئيسمش نه جيهان

که رهم لازمه ن جه ٺا زاده مه رد
به که رهم عهدووي ویش مه کو پرووزه رد

مه ردان به سه خا نيکه ن ٺه طوارش
که رهم ههر زه مان گهر مه ن بازارش

(۷۲) واته : به شي باسي خو به کهم زانين .

(۷۳) واته : ٺه مه به شيکه باسي دههنده يي ٺه کا .

که‌ره‌م زیبنده‌ی هر سهردارانه‌ن
 به که‌ره‌م شو‌عله‌ی عه‌دلش گرا‌نه‌ن
 مه‌گیرو س‌امان هر کار به که‌ره‌م
 سه‌خی جه داره‌ین مه‌بان موخته‌ره‌م
 که‌ره‌م ، ر‌وطه‌ب‌وار ، دارو جه‌لاوت
 هر که‌س ، مه‌گه‌س‌وار ، پیش مه‌ده‌ن ئولفه‌ت

باب بخیل (۷۴)

ئه‌گه‌رچی به‌خیل ئه‌کته‌ر مالداره‌ن
 هه‌رده‌م جه هر که‌س ویش شه‌رمه‌ساره‌ن
 غه‌یر جه ته‌عه‌ب ، ره‌نج ، ضه‌ربو ، قیل و قال
 نی‌به‌ن کامه‌ران جه ئه‌کل ئه‌موال
 به‌خیلان دایم بی ئیعتیاره‌ن
 جه به‌ین ئه‌مثال هه‌میشه‌ خواره‌ن
 ده‌رویش مه‌که‌ر یاد عه‌قیده‌ی به‌خیل
 به‌حوبب دنیا ویت مه‌که‌ر ده‌لیل

باب صداقت (۷۵)

به‌قه‌ولو به‌فیع‌ل راست به‌ر براده‌ر
 تا راست بو کارت جه (یوم‌المحشر)
 جه راستی په‌یدان مه‌ظه‌ری ره‌حمه‌ت
 طه‌ریق راستان راسته‌ن په‌ی جه‌ننه‌ت

(۷۴) واته : ئه‌مه به‌شیکه باسی رژد ئه‌کا .

به‌گویره‌ی باب‌ه‌کانی‌تر پیویست بوو فه‌قی قادر له‌جیاتی (بخیل)
 بلّی (بخل) واته رژدی ، چونکه باس باسی صیفه‌ته‌که‌یه نه‌ک شه‌خصه‌که .

(۷۵) واته : ئه‌مه به‌شیکه باسی دو‌ستایه‌تی ئه‌کا .

راستان (۷۶) جه عالم دارو ئيعتبار
 دايم به راستی سوخن کەر نیگار
 ئەگەر صادق بیت وینە ی صوبح دەم
 نە تاریکیی جه هل نە بینی ستم
 ئەگەر به راستی به راست بیت راغیب
 عالم به راستی پیت مەبان طالب
 به راستی عەلەم نە عام کەر وه پا
 تا تەپل ئیکیت دەنگ دو نە دنیا

در منمت دروغ (۷۷)

مەعلووم عامەن سینف دروغ زەن
 نوور قەلبشان نە بو رهوشەن
 دروغەن مەردان مەکو شەر مەسار
 مەردان به دروغ مەبان خواری زار
 دروغەن جه شەخص سکه ی کەم عەیار
 عاقل جه دروغ جاھیل گێرو عار
 خاصصە بزورگان به مەحض دروغ
 سامیعە ی رازش نە دارو فروغ
 نە چە ند جا ئایە ی قورئان موین
 کەردەنش لەعنەت حەق بەر کاذبین

(۷۶) به نیشانه ی (دارو) دا که هەر لەم نیوه بهیته دا دێ دیاره ئەم وشە ی
 (راستان) هەش لە راستیدا (راستەن) ه ، واتە : هەر پیاوی راستە قسە ی
 قیمەتی هەیه .

(۷۷) واتە : لەبارە ی خراپە ی دروکردنەوه .

دهرویش جه دروڭ بکەر ئەندیشه
دروڭ به کاران مه‌دۆ ته‌شویشه

باب قناعت (٧٨)

واریدەن حەدیث ریسالەت پەنا
« القناعت کتز لا یفنی » (٧٩)

عاقڵ ئەو کەسەن مه‌که‌روۆ طاعەت
که‌رده‌ن ئیختیار کونج قەناعەت

ئەر مه‌ردی مه‌نال جه‌ ته‌نگ‌ده‌ستی
قەناعەتەن مه‌حض خوداپه‌رستی

قەناعەت بگێر ئەی بولە‌ند ئەختەر
دل به‌ قەناعەت مه‌بۆ مونه‌ووهر

خاصه‌ هەر بزورگ که‌روۆ قەناعەت

مه‌حفووژهن نه‌ جه‌بر ظوالم و ذه‌لاله‌ت (٨٠)

ده‌رویش قەناعەت ئەر که‌ردی پیشه
هه‌نی نه‌ هەر جا مه‌که‌ر ئەندیشه

باب تکبر (٨١)

کیر ئیبلیس که‌رد جه‌ ره‌حمه‌ت ته‌با

جه‌ هه‌ردوو عالەم جه‌ حەق بی ریسوا

(٧٨) واتە : ئەمه‌ به‌شیکه‌ باسی چاکه‌ی به‌ که‌م رازی بوون ئەکا .

(٧٩) واتە : قەناعەت و به‌ که‌م رازی بوون گه‌نجینه‌یه‌که‌ هه‌رگیز نابریته‌وه .

(٨٠) لیره‌شدا له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا وشه‌ی (ذه‌لاله‌ت) به‌ (ضلالت)

نووسراوه ، به‌لام ئاشکرایه‌ هه‌له‌یه‌و وشه‌که‌ بۆ ئەم شوینه‌ ده‌ست‌نادا .

(٨١) واتە : ئەمه‌ به‌شیکه‌ باسی خوۆ به‌ زل زانین ئەکا .

(فیرعهون) جه ده‌ریای کبیر بی غه‌ریق
په‌ششهی کبیر بی (نه‌مروود) که‌رد حه‌ریق (۸۲)

(شیرۆ)ی کبیر که‌رد سینهی (خوسره‌و) شه‌ق
کبیر که‌رد (بووجه‌هل) به کوفر موطله‌ق

کبیر بی به مه‌وت ، مه‌راق (شه‌دداد)
کبیر به‌خت (عاد) و (ته‌موود) که‌رد به‌رباد

به کبیر و به کوفر و به ظولم و زینا
مه‌بۆ مه‌رد ریسوا جه هه‌ردوو سه‌را

ده‌رویش زینهاره‌ن ته‌که‌ببور مه‌که‌ر
کبیره‌ن جه داره‌ین بی‌مایه‌و ته‌مه‌ر

باب ظلم (۸۳)

سه‌د زینهار په‌ی ظولم نه‌که‌ری قیام
ظالمان ده‌ور مه‌تفوو‌ره‌ن نه‌عام

ظالمان مه‌بغووض په‌روه‌رد‌گارنه‌ن
ظالم جه عوقبا ذه‌لیل و خواره‌ن

(ده‌قیانوس) جه ظولم شه‌هرش بی به‌ئاب
مه‌ظله‌مه‌ی (په‌زید) خانه‌ش که‌رد خه‌راب

(۸۲) مه‌شه‌وو‌ره نه‌مروود به‌وه مردوه که می‌شووله‌یه‌ک چوو‌ته‌ کونه لووتی‌و
بوه به‌هۆی مردنی . به‌م‌پیی‌یه‌ وشه‌ی (حریق) واته (سووتاو) بۆ ئه‌م
شوینه‌ ده‌ست‌نادا ، مه‌گه‌ر مه‌به‌ست ئه‌وه‌بی‌ وه‌ک ئه‌و چۆن ئاگری کرده‌وه
بۆ سووتاندنی هه‌زره‌تی ئیبراهیم ، خوایش می‌شووله‌یه‌کی ناچیزی بۆ
ئو کرد به‌ ئاگرو به‌وجۆره ئاگری به‌ردایه‌ ژبانی .

(۸۳) واته : به‌شیکه‌ باسی زۆرداری ئه‌کا .

حەق نى يەن رەضا بە ئازار خەلق
مەردوم ئازارى مەبغووضەن جە حەق
ھەر كەس بە ستەم يەك دىل كەرۆ ريش
يەقىنەن بە قەلب ویش مەدۆ ئەو تيش

شاھان ئەييام ، مونعيم و دەرويش
ھەر كەس نە حىكمەت دارۆ كەم و ييش
ھەم جە خانەى ویش ھەم بە زىردەستان
ئەر عەدلش نەبۆ بە ظالم رەوان

صينف ظالمان نى يەن پايەدار
(فەقى دىل) (۸۴) تۆ ظولم مەكەر ئىختيار

نقطهء از حضرت نبوى صلى الله عليه وسلم (۸۵)

راوى جە كوتوب وەى طەور دان خەبەر :
يەك رۆ موحەممەد شای (خیر البشر)

حاضر بين جە لاش ئەصحاب كيار
دور ئەفشانى كەرد جە بەحر زەخخار

بەدرئاسا بەخشا نەجم نەصيحت

پەى ھەفت طائيفە فەرضەن ھەفت خەصلەت

پەى شاھان عەدل ، پەى غەنى سەخا

پەى عالم عەمەل ، پەى زەنان حەيا

پەى دەرویشان صەبر ، پەى دۆست مەحەببەت

پەى جەوان تەوبە جە ھەر مەعصیەت

(۸۴) پيشتریش وتمان فەقى قادر گەلى جار (فەقى دىل) وەك نازناو
بە كاردینى .

(۸۵) واتە : كەمىك دەربارەى حەزرەتى پيغەمبەر (د.خ) .

ھەر پادشاھی نہ کو عدالت
 میشلش یهك نه برهن جیش نه بو رحمت
 ٺەر بی عه مهل بان عوله مای ناداب
 به نه هری مانو خالی بو جه ناب
 ھەر زهن جه عیصمت ٺەر نه بی مه سلهك
 چون طه عامیوهن بی مه زهی نمهك
 بی صه دهقه بو مهرد ته وانگه
 نه مثالش درخت بی سایه و ته مهر
 ھەر دوست مه حه بیهت جیش نه كهر د ٺه ٺه
 مه عدنش خاكهن ، خالی یهن جه زهر
 ٺه صایر نه بان فه قیرو دهرویش
 ٺه صلش صه دهفن ، دور نه مه ندهن تیش
 ٺه بی توبه بان صینف نه وجه وان
 میشلش جه سه دهن مه ئیووس بو نه جان
 به عزیزهت ویت عه ظیم سوبجان
 مه حسووبم كه ری چه نی تائبان
 (فهقی) پر گونا ، مه عصیهت بارهن
 مونته ظیر به لوظف په روهرد گارهن

اصناف سبعة (۸۶)

فهرضهن به ههفت صینف بدهری ره غبته
 ئیطاعه ی بوعدی ، ٺه دهب جه قوربهت

(۸۶) واته : حهوت جوړه كه .

ئەووەڤ واییدەین ، دووهم جە ئوستاد
سێیەم جە مورشید ، پیت بەخشان ئیرشاد

چەهارەم سەبید ، پەنجەم عولەما
شەشەم جە موسین ، هەفتەم ئومەرا

بەوشەرط ئەو عالم عامیل دین بۆ
ئەو ئامیر حوکمش شەرع موبین بۆ

واییدەین ئەمرش کەرد بە کار شەر
ئەر تەکاھول کە ی نەدارۆ ضەرەر

حورمەت سادات وابەستە ی ذاتەن
باقی هەرچی هەن قەید صیفاتەن

دەرۆیش تۆ وە ی دام دوود دەر دەو
وە ی قەقنەس قەلب ، چیرە ی زەرد دەو

وە ی سەدەمە ی چەر خ کۆھ گوناو
وە ی نار فیراق دوود سیاو

مەقیوودەن قەلبت نە هەر قەبایح
مە کەری ئینشا (٨٧) پەندو نەصایح

ئەر خواھی وەعظت نە عام کۆ ئەئەر
ئەووەڤ تەزکیە ی (٨٨) نەفس ویت بکەر

(٨٧) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسرا بوو (افشا = ئیفشا) . ئیمە ئەو مان
بەلاو هەلە بوو .

(٨٨) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراو (تسکیه) . دیارە مەبەست
(تەزکیه) یە .

جه كردار بهد به دل بهر نهدهم
بنیهر به مینبهر مهوعیظه قهدهم
دهرویش پهی تهسکین دلهی چهزینت
پهیدا کهر دهلیل ، بهیۆ تهسکینت

تمثیل (۸۹)

یهك رۆ نیشتهبی مالیک دینار
پهیدا بی یهك عهد مه گرهوا به زار
عهرض کهر نه حوضوور نهو (ولی الله)
مهولای من ههردهم پییم مه دۆ جهفا
ئه ر تۆ جه سهیید من کهی ئیلتیماس
جه دارو گیرش بهنده کهی خهلاص
شادم کهی به لوظف قهبالهی نازاد
بی شك به نه لطف یهزدان مه بی شاد
وهی طهور دا جهواب نهو صاحب سولووک
بگیره نارام نهی عهد مه ملووک
موجتههید وهقت هوریزا وه پا
خرید کهرد به نهقد یهك عهد سیا
(فی سبیل الله) نهو شیخ ئیرشاد
دهرله حظه نهو عهد خرید کهرد نازاد
سه حهر گهه خیزا (۹۰) شای ئینو دینار
سهیید نهو عهد مه عهد کهرد ئیحضار

(۸۹) واته : نمونه هینانه وه .

(۹۰) له ده سنوو سه کهی (م) دا نووسراوه (خیرا) ، ئیمه نه وه مان به لاره هه له بوو .

فهرماش ئەى فلان داروون يەك رەجا
عەبدت ئازاد كەر (فى سبيل الله)

هەر كەس عەبد وئىش بىكەرۆ ئازاد
ئەو كەس جە مەحشەر مەگىرۆ موراد
دەرلەحظە ئەو مەرد بە خاطر گوشاد
عەبد مەملووكش نەوجا كەرد ئازاد

عەبد مەعهووده (۹۱) كەردن مونادى
سپەردن پەنەش خەط ئازادى

هۆرئزا ئەو مەرد شى بە جاگەى وئىش
عەبد پەى تەشەككور شىخ ئاما نە پئىش

عەرض كەرد نە حوضوور شىخ موجدەهيد
چطهور كەردى رام مەرد موعانيد

فهرماش پەى (الله) عەبد كەردم ئازاد
حەق جە وەعظ من تەئىر كەرد ئىجاد

دەروئىش بە تەقوا يەقین بىكەر پاك
ئەوسا بوانە مەوعىظەى ئىدراك

رموزات حضرت لقمان عليه السلام (۹۲)

(حسب الارادة) ى شای (عظیم الشان)

عەبد مەملووك بى حەزرت لوقمان

(۹۱) ئەم (۵) ى (مەعهووده) يە لە زاراوہى گۆرانيدا ، وەك لە عەرەبیدا مەعنای تەئىث ناگەيەنەنى .

(۹۲) واتە : كارە بەتوئىكلەكانى حەزرتى لوقمان سەلامى خواى لى بى .

يهك رۆ ماليكش به لوقمان فه رما
 توخم كونجى پاش تو نه فلان جا
 لوقمان هوريزا پهي نيكنه سهنجى
 توخم جهوش كاشت نه ته نخواي كونجى
 وهقتش حولوول كهرد ، سهييد لوقمان
 پهي گهشت زهرعش لوا به سهيران
 ياوا به مهزرهع به دهوان دهو
 ديش نه جاي كونجى يهك مهزرهعهي جهو
 واتش به لوقمان به لهفظ فهحشا
 من كونجيم واتهن ، تو جهوت پاشا
 مهعلووم بي جه تو وهى طهور خيانهت
 ها بيت موستهحق جهزاي ئيهانهت
 وهى طهور دا جهواب ئهو صاحيب ئيرشاد
 جه وهقت حاصل ، خهرمه ندهي (٩٣) هصاد
 ئيبدن نيازم به طول ئه مهل
 (كلاء) به كونجى مه بو موبه ددهل
 واتش به لوقمان ئهي هرف بي جا
 ماوهري به نوطق ، نه داري هيا
 كهي نه توخم جهو كونجى مه دو بار (٩٤)
 كهي كونجى نه جهو مه نما تو ئه شمار

(٩٣) مه به ستي (خهرمانه ، خهرمان) ه .

(٩٤) بار : بهر .

جهودما لوقمان ستانا فرصه ت
 به مالیک ویش وات هه ی بی مروه ت
 صادر بی جه من جوزئی خیانه ت
 وهی طهور نما نای کوللی ئی هانه ت
 ههم ته حقیقت کرد مه زره عه ی دنیا
 نه گه ندم گه ندم ، نه جه و جه و په یدا
 ئه ممانه زانای فیعل دنیه وی
 مه یۆ به حصا د یه وم ئو خره وی
 تو نه دنیا به ذر به دی مه پاشی
 به ئیکیی ئو خرا ههم نه ته لاشی
 لوقمان مه ولای ویش به شه هد گو فتار
 نادیم که رد ، جه خواب غه فله ت بی بیدار

ایضا

سه یید لوقمان په ری ئیمتیجان
 یه ک گوسفه ندی سپه رد به لوقمان
 واتش ذیبحش کهر ده رله حظه نه ی جا
 که شف کهر جه قوبیح و (۹۵) ئه شرف ئه اعضا
 جه هه ردوو یه ک شیش که باب کهر بریان
 باوهره په رییم ته عجیل به ده وان
 لوقمان که ردش ذیبح حه یوان به چالاک
 ده رله حظه ههم (۹۶) قه لب و زوبانش که رد پاک

-
- (۹۵) ئه بوو فه قی قادر له جیاتی (قوبیح و) بیوتایه (ئه قبه ح و) .
 (۹۶) ئه م (ههم) د نیوه به یته که ی پی له نگ ئه بی .

ههردوو دا نه شيش كهردش به كه باب
بهردش پهي مهولا به تهعجيل و تاب

واتش يه چيشهن ؟ وات دل و زوبان
واتش يانچ چيش ، وهصفش كهر به يان

واتش ههردووشان نه شرف نه عضان
به و شهرط سالم بان جه نه مر جيهان

نه زوبان نه فهحش ، دل نه قهصد بهد
بكه ن ئيجتيناب مهخفوظهن جهسهد

نه گهر كه كس كار سهردا جه ههردوو
ذهليل مه بو كول نه اعضا موو به موو

ههرگا وهی طه ورهن جه به ين نه اعضا
دل و زوبانهن هم زوشت و زيبا

مه ر ئيدهن حيكهت هه ي دهرويش خام
تو ذهليل و خوار جه به ين عهوام

جهودما مهولاي لوقمان به دل شاد
هم تهحسينش كهرد ، هم كهردش نازاد

ايضا

يهك رۆ يهك شهخصي نه روي ههقارهت
به چيهره ي لوقمان كهردش ئيشارهت

نهو به فهراسهت ده رله حظه زانا
جهواب دا بهو مهرد به دانش و را

وات ئەر لەب بزورگك ، نوظقم باریكهن
قهلبم رهوشه نهن ، ئەر پرووم تاریكهن
دهرله حظه ئهو مهرد نادیم بی جه کار
نهو صاحب شوعوور پر بی شهرمه سار

گفتار در ذکاوت حضرت سلیمان علیه السلام (۹۷)

جو بره ئیل به ئه مر خه للاق مه عبوود
پروقه هی ده سوئال سپهرد به داوود

فه رماش به داوود (علیه السلام)

ئه مرش به هی طه ورهن ذات (لاینام)

نه بی سوله یمان ئیحضار کو نه پیش

ره مز سوئالات طه له ب که رو لیش

ئه گهر ئه دا که رد مه عنای له طیفه

قاییله ن نه جاش ئهو بو خه لیفه

حه ضرهت داوود چیه ره که رد رهوشه ن

تا (۹۸) ئه شراف قهوم سازا ئه نجومه ن

جه مع که رد عوله ماو نوقه بای بیلاد

ئیحضار که رد حه ضرهت سوله یمان ده رلاد

که رد شان سوئال جه ده ولت په نا

جه واپ ده ر ، چیشه ن ئه قرب ئه شیا

(۹۷) واته : قسه له باره ی زیره کیی حه زره تی لوقمانه وه .

(۹۸) له ده سنووسه که ی (م) دا له جیاتی بی (با) نووسراوه (تا) . ئیمه ئه وه مان
به هه له داناو به م جو ره مان راست کرده وه .

جهواب دا مهوتنه نه قروب هه رشه‌ی
 جه مهوت مه رحه‌له‌ی عوقبا مه بو پهی
 واتشان چیشه‌ن نه بعد نه‌شیا
 واتش به نه مه‌ل ره‌نج ده‌ی نه‌ی دنیا
 واتشان نه‌حسه‌ن نه‌شیا که‌ر به‌یان
 واتش نه‌و جه‌سه‌د جه‌سیم بو نه‌جان
 په‌رساشان وه‌حشه‌ت نه‌شیا په‌عنی چیش
 واتش نه‌و جیسه‌مه‌ن روخ نه‌مانو تیش
 په‌رساشان نه‌قبه‌ح نه‌شیا نه‌جیهان
 جهواب دا کوفره‌ن جه‌دمای ئیمان
 واتشان دائیم قائیم کیانه‌ن (۹۹)
 جهواب دا هم نه‌رض و هم ئاسمانه‌ن
 په‌رسان موخته‌لیف دائیمی کامه‌ن؟
 واتش شهب و روژ عه‌کش مه‌دامه‌ن
 په‌رسان باغیضان کیانه‌ن به‌هم؟
 وات مه‌وت و حیات باغیضه‌ن هه‌رده‌م
 په‌رسان نه‌و نه‌شیا به‌یان که‌ر مه‌علووم
 نه‌نجام فیعلش قه‌بیجه‌ن مه‌ذمووم؟!
 جهواب دا نه‌و شه‌ی حیدده‌ت مه‌قصووده‌ن
 جه‌لای عوقه‌لا فیعلش مه‌ردووده‌ن
 مه‌سه‌له‌ی هه‌نی عوله‌مای کیبار
 عه‌رض که‌ردن نه‌رووی نه‌و ده‌ولت مه‌دار

(۹۹) واته : کامیانه ؟

ٺاوهردن به نوظق كول موقاوهله
 ٺه گهر تو زاناي مه عناي مه سئهله
 ٺه وسا سه حيجهن خه لافهت تو
 وه ليعه هديي تو مه نما تو شكو
 كام ٺه عضان پاك بي جه ميع ٺه اعضا
 به و جومله ٺه اعضا مه بان موصه ففا
 ٺه گهر ٺه و ٺه اعضا غه ليظ بو گوشاد
 سائير ٺه اعضا مه دو به فه ساد ؟
 واتش ٺه و ٺه اعضا ٺه صل ضه ميرهن
 ههر ٺه اعضا جه ٺه صل ٺه و نه ته غيرهن
 (أَحْسَنْتَ) گويان نه مه جليس خيزا
 ههم كه ردن ته بريك ، ههم (بارك الله)
 نامه ي خه لافهت جومله كه ردن مور
 سپهردن به دهست ٺه و صاحب شوعوور
 عيرهت گر دهرويش جه نوقصانيي ويت
 ٺيكمال ٺاسيب كول ٺاما نه ريت
در تاريخ و خاتمهء كتاب گوید (۱۰۰)
 ٺه ر كه سي جه حال ٺه ي به نده ي ضه عيف
 ٺه ر بي به سائيل ، پيش بدهر ته عريف
 (عبدالقادر) هن ٺيسم و ، ٺه و صافم
 نه زنجيره ي ذنب قه يد ٺينصافم

(۱۰۰) واته : له باره ي ميژووي ته واو بووني ٺه م كتيبوه ٺه لي .

ئەصلم ھەماوەند فیرقە ی چەلە بی
 داروون جە رەسوول جوامیر نەسە بی
 ئیدەن ئیلتیجام جە ئیخوان دین
 قەولم قەبوول کەن بە صیدق و یەقین
 ھەر وەقت وانان مەنظوومە ی ئاداب
 رەوان کەن پەریم (فاتح الکتاب) (۱۰۱)
 ھەم بکەن دوغای نەجاتم جە قەید
 ھەم سەر ئازادی جە ھەر عەمر و زەید
 ھەم دوغای خەیر کەن پە ی عەفوی گو نام
 ھەم نەقصی جە شیعەر نە کەن ئیلتیزام
 ئەگەر بە یان کەم عیجزم بە ئیخلاص
 مەقبوولەن عوزرم جە (کرام الناس)
 ھەر یەن دل نە قەید ظالم دەلیلەن
 چەنی پەژاران چون دەریای نیلەن
 بە عەظیمی ویت عەلیم وەھەب
 عەفو کەر سامیع ، (قاریء الکتاب)
 جە سەنە ی ھەزار و سیصە دو یە کەم
 تەئلیف کیتاب ئاما بە رەقەم
 (ناصرالدین) شا جە و دەم سولطان بی
 تەعمیر کونندە ی مولک ئیران بی
 نگین بەختش تاج کە یان بی
 فەر و ئیقبالش طور پە ی فەرمان بی

(۱۰۱) واتە : سوورەتی فاتیحەم بو بخوینن و خیرە کەیم بو بنیرن .

سولطان (حمید خان) جه قوسطه نطین بی
صاحب صهلابهت ، تهخت و نگین بی
په ی یادگاری ئینشام که رد کیتاب
به آن حیصه مه ند بان یاران و نه جباب
به ر جیسم و به ر جان (سید الانام)
ههزاران دروود و ههزاران سه لام (۱۰۲)

(۱۰۲) له داویننی ئەم به شهی دیوانی فهقی قادره وه ئەم چهند دیره نووسراوه:
(تمت شد کتاب نصائح الحكماء ، باذن الله تعالى ، در جماد الثانی .
میرزا محمد رحیم پسر کدخدا سلیمان سماقلوی . این کتاب نوشتم
از کرکوک برای فقه قادر . یوم یکشنبه تمام کردم) . واته : کتیبی پهندی
حه کیمان به ئیدنی خوا له مانگی جومادای دووهه مدا ته واو بوو . من
که میرزا موحه ممه د ره حیمی کوری کوئخا سلیمانی سماقلوویم ئەم
کتیبه م نووسی به وه بو فهقی قادر . روژی به کشه ممه ته واوم کرد .
مؤریکی فهقی قادرو دوو ئیمزای و چهند به یتیکی فارسیشی له گه لدا
نووسراوه که هیی فهقی قادر خوئی نین و به پیوستان نه زانی
بیان نووسینه وه .

کتیبه عقیده ئیسلام (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستین (۲)

دانای (لم یزل) ، دانای (لم یزل) !
ذات بی‌زہوآں ، دانای (لم یزل) !

(۱) هرچند فہقی قادر خوئی له سہرہ تای ئەم کتیبہ یدا بہ (عقیدہ نامہ) ناوی بردوہ ، ئیمہ بہ پشتیوانیی ہندی بہیتی ناو کتیبہ کہ وامان بہ باشتر زانی (عقیدہ ئیسلام) ی ناو بنیین . بۆ نموونہ بہیتی (۱۳۳) ہمی ئەلی :

ہم بذر تہوفیق حہیی (لا ینام)
باوہروون بہ نہظم عقیدہ ئیسلام

له دوادوایشیدا ئەلی :

مہنظومہی کیتاب عقیدہ ئیسلام
(الحمد لله) یاوا بہ خیتام

(۲) له دەسنووسہ کہی (م) دا لەپیش بیسمیلاوہ ئەم چہند دیرہ فارسی بہ نووسراوہ : « این کتاب عقیدہ نامہ بیان عقیدہ اہل سنت و جماعت میکند ، واقعہء علامتہای در آخر زمان رو دەد ، و ارکان ایمان ، وقوع قیامت و تعریف دوزخ و جنت و شفاعت کبرای حضرت رسالت پناہی . بر اہل اسلام فرض است بر این مسائلہا یقین قائم کند . اگر شك آرند کافر شود ، نعوذ باللہ » .

واتہ : ئەم کتیبی عقیدہ نامہ بہ باسی بیروباوہری ئاینیی ئەہلی سوننہت و جماعت ئەکا لەگەڵ ئەو رووداوانہی لە ئاخر زہماندا رووتەدەن . ہہر وہا باسی بناغہکانی باوہرو ، داہاتنی روژی قیامتو ، باسی دوزخو بہہشتو شہفاعتو تکاکاری پیغمبەر بۆ موسوآمانانی گوناہبار . لەسەر ہموو موسوآمانی پتووستہ بروای بہم شتانہ پتہو بیو ، ئەگەر لییان دوودل بی ، پەنا بہ خوا ، کافر ئەبی .

مونه ززهه جه عهیب ، بی شیرک و مه تهل !
خه للاق و ره ززاق ، بی موزدو به دهل !

جه قودرته تۆن جومله عاله مهین
نیکنتهی مومکینات جه ههر زهین و شهین

جه تۆن ئیدارهی زومرهی ذی حهیات
موسته قیمی ئه رض ، سهبعهی سه ماوات

جه قه هرو لوطفت غهیر نی یه ن مانع
غهیر جه تۆ نه جوزء ، کول ، نی یه ن صنایع

سهبعهی سه ماوات عه رش موعه للا
زه مین و زه مان ، ئه شیاو (ما فیها)

جومله ظوهوورات جه قودرته تۆن
سه راسه ر گه واه عه ظه مه ت تۆن

ههرچی هه ن مه حفووظ له وحه ی عیلم تۆن
ئاسایش کول نه سای حیلیم تۆن

ههرچی هه ن به ئه مر تۆ داران قیام
جومله منه ت بار تۆن نه ههر ئینعام

بار منه ت حه مل عاله مه ن

عالم چون گه ردوون قامه تش خه مه ن

دیده ی دل ئه عمای کونه ذات تۆن

ئه فکر پهره گه نده ی ههر صیفات تۆن

زوبان له نگ و لال حه مدو ته نای تۆن

مومکینات زه پرره ی کوی کیریای تۆن

(دهرويش) تو بى دهر ك ساده ضه ميري

نه داري با حق قوهى ته قيرى

به حق ته فويضه ن جومله نوموورات

بنال نه دهر گاي (قاضي الحاجات)

ته ناي حه مد حق باوهر به نه نجام

ههر چه ند ته ناي ذات نه دارو خيتام

عرض حال مؤلف الكتاب بروضه معطره نبوت پناهي (۳)

به ره موضه ي نه طهر خواجاي كائينات

(اكمل السلام ، افضل الصلاة)

به و پايه ي سه رير سه رخيطة ي (لولاك)

شه هه نشاي نه وره نك (و ما ارسلناك)

به و هه وده ج نشين تو ي (قاب قوسين)

مه لجه گاي عالم جه ههر زهين و شهين

ته عظيم عوظمات دارو نيه ايهت

مه نده نان ههيران جه دهرياي خه جلهت (۴)

نه فس نه ماره م نه جورم و خه طا

سهردان سه ده مهش به جاي ئينتياها

(۳) واته : عهرزو حال و سكالاي دانهري نه م كتيب به بو خزمه تي باخچه ي

خوشبو ي پيغه مبه ر (د.خ) . مه به ستي له باخچه كه گل كوي پيروزي
پيغه مبه ره .

(۴) واته : من له دهرياي خه جاله تي و رووزه رديدا سه رسام ماوم ، چونكه

كه بمه وئ ستايشي سيفه ته به رزه كانت بكه م ، توانا كه م تا په ر ني يه و
له راده يه كا نه وه ستي ، كه چي گه وره يبي سيفه ته گه وره كاني تو دو ايبي
نايهت .

کهردم ئیرتیکاب نه ههر نه واهی
 فیعلم نه ئیحسان نه کهرد ناگاهی
 ئەمما من جه باب مه رحه مهت مه ظهه
 جه سارهت ئیدهن جهی عه بد ئەحقه
 زومرهی نیازمه ند جه زوشت و زییا
 کهس نه بیهن مه ئیووس عه ته بهی (۵) عه طا
 به و ئاه چه سرت سینهی پر مه لال
 نه دست خه جلهت داروون عه رض حال
 عه رضه ی نیازم جه و باب عوظما
 ئیدهن جه ده رگای ریسالهت په نا
 چون رۆح ئەقدهس تووم که ردهن په نا
 په نام دان به وه عد شه فاعه ی کوبرا
 جه سه حرای مه حشه ر من مه کهر نیسیان
 بدهر نه جاتم جهی به حر عیسیان
 (دهرویش) به ده رگات که ردهن ده خالهت
 عه طا کهر نه جات نه ههر ذه لالهت (۶)
 ته قدیم عه رضم به و لامیعه ی نوور
 داروون ته مه نا جه (رب الغفور)

-
- (۵) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (عظبهء) و له ده سنووسه کهی (ح) یشدا نووسراوه (عظمهء) ..
- (۶) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (ضاللت) . پیشتریش ئەم جووره هه لانهی ئەم ده سنووسه مان بهرچاو کهوت .

در ذم دنیا گوید (۷)

دهرویش تو نه ظولم دنیا بکه ر داد
نه بی وه فاییش وه پا که ر فه ریاد

ته حقیقه ن جه تو کرده ی^(۸) نه حوالش
په ی چیش غه ریقی تو نه خه یالش ؟

ظاهیرش به هار ، به طنش تابستان
لوطنش پایزو قه هرش زمستان

مه هتاب چیره ش نه تو ی ده یجوورهن
ضوحای ویصالش هه وای کافوورهن

مه راقه ن به هه شت وه صلش نه عالم
عالم نه وه صلش یاسه ن چون ئادم

هه ر که س به وه صلش چیره که رد خه ندان
نه وحه و گریه شه ن نه عه ین طوفان

مه نجه نیق مه وت به خشا به خه لیل
ئه ییووبان به کرم مه مات که رد ذه لیل

په ششه ی ئه جه لش به خشا به نه مروود
به رباد که رد شاهیی چه ند عادو ته موود

(۷) واته : له باسی خراپی دنیا دا ئه لی .

(۸) له ده سنووسه که ی (م) دا ئه م وشه یه به م جووره نووسراوه (کردی) . بو
(کرده ی) و بو (گردی) واته (هه موو) یش ده ست ئه دا ، به لام ئیمه لامان وایه
راسته که ی (کرده و) ه .

کۆھ که یوو مەرز (۹) ، لوهراسب (۱۰) ، دارا (۱۱)
وینە ی مە نوو چەھر (۱۲) ، کە ی (۱۳) کەرد بە سارا

جو مجومە ی کە لله ی کە یان کەرد بە خاک
بە تال کەرد کیسرا و پە شە نگ و (۱۴) ضە ححاک (۱۵)

کام گوشتاسب (۱۶) بی تەخت نە بی چون بە هە مە ن (۱۷)
کام روستە م (۱۸) نە چاھ شوغال نە بی بە ن ؟!

چە ند ئە سفە ندیار (۱۹) چون شای کە یقوباد (۲۰)
تەختشان چون شای نە و ذەر (۲۱) دا وە باد

(۹) کە یوو مەرز ، کە یوو مە رت : یە کە مین پادشای بنە مائە ی پیشدادی لە
زنجیرە شاکانی ئیران . سی سالی پادشایی کردوو و پاش خۆ ی هۆشەنگی
کوری سیامە کی کوری جیی گرتوو تە وە .

(۱۰) یە کیکە لە پادشاکانی بنە مائە ی کە یانی . پاش کە یخوسرە و بوە بە پادشا .

(۱۱) دوا پادشای بنە مائە ی هە خامنشی لە ئیران . دوا ی بە زینی لە شەری
ئە سکه ندەری مە کدۆنیدا لای هە ولیر ، لە سالی ۳۳۰ ی پ . زدا لە نزیک
دامغاندا کوژرا .

(۱۲) حە و تە مین پادشای بنە مائە ی پیشدادی .

(۱۳) پادشای پادشایان ، ناوی هیچ شایە کی ئیران بە تە نها (کە ی) نە بوە ،
بە لکو (کە ی) پیشگری ناوی چە ند شایە وە ک (کە ی کاوس) و (کە یقوباد) و
(کە یخوسرە) و . . تاد .

(۱۴) پە شە نگ : باوکی ئە فراسیایی پادشای تووران .

(۱۵) پانزە هە مین پادشای بنە مائە ی پیشدادی . سەرگوزەشتی بە باسی
شۆرشی کاوہی ئاسنگەرە وە بە ندە .

(۱۶) پینجە مین پادشای بنە مائە ی کە یانی .

(۱۷) کوری ئە سفە ندیار ، یە کیک بوە لە پادشایانی بنە مائە ی کە یانی .

(۱۸) کوری زال و مە شهور بە تە هە متە ن ، قارەمانی ناوداری ئیران .

(۱۹) کوری گوشتاسب ، یە کیکە لە پادشایانی بنە مائە ی کە یانی .

(۲۰) یە کە مین پادشای بنە مائە ی کە یانی .

(۲۱) کوری مە نوو چەر . یە کیکە لە پادشایانی بنە مائە ی پیشدادی .

جام چەند جەمشید (۲۲) جەم کەرد خاکستەر
 شکەست شیشەیی شەمع شاهیی ئەسکەندەر (۲۳)
 چەند مووسا (۲۴) نە طور (۲۵) حەیات تەفریق کەرد
 فیرعە و نان (۲۶) نە بەحر ذیللەت غەریق کەرد
 گەنج چەند قاروون (۲۷) فرۆبەرد بە خاک
 مەسیح یاونا بە چەرخ ئەفلاک (۲۸)
 ئاسیاب بەخت کام ئەفراسیاب (۲۹)
 نە بازیچەیی دەهر غەرق نەبی بە ئاب ؟
 سا کام قەهرمان چون بەهرام گۆر (۳۰)
 خا و نە کەرد نە تۆی ئەلجەد سەرای گۆر ؟
 چەندین پەهلەوان پڕ زۆرو سامدار
 وینەیی فەرمانەرز (۳۱) مات بین نە سەر دار

- (۲۲) کۆری طەهموورث ، چوارەمین پادشای بنەمالەیی پیشدادی .
 (۲۳) کۆری فیلیپی مەکدۆنی کە لە یۆنانەووە هات و بەشیتکی زۆری رۆژەلاتی
 نزیك و ناوەراستی داگیرکردو لە شەڕیکی گەورەدا لە نزیکی هەولیر
 دارای شای ئیرانی بەزاند .
 (۲۴) پیغمبەری بەناوبانگی بەنی ئیسرائیل .
 (۲۵) شاخیکە لە سینا ، خوا لەوێ قسەیی لەگەڵ حەزرەتی مووسا کردووە .
 (۲۶) فیرعەون : لەقەبی پادشایانی کۆنی میسر بوە .
 (۲۷) بە عەرەبی کراوی وشەیی (کریزۆس) . پادشایەکی دەولەمەندی
 (لیدیایا) بوە .
 (۲۸) ئیشارەتە بو ئایەتی (و ما قتلوه یقینا ، بل رفعه الله الیه . النساء
 ۱۵۷ - ۱۵۸) .
 (۲۹) کۆری پەشەنگ و پادشای تووران ، لە سەردەمی کەیانییەکانی ئیراندا .
 (۳۰) پانزەهەمین پادشای بنەمالەیی ساسانی . بە راوکردنی گۆر واتە کەری
 کیتی بەناوبانگ بوە .
 (۳۱) کۆری رۆستەمی زال .

زو یانهی (۳۲) ظولمش ئیدریس (۳۳) کهرد فیرار
نه بی زه که ریاش (۳۴) شهق کهرد به مشار

چه ند داوود (۳۵) بی صهوت نه غمهی زه بوور (۳۶) کهرد
چه ند سوله یمانش (۳۷) چون موور بی زوور کهرد

یه نه و غه دداره ن ئیره ج (۳۸) کهرد مه غدوور
گوم بی نه صه حراش سوپای سهلم و (۳۹) توور (۴۰)

ذیح سیاوه حش (۴۱) باوه ران به یاد
هه نی دل به مه یل دنیا مه که ن شاد

(۳۲) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (زبانهء) به لام مه عنا نادا به ده سته وه .
ئیمه به (زو یانهی) مان راست کرده وه واته : له مائی . . ، نه خوازه لا
که (ئیدریس) یش - که باس باسی نه وه - به دنیا دا گه راوه و ، رسته که ش
له (کهرد فیرار) دا ته واو نه بی .

(۳۳) یه کیکه له پیغه مبه ره پیشینه کان ، به دنیای نه و رۆژهدا گه راوه .
(۳۴) پیغه مبه ری به ناوبانگی به نی ئیسرائیل که له قورۆلی داریکا بوو سته مکاران
به مشار دوو که رتیان کرد .

(۳۵) یه کیکه له پیغه مبه ره ده سه لاتداره کانی به نی ئیسرائیل . به دروست کردنی
زری و کهل و په لی ئاسنین به ناوبانگ بوه .

(۳۶) نه و کتیبهی خوا بو حه زره تی داوودی ناردوه .

(۳۷) یه کیکه تره له پیغه مبه ره به ناوبانگه کانی به نی ئیسرائیل .

(۳۸) کوری فه ره یدوون ، یه کیکه له پادشایانی بنه ماله ی پیشدادی .

(۳۹) کوری گه وره ی فه ره یدوونی پادشای پیشدادی ، فه رمانه وای رۆم و
خاوه .

(۴۰) برای سهلم و پادشای تووران .

(۴۱) یاخود سیاوش ، کوری که یکاوس و باوکی که یخوسره و . یه کیکه له
پادشایانی ئیرانی کۆن . به فه رمانی نه فراسیاب کوژرا .

ده‌ماوه‌ند ده‌ر مات که‌رد که‌یخوسره‌و (۴۲)
 طووشش (۴۳) ئەسیر که‌رد ، شیده (۴۴) که‌رد نه‌خه‌و
 سه‌یر که‌ن نه‌ ئەفکار زه‌مانه‌ی ئەفسوون
 کام به‌خته‌نه‌صره‌ش (۴۵) نه‌که‌رد واژه‌گوون
 به‌هه‌شت وه‌صلش مه‌راق که‌رد شه‌دداد (۴۶)
 مه‌وت مه‌راق که‌رد نه‌ قاپیی موراد
 هه‌ر ئەو غه‌دداره‌ن چه‌رخ ئەطله‌س گوون
 کووس جه‌ کاوس (۴۷) سه‌ند ، تاج نه‌ فه‌ره‌یدوون (۴۸)
 عه‌دل نه‌وشیروان کیسه‌وی نه‌ژاد
 دانه‌ی خه‌رمه‌نه‌ی شاهیش (۴۹) دا وه‌ باد
 چه‌ند شاه‌ چون هورمز (۵۰) با تاج و ئەفسه‌ر
 وینه‌ی قه‌وم لووط (۵۱) نه‌ ته‌خت که‌رد زه‌به‌ر

-
- (۴۲) کوری سیاوش و پادشای سیه‌می بنه‌ماله‌ی که‌یانی .
 (۴۳) کوری نه‌وذر ، پاله‌وانی ناوداری ئیران له‌ چه‌رخیی که‌یک‌اوس و
 که‌یخوسره‌ودا .
 (۴۴) کوری ئەفراسیابی پادشای تووران .
 (۴۵) پادشای کلدانی له‌ (۶۰۵)ه‌وه تا (۵۶۲)ی به‌ر له‌ زایین ، داگیرکه‌ری
 ئوورشه‌لیم و تیکده‌ری ده‌وله‌تی جووله‌که .
 (۴۶) پادشای ولاتی عادو دروستکه‌ری شاری ئیره‌م .
 (۴۷) دووه‌مین پادشای زنجیره‌ی که‌یانی .
 (۴۸) شه‌شه‌مین پادشای زنجیره‌ی پیشدادی ، کوری ئاتبین و له‌ وه‌چه‌ی
 طه‌موورث .
 (۴۹) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا به‌ هه‌له‌ نووسراوه (شاهش) .
 (۵۰) له‌ بنه‌ماله‌ی ساسانیدا چوار پادشای هورمز ناو بوه .
 (۵۱) یه‌کیکه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ران ، به‌هۆی گوناهباری‌یه‌وه‌ خوا غه‌زه‌بی له‌ هۆزه‌که‌ی
 گرت و شاره‌که‌یانی زیرو زه‌به‌ر کرد .

خوسره وان (۵۲) نه به زم شیرین (۵۳) مه غروور که رد
 به شیرۆی (۵۴) نه جهل یهك یهك مه قهوور که رد
 چند حاتم (۵۵) به زۆر بازووی په هلهوی
 جه وانسه ردیشان نه عام که رد ته هی
 چند نه وفهل چون قهیس به لهیل مه جنوون که رد
 چند کوهکن (۵۶) گولگون پای بیستوون که رد
 مه دینهی عولووم خه تم نه نییا
 نه قل مه کان که رد پهی (کأس الوفا) (۵۷)
 لهف که رد عه دالهت عومر عومه ری
 بی (ذوالفقار) (۵۸) که رد بازووی حهیده ری
 هر نه و نه ژده هان عه جووزهی فیتهن
 مه سمووم که رد صیددیق و ئیمام حه سهن (۵۹)
 تو نه و ظالمی ، هه ی یه زید شووم !
 نه که رب و به لات (۶۰) حوسهین بی مه ظلووم

-
- (۵۲) خوسره وی په روئیز .
 (۵۳) شیرینی نه رمه ن .
 (۵۴) شیرۆ کوری خوسره و که حهزی له شیرینی باوه ژنی کردو باوکی خووی
 کوشت تا شیرین داگیربکات .
 (۵۵) حاتم می تهی ، به دهسو و دههندهی به ناوبانگ .
 (۵۶) فه رهاد .
 (۵۷) پیاله ی شه رابی مهرگ .
 (۵۸) شمشیره که ی حه زره تی عه لی .
 (۵۹) ئیشاره ته بو نه وه که گوایه حه زره تی نه بو و به کر به ناسۆری زاری ماره که ی
 نه شکه وتی ته ور مردوه ، که له شه وی کوچ کردنیا له گه ل پیغه مبه ر له
 نه شکه وته که دا پیوه ی دا .
 (۶۰) گوایه وشه ی (که ربه لا) له (که رب) و (به لا) وه رگیراوه .

کیت نه کهرد هیلاک به شیرپه نجهی مهوت
مهوت ذی حیات کیت ناوهرد نه صهوت

چه ند مهرووی نازک قهصر بلووری
مهستوور بین نه خاک سیای دهیجووری
نهی دیوجامهی دههر صهییاد گهردوون
به تیر قهدهر یاران کهرد نگوون

خاتیمهی کام عهیش سهر نه دا به شین
کئی بی سه ننگ سهرد نه کهرد وه بالین

دهرویش تو نه خوب دنیا نه سیری

وهی طهور موقه ییه د دام تهزویری

تو با پدهرکوش (۶۱) ویت کهردی سازش

(دائم الاوقات) مه کیشای نازش

گهرم بی مه یلت بهی دنیای پر شور
غافل بیت نه (کل مختال فخور) (۶۲)

نه زانای ههر کهس پیش کهرد ئیف تیخار
به ئاخر چون تو ذهلیل مه بو ، خوار

ها ئیسته جه تو داروون ئیلتیماس

هه نی مه کهر مه یل مهرووی به دئه ساس

نادیم بهر نه فیعل ماضی هه ی شهقی !

ته علیم کهر کرده ی مهرد موتهقی

(۶۱) مه بهست له (پدهرکوش) چهرخی گهردوونه .

(۶۲) ئیشاره ته بو ئایه تی (ان الله لا یحب کل مختال فخور . لقمان ۱۹) .

له ده سنووسه که ی (م) دا له جیاتیی (مختال) به هه له نووسراوه (فخار) .

ئامان جه ره سوول حەدیت به ئەقوال
(لاتسبو الدهر انتم يا رجال !) (٦٣)

جه دەمم دنیا هەنی مەنیهەر گام
خەتم سوخەن کەر باقی (والسلام)

شکایت مؤلف از دست پیری (٦٤)

های دەرویش کەردی خەیلی حیکایەت
لادی جه پیری بکەر شیکایەت

حەق جیرانیش مەدارە بە چەم
کەردە ی کارانش باوەر بە رەقەم

پیری ویش کەم کەم بە من دا نیشان
بە تەفرە ی ئەمەل ئوخرام کەرد نیسیان

ها وەقتی زانام سوار بی نە دۆش
عەیش شە بائیم کەردم فەرەمۆش

نە دائیرە ی چەرخ تەفرە ی هەوایی
سفید کەرد سکه ی موشک خەطایی

هەوای بە نەفشە ی فەرەم کافوور کەرد

باهووی پە هەلەویم چون موور بی زوور کەرد

(٦٣) حەدیتە کە بە زمانی پێغەمبەرەووە گێڕاوە تەووە (لا تسبوا الدهر) هیه واتە : جنیو بە گەردوون مەدەن . ئەمەش لە بەرئەووە یە کە گەردوون بە دروستکەری دنیاو رووداوە کانی دنیا دانراوە و بەو پێیە جنیویان داوە تی ، جا لە بەرئەووە کە دروستکەری دنیاو رووداوە کانی دنیا خوایه ، جنیووە کە بە شیوە یە کە بۆ خوا ئە گەریتەووە . نووسینەووە ی تیکستە عەرەبی یە کە لە دەسنووسە کە ی (م) دا کۆمە ئێ هەلە ی تیا بوو .

(٦٤) واتە : شکاتی دانەری ئەم کتیبە لە دەست پیری .

به گاز میجنهت قووهی زۆرداری
 بی بهها بهردش سی و دوو مرواری (٦٥)
 وینهی بهخته نه صر بی سووچ و گونا
 گوشم نه طرهش که رد ، بینام نایینا
 هه ضم مه عیده ، سه رمایه ی قووهت
 هه وای شه بابی و خه زانه ی شه هوهت
 به قووهی جه بری بهردش به تاراج
 ئیسته به هه ر چوار مه نده نان موحتاج
 به لغم و کوکه ، بی صه بری و نیسیان
 هه ر چوار به یه کبار پییم که رده ن ئیحسان
 گویا نه لطافش به من نمانان
 عیجزش عطا که رد ، خام ستانان
 وهی طه وره ن نه خذو عه طاش نه کارم
 عه صاش عطا که رد ، به رد ئیعتیارم
 سه یر که ن چ لوطفی به من مه نمانۆ
 دهر د پشت به خشان ، خوونم مه ستانۆ
 که م که م لاغیر که رد جه سته ی نه ندامم
 ستانان نه دل دهر پراکه ی فامم
 بی به یع و خرید ، زهر ع و ته رازوو
 نه خذش که رد قووهت جه زانو و بازوو (٦٦)

(٦٥) مه بهستی له سی و دوو دانه ی دهمیه تی .

(٦٦) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (بازوو جه زانوو) . ئیمه نه وه مان به لاره هه له بوو .

نه تابشت بار ظولمش هەر زه مان
 تیر قامه تم خه مه ن چون که مان
 ستانان ره ونه ق ره نگ و رو خسارم
 ئیسته جه عه یال ویم شهرمه سارم
 نه جهل نه کووزهی جهستهی پر چه زین
 چون گورگ نه به ره ی جان گرتنه (٦٧) که مین
 دل نه ئیداره ی تن بی یه ن مه ئیوروس
 هەر شه و نه شینه ن به ناله ی نه فسووس
 سه ده مه ی پیری پییم که رده ن ریش خه ن
 جه لای خاتوونان من که رده ن وه پهن
 جه لای مه هروان ئیدهن گفتو گو و
 تهك (٦٨) تیر نه جه رگ بو ، نهك پیر نه په هلو و
 نه ر که روون سه فهر چه شمه ی قه ده مگا
 ده بده به ی ده هوئل دل مه دو صه دا
 چون بای مو خالیف هه ناسه م هەر سو
 مه یو نه مه قام وه ی وه ی و رو رو
 جوانیم جه نه و نه ر که رد ئیعا ده
 شهرته ن حال ویم که روون ئیفاده

(٦٧) له ده سنووسه که ی (م) دا به (کردن = کرده ن) نووسراوه . هوی
 هه له که رینووسی کون و نه شاره زایی له مه خره جی پیته کانه ، چونکه
 (ك) و (گ) وهك یهك نووسراون و (ت) و (د) یش مه خره جیان له یه که وه نزیکه .
 (٦٨) له ده سنووسه که ی (م) دا به ئوسوولی رینووسی کون (تك) و له
 ده سنووسه که ی (ح) دا (دك) ه .

عهرضه‌ی شه‌رح ده‌رد جه لاش که‌م ته‌قدیم
بده‌م نه ته‌حریر هه‌رچی که‌رده‌ن پی‌م
به‌ل‌ئه‌و جه‌وانمه‌رد به‌ضه‌رب شمشیر
بستانۆ‌ه‌قم نه‌و جه‌للاد پیر

وه‌ر نه‌ه‌سه‌ره‌تان ده‌رد کۆ‌نه‌و نۆ
یه‌ک‌یه‌ک مه‌سپاروون به‌خاک گ‌لکۆ

دریغ جوانی ئیفتیخارم بی
جوانی جبه‌ی ئیعتیارم بی

هه‌رتا جوان بی‌م دنیا‌م به‌کام بی
نه‌خه‌یمه‌ی عوشره‌ت عه‌یشم مه‌دام بی

زیاد بی‌قه‌درم جه‌لای خاتوونان
هه‌ریه‌ک به‌ته‌رزئی ویش مه‌دان نیشان

جه‌وساوه‌ پیریم ئامان به‌ئه‌ساس
چون ئاهوو جه‌شیر جیم مه‌که‌ن هه‌راس
ده‌رویش! چون مادده‌ت یاوان به‌ی‌را‌ده
هه‌نی تۆشه‌ی‌را بکه‌ر ئاماده

جوانیت ویه‌رد، پیریت که‌فت نه‌پیش
جه‌دمای پیری مه‌رگه‌ن هه‌ی‌ده‌رویش!
پیری که‌رده‌ن سست ره‌گت نه‌ئه‌عضا
تۆ‌هه‌م سست که‌ر مه‌یل نه‌حوبب دنیا
نه‌ی‌ده‌مدا نه‌ده‌ست پیری زه‌بوونی
بنال نه‌ده‌رگای ذات بیچوونی

ئومىدەن دوغاي پيران ذليل
مهقبوولەن جه باب شههه نشاي جهليل
هاي دەر وئيش ! بگير قاپيى ئەكبەرى
ئەلبەت جه دەر وون مهبوؤ ئەئەرى

مناجات مؤلف بدرگاہ قاضي الحاجات (٦٩)

(يا عظيم العفو عميم الاحسان) !
يا گونهه ئامورز عاصي و موذنيان !
يا خيلقهت نوماي عهدهم به ظوهوور !
يا هيدايهت بهخش جه ظولمهت به نور !
يا ناراستهى بهزم غهوغاي دوو جيهان !
يا دهههندهى رزق بئى سههوو نيسيان !
يا رحمة بئى پهي ، مهعهدهلهت پهنا !
عهقوم كهر به لوظف وئيت نه هر خهطا
نه رووسيايى داروون خهجالهت
غهرقم نه گهرداب دهرىاي ضهلالهت
غهير جه قاپيى توؤ نى يهن پهناهم
سكهم سفيدەن ، صهد رووسياهم
چون توؤ فهريادرهس به كئى بهروون داد
كئى ههن غهير جه توؤ (بصير العباد) (٧٠)

(٦٩) واته : پارانهوهى دانهرى ئەم كتيبه له دەرگاي ئەو خوايهى كه
جئى بهجئى كهرى رازو نيازي خهلكه .
(٧٠) لامانوايه راستهكهى (بصير بالعباد) بئى ، چونكه له قورئاندا بهم صيفهيه
هاتووه .

نیران گونام دوودش نه عامهن
 عالهم موغتهریف گوناو خهطامهن
 مهر به لوظف ویت سه تر کهی گونام
 وهر نه جه دارهین شهرمه ندهو (۷۱) ریسوام
 یه قینهن جه لای به ندهی پر تاوان
 قه طرهن گونا هم جه ده ریای غوفران
 ته و فیک عطا کهر قه دیم موطله ق
 هه نی ته و به بو جه کرده ی سه به ق
 عه فوم کهر یا ره ب ، ئیحسان کهر ته و فیک
 (بالکل) صیفه تم جه شهر کهر ته فریق
 شاکیر کهر قه لبم به لوظف و ئیحسان
 یه قین قایم کهر به نور ئیمان
 زوبان به نه سمای ذاتی ذاکیر کهر
 عه نیم به ره حمه ت ویت موته ظیر کهر
 نه فکارم به یاد نه نات مه سروور کهر
 قه صدم به ته حصیل ره ضات مه ئموور کهر
 به نه لطاف ویت ذات صه بو وحی
 عطا کهر به ی عه بد ته و به ی نه صو وحی
 عومرم به ته و به باوهر به خیتام
 ئیبلیس به ئیمان نه بو شاد کام
 به شق موحه ممه د شه هه نشای له و لاک
 قه بوول کهی دو عای به ندهی بی ئیدراک

(۷۱) له ده سنوو سه کهی (م) دا (شرمنهء = شهرمه نهی) نووسراوه .

هه م بدەر ته و فیک چه یی لایه نام
باوه روون به نه ظم (عه قیده ی ئیسلام)

چون مودده ی چه پسم یاوا به سئ ساآ
لازم که رد په یدا که روون ئیشتیغال (۷۲)

ته صدیقهن مه فهوروم فه رمان فورقان
ظه لووم و چه هورول عه جووله ن ئینسان (۷۳)

بی کاروبار بین ئینسان چه دنیا
به دهر د که دهر مه بان موبته لا

هه م مه شغوولیی ناس نه دارۆ ضهره ر
به و شهرط چه زهر کۆ نه ئوموور شهر

ده رویش عه قیده ی ئیسلام که ر به یان
نافیعهن خه یلی پهری سامیعان

فه رضهن عه قیده چه نه هل ئیسلام
ته علیم که ن شرووط ئه رکانش ته مام
هه رکه س به صیدقش باوه روۆ گومان
ئه سه حه ش ئیده ن مه بوۆ بی ئیمان

په ناهم به تۆن ذات موسته عان
ئیسیتیعانه م که ر چه سه هوو نیسیان

(۷۲) ئەم بەیتە وائەگەینەنچ که فه قی قادر به بهندی له ۱۳۰۰ ی هیجریدا دەستی

داوه ته شیعر نووسین و ئەم (عه قیده ی ئیسلام) ه یه که م به ره مه میه تی .

(۷۳) ئیشاره ته بوۆ ئایه تی (انا عرضنا الامانة علی السموات والارض والجبال ،

فابین ان یحملنها واشفقن منها ، وحملها الانسان ، انه کان ظلوما جهولا .

الاحزاب ۷۳) و ئایه تی (ویدع الانسان بالشر دعاءه بالخیر وکان الانسان

عجولا . الاسراء ۱۲) .

شو کرم به نه لطف حهیی (لا ینام)
هم بهر موحه ممد (علیه السلام)

مقدمه عقیده در جواب و سؤال (۷۴)

نهر چه نسل تو بکه ران سوئال
بدهر جه و ابش به بی قیل و قال
جه و ابدهر نه سلم په یدان جه نادم
نادهم هم جه خاک نامان به ره قه م
نهر که ردن سوئال جه و اب کهر ته قدیم
به یان کهر دهلیل جه نایه ی قه دیم
بو انه په ریش نایه ی ئیستی عجال
« نحن خلقنا آدم من صلصال (۷۵) »
نهر که ردن سوئال دین تو کامه ن ؟
جه و ابدهر : دینم دین ئیسلامه ن
نهر که ردن سوئال مه ر چی شه ن دهلیل ؟
بو انه په ریش نایه ت به ته عجیل
به نایه ی قه دیم جه و ابدهر ته مام
« ان الدین عند الله الاسلام » (۷۶)
نهر سوئال که ردش : ئیسلام چه مه عنا ؟
مه عناش سه راسه ر به ی طهور کهر نه دا :

-
- (۷۴) واته : پیشه کیی عه قیده به وینه ی پرسیار و وه لام .
(۷۵) ئیشاره ته بو نایه تی (ولقد خلقنا الانسان من صلصال من حمأ مسنون .
الحجر ۲۹) . له ده سنو و سه که ی (م) دا و شه ی (آدم) به (ال التعریف) ه وه
بوو .
(۷۶) نه مه ش نایه تی کی قورئانی پیروژه (آل عمران ۲۰) .

ئىسلام ئەو كەسەن جە ھەر خەيرو شەر
ئەمرش مەعرووف بۆ ھەزەر (۷۷) جە مونكەر

ئەر كەردن سوئال جە مەعنای ئیمان
تۆ مەعنای ئیمان وەى طەور كەر بەيان

جەواب دەر مەعنای ئیمان ئەى رەفيق
بە زوبان ئيقرار بە دل كەى تەصديق

ئەر كەردن سوئال ئیمان كەسبى يەن (۷۸)
يا زادەى خەلقى و نە جيبىللى يەن ؟

جەواب دەر : ئیمان دوو نەوعەن جىسبى (۷۹)

يە كى جيبىللى ، يە كىشان كەسبى

جيبىللى ئىدەن جە يەوم (أَلَسْتُ)

جە (قالوا بلى) ئاوەردىم بە دەست (۸۰)

كەسبىشان ئىدەن جە حال ھەيات

قايم كەيم يەقین بە چەند كەلىمات

(۷۷) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (خطر) . دياره ھەلەيه .

(۷۸) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (حسبين = جىسبى يەن) ، بەلام
ئاشكرایە ھەلەيه ھەرچەند وشەى (جىسبى) لە بەيتى پاشەوہ شادا
دووبارە ئەبىتەوہ .

(۷۹) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (حسبى) ، بەلام ھەرچۆنى بى
لەم شوپنەدا مەعنا نادات .

(۸۰) ئەم دابەش كەردنى ئیمانە بۆ (جبللى = جيبىللى) و (كسبى = كەسبى)
لە گەل عىلمى ئو صوولى دىندا ناكە و پتەيهك ، چونكە ئیمان لە راستىدا
باوہرەو باوہرەيش كەسبى يە چونكە ئەسبابەكانى كەسبين ، ئىتر ئىمە
ھەقمان بەسەر ئەوہوہ نى يە كە لە عىلمى خوادا رابووردوہ .

(الست) و (قالوا بلى) ئىشارەتن بۆ ئايەتى (و اذ اخذ ربك من بنى
آدم من ظهورهم ذريتهم و اشهدهم على انفسهم الست بربكم ، قالوا :
بلى شهدنا ان تقولوا يوم القيمة انا كنا عن هذا غافلين . الاعراف ۱۷۲) .

ئەر كەردن سوئال ئوممەت كىيى تۆ
 بدەر جەوابش بىي شەرم و شكۆ
 من عەبد خودام ، ئوممەت رەسوول
 ئەمرشان بە دل و جان كەردم قەبوول
 يەنى (محمد) (آخر الزمان)
 چون ئەوون رەسوول زومرەى ئىنس و جان
 ئەگەر سوئال كەن : رەسوول يەنى چىش !
 مەبۆ جەوابش حاضر كەى نە پىش ••
 جەوابدەر : رەسوول مەئموورەن جە حەق
 ئەركان ئەحكام دىن كۆ موصەدەق
 هەم وىش ئەدا كۆ ئوموور ئەحكام
 هەم حوكمش تەبليغ بىكەرۆ نە عام
 ئەر جە عەقىدەى ئەحكام مەذەب
 كەردشان جە تۆ جەوابش طەلب
 جەواب دەر نە قەول وىم مەصەررەتم (۸۱)
 نە ئەهل سوننەت هەم جەماعەتم
 ئەگەر جە مەعناش كەردشان سوئال
 تۆ نە جەوابش هېچ مەبەر مەلال
 حەضرەت رەسوول ، ئەصحاب كىرام
 بە چەقىدە كۆل كەردن قىام

(۸۱) گوايه مەبەستى (ئىصرارم) ه ، واتە : سوورم لەسەر ئەوہ كە لە ئەھلى سوننەت و جەماعەتم وەك لە نيوہ بەيتى پاشەوہدا ئەلئى .

قهول و فيعلشان جه لام ته صديقه ن
به و ئيعتيقاده به قين ته طبيقه ن

ئه گهر سوئال كه ن نه ئيجراي ئه حكام
مه ذهه بت كامه ن ؟ به يان كه ر ته مام

چه نده ن مه ذاهيب عه قيدهي ئيسلام
ئيسم و ره سمشان باوهر به خيتام

جه و ابدهر : ئيمام مه ذاهيب چوارهن
ههر كهس نه ته قليد ههر كام موختاره ن

ئه ووه ل شافيعي صيدق صه حيفه
ماليكي و حه نبه ل ، ئه بو و حه نيفه

ئه بو و حه نيفه عيلمش موحيطه ن
ههم ئيسمش نو عمان ئينو ثابته ن

ماليكي ماليك ئينو ئه نه سه ن

مه ذهه بش مه ربو و ط ئايه ت و نه صصه ن (٨٢)

حه نبه لي ئه حمه د بابوش حه نبه له ن
واريع و زاهيد عيلمش ئه كمه له ن

من نه ههر چه هار كه ردم موته خه ب
قه بو و لم كه رده ن شافيعي مه ذهه ب

مه سه له ش مه خره ج ئايه و حه ديته ن
ئيسمش موحه ممه د ئيني ئيدريسه ن

(٨٢) له جياتي (ئايه ت و نه صصه ن) له ده سنو و سه كه ي (م) دا (آيه قصصن)
نو و سراوه . ئاشكرايه هه له يه و راسته كه ي ئه مه يه كه ئيمه نو و سيومانه .

ٺه گهر سوئال ڪن جه دهعوای صیفین (٨٣)
قاتل و مهقتوول داران طهرفهین

ڪام صهفش ٺهحق ؟ ڪام صهف موبطيلهن
ڪام طهرف عیصیان ، ڪامین موقبيلهن (٨٤)

جهوابدهر : ههچهند صورهت عهقلی
(ذی الید) هن جه حق حهضرهت عهلی

چون (اولو الامر) هن وهصی بی نهیبی
ههم ٺهعلم جه عیلم لهدوننی و ڪهسبی (٨٥)

(٨٣) له دهسنووسهڪهی (ح) دا عینوانیک بؤ ٺهم پرسیارو وهلامی لهمهري شهري
(صیفین) ه دانراوه ٺهلی : (در سوال و جواب دعواي صیفین گوید)
واته : لهبارهی پرسیارو وهلامی ههراي صیفینهوه ٺهلی .

لهم بهیتهوه تا بهیتی پانزهههم ڪه دوا وشهی (قاتیل و مهقتوول) ه ، له
دهسنووسهڪهی (م) دا له پهراویزی دهوراندهوری لاپهروهوه
نووسراوهتهوهو سهرهتاکهی له بهرابهري عینوانی (مقدمهء عقیده در
جواب و سوال) هوه دهست پچی ٺهکات . هیچ نیشانهیه کیش نییه شوینی
راسته قینهی دیاری بکا ، بهلام له دهسنووسهڪهی (ح) دا لهدواي بابهتی
(تشهد آخر در رکن دوم) هوه دانراوه ڪه هیچ پیوهندیکی پیوه نییه .
ٺیمه پاش وردبوونهوه ٺهم شوینهمان به موناسب دانا بؤی ، چونکه
بهیتهکانی ٺهم شوینه پیوهندیان به خهلافهتهوه ههیهو ، پاش ٺهم ١٥
بهیتهش ١٦ بهیتی تر ههیه هر له پهراویزدا نووسراونهوهو ٺهوانیش
پیوهندیان به خهلافهتهوه ههیهو له دهسنووسهڪهی (ح) دا
نه نووسراونهتهوهو ، ٺیتر دوو بهیت ٺهمینی بؤ باسی (رکن اول عقیده
در تشهد اول) .

(٨٤) وشهی (موبطيلهن) و (موقبيلهن) له دهسنووسهڪهی (م) دا فهوتاون . ٺیمه
لهبهر دهسنووسهڪهی (ح) نووسیماننهوه .

(٨٥) ٺهم وشهیهش له دهسنووسهڪهی (م) دا فهوتابوو . ٺیمه به بؤچوونی
خؤمان دامان نا ، چونکه شیوه نووسهڪهی له دهسنووسهڪهی (ح) دا
(رسمی = رهسمی) بوو .

ئەمما تۆ بە ئىد مه كەر ئىعتىبار
 حەدىث نەبى باوەر بە ئىخبار
 واريدەن حەدىث جەو شەھر عولووم
 « مثل اصحابى كمثل النجوم » (۸۶)
 بە ھەر كام ھەر كەس ئەر كەرد ئىقتىدا
 مەبۆ بە مەظھەر طەرىق ھودا
 يەقین قايمەن جە ئوموور كار
 كول موجتەھىدەن (۸۷) ئەصحاب كىيار
 ئەكئەر ئەصحابەن جە ھەردوو طەرەف
 جە قەصد وئشان حەق داران بە كەف
 چون ئەصحاب جە قەصد وئش موجتەھىدەن
 قاتىل مەئجوورو مەقتوول شەھىدەن (۸۸)
 ئەر باچان جە بەین خەصمەين يەك حەقەن
 فىرقەى (۸۹) ئوخراشان سەھو موطلەقەن
 بەى طەور دەر جەواب بەو مەرد عەنيد
 كول موئەججەرن (۹۰) صىنف موجتەھىد

(۸۶) ئىشارەتە بۆ حەدىثى (اصحابى كالنجوم ، بايھم اقتديتم ، اھتديتم) واتە :
 ھاورى يانى من وەك ئەستىرە وان ، شوئىن ھەركاميان بکہون رى
 ئەدۆزنەوہ .

(۸۷) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوہ (مشتەدن = موشتەھىدەن) .

(۸۸) ئىشارەتە بۆ حەدىثى (اذا اجتهد القاضي فاصاب فله اجران ، او اخطا
 فله اجر واحد) واتە : ئەگەر قازى ئىجتىھادى كردو بىرى كردهوہو
 ھەولكى دا راستى بزائى و زائى ، دوو پاداشى ھەيە . ئەگەر بەھەلەشدا
 چوو پاداشىكى ھەيە .

(۸۹) ئەم وشەيەو وشەى (باچان) لە دەسنووسەكەى (م) دا فەوتاون ، ئىمە
 لەبەر دەسنووسەكەى (ح) نووسيماننەوہ .

(۹۰) مەبەستى لە (مەئجوور)ە .

ههركام ئەر به سه هو كهردن ئيجتیهاد
 یهك ئهجرى (۹۱) دارۆ بكه ر ئيعتقاد
 ههركام ئيجتیهاد ئەر كهردن به حق
 دوو میثل ئهجرش (۹۲) بهو عهطان موطلهق
 ئهصهحش ئیده ن جه باب عودوول
 جاشان (۹۳) جینانه ن قاتیل و مهقتوول
 ئەر كهردن سوئال ماددهی خهلافهت :
 جه بهعد رهسوول كئی كهرد ئیمامهت ؟
 جهواب دهر جه بهعد رهسوول به تهحقیق
 كهردش خهلافهت بووبه كر صیددیق
 خهلیفه ی دووهم باوهر به حساب
 (عمر الفاروق) شای (ابن الخطاب)
 جه دمای حهضرهت عومه ر بی گومان
 كهردش خهلافهت حهضرهت عوثمان
 چه هارهم عهلی كهردش ئیمامهت
 په نجه م حهسن بی خه تم خهلافهت
 جه ته ئریخ حوكم هه ر په نج خولهفا
 ئەر كهردن سوئال جهواب كه ر ئه دا

- (۹۱) نیمچه رسته ی (ههركام ئەر) و (یهك ئهجرى) له دهسنووسه كه ی (م) دا
 فهوتاون . ئیمه له بهر دهسنووسه كه ی (ح) نووسیماننه وه . وشه ی
 (ئيجتیهاد) یش لهم دهسنووسه دا به (اشتهاد = ئیشتیهاد) نووسراوه .
- (۹۲) لهم بهیته شدا (ههركام) و (دوو میثل ئهجرش) له دهسنووسه كه ی (م) دا
 فهوتاون ، ئیمه له بهر دهسنووسه كه ی (ح) نووسیماننه وه .
- (۹۳) ههروا وشه ی (ئهصهحش) و (جاشان) لهم بهیته دا له دهسنووسه كه ی
 (م) دا فهوتاون و له بهر دهسنووسه كه ی (ح) نووسیماننه وه .

دهرویش نه جهواب مه کیشه زهحمهت
بهیان کهر ته ئریخ طول خه لافهت (۹۴)

طول خه لافهت بووبه کر صیدیق
دوو سال و سئ ماو ههشت رۆ بی ته حقیق
طول خه لافهت هه ضرهت عومه ر

ده سال و شهش ماو پهنج رۆ بی مه گهر (۹۵)

موددهی خه لافهت خه لیفه ی سئ یه م
جه دوازده سال دوازده رۆ بی که م
موددهی خه لافهت هه ضرهت عه لی
چوار سال و تو ما هیه ک رۆزش که م بی
یاوا به هه سه ن خه تم خه لافهت
شهش ما هو پهنج رۆز که ردش ئیسامهت

(۹۴) لهو بهیتانهی که وهک باسمان کرد ، له پهراویزی ده سنووسه که ی (م) دا
نووسراون ، ته نه ا ئه م بهیته و نو بهیتی دوا بی له دوا دوا بیی ده سنووسه که ی
(م) دا له باسی (جهبری و ئه شعهری) دا دووباره نووسراونه ته وه له گه ل
ئه م عینوانه دا (گفتار در طول خلافت هر پنج خلفا) واته : قسه له باره ی
ماوه ی خه لیفه بیی هه ر پینج خه لیفه که وه ، به لام خه تیکی رهش به سه ر
دیره کاندای کیشراوه ، واته نووسینه وه که هه له یه . و ابزانین له بهر ئه م
دوو هۆیه خه تیان به سه ردا کیشراوه : یه که م – پیوه ندیان به بابه تی
جهبری و ئه شعهری یه وه نی یه . دووه م – زیاده ن و دووباره کراونه ته وه ،
چونکه له پیشه وه له پهراویزدا نووسراون .

ئیمه ئه وه نده مان سوود لی و درگرتن که به رو دوا و وشه کانی ده
بهیته که مان پی راست کردنه وه که له پهراویزه که دا له ناوچوون .
ئه م نیوه بهیته دووه مه له پهراویزه که دا به م جو ره یه که لیسه دا
نووسیومانه ته وه ، که چی له شوینه که ی تر دا به م جو ره یه :

هه ریه کی چند سال که ردن ئیسامهت

(۹۵) ئه م وشه یه له ده سنووسه که ی (م) دا به م جو ره نووسراوه (مکر) ،
له بهر ئه وه ئه گونجی له گه ل (بی) که ی پیشه وه ی (بی مه کر) بی .

حه سەن بی لائیک پوتبە ی خە لافەت
عە جووزە ی دەوران (۹۶) پیش ئەدا ئولفەت

چونکە زەمانە سفله پەرورەن
کە ی راغیب شەخص فەضل و هونەرەن
دەمای سەلپە نەت ذات مە پروو کە
هەنی حوکومەت بی بە تەهلوکە
موددە ی ئیمامەت هەر پەنج خولەفا
سی سأل و هەفت رۆز تەمام کەرد ئەدا (۹۷)
ئەر کەردن سوئال عەقیدە ی ئیسلام
چیشەن ، چطەرەن ؟ باوەر بە خیتام
تۆ نە جەوابش مە بەر دل حەزین
باوەر بە ئەوصاف بە بی بوغض و کین . .

رکن اول عقیدە در تشهد اول (۹۸)

ئەووەل ئیسم ذات باوەر بە خامە
بە یان کەیم ئەرکان عەقیدە نامە
بە تەصدیق دل زوبان گەواھەن
(واجب الوجود) ذات ئەللاھەن (۹۹)

نیشانە ی ذاتش بی نیشانی بەن
مە کانش نە مولک بی مە کانی بەن

-
- (۹۶) لە شوینە باسکراوہ کە ی تری دەسنووسی (م) دا لە جیاتیی (دەوران)
نووسراوہ (گیتی) .
- (۹۷) بە حسابە کە ی فەقی قادر ئە کاتە سی سأل و پینج رۆژ .
- (۹۸) واتە : پایە ی یە کە می باوەر شایە تیمانی یە کە مە (اشهد ان لا اله الا الله) .
- (۹۹) لە دەسنووسە کە ی (م) دا بە هەلە (واجب الوجود) نووسراوہ .

جه ههردوو سهرا مه عبود موطلهق
 غهیر جه ذات نه لاله نی یه ن موسته حق
 نه زهلو نه بهد ، بوودو باقی یه ن
 نه رزق و حیات عالم ساقی یه ن
 مه یلش بی مانع ، ذاتش بی چوونه ن
 ئیجرای نوموورش (کن فیکون) هن
 جه میثل و جه شیرک ، جه نه قص و جه عیب
 موبه پران ذاتش بی شیبه و لاره یب
 عالمین مه ظهه ر هه ر صیفاتشه ن
 ههفت صیفت قه دیم بهسته ی ذاتشه ن
 حیات و عیلم و ، که لام و قودره ت
 بینا ، شنهوا ، چهنی ئیراده ت
 به کولل عالم نه هه ر مومکینات
 عیلمش نه زدیکته ر نه عیرق حیات (۱۰۰)

تشهد آخر در رکن دوم (۱۰۱)

به ته صدیق دل زوبان گه واهه ن
 (محمد) نه بی و (رسول الله) هن
 نه صلش عه ره ب و قوره یشی و هاشم
 بابوش (عبدالله) ره سوول خاتهم

-
- (۱۰۰) ره گی ژیان . ئیشاره ته بو ئایه تی (ولقد خلقنا الانسان ، و نعلم ما
 توسوس به نفسه ، ونحن اقرب الیه من جبل الوریذ . ق ۱۷) .
 (۱۰۱) رسته که به فارسی به هه له دارپژراوه ، مه بهستی نه وه یه بلتی : پایه ی
 دووه م که شایه تیمانی دواپی یه .

لازمه ن جه ددش بکه ریم حسیب
 بابوی عه بدو لآن عه بدو لموططه لیب
 جه نه هل ئیسلام ته حقیق لازمه ن
 عه بدو لموططه لیب ئینو هاشمه ن
 هم بابوی هاشم عه بدو لمه نافه ن
 عه بدو لمه ناف ئیین قوصه ی نه وصافه ن
 ته حقیقه ن قوصه ی ئینو کیلابه ن
 هم بابوی کیلاب موریره نه لقابه ن
 والیده ی سه یید خه یرو لبه شه ری
 ئامینه ی بینتو وهه بی زوه ری
 هم یازده حه ره م دارو جه کابین
 نه وو هل خه دیجه « ام المؤمنین »
 دووهم عایشه ، سی یه مش سه وده
 چاره مش حه فسه ، هم (ام سلمه)
 شه شه م زهینه بو ، (ام حبیبه) (۱۰۲)
 هه شته مش زهینه ب بینتو خوده یمه
 توهم مه یموونه ، ده هم جوهری یه
 هم (ام المؤمنین) یه عنی (صفیه)
 جه لای چیره ش صاف ، په هنه ن پیشانی
 نه برۆش که شیده ، دیده ش قه طرانی

(۱۰۲) مه بهستی نه وه یه بلتی (ام سلمه) پینجه میانو (ام حبیبه) حه وته میانه ، چونکه له دوای چوار پینچو ، له دوای شه ش حه وت دی .

سورخ و سفید بی ؛ یه عنی گولنار بی
 چون مینا مه عکوس دهر و دیوار بی
 لامیعه ی نوورهن نه و عالی جه ناب
 هم بی سایه بی جه سای ئافتاب
 حه سناتهر (۱۰۳) جه میثل ههر به نی ئادهم
 مومکینات جه فه یض نه و بی مور هققهم
 (ملیح الوجہ) و (فصیح الکلام)
 جه حه دد وه سه ط ههر نه عضاش ته مام
 هم عه قلش ته کمیل ، هم گوشاد پروو
 عه ره قش چون میسک خه طا مه دا بوو
 قانیع و شاگیر ، طه بعش سه لیم بی
 ده ستش نامه وهر عه طا که ریم بی
 هم حویش (فی الله) ، بو غضش (فی الله) بی (۱۰۴)
 که لامش ته تطیق وه حی خودا بی (۱۰۵)
 نه مه که مه ولوود ، وه حی ش بی واقع
 مه دفوونه ن نه شه هر مه دینه ی به قیع (۱۰۶)
 هم طه بعش مائیل طه عمه ی شیرین بی
 به شیرو خورما ، با نه نگه بین بی

(۱۰۳) نه بوو (نه حسه ن تهر) ی بوتایه .

(۱۰۴) واته : خوا سه رچاوه ی هموو ته سه روفیتیکی بودو ، هه رچی بی کردوه له بهر نه و کردوو یه .

(۱۰۵) ئیشاره یه بو ئایه تی (و ما ینطق عن الهوی ، ان هو الا وحی یوحی . النجم ۴ - ۵) .

(۱۰۶) واته : نه و شاره ی قه برستانی به قیعی تیایه .

سه بهب به صوحبت جيره ئيل ، ئيلهام
(کره) (۱۰۷) رپاحين که رده بي حرام

جه پيش و جه پهس دیدهش بينا بي
عه کس رۆشنيش نه پيش چرا بي

نه هيش جه مونکهر ، نه مرش مه عرووف بي
به دوو صه دو يه ک ئيسم مه و صووف بي

نه سينن چيهيل نه قاپيي عودوول
وه حى و ريسالتهت پهريش که رد نوزوول

تا بيست و سئ سال که رد پيغه مبهري
ره و اج دا به حو کم ذات نه کبهري

نه شهست و سئ سال عومرش بي ته مام
حو کمش باقى بهن تا (يوم القيام)

خه لقس ره حمه تهن په ري عالهمين
هم نه وهن خاتهم نه بي و مورسه لين

جه خهلق ئادهم تا حين خاتهم
خه يلى نه نيبا ئامان به ره قهم

به عضيشان مه سطورور ئايه ي قورئانهن
ما باقى جه عيلم ذات يه زدانهن

جومله ره سوولان با وه حى و ئيلهام
ئامير (۱۰۸) بين به حو کم ته بليغ نه حکام

(۱۰۷) نه م وشه يه مان بو راست نه کرايه وه چى يه .

(۱۰۸) نه بوو (مه ئموور) بو ايه .

چوار کیتاب چه نی صه د جه لد نه صوحوف
 ته نزیلش که ردن (۱۰۹) جه ذات ره ئووف
 حهق ئاده م نه ئه رض که رد به خه لیفه
 ره وان که رد په ریش ده جه لد صه حیفه
 په نجا صه حیفه ش عطا که رد به شیث
 سی جه لد صه حیفه به خشا به ئیدریس
 ده جه لد صه حیفه جه باب جه لیل
 ته نزیل بی په ری ریساله ی خه لیل
 چوار کوتوب بزورگ هه ر چوار ناسیخ بی
 هه ر چوارش ته کمیل عیلم راسیخ بی
 ته ورات مووسا ، زه بوور داوود ،
 ئینجیل عیسا ، فورقان مه حموود
 موحه ممه د نه ئینس نه جین ره سوولهن
 نه وو دل شه فاعهت جه نه و قوبوولهن
 خاتهم جه میع کوتوب فورقانه ن
 ناسیخ کوننده ی جومله نه دیانه ن
 ته کمیل نه نه حکام ئایه ی مه جیده ن
 ئیضافه ی قه صه ص ، وده و وده یده ن
 له فظش نه رومووز وده عظش موئه شیر
 فه صیح و به لیغ ، دلککش و جاگیر
 نازیله ن جه حهق په ری موحه ممه د
 طه ریق حه قیق شهرع که رد موچه دده د

(۱۰۹) نه بوو (کریان) بوایه .

(ف - ۳۵)

جه صينف عوموم ئه نيای کيار
په نجهن (اولو العزم) ئايه ي ئيفتيخار
نوح و ، ئيراهيم ، مه سيح و موسا
په نجهم موحه ممد (ختم الانبياء)

**اسم انبيای که مشهور و معروفند که بيست و هفتند
و پنجش نیز معلوم است (۱۱۰)**

ئيسم ئه نيای مه شهوور عالم
باوهر به حساب جه روکن دووهم
ئادهم و شيث و هم نوح و خليل
ئيسحاق و يه عقووب ، لوط و ئيسماعيل
ئله سه ع ، (ذو الكفل) ، هم شوعه يب هم هوود
دانيال و عوزه ير يوشه ع و داوود
يونس و (حنين) صالح و ئيدريس
هاروون و موسا مه سيح و جرجيس
نهي سوله يمان ، يه حيا ، زه كه ريا
يوسف و ئيلياس ، نه يبي ئه رميا
حه ضره ت شوعه يب ، هم نه بي ئه ييووب
خه تمش (محمد كاشف الكروب)

(۱۱۰) واته : ناوي پيغه مبه رده كان كه ديارو به ناوبانگن و ژماره يان بيست و
حه وته و ، پينجي تريشيان كه ناسراون .
ئهم رسته فارسي يه به جوړيكي پر له هه له داريزراوه . سه ره راي
ئه وه كه ژماره ي پيغه مبه رده كانيشي به بيست و هه وت داناوه ، كه چي
له شيعره كانا جگه له پينجه كه ناوي بيست و هه شت پيغه مبه ري هيناوه .
وادياره هه ر بويه شه له ده سنووسه كه ي (ح) دا له جياتي بيست و هه وت
نووسراوه بيست و هه شت .

جه كوتوب روسون ته شيك كهى پيدا
كوفر موطله قهن (نعوذ بالله)

جه بهين ئيجماع سى ذات نه شراف
نوبووه تشان دارو ئيختيلاف

نه ووهدل (ذوالقرنين) ، دووهم لوقمانه
سى يه مش خضره ن زيندهى جيهانه ن

به عضى موفه سسير جه ئايهى نه كبر
ئختيلاف نه حق عوزه ير دان خه بهر

به عضى به هر چوار ماچان نه بى بهن
نه كثر موفه سسير ماچان وهلى بهن

اسم كسانى مبارك كه ذى حياتند (۱۱۱)

سى ذات مه برووك جه نه سل ئادهم

هر سيشان زيندهن جه بهين عالم

مه سيح جه فه لك ، خضر جه ده ريا

ئيلياس نه نوموور به رپرى و (ما فيها)

هم (اصحاب الكهف) جه خواب غه فلهت

هه نووز جه حيات نه كه ردهن ريحلهت (۱۱۲)

هم مهوت جه ضرهت ئيدريس يه ك سه عات

حاصل بى جه نه و ، ئاما به حيات

به نه مر خه للاق عه ظيم سوبحان

ئه لئان خه ياطهن جه قه طعهى جينان !

(۱۱۱) واته : ناوى نهو كه سه پيرو زانه كه ئيستا له ژياندان
(۱۱۲) ته نها زيندوويه تى حزره تى عيسا به ظاهيرى ئايهت و حه ديث ثابت بوه .

خه بیاطیش ئیدهن به یهك (بسم الله)
ههفتاد دهست لیاس مه كو موههیا (۱۱۳)

گفتار در اصل و رسم ملائکه آسمان (۱۱۴)

جه پروکن سی بهم گرووی فریشتان
بی حساب جه توی هه ر ههفت ئاسمان

جیسم له طیفه ن عولوی و نوورانی
مه ئموورهن به ئه مر ذات سو بجانی

به ئه نواع رهنگ مه نمانان ته شکیل
به خو وگو به سه گ نمه بان ته بدیل

ههم ذیلجه ناحه ن جومله به یه کبار
دوو دوو وو سی سی داران تا چه هار

بی پهردهی مانع فریشتهی سه ما

نی بهن نه هه ر ههفت خالی جای یهك پا

گا طهیران پهی ئه رض ، گا پهی سه ماوات

به (طرفة العین) طه ی مه که ن بیساط

ههم صینف عوموم زومره ی فریشتان

جه نهرو ماده نه داران نشان

ههم ره سول داران ، ههم نه بی و وهلی

ههم عالم داران جه عیلم مه عنی (۱۱۵)

(۱۱۳) ئه م باسی چه زره تی ئیدریسه بهم جووره که فهقی قادر نووسیویه له
نایندا نی یه .

(۱۱۴) واته : قسه له باره ی بنه چه و داب و شیوه ی فریشته وه .

(۱۱۵) به پیی نایین فریشته جووره دروستکراویکی خودان ره سول و نه بی و
وهلی یان تیدا نی یه و ئه مه ی فهقی قادر ئه یلی له سه رچاوه یه کی

(اخى جبرئيل) فهضل ميكائيل

قايض نرواح چهنى ئيسرافيل

جه بهين عوموم مهلايهك تهمام

ههر چوار رهسوولهن به وهحى و ئيلهام (۱۱۶)

بهعضى نه تهمجيد حهمد ئيلاهي

بهعضى نه تيدكار عالم پهناهي

بهعضى نه قيام تا قام قيام

بهعضى نه روكوع (دائم المدام)

بهعضى تا مهحشر ههر نه سوجوودهن

بهعضيشان ذيكرش ههر نه قوعوودهن

بهعضيشان غهريق دهرياي شوهوودهن

مهست (لا يعقل) ليقاي مهعبوودهن

حهيران نهنوار ذات نهعظهمن

بىخهبر نه كار ههر دوو عالمهمن

فريشتان نه ذيكر غافل نين يهك نان

بىعيلله و بىخورد ، بى جورم و خهطان

جيرهئيل مهئمور پيغهمبهرانهمن

تهبليغ كوئندهى وهحى قورئانهمن

باوهرپى كراوى ئايينى وهرنهگرتوه . بهلى راسته له قورئاندا له ههندي

شوئندا وهصفى فريشته كراوه به (رسول) ، بهلام مهبهست له

(رسول) لهو شوئنانهدا نامهبرى نيوان خوداو پيغهمبهرانه ، نهك

بهمهعنا پهيفامبرى موكللهف به گهياندى فرمانى خودا به خهلك .

(۱۱۶) نهم قسهيهى فهقى قادر بناغيهكى باوهرپى كراوى لهئاييندا نيه .

ميڪائيل مهٽموور بادو بارانهن
 پرويندهي نه بات ، هه ر ٿه شجارانهن
 مهٽموورهن به رزق جو مله مه خلوقات
 به گه رمي و سه ردي و ميزان ٿه وقات
 هم شاگردانش به ٿه مر داوهر
 ته سه پرروف داران جه به رگ و ٿه مهر
 (دائماً) به ٿه مر جيهان ٿه فهرين
 مه ڪن ته سه پرروف جه ٿه شيائ زمين
 مهٽموورهن جه حق به لهيل و نه هار
 به پرويانندهي نه بات و ٿه شجار
 به عضيشان به ٿه مر داناي پر ڪه ره م
 مهٽموورهن به و طيفل جه ره حم شڪم
 هم يه ڪ فرشته به ره عد مه شهوورهن
 به ر ٿه برو بارشت باران مهٽموورهن
 هه ر قه طره باران مه ڪه ر و ته نزيل
 يه ڪ مه له ڪ دار و به ٿه مر جه ليل
 به عضيشان مهٽموور بادهن هه ر زه مان
 به عضيشان حافيظ ٿه نسانهن نه (جان)
 هم جه پرووي زمين جنوود يه زدان
 حافيظهن جه ٿه رض به ٿه مرو فه رمان
 چار مه له ڪ نه دوش جينن و به شهرهن
 مهٽموور به ته حرير هه ر خه پرو شهرهن

عیزرائیل به ئەمر قوددوس و سوبووح
 مهئموورەن به قەبض رووح هەر ذی رووح
 ئیسرافیل به ئەمر یەزدان مهئموورەن
 جە ئەمر عوظمای ئەفخەیی سوورەن
 (حَمَلَةُ الْعَرْشِ) موقەررەبانەن
 فریشتە ی رحمت ذات یەزدانەن
 نە مهحمل عەرش چەهارەن ئەلئان
 فەردای قیامت هەشتەن بی گومان
 مهئموور ئوموور عەلیم و دەهەاب
 کە پر ووبی یانەن (۱۱۷) فریشتە ی عەذاب

رکن چەهارم تعداد فروضات و شروط اسلام (۱۱۸)

ر وکن چەهارەم کول فرووضاتەن
 نومازو رۆزەو حەج و زەکاتەن
 (کُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ) (۱۱۹) جە فورقان
 حەق کەردەن تەخصیص شەهر رەمەضان
 (اَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ) (۱۲۰)
 تەئکیدش کەردەن قورئان بە دەفعات

-
- (۱۱۷) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوە (مکرّوبین) . ئیمە بو
 راست کردنەو هی وشە کە و بو لاسەنگ نەبوونی بەیتە کەش و امان لی کرد .
 (۱۱۸) واتە : پایە ی چوارەم ژماردنی فەرزەکان و مەرجهکانی ئیسلامە تی یە .
 (۱۱۹) ئیشارەتە بو ئایە تی (یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب
 علی الذین من قبلکم . البقرة ۱۸۴) .
 (۱۲۰) ئیشارەتە بو ئایە تی (اَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ . الحج ۷۹) و چەند
 ئایە تی تری لەم چەشنە .

فېطره‌ی سهر داخل ئایه‌ی زه‌کاته‌ن
 جه لای شافیه‌ی نه واجیباته‌ن
 نه په‌نج وه‌قت نومان هه‌قده ره‌که‌عات
 فه‌رضه‌ن ئە‌دا‌که‌ی تا داری حه‌یات
 ههر ساله رۆزه‌ی ماه ره‌مه‌ضان
 فه‌رضه‌ن بگێرید ئه‌ر نه‌بی نوقصان
 حه‌یوان مه‌ئکول ، نه‌قدو قووت عام
 فه‌رضه‌ن جه نېصاب زه‌کات که‌ی ئینعام
 ههم جه فه‌رض حه‌ج ئە‌گه‌ر که‌ی ته‌حقیق
 « و لیتوفوا بالبیت العتیق » (١٢١)
 په‌ی وجووب حه‌ج په‌قین که‌ر بینا
 « من دخله کان آمنا » (١٢٢)
 فه‌رضه‌ن ههر غه‌نی ، بی مانع بو‌را ،
 جه عومرش په‌ك بار حه‌ج که‌رۆ ئە‌دا
 ئە‌وه‌که‌س به موسلیم موئمین مه‌وصووفه‌ن
 په‌ره‌ئیز جه مونکه‌ر ، ئە‌مرش مه‌عرووفه‌ن
 ههم ئە‌کل و شوربش حه‌لال بو‌مه‌دام
 ئیجتیناب که‌رۆ جه کولل حه‌رام
 حه‌سه‌به‌ی حه‌دیه‌ی نه‌بی‌بی مه‌ننان
 ئە‌مین کو ئیسلام جه ده‌ست و زوبان

(١٢١) ئیشاره‌ته بو‌ ئایه‌تی : (واذن فی الناس بالحج .. تا ئە‌گاته و لیتوفوا
 بالبیت العتیق . الحج ٢٨ - ٣٠) .
 (١٢٢) ئیشاره‌ته بو‌ ئایه‌تی (ان اول بیت وضع للناس .. تا ئە‌گاته و من
 دخله کان آمنا . آل عمران ٩٧ - ٩٨) .

هه م جه هه لال کو صه ده قه و عه طا
قه صدش په ی هه ق بو خالی جه ریا

هه م جه نه ونیا هه قته ن که رامات
به و شهرت بی شهرعی جیش نه بو ئیشبات

موحه ممه د نه فضهل کولل نه نیان
مه قام مه حموود جه هه ق به و عه طان

ئووممه تش به و طهور جه کولل ئوممه ت
زیاده ن فه ضلش جه قاپیی قودرته

بزورگ ئوممه ت (سید الانام)
نه وو هل نه عداد (۱۲۳) کهر نه صحاب کیرام

چوار یار نه ییی ، جه به ین نه صحاب ،
فه ضلشان مافه ووق نه صحاب کهر حساب

چه به عد چوار یار هه سه ن و حوسه ین
هه مزه و عه بیاسه ن جه به عد سییظه ین

ها روکن چاره م ئاما به میزان
په نه جه م نه دا کهر شهش روکن ئیمان

در رکن پنجم بیان شش رکن ایمان (۱۲۴)

چون روکن ئیمان شه شه ن هه ی عه زیز
ساتو په ی هه ر شهش یه قین کهر ته میز

(۱۲۳) مه بهستی له نه عداد تیعداده .

(۱۲۴) مه بهستی نه وه یه بلئی : باسی پایه ی پینجه می شهش پایه که ی باوهر ،
به لام دارشته نه که ی هه له یه و نه و واتایه نابه خشی .

ٺه ووٺل ته نها بؤ جه لات ذات حه
هه م ٺه وهن خه للاق ، ره ززاق هه ر شه ي

دووهم فریشان يه قين بؤ جه لات
به نه حوي سايق نه قلنه واقيعات

سئ يه م به ته صديق كوتوب سه ماوي
چاره م ره سوولان (نبي الله) ي

په نجه م به ته صديق خاتيمه ي دنيا
به و عه لامه تان جئش مه بؤ په يدا

سوئال نه كير و مونكه ر هه م حه قه ن
واقيعه ي مه حشه ر صيدق موطله قه ن

مه يو به ميزان عيتاب و خيطاب
جه زا ، مو كافات ، وه بال و ته و اب

نه پاي ميزاندا كرده ي خه يرو شه ر
مه يو به حساب به ميثقاله ذه ر

شه شه م خه يرو شه ر هه ر چي بؤ صودوور
(من جانب الله) مه يو به ظوهوور

جه (لوح المحفوظ) نوقطه ي خه يرو شه ر
جه عيلم ٺه زه ل ته بته ن جه ده فته ر ...

ٺه مما تا جه نه فس نه يو به ٺه فعال
ني به ن ئيضافه ي ته و اب و وه بال

ده روئش خاموش به ر جه روكن په نجه م
باوه ر به ٺه فكار شور و و ط شه شه م

بیان چگونگی شرایط ششم که علامات ایمان کامل است (۱۲۵)

دهرویش نیشانهی ایمان کامل
باوهر به تهریر سه ریع و عاجیل

یه قینش جه بهین خه و ف و ره جا بو
ئومیدش به لوظف ، بیم جه خه طا بو

دوستش دوست حق ، عهدووش عهدووی حق
زوبان کو خالیص به صیدق موطلهق

جه یاد یه زدان نه بو فراغت
مه شغوول بو به فیکر قه برو قیامت

به صیدق و یه قین ئیخلاص ده رگا
ئیجرا کو ئوموور شور و و ط ته قوا

ته عه ششوق به سه مع مه وعیظه ی سالیك
جه نه قل واعیظ ناوهر و ته شکیک

ههم وه فا به عه هد بکو (اولاً)
ههم جه نیعمه ت شوکر ، صاییر جه به لا

نه خوب دونیا ههم نه بو مو صیر
به فخر گونای ویش نه بو موقیر

جه مع فرائیض سوننه ت ره سوول
(قولاً و فعلاً) که رده بو قه بوول

(۱۲۵) واته : باسی چۆنیه تی مەر جی شه شه م که نیشانه ی باوهری ته واره .

بیان علامتها در آخر زمانه سر دهد (۱۲۶)

دهرویش علامات تاخر دنیا
باوهر به تیعداد چند مه بو پیدا
جه فخر نه بیی ره سوول کیبار
جه واقیعی حشر بهی طهور دان ئیخبار
تا زه لزه لهی حشر صور قیامت
که رده نش ته عین یازده علامت
صینف مه سوورین دائیره ی حو کمت
به دئه صل و که م دین مه یو به ره غبت
جه که ثرت ظولم شرع مه بو ته عطیل
حیفظ نه مانهت هم مه بو قلیل
جه قیللهت عیلم کول مه بو حرام
مه یو به ره غبت بوخل و حیرص عام
نوزوول عیسا (علیه السلام)
ظوهوور مه هدی و نه ولیای عیظام
خورووج ده ججال فرتنه ی به ئجوج
هم (دابة الارض) مه که رو خورووج
مه خیزو نه نه رض دوخان موین
طولووع خورشید ته مه غریب زه مین
نه ئینس و نه جین به نه مر وه دوود
باب ته و به شان کول مه بو مه سدوود

(۱۲۶) واته: باسی نه و نشانانهی که روژی قیامت ده رنه که ون و پیدا نه بن.

قاپیی زه لزه لهی ئەرض مه بو مه فتووح
 قه طع ذور پرییات مه بو جه ذی رووح
 ئەوسا ئیسرافیل (علیه السلام)
 عام به سه دای سوور ئەو مه بو ته مام
 که ردی موخته صهر واقیعهی نیشان
 موقه ددیمه شان باوهر به ئەرکان

بیان چگونگی ترتیبات واقعهء علامتها تا آخر زمان (۱۲۷)

دهرویش ! واقیعهی نوقطهی علامهت
 باوهر به ته رتیب فهردای قیامهت
 به لکم سامیعان نه به حر ئەلطف
 دوعا کهن پهی تو به یه قین صاف
 سا چون موحه ممه د ئەو شای موخته بهر
 جه واقیعهی حه شر وهی طهور دان خه بهر
 یه ک مهرد کافر جه به نی ئەصفه ر
 پهی مولک ئیسلام مه کیشو له شکه ر
 ئەو مهرد به قوو وهی سوپای کوفرو کین
 ته سخیر مه کو مولک شه هر قوسطه نظین
 ئیسلام جه دمای چه ند ره نجو ته عه ب
 مه کهن به مه سکه ن نه شام تا حه له ب
 جه دمای چه ند سال سولطان ئیسلام
 جه م مه کو جه ویش سوپای ئیزدیحام

(۱۲۷) واته : باسی چۆنیهتی پهیدا بوونی نیشانه کانی قیامهت تا روژی
 قیامهت خۆی دی .

پادشاه چەنی سوپای بی شو مار
شەهر قوسطە نطین مە کەرۆ حە صار

مە یۆ بە شکست سیلیسیلە ی کوففار
مە کەن جە کوففار چە ند قە تل و قە لار

لە شکر ئیسلام غە نیمە ی بی حە د
مە گیران جە مولک کافر بی عە دە د

جە و دما مە هدی جە ئە ملاک شام
مە بۆ بە ئە میرو ئیمام ئیسلام

ظهور حضرت مهدی (۱۲۸)

موخبیر صادق شاه سەر مە دی (۱۲۹)

وە ی طە و ر دان خە بە ر دەر حە ق بە مە هدی

صو و رە ت و ئە خلاق ئە و صاحیب زە مان

بە من مە نمائۆ یە قین کە ن عە یان

ئە م ما ئە و یە ک نە قص جە سە کتە ی زو بان

چە نی من دارۆ فەر قی جە میان

(۱۲۸) واتە : دەر کە وتنی مو حە ممە دی مە هدی .

(۱۲۹) مە بە ست پیغە م بە رە (د.خ) . لە دە سنو و سە کە ی (م) دا ئە م با سە لە
عینوانە کە یە وە تا دوایی بە یتی نۆ هە م لە پە را و یزدا نو و سە رابو وە وە
شو یئە کە ی بە م جۆ رە بو و کە ئی مە لیرە دا داماننا وە . هە ندیکیش لە
دوا وشە ی بە یتە کان فە وتابوون ، لە بە ر دە سنو و سە کە ی (ح)
راستمان کردنە وە . دیارە ئە و پیش پە رپووت بوونی دە سنو و سە کە ی
(م) دە سنو و سە کە ی خۆ ی نو و سیو تە وە ، تە نها ئە وە ندە هە یە عینوانە کە ی
خستبو وە پیش بە یتی (جە و دما مە هدی . .) یە وە .

تا دست راستش نه دۆ به زانو
نه یۆ به نوطق پهری گفتو گو (۱۳۰)

کلید فتوح مه عمورهی جیهان
گوشادهن به دست نه و صاحب زه مان
نه عله مه ن جه عیلم له دوننی خه یلی
به ته رویج دین پر دارۆ مه یلی

هم جه نسل من مه یۆ به وجود
مه قبو و له ن دو عاش پهری هر مه قصوود

خه تم وه لی به ن نه و صاحب صفات
مه رکه زش شامه ن جه حین حه یات

ئیسلام به مه هدی مه که ن ئیطاعت
نه مه رکه ز شام مه کو ئیمامه ت (۱۳۱)

جه و دما شوهره ت ده ججال له عین
مه گیرۆ قووه ت نه ئیران زه مین

ده ججال سواره ن به یه ک دراز گوش
ئیتیدا جه شهرق مه یۆ به خرۆش

هم جه پیشانیش به خه طط مو بین
ته حریره ن : « هذا دجال لعین »

(۱۳۰) ئەم نیشانە یە لەو حەدیشانە دا نی یە که باسی مه هدی ئە که ن .

(۱۳۱) له پیش ئەم به یته وه له دەسنووسه که ی (ح) دا ئەم عینوانه هه یه
(خروج دجال لعین) ، به لام له دەسنووسه که ی (م) دا نه عینوان هه یه و
نه شوین عینوان . ئە گەر بیشلێین عینوان پێویسته و ئە بی بی ، ئە بی
پاش ئەم به یته بی .

ئەصلش يەھوودەن لەعین بەدخوو
يەك دیدە دارۆ نە چیرەو نە روو (۱۳۲)

بەین ھەر دوو گۆش مەرکەب لەعین
شەصت زەرەن تەمام مەسافەش یەقین (۱۳۳)

سائیر ئەعضاش بەو طەورەن قیاس
بزورگی دەججال بەو طەورەن ئەساس

بە ئولووھییەت (نعوذ باللہ)
جە بەین عالەم دارۆ ئیددیعا

سوپايش ھەفتاد ھەزار يەھوودەن
فیرقەى بى ئیمان پەيش نە سوجوودەن

عیلمش ئیستیدراج بە سیجر موپین
موسەخخەرشەن جینن و شەیاپین

لاى راستش يەك باغ نە عەین نە عیمەن
کۆھ نار نە چەپ میشلش جەحیمەن

بە سیجر موطلەق لەعین شەررار
جەمەع خەزائین جیش مەبو ئیظھار

دەعوای خودایی مەکەرۆ نە عام
نە صاراو یەھوود وەنەش مەبان رام

(۱۳۲) لە دەسنووسەکەى (م)دا (نچەرەء نرو = نە چیرەى نە روو)
نووسراوہ ، بەلام دیارە ھەلەیە .

(۱۳۳) ئەبى فەقى قادر پشت بە چ سەرچاوەیەك نووسیبتى پێوانەى نێوان
ھەردوو گوێچکەى گوێرێژەکەى دەجال شەست مېترە . . ئەبى ئەمە
چۆن گوێرێژیک بى ؟

به زور قووهی نه صاراو یه هوود
نه کتھر جه ئیسلام مه که رو مهردوود
به عضی جه ئیسلام جه ضیغف ئیمان
ئیددیعا ده ججال مه که ن ئیستیجان

ماچان : صیددیقی (۱۳۴) تو نهی ئیددیعا
نه موات ئیمه نه ئان کهر ئیجیا

هم ده ججال چون عیلم (جوکی) (۱۳۵) مه زانو
هر نه موات به ئیسم ویشان مه وانو

دهرله حظه نه و جا ده ججال له عین
به نه مرش دهردم جینن و شه یاطین

نه وان (۱۳۶) به فرمان ده ججال مهردوود
مه بان موبه ددهل به و مه ردهی مه قصوود

به صورهت نه خو نه ب مه بان ته شکیل
ماچان نهی فرزه ند یه قین کهر ته کمیل

خه للاق و ره ززاق عالم ده ججاله ن
نه دیان سه بهق (۱۳۷) جومله به طاله ن

عاصیان ویش مه دو به جه حیم
جه حیم جه نه و کهس مه بو به نه عیم

(۱۳۴) نه بوو (صادیقی) بوایه .

(۱۳۵) بو مان ساغ نه بو دوه نه م وشه ی (جوکی) یه چون نه خوینریتسه وده ،

دیاره نه شمانزانی عیلمی (جوکی) چی یه و ، باسی چی نه کا ؟

(۱۳۶) بو (نه و ئان) یش ده ست نه دا که واته : نه و کاته .

(۱۳۷) مه بهستی (سابق) ه .

موطیعان ویش مه دۆ به جه ننه ت
 جه ننه ت به دۆزه خ مه بۆ جه قودره ت
 نه مه ظله مه و جه بر مه ردوود له عین
 صیححه ت مه بۆ سه لب جه ههر مؤئمینین
 حه ضره ت خضر با نه بیی ئیلیاس
 نیدا مه که ران به عوموم ناس ،
 به سه دای بولند ماچان ده ججالهن
 موطله ق کافره ن ، حوکمش به طاله ن
 ههر که س ئه ر جوزئی ئیمان بی نه دل
 به دل مه گیران ئه و په ند مه قبوول
 ههر که س ئیمانئش که رده ن فه رامۆش
 ههر گیز نمه دهن به په ندشان گوش
 به مودده ی چل پۆژ ده ججال له عین
 مه که رۆ ته سخیر مه عمووره ی زه مین
 به لده ی حه ره مه مین جه مع مه ساجید
 مه حفووظه ن نه و دئو ، نه ههر مه کاید
 نه تۆی مه ساجید (آمین) به غریو ،
 مه که ن دوعای حیفظ جه شه ر ئه و دئو
 جه وده ما ده ججال له عین گو مرا
 په ی ته سخیر شام مه کیشۆ سوپا
 حه ضره ت مه هدی ئیمام ئه نام
 مه جمه عه ی سوپاش جه م مه کو نه شام

قاپی شه هر شام جیش مه کو قه بهل (۱۳۸)

مه کو با ددججال چه ند جه ننگ و جه دهل

به تاخر سوپای له عین سالووس

جه دستش فیرار مه کو په ی قودووس

نزول حضرت عیسی علیه السلام (۱۳۹)

په ی دفع ده ججال مه هدی به خوشووع

مه که رو دوعای خوفیه و ته ضه رروع

ته شیر دوعاش حهق مه کو قه بوول

مه سیجا نه ژوهر مه که رو نوزوول

ئیمامه ن نه ودهم مه هدی هو دا

حه ضرهت مه سیح مه بو موقته دا (۱۴۰)

جه دمای نوماز مه نشان به هم

مه که ن شوکر حهق پادشای نه عظم

مه سیح و مه هدی با سوپای ئیسلام

مه که ران ته عقیب ده ججال بی رام

مه یاوان په نهش جه قورب قودووس

مه سیح مه کو قه تل نه و دیو سالووس

سوپاه ئیسلام به قوو هی جیدال

ماوهرن ییرش په ی سوپای ده ججال

(۱۳۸) هرچه ند له هیچ فهره نگیکدا نه ماندیود ، به لام به پیی شوین ئه بی

به مه عنای (توندکراو) بی .

(۱۳۹) واته : هاتنه خواری هه زرده تی عیسا له ناسمان .

(۱۴۰) واته : له و سه ردمه دا هه رچه ند هه زرده تی مه هدی ئیمام و پیشه وایه ،

هه زرده تی عیسا نه بیته پیش نویژ ، چونکه نه و پیغه مبه ردو مه هدی ته نها

مرو قیکی خواپه رسته و پیغه مبه ر نیه .

به زۆر بازووی قووہی قہرو قین
 مہ کھن قہ تل و قہ سوپای کوفرو کین
 موفہ سسیر نہ حق نوزوول عیسا
 ہم دوو ریوایہت مہ کھران ئەدا
 جہ بہعضی راوی وہی طہورہن ئەقوال
 (حسب الارادہ) ی ذات (ذوالجلال)
 سہ بہب نوزوول حہضرت عیسا
 دوو حکمہت دارۆ (من جانب اللہ)
 ئەووہل پھی تہ کذیب فیرقہی یہ ہوودہن (۱۴۱)
 دووہم پھی دەججال دۆ مہردوودہن
 جہ دمای دەججال حہضرت عیسا
 دووبارہ موقیم مہ بو جہ سہ ما
 ئەکثر موفہ سسیر جہ ئینو عہ بیاس
 بہ نەقل حەدیت وہی طہور دان ئەساس
 مہ سیح و مہ ہدی ہەردوو ئیتتینفاق
 ماوہران بہ ضہبط مہ عموورہی ئافاق
 بہ طال مہ کھن ئیسیم سائر ئەدیان
 دین موخہ مہد مہ گیرۆ جیہان

(۱۴۱) چونکہ جوولہ کہ لایان وایہ عیسا ہہ لواسراو کوژرا ، بہ لام لای ئیمہ
 وایہ نہ ہہ لواسراوہ و نہ کوژراوہ ، بہ لکو خودا ہہ لی بریوہ بو ئاسمان و ،
 ئەوہی ئەوان کوشتووینانہ یہ کیکی تر بوہ لہ عیسا چوہ . دیارہ کہ عیسا
 لہ سہردہمی دەججالدا دہربکہ ویت ، قسہی جوولہ کہ بہ درۆ
 ئە کہ ویتہوہ .

مه هدی پهی ته عظیم روتبهی ریسالته
به ئه مر مه سیح مه کو ئیطاعته

مه سیح پهی ته عظیم خیتامته په نا
به دین ئه حمده مه کو ئیقیتدا

سکهی سولطانی عیسای بن ماریه م
مه یو به ره وراج نه کولل عالم

مه سیح سولطان بو ، مه هدی به ئیمام
ئه لبه تته ئوموور مه یو به نیظام

دمای چهنه موددهت مه هدی هودا
مه که رو ریخلته جه (دار الدنيا)

جه ودمه مه سیح به ئه مر ئیلهام
مه شو پهری طور چه نی ئیزدیحام

جه م مه کو ئه رزاق بی چه ددو شومار
جه طور سینا مه کیشو چه صار

خروج طایفه یاجوج و شکست سد اسکندر ذوالقرنین (۱۴۲)

ناگا چون ده ریا طایفه ی یه ئجوج
شکست مه دهن سه د ، مه که ران خوروج

جه ئه کثر راوی وهی طهور خه به رهن
یه ئجوج هم جه نه سل (ابو البشر) هن

(۱۴۲) واته : ده رچوونی هۆزی یه ئجوج و مه ئجوج و رمانی به سستی
ئه سکه ندهری ذولقهرنهین که هۆزی یه ئجوج و مه ئجوج له و دیویه وه
به ند بوون .

طائيفه‌ی يه ئجوج تورك چه نى ته تار
جه نه سل يافيت (١٤٣) حه ق كه رده ن ئيظهار

ناطق له فظهن جه به ين وي شان
به عيده ن جه فه هم ده رپرا كه ي ئينسان
نه وع نه وعه ن خيلقه ت يه ئجوج نه بون ياد
يه ك زه رعى قامه ت داران تا هه شتاد
جينس يه ك زه رعيش فيلو كه ركه ده ن
به قووه ي بازوو ماوه ران نه به ن (١٤٤)

جه بزور گشان به و طه وره ن قياس
كه س نه قووه شان چؤن مه بو خه لاص
دور و نده ي كو هى ، ذى رؤح سه حرا
نه بات و نه رزاق نه شياو (ما فيها)

چو موورو مه له خ نه سه فجه ي جيهان
خالى مه كه ن نه رض جه نه شياو حه يوان

ذى رؤح به حرى و به رپرى سه راسه ر
يه كسه ر مه كه ن نه كل نه نه شياو به شه ر

سه ر مه دو جه نه رض شو رو سه ده مه
مه نو شن ده ر ياو نه ه ران و چه شمه

خالى مه كه ن نه رض جه وه حش و نه شيا
خوشك مه كه ن چه شمه و نه نه ا رو ده ر ي

(١٤٣) له ده سنوو سه كه ي (ح) دا له پاش ئه م به يته وه ئه م به يته نووسراوه :

(يافيت) هه م نه ولاد جه زره ت نوو حه ن

ئه و صاحيب كه شت يى به حر فوتوو حه ن

(١٤٤) به ن : به ن .

ئوردوو گای مه سیح مو حاصه ر نه طور
یه ک قه حط غه لا جیش مه بو ظو هوور

ناس نه بی رزقی گشت مه بان زه بوون
خرید مه کهن خه ر به هه زار ئالتوون
ناس جه ضوعف حال مه بان په ریشان
جه قایی مه سیح مه که ران ئه فغان

مه کهن ته ضه رروع جه قایی عیسا
عه رض مه کهن نه رووی ئه و (نبی الله)

یه قینه ن دو عای ره سوولان جه حق
مه قبوولهن جه باب قه دیم مو طلق

دوعا که ر جه باب شه هه نشای ئه عظم
عالم خه لاص بو نه قه ضای مو بره م

په ی دفع یه ئجوج ئه ر نه که ی دوعا
(کلا) به عیله ی جوع مه بییم فه نا

مناجات نمودن حضرت مسیح بدفع یاجوج و قبول و اجابتش (۱۴۵)

حه ضره ت عیسا جه وادی ئه یسه ن
مه نالو جه باب دانای خوداوه ن (۱۴۶)

به خه شیوه و خوضووع مه که رو دوعا
ئجبابه ش جه حق زوو مه بو په یدا

(۱۴۵) واته : نزاو پارانه وه ی حه زره تی عیسا له خوا بو نه هیشتنی یه ئجوج و
مه ئجوج و گیرابوونی نزاو پارانه وه که ی .
(۱۴۶) خوداوه ن : خوداوه ند ، خوا .

په یه ئجوج نه باب بینای (لم یزل)
مه بۆ موقه ددهر مهوت موعه ججهل

به وه عدهی چه ند پۆز یه ئجوج ضه پړار
گشت به عیلهی مهوت مه بان گروفتار
به ضه رب طاعوون گشت مه بان هیلاک
سه رزه مین نه جینس یه ئجوج مه بۆ پاک
نه هران و به حران ، جومله چه شمه سار
جاری مه بان کول وینهی ئه ووه ل بار
چون (اصحاب الکهف) جه په روه ردگار
جه خواب غه فلهت هم مه بان بیدار
(حسب الاشاره) ی دارای پر که ره م
مه بان به ئه صحاب عیسای بن مه ریهم

**رفتن حضرت عیسی بطواف بیت الحرام
و محیا نمودن والدین و عم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
که ابوطالب است (۱۴۷)**

حضرت عیسا (علیه السلام)
مه که رۆ طه و اف جه (بیت الحرام)
په ری و الیدهین عه م موصطه فا
جه حه ره م به بیت مه که رۆ دوعا

(۱۴۷) واته : رۆیشتنی حه زره تی عیسا بۆ زیارهت و سوورانه وهی به ده وری
مالی خوادا له مه ککه و ، زیندوو بوونه وهی باوک و دایکی پیغه مبه رو
ئه بو و طالیبی مامی . شایانی وتنه زیندوو بوونه وهی ئه م ذاتانه له ئاخر
زه ماندا بناغه یه کی دامه زراوی له ئایندا نی یه .

به شق ذات ویت ذات کیریا
 ههرسیشان به لوظف ویت کهری ئیحیا
 دهرله حظه نه باب عه لیم وهههاب
 دوعای مه سیحا مه بو موسته جاب
 ههرسیشان به لوظف حهق مه بو مه حیا
 قوبوول مه کهن دین (ختم الانبیاء)
 تا سئی رۆز نه ئه مر دین مه بان مه ئموور
 ئه وسا به ره حمهت حهق مه بان مه سروور
 جه و دما مه سیح ئه نیای عیظام
 شه هر مه دینه مه کو به مه قام
 جه یومن ئه نفاس عیسای (روح الله)
 به موددهی قه لیل ئه رض مه بو مه حیا
 جه ئه وو هل خاسته ر مه بو عه مارهت
 به که سب جه لال مه کهن تیجارهت
 به ئه لطاف ویش (عليّ الاعلی)
 به و طه ور به ره کهت مه دو به دونیا
 ئه کل یه که ئه نار جه پا تا به سه ر
 مه کو ئیدارهش تا چهیل نه فهر (۱۴۸)
 به و طه ور بزور گهن جه لد هه ر ئه نار
 مه کهن به خه یمه جه سه حراو کو سار
 جه مع فه و اکیه ، ئه شجارو نه بات
 قیاس کهن به و طه ور جو مله نه بیساط

(۱۴۸) ئه م زیاده ره وی بهش هیچ به لگه یه کی چه سپاوی له ئایندا نی یه .

طول سه لظه نهت چه حضرت عیسا
 چیهیل سال حو کمهت مه کو نه دونیا
 مه کو ئاسایش نه پرووی سه رزه مین
 جومله خه لایق یه ک حو کم و یه ک دین (۱۴۹)
 یه ک دوخته ر جه نه سل نه بی بی خاتهم
 مه یو به نیکاح عیسا بن مه ریهم
 فرزندش نه و زه ن مه یو به دونیا
 ئیسمش به نه حمه د مه که رو ئیفشا
 عیسا نه ئوموور دین سه رمه دی
 ویش مه کو ته قلید شهرع نه حمه دی
 پوسه ن ئیراده ی ذات (ذوالجلال)
 عوقبه ی هه ر که مال دارو یه ک زه وال

**وفات حضرت مسیحای روح الله و دفنش در روضهء مطهره کند
 و پسرش احمد سلطان خواهد شد و بیان مقدمهء علامتها (۱۵۰)**

به چه سبه ی (۱۵۱) (کلّ منّ علیها فان)
 کوچ مه کو چه حضرت عیسا نه ی جیهان

(۱۴۹) ئەم زیاده روه ی یه ش وه ک ئەوی پیشوو وایه .
 (۱۵۰) واته : باسی مردنی چه زره تی عیسا که لای قه بری پروزی پیغه مبه ردا
 ئەنیتریتو ، ئەحمه دی کوری له جیتی ئەبی به پادشا .
 پیش که میک وتمان بوونی ئەم کوره بناغه یه کی دامه زراوی له
 ئایندا نی یه .
 شایانی وتنه تیکسته فارسی یه که ی ئەم عینوانه کومه لی هه له ی
 زه قی تیایه .

(۱۵۱) مه به ستی (به چه سبه ی) یه ، واته به گویره ی ...

(حسب الوصية) عيسای مهريه می
 مه دفوونش مه کن جه ردهوضه ی نه بیی
 فرزندش نه حمه د مه بو به سو لطان
 سه ر مه دو که م که م جه علامه تان
 موئسین که م مه بو جه به نی ئاده م
 خه رابی نه نه رض سه ر مه دو که م که م
 سی شه ب و سی رۆز نه مولک مه شریق
 طولووع خورشید نه بو ته حقیق
 نه عالم نه و شه و پر مه بو دراز
 ده رک مه کن به و شه و هر نه هل نوماز
 ماچان ئیلاهی یه علامه تن
 په ی دنیا داران عظیم عیره تن
 هم جه مولک شه رق خور مه بو په یدا
 مه یو تا به حه د نه وسه ط سه ما
 جه حه دد وه سه ط نه بو مه زید
 ئیعا ده په ی سه مت شه رق مه کو خورشید
 هم صوبح جه مه شریق مه که رو طولووع (۱۵۲)
 سه د مه بو نه بو اب هر ته و به ی روجووع

خروج دابة الارض و چگونگی شکل و شمائل وی (۱۵۲)

مه بو جه ذی رۆح قه طع ذورررییات
 هم (دابة الارض) مه یو به بیسات

(۱۵۲) واته : باسی ده رکه وتنی نه و ده عبایه که پیی نه لئین (دابة الارض) له گه ل
 باسی وینه و رده وشتی .

شه كل و شه مائيل نهو (دابة الارض)
 شه ممی پهی یاران باوهرین به عرض
 شه صت زهرعن ته مام طول قامه تش
 سه رسامهن عالم کول نه هه ییه تش
 پیر توو کهن چون وه حش کوهی نه ندا مش
 چابوك ، تیز دهو ، جه ساسه ن نامش
 دوو جه ناح دارۆ ، دوو دهستو دوو پا
 به لهفظ عه رب نوطق کو نه دا
 نه ر فیرار که ی لیش مه که رۆت نه سیر
 نه ر نهو بو گریزۆ نه یۆ به گیر
 نهو دایبه جه نه رض حه ق مه کو په یدا
 جه نه قصای یه مه ن مه بۆ هو یدا
 پۆسه ن ئیراده ی پادشای لاره یب
 دمای چند ههفته نه و جا مه بۆ غه یب
 به عد نهز (۱۵۳) چند ههفته جه کو ه صه فا
 نهو (دابة الارض) هه م مه بۆ په یدا
 هه م ویش مه کو غه یب چند مودده ی و افیر
 جه (بیت الحرام) هه م مه بۆ ظاهر
 جه باب (بنی مخزوم) نهو مه عبه د (۱۵۴)
 نومایان نه روکن (حجر الاسود)

(۱۵۳) نیمچه رسته یه کی فارسی یه واته : له پاش .

(۱۵۴) شیوه نووسی ده سنووسه که ی (م) به م جوړه یه : (او معبد) . جا یا
 (نهو) ه که به مه عنا (یا) یه ، یا به مه عنا (لای) ه .

عهصای مووسهوی ، موهر سولهیمان
 ههردوو جه لاشهن به ئهمر یهزدان
 پۆسهن ئیرادهی جیهان ئافهرین
 ماوهروۆ به ضهبط خهلقهندهی زهمین
 مهگیلۆ جه بهین زومرهی ئینس و جان
 سهنگ مهحه کهن جه کوفرو ئیمان
 به چیهههی موئمین مهمالۆ عهصا
 به نوور ئیمان رووش مهبوۆ بهیضا
 نگین نه چیهههی کافر مهکوۆ گیر
 رهش مهبوۆ چیهههی کافران چون قیر
 جه ناس مهبوۆ رهفع ئهسامی و ئهلقاب
 رووسی و روورهش مهیۆ به خیطاب
 یا به نیدای ناس ئیندهن ئولفهتی
 کافر دۆزهخی ، موئمین جهننهتی
 جهسسسه نه بهین موئمین و کافر
 بهوطةور عهلامهت جیش مهبوۆ ظاهر
 جهودما به ئهمر عهظیم سوبحان
 ئه و جهسسسه فهوت مهبوۆ نه جیهان

حق سبحانه و تعالی فرموده « یوم تاتی السماء بدخان مبین » (۱۵۵)

ئه و مهبوۆ غائب نه رووی سهرزهمین
 مهخیزۆ نه ئهرض دوخان مویین

(۱۵۵) واته : خوا خۆی فهرمووویهتی : له روژیکدا که ئاسمان دووکه لیکه
 ئاشکرا ئههیننی (الدخان ۱۱) .

دوود قودره تی مه گیرۆ قووه ت
 چل رۆز سه رزه مین مه بۆ به ظولمه ت
 زومره ی کافران سه راسیمه وار
 به ره نیج و نه له م مه بان گروفتار
 نه هل موئسینین طائفه ی ئیسلام
 مه بان گروفتار به عیلله ی زوکام
 جه و دما به نه مر خه للاق وه دوود
 ره فع مه بۆ جه نه رض نه و ظولمه ت و دوود

**بحسب آیهء قدیمهء « اذا زلزلت الارض زلزالها ،
 وأخرجت الارض اثقالها » (۱۵۶)**

مه یۆ به ظوهوور زه لزه له ی غه ریق
 نه وو هل سه رمه دۆ جه مولک مه شریق
 چون زه لزه له ی سه خت مه وتا و ده فائین
 کول مه بان موخره ج جه به طن زه مین
 جه و دما جه هیندو عه ره ب وه لوله
 چه ند جا مه بۆ غه رق قوووه ی زه لزه له
 نه وو هل جه دیار هیند باد نه جه ل
 مه دۆ به موئسین مه وت موعه ججه ل
 باد مولائیم مه یۆ چون حه ریر
 موئسینان به مه وت مه که رۆ نه سیر

(۱۵۶) واته : به گویره ی ئایه تی قورئانی قه دیم که نه فه رمویت : کاتی که زه وی
 نه که ویتته بومه له رزه تونده که ی و ، هه رچی شتی قورس له ناویایه
 فری ئه داته ده ره وه (الزلزل ۲ - ۳) .

موئسین ، موئسینات جومله نه دنیا
 کول مه کهن ریچلهت به دار عوقبا
 جهودما به ئه مر عه لیم ودههاب
 حهك مه بۆ خوطوط صه فجهی ههر کیتاب
 چون ودهش کۆهی عالم خاص و عام
 دین مه کهن غایب سه راسه ر ته مام
 مه بۆ ئاشکار ههر فیسق و فوجوور
 ئه وسا قیامت مه یۆ به ظوهوور

گفتار در صور اول (۱۵۷)

جهودما به ئه مر خه للاق جه لیل
 نه فخ مه دۆ به صوور جه ودهم ئیسرافیل
 په ری (استفهام دراکهء) (۱۵۸) نوشوور
 به ئاهیسته گی نه فخ مه دۆ به صوور
 خه لایق به ئه مر حه ضرهت باری
 سه ماع مه کهن نه فخ ئاهیسته کاری
 ذی رۆح نه صه دای صوور مه بان مه خشووش
 (جمعاً) تا ههفت رۆز خه مۆش و مه دهووش
 جه دمای ههفت رۆز هه م مه بان بیدار
 دنیا جه لاشان مه بۆ ته نگ و تار

(۱۵۷) واته : باسی صووری یه کهم .

(۱۵۸) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه کهی (م) ه که هیچ مه عنایهك نابه خشیت .
 له ده سنووسه کهی (ح) یشدا ههر وا نووسراوده ته وه . له وانیه راسته کهی
 (ئیسیتینفار وه راگهی) بووبی واته بۆ راپه راندنی خه لك تا بکه ونه ری
 به ری زیندوو بوونه ودها .

تا هفت سال بهی طهور عالم و نادم
مه کن (کناره) (۱۵۹) به رنج و نهلم

گفتار در اوصاف صور اسرافیل علیه السلام (۱۶۰)

شهمی چه نه و صاف صور کهرین به یان
هه یته تش چه وضع قروونه نیشان

یهك سهرش نه عرش ظاهر و موین
یه کسر نه ظولمت زیر هه رزمین

جیههت ئوولاش ئیسرافیل ته مام
دارو چه دههههه (دائم المدام)

نه بادا نه نه مر ذات بی نه ظیر
له حظی یا له محی به یو به نه ئخیر

گفتار در صور دوم (۱۶۱)

چه و دما چه صهوت جهلیل جه بیار
« انفخوا فی الصور » مه بو ئاشکار

ئین بار (۱۶۲) ئیسرافیل نه فح مه دو به صور
سهر مه دو چه عام زه لزه لهی نوشوور

چه و صه دای مه هیب زومره ی ذی حیات
(کلاً) مه ئوشان ذائقه ی مه مات

(۱۵۹) نه مه شیوه نووسی ده سنووسه که ی (م) ه . له ده سنووسه که ی (ح) یشدا
به (کدازه) نووسراوه . لامان وایه (گوزاره) بی به مه عنا گوزهران و وهخت
به سهر بردن .

(۱۶۰) واته : باسی نیشانه کانی صوره که ی ئیسرافیل .

(۱۶۱) واته : باسی صووری دووهههه .

(۱۶۲) دوو وشه ی فارسین واته : نه مجاره .

جه زه لزه لهی سهخت سوور پر مه هیب
 مه ریژو جه نه رض یه کسه ر که واکیب
 جه زه لزه لهی نه رض ، حه ره که ی سه ما
 مه گیرو قووه ت حه ره که ی هه وا
 کوهان چون په نبه ی حه لاج نه سه یران
 په ی هه واو هاموون مه که ران طه یران (۱۶۳)
 نه ده نگش کوهان قه د قه د سه رنگون
 به حران مه بو خوشک شهق مه بو که ردوون
 نه کوه مه مانو ، نه چه شمه و ده ریا
 وادی و که ندو کاو مه بو به سه حرا
 جه نووب و شیمال ، شه رق و غه رب ته مام
 سه طح سه رزه مین راست مه بو چون جام
 نه بو جه نه رض حایط جه ما به مین
 به یضه ی غه رب نه شه رق مه نما بو نه عه مین
 عیزرائیل به نه مر بینای (لا یخاف)
 قه بض روچ ویش مه کو نه نه عراف
 جه وده م قه بض روچ ویش مه کو عه یان
 عیزرائیل به و طه ور مه یو به نه فغان
 نه که ر ساغ مه بین ذی روچ نه بیسات
 یه کسه ر نه ده نگش مه بین بی حه یات

(۱۶۳) نه م به یته و به یتی پیشووی له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا
 نوو سرا بوونه وده شوینیان به م جوړه دیاری کرابوو که نیمه دامان ناوه .

زه مین و زه مان بی صهوت و صه دا
غه یر جه ذات حق نی بهن ما سیوا

آیهء لمن الملك الیوم (۱۶۴)

صادر مه کو ئه مر شه هه نشای بی باک
کی هه ن صاحب مولک ئیمرۆ نه ئه ملاک ؟

جه کون ئه و که سان مه که رد ته که بیور ؟
مه که ردن به مولک دنیا ته فه خخور ؟

مه واتان صاحب مولک و مه کانیم ،
ئه صحاب صه ولهت و تاج و فه رمانیم !

سی ده فعه وهی طهور مه که رۆ خیطاب
جه ما سیوا (أصلاً) نه یۆ جه و اب

له فظ شه هادهت ویش مه کو صادر :
غه یر جه من نی بهن قه ههارو قادر

نه جه مع ئوموور خه فی و ئاشکار
راجیعه ن به من ئوموور هه ر کار

خالئ مه بۆ ئه رض نه هه ر قیل و قال
بی صهوت و صه دا تا موددهی چل سال

سه یر که ردی دهرویش ! سه رمایه ی دنیا
نه دارۆن نه دهست به غه یر خه طا

(۱۶۴) واته : ئایه تی (لمن الملك .. الآية) که ئه فه رمویت ده سه لات له مرۆژه دا
هیی کی به .. هیی ئه و خوایه به که ته نه یاهه و ده سه لات داسه پیته .

تمثيل (۱۶۵)

هه رچه ند نهی جادا نی یه ن جای گو فتار
جاشه ن یهك تيمثال كه ريم ئيختيصار
یهك مهرد فههيم نه زه مانه ی پیش ،
طاليعش نه زه خم كودوورده ت بی ریش
نه تاب هيجران روو كه رد به صه حرا
ياوا به شه هری ، دیش عه جه ب غه وغا
ئه وسا قانون بی نه و مولك و مه كان
مه كه ردن به فهوت سولطان باز گهردان (۱۶۶)
نه گوشه ی مه خلوق ئه و مهرد غه ريب
نيگه ران به ئه مر عه ظيمه ی عه جيب
رپه ها كه ردن باز ده ولت به دلواز
سه ير كه ن جه قودرته كه ريم كارساز
نه ئه و ج فه راز باز ئاما نه شيب
ده رده م ته كيه كه رد نه فه رق غه ريب
ئامان په ی غه ريب نوقه باو ئه عيان
كه ردشان نه تهخت ئوموور به سولطان
به ردشان ئه و مهرد نوقه باو ئه عيان
غه ريب جولووس بی نه تهخت سولطان

(۱۶۵) واته : نمونه هينانه وه .

(۱۶۶) باز گهردان : ئه ليين له رۆزگاری زۆر دپيريندا كه پادشايهك بمردايه و
كه سي نه بوايه له شويني دابنري ، يا ئاژاوه بوايه له سه ر
جي نشيني به كه ی ، باز يكيان هه لئه دا ، بازه كه به سه ر شانی هه ركه سه وه
بنيشتايه ته وه ، ئه و كه سه ئه بوو به پادشا .

صاحب مه نسه بان به عيززو شادی
 بۆسه دان قهدهم موبارهك بادی
 موفه خخهر بی شاه به تاج و نگین
 (خفیاً) کهردش ئیحضار یهك نه مین
 شاه به لوظف خووش نه و کهس کهرد پراضی
 سوئال کهرد نه حوال ما جهرای ماضی
 به صیدق و یهقین ههر حال و نه حوال
 ئاوهرد به مه عرض شای فخرخونده فال
 هم عرض کهرد نه پرووی نه و دهولت په نا
 طول حوکمهتت یهك سالهن نهی جا
 چون ئیمپرو نه تهخت تووشان کهرد جهلیس
 فهدا پهی قهتلت بهی طهورهن تهخصیص
 چون حساب سال یاوا به خیتام
 شه و ههوات مهدهن پهی شهط جه ناکام
 سههر نیشته نه تهخت بی خهوف و نه ندیش
 کهفت نه ته شویشهی دوور نه ندیشیی ویش
 یهك رو به هانهی شکار کهرد نه فکر
 یهك شهخص نه جای ویش کهرد به حوکمدار
 سوار بی به نه سپ چه نی چند غولام
 تا سی روز رانا بی صهبر و نارام
 روز چه هارهم یاوا به جای
 جه میانهی شهط ، عهجب مه ئوایی

سه بزهش فراوان نهو صه حرای مهوزوون
 درهختان ههر جا سهردان نه گهر دوون
 چه شمه ی نه نهارش رهوانه ن نهو جا
 جای نه زهت گاهش پر سه یرو صه فا
 نهو مهرد نه مین جه لاش بی حاضر
 که شفش کهرد بهو مهرد نهو جای نه وادیر
 په سه ند بی جه شا نهو مولک مه ذکوور
 عه وده کهرد په ی شه هر به عه یش و سوروور
 ناما نیشیت نه تهخت کهرد حوکمپانی
 کار سازی نهو جاش کهرد به په نهانی
 جه م کهردش نوقوود و افیر شه هه نشا
 به کشه و نه خه لوهت نه مین کهرد ناگا
 فه ماش عه مارهت خه فی نهو مه قام
 نه ر موقته دیری باوهر به نه انجام
 چون نهو جا نه هه د وه سه ط واقیعه ن
 دائیره ش مه حفووظ ، پر مه نافیعه ن
 سه حهر هوریزه (حسب الاشارة)
 بهر چه نی ویت ئوستای عه مارهت
 فه عه له ی شاگرد بهر چه نی ویت
 په ی په ی مه صاریف مه کیانم په ریت
 نهو مهرد فه هیم به صیدق و به قین
 نهو جا قلب شا جه ویش کهرد نه مین

دهست ئەمین گرد (۱۶۷) ، شی پەیی ئەندەر وون
 گوشاد کەرد قاپیی چە کەمە جەیی ئالتوون
 بە قەدەر کە فاف جە ئەقدو طەلا
 تە سلیم کەرد بە و مەرد دەر لە حظه ئە و جا
 یەك غولامش بی ئەمین و کاردان
 بە هەم دەستی ئە و غولام کەرد رەوان
 فەرماش ئە هەر وەقت مە صرف بی تە مام
 (سربە) پە ریم رەوان کەر غولام
 هەم ئەقدو هەم جینس هەم زەر و هەم سیم
 ماوەرۆ پە ریت ، قەلبت کەر موقیم
 زەمین خیدمەت دەر لە حظه بۆ سا
 ئە خدش کەرد فلووس راهی بی ئە را
 سە حەر گە ه چە نی غولام بی ئە ندیش
 چە ند ئۆستا و شاگرد فە عە لە ئە پیش
 بیروون بین ئە شە هر راهی بین بە را
 تا یاوان بە و جای وە عە دە کە ر دە ی (۱۶۸) شا
 مە شغوول بین بە ئە مر ئە بنیە کاری
 کیشان دائیرە ی حە وش و حە صاری
 کە ردشان تە عجیل ئە ظە رف چە ند ما
 کیسرای خوسرەوی کە ردن موههیا

(۱۶۷) گرد : گرت .

(۱۶۸) لە دە سنووسە کە ی (م) دا بە م جۆرە نووسراوە (وعدە کردە) . ئیمە لامان
 و ابو و راستە کە ی بە و جۆرە یە کە خۆمان نووسیومانە .

شا چند که نیزان ، به چه غولآمان
په‌ی په‌ی خرید کرد ، به و جا کرد ره‌وان

جه ئه‌سپ و فرووش ئیسترو دیا
خه‌فی ره‌وان کرد په‌ی په‌ی په‌ی ئه و جا
ته‌قه‌رپروب کرد و وعد زه‌مانه‌ی زه‌وال
نامه‌ی جاسووشش ره‌وان کرد ده‌رحال

نه ته‌ئریخ شه و مه‌عه‌ووده‌ی ئه‌یام
حاضر که‌ی نه‌ی جا سه‌فینه و غولآم

غولآم بگیران چوار گۆشه‌ی جاجم
ئینتیظاری من بکن مولازیم

ته‌حریر بی ته‌مام چه‌سپش کرد به مؤر
ساعی ستانا راهی بی به زور

نامه‌ش دا به ده‌ست ئه و ئه‌مین شا
ئه‌مین ئیشاره‌ی ئه‌مرش کرد ئه‌دا

خه‌لع سولطانی یاوا به وعه‌ده
ئه و شه و په‌ی قه‌صدش ئامان به هۆده

نه تۆی دووده‌ری به‌ستن ده‌ست شا
جومله نه کارش ده‌رده‌م بین ئاگا

ویشان کرد حاضر نه که‌ناره‌ی شه‌ط
ئه‌خشان کرد شا نه هه‌وای ئه‌وسه‌ط

(حسب الاشاره) ی شای عالی جه‌ناب
راناشان که‌شتی به ته‌عجیل و تاب

خۆلاسه ئەو شا به بی خهوف و بیم
(سالماً) نه قهصر ویش نیشته به موقیم

جه ئەسپ و ئیستر ، توحفه‌ی نه‌وادیر
که نیزو غولام کول نه‌وجا حاضر

جه‌ودما سولطان ئەو مه‌رد ئەمین
که‌ردش به تاجیر نه‌سه‌فحه‌ی زه‌مین

ویش نه‌قه‌صر زه‌ر نیشته به‌فه‌راغه‌ت
که‌نیزو غولام (کلاماً) نه‌خیدمه‌ت

گا که‌عبه‌ی چه‌ره‌م ، گا سه‌یر شکار
گا سه‌یر ده‌ریاو جه‌زیره‌ی هه‌موار

به‌وینه‌ی ئەو شا ده‌رویش دل‌ریش
زه‌خیره‌ی عوقبا ره‌وان که‌ر نه‌پیش

زه‌خیره‌ی عوقبا ئەر نه‌که‌ی ره‌وان

غه‌رق مه‌بی نه‌تۆی ده‌ریاچه‌ی عیسیان

هه‌ر که‌س جه‌دنیا به‌نه‌فس ئەسیره‌ن

ئهو‌که‌س جه‌عوقبا جاگه‌ش سه‌عیره‌ن

فیرقه‌ی ناجی‌یان باوه‌ره به‌یاد

خانه‌ی ئوخراشان چۆن که‌ردن ئاباد

نه‌ك تۆیش به‌وینه‌ی دنیا په‌رستان

میزان میقات بکه‌ری نیسیان (۱۶۹)

(۱۶۹) ئەم به‌یت‌ه‌و به‌یتی پیشووی له‌په‌راویزی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا
نووسرا‌بوونه‌وه‌و شوینیان وا دیاری کرابوو که ئیمه‌ لیره‌دا دامانناون ،
به‌لام هه‌ر نیوه به‌یتیک وشه‌ی یه‌که‌می فه‌وتابوو . ئیمه‌ له‌به‌ر

(دهرویش) تو به نفس ویت کەر به ئەمیر
به لکم مهوعیظت به یۆ به تهئیر

یهك نهقل پهی تو بکهرووم تهکمیل
پهی مهوعیظهی ویت بکهر به دهلیل

سهحیجهن ههدیث (سید الانام)
فهزمان : « الکلام یجر الکلام » (۱۷۰)

تمثیل

وهقت خهلافهت عهلیی مورتهضا
یهك عهد جه سهیید ویش کهرد ئیشتیکا

ههر رۆ نه حوضوور شاه ویلایهت
مهظلهمهی جهورش مه کهرد شیکایهت

به سهبرو تهبات بهو عهد سیا
حهضرت ئەمیر وهعدش کهرد عطا

تا یهك رۆ ئەمیر ئیمام هودا

یهك عهد نه بازار کهردش ئیشتیرا

ئینشا کهرد خوطفهی ئازادیی عهید

تا ظوهر جومعه ئاما به مهسجید

پهی ظوهر جومعه جهم بین ئیزدیحام

شی نه تووی مینبهر ههضرت ئیمام

خوطفهش گرد به دهست ههضرت عهلی

ههم شیر یهزدان ، ههم شاه وهلی

دهسنووسه کهی (ح) نووسیمانوه . وشه فهوتاوه کان ئەمانه بوون

(فیرقهی ، خانهی ، نهك ، میزان) .

(۱۷۰) ئەمه قسهیه کی باوهو له ههدیثی پیغه مبهردا نییه .

فهرماش (اخبروا يا اهل عباد) (۱۷۱)
 ههركهس عهد ویش پهی حهق کۆ ئازاد
 حهق به لوظف ویش مه دۆ موکافات
 مه که روش ئازاد پهی قیطعهی جه ننا
 ئه ووهلّ عهد ویش ئازاد که رد ئیمام
 خیزا غه لغه له جه بهین عه وام
 مه وعیظهی ئیمام بهی طهور که رد ئه ئه ر
 ئازاد بی ئه وړۆ صه د عهد به ده فته ر
 جه یومن ئه نفاس ئیمام ئیرشاد
 ههم عهد مه ذکور ئه و رۆ بی ئازاد
 (دهرویش) به ئیخلاص یه قین که ر قایم
 جه کردهی سه به ق ویت بهر نادیم
 تا قه لب ت ئه مین نه بۆ جه خه طیر (۱۷۲)
 سه مع مه وعیظه ت نه بۆ ته ئشیر
 باقی خاتیمه ی سوخن (الدعا)
 بهر موحه ممه د بۆ سه لات و ئه نا

در بیان [منتخبات] دنیوی قیاس بامتعهء اخروی نیست (۱۷۳)

قایم که ن یه قین هه ی جیهانی یان
 جیهان و جینان فه رقه ن بی کیران

(۱۷۱) ئه م تیکسته عه ره بی یه هه له یه . ره نگه ئه سه له که ی (اخبروا يا اهلی

عباد الله . .) بووبی .

(۱۷۲) مه به ست (خه ته ره) یه .

(۱۷۳) واته : باسی ئه وه که شته هه لّ بژارده و نایابه کانی جیهان هه رگیز

له گه لّ شت و مه کی جیهانی دوایی به راورد نا کرین .

ئه م عینوانه له ده سنوو سه که ی (ح) دا به م جوّره یه : (گفتار در بحث

ئەر مەقامشان ئارى بە میزان
 ئەو جە بەطن عەرش ، ئید تەحت سەمان
 بارکەش جوملەى جەننەت ئەفلاکەن
 بارکەش زەمین ئەورو ئەسماکەن
 نەشئو نومای ئەرض طوول ئەمەلەن
 ریسوان جەننەت جەزای عەمەلەن
 سەرمايەى دنیا بەیع و خریدەن
 سەرمايەى عوقبا و وعدو و وعیدەن
 مافهوق جینان عەرش رەحمانەن
 مافهوق جیهان کول ئاسمانەن
 ذات (ذوالجلال) جە ئەنای جینان
 چەند ئایەش تەخصیص کەردەن جە قورئان
 جە ئایەى قەدیم کەردەن لەطیفە
 تەشبیھ دنیاش کەردەن بە جیفە
 ئەلفاظ جیفە یەعنى مردارەن
 کەریهەو رەزىل حوکم دادارەن
 کوفر موطلەقەن پەى جیفەى دنیا
 مەحو ضەمیر بو زەلزەلەى عوقبا (۱۷۴)

نوشین و پوشیدن دنیا با دار البقاء که هم مثل نیستند) . واتە : ئەمە
 باسى ئەوویە که خواردن و خواردنەووەو جل و بەرگی دنیا لەگەل هبی
 مالى هەمیشەیی که بەهەشتە هەرگیز وەك یەك نین . ئەم تیکستە
 فارسی یە کۆمەلێ هەلەى تیا یە .

(۱۷۴) واتە : زۆر شتیکی نابارو بی دینی یەکی گەورە یە مروّف ، لەبەر
 خاتری دنیای وەك مردارەووەبوو بوگەن ، زەلزەلەى روژی قیامت
 لەبیربکات و نەبەت بە دلایا .

تا نه بههشت بی چهضرت ئادهم
 مهلائیک کهردن سو جدش ده مادهم
 ئیسته ذورپرریات ئادهم نه جیهان
 نه کثر ساجیدن به شه مس و نیران
 (اعلی علیین) جینان عالی یه ن
 جیهات جیهان جومله سوفلی یه ن
 نه فیهی دنیا با ئه شیای جینان
 وهی طهور جه مه قام ویشان کهر میزان
 سیم و زهر ، نهی جا جه وههر خاکه ن
 نه و جا نه نه نوار ذات بی با که ن
 مروارید نهی جا قه طره ی نیسانه ن
 نه و جا نه مه ظههر نوور ئیحسانه ن
 نهی جادا مه خره ج سه نگه ن نه لماشش
 نه و جا نه نه لطفه حه ققه ن نه ساسش
 نهی جادا سه نگه ن له عل و پیروزه
 نه و جا نه ره حمه ت یه زدان فه پیروزه
 نهی جا مه عده نه ن یاقووت و مه رجان
 نه و جا نه ضیای نووره ن نومایان
 نهی جا شیر نه خوون نه باتات په یدان
 نه و جا نه چه شمه ی عه رش موعه للان
 جه توحفه ش حریر ، عه سهل مه نظووره ن
 هه ردوو جه ریدن کرم و زه نبووره ن

نهوجا عهسهلش نه سهلسه بيله ن
 حه ريرش بافته ي صونع جه ليله ن
 قهصر دونيه وي بيناي به شهره ن
 قهصر ئوخروه وي بيناي داوهره ن
 (ذوالقرنين) ميناش (١٧٥) نه سهنگ كهرد نه ي جا
 مهظهر نووره ن نه جه ننه ت سهرا
 قياس كه ن به و طهور به قووه ي ئيدراك
 فهرقه ن جه مابه ين چون ئه رض و ئه فلاك
 ئه ر حه ق نه فيسه ي دونيا جه نه عيم
 كه رده نش به يان جه ئايه ي قهديم
 ئيده ن جه حيكمه ت (علي العلام)
 به يو به ته فهميم ده رپرا كه ي عهوام (١٧٦)
 دهرويش بو به عيشق ئه و كه س تو سازه
 هه ني په ي جيفه مه كه ر ته قاضا
 به واته ماچان ئه بنيه جه ئاب
 هه ركه س مه يلش كه رد زوو مه بو خه راب
 خه مير زه مين جه بادو ئابه ن
 كه دبانونوي ئه ييام پير نه شيتابه ن

(١٧٥) مه به ستي له ئاوينه به ناوبانگه كه ي ئه سكه نده ره كه ئه لين دنياي هه موو

تيا ديوه ، وهك له به يتيكي فارسيدا و تراوه :

آينهء سکندر جام جم است بنگر

تا بر تو عرضه دارد احوال ملك دارا

(١٧٦) مه عناي ئه م به يته و به يتي پيشه وه ي به م جوړه يه : ئه گه ر خوداي گه و ره

نيعمه ته كاني به هه شتي به نيعمه ته كاني دنيا شوبه اندوه له قورئاندا ،

ئوه بوئوه يه خه لك تيي بگن ، ئه گينا نيعمه تي ئه م دنياو نيعمه تي

به هه شت هه رگيز به راورد ناكرين به يهك .

وهفتن سه نکه کی زه مانهش بو قلب
سه رد که رو هه وای ته نوورش نه ته ب
په شیو بو حالش به هه وای فتوور
خاللی بو ذه ووقش به یه ک نه فح صوور
های ده رویش هه نی په ی مه حیای نه موات
قیام که ر به ذیکر ذات پر صیفات

گفتار در احیاء اموات (۱۷۷)

جه وودما به لوظف (احسان العمیم)
مه یل مه کو به (یحیی العظام رمیم) (۱۷۸)
به نه مرش باران جه نه بر قودرته
مه یو نه بارشت نه مثال شه هوهت
تا به چهیل شهب قه طهرات باران
مه یو نه بارشت نه هه وای نیسان
به نه مر قودرته ذات بی هه متا
مه بان موجه سسه م نه جسادو نه اعضا
جیسیم هه ر ذی روچ به بی که م و پیش
جه سیمهن هه ر که س نه صوورته ویش
جه میع میلهل نه ته تحت توراب
ماچی نه لئانهن نه تووی رهخت خواب (۱۷۹)

(۱۷۷) واته : باسی زیندوو کردنه وهی مردوان .
(۱۷۸) ئیشاره یه بو ئایه تی (قل من یحیی العظام و هی رمیم ، قل یحییها الذی
انشأها اول مرة و هو بكل خلق علیم . یس ۷۹ - ۸۰) .
(۱۷۹) وشه ی (رخت خواب) که وشه یه کی فارسی یه به مه عنا یاتاغی نووستن ،
له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له به (رخت خواب) نووسرا بوو ، ئیمه
راستمان کرده وه .

به يهد قودرەت ذات (ذوالجلال)
 مەحيا مەكەرۆ ئيسرافيل دەر حال
 پەي ئيسرافيل ئەمر مەيۆ بە سودوور
 بە ئيحياي ئەموات (انفخوا في الصور) (١٨٠)
 سەير كەن جە قودرەت ذات پەر صيفات
 يە هەر ئەو سوورەن ئيحياش كەرد ئەموات
 غەير جە حەق كئي هەن صاحب توانا
 ها ئيستە ئەموات بەو مەبۆ مەحيا
 نەفخ مەدۆ بە سوور ئيسرافيل نەودەم
 ئەرواح نە جەسەد وئيشان موجه سسەم
 سەير كەن جە قودرەت شاي قودرەت نوما
 بە يەك ئان ئەموات كول مەبان مەحيا
مفهوم آيهء قديمه «يوم تبدل الارض غير الارض» (١٨١)
 سەماع كەن قودرەت پەرودەرد گاری
 قودرەت عوضماش چۆن مەكو جاري
 جە حین نزوول ئەرواح پەي ئەجساد
 جەسەد نە پيشواز رۆح مەگیران باد (١٨٢)

(١٨٠) لە قورئاندا گەلج ئايەت هەيه باسی (فوو کردن به صور) دا ئەکا ،
 بەلام تیکستی (انفخوا في الصور) ی تیاننی یه . شایانی وتنه وشەي
 (صور) لە دەسنووسەكەي (م) دا بی ئەلفولام بوو ، ئیمە خۆمان
 راستمان کردەوه .

(١٨١) واتە : مەعناي ئايەتی (يوم تبدل الارض غير الارض والسّموات . ابراهيم
 ٤٩) كە واتە : ئەو رۆژەي كە زەوی ئەگۆرئ بە زەوی بەكئ ترو هەروا
 ناسمانەكانیش . .

(١٨٢) واتە : كە گيان دیتە خواردەوه بچیتەوه ناو لەش ، لەشەكە بەردوړووی
 بال ئەگریتەوهو بەرهو پیری ئەروا تا بە يەك ئەگەنەوه .

جیسم و جان به ئەمر پادشای ئەعظم
 یەك زەرع نە ھەوا مەیاوان بە ھەم
 تا حین نزوول پەیی مەکان ویش
 یەك ئەرض ھەنی حەق مەدۆ نە پێش
 چون حەق نە ئایەیی فورقان کەردەن عەرض
 (یوم تبدل (۱۸۳) الارض غیر الارض)
 جەودەم مەبۆ غەیب زەمین دنیا
 یەك ئەرض ئەبیەض نە جاش ھویدا
 ئەکئەر موفەسسیر وەیی طەور دان جەواب
 نەبۆ تەبدیل تا خەتم حیساب
 تا ئەو وەقت عالەم مەبۆ دوو فەریق
 یەکی پەیی جینان ، دوەم پەیی حەریق
 یەك ئەرض ئەبیەض حەق مەکو پەیدا
 موبەدەل مەبۆ بە ئەرض دنیا
 ھای (دەرویش) تەفصیل مەدەر بە گوفتار
 (فزاعُ الاکبر (۱۸۴) باوەر بە ئەفکار

حق سبحانه و تعالی فرمود : ان زلزلة الساعة شیء عظیم (۱۸۵)

ئەنواع ذی رۆح جە ھەر کەم و پێش
 صەف صەفەن ھەر صینف با ئەصناف ویش

(۱۸۳) لە دەسنووسە کەیی (م) دا تەنانت ئایەتە کەش بە ھەلە نووسراوە (تبدل) کراوە بە (تبدیل) ..

(۱۸۴) ئیشارەتە بۆ ئایەتی (لا یحزنهم الفرع الاکبر و تتلقیهم الملائکە ، هذا یومکم الذی کنتم توعدون . الانبیاء ۱۰۴) .

(۱۸۵) واتە : خوا خۆی فەرموویەتی : تیکچوون و سەرلی شیوانی رۆژی قیامت

پهري ئيد خاسهن جه دار دنيا
 بگيري ئولفت چهنى صولهحا
 ههر كهس با ههر صينف بگيرو ئولفت
 داخيلهن بهو صينف فهداي قيامت
 ئينس و جينن و طهير ، و وحش و شه ياطين
 كول مهست ديهشهت مدران دل حه زين
 جه بيم عذاب زه لزه لهي نوشوور
 نمه بو جه كهس دهر پرا كهى شو عوور
 ئينات و ذكوور ، واليدو وهلهد
 بئى خه بهر نه يهك به هم موخه لهد
 جه يومن و يوسرو جه پيش و جه پهس
 ههر كهس بئى خه بهر جه نه حوال كهس
 پدهر جه فرزند و يش هه راسانهن
 ههر كهس موته ظير عهرش ره حسانهن
 ئينات و ذكوور جو مله عوريانهن
 ههر كهس نه كه ردهى و يشان حه يرانهن
 جو مله عاليه مدين مدران مو عه طهل
 بئى حه ره كهو صهوت ، مهست ، (لا يعقل)
 خو رشيد جه سه ماي چاره مهن نه لئان
 نه وسا جه يه كه م و يش مه دو نشان

شتيكى گه وردهو به سامه . ته واوى ئايه ته كه بهم جو رديه : (يا ايها
 الناس اتقوا ربكم ان زلزلة الساعة شىء عظيم . الحج ١) .

ئىستە پشت به ئرض ، ئهوسا پروو به خاك (۱۸۶)
عالم جه ههواى ته موزش هيلاك

ئەنيا جه ييم ذات ئەقدهسى

ههركهس نه ئەفكار (نفسي ، وا نفسي !) (۱۸۷)

صهف ههركهس صهف جه ههم تهريكهن

دائيرهى ههركهس كول مهلائيكهن

صهفو بيست صهفن صينف ئينس و جان

بهين شهرق و غهرب سهراسه پووشان

ههشتادش ئوممهت ياسين و طاهان

چهيلش ئوممهت باقى ئەنيان

جه ميع رسول (۱۸۸) ئەنيا تهمام

ههركهس به ئوممهت ويشان نه قيام

چون يهك صهف كيتاب نه داران به كهف

نويهن ئەنيا داخيل به ئەو صهف

زيادى صوفوف ئوممى موختار

(ظاهراً) حيكمت ئيدهن به ئەفكار

ئوممهت ئادهم (عليه السلام)

تا به عهد شيث مه يو به خيتام

(۱۸۶) به قسهى فهقى قادر خور بهرو پشتى ههيهو بهرهكهى له پشتهكهى
گهرمتره و ئىستا پشتهكهى له ئيمهيه ، بويه دنيا نه وهنده گهرم نيه
خهلك ببرژينى . له قيامهتدا پرووى له ئيمهيه سهرزهوى نه بى و به
گهرما هيلاكمان ئەكا . .

(۱۸۷) واته : ههركاميان بگرى هاوارى خويهتى ، بهلام قسهى وا شايانى پايه
پيغه مبهران نيه .

(۱۸۸) له دهسنووسهكهى (م) دا نووسراوه (رسول = رهسول) . ئيمه خوومان
راستمان كردهوه .

ههم ئومسەت شیت تا عەهد نووحەن
 جە نووح تا خەلیل بابش مەفتووحەن
 ئەمما نە ھەر چوار ، مەر نە فرووعات ،
 ناسیخ و مەنسوخ نەبی واقعیات
 ئومسەت خەلیل (علیہ السلام)
 نە عەهد موسا ئاما بە خیتام
 موسا بە ئەحکام تەورات بی مەوصوف
 ناسیخ بی ئەحکام جەمیع صوحوف
 تەورات موسا تا عەهد داوود
 حوکمش باقی بی بە ئەمر وەدوود
 زەبوور داوود تا عەهد عیسا
 تەنزیل ئینجیل حوکمش کەرد تەبا
 چون پەی موخەمسەد تەنزیل بی فورقان
 ناسیخ بی کوتوب جەمیع ئەدیان
 نە جەمیع کوتوب نە عەهد ویشان
 ھەرکەس عیسیان بی جە حەق بی عیسیان
 جەمیع ئومسەت سائیر رەسوول
 ھەرچی ئیظاعەش کەردەبوۆ قەبوول
 جە عەهد ویشان جە دار دنیا
 ئەگەر کەردەبان تەواب و خەطا
 جەزاو موکافات ، سوئال و جەواب
 جە پای میزاندا مەبوۆ بە حساب

جه به عد ناسیخ بهی طه ورهن ته فسیر
ئه وکەس جه کیتاب ئوخرا بی مونکیر
ئه وکەسان به کوفر عهد مه بو حساب
نه داران حساب سوئال و جهواب (۱۸۹)

چه نی بی کیتاب مشن په ی جه حیم
موئه بیه د مه بان جه دۆزه خ موقیم

فورقان ره سوول جه دار دنیا
باقی یه ن حوکمش تا یه وم عوقیا

سه به بش ئیده ن نه بی بی هودا

سه ففش زیاده ن نه هه ر ئه نیا

کافران جه خاک چون مه بان مه حیا

هه ر کهس په ری ویش مه کو واوه یلا

ماچان ئه و وه عده ن حه ق مه که رد به یان

صادق بین جه قه ول جه مع ره سوولان (۱۹۰)

آوردن دوزخ بعرضه گاه محشر (۱۹۱)

(حسب الاشارة) ی عه لیم وه ههاب

صوفوف مه له ک بی حه ددو حساب

(۱۸۹) مه عنای ئه م به یته و به یته پیشوو ئه مه یه : پاش نه سخ بوونه وه ی کتیبی
پیشوو ، ئه وه ی باوه ر به کتیبی تازه ی هه لوه شیینه وه نه کات به کافر
ئه دریته قه له م .

(۱۹۰) ئه م به یته و به یته پیشوو له ده سنوو سه که ی (م) دا له په راویزدا
نووسراونه ته وه شوینه که شیان له م شوینه دایه که ئیمه ش تیاماندا
داناون ، به لام له ده سنوو سه که ی (ح) دا که وتوونه ته پیش حه وت به یته
پیشه وه یان . وشه ی (به یان) و (جه مع ره سوولان) یش له ده سنوو سه که ی
(م) دا فه وتابوون ، ئیمه له به ر ده سنوو سه که ی (ح) نووسیماننه وه .

(۱۹۱) واته : باسی هیئانی دۆزه خ بو سه حرای مه حشه ر . له ده سنوو سه که ی

مشن پهی دۆزخ به تاب و ته عجیل
ئیلقا مه کهن ئەمر ذات (ذوالجلیل) (۱۹۲)

ماچان ذات حق تۆش کهردەن طه لهب

ئاشکار کهردەن قولاپهی غه ضه ب

دهرله حظه دۆزهخ مه یۆ به سوئال

خایم خه یلی جه قه هر جه لال

مه ر چیشم کهردەن جه قاپیی جه لیل

من کهردەن طه لهب به تاب و ته عجیل

ماچان به دۆزهخ ئیرادهی حه ققه ن

جهزای عاصیان به تۆ مولحه قه ن

بیان صفات هفت طبقهء دوزخ و اسم طبقه ها و بزرگیشان (۱۹۳)

شه ممی جه ته عریف دۆزهخ که یم ئیظهار

به لکم سامیعان نادیم بان جه کار

(ح) دا ئەم عینوانه بهم جوورهیه (آوردن حق تعالی جل جلاله دوزخرا
بعرسه گاه محشر) واته: باسی ئەوه که خوای گه وره دۆزهخ دینیتته
مهیدانی مه حشر .

(۱۹۲) وشه که خۆی (ذوالجلال) ه ، له بهر وه زنی شیعر وای لی کراره .

(۱۹۳) واته: باسی چۆنیه تیی حهوت چینه کهی دۆزهخ و ناوی هه رکامیان و
رادهی گه وره یی بان .

له ده سنووسه کهی (م) دا له و لاپه ره یه دا که ئەم عینوانه و بابه ته کهی
تیدا نووسراوه ته وه ، نو بهیت له په راویژدا نووسراوه ته وه له وه ئەچی
که وا نوسخه یه کی تری باسی چینه کانی دۆزهخ بن ، چونکه نه بو ئەوه
ئه شین به شیک بن له بابه ته که و نه ئیشاره تیکیش هه یه وابگه یه نی له
شوینتیکی تایه تی په ریون و پاشان نووسراونه ته وه . به داخه وه زور بهی
ئەم بهیتانه ی په راویژ یه کی وشه یه ک یا دوانیان لی په ریوه . له
ده سنووسه کهی (ح) یشدا نه نووسراونه ته وه تا له بهری بیانووسینه وه .
وا لیرده دا ئەوه ندە ی ئەو بهیتانه که نه فه وتاون به ری نووسی نوئی بو
ئاگاداری ئەیانووسینه وه :

ههفت طه بهق دارۆ ههر يهك يهك دهرگا
 ههر يهك مه سافهش ئه رضه ن تا سه ما
 يهك طه بهقهش پر عه قره ب و مارهن
 بزور گهن عه قره ب ماچي كو ساره ن
 قياس به و طه ورهن بزور گيي ئه ژدهر
 (نعوذ بالله) نه و جا گهي خه طهر
 يهك طه بهق كو ورهي زه مه رير دارۆ
 يهك قه طرهش ئه رواح عالم مه ستانو
 يهك طه بهق مو طبيق نه وع صوندو وقهن
 جو مله مو هه يي اي ئه خذ حوقو وقهن

ههفت طه بهق دۆزه خ چه حهق مه علو ومهن
 عاصيان نه و ههفت طه بهق مه قسو ومهن
 ورش وهيل طه بهقه ي ئه ووهل
 ن مو جريم نه و جان مو كه مهمل
 ن نه و جان به قه دهر گونا
 مه بان به وه صل جهننه ت (بعده ما)
 م پيش ماچان له ظا
 دهن ته خصيص فيرقه ي نه صارا
 مهن طه بهقه ي سيبه م
 يه هوودهن پر به لاو ئه له م
 هي چاره م سه عيره ن
 نه و جا به سته ي زنجيره ن
 سه قهر مه شه ووره ن
 كول نه و جا مه قهووره ن
 (بيت المصير) هن
 ريكان نه و جا ئه سيره ن
 دهره ك ئه سفهل مه وانان
 په ري كول مونافيقان

يهك طه به قهش به حر زه هرهن چون قولزوم
 فاشهن جه قوروون شه جه ره ي زه قووم
 عه قه رب و نه ژدهر زه هرش كه ردهن قه ي
 مه و ج وه ردهن نه و جا بئ كه نارو په ي
 په ي نه هل دۆزه خ ئادا بهن شه راب
 هه ركه س جئش ئوشا وئش مه بۆ به ئاب
 سئ طه به قهش كو ه ئاته شهن بيللا
 جه عومق مه ددش نه دارۆ شه نا
 يهك عالي درهخت نه و جا مه علوومه ن
 ئيسمش به شه جه ر زه ققووم مه سموومه ن (۱۹۴)
 شاخ نه مه رش په ي هه ر طه به قات
 كه ردهن ئيكتيفا چون طووباي جه ننا ت
 ميوه ش چون حه نظه ل به د طه عم و به د بۆ (۱۹۵)
 وئش مه بۆ به ئاب هه ركه س بنؤشو
 جه ئايه ي قه ديم نه و ميوه ته لخين
 مه ته لش ئاوه ردن ره ئس شه ياطين

(۱۹۴) ئه م به يته و سئ به يتي پاشه وه ي له ده سنووسه كه ي (م) دا له په راوئزه وه
 نووسراون و هئليكيان ليوه بۆ درئزكراوه تا ناوبه يني دي ره كاني مه تني
 كتيبه كه و به و جو ره شوئنيان ديارى كراوه . ئيمه ش هه ربه و پئيه
 شوئنيان بۆ ديارى كردوون . له ده سنووسى (ح) يشدا هه روا شوئنيان
 بۆ ديارى كراوه .

(۱۹۵) له ده سنووسه كه ي (م) دا ئه م دوو وشه يه په رپووت بوون . له (ح) يشدا
 به م جو ره نووسراون (بو بو) . ئيمه واما ن خوئنده وه كه يه كه ميان يا
 (به و) بئ كه زاراوه يه كي (به د) ه يا هه ر (به د) بئ و به هه له وا نووسرا بئ .
 دووه ميشيان دياره (بۆ) يه .

رہ ئس شہ یاطین جہ کوھ بہ طحا
درہ ختین (۱۹۶) میوہش بہ دطہ عم و ہہوا

نیران دۆزہخ با نار دنیا
وہی طہورہن ئہخبار جہ شای ئہنیا

ہہفتاد دہرہ جہ کہردہنش تہ عریف
با نار دنیا دارۆ (مضاعف) (۱۹۷)

گہزندہی ماران گہژدوم و زہققوم
بہ و طہور قیاسہن یہقین کەن مہ علوم

ئیسیم طہ بہ قات ئاریم بہ ئہوصاف
تا کہ جہ یاران نہ بو ئیختیلاف

ئہووہلش وہیلہن ، دووہم سہقہرہن
سئ یہمش سہعیر ، جاگہی خہ طہرہن

چارہمش لہظا ، پہنجہم حوطہ مہ
شہشہم مہصیرہن پیر جہ صہدہ مہ

ہہفتہم جہ راوی وہی طہور یہقینہن
ئیسمش ئہ سفہل و ہہم سافیلینہن (۱۹۸)

(۱۹۶) لہ دەسنوو سہکە ی (م) دا نووسراوہ (درہختن = درہختەن) ، بہلام
دیارہ ہہلہیہو راستہکە ی (درہختین) ہ وەک ئیمہ نووسیومانہ .

(۱۹۷) ئہمہ روونوو سی دەسنوو سہکە ی (م) ہ . دیارہ تیکرای مہعنای بہیتہکە
ئہوہیہ ئاگری دۆزہخ حہفتا پلہ لہ ئاگری دنیا بہتین ترہ ، کەواتہ وشہکە
لہ (ضعف) ی بہمہعنای دوو قاتہوہ ہاتوہ .

(۱۹۸) مہبہستی ئہوہیہ پلہکە (اسفل السافلین) ی ناوہ .

هەر یه کئی خوددام ویش دارۆ موقیم
ئه صلّ خهلقشان جه (نارآ) جه سیم (۱۹۹)

خازینان جه نار سروشتهن یه کسه ر
ئاتهش جه ئاتهش نمه کو چه ذهر

ئه طره شهن (۲۰۰) جه گوش زومره ی خازینان
تا که نه شه وان زه لزه له ی ئه فغان (۲۰۱)

فهوج خازینان بی چه ددو شومار
هەر فهوج جه قایی ویشان ئیتتظار
ئه عضاشان هه یکه ل جیسمشان چون کو
سامدارو موهیب ، هه یته ت پر شکۆ

په ری ده رپرا که ی فه هم سامیعان
میزان که م قوو ه ی بازووی خازینان

هه فتاد هه زار نه فس مه له ک مه بان جه م
هەر یه ک با حهلقه ی زه نجیره ی سته م

حهلقه نه حهلقووم ئیبلیس مه که ن گیر
هەر یه ک مه کیشن حهلقه ی یه ک زه نجیر

به سه د دارو گیر ، به سه د ته عبو له نج
ماوه ران په ری خازین به سه د ره نج

(۱۹۹) ئه یه وی بلی له (نارآ جسیما) دروست کراون . وشه ی (نارآ) له
ده سنوو سه که ی (م) دا به (ناره ن) نووسراوه .
(۲۰۰) له ده سنوو سه که ی (م) دا (اتروشن) نووسراوه . دیاره مه به ست
(ئه طره شهن) ه .
(۲۰۱) مه به ستی له (فوغان) ه .

يەك جە خازينان بە زۆر بازوو
 نە دەورەى سەرش چەرخ مەدۆ ھەر سوو
 چەرخ مەدۆ چون سەنگ نە تۆى فەلاخوون
 چون زرك مەكەرۆ جە سەعير نيگوون
 ماچۆ نە ئيوە نمەبى مەئموول
 پەى مەرد ضەعيف بەى طەور بان مەشغوول
 حەق يەك ئەژدەھا جە قودرەت وئيش
 ئاوەردەن بە خەلق پئيش ماچان (حوورئيش) (۲۰۲)
 ھەفت طەبەق دۆزەخ جە بەطن ئەو مار
 جە قودرەت وئيش جاگەش دان قەرار
 يەك موو كەردەن خەلق جە لەب ئەژدەر
 كەردەنش پەى كول عالەم بە مەعبەر
 ھەزار سال پراھەن جە بەعضى كىتاب
 بەعضى سى ھەزار سال كەردەن حىساب
 دەھەن باز كەردەن ئەو دايبەى ئەرقەم
 مووى لەبش بە لەب ئوخراش موجه سسەم
 بە مووى لەب ئەو مار پئيش ماچان سىراط
 طەرىق عاممەن پەى قىطعەى جەنات

(۲۰۲) لە پەراوئىزى دەسنووسەكەى (م) دا لەم شوئىنەدا دوو بەيتى داوئىن
 فەوتاو ھەيە ھىلىيان بۆ راکئىشراوہ بۆ پاش ئەم بەيتەى ئىمە ئەم
 ژمارەيەمان لەسەر داناوہ ، بەيتەکان بە ناتەواوى ئەمانەن :

... صەلات مەرد ريبا خوار
 ... ھەردوو جە بەطن ئەو مار
 ... ئەژدەھای عەظىم خەلق كەردەن
 ... شىن عەجىب پەروەردەن

چهن ههزار سال راه ئه و موو درازهن
نيسفش نه شيب و نيسفش فيرازهن

ئاراسته ي قودرته ذات غه يوورهن
جه موو باريكتهر سيای دهيجوورهن

ماوهران زه نجير تا هفتاد ههزار
جه معش به قوللاب نه حهلق ئه و مار

فريشتان مه ئموور په روهردگارهن
نه هر يهك زه نجير هفتاد ههزارهن

مه كيشن به خهشم به كينه و (۲۰۳) غه ضهب
مار هم حهره كهش مه يو جه عه قهب

په ي جاي قه رار گاه مه عره كه ي ميقات
كه شان مه كيشان غاشيه دهرسات

غاشيه نه و جا مه گير و ئارام
دههن مه كو باز په ي جه زاي عه وام

شهراره ي ئاتهش دوزهخ به دهوان
كيشو زوبانه په ري ئينس و جان

ئاب ئه و ئه سرين زاهيد جه دونيا
صهرف كه ردهن نه عه ين جه بيم عوقبا ،

فريشتان به ئه مر جيهان ئافه رين
مه حفووظش كه ردهن ئه و ئاب ئه سرين

(۲۰۳) له ددسنووسه كه ي (م) دا به هه له (به كينه ي) نووسراوه .

مه کیشۆ شه ره ره جه و ده مده ئاته ش
 مه لایك ئه و ئاب به دۆش مه که ن په خش
 پۆسه ن ئیراده ی ذات به گانه
 پیش مه بۆ خامۆش شوعله ی زوبانه
 جه وده مده به ئه مر خه للاق وه دوود
 هه ر چوار موقه پر ره ب فریشتان به زوود
 مه که ن موهه بیا جه ننا ت و قوصوور
 دۆزه خ جه مابه ی ن جه ننا ت و نوشوور

آوردن جبریل جامه و براق و لوای حمد جهت محمد المصطفی (۲۰۴)

ذات (ذوالجلال) جه عرش ئه علا
 به موقه پر ره بان ویش مه دۆ ئاگا
 به ئه مر خه للاق شه هه نشای جه لیل
 مه شۆ په ی جه ننه ت (أخی جبرئیل)
 ماوه رۆ بوراق با سه رج زه پرین
 هه م جامه و جو بیه هه م تاج نوورین
 په ری موحه ممه د به ته عجیل و تاب
 ئاوه رد لیوای هه مده چه نی ئه و ئه سباب
 جیره ئیل جه پیش (سید البشر)
 مه که رۆ ته قدیم خه لعه ته های مه خفه ر
 هه م مه که رۆ عه رض نبووه ت په نا :
 بیۆشه خه لعه ت ذات شه هه نشا

(۲۰۴) واته : باسی ئه وه که هه زره تی جو بیره ئیل کراس و بوراق و ئالای ستایش
 بۆ پیغه مبه ری هه لبتزارد ه دینی .

پۆسه ن ئیراده ی شه هه نشای دارا
 ئە بواب عهدلم که رد ئاشکارا
 قودرەت عوضام ئاوەردەن به دید (۲۰۵)
 میزان ئە حکام هەر وەعدو وەعید
 جە دونیا به ئەو عه طام که رده ن وەعد
 ئەو صاییر به وەعد ، من وەفا به عهد
 ئەو به یۆ پەری مه قام مه حموود
 مو هه بیام که رده ن پەری ئەو مه قصوود
 ئە گەر ئەو ئیمرۆ نه کو شه فاعەت
 مو ئە بیه د مه بۆ عام نه ی ذه لاله ت
 مه یۆ به سو جده دەرده م مو حه ممه د
 ئە ناو حه مدو شو کر مه کو مو جه دده د
 ده ست جە بان ده ست مه که رو قیام
 مه یۆ به مه عرض ذات (لا ینام)
 عرض مه کو یارەب جە دار دونیا
 نسانای به ی عهد ویت ره نجو عه نا
 جە ره مز ئیلهام خه طه ره ی قولووب
 ئیلاهی توئی (علام الغیوب)
 ته و فیق جە تو بی حیلیم بی غالب
 هەر طه ره ف نو شام مه زه ی مه صائب
 نه بییم ته غافول جە یادت یه ک ئان
 نه قه ول و فیلیم سه ر نه دا نو قسان

(۲۰۵) ئە شگونجی (په دید) بی به مه عنا (دیار) .

چون فەقرو فاقەم جە تۆ کەرد قەبوول
 پە ی ئید بی غینای عوقبام بۆ حوصوول
 دوام نە کەرد صەرف ئوموور دونیا
 تا نە یۆ بە نەقص شەفاعە ی کوبرا
 وەعدە ی تۆ حەققەن ، ذاتت وەھبابەن
 قەصدم پە ی مەقصوود نە ئیضطیرابەن
 ئیمپۆ پەری من تاج ئیفتیخار
 ئیدەن ئوممەتم ئازاد کە ی جە نار
 مەراقم (۲۰۶) ئیدەن من کە ی سەر بولەند
 جە بەین ئەقران نەبم سەرئەفگەند
 نە سایی لیوای حەمد موعطی بی رحمت
 دەرج کە ی ئوممەتم تا قایی جەننەت
 پەری موحەممەد خەتمول پەناهی (۲۰۷)
 مە کەرۆ نوزوول صەوت ئیلاهی
 صادر مە بۆ ئەمر خەللاق وەدوود
 (بعد ما) مەنعەن جە عیباد سوجوود
 موقیر بەر نە تەخت مەقام مەحموود
 نە مەندەن ، هەنی ، جای سوجدە ی سەجوود
 صەد طەبەق رحمت داریم جە دەرگا
 هەر یەك بە میقدار طەبەقە ی سەما

(۲۰۶) لە دەسنووسە کە ی (م) دا بە هەڵە (براقم) نووسراوە ، بەلام لە دەسنووسە کە ی (ح) دا هەڵە کە راست کراوە تەووە .

(۲۰۷) ئەم تەرکیبە لە وشە یەکی عەرەبی و یەکیکی فارسی ، فەقی قادر خۆی دروستی کردووە ، واتە : دوا پەنای ئادەمیزاد لەناو پیغەمبەراندای .

یهك طه به قش صهرف كه ردم جه دنيا
كه ردش كيفايهت دنياو (ما فيها)

باقى طه به قات عه طاو غو فرانهن

صهرف نارایش قه طعهی جینانهن

موقیم بهر نه و جا ، مه کیشه ته عه ب
جومله حاضرهن هه رچی که ی طه له ب

مه لایک نه پیش کیشاشان عه له م

صهف صهف نوممه تش نه سایهش بین جه م

(حسب الاراده) ی سولطان غه یوور

جه ودهم ئیسرافیل نه فخ مه دو به صوور

مه لایک ته عجیل به ئیشاره ی صوور

مه رانان صوفووف ذی رۆح په ی نوشوور (۲۰۸)

گفتار در تعریف لوای حمد (۲۰۹)

جوزئی نه لیوای حه مد که رین ته عریف

سی جه ناح دارۆ دلکه ش و له طیف

سه ر دان جه مه شریق جه ناح یه مین

یه سارش سه ر دان جه مه غریب زه مین

(۲۰۸) ئەم بەیتەو بەیتی پیشووی له دەسنووسەکهی (م) دا له پەراویژدا

نووسراونەتەو و لەو یۆه شوینیان له مەتنەکه دا دیاری کراوه . دوا

وشەکانیشان فەوتابوون و لەبەر دەسنووسەکهی (ح) نووسیماننەوه .

شایانی وتنه به گوێرهی نه صصی ئایین دوو جار فوو به صووردا

ئه کرۆی ، جاری بۆ مراندن و جاری بۆ زیندوو کردنهوه ، به لام فهقی

قادر له وهشی تی پهراندوه .

(۲۰۹) واته : باسی ئالای ستایش که چۆنه .

جه سایه‌ی جه ناح نه وسه‌طش ته‌مام
 مدران نوممه‌تش ته‌مام خاص و عام
 جه ناحش نه‌خضه‌ر لامیعه‌ی نوورهن
 نوممه‌ت جه بوی عطر عه‌له‌م مه‌خموورهن
 ئیلاهی به‌حق نه‌بی‌بی خاتهم
 ئیمه‌بکه‌ی ده‌رج نه‌سای نه‌عه‌له‌م

شفاعت دوم حضرت رسالت پناهی به بدء محاسبه است (۲۱۰)

سا چون موحه‌مه‌د به‌و بوراقه‌وه
 نه‌پای لیوای حه‌مد نه‌عام تاقه‌وه
 به‌فه‌رمان حه‌ق ذات کبیریا
 مه‌یو به‌نیاز (ختم الانبیا)
 عه‌رض مه‌کو یا ره‌ب هه‌ر تووی موسته‌عان
 عالم گشت جه‌نار خه‌جله‌ت بین بوریان
 عالم جه‌دیه‌شه‌ت جومله‌ه‌یرانه‌ن
 هه‌رکس په‌ی مه‌قصه‌د ویش سه‌رگه‌ردانه‌ن
 جه‌ده‌ریای ره‌حمه‌ت عه‌لیم وه‌ههاب
 صادیر که‌ر فه‌رمان (سریع الحساب)
 ئیدمه‌ن نیاز شای (عظیم الشان) (۲۱۱)
 گوشاد که‌ی نه‌بوآب مه‌عه‌ده‌له‌ت نیشان

(۲۱۰) واته : تکای دووه‌می پیغه‌مبه‌ر بو دست‌پی‌کردنی لی‌پرسینه‌وه‌ی
 نوممه‌ته‌که‌ی تا زوو له‌و ناخو‌شی‌یه‌ر زگاریان بیی .
 (۲۱۱) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا به‌(عظم شان) نووسراوه . ئیمه‌خومان
 راستمان کرده‌وه . دووریش نی‌یه‌هه‌ر (عه‌ظیمو شان) بیی .

به بهدء حيساب كه ريم و خه للاق
 ئوممه تان من داران ئيستى حقاق
 چون به ئيرادهى بيناى بى نه ظير
 عومر شان كه م بى ، جه فاشان كه ثير
 ظولم هولاكۆ ، جه ججاج فه تتال
 كيشان سه ده مه تا ظولم ده ججال (۲۱۲)
 فه رته نهى به ئجوج ، ظولمهت دو خان
 تا سه ده مهى ته عب (آخر الزمان)
 پهى مو حاسه بهى ئوممهت ره سوول
 جه باب عوضا دو عاش بى قه بوول
 جه ودهم جه نه لطف ره ئووف له طيف
 پهى مو حاسه بهى ناس مه يو هاتيف
 قه بوولهن ره جاي (ختم الانبياء)
 حيساب ئوممهت نه وهن ئييتيدا
 (حسب الاشاره) ي شاي په روه ردگار
 بيدار بين نه حوزن مه ظلوومان زار
 هه ركهس به خهى خه صم وئيش به ده ست پيچۆ
 كه شان پهى نه حكام مه عدلهت كيشۆ
 گريبان خه صم به په نجهى غه ضهب
 مه كيشۆ ، مه قصه د وئيش مه كو طه له ب

(۲۱۲) ئهم ئيشارهت كردنى فهقى قادره بو مه زلومىي ئهم خه لكه به دريژاييى
 ميژوو ، مه عنايه كى زور وردو قوولى هه به .

ئامير جه مه ئموور ، مه ئموور جه ئامير

فهقير جه غه نى ، غه نى جه فهقير

رهميه جه سولطان ، سولطان جه مه ئموور
تەشەككى داران هەر يەك بە زهروور (٢١٣)

بهعضى مه واچۆ ئه ي مهرد ئيغوا

تۆ قه تلم كهردى جه دار دونيا

ئيمرۆ قايىپى عهدل داراي جيهاندار

به ئه لطاف وئيش كهردەن ئاشكار

چون ئه وروۆ به ظولم تۆ كهردى قه صتم

ئيمرۆ خه لاصيت نى يەن جه دهستم

بهعضى به خه صمش ماچۆ جه دونيا

جه بهين عالم من كهردى ريسوا

كهردى ته عه رروض ئه هل و (٢١٤) عه يالم

ئيمرۆ بكيشه جومله وه بالم

ئيمرۆ گوشادهن عهدل يه زداني

طالب جه ققم ئه ي مهرد زاني

بهعضى به خه صمش ماچۆ ئه ي فتوور (٢١٥)

من كهردى ته لهف به شاهيدى زوور

(٢١٣) ئه م به يته و به يتى پيشوويش هەر له پهراويزى ده سنووسه كه ي (م) دا نووسرا بوونه وه و هيليان بو شوينيان له ئه سلى مه تنه كه دا بو راکيشرابوو . دوادوايى يه کانيشيان فهوتابوو ، له بهر ده سنووسه كه ي (ح) نووسيماننه وه .

(٢١٤) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسرابوو (آلو) . به نيشانه ي (عه يالم) ه كه دا دياره كه راسته كه ي ئه وه يه كه ئيمه نووسيو مانه .

(٢١٥) له كورديدا له گه ل وشه ي (فيتنه) به كار ئه هينرى .

جه دار دونيا نه كهردى سولووك
 به شاهيدى زوور منت كهرد مههتووك
 شاهيدى ناحق ئەدات كهرد ئەورۆ
 ئيمرو من حهققم طهله بهن جه تو
 بهعضيشان به خهصم ويشان به فهرياد
 طهله به مه كهن حهق به دادو بيداد
 جه دونيا به حهق نه كهردى عادهت
 كهردى نه حهققم كه تم شه هادهت
 حهققم جه دونيا تو كهردى باطيل
 جه تو م طهله بهن حهققم به عاجيل
 بهعضيشان به خهصم ويشان مه واچان
 جه دار دونيا تو ئەي به دگومان ! ..

به توهمهت تو جه دار دونيا

به فلان به لا من بيم موبته لا

ئيمرو جه سايهى عه رش رهحمانى

مه گيروم جه تو حهق به ئاسانى

بهعضى به خهصش ماچو به ضه يقهت

هيچ حهققت نه بى من كهردى غه بيهت

بهعضى به خهى خهصم مه گيروم به كهف

ماچو خوسرانم كهردى به سه لهف

به واسيطهى تو من بيم موعه ققهب (٢١٦)

ئسته خه ساره م مه كهروون طهله به

(٢١٦) مه به ستي له (موعه ققهب) ه واته سزادراو .

به عضی یه خه ی خه صم ویش که رده ن پاره
ماچۆ جه که یلت کیشام خه ساره !

که یلت ته نقیص که رد جه عیار عام
جه عیباد حق جه ږرت که ر حه رام

نه قص عیارت که رد به وه سیله
حه رامت جه م که رد به مه کرو حيله

ئیمهت مه غبوون که رد جه دار دونیا
ئه دا بکه ر حق ئه ی مه رد گو مړا

به عضیشان به خه صم ماچان هه ی حه ریص
جه دار دونیا زهرعت که رد ته نقیص

جه و موعامه له ئیمهت که رد مه غبوون
ئه دا که ر حوقووق وه بی چه ندو چوون

به عضیشان به خه صم ماچان هه ی خائین
جه به ین ئه مثال جه تو بین ئه مین

سپه ردیم به تو فلان ئه مانهت

نه ته رسای جه حق ، که ردی خیانهت

ئیمړۆ جه حوضوور شه هه نشای مه جید
ئه دا که ر حوقووق ئه ی مه رد عه نید

به عضی مه وچان به عه دووی ویشان
حیلهت که رد نه کار جه وه زن میزان

ئیمهت که رد مه غبوون ئه ی مه رد عییار
ئیسته مه گیروون حه ققم به یه کبار

به‌عضی به عهدوی ویشان به فریاد
 ماچان هه‌ی قاطیع طه‌ریق عیاد
 نه‌ فلان مه‌وضیع ئیمه‌ت که‌رد غاره‌ت
 مه‌ئووس بین جه‌ دست تو‌ نه‌ تیجاره‌ت
 ئیمرو‌ جه‌ ده‌ستم که‌ی مه‌بی خه‌لاص
 ئە‌دا که‌ر حوقووق تو‌ ئە‌ی به‌د ئە‌ساس
 به‌ مودده‌عی ویش به‌عضی مه‌واچان
 به‌ سیرقه‌ت به‌ردی مال و ئە‌شیامان
 ئە‌ورپو (خفیاً) ئە‌خذ که‌ردی ظالم
 (ظاهراً) ئیمرو ئە‌دا که‌ر مالم
 به‌عضی به‌ خه‌صمش ماچو هه‌ی قه‌سوه‌ت
 نه‌قدینه‌ی رو‌حم به‌ردی به‌ ریشوه‌ت
 به‌عضیشان به‌ خه‌صم ماچان هه‌ی به‌دبه‌خت
 نمانای پیمان چه‌ند عه‌ذاب سه‌خت
 ئیمرو نه‌ حوضوور عه‌لیم وه‌ههاب
 ئە‌دا که‌ر حوقووق ئە‌جر ئە‌و عه‌ذاب
 به‌عضی به‌ عهدوو ماچان هه‌ی غه‌ددار
 ئە‌خذ که‌ردی ئە‌شیای ئیمه‌ به‌ ئیجبار
 ئیمرو جه‌ میقات (شدید العقاب)
 جه‌و بی‌حسابی مه‌گیریم حساب
 به‌عضی به‌ خه‌صمش ماچان هه‌ی شه‌ررار
 به‌ نه‌میمه‌ی تو‌ ئیمه‌ بین ئیضرار (۲۱۷)

(۲۱۷) واته‌ : تووشی زیان بووین .

به‌عضیٔشان جه خه‌صم مه‌که‌ن شیکایه‌ت
جه دونیا ئیمه‌ت که‌رده‌ن ئیهانه‌ت

تۆ جه به‌ین ناس ئیمه‌ت که‌رد ئه‌حقه‌ر
ئه‌دا که‌ر ئوجره‌ت ئه‌حقه‌ر جه مه‌حشهر

به‌عضیٔشان یه‌خه‌ی عه‌دوو مه‌گیران
ئیمه‌ جه دونیا به‌ تۆ بین جیران

حه‌قق جیرانت نه‌ که‌رد ریعایه‌ت
نمانای پییمان چه‌ند ره‌نجو عه‌نه‌ت

ئه‌ورۆ تۆ به‌خشای ئیهانه‌ی ئه‌حوال
ئیمپۆ جه به‌هاش بگییره وه‌بال

به‌عضیٔ به‌ جیران ماچان هییمه‌ت دوون
مه‌نعت که‌رد ئه‌ورۆ جه ئیمه‌ ماعوون

به‌عضیٔشان به‌ خه‌صم ماچان هه‌ی قاضی
ته‌حصیل که‌ر ئیحقاق گوزه‌شته‌ی ماضی

ئه‌مین موسلیم تۆ بیت جه‌ زه‌مان
به‌ پاره‌ی ریشوه‌ت حه‌ق که‌ردی نیسیان

هه‌ی بی‌مروه‌ت حه‌ق ئیمه‌ت که‌رد باطیل
ئه‌دا که‌ر حوقووق ئیمه‌ به‌ عاجیل

به‌عضیٔشان به‌ خه‌صم ماچان هه‌ی سولطان
به‌ تۆ ته‌فویض بی ئوموور جیهان

واجیب بی جه‌ تۆ حیفظ ئه‌مانه‌ت
تۆ جه‌ مولک ویت که‌ردی خیانه‌ت

به فرمان تو یا چه مه‌ئسووران

فلان مه‌ظله‌مهت به ئیمه یاوان

هیچ شهرمت نه‌کرد چه په‌روه‌ردگار

به قووه‌ی جه‌بری ئیمهت که‌رد ئیضرار

تو نه‌و رۆ به‌ظولم حوکمت که‌رد مه‌دام

ئیمرو باقی‌به‌ن ئیجرای (۲۱۸) ئیتتیقام

نه‌ووهد وایده‌ین چه‌ذات خه‌للاق

مه‌که‌ن شیکایهت چه‌فرزه‌ند عاق

دووهم یه‌تیمان به‌نالهی نه‌فغان

شیکایهت مه‌که‌ن چه‌قاضیی ده‌وران

مه‌گیران یه‌خهی واریت نه‌ولا (۲۱۹)

نه‌حوضوور حه‌ق مه‌که‌ن واوه‌یلا

زه‌نان چه‌شه‌وه‌هر ویشان به‌یه‌قین

طه‌له‌ب مه‌که‌ن حه‌ق نه‌فه‌قه‌ی کابین

به‌عضی زه‌ن با‌ئه‌ب ، با‌ئه‌خو واریت

مه‌واچان پیشان نه‌ی مه‌رد خه‌بیث

حور بیم وینه‌ی عه‌بد چه‌دار دنیا

من که‌ردی فروخت پاره‌ی شیربه‌ها

(شرعاً) حه‌ق من چه‌تو بی حه‌رام

مه‌ئووسم که‌ردی نه‌ی مه‌رد به‌دنام

(۲۱۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (اجرا = ئیجرا) . دیاره ناته‌واوه .

(۲۱۹) دیاره مه‌به‌ستی له واریتی نه‌ولا (یا ئوولا) میرات‌گری گه‌وره‌ی ناو

میرات‌گره‌کانه که له میرات‌گره ورده‌کان به ده‌ست و دهم و پل‌تره و ده‌ست

به‌سه‌ر مالی هه‌تیوه‌کاندا نه‌گری و نه‌یخوا .

من ئيمپرو حه ققم جه حه ضرهت ره ب
 نه جر ته ماش مه كه روون طه له ب
 خه صم به عضى مه رد زه وجهى ويشانه ن
 چه نيش مورافيع عدل ديوانه ن
 عه رض مه كو يا ره ب تو كه ردى سه به ب
 رزق و نه فه قه م جه نه و كه م طه له ب
 كه رده بى عاده ت به كه سب حه رام
 نه فه قه م نه كه سب حه رام بى مه دام
 من جينس عه وره ت بى چاره ي هه ژار
 جه ته نخواى شه وهه ر بسوچوو به نار
 هه م به عضى شه وهه ر جه زه وجهى ويشان
 ته شه ككى داران جه بى نه مریشان
 به عضى به خه صمش ماچان هه ي به دنام
 به له فظ فاحيش به من دای دوشنام
 به عضیشان به خه صم ماچو هه ي موشير (۲۲۰)
 به ناحق سى سال منت كه رد نه سير
 په ي چيش نه كارم نه كه ردى ته حقيق
 په ي شوهره ت كيدبت به مور كه رد ته صديق

(۲۲۰) موشير له قه بى وه زيرى عوسمانى بوه . به كارهيئنانى نه م وشه يه له م
 مه يدانه دا ئيشاره ته له فه قى قادره وه بو گيرانى خوى و به ند كردنى و ،
 نه يه وى بللى له و دنيا داواى حه قى خو م نه كه مه وه . هه روه ها له نيوه ي
 دووه مى به يته كه شدا ئيشاره ت بو نه وه كراوه كه سى ساله فه قى
 قادر به ناحق له به نديخانه دايه .

ئەو پۈمەغدوورم كەردى ھەي غەددار
 ئەدا كەر ھەققم ھەي مەرد شەرپار
 (دەرویش) ھال ویت چطەورەن ئەورۆ
 خەصمان نە دەورت گورۆ ھا گورۆ
 چارەت ھەر ئیدەن تا دارى ھەيات
 بنال نە دەرگای (قاضى الحاجات)
 بە تەوبەي تەعجیل نادیم بەر نە كار
 تا مەيۆ بە رەحم دارای جیھاندار
 بەعضى جە طویوور وەحشى بان كۆ
 ھەر يەكی نە خەصم ویشان نە شكۆ (۲۲۱)
 ماچان : (باي ذنب قتلت ؟)
 پۈشنى ھەيات كەردى بە ظولەت ؟
 ئەغنام و سائیر ھەيوان نە ھېساب
 تەشەككى داران جە صینف قەصصاب (۲۲۲)
 ذى پۈچ ئەجناس كۆھى و بەحر و بەر
 بەعضى جە بەعضى ياوان بە ضەرەر
 ھەر جینس با خەصم ویش حاضیر نەوجا
 ھەر كەس نە ئیجرای ھەق نە ئیددیعا
 ئینس و جینن و طەیر ذى پۈچ سەراسەر
 ھەر كەس نە ھېساب ویش دارۆ خەبەر

(۲۲۱) مەبەستى لە (شكۆ) شكاتە .

(۲۲۲) ئەبى شكاتى ئەودیان لى بكن كه له كاتى سەربرىندا ئازارىيان داون ،
 ئەگینا پيشه‌ي قەسابى خۆي پيشه‌يه‌كى ھەلال و شەرعى يە .

ئیرادهی ئوموور شای بی شه ریکهن
 جه بهین خه صمهین پینج مه لائیکهن
 چه هار شاهیدو یه کیشان مه ئموور
 (جبراً) مه کیشان خه صمان پهی حوضوور
 ئاحاد ئه فراد عالم خاص و (کست) (۲۲۳)
 هه رکه سی نامه ی ئعمال نه رووی دهست
 نویشته ی (۲۲۴) خه یرش نه راست مه ثبووتهن
 نامه ی قه بیجهش به چه پ مه ربو و طهن
 هه رکه س نه حوضوور حه ضرهت باری
 باوه رو به دل قه صد ئینکاری
 مه حه ط گای زه مین ، جه میع ئعضا
 نه کیدبش جومله مه بان به گه وا (۲۲۵)
 نه حوضوور حه ق سوئال و جه و اب
 ئه و وه ل (حق الناس) مه یۆ به حساب
 نه و جا چون عالم موختاجهن خه یلی
 که س به عه فوی حه ق نه دارۆ مه یلی
 نه جای لالیان (۲۲۶) ، نه زه رو مه تاع
 مه یۆ موددهعی به چیش که ی ئیقناع ؟

-
- (۲۲۳) ئه م وشه یه له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه ، جا یا
 (گست) ه به مه عنا (هه موو) و به رابه ری (عام) ه ، یا (گه ست) ه به مه عنا
 ناشیرین و ئه و کاته (خاص) به مه عنا (چاک) و (جوان) ئه بی .
 (۲۲۴) له ده سنووسه که ی (م) دا (نوشته) نووسراوه . دیاره ناته واره .
 (۲۲۵) گه وا : گه واه ، شایهت .
 (۲۲۶) له ده سنووسه که ی (ح) دا به هه له کراوه به (لالیان) ، که چی راسته که ی
 هه ر (لالیان) ه به مه عنا پارانه وه .

(حسب الاشارة) ى ذات (ذوالجلال)

مه يو به ته قسيم ته و اب و وه بال

جه مه رد مه طلووب مه ستانان ته و اب
مه سپاران به ده ست طالب به حساب

تهر مومكين نه بى ته و اب جه مه طلووب
وه بال طالب جه مه طلووب مه حسووب

تهر بى گونا بى مه رد صاحب حق
تهو مه رد به ئي حسان حق مه يو مولج حق

ته مثال تهو حق ، جه لاي مه طلووبه ن ،
دوو ميثل ته جرش جه حق مه حسووبه ن

هه ركه س جه دونيا جه قش يو جه ناس
نازاد كو تهو كه س به سيدق و ئي خلاص

جه يه وم عوقبا ذات موسته عان
ده ميثل تهو حق پيش مه كو ئي حسان

هه رچى (حق الناس) صينف شوهه دا
جه حق جه خه زنه ي و يش مه كه رو ته دا

چون به لوظف و يش زومره ي (حق الله)
جه حق كه رده ن ئي حسان جه مع شوهه دا

هه ركه س كه رده يو ته و به به ئي خلاص
بى شك جه عيقاب حق مه يو خه لاص

گفتار در بزرگی میزان و چگونگی او (۲۲۷)

پۆسه ن ئیرادهی (علي العظیم)
میزان موعه للهق نه ههوا موقیم
که فقهی حهسه نات میزان جه نوورهن
که فقهی وه بالش سیای دهیجوورهن
ئه ر ئاری به وهزن بزورگی میزان
هه ر که فقهش به قه در زه مین دونیان
حه ضره ت مووسا جه طوور سینا
عه رض که رد نه حوضوور ذات کیریا
نیازم ئیده ن دانای داد گه ر
بنمانی بهی عه بد میزان مه حشه ر
میزان مه حشه ر نه صه فحه ی زه مین
عه یان که ر نه ی عه بد به (عین الیقین)
صادر بی فه رمان جه ذات یه زدان
نمه بو جا گه ی میزان نه جیهان
عه رض که رد ئیلاهی عه لیم و دانا
په ی نموونه ی کار بینم یه ک تا
(حسب الاراده) ی (قاضی الحاجات)
نوزوول که رد په ی ئه رض که فقهی حهسه نات
مه شریق و مه غریب ، جه نووب و شیمال
په ر که رد سه رزه مین ته مام مالامال

(۲۲۷) واته : قسه له باره ی گه وره یی و چۆنیه تی ترزووه و (ئه و ترزووه ی چاکه و خراپه ی خه لکی له و دنیا پی به راورد ئه کری) .

ععرض كهر د كهی جه ناس مومكینهن تهواب
 پهر كو يهك كهفهی میزان حساب
 قهسه مش كهر د یاد عه لیم مه ننان
 تهواب يهك نان پر مه كو میزان
 بهوشه رت پهی من بو نه واچو به كهس
 بهیان كهر د جه غهیر بی سوودهن عه بهس
 شه ممی نه ته نای میزان بی بهیان
 جوزئی نه حساب باوهر به میزان

شروع بمحاسبه (۲۲۸)

بهعضی چه نی خه صم ویش نه عیتابهن
 بهعضی نه حوضوور حهق و حسابهن
 بهعضی موعه طهل جه پای میزانهن
 بهعضیشان نه پای میزان حهیرانهن
 بهعضیشان خورپرهم ، خه ندان جه میزان ،
 بهعضی دل حهزین مات و سه رگهردان
 بهعضی به ئومید ، بهعضی مه ئیووسهن
 بهعضی چیه ره شان چون عه به نووسهن
 بهعضیشان نافع وهزن میزانهن ،
 بهعضی جه میزان خه یلی خه سرانهن
 بهعضی سینه چاك ، خانه ویرانهن ،
 بهعضی نه كردهی ویش نه نه فغانهن !

(۲۲۸) واته : دست کردن به لی پر سینه وه .

به‌عضی جه میزان خه‌یلئی مه‌سرووره‌ن
به‌عضی جه مالش (۲۲۹) ته‌جه‌لای نووره‌ن

به‌عضی‌شان هییمان جه پای حیسابه‌ن
به‌عضی نه حیساب جه‌رگش که‌بابه‌ن

به‌عضی خه‌صمشان به‌ته‌عجیل و تاب
مه‌کیشو به‌زور په‌ی جه‌زاو عیقاب

به‌عضی‌شان جه‌ده‌ست خه‌ط‌ئازادی (۲۳۰)
ده‌وان په‌ی جه‌ننه‌ت به‌عیش و شادی

(رأیت) (۲۳۱) ئوممه‌ت نه‌بی‌بی خاتهم
حیسابش جه‌پیش سائیر ئومه‌م

نه‌پای میزاندا کول مه‌بان ته‌کمیل
ده‌گرو جیشان مه‌بان مزمه‌عیل (۲۳۲)

اول گروه سلاطین و امراء و ظالین (۲۳۳)

ئه‌وووئل گروه‌ش ئومه‌راو سولطان
حوکمشان به‌شهرع نامان به‌میزان

(۲۲۹) مه‌به‌ست له (جه‌مال) لیره‌دا روومه‌ته .

(۲۳۰) واته : نامه‌ی رزگار بوون .

(۲۳۱) ئه‌م وشه‌ی (رأیت) وه ئیشه‌اره‌ته بو فهرمووده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر که ئه‌لی
روژی چه‌شرم هاته به‌رچاو ، دیم ئوممه‌تی خوم به‌ر له ئوممه‌تی
هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کانی تر حیسابی ئه‌کرا تا له‌و ده‌شتی مه‌حشهره‌دا ماتل
نه‌بی .

(۲۳۲) له کوردیدا به‌مه‌عنا کویره‌و زه‌لیل به‌کاردی و له وشه‌ی (مضمحل) ی
عه‌ره‌بی‌یه‌وه هاته‌وه .

(۲۳۳) واته : تا قمی یه‌که‌م پادشایان و میران و سته‌مکاران .

به ئاره زووی نهفس ویش کهردن ظولمهت
 نه کهردن جه بهین عالم عهدالت
 پرووشان سیاهه ن ، چه شمشان که بوود
 شکم پر جه نار ، دهه ن پر نه دوود
 هر یهک نه زه نجیر هفتاد ذیراعه ن
 هر یهک پهری حال ویش نه فیزاعه ن
 جه توی ئیزدیحام پهی نار سه عیر
 مه کیشو مهلهک ، به غه ضهب ، زه نجیر
 مه یاوو به سه مع عالم یهک نیدا
 سهیر کهن به نه حوال فیرقه ی ئومه را
 یه نه و گرو هه ن نه پرووی سه ر بیسات
 نه کهرده ن ته و به جه حال حیات

گروه دوم قاضیان رشوتی و ریاکاران (۲۳۴)

گرووی دووهمش قاضیی دهورانن
 (کلا) پرووسیای عهدل دیوانن
 نه دهه نشان شهراره ی نارن
 قهلبشان (بالکل) سیا دهوارن
 داران جه گهرده ن هر یهک یهک زه نجیر
 مه کیشن مهلهک زه نجیر بی ته قصیر
 به سه مع عوموم مه یو یهک سه دا
 نه ی نه هل مه حشهر (کلا) بان ناگا

(۲۳۴) واته : تا قمی دووهم داوهرانی بهرتیل خورو ریابازن .

یه قاضی ئانهن (۲۳۵) جه دار میحنهت
شهرعش تهغیر دان به پاره‌ی ریشوهت
بی‌ته‌وبه بین فهوت جه دار دونیا
جه‌زاشان سندووق نارهن جه عوقبا

قاتلان گروی سوماند (۲۳۶)

گروی سی‌یه‌مش جومله قاتیلهن
جومله‌گی به قه‌تل ناحق فاعیلهن
دهست چهپ نه صه‌درو نه پشت بیروونهن
رووشان سیاهو چه‌شمشان خوونهن
نه جه‌بین داران خه‌طط موجه‌للا :
(هذا آیس " من رحمة الله) (۲۳۷)
مه‌کیشن مه‌له‌ک زه‌نجیر به‌سته‌م
نه پرووی خه‌شم و کین پهری جه‌ه‌هنه‌م
مه‌یؤ یه‌ک نیدا په‌ی عام به‌ضه‌روور
مه‌علووم بو لیتان نه‌ی نه‌هل نوشوور

(۲۳۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (قاضیاناً) که نه‌کاته (قاضیانهن) ،
به‌لام ئیمه لمان‌وایه راسته‌که‌ی نه‌ویه خو‌مان نووسیمانه .

(۲۳۶) واته : پیاوکوژان تا‌قمی سی‌هه‌من . له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا له‌جیاتیی
(سوماند) نووسراوه (سیماند) و نه‌ویش به (سیماً) نووسراوه . ئیمه
خو‌مان راستمان‌کرده‌وه .

(۲۳۷) ئه‌مه له‌گه‌ل پیره‌وی نه‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت نا‌گونجی ، چونکه‌خوا
له قورئانا نه‌فه‌رمویت (ان الله لا یغفر ان یشرك به ویغفر ما دون ذلك
لن یشاء . النساء ۴۸) و هه‌روه‌ها نه‌فه‌رمویت (انه لا ییأس من روح الله
الا القوم الکافرون . یوسف ۸۸) . که‌واته ته‌نها نه‌وه‌نده هه‌یه مه‌به‌ستی
فه‌قی قادر زیاده‌ره‌وی بی‌و نه‌وه‌ش لیره‌دا جیی نی‌یه .

یه ئه و گرو هه ن بی خه وف و حیجاب
(ابنیه الله) کهردشان خه راب (۲۳۸)

به و خه طا کهردن ته فه خخور جه ناس
نه ته و به و (۲۳۹) دیه ت ، نه چه شتن قیصاص

گروی چهارم قطاع طریق (۲۴۰)

گروی چه هارم جه دمای قاتیل
(کلا) جه کرده ی ویشان موئفه عیل

(کلا) رووسیا ، کول عه ینش ئه زره ق

(کلا) خه جاله ت جه کرده ی سه به ق

زه نجیر هه فتاد زهرعی نه گه رده ن

مه کیشان مه له ک به ره نجو میجه ن

یه ک نیدا به ئه مر ذات ئه کبه ری

مه یۆ نه سه ماع زومره ی مه حشه ری

سه یر که ن به ئه حوال قوططاع طه ریق

نار جه حیمه ن جه زاشان ته حقیق

جه دار دونیا چون نه بین نادیم ،

ئیمرو جه زاشان (عذاباً الیم) (۲۴۱)

(۲۳۸) مه بهستی له و دیه که بنیاده م وه ک بینایه ک وایه خوا کرد بیته وه و ، ئه وه ی

بیکوژی وه ک که سیکه بینایه کی ویران کرد بی که خوا کرد بیته وه .

(۲۳۹) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (توبهء = ته و به ی) . دیاره هه له یه .

(۲۴۰) واته : تا قمی چواردم چه ته و ری گرن .

(۲۴۱) له و ئایه تانه وهر گیراوه که نیمچه رسته ی (عذاباً الیم) یان تیایه .

گروی پنجمش مردان و زنان زناکندگان (۲۴۲)

گروى په نجه مش جه دماى ره هزن
داخيله ن به هم ، جه مهردو جه زن

زانی و زانیه فیعلشان فه حشه ن
کول عه وره تشان کوورهی ئاته شه ن
دیده شان زهردو ، پرووشان سیا هه ن
دهست پاستشان جه خیر ته با هه ن

طوول قه ددشان میثل مه نارهن
به طنشان مه ملووی عه قره ب و مارهن

یه ک نیدا به ئه مر دانای خوداوه ن
مه یو به سه ماع جومله ئه نجومه ن

سه یرکه ن به ئه حوال گروى زانی یان
نه فیعل فاحیش نه بین په شیمان

بی ته و به فهوت بین جه دار ئه ی جیهان
ها بین موسته حه ق به جه زای نیران

گروی ششم احوال سلف بیان نمودن (۲۴۳)

دماى زانی یان مه یو یه ک گرو ،

دهه نشان مه غار ، ئه عضاشان چون کو !

(۲۴۲) واته : تا قمی پینجه م ئه و پیاوو ئافره تانه ن که زینایان کردوه .
(۲۴۳) واته : تا قمی شه شه م ، باسی چو نیه تی پیشه کی دان . مه بهستی له
وه زعی پاره به سوود ده رانه .
سه ره رای ئه وه که دارشتنی رسته فارسی یه که زور وشکه و پریشه
له هه له ، ده سنوو سه که ی (م) وشه ی (سلف) یشی به (سلف) نووسیوه .

به‌طشان ته‌کمیله شه‌راره‌ی نارهن
 زوبانش (۲۴۴) نه‌گوش ده‌هه‌ن ئیظهارهن
 پۆسه‌ن ئیراده‌ی ذات ته‌قده‌سی
 دیده‌شان ته‌خضه‌ر ، ته‌عضا قه‌قنه‌سی
 داران جه‌گه‌رده‌ن هه‌ر یه‌ک یه‌ک زه‌نجیر
 جومله‌مه‌کیشان په‌ی (بئس‌المصیر) (۲۴۵)
 یه‌ک نیدا به‌ته‌مرشای په‌روه‌ردگار
 جه‌ته‌هل مه‌حشهر مه‌بۆ ئاشکار
 ته‌هی ته‌هل مه‌حشهر لیتان بۆ مه‌علووم
 سه‌یرکه‌ن به‌ته‌حوال مه‌ردان ظه‌لووم
 یه‌ته‌و که‌سانه‌ن جه‌دار دنیا
 نه‌یه‌ن که‌سبشان به‌غه‌یر جه‌ریبا
 جه‌کرده‌ی ویشان نه‌بی‌یه‌ن عه‌وده
 نه‌حال حه‌یات نه‌که‌رده‌ن ته‌وبه

بیان چگونگی گروه هفتم که تعرض مال یتیم (کرده‌اند) و عذابشان (۲۴۶)

گرۆی هه‌فته‌می (کلا) چون قیره‌ن
 جومله‌ته‌عضاشان (روق) (۲۴۷) زه‌نجیره‌ن
 قه‌ددشان مه‌نار ، شکهم جامووسه‌ن
 دوود سینه‌شان چون عه‌به‌نووسه‌ن

(۲۴۴) ته‌بوو (زوبانشان) بوایه .

(۲۴۵) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا (بیت‌المصیر) نووسراوه . لامان‌وایه‌هه‌ته‌یه .

(۲۴۶) واته : باسی چۆنیه‌تی تا قمی حه‌وته‌م که‌ده‌ستیان بۆ مائی هه‌تیو

بردوه‌و چۆنیه‌تی سزادانیان .

(۲۴۷) ته‌م وشه‌یه‌مان بۆ راست نه‌کرایه‌وه .

کول هفتاد زهرعی زهنجیر نه گهردهن
 به زور مه کیشان به بی چوونو چهن
 ناکا یهک نیدا به ئهمر لهطیف
 مهیاوۆ به سه مع عالم یهک هاتیف
 ئه ی ئههل مه حشهر مه علووم کهن خه بهر
 سهیر کهن به ئه حوال گورۆی به دئه ختهر
 یه ئه و که سانهن ئه موال یه تیم
 ئه کل و ئیتلافش که ردهن وه بی بیم
 نه که ردهن ته و به جه و فه حش بی جا
 دۆزهخن سزای ئه و گرووی گومرا

گروه هشتم در بیان چگونگی احوال متکبران و مفتخران (۲۴۸)

جهودما مه یۆ گرووی هه شته می
 (بالکل) ئه عضاشان زه دهی ئه رقه می
 ئه ندام چون مه نار (کلا) سیا پروو
 (کلا) دندانشان چون شاخ ئاهوو
 ههر یهک نه گهردهن زهنجیر ویشان
 مه لایک په ی نار دۆزهخ مه کیشان
 نه کوی گوناشان عالم چهیرانهن
 عالم سه راسهر کول نه سهیرانهن
 ناکا یهک نیدا به ئهمر داوهر
 مهیاوۆ به سه مع ههر ئههل مه حشهر

(۲۴۸) واته: کومه لهی هه شتهم باسی چۆنیه تیی حالی ئهوانه ی ده عیه و فیز
 ئه کهن . داریشتنی تیکسته فارسی یه که زور ناته واوه .

ٺهٺ ٺههل مهحشر ٺاگا بان نه کار
سهير کهن رهزالهٺ کيبرو ٺيفتيخار
يه ٺهو کهسانهٺن جه دار دونيا
کيبرو فهخرشان کهردهٺن موقتهدا
جه حين حهيات نه کهردهٺن تهوبه
ٺين بار جهزاشان وهيلهٺن به نهوبه

**گروه نهم از شاهدان زور و کتمان شهادت و تهمت
و کذابان و مفتن (٢٤٩)**

جه گروٺي ٺوههم بهيان کهيم ٺهحوال
کول دیدهش کورهٺن ، زوبان لهنگ و لال
کول سیا رووهٺن ، (کلا) قهد مه نار
ههر يهک به حهلقهٺي زنجير گروفتار
به قووهٺي قوللاب مهلهک پير زوور
مهکيشن زوبان شاهيدان زوور
ٺهوکهسان کهردن کهتم شههادت ،
فیرقهٺي موفهتتين مهردان توهمهت
جومه مهکيشن به قووهٺي ٺهغلال
پهٺي قاپيٺي دهرهک وه بيٺي قيل و قال !
يهک نيدا به ٺهر ذات پير قودرهت
مهيوٺ به سهماع جومه جهماعهت

(٢٤٩) واته : تاقيٺي پينجهٺم شايهٺتي دروٺو ٺهوانهٺي شايهٺتي ٺهشارنهٺوهو
بوختان و دروٺو ٺهکهٺن و قسهٺ ديٺن و دهبن . رستهٺ فارسيٺيه کهٺي ٺهم
سهرباسهٺ زور ناتهواوه .

مه‌علووم بۆ لیتان ئەهی ئەهل نوشوور
سه‌یر‌که‌ن به ئەحوال شاهیدان زوور ،

هه‌م ئەو که‌سانه‌ن که‌رده‌نش فیتنه

که‌تم شه‌هاده‌ت که‌رده‌ن به‌ کینه

هه‌م ئەو که‌سانه‌ن به‌ کرده‌ی قه‌بیح

موصیر بی هه‌رده‌م به‌ کینب سه‌حیح (٢٥٠)

هه‌م ئەو که‌سانه‌ن جه‌ به‌ین عیباد

زوبان توهمه‌ت که‌رده‌بی گوشاد

هه‌م به‌ بی‌ته‌وبه‌ جه‌ دار دونیا

که‌ردشان ریحه‌ت په‌ی جه‌زای عوقبا

فرقه‌ه‌م در احوال مردان و زنان چنگی و رقاصان و حیالان وزن

و ترازو و قمارچیان و حرام و خمر خواران (٢٥١)

فیرقه‌ی ده‌هه‌مین کول سیان پرووشان

هه‌ریه‌ک به‌ قوللاب زه‌نجیر مه‌کیشان

(کلا) په‌نجه‌شان مه‌سوچۆ به‌ نار

نه‌ زمانشان مه‌ریزو شه‌رار

به‌عضی جه‌ به‌طنش ئاته‌ش مه‌خیزۆ

به‌عضی نه‌ ئاته‌ش بازووی ته‌رازو (٢٥٢)

(٢٥٠) ئەمه‌ شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)ه ، به‌لام مه‌عنایه‌کی ئەوتۆ نادا
به‌ده‌سته‌وه ، بۆیه‌ یا ئەبی هه‌له‌ بی‌و راسته‌که‌ی شتیکی وه‌ک (سه‌ریح)
بی ، یا ئەبی بلیین مه‌عناکه‌ی ئەوه‌یه : سووره‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ که‌ به‌ درۆ
بلی راسته .

(٢٥١) واته : تاومی ده‌هه‌م ، باسی پیاوان و ئافره‌تانی ته‌مووره‌ژهن و سه‌ماکه‌ره‌و
ئه‌وانه‌ی له‌ سه‌نگ و ترازوودا ساخته‌کاری ئەکه‌ن و ئەوانه‌ی قومارچین و
حرام ئەخۆن و عه‌ره‌ق ئەخۆنه‌وه .

(٢٥٢) واته : هه‌ندیکیشیان قۆلیان له‌ناو ئاگردا بوه‌ به‌ ته‌رازو .

به‌عضی پروو به خاك چون جیفه‌ی مردار
 به حه‌لقه‌ی زه‌نجیر مه‌کیشن به قار
 ده‌ستو پاو نه‌عضای زومره‌ی ره‌ققاصان
 هه‌ر یه‌ك نه‌ زه‌نجیر ویشن هه‌راسان (۲۵۳)
 جه پای میزاندا په‌ی (۲۵۴) قاپیی ده‌ره‌ك
 هه‌ر یه‌ك به نه‌وعی مه‌کیشن مه‌له‌ك
 یه‌ك نیدا به نه‌مر دانای داد‌گه‌ر
 مه‌یۆ به سه‌ماع عالم سه‌راسه‌ر
 یه نه‌و که‌سانه‌ن ، جه مه‌ردو جه زه‌ن
 نه‌ حویب دونیا ویشن که‌رد وه‌ پهن
 به کیذب و حیله ، به خه‌مرو مه‌یسیر
 ویشن که‌رد ریسوا نه‌ سه‌حرای مه‌حشه‌ر
 نه‌ته‌رسان نه‌ خه‌شم ذات بی‌نیاز
 ئاوه‌ردن به ره‌قص سه‌مطوور چه‌نی ساز
 به فیعل شه‌نیع مه‌شغوول بین مه‌دام ،
 نه‌که‌ردن په‌ره‌یز نه‌ نه‌شیای حه‌رام

(۲۵۳) له‌م به‌یته‌وه تا نه‌گاته به‌یتی (عوبوور صیراط جه به‌عضی که‌سان ...
 تاد) که نه‌کاته دوو لاپه‌ره‌و ۲۸ به‌یتیان تیایه ، له ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا
 فه‌وتاوو . ئیمه له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) نووسیمانوه . بۆ زیاده
 متمانه‌ش نه‌لین نه‌و ئیشاره‌ته‌ی له داوینی لاپه‌ره‌ی پیش دوو لاپه‌ره
 فه‌وتاوو که‌ی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)ه‌وه دانرابوو ، هه‌مان سه‌ردی‌ری
 نه‌گرتوه که له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح)دا هه‌بوو له‌پاش به‌یته‌کانی نه‌و
 لاپه‌ره‌وه .

(۲۵۴) له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح)دا (په‌ری) نووسراوه . ئیمه نه‌وه‌مان به‌لاوه
 هه‌له‌بوو ، سه‌ره‌رای نه‌وه که به‌یته‌که‌ش لاسه‌نگ نه‌کات .

نه کردهی ویشان هیچ نه بین نادیم
 مه بو بنووشن شه راره‌ی جه حیم
 (حسب الاراده) ی (شدید العقاب)
 ده فیرقه بهی طهور مه بهن به شیتاب
 (کلاً) جه قیطعه‌ی نه ووهل بین موقیم
 مه نووشن جه نار (عذاب" الیم)
 جه نه هل ئیمان هر کهس بو لیشان
 به قه‌دهر گوناھ جه‌زا مه کیشان
 په‌ی نه هل ئیمان شه فاعه‌ی ره‌سول
 حه‌ق وه‌عه‌دهش فه‌رمان لیش که‌روژن قه‌بوول (۲۵۵)
 جه‌ودما حساب سائر ئومه‌م
 موحاسه‌به‌شان مه‌یو به ره‌قه‌م

**راهی شدن حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم
 با گروه انبیاء و اولیا و علما و صلحا بعبور صراط (۲۵۶)**

نه‌نیاو ره‌سول (۲۵۷) جومله نه بوراق
 سوار مه‌بن به نه‌مر عه‌لیم خه‌للاق
 جه‌وده‌م یه‌ک نیدا خیزو نه جیهات
 بکیشن عه‌له‌م صیراط په‌ی جه‌نات

(۲۵۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا (کردن = که‌رده‌ن) نووسراوه . ئیمه نه‌وه‌مان
 به لاوه هه‌له بوو .

(۲۵۶) واته : که‌وتنه ریتی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) له‌گه‌ل کومه‌لی پیغه‌مبه‌ران و نه‌ولیاو
 مه‌لایان و پیاوچاکان بو په‌رینه‌وه له پردی صیراط .

(۲۵۷) له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا (رسول = ره‌سول) نووسراوه به‌لام ئیمه
 نه‌وه‌مان به لاوه هه‌له بوو .

پراهی مه بۆ صهف شاه عه ره بی ؛
یه عنی موحه ممه د سه رخیل نه بی

فریشتان لیوای حه مد داران به دهس
موحه ممه د جه پیش ، نه نییا جه پهس

شوهه داو نه صحاب ، زورپه ی نه ولیا
به ستشان صوفووف به عد نه نییا

صینف عوله ما ، کول موخته هیدین
زورپه ی صوله حا ، صینف موخلیصین

دمای موخلیصین صینف موئمین ،
دمای موئمینان فیرقه ی موسلیمین

دمای موسلیمین زورپه ی ظالمان
دمای ظالمان فیرقه ی کافران

دوخان دۆزه خ دنیا که روۆن زه ننگ
مه له ک دایره ی هه ر صهف که روۆن (۲۵۸) ته ننگ

صوفووف عالم زومره ی مه خلووقات
کول مه بان پراهی په ی پرد صیراط

به فه رمان ذات ره ئووف و له طیف
خیزۆ شه عشه عه جه به ین صوفووف

(۲۵۸) ئەم وشە یە لە هەردوو نیووە دێرە کەدا ، لە دەسنووسە کە ی (ح) دا بە
(کردن - کەردەن) نووسراوە ، بەلام راستە کە ی ئەو دیە کە ئیمە لێرە دا
نووسیومانە .

گفتار در عبور صراط (۲۵۹)

زومره‌ی موخلیصین نه و راگه‌ی ده‌یج‌وور
هه‌ر‌که‌س به نه‌وعی مه‌که‌ران عوب‌وور
به‌عضی وینه‌ی به‌رق مه‌که‌رو گوزه‌ر
به‌عضی وینه‌ی ره‌عد ، به‌عضی چون خه‌طه‌ر
به‌عضی جه صیراط به شادی و سور‌وور
به (طرفة العین) مه‌که‌ران عوب‌وور
به‌عضی فیرقه‌شان ، به بی واقیعات ،
مه‌که‌ران عوب‌وور چون طه‌یر نه صیراط (۲۶۰)
عوب‌وور صیراط جه به‌عضی که‌سان
چون نه‌سپ تازی ته‌ک مه‌که‌ن ده‌وان
چون پیاده‌ی جه‌لد به‌عضی نه گوذار
عوب‌وور به‌عضی چون خه‌سته‌ی بیمار
نه‌هل دۆزه‌خی مه‌له‌غزو پاشان
نار جه‌حیمه‌ن سزای خه‌طاشان
ئوممه‌ت موذنیب نه‌بی‌بی موختار
جه قیطعه‌ی نه‌وو‌هل مه‌گیروون قه‌رار
وه‌ی طه‌ور قه‌راره‌ن په‌ری مؤئمینان
به قه‌ده‌ر گونا جه نار مه‌سووزان

(۲۵۹) واته : قسه له‌باره‌ی په‌رینه‌وه‌وه له پردی صیراط .
(۲۶۰) ئەم به‌یته دوا به‌یتی ئەو ۲۸ به‌یته بوو له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا
فه‌وتابوون .

به‌عضی به ساعات ، به‌عضی رۆزو ما

به‌عضی‌شان به سال مه‌ماتۆ نه‌و جا

به‌عضی‌شان موددهش به قه‌رنه‌ن حساب

به‌عضی‌شان به طوول دنیا نه‌ عذاب

زومره‌ی بی‌ئیمان جه‌ نار جه‌حیم

(کلا) موئه‌بیه‌د ، جاشانه‌ن موقیم

صینف ئه‌نییا ، شوه‌ه‌دا ، خاصان

مه‌که‌ران عوبوور ، صف صف به‌ ئاسان

وه‌قتی کافران مه‌شن په‌ی دۆزه‌خ

مه‌یۆ یه‌ك نیدا نه‌ په‌رده‌ی به‌رزه‌خ (۲۶۱)

نه‌واتم پیتان : یا به‌نی ئاده‌م

نه‌که‌ن ئیطاعه‌ی شه‌یطان ظالم (۲۶۲)

شه‌یطان به‌ ئیوه (۲۶۳) عه‌دوه‌ن . . . (۲۶۴)

بکه‌ن غولامیم ، ئیده‌ن ریگه‌ی راست

په‌ی دۆزه‌خی‌یان جه‌ باب ئه‌عظم

مه‌یۆ یه‌ك سه‌دا یا به‌نی ئاده‌م

(۲۶۱) ئەم بەیتەو پینج بەیتی پاشەوه‌ی له‌ په‌راویزی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا نووسراونه‌ته‌وه‌و به‌ هیلێک به‌ندکراون به‌و شوینه‌وه‌ که ئیمه‌ش لای خۆمان هه‌ر له‌ویماندا داناون ، به‌لام له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ح)دا هه‌موویان نه‌نووسراونه‌ته‌وه‌و خراویشنه‌ته‌ پیش‌حه‌وت به‌یت پینج‌ه‌وه‌ .

(۲۶۲) ئەم بەیتەو به‌یتی پیشوو له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ح)دا نین .

(۲۶۳) شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) (به‌اویوه‌)یه . ئیمه‌ لامان‌وابوو راسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ که لێرده‌دا نووسیومانه‌ .

(۲۶۴) لێرده‌شدا وشه‌یه‌ک په‌رپووت بووبوو ، بۆمان ساغ‌نه‌کرایه‌وه‌ .

نه واتم پیتان شه یطان له عین
مه کهن ئیطاعهش عه دووهن موین ؟!
بکهن غولامیم ئیدهن ریگه ی راست
سزای ناراستان زیندان و بهلاست (۲۶۵)

**پیش از دخول جنتیان به بهشت ملك مژده جهت حوریان میبرند
و قصورها مزین و حوریان استقبال کنند (۲۶۶)**

فریشتان جه پیش لیوای نه حمه دی
مه شن په ی جه ننه ت سهرای سهرمه دی
په خش مه بان جه قه صر ههشت قیطعه ی جینان
مه دهن به شارهت به حوورو غیلمان
لیوای حه مد جه پیش صه ف نه نییا
صوفووف په س و پیش ئامان په ی دهرگا
خیزۆ جه حۆری شه وق و غه لغه له
قه صرو کیسرا تاق پر نه زه لزه له
طاووس طه لعه تان مه کهران ئاخیز
قه صرو خه یمه گاه مه کهن عه طر ئامیز
کول مه بان ته زین به له عل و گه وه هر
ئه لبیسه و حهریر ، بافته ی سیم و زهر

(۲۶۵) دوا وشه کانی ئهم به یته و به یتی پیشه وه ی که (له عین) و (موین) و (ریگه ی راست) و (زیندان و بهلاست) ن ، له ده سنووسه که ی (م) دا فه وتابوون ، له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .
(۲۶۶) واته : بهرله وه ی به هه شتی به کان بچنه به هه شت ، فریشته مژده به حۆری به جوانه کانی به هه شت ئه دهن و کۆشکه کان ئه رازیننه وه و حۆری به کان پیشوازی یان لی ئه کهن .

صوفوف حۆرى و غيلمان پيش و پەس
 ھەريەك يەك توحفەى ھەديە نە پرووى دەس
 بەعضيشان چە و گان مورەصصەع جە زەر
 بەعضى جە دەستش شەمامەى عەنەر
 بەعضى ئەلبیسەى زەر بەفت زەرى
 بەعضى حەمايل ساختەى جە و ھەرى
 بەعضى بادەى شورب ، بەعضى ئەنگەين
 بەعضى تاج زەر ، بەعضيشان نگين
 بەعضى كەمەربەند دانەى قيمەتى
 بەعضى جە توحفەى ميوەى جەننەتى
 بەعضى پيالەى (شراپا طهور)
 بەعضى ئاب صاف نە ھەواى كافوور
 بەعضيشان خەرقەى جويبەى حەرير باف
 ھەر يەك نە دەستش داران يەك توحاف
 كول توحفەى ويشان مەكەن موھەيا
 كەچ مەكەن حوققەى تاج زەر كولا
 حوور ئەنيا مەبان بە پيش صف
 كول راھى مەبان بە شەوق و شەرەف
 نە ھەر ھەشت قيطعە بە شادى و سوروور
 حووران پەى قاپى جەننەت بەى دەستوور
 ھەر يەك بە ئەنواع لەنجەى غەمزە و ناز
 خەرامان خەرام مەيان بە پيشواز

پۆسه ن ئیراده ی دارای پر که ره م
 هیچ که س حۆری که س نه بینۆ به چه م
 غریو حووران نه جومله ی موشتاق
 (سلام" سلام) خیزۆ جه سوقاق
 کول دهست به سینه مه یان به سه لام
 مه رحه با گۆیان به صه د ئیحتیرام
 کیشام موته ظیر فراوان خه یلی
 فه رخونده طالیع ئیمپۆ که رد (۲۶۷) مه یلی
 که ی شوکر یه زدان مه یۆ به نه نجام
 نار فیراقت ئامان به خیتام
 نه پیش و نه په س زومره ی حۆری یان
 مه که ن ره ه نومای قه صرش به ده وان
 هه رکه سی په ی به زم عه یش و ته رانه
 په ی قه صر ویشان مه بان ره وان
 هه رکه سی نه قه صر تۆی خه یمه گای ویش
 ساکین نه بیساط بی خه وف و نه ندیش
 وه قتی مه شغوول (بین به شورب و طه عام)
 شه عشه عه ی نه نوار (شه وق مه دۆ نه عام) (۲۶۸)

(۲۶۷) له وانیه ئه م (که رد) ه (که ر) بی به مه عنا (بکه) چونکه قسه که به زمانی حۆری یه وه یه و به و به هه شتی یه ی ئه لێ که ئه چیته لای .

(۲۶۸) ئه م به یته و چوار به یتی پاشه وه ی له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا نووسرا بوونه وه و له ویوه هیلان بو راکیشرا بوو بو ناو ئه سلی مه تنه که و شوینیان بو دیاری کرابوو . ئه و وشانه ش که خراونه ته ناو دوو که وانه وه ، له ده سنووسه که ی (م) دا فه وتا بوون و له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .

ٺههل جه ننه تي كول مه بان چه يران
بهو مه شعلهي نوور مه بان (نيگه ران)

سه لام چه ققهن ٺهو نوور قه ديم
(سلام " قولاً من رب رحيم) (٢٦٩)

(نه زايقه ي) (٢٧٠) نوور كول مه بان (مه دهوش)
ٺه طعيمه ي جه ننا ت مه كه ن (فه راموش)

عه رض مه كه ن يا ره ب ٺه نوار (سه لام)
دوعاشان جه چه حق مه يو به ٺه نجام

در بيان چگونگی قباعات جنت و ترکیشان (٢٧١)

دهرويش ! جه ٺه و صاف مولك (لا نظير)

ٺيسم و ره سمشان باوهر به ته حرير

چه ق موباله غهش جه و مولك كه بير

(ملكاً كبيراً) كه رده نش ته سطير

ههشت قيطعه دارو جه ننا ت كو برا

هه ر يهك بزور گته ر جه ٺه رض و سه ما

هه ر قيطعهش دارو يهك عالي ده رگا

پير قه صرو پير حوور ، پير خه يسه و خه رگا

قوصوورش (بالكل) ته حت و فه وقاني

(كلاً) موره صصه ع لوئلووي مه رجاني

(٢٦٩) سوورده تي (يس ٥٩) .

(٢٧٠) مه به ستي له موزايه قهو ته نگاو كردنه .

(٢٧١) واته : باسي چو نيه تي به شه كاني به هه شت و دروست كرانيان .

بیان اسامی قطعهای جنت و اصلشان (۲۷۲)

هەر قیطعهش ئەسمای ویش دارۆ جودا

ئەوووەڵ جە ئەسماش کەریم ئییتدا

قیطعهی ئەوووەلش جە دورپ بە یضان

ئیسمش جە لالەن مەقام عوظمان

دوووەمش (دار القرار)ەن نامش

یاقووت سورخەن قەصرو مەقامش

سی بەم مەشهوورەن بە (دار السلام)

قەصرش زەبەر جەد سەبزەن بە تەمام

(جنة الخلد)ەن قیطعهی چارەمین

قووصوورش جوملە مەرجانەن یەقین

(جنة المأوی) پەنجەم مەقامەن

(بالمرة) قەصرش جە نوقرەدی خامەن

(جنة عدن)ەن مەقام شەشەم ،

ئەبنیەش جوملە گولان موجه سسەم

(جنة الفردوس) قیطعهی هەفتەمەن

جە نوقرەو (۲۷۳) طەلا کول موجه سسەمەن

قیطعهی هەشتەمش (جنات النعیم)

ئەبنیەش (بالکل) زەرپووتەن موقیم

خاک هەر قیطعهش کول زەعفەرانیەن

سەنگش زەبەر جەد ، دورپو مەرجانەن

(۲۷۲) واتە : باسی پارچەکانی بەهەشت و بنەرەتیان که له چی دروست کراون .

(۲۷۳) له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه (نوقرەدی) . دیارە ئەو هەڵەیه .

گفتار در حجرهای گوناگون از مجوهرات قصرها (۲۷۴)

دائیردی هەر چهوش چوار قورنەش تەمام
ئاراستەئە قەصرەن ، پەر حوجرەو (۲۷۵) مەقام

عەرۆوسی و حوجرەئە تەخت و فەوقانی

(کلا) مۆرەصصەع لەعل رۆممانی

حوجرەئە هەر قەصرش نەوعش بی حساب

(کلا) موزەببەن بە لوئلووی خووش ئاب

جە نەوع حوجرەش بەعضی یا قووتەن

بەعضی مروارید (۲۷۶) ، بەعضی زمرۆوتەن

بەعضی شان عەقیق ، بەعضی گەوھەرەن

بەعضی شان تەللا ، صاف مۆجەوھەرەن

بەعضی بلووری ، بەعضی نوقرەئە خام

بەعضی پیروژە تەمام سەقف و بام

بەعضی شان جە لەعل (۲۷۷) ، بەعضی مەرجانەن

بەعضی شان ئەلماس لوئلووی رەخشانەن

گفتار در انهار و خیمه گاهش و کرسی (۲۷۸)

چهوش هەر سەرا دارۆ چەهار جۆ

نە هەر جۆ یەك چهوض مۆهەبیان هەر سو

(۲۷۴) واتە : باسی ژوورە رەنگا و رەنگەکانی بەهەشت و گەوھەرەکانی
کۆشکەکانی .

(۲۷۵) لە دەسنووسەکەئە (م) دا بە هەلە نووسراوە (حوجرەئە) .

(۲۷۶) لە دەسنووسەکەئە (م) دا بە هەلە نووسراوە (مرواریدو) .

(۲۷۷) لە دەسنووسەکەئە (م) دا بە هەلە نووسراوە (لەعل و) .

(۲۷۸) واتە : باسی جۆگا و میترغوزارو تەخت و کورسی یەکانی ناو بەهەشت .

لە دەسنووسەکەئە (ح) دا (کرسی) خراودتە بەر (خیمەگە) دوه .

نه بالاي ههر چه وض خهيمه ي ره نگاره نگ
 جومله مور هصصه ع دانه ي گران سه نگ
 ههر خهيمه کورسي و فهرشش مو هه بيان
 مه زاج کاسش کافووري هه وان
 نه وو هل نه نگه بين ، ديگر جو نه شير
 طه عمه و (۲۷۹) له و نشان نه بو ته غير
 سي يه مش که و ته ر باده ي شه رابه ن
 نه هر چه هار هم ظي لال نابهن
 ئي ظهار قودر هت ذات جه ليله ن
 چه شمه ي ههر چه هار نه سه لسه بيله ن
 نه وع خهيمه گاش سورخ و سه بز و زهر د
 ژه نگاري و ، نه بيه ض ، ديژو ، لاجيو هر د
 وه ي طه وره ن ته رتيب بزور گيي خيام
 ههر خهيمه دارو چه ند حو جر ه و مه قام
 به دور پرو مه رجان کول مونه ققه شه ن
 جومله ناراسته ي کورسي و مه فر ه شه ن
 دائيره ي خهيمه نه خل و شمشاده ن
 روممان و عه ناب ، سه رو نازاده ن
 نارنج و ، ليمو ، عه ر عه ر ، مور ه ققه م
 جه نه نواع گول چه وشش موجه سسه م

(۲۷۹) له ده سنووسه که ي (م) دا نوو سراوه (طعمهء) . ئيمه به پيي ده سنووسه که ي
 (ح) نوو سيمانه وه که به لامانه وه نه م راست بوو .

کورسیی ھەر حوجرەش میسک یا عەنبەرەن
 یا گەھرب پڤشتە ی دورپرو گەوھەرەن
 بەعضییشان عاجو ، بەعضی جە عوودەن
 جوملە موجهوھەر دانە ی مەقصووودەن
 بەعضییشان یوسرو ، بەعضی جە ماھی
 بەعضییشان نەرجیل عەطای ئیلاھی
 بەعضییشان جە لەعل ، بەعضی ئەلماسەن
 حوجرە ی ھەر قەصرش بەی طەور قیاسەن
 نەوع ھەر حوجرەش نە ئیختیلافەن
 فەرش ھەر ئوتاق کول حەریر بافەن

در اوصاف حوری گوید (۲۸۰)

ھەر حۆری تەنھا دارۆ حوجرە ی ویش
 ھەر یەك یەك خەددام ، غیلمانش نە پیش
 ھەر حۆری مەلبووس ھەفتاد لیباسەن
 ئەنواعش پەنگ پەنگ ئەلوان ئەساسەن
 بەو طەور نەزاكەت پارچەش فاخیرەن
 ئەعضاشان (بالکل) نە تۆش ظاہیرەن
 جوملە مورەصصەع تاجش نە فەرقلەن
 ئەعضاشان نە طەوق جەواھیر غەرقلەن
 نە تۆی قەصر زەر وەقتی مەنیشان
 چون دوو ئاینە بە یەك دە ی نشان

(۲۸۰) واتە : باسی حۆری یەکانی بەھەشت .

حۆری یان مه عکوس قهصر بلوورهن ،
 قهصره ها مه عکوس ته جه لای حوورهن
 زه نان جه ننهت حۆری یان خاص
 جومله موبه پران جه حه یض و نیفاس
 غه یر جه مه نکو و حه ی ویش هه ر نه دنا که س
 جه حۆری هه فتاد داره د هه م نه فه س
 هه ر یه ن مه حبو و به ن مه نکو و حه ی ویشان
 حووران به زه نان حه سرهت مه کیشان
 هه رده م باقی یه ن بیکاره تشان
 پر موله ذذیده ن کول وه صله تشان
 هه ر مه ردی قووهت صه د مه رد دنیا
 حه ق به لوظف ویش پیش مه کو عطا

گفتار در شجرة الطوبی (۲۸۱)

یه ک درهخت دارو عالی مه نزیهت
 حه ق به لوظف ویش سازان جه قودرهت
 سه رازیر ئامان ئاو یزان عه رش ،
 شاخش به هه ر قهصر جه ننهت بی یه ن په خش
 ئیسم نه و شه جه ر فاشه ن به طووبا
 هه شت قیطعه ی جه ننهت که رده ن ئیکتیفا
 زه یتوونه ن جه لای به عضی موفه سسیر
 به عضی دان نیسهت طووبا به نه نجیر

(۲۸۱) واته : باسی (شجرة الطوبی) که درهختیکه له بهه شتدا .

نه حوجره‌ی ویشان هه‌ر که‌س جه کورسی
شاخس مه‌نماتۆ جه تۆی عورووسی

نه‌فس هه‌ر میوه‌ که‌رۆ ئیشتیها
ده‌رله‌حظه‌ په‌یدان جه شاخ طووبا
نه تۆی په‌نجه‌ره‌ مه‌یۆ جه بیروون
ظه‌رفش موجه‌وه‌ه‌ر ، سه‌رپۆش سه‌رنیگوون

ئه‌نواع طویوور مه‌یۆ ، مه‌ویه‌رۆ
نه‌فست به‌ هه‌ر کام ئیشتیها که‌رۆ
به‌ هه‌ر نه‌وع که‌باب که‌ردی ئاره‌زوو
به‌و نه‌وع جه‌ طه‌به‌ق حاضر مه‌بۆ زوو

جه‌ ئه‌کل طه‌عام نه‌فست که‌ردی سی‌ر
جه‌ پۆست و ئیسک ئیحیا مه‌بۆ طیر

بی به‌یع و خرید بی ره‌نج و ته‌عب
مه‌وجوودهن ئه‌شیا هه‌رچی که‌ی طه‌له‌ب

ئیشتیهای نه‌فست به‌ هه‌رچی که‌رد مه‌یل
حاضرهن بی ره‌نج ، بی میزان و که‌یل ،

نه‌عه‌رصه‌ی هه‌ر چه‌وش یه‌لخی‌یه‌ن (۲۸۲) بوراق
هه‌رده‌م حاضرهن موکه‌مه‌ل یه‌راق (۲۸۳)

(۲۸۲) یه‌لخی : ئاماده‌و ته‌یار ، وه‌ک یخ دراو .

(۲۸۳) یه‌راق : چه‌کو ئه‌سه‌له‌حه ، لی‌رده‌دا مه‌به‌ست زین و له‌غاووکه‌ل و په‌لی
سواری‌یه .

گفتار در حضرت اقدس که وعده‌گاه دیدنی محبان است (۲۸۴)

ههروهقت کهردی مهیل دیده‌نیی نه‌حباب
مه‌یۆ به روکوب بوراق به شیتاب
جه حین روکوب مه‌رانی بوراق
په‌ی نه‌وکه‌س به‌ی طهور مه‌یۆ ئیتتیفاق
هه‌ردوو په‌ی مه‌قصه‌د به ئیتتیفاقی
جه نه‌وسه‌ط راه مه‌بان مولاقی
یه‌ک عالی دره‌خت واقع‌ه‌ن نه‌و جا ،
ته‌ختش په‌رچه‌مه‌ن پر خه‌یمه‌و خه‌رگا
نه‌شئت هه‌واشه‌ن پر عه‌یش و ئونسه‌ن
ئیسیم نه‌و مه‌قام (حضرت‌القدس) ه‌ن
نه‌ دائیره‌ی حه‌وض ته‌کمیله‌ن کورسی
هه‌واش موفه‌ر ریج ، سه‌حراش نه‌طله‌سی
مه‌نیشان به هم هه‌ردوو به دلواز
به‌رگ نه‌و شه‌جه‌ر ده‌نگ مه‌دۆ چون ساز
به‌وشه‌رط نه‌وکه‌سان جه‌ی دنیا‌ی خه‌راب
نه‌که‌رده‌یۆ سه‌مع ته‌مووره‌ی روبات
نه‌گه‌ر یه‌کیشان که‌رده‌یۆ مه‌سموع
په‌ی ئوخراش هه‌رگیز نه‌یۆ مه‌منوع (۲۸۵)

(۲۸۴) واته : باسی نه‌و شوینه که ناوی (حضرت‌القدس) ه‌و دۆستان له‌وی
به یه‌ک نه‌گه‌ن .

(۲۸۵) مه‌به‌ستی فه‌قی قادر نه‌وه‌یه نه‌گه‌ر نه‌م دۆستانه له دنیا‌دا به هه‌ردوو
گویی گویی‌ان له ئاوازو ساز بووبی ، نه‌وه له به‌هه‌شتدا گویی‌ان له
ئاوازی نه‌و گه‌لا دره‌ختانه نابی ، به‌لام نه‌گه‌ر به‌ته‌ن‌ها گویی‌یه‌ک گویی‌ان

چون سه‌دای نه‌غمه‌ش ده‌نگ مه‌دۆ نه‌گۆش
 نه‌ذائيقه‌ی ذه‌وق مه‌یۆ به‌خورۆش
 ئەو که‌س که‌رده‌بۆ سامیعه‌ی حه‌رام
 نه‌که‌رده‌ن ته‌وبه‌ی ئیخلاص جه‌ئهیام
 پۆسه‌ن ئیراده‌ی شاه‌بئی نیاز
 نی‌یه‌ن جه‌سه‌معش ئەو نه‌غمه‌و ئاواز
 تا هه‌ن ئیشتیاق هه‌ردوو به‌لوعبه‌ت
 مه‌نیشن نه‌وجا به‌عه‌یش و ئولفه‌ت
 هه‌ردوو ئاره‌زووی یه‌که‌مه‌که‌ن سه‌ماع
 هه‌ردوو شان جه‌یه‌که‌مه‌که‌ن (الوداع)
 مه‌که‌ن په‌ی خانه‌به‌دل ئاره‌زوو
 حاضره‌ن بوراق نه‌وجا په‌ی هه‌ردوو
 هه‌ریه‌که‌ی په‌ی قه‌صر ویش مه‌بۆ ره‌وان
 مه‌که‌ن ئیستیقبال هه‌ردوو حۆری‌یان
 هه‌ریه‌که‌به‌نه‌وعی مه‌بینۆ خدمه‌ت
 ده‌ست جه‌بان ده‌ست به‌عیززو ئولفه‌ت
 جه‌ره‌نجو ئەله‌م ، جه‌عه‌یب و عیله‌ت
 جومله‌به‌ری‌یه‌ن خه‌لقه‌نده‌ی جه‌ننه‌ت
 هه‌م بوغض و کینه ، هه‌م بوخل و حه‌سه‌د
 نه‌بۆ نه‌ئهل جه‌ننه‌ت موئه‌به‌د

لێ بووبی ، ئەوه‌له‌به‌هه‌شتدا به‌و گۆیکه‌ی‌تریان گۆی‌یان له‌ئاوازی‌گه‌لا
 دره‌خته‌کانی به‌هه‌شت ئه‌بێ و پیتی رائه‌بوێرن ! .

هه و اش نه ره حمت ذات خاليقنه
شهب و رۆز نه و صوبح صاديقنه
په ي په ي نه سيمه ي صوبح سه حه ري
مه دۆ نه ده ماخ عه طر عه نبه ري
عالم نه به دي نه و جا موقيمه ن
نه عيجزو حه سره ت ، نه به لا و بيمه ن
نه پيري نه و جا دارۆ نيشانه ،
نه نه جهل نه په ي گيرۆ به هانه
مه منووعه ن نه و جا هر ته قوا و طاعات
نه نوماز دارۆ نه رۆزه و زه كات
مه و جو و ده ن جه پيش هر نه و ع خورده ني
نه دارۆ (اصلاً) جوزء ريده ني
نه طعيمه ش بي دهر د جومله سه فوه ته ن
نه قسيم عور و وق قووه ي شه هوه ته ن
به غه ير جه عه ره ق يه قين كه ن ته مام
نه دارۆ مه خره ج نه كل هر طه عام
غوسل به عد جه مع (۲۸۶) ني يه ن نه جه ننه ت
ئازاده ن هر كه س نه موزدو ميننه ت
هم خواب و غه فله ت ، هم سه هوو نيسيان
مه رفووعه ن جومله نه نه هل جينان
فه رق موزه ككه ر ئيده ن چه ني حوور
نه خه ددش يه ك خه ط سه بز مه بو ظوهوور

(۲۸۶) مه به ستي له جه مع (جيماع) ه .

شوعلهی حوسن مهرد نه جه ننهت چون شه م
پرته و مه به خشو چون شه مس چاره م (۲۸۷)

گفتار در نطق حضرت الوهیت پناهی جل جلاله (۲۸۸)

مه یو یه ک نیدا جه حه ضرهت ره ب
ئه هی عیباد جه من هه نی که ن طه له ب
عه رضشان ئیده ن خه جالهت باریم ،
مه ر جه ئید خاسته ر چ طه له ب داریم !؟
ذات یه گانه به صهوت قودرهت
صادیر مه کو ئه مر به ئه هل جه ننهت
کئی بی جه دونیا مه حهل ئیشکال
هه م جه ئه و که سان ئیوه که ن سوئال
ئه وسا عوله ما ماوه ران به یاد ،
طه ریق سوئال جیش مه که ن گوشاد
عوله ما ماچان جه دار دونیا
حهق و وعدهش به خشان به ئیعطای لبقا
طه له ب که ن جه ذات حه ییی (ذوالجلال)
ئیحسان مه که رو ته جه لای جه مال
ئه وسا هه ر که سی مه یو به دوعا :
و وعده تو حه ققه ن ، بنمانه لبقا

(۲۸۷) روژی پرشنگذاری ناسمانی چواره م . ئه لاین له روژی قیامه تدا خوړ
دیته خواره وه بو ناسمانی چواره م .
(۲۸۸) واته : قسه له باره ی قسه کردنی یهزدانی مهزنه وه .

حەق بە لوظف ویش مەنماتۆ جەمال
 نە ذەوق جەمال شەوق مەیۆ بە حال
 وەی طەور شەوق عیشق مەیۆ بە خورۆش
 ذائیقەیی (۲۸۹) جەننەت مەکەن فەرامۆش
 یەك هەفتە جە شەوق کول مەبان حەیران ،
 یەوم هەشتەمین مەبان نیگەران
 خۆلاصە نە ظەرف هەر هەفتە یەك رۆز
 عالەم بە جەمال حەق مەبان فەیرۆز (۲۹۰)
 نە جای ضیافەت جەمالەن ئینعام
 عالەم نە سوروور جەمال شادکام

گفتار در شفاعت حضرت رسالت پناهی بار سوم (۲۹۱)

دەرویش نە تەرتیب مەشغەلەیی جینان
 شەفاعەیی کوبرای نەبیت کەرد نیسیان
 سا چون موحەممەد (علیہ الصلاة)
 بەو جەلال و قەدر رووکەرد نە جەنات

-
- (۲۸۹) بە هەلە لە دەسنووسەکەیی (م) دا (ضائقە) نووسراوە .
 (۲۹۰) ئەوەی لەبارەیی دیتنی خوای گەورەووە لە قورئاندا هەییە ئەوەتە کە خوا
 ئەفەرموئیت : (وجوه يومئذ ناظرة ، الى ربها ناظرة . القيامة ۲۳ - ۲۴)
 واتە : لە رۆژی دوایدا هەندی روو هەن گەش و شاد و سپی و سوورن ،
 سەیری پەرەردگاری خۆیان ئەکەن . ئیتر ئەم روانینە کەییە و چۆن و بە
 چ شێوەییە کە خوا ئەبینن ، ئەوە خوا خۆی ئەیزانی . سەرەپای ئەوەش
 لەو دنیا شەوو رۆژو هەفتەو مانگ و سال وەك لەم دنیا دا نییە ، وەك
 فەقی قادر و توویە .
 (۲۹۱) واتە : باسی تکاکاریی پیغەمبەر (د.خ) بو جاری سیئەم لە بارەگای
 خوادا . لەم عینوانەدا لە دەسنووسەکەیی (م) دا لەجیاتیی (سوم)
 نووسراوو (سیوم) . ئیمە خۆمان راستمان کردەووە .

نائیل بی به فهیض وهعهده گای مه عبوود
 جولووس بی نه تهخت مه قام مه حموود
 فهوج فریشتان ، جوق جوق و ، صف صف
 مه یان به ته بريك شای عالی ره فرهف
 یهك زه مان جه بهین مه ویه رو ته کمیل
 مه یو به ته بريك (آخی جبرئیل)
 ههم جه ذات حق هیی (لا ینام)
 په ریش ماوه رو په یغام و سه لام
 نه بی پهی ته عظیم سه لام و په یغام
 نه جولووس تهخت مه که رو قیام
 دوو نوور نه یهك تهخت نوور مه بان جه لیس
 به له هجهی ئولفت مه گیران نه نیس
 سوئال مه کو جیش جه ودهم مو صطه فا
 جه حال ئوممهت پییم بدهر ناگا ...
 ئوممهتم خور ره قیطعهی نه عیمه ن ،
 یا خو نه جه زای نار جه حیمه ن ؟!
 عرض مه کو نه رووی شه مس ریسالهت
 ئوممهتت نه کثر باقین نه جه ننهت
 نه ماما نه قیطعهی نه ووهل چه ند گرون
 سیماشان ته رتیب ئوممهتان تون
 نه عضاشان (بالکل) جه کوورهی نارهن
 ویردو نیداشان ههر (یاغفار) هن

مه یۆ به ره شحه (٢٩٢) موحه ممه د نه و جا
 چون به رق لامیع مه یۆ به صه حرا
 به نه مرش نه ودهم یارانش ته مام
 مه یان به میقات (کلا) نه قیام
 جه دمای نه صحاب فیرقه ی شو هه دا
 عوله مای عادیل ، نه ولیای کوبرا ••
 موخلیصان حه ق ، صادیقان را
 هه ر یه ک نه قیام مه که ن ته مه تنا
 به نه مر یه زدان عه لیم و خه للاق
 جیره ئیل ، نه په ی با تاج و بوراق
 پروو مه دۆ نه خاک حه ضره ت ره سوول
 عه رض مه کۆ یا ره ب مه ر ئید بی مه ئموول
 به ئیراده ی تو (خیر الغافرین)
 من بیم به شه فیع کولل موذنیبین
 نه حوضوور ویت ذات (ذوالجلیل) (٢٩٣)
 من که ردی په ی عه فو ئوممه ت به که فیل
 هه م وه عده ی تو حه ق ، هه م عه بدت مو حیق
 ئیده ن ئومیدم نه عام که ی ته حقیق
 خاصه ی ذات تو ن (علام الغیوب)
 عه فوی ئوممه تم جه قه ید ذونووب

(٢٩٢) مه به سستی فه قی قادر له (ره شحه) (ره عشه) یه واته مووچر که .
 (٢٩٣) له بهر راگرتنی سهنگی به یته که (ذوالجلال) کراوه به (ذوالجلیل) .

يا ره ببي راضيم نه صحاب کيار
نه جاي موزنيان بسوزي به نار (۲۹۴)

چار يار گوزين عه ممين کيرام
حه سه نو حوسه مين ، نه هل به يت ته مام
جومله شان جه نار دوزخ کهر موقيم
به وشه رط موزنيان (۲۹۵) نومسه ت کهي ته سليم

جه دنياي فاني لوطفت کهرد عطا
حه ققمه ن يا حه ق شه فاعه ي کوبرا
جه عه رش نوزوول کهرد هاتيف جه ره قيب
حه قق وييم به خشام به تو يا حه ييب
کهردش سوجده ي شوکر ده رده م مو صطه فا
عه رض کهرد نه حوضوور ذات شه هه نشا
حه ق تو جه عه بد هيچ نه دارو پهي
خاصسه ي تون عياد جه و حه ق نازاد کهي
تو ها شه ن و يت ناوهردي به جا ،
شه ن من چيشه ن پهي من کهر نه دا
نوزوول مه کو صه وت جه عه رش نه علا
مه ر يا موحه ممه د تو م نه کهرد ناگا !

(۲۹۴) ئيمه نازانين فه قني قادر نه م قسانه ي له کوپوه هي ناوه . له هيچ کتبيتي کي
باوه رپي کراوي ناييندا شتي واني به که پيغه مبه ر له و دنيا داوا له خوا
بکا له جياتي گونا هباراني نومسه ته کهي ، هاورپي گه وره کاني خوي
بسووتيني ، هه رچه ند مه به ستيش له م قسه يه به زه يي هاتنه وه بي به
موسولمانه گونا هباره کاندا .

(۲۹۵) له ده سنووسه کهي (م) دا به هه له نووسراوه (مذنوبان) .

ئايه‌ی قه‌دیمه‌ی په‌ی تۆم که‌رد په‌وان
 پر مه‌که‌م دۆزه‌خ نه‌ ئینس و نه‌ جان (۲۹۶)
 عه‌رض مه‌کو یا په‌ب جه‌ کوفر موشریک
 چ نه‌قص دارۆ موئمین که‌ی ته‌ریک؟!
 صادیر مه‌بو ئه‌مر ذات (لا یخاف)
 حوقوق عیباد چون مه‌بو ئیخلاف
 عه‌رض مه‌کو یا په‌ب ئه‌ر داری موراد
 قاپیی خه‌زانه‌ی په‌حمه‌ت که‌ر گوشاد
 هه‌م مه‌طلووب مه‌سروور ، هه‌م طالیب غه‌نی
 هه‌م په‌ی ئیمه‌ هه‌ن خه‌یلی خورسه‌نی (۲۹۷)
 صادر که‌رد فه‌رمان شه‌ه‌نشای دارا
 دۆ حیصه‌ی ئوممه‌ت تۆ جه‌ هه‌ر خه‌طا
 عه‌فوم که‌رد جومله‌ نه‌ جینن و جه‌ ناس
 به‌ ئه‌لطف و یم جه‌ نار بان خه‌لاص
 هه‌م به‌ لوظف و یم صینف ئه‌خیره
 ئازاد بان جه‌ ذه‌ب کرده‌ی که‌بیره
 دمای سو‌جده‌ی شوکر په‌سوول سه‌روه‌ر
 عه‌رض مه‌کو به‌ی لوظف من یم موفته‌خه‌ر
 ئه‌ما به‌نده‌گان خاصان ئوممه‌ت
 جومله‌ مه‌وجووده‌ن په‌ری شه‌فاعه‌ت

(۲۹۶) ئیشاره‌ته بو ئایه‌تی (وتمت کلمة ربك لاملأن جهنم من الجنة والناس
 اجمعین . هود . ۱۲۰) .
 (۲۹۷) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسرا بوو (خورسه‌ندی) . ئیمه‌ خوومان بو
 هاوسه‌نگی له‌گه‌ل (غه‌نی) کردمان به‌ (خورسه‌نی) .

نیازم ئییدن شای ئیحسان په نا
 نه بان خه جالته جه دهر گای عوضما
 صادر مه بو ئه مر جه ذات قودرته :
 ها په ی شه فاعته عه طام که رد پروخصته
 موحه ممهد ئاما ، نیدا که رد ئه صحاب ،
 فه رماش مه ئدووونه ن جه ذات وه ههاب
 جه و دما ئه صحاب کیبار سه راسه ر
 هه ر یه ک حال ویش مه دو نه ده فته ر
 جه دهر گای قودرته (عزیز الغفار)
 مه که ن شه فاعته به نده ی گونه هکار
 جه دمای ئه وان وه لی و شوه هدا
 با موخته هیدین ، سینف عوله ما
 جه دمای ئه وان خاصه ی تایعین
 مه که ن شه فاعه ی ئوممه ت به یه قین
 جه دمای خاصان نه هه ر که م و بیش
 مه که ران رجا په ی ئه حباب ویش
 (حسب الاراده) ی (عظیم الغفران)
 جیره ئیل جه حه ق ماوه رو فهران
 عه رض مه کو نه رووی نه بی بی موختار
 قه بوول بی رجا ی ئوممه ت به یه ک بار
 ئه وسا موحه ممهد به خاطر گوشاد
 میهمیز دا بوراق ده وه نده ی چون یاد

جیبره ئیل چه نی (سید المرسل)
 نه که ردن ئارام تا قیطعه ی نه وو هل
 جو بره ئیل فه رمان ذات موسته عان
 مه که رو ته فهیم زومره ی خازینان
 خازینان جومله مه که ران نوزوول
 مه دهن به شارهت جه ئامای ره سوول
 جه و دما ئوممهت نه بی بی موختار
 کول نه جه زای نار مه بان پرستگار
 (کلا) مه نویشان جه باده ی که و ثهر
 دهردهم نه عضاشان مه بو مونه ووهر
 جومله شادمان به قوصوورو حوور
 مه که ن حه مد حه ق به عه یش و سوووور
 به شق ذات ویت (واجب الوجوب) (۲۹۸)
 ئیمه به ئوممهت (نه جا) (۲۹۹) که ی مه حسووب
 قاپیی خه زانه ی پر حمهت که ر گوشاد
 جه (یوم المحشر) عه بدت که ر ئازاد
 نه حال حه یات (عظیم الغفران)
 به نه لطاف ویت عه طا که ر ئیمان
 عه بد ضه عیفت ذه لیل و خواره ن
 په نای ئیلتیجاش په روه ردگارهن

(۲۹۸) فه قی قادر پیشتریش جاریک (واجب الوجوب) ی له بهر وه زنی شیعر
 له جیاتی (واجب الوجود) به کارهینا .
 (۲۹۹) مه بهستی له ئوممهتی ناجیه واته رزگار بووه .

عوظمای نیازم ئیڊدن یا ره بیبی
شادم کهی به لوظف شه فاعه ی نه بی
باب شه فاعه ت یاوا به خیتام
به ر موحه ممه د بو صه لات و سه لام

بیان شفاعت سائر انبیا و رسولان بنی اسرائیل (۳۰۰)

دمای شه فاعه ت نه بی بی هو دا
سائر رسول (۳۰۱) گرو ی نه نبیا
هه ریه ک نه (۳۰۲) حوضوور ذات بی نه ندیش
مه که ن شه فاعه ی ئوممه تان ویش
(کلا) رجاشان دهر حه ق به موئمین
مه قبوولهن جه باب موعه لای مو عین
(کلا) جه دهر گای ذات (ذوالجلال)
به عه فوی ئوممه ت کون مه بان خو شحال
ئه ماما مونکیران کوتوب سه ماوی
با مو عانیدان (رسول الله) ی (۳۰۳)
چه نی نه و گرو ی نه صینف جاهیل
په رستش که ردن مه عبووده ی باطیل
(حسب الوظیفه) ی (شدید العقاب)
موئه بیه د مه بان جه کووره ی عذاب

-
- (۳۰۰) باسی تکاکاری پیخه مبه رانی به نی ئیسرائیل .
(۳۰۱) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (رسل = رسول) .
(۳۰۲) ئه مه به گویره ی ده سنووسه که ی (ح) یه . له ده سنووسه که ی (م) دا
نووسراوه (به) .
(۳۰۳) له ده سنووسه که ی (م) دا به م شیوه یه نووسراوه (با معندان رسول الاهی) .

گفتار در حیوانات که در جنت ... چندانست (۳۰۴)

په ری سامیعان دهرویش دل‌ریش
یهك ماددهی هه‌نی ئیعلان کهر نه پیش

غه‌یر جه ئینس و جان جینس چه‌ند حه‌یوان
به وه‌صل جه‌ننه‌ت مه‌بان شادمان :

قوچ قوربانیی نه‌بی ئیسماعیل
ئه‌وه‌ل په‌ی جه‌ننه‌ت مه‌یۆ به‌ ته‌عجیل

دووهمش ئوشتر صالح په‌یغه‌مبه‌ر
نه‌ عه‌رصه‌ی جه‌ننه‌ت مه‌یۆ موقه‌رره‌ر

سه‌یه‌مش ئه‌و حووت حه‌ضره‌ت یوونس
چه‌ند سال نه‌ به‌طنش که‌رده‌بی ئونس

چاره‌مش حیمار حه‌ضره‌ت عوزه‌یر
نه‌ سه‌فچه‌ی جینان مه‌گیلۆ چون طه‌یر

په‌نجه‌مش قیطمیر ئه‌صحاب که‌هفهن
نه‌ سه‌حن جه‌ننه‌ت داخیل به‌و سه‌ففهن

وه‌ ههم مه‌لفووفهن سه‌بعه‌ی سه‌ماوات
چه‌نی ماهو خۆر نه‌ سه‌فچه‌ی جه‌ننات

(۳۰۴) واته : باسی ئه‌وه چ‌گیان له‌به‌ریك له‌ به‌هه‌شتدا ئه‌بی؟ له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی
(م) دا له‌ شوینی ئه‌و نوختانه‌دا که ئیمه دامانناون وشه‌یه‌ك کوژابوه‌وه .
به‌ بۆچوونی ئیمه ئه‌بی شتیکی وه‌ك (زندگی میکنند) واته (ئه‌ژین) بی .
شایانی وتنه‌ چوونه‌ به‌هه‌شتی ئه‌م گیاندارانه‌ به‌لگه‌یه‌کی
باوه‌رپی‌کراوی له‌ ئاینیدا نی‌یه‌و قسه‌ی رووتی خه‌لکه .

در مقامگاه اعراف گوید (۳۰۵)

دهرویش به تہ و فیک ذات (لا یخاف)
باوہر بہ تہ عریف عہر صہ گای تہ عراف :

یہ کجا نہ ما بہین جہ حیم و جینان
بہ قودرہت حہق بی یہن نومایان

جہ بہین ہہردوو دارؤ ئیختیلاف
مہ شہورہن تہ و جا ئیسمش بہ تہ عراف

بہ نیسبہی جینان قیطعہی جہ حیمہن
بہ نیسبہی جہ حیم قیطعہی نہ عیمہن

وہ سیعہن خہ یلی خۆشتہر جہ دونیا
موقیمہن نہ و جا جوملہ بولہا

چون بی عہمہلہن صینف مہ جنوونان
حیکمہ تش ئیدہن یہ ئسہن نہ جینان

ہم جہ پیشینان یہ ک قہول ضہ عیف
یاوان بہ دہستم مہ کەر وون تہ عریف

چون حاتم طہی ، عہ دل نہ وشیروان
ہہردوو نہ تہ عراف مہ گیران مہ کان (۳۰۶)

(۳۰۵) واتہ : باسی تہو شوینہی پیئی تہ لین (تہ عراف) .

(۳۰۶) لیرہدا لہ دہسنووسہ کھی (م) دا لاپہرہ یہ ک فہوتاوہ کہ پاشماوہی
کتیبہ کھو دواپی ہینانہ کھی تیا نووسراوہ تہوہ . ئیمہ دوا بہشی
کتیبہ کھمان لہ بہر دہسنووسہ کھی (ح) نووسی یہوہ .

هه رچه ند راوی یان قه ولش نه سبه قهن
نه ماما نه صه حش جه عیلم حه ققهن

در تاریخ و خاتمهء کتاب (۳۰۷)

مه نظوومهی کیتاب (عه قیدهی ئیسلام)
(الحمد لله) یاوا به خیتام

سه نهی هه زارو ههم سی صه دو دوو
که ردم ئیستیخراج مه سائیل هه ر سوو

خه تم ته رجومه توحفهی بی به دهل
ته کمیل بی نه شه هر (ربیع الاول)

حه مید خان سولطان ئال عو ثمان بی
(ناصرالدین) شاه صاحبقران بی

ئیسیم موئه للیف توحفهی نه وادیر
ته سمیه ش فاشهن به (عبدالقادر)

نه صلّم هه ماوه ند ، جاگه م چه مچه مال
نه شه هر که رکوک مه جو وسم نه لجال

به ر پوچ ره سوول خه تم نه نییا
هه زاران دروود ، هه زاران نه نا (۳۰۸)

(۳۰۷) واته : باسی میژووی دانانی نه م کتیبه و دوایی هیئانی .

(۳۰۸) له ده سنووسه کهی (ح) دا له داوینی کتیبه که وه نه م چهنه دیره
نووسراوه : (تمام شد کتاب عقیده نامه باذن الله تعالی و به التوفیق .
حرره حیدر ابن عزیز خسرو هموند از نسخهء میرزا محمد رحیم ابن
کدخدا سلیمان سماقلوای که برای مؤلف الکتاب فقی عبدالقادر ابن
رسول هموند نوشته ، در تاریخ ۲۵ جمادی الثانی سنة ۱۳۰۲ و یوم

خمیس در توقیف‌خانهء کرکوک . جناب فقی عبدالقادر رحمة الله علیه فرموده و او تحریرش کرده‌است . و بنده بتوفیق حضرت باری یوم جمعه سوم رجب الله و سنة ۱۳۳۷ هجری بود از نسخهء میرزا محمد رحیم این کتاب فقی قادررا نوشتم . عزیز خسرو زاده : حیدر) .

واته : به ئیدنی خواو به یارمه‌تیی ئەو کتیبی عه‌قیده نامه ته‌واو بوو . حه‌یده‌ری کوری عه‌زیزی خوسره‌و همه‌وه‌ند له‌به‌ر نوسخه‌که‌ی میرزا موحه‌مه‌د ره‌حیمی کوری کویخا سلیمانی سماقلوویی نووسی‌یه‌وه ، که ئەویش بو ئەولقادری کوری ره‌سوول همه‌وه‌ندی دانه‌ری کتیبه‌که‌ی نووسی‌بو‌وه له پینج‌شه‌مه‌ی ۲۵ی جومادای دووه‌می ۱۳۰۲ی کوچی‌دا له ته‌وقیف‌خانه‌ی که‌رکوک ، جه‌نابی فه‌قی قادر به‌ره‌حمه‌ت‌بی و تبووی و ئەو نووسی‌بو‌یه‌وه . منیش به‌یارمه‌تیی خوا له رۆژی جومعه‌ی سیی ره‌جه‌بی سالی ۱۳۳۷ی کوچی‌دا له‌به‌ر نوسخه‌که‌ی میرزا موحه‌مه‌د ره‌حیم ئەم کتیبه‌ی فه‌قی قادرم نووسی‌یه‌وه . عه‌زیزی خوسره‌وزاده : حه‌یدر .

حه‌یدر له داوینه‌وه مؤرئیکی خویشی پیوه ناوه .

قصائد

— ۱ — (۱)

بیم پروو حمن •• بیم پروو حمن ••
مه نصوروار نهی به ند بیم پروو حمن ••
وادهی تو بهی عهد جای نه صور حمن ••
(سوی الحق) (۲) ئومید کشتی نوو حمن

داردهس کی یه ن ، کین مه ده دکارم ؟
کی هه ن بوازو عوزر کردارم ؟

هام سه ران ویم ره فیک جانی
ویشا جه وه ندم که رده ن په نهانی

مه علووم یه مه ردوم ئاخر زه مانه ن
به سته ی قه ولشان ره سم زوبانه ن

بیژهن وار نهی به ند چه بس ظول ماتم
کی چون پیله تن بدو نه جاتم

— ۱ —

- (۱) ئهم قه سیده یه تنها له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .
(۲) له ده سنووسه که ی (ن) دا نووسراوه (سید الحق) ، به لام واتای به یته که
له گه ل به یته که ی پاشه وه یدا نیشانه ی ئه وه ن که راسته که ی ئه وه یه
ئیمه نووسیومانه .

یا به ضه رب سه یف حه ربه ی ره زم گاه
 یا به قووه ی مال ره هام کو نه ی چاه
 مه ر جه کارخانه ی حه یی ره بیانی
 به سه یل ئیحسان شاه به زدانی
 بدهرۆ نه جات به نده ی سه وداسهر
 وهر نه به عیده ن جه صینف به شهر
 یا حه ق به حورمه ت شای (أهل العبا)
 به سپرر نه سرار سینه ی مورته ضا
 به ئایه ی قه دیم ، به عه رش نه عظم
 به شه ره فناکیی که عبه ی موعه ظه م
 به شق شو هه دای سه حرای که ربه لا
 بدهر نه جاتم نه ی به ند به لا
 په رگه نده نه قوام ، خانه تاراجم
 ویم جه به ند به حه رف نامه رد موختاجم
 یا ره بی دادم نه ده ست روومه ن
 جه برو ظولمشان نه تو مه علوومه ن
 مه یل که ره م که ر (الله الصمد)
 هه نی تو به بو جه کردار به د
 (فه قی) هانا به ر (۳) به قایی عولووم
 تا مدو ت نه جات نه ی به حر قولزووم

(۳) له ده سنووسه که ی (ن) دا (هانا که ر) نووسراوه . ئیمه نه وه مان به لاوه هه له بوو .

این (قید زنجیر) از بغداد در حیس‌خانه‌ی اوچ قلعه گفته (۱)

قهید زنجیرم . . . قهید زنجیرم

یا شا نه قلعه قهید زنجیرم

ده‌میوه‌ن مه‌قهوور قهر موشیرم

چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یه‌ر گیرم

* * *

سه‌رخیل نه‌قوام مه‌ینه‌ت کیشانم

مه‌حرووم دیدار قه‌وم و خویشانم

به‌واته‌ی نه‌قران حال په‌ریشانم

نه‌بث جه‌ریده‌ی دروون ریشانم

به‌رش‌یه‌ن جه‌ده‌ست روتبه‌ی سه‌ریرم

چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یه‌ر گیرم

* * *

سه‌راپای نه‌عضام ذه‌لیل ره‌وقه‌ن (۲)

دل‌مات و مه‌لوول ، به‌ری نه‌شه‌وقه‌ن

پا به‌ند زنجیر ، گه‌رده‌نم طه‌وقه‌ن

فه‌رش مه‌ذه‌لله‌م نه‌تحت و فه‌وقه‌ن

(دائم‌الاوقات) فیکره‌ن ته‌حریرم

چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یه‌ر گیرم

(۱) واته‌نم قه‌سیده‌ی (قهیدی زنجیر)‌هی له‌به‌غدا له‌به‌ندیخانه‌ی

(نؤچ‌قه‌لا)‌دا وتوووه . نم‌قه‌سیده‌یه‌ته‌نها له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (ن)‌دا‌مه‌یه .

(۲) مه‌عنای‌نم وشه‌یه‌مان بو‌راست نه‌کرایه‌وه .

زیره‌ی مؤسیقای که‌ره‌ناو ناقووس
تار که‌رده‌ن دیدم چون چۆی عه‌به‌نووس

یاره‌بی په‌رده‌ی نه‌نگ چه‌نی نامووس
نه‌عوشه‌ت و عه‌یش مه‌نده‌نان مه‌ئووس

نه‌قه‌ید سیجن^(۳) خانو وه‌زیرم
چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یه‌ر گیرم

* * *

یا حق به‌حورمه‌ت شای (خیر البشر)
به‌شهرافه‌ت نوور عه‌شهره‌ی موبه‌ششهر
به‌شوق نه‌و^(۴) ئیسم جه‌ئینا عه‌شهر
بده‌ر نه‌جاتم نه‌ی به‌حر بی‌ده‌ر

(فه‌قی) م : فوقه‌رای مه‌ولای فه‌قیرم
چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یه‌ر گیرم

— ۳ — (۱)

بیت الاحزان در حبس‌خانه بغداد گفته از عجزالحال (۲)

•• (بیت الاحزان) م

•• هه‌ر من موقه‌یه‌د (بیت الاحزان) م

- (۳) له‌ده‌سنووسه‌که‌دا به‌(صجن) نووسراوه .
(۴) دوور نی‌یه‌راسته‌که‌ی (اول = نه‌ووه‌ل) بی .

— ۳ —

- (۱) نه‌م قه‌سیده‌یه‌ش ته‌نها له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا هه‌یه .
(۲) واته : قه‌سیده‌ی خه‌فه‌ت‌خانه (بیت الاحزان) ی له‌به‌ر بی‌ده‌سه‌لاتیی خۆی
له‌به‌ندیخانه‌ی به‌غدا وتووه . وایزانی نه‌م قه‌سیده‌شی له‌سه‌ره‌تای
گیرانیدا وتووه له‌سالی ۱۲۹۷ د .

هەر من یه عقووب وار مهست هیجرانم
هەر من جه کردار ویم په شیمانم ••

جه خیططه‌ی عیراق هەر من زامدارم
هەر من تووناو توون تار یای تارم

هەر من چون شه‌هباز شکسته بالم
هەر من تهن مه‌جرووح ، ده‌روون زوخالم

هەر من موقه‌صصیر ده‌ولت و شاهم
هەر من یوسف‌وار دوستاخ^(۳) چاهم

جه مولک و میلله‌ت هەر من ئاوارهم
هەر من جه ئەزه‌ل سیان ستارهم

هەر من سه‌رئه‌فگه‌ند لای سه‌ردارانم
هەر من ده‌ست به‌سته‌ی گۆشه‌ی شارانم

هەر من مه‌ست ده‌رد ، هەر من چه‌زینم
هەر من به‌سته‌ی به‌ند ، زارو زه‌مینم

یه ئاه منهن به‌ گه‌ردوون لووان
یه‌خ که‌رده‌ن طورپه‌ی بورج کاکه‌شان

یه ناله‌ی منهن چون زه‌نگ مه‌دۆ ده‌نگ
یه دوود منهن دنیا که‌رده‌ن زه‌نگ

یه ناله‌ی منهن زوحهل که‌رده‌ن ریش
نه بورج میرپریخ نه‌گه‌ت واران لیش

(۳) ئەم وشه‌یه‌مان بۆ راست نه‌کرایه‌وه .

مه‌ر پیت نه‌یاوان ، یا‌حه‌ی ، ته‌حریرم ؟!
ئه‌ی غه‌لغه‌له‌ی ده‌رد ، ره‌وق^(۴) زه‌نجیرم ؟!

ئه‌ی بیداری‌ی شه‌و نه‌تاب ده‌ردان ؟!
ئه‌ی نه‌رانی^(۵) نه‌رد ته‌خته‌ی هام‌فهردان ؟!

هه‌نی کافی‌به‌ن ذات بی‌زه‌وال
ئه‌ی که‌چ‌بازی‌ی ده‌هر ، ئه‌ی شو‌خی‌ی هاوما‌ل ••

بده‌ر نه‌جاتم نه‌ی به‌ند به‌لا
گوشاد که‌ر وه‌نهم قاپی (ئو‌وچ قه‌لا)

(فه‌قی) ته‌فره‌قه‌ی فیره‌قه‌ی یاران‌ه‌ن
ذه‌لیل زومره‌ی نابه‌کارانه‌ن •••

— ۴ — (۱)

بنا بر شیون سوگواری کدخدا سلیمان برادر بزرگش (۲)

شه‌هسوارم رۆ •• شه‌هسوارم رۆ !
شه‌هباز شه‌ش دانگ شه‌هسوارم رۆ !
فه‌ره‌یدوون طه‌لعت سه‌هم‌دارم رۆ !
ئه‌سکه‌نده‌ر ئه‌ساس حاته‌م‌وارم رۆ !

(۴) له‌ قه‌سیده‌ی پیشوویشدا ئه‌م وشه‌یه‌مان هاته‌ری و بۆمان ساغ نه‌کرایه‌وه .

(۵) له‌ ده‌سنووسه‌که‌دا نووسراوه (نهران) .

— ۴ —

(۱) ئه‌م قه‌سیده‌یه‌ له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا به‌ته‌واوی هه‌یه ، به‌لام له‌

ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا ته‌نها ده‌ به‌یتی پاشه‌وه‌ی ماوه‌و ئه‌وی تری فه‌وتاوه .

(۲) واته‌ : بۆ شیوه‌ن بۆ کردن و لاواندنه‌وه‌ی کو‌یخا سلیمانی برا گه‌وره‌ی .

که یخوسره و دهماغ ، سیا وەحشم رۆ !
 فەرامورز یەل ، جیهان بەخشم رۆ !
 سەر تیپ سەر هەنگ سان سوپام رۆ !
 نادیرە ی ئەییام عەلەم وەپام رۆ !
 سەردار زۆر مشت سیامالم رۆ !
 عەمارەت نومای چەمچەمالم رۆ !
 شیر بێ ئارام سەر بیسایم رۆ !
 کۆی ذات هونەر پر صیفاتم رۆ !
 ئاغا وە ی ئەساس ، وە ی هە یئەتە وە ،
 وە ی زومرە ی غولام شیر هە ییەتە وە ،
 بە ی ئە سباب رەزم سان سوپا وە ،
 بە ی گشت بە گلەران وە پا مدرا وە ،
 مەر بە کۆ لوای ؟ عەزمت نە چیش بی ؟
 پە ی چیش خاطر ت وە ی طەورە ریش بی ؟
 میرزام و یەردی بە نە و جەوانی
 صەد حەیف نە یا وای وە کامەرانی . .
 میرزام غولامان کە مەر بە ستەت کۆ !
 میرزام بە گلەران جە بە ند (۳) دەستەت کۆ !
 میرزام کە و کە بە ی سولە یمانیت کۆ !
 زەمزەمە ی سەرای نە و شیروانیت کۆ !
 مەحفەل ئارای بەزم هەر شەوانت کۆ !
 صەدای دارو گیر دلیرانت کۆ !

(۳) دوور نی یە ئەم وشە یە (بن دەستەت) بووبی .

سەر وەردار جە خەو ، عالەم سەرسامەن
 بێ فەرمان تۆ کار ناتەمامەن ••
 جەنگی سواران ئاهشان سەردەن
 ماچان دوژمنان خورووچشان کەردەن
 حەرفشان راستەن میرزام ورێزە
 دوژمنان یەك یەك دڵ نە ستیزە
 حەیف نە یەن پە ی تۆ بتەرسی نە جەنگ؟!
 وە ی طەور بنیشی بێ صەداو بێ دەنگ؟!
 دوژمنانت شاد ، دۆسان زارێشەن
 والی یان پەریت بێ قەراریشەن ••
 کونیهت (٤) مەردان باوەرە بە یاد
 ویت جە قەید بەند گلکۆ کەر ئازاد
 میرزام ها گۆل گەشت بە هار ئاماوہ
 رەم رەم وەحشی یان ئالووہی خاوە
 میرزام قوشچی یان ھەردەم قوو قووشەن
 ھەردەم چەمەرایی فەرمان تووشەن ••
 فەرمان بەزم مدران وە پاوہ
 ھەر یەك یەقە چاک دڵ وە عزاوہ
 خاتوونان نیلی ، مەھر ووان دڵ چاک
 زیڕە ی نازاران سەر دان وە ئەفلاک
 یە نالە ی منەن زووحەل کەردەن ریش
 نە بورج میرپریخ نە گبەت واران لیش ••

(٤) مەبەستی لە ناوونیشانە .

ئەم جار بۆ وە سەیر ئەى بەدبەختىيى من
 ئەى ھەناسەى سەرد سيارەختىيى من
 ئەى پرووسىيى و شەرمەسارىيى من
 ئەى زارىيى دەروون ، بىقەرارىيى من
 تۆ ھا وپەردى عوقبات بە کام بۆ
 پەى من بە جا مەند صدەمەى بى شۆ
 (فەقى) دۆل جە بىم سەكەرەى مەمات
 بدەر بە سەردا تا دارى حەيات ...

— ۵ — (۱)

این عریضه بحضور حضرت غوث الاعظم فرستاده (۲)

شیخ ئەولیا •• شیخ ئەولیا ••
 سولطان خوبان ، شیخ ئەولیا ••
 نادرەى ئەیام (نکتهى شیىء اللہ) (۳)
 ئەولاد ئەشرف شای (أهل العبا)
 مورشید رەشید لیوای طەریقەت
 سالیك راي شەرع مەغز مەعریفەت

— ۵ —

- (۱) ئەم قەسیدەى بەتەواوى لە دەسنووسەکەى (ن) دا ھەىە ، بەلام لە دەسنووسەکەى (ح) دا تەنھا پینج بەیتى یەکەم و بەیتى دوایى ماوەو ، لە دەسنووسەکەى (م) یشدا ھیچ نیشانەىەکی دیار نیە . بە نیشانەى ئەویدا کہ بۆ حەزرەتى غەوئى وتوہ ، دوور نیە لە بەندیخانەى بەغدا وتبیتى .
- (۲) واتە : ئەم عەرزو حالەى بۆ خزمەتى حەزرەتى غەوئ ناردوہ .
- (۳) ئەمە تیکستى ھەردوو دەسنووسەکەىەو لىی حالى نەبووین یانى چى .

عور و ووج نه بور و ووج عه رش موعه لالا
 موسه منای صیفات ذات (باز الله)
 مه شهوور نه هیندو عه رب تا عه جه م
 (مسند عظامت بغوث الاعظم) (۴)
 هه رچه ند شه رمندهی قاپیی نه علا تم
 نه ما چون مه جووس به ند ظول ماتم
 ره حمی کهر به حال به ندهی موسه خخهر
 نه حال و کردار ساییق عه فوم کهر
 هه ر شه و هه مر ازم زرهی زنجیره ن
 نه مانه ت جه لام (بئس المصیر) هن
 حوجره ی حه رامی (۵) نه جه سته م نارو
 هه و او شه راره ی جه هه ننه م دارو
 کووره ی زه مه ره ریر هوّده ی سه ردابه ن
 پلووسکش (۶) چون نار سه قهر به تابه ن
 نار سه عیره ش هوّده ی کیاره ن
 ته خته ی کالوسیش (۷) عه قره ب و ماره ن

-
- (۴) نه م نیوه به یتهمان وهك چوّن نووسراوه له ده سنووسه کاندا ، هه روا
 نووسی یه وه .
 (۵) نه یه ویّ بلّی حوجره ی حه رهمم که ژووری زیندانه که مه ، له جیاتیی
 خوّشی و رابواردن ، گهرمای دوّزه خ به روومدا دینی .
 (۶) له ده سنووسه که دا وا نووسراوه ، به لام به نیشانه ی نیوه به یتی پیشوودا
 ئیمه لمان وایه (پلوکش = په لووکش) بی ، چونکه (په لووک) هوّده ی
 سه رخانه .
 (۷) له ده سنووسه که دا (کمپلیش) نووسراوه ، به لام راسته که ی (کالوسیش) ه .
 ته خته کالوسی جوّره جانه وه ریکی نازار گه یتنه له شوینی پس و شیداری
 به غدادا زوره .

ته حقیقش ته حقیق به دهرهك مانۆ
 قه لهش چون وهیلهن ئه رواج مه ستانۆ
 بۆق قه ده م گاه زه ققووم زو مه سیل (۸)
 بوخار قاوش ته ن كه رده ن به نیل
 سه یرانگای شو بیاك ئه عرافه ن بی لاف
 نه جای صیراطه ن طور پره ی ته لغراف
 مه جلیس ته حقیق نه جای میزانه ن
 قانون نامه ی كوفر عهدل دیوانه ن
 شه رع بی یه ن مه حكووم حوكم فه رع ی یه (۹)
 قیسم ضوححاكهن (قریحه ی) (۱۰) شه رع ی یه
 به دیش هه ر ئید بی شه دداد بی عاد
 ته قلید جه ننه ت ئاوه رد به ئیجاد
 ئیستا عو ثمانلی په ی جه زای عالم
 ته قلید دۆزه خ ئاوه رده ن به هه م
 مه علوومه ن مه حشه ر نه ی جا عه یانه ن
 ده ستم به دامان شاه گه یلانه ن
 (گرام الكاتب) نامه ی ئه عمالم
 وه به ند نویسو ته ذكه ره ی سالم

(۸) واته : هه لم و بۆقی پیاده پره وه كه ی وهك ئاوه ریژگه ی زه ققوومی دۆزه خ وایه .

(۹) ئه بی (فه رع ی یه) زاراوه یه ك بووبی بۆ هه ندی مادده ی قانون به کاره ییترایی .

(۱۰) له ده سنوو سه كه دا به م جووره نووسراوه . بۆمان ساغ نه کرایه وه راسته كه ی چۆنه یا مه عنای چی یه . دووریش نی یه (فرقه ی) بووبی و به هه له وا نووسرابی .

ئەجدادت شەفیع حەشر ئەكبەرەن
شەفیع بەر یا غەوث ، وەنەم مەحشەرەن

یەك سألەن مەحبووس غەریب زیدم
(سید جە من ریاز)^(۱۱) من بی ئومیدم

(فەقی) دَل شاد کەر بە یاران ویش
بەل جە فەیض تۆ ساکن بۆ جە ئیش

— ۶ — (۱)

ایضا تشکی بحضور حضرت غوث الاعظم است (۲)

•• غەوث گەیلانی •• غەوث گەیلانی ••
•• قوطب ھەر طەریق غەوث گەیلانی ••

•• تاج عاریفین ، بەحر مەعانی ••
عیسەوی ئەنفاس مورو سای عیمرانی

•• مەقەررۆ مەرکەز دائیرەدی دەوران
•• طەبیار قودسی ئەقەدم جە ئەقران ••

(۱۱) مەعنای ئەم رستەییەمان بۆ ساغ نەکرایەو ، بۆیە لە دەسنووسە کەدا چۆن
نووسرا بوەو ھەر و نووسیمانەو . لەم بەیتەو دەرتە کەوی کە فەقی قادر
ئەم قەسیدەیی پاش تپەر بوونی سالتیک بەسەر گرتنیا داناو .

— ۶ —

(۱) ئەم قەسیدەییەش لە دەسنووسە کە (ن) دا بەتەواوی ھەییە ، بەلام لە
دەسنووسە کە (ح) دا بەتەواوی داریزاو .

(۲) واتە : دیسانەو سکالا لە خزمەتی حەزرتی غەوثدا . وادیارە فەقی
قادر ئەم قەسیدەیی ھەر لە زیندانی بەغدا وتو .

نه تیجہی سہیید قورہیشی نہ سہب
رہ ہنومای حقیق (محبی الدین) لہ قہب

حوججہت حہققہن جہ ئایہی قہدیم
پہری ئہولیا نی یہن عیجزو بیم

چون جہدوت حہیب ذات ئیلاہن
شافیی موزنیان پشتو پہناہن

دہستم دامانت سولطان ئہقطاب
نیسیانم نہ کھی نہ (یوم الحساب)

نہ حین حوضوور (ختم المرسلین)
بکہر شہفاعت کہلب کہمتہرین

جہ قاپیی ئہعلات ئیدمہن مہطلووب
بہ کہمتہرین کہلب عالیت بام مہحسووب

دہمیوہن جہ دہرد صہدہمہی دنیا
دہورم دا بی سوود عومرم کہرد تہبا

ئیسٹہ دل مہئیووس ہہر عہمرو زہیدہن
ئہعضام نہ زہنجیر مہصائب قہیدہن

ہہم نہجاتم دہر جہی بہند بہلا
ہہم مہحسووبم کہر بہ کہلب دہرگا

نیاز (فہقی) ئیدہن جہ دہرگات
نہ بورج دارہین بدہریش نہجات

ایضا در بغداد (۲)

ههور بهخت سیان ، ههور بهخت سیان ••
(بتاریخ أرك) (۲) ههور بهخت سیان
نوح هوش عهین طوفان کهرد عهیان
عهقلت کهشتی دآ وه غهم کهرد ئیحسان
جه بورهان عهقل پۆسه مهعلوومهن
عهجووزهی شادی جه تۆش مهعدوومهن
(مر ماست سوقات) (۳) شادیش کهم وهردهن
کوی غهم مهخفوظهن ، شادیش گوم کهردهن
به چهرخ واپۆر گهردوون ههوا
موهه ندیس دههر دآ کهرد بی بهقا
یوونس طالیع جه ماهی یاسهن (۴)
خضر عهیش نه ییخ بهحر ئیلیاسهن
غهوواصان فیکر یه کسه ر غووطه بهست
لوولووی وهشیی شهوق ناوهردن به دست

— ۷ —

- (۱) ئەم قهسیدهیهش له دهسنووسه کهی (ن) دا بهتهواوی ههیه . له دهسنووسه کهی (ح) یشدا چوار بهیتی پیشهوهی نهبی ههمووی ههیه ، بهلام په رپووت بوه .
- (۲) مهعناى ئەم رستهیهمان بۆ ساغنه کرایهوه ، بهلام دووریش نییه به حرووفی نه بجهد ئیشارهت بی بۆ رووداویک .
- (۳) ئەم دوو وشهیهشمان ههر بهوجۆره نووسییهوه که له دهسنووسه کهدا نووسرا بوونهوه ، چونکه بۆمان ساغنه کرانهوه .
- (۴) واته : یۆنسی بهختم له سکی ماسیی ناھومییدی دایه .

فهپرۆزه‌ی ئارام ، مهرجان شادی
 واستشان جه پۆح خانه ئابادی
 نهوساوه جهرهس نهنگم زریاوه
 جه کووره‌ی ئەندۆه دوو دم خیزیاوه
 سیمای دەر و ونم سیای موشتاقه‌ن
 بێشک تهن بێشک (تَلَف) (٥) فیراقه‌ن
 سا تار ئەله‌م ، سه‌متوور مه‌ینه‌ت
 مه‌جدووبه‌ن (فه‌قی) پیش مه‌ده‌ن ئولفه‌ت

— ٨ — (١)

ایضا در بغداد (٢)

په‌ی دووری ئازیز عه‌زای دل گهرمه‌ن
 زایه‌له‌ی شیوه‌ن نامووس بێ شه‌رمه‌ن
 واعیظه‌که‌ی عه‌قل بێ سنۆو ده‌نگه‌ن
 یوونس عه‌یشم قووت نه‌هه‌نگه‌ن
 مه‌ست غه‌فله‌ته‌ن زه‌مزه‌مه‌ی ذه‌وقم
 به‌نده‌ی ئەله‌مه‌ن سولطان شه‌وقم
 هۆشم شیویای (هذا فراق) ه‌ن
 فوئاد فه‌همم تاق مه‌ذاقه‌ن (٣)

(٥) تَلَف : به کوردی کراوی (طفل) ه .

— ٨ —

- (١) ئەم قه‌سیده‌یه هه‌ر له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نی‌یه .
- (٢) واته : ئەم قه‌سیده‌یه‌شی هه‌ر له به‌غدا داناوه .
- (٣) واته : چه‌شی نه‌ماوه‌و لیتی ته‌ریک که‌وتوووه .

قالبم نه حمل كودووردهت ريشه ن
 قهلبم رهوزنه نهی زهنبوور ييشه ن
 تيغ نهنگ كهلهم جه دوو لهت تاشا (۴)
 عهجووزهی گيتی جه من كهرد حاشا
 ده ميريو له كهی (۵) فيكرم گيلياوه
 ئيقلیم ئافاق دل دا وه پاوه
 وه ههر ئيقلیمدا مهركه بش پانا
 له هيچ لا سوړاخ وه صلش نه زانا
 ئيسته ته لعراف رۆح (ئاما) (۶) جه دووش
 مه واچو ضه مير نه كه ن فه رامووش
 (فه قی) دل نه عشق دوست نه ته عليمه ن
 جه هدهو جه ختشنه ن تا رۆح ته سليمه ن

— ۹ — (۱)

تورك تورمه پۆش •• تورك تورمه پۆش ••
 تهرلان ته وار (۲) تورك تورمه پۆش ••

-
- (۴) واته : تيغی نهنگ بو پهن پي دان و ئابروو بردن سه ری له دوو لاهو تاشيوم و ناوه پراسته كهی هيشتوووه ته وه تا خه لك گالتهم پي بكن .
- (۵) ده ميريو له دوو وشه ی توركيی (ده مير) به مه عنا (ئاسن) و (يو ل) به مه عنا (ريگا) پي كهاتوووه و تيكر ا واته هيلی ئاسن و به مه به ستي (شه مه نده فه ر) به كاردی .
- (۶) ئهم وشه ی (ئاما) به له ده سنوو سه كاندا نه بوو ، ئيمه خو مان دامان نا . له وانه به په ريبي .

— ۹ —

- (۱) ئهم قه سيده يش ههر له ده سنوو سه كهی (م) دا ني به .

گول نه ندام چين ، فيتتهی وهی فروش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ★ ★

ئیسیتینغای جهلای حوسنت بی هاموون
نمانای شه و که ت جیلوه به گه ردوون
دیای ته سویرت چهند کهس که ردهن توون
چهند شاهان نه تهخت شاهی ره نموون

شهرارهی شیددهت حوسنت بدهر جووش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ☆ ☆

نه قهدت ره ونهق زیبو زیوهر دهر
قیام وه قامهت طول عه رعه ر دهر
وه ناز شهوق نه رووی شه مس خاوه ر بهر
خه رام وه خه راج خه زنهی قه یصه ر کهر
پیشانیت چون جام جه مشید مدو سووش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ★ ★

قورص جهینت موژه که رد قه دهر
ره شحه (۲) وست به جهرگ به هرام کیشوهر
ته ذر بالآت بی هه ر شهش برادهر
ته عریفیت عیفریت نه چا که رد زه بهر

(۲) به هه له ده سنووسه کاندا (طوار = طه وار) نووسراوه .

(۳) مه بهستی (ره عشه) یه واته : مووچر که .

نه خاك خارا ئەسەد بى خامۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەد پۆش ؟ •

★ ★ ★

ئاشووبت شیوەن وست نه قافلە
حووت كەردى به قووت مەودای مەعبەلە
بى دار پەى تۆ چىن وست نه وەلوەلە
جان دا به جانان (بىرنى كەلە) (۴)

نۆشا مەزەى مەوت جە مەىلت كەرد نۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەدپۆش ؟ •

★ ★ ★

موهەندىس رووت نه سىم دەولەت
چىنت فەخر چىن پەى بەھرام صەولەت
جە تاق مەذاق مەجمەعەى عوشرەت
بە ئاھەنگ و عەيش بەھرام كەرد دەعوەت

نمەدپۆش جە تاب مەھتاىت مەدھۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەدپۆش ؟ •

* * *

يا شا ھەر شەخصى وەى طھور حەسنا بۆ
مەعلووم عوموم ئەعلاو ئەدنا بۆ

وینەى گول ئەندام چىن رەعنا بۆ

ئەنگوشت نومای وەصف پىرو بورنا بۆ

ھەر ماتۆ بە شاد تورك تورمە پۆش

چەنیت (فەقى) كەرد بە شای نمەد پۆش ؟ •

(۴) لە دەسنووسەكاندا ھەر بەمجۆرە نووسراوہ . لەبەر مەعنا نەزانىيان دەسكارىمان نەكرد .

ایضا در بغداد گفته (۲)

•• ناهووی ته تاران •• ناهووی ته تاران ••
•• ده لیلای سهر رهم ناهووی ته تاران ••

له یلای عه ره بوار ، شای وه فاداران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

بو زهر ری نه عشق مه جنوون بکر مه یل
باوهر به خاطر وه فاداری له یل

بنما جه مالت ناهووی سهر ره ویل
قه یس کهر به مه جنوون سهر هه رده ی دو جیل

جه لا دهر طور پره ی طوغرای شاماران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

دانگی شه و مانو که ژاوه کهر بار
وهر نه کوچ (ناقه) تاق کهر جه قه تار

په ی دیده نیی قه یس ساده ی جان نیثار
روو نه جه به ل کهر بی صه برو مه دار

شه یداش کهر به عطر مایه ی عطاران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

(۱) نهم قه سیده یه ش ههر له ده سنووسه که ی (م) دا نی یه .
(۲) واته : فه قی قادر نهم قه سیده شی ههر له به غدا وتوه .

قامهت وه قهباي زهر نيگاره وه
 ههر هاي نه خهياڻ کارزاره وه
 روو نه شادي کهر به زار زاره وه
 جههد قهيست بو نه پيواره وه
 بنيش چهنی قهيس نه ساي مه غاران
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

نه توی شهستان مه صقهڻ دهر جه بين
 گوش دهر به ناله ی قهيس دل حه زين
 بگير نه ناغوش جیش مه کهر نه فرين
 باوهر به يانه نه غنام مسکين

بکهر غه مخواریبی شای دل نه فگاران
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

چل چهنگ وه گيسووی تازه شووره وه
 قهيس به يو جه نه جد به ريهی دووره وه
 جام پر نه تاب (الطهور) ه وه
 بدر به دهستش لا وه تووره وه

خاموشش کهره ويتهی مه يخواران
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

..... (۳)

رازانت مهر چون ئيحيا کهرده وه

(۳) ئەم نيوه بهيته له دهسنووسه که ی (ح) دا به ته واوی رویشته وه . له دهسنووسه که ی (ن) يشدا چهند نوخته به کی له باتی دانراوه .

دلّ پهی قهیس نه داخ دوود دهردهوه

(ابن سلام) ت کوشت نه پهردهوه

مهقبوولهن دعوی شای شه م روخساران
وهفات مهجنوون وست نه پای کووساران ..

* * *

ئیظهار کهر شروط^(۴) ئیقرارت جه تو

بنویسه نامه ی عطر عه نهر بو

...^(۵) موژده ی نامت پهری قهیس بهرو

بوانو پهریش جه دامان کو

تهسکین دهر دلّهی قهیس نه پهزاران

وهفات مهجنوون وست نه پای کووساران ..

* * *

تهن نه تو ی خهفتان جبه ی مهخمه لی

لوطفی جه حوسنت نه عام کهر جه لی

شوریش کهر جه بهین فیرقه ی جه به لی

ویت کهر به ئه سیر شاه نه وفه لی

نه وفه ل فه نا کهر به زهر ماران

وهفات مهجنوون وست نه پای کووساران ..

* * *

یا شا هر شه خصی وه ی طهور دلّدار بو

شیرین شیوه بو ، له یلی رهفتار بو

(۴) له دهسنووسه کاندا (شروت) نووسرابوو ، ئیمه گیرامانه وه سهر
ئهسله که ی .

(۵) ئه وه ی له دهسنووسه کاندا له شوینی ئهم وشه یه دا نووسرابوو بو مان
نه خوینرایه وه ، به لام له وه ئه چوو (زید = زهید) بی .

مهخفوظ گهزه ند دیدهی بهدکار بۆ
چون لهیل وهرین ههر پایه دار بۆ
ههر مانۆ به شاد پهی دهرده داران
وهفات مهجنوون وست نه پای کۆساران ••

— ۱۱ — (۱)

•• ساقی فیراقه ن •• ساقی فیراقه ن ••
•• ساقی ها وهعهدهی وهقت فیراقه ن ••
دل نه قه بوضو بهسط بهنگ و تریاقه ن
موتتهظیر به شورب بادهی رهواقه ن
ههر حوجرهی دلنه کالای غه م تیشه ن
ههر عهیشه ن فیرار ، شهوق مهینه ت کیشه ن
ههر هۆشه ن مهدههۆش ، شادیم ماتهم دا
ههر فیکره ن بهرده ن زانوو به دهمدا
ساقی سا مهیی ، موطریب سه متووری
ههی چه م بینایی ، ههی حال حوضووری
ههی موغه ننی نهظم ، ههی بوربوط سازی
ههی گۆش سرووشی ، ههی دل پهروازی
ههی مهی مهخمووری ، ساقی غه مزهیی
ههی دهفزه ن کهنی ، ههی دهف ریزهیی

— ۱۱ —

(۱) ئەم قه سیده یه ش ههر له ده سنوو سه که ی (م) دا نی یه .

فیدای په نجهت بام ، نهی چی ، مه قامی
 نهی مه جمه‌عهی عه‌یش به دل دهر کامی
 ساقی بو به عیشق پیر خه‌رابات
 ئیحیا کهر قه‌لیم بهو باده‌ی حه‌یات
 به شه‌مع باده ره‌وشه‌ن کهر یاران
 شکست دهر شیشه‌ی عومر نه‌غیاران
 گیسوو نه‌فشان کهر جه به‌ین که‌تفه‌ین
 ته‌جه‌للای حوسنت جیلوه دو نه‌ عه‌ین
 نه‌ی که‌رمیی ناهه‌نگ گشت ناماده‌که‌ت
 با راش حه‌قیق بو نه‌شئه‌ی باده‌که‌ت
 بهو طهور صاف که‌رو پهرده‌ی ضه‌میرم
 هه‌نی نه‌مانو نه‌ غه‌م ته‌حریرم
 دل مه‌ست بی وه شورب حه‌مرا ره‌نگه‌وه
 هه‌نی نیم وه ته‌نگ نامو نه‌نگه‌وه
 (فه‌قی) دل به مه‌یل ساقی که‌رده‌ن شاد
 جه قه‌ید که‌زه‌ند دنیا بی نازاد ..

— ۱۲ — (۱)

از ماهی‌دشت گفته (۲)

موغه‌نی ! سازی .. موغه‌نی ! سازی ..
 نه‌ پرووی ئیلتیفات ده‌س دهر نه‌ سازی ..

— ۱۲ —

- (۱) ئەم قەسیدە یەش ھەر لە دەسنووسە کە ی (م) دا نی یە .
 (۲) واتە : فه‌قی قادر ئەم قەسیدە یە لە (مایدەشت) وتووہ .

نهی به زم و ناھنگ بهرز کهر ئاوازی
جه نهظم حیجاز بکهر ئاغازی ..

دلہی غه مبارم خه یلیوہن خجل
ته ئثیر دهنگت ئه ئهر کو نه دل ..

فیدات بام ساقی ها زومرہی عوششاق
داریم ئیحتیاج پھی (۳) ته کیف شاق

که چ کهر عه رهق چین ، زولفهین بلاو کهر
عهینهین مهستت تام سورمهی ساو کهر

پر کهر پیاله ، بنسا جه مالت
وه حه نا رهنگ کهر په نجهی شمشالت

با نه شئی بادهت نه رای حه قیقی بو
رهنگش چون له بان له علت عه قیق بو

په ردهی دهر وونم بهو طهور کهر و صاف
قه لبم چون قوبیهی قه ندیل دو شه فاف

جه وه هر ر و وحم مه صقهل نو ما کهر
مه ظهersh چون جام جیهان نو ما کهر

موطریب سا بهرز کهر نه وایی هه نی
(لا یعقل) (۴) کهر دل نهی دنیای دهنی

(۳) به دووری نازانین راسته کهی (بهی) بیت .

(۴) له ده سنووسه کاندای ئهم وشه یه بهم جووره نووسراوه (لای عقل کر) . ئیمه
به ([لا یعقل] کهر) مان راست کرده وه .

خامۆش کهر (۵) کوورهی فیکرو خھیالم
رہوشن کهر مینای ذیہن زولالم
چنگ وہ چہنگہوہ ، کہف وہ دہفہوہ
دل بہ مہستی بہزم شای نہجہفہوہ
با گۆش نہ صدای سارای موغان بۆ
نہشیبو فہراز جہ لام یہکسان بۆ

یہک رینگ بام نہی مہی ، مہدھۆش بام نہی دہنگ
مہتقووش بام چون نہقش نہققاش نہ پرووی سہنگ

بفہرما (فہقی) بہسہن نہی نالہ

بنۆشہ نہی بہزم مہندہی پیالہ

بہلکم نہ ہیسمہت ئینعام دلہر

شاد بام وہ مہجلیس شای ہومایوون فہر

— ۱۳ — (۱)

بہارنامہ

•• نازیز نہوبہہار •• نازیز نہوبہہار ••

ئیجیا بی نہ فہیض نازیز نہوبہہار ••

مہتقووش بی فرووش زہمین نہ صد تار

ذاتش جہ صیفات نہورۆز بی ئیظہار

(۵) لہ دہسنووسہکاندا تہنہا (خامۆش) نووسرابوو . ئیمہ ئہوہمان بہلاوہ
ہہلہ بوو .

— ۱۳ —

(۱) ئہم قہسیدہیہش ہہر لہ دہسنووسہکہی (م) دا نییہ .

نیلی دا سه فجهی چه تر نه خضه ری
زیوهر که رد زه مین شه مس خاوه ری

بی ته علیم و ره نج ، بی موزدو میننه ت
(عرض) (۲) وست به نه رض که ریم قودرته ت

گولان نه هه وای هاموون وهرده ن مه وچ
دی پوچ نه زینه ت زه مین به سته ن فه وچ

نالهی قومری یان ، نه غمه ی عه نده لیب
سوژ عاشقان بی رازو شه کیب

ساقی یان سه رمه ست باده ی خومارهن
مه ستان نه عور و وچ وه صل دیدارهن

رشته ی فیکر شان چون ته لگرافه ن
رای یه که له حظه شان نه قاف تا قافه ن ..

نیازم ئیده ن به ی خوماره وه
به ی ناهه نگ به زم نه وه به هاره وه

ئیحیا که ی نه ورؤز ضه میر وه ی تاره
غازاد بام جه قه ید کرمی (۳) نه مماره

(۲) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه کانه . دیاره مه به سستی (عه ره ض) ی دژی
(جه وه ره) ه . واته : رهنگی هه مه جو ره وه هه وای خو ش و ئاوازی
بالنده .. تاد که له به هاردان .

(۳) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه کانه . بو (گه رمی) یش و بو (کرمی) یش
ده ست ئه دا .

(فەقئ) ھەسرەتمەند بئى قوۋەت روۋح
راي ھەقىقىي ۋەنەش چۆن مەبۆ مەفتوۋح (۲)

— ۱۴ — (۱)

بار دوم سەشنبە گفنه (۲)

- ئازيز ! سەيرانگاي بەھاران ۋەشەن
- سەرەپاي گوزار نازاران ۋەشەن
- جە تۆي باغچەي باغ صەحن خيابات (۳)
- سەھەرگەھ نالەي ھەزاران ۋەشەن
- جە دائىرەي ھەۋض شىۋى سەرۋو بىد
- شۆخى ۋە لەطيفەي دلداران ۋەشەن

(۴) لە داۋىنى ئەم قەسىدەۋە لە دەسنووسەکاندا نووسراۋە (تمت شد
بھار [نامە] در حبسخانهء کرکوک ۱۳۰۳). واتە : بەھار [نامە] لە سالى
۱۳۰۳دا لە بەندیخانەي کەرکوک تەۋاۋبوۋ .

— ۱۴ —

- (۱) ئەم قەسىدەيەش ھەرۋا لە دەسنووسەكەي (م)دا نىيە . ھەندىكىشى
لە ژمارە ۱۲۸۳ى سالى ۱۹۵۶ى رۆژنامەي (ژين)دا بلاۋكراۋەتەۋە .
- (۲) واتە : ديسانەۋە ، ئەم قەسىدەيەي لە سى شەممەدا وتوۋە . مەبەست
ئەۋە نىيە كە قەسىدەي پيشوۋيشى لە سى شەممەدا وتبوۋ ، بەلكو
(ديسانەۋە) كە بۆ بەھارۋ بەندیخانەي كەرکوك ئەگەرئىتەۋە ، واتە :
ئەم قەسىدەشى ھەر لە بەھارۋ لە بەندیخانەي كەرکوكدا گوتوۋە ، بەلام
لە ھەمان رۆژدا نە كە قەسىدەكەي تىيا وتبوۋ ، بەلكو لە رۆژى
سى شەممەدا .
- (۳) لە دەسنووسەكاندا زۆر جارى كەش وشەي (خيابات) ھاتوۋەدو ئىمە
كردوومانە بە (خيابان) . با ئەمجارە ۋەك خۆي بەئىلئىنەۋە بزائىن چىي لى
دەرئەچى . ئەگەر راستەكەي (خيابان) نەبى ، ئىمە مەعنای (خيابات)مان
بۆ راست نەكراۋەتەۋە .

ئیبتیدای رهبیع جه صحرای خهضرا
 تَه‌فَه‌رِرُوجِ صَحْنِ گولزاران وه‌شَه‌ن ••
 نه گۆشَه‌ی چَه‌شمه نه‌خچیر نه که‌باب
 گۆش نه صه‌دای که‌بَك کۆساران وه‌شَه‌ن ••
 مه‌هتاب رهبیع مه‌حفهل ئارای شه‌و
 پَه‌ی تَه‌فَرِیحِ دَلْ ئە‌ف‌گاران وه‌شَه‌ن ••
 نه پای کاوان‌دا هۆش نه هه‌وای مه‌ی
 دَه‌نَگ ساز نه گۆش مه‌یخواران وه‌شَه‌ن ••
 سَرُوش ئازیز نه گۆش ضه‌میر
 سه‌ماعش نه هۆش طه‌رراران وه‌شَه‌ن ••
 جه صحرای شکار با تازی و شاهین
 نیگای رَه‌مَه‌ی که‌ن تَه‌تاران وه‌شَه‌ن ••
 وه‌صل حه‌بیان جه دمای تَه‌فَرِیقِ
 بی سه‌کنه‌ی ^(۴) رَه‌قِیبِو ئە‌غیاران وه‌شَه‌ن ••
 با مه‌جَبُوبَه‌ی ویت جه تۆی رَه‌خت خاو
 نَه‌نمه‌و بارشت ده‌واران وه‌شَه‌ن ••
 نه مه‌جَمَه‌عَه‌ی صَحْنِ صَحْرای چه‌مچه‌مال
 مه‌لعه‌به‌ی صوفوف سواران وه‌شَه‌ن ••
 جه سه‌بزه‌ی صه‌حرا شه‌تاو نه سه‌ردا
 به‌زَم خه‌یمه‌گای سه‌رداران وه‌شَه‌ن ••

(۴) له ده‌سنوو سه‌کاندا (سه‌کنه) نووسراوه ، به‌لام ئیتمه لمان‌وايه (سه‌کنه)
 • بی

ٺهر (فھقئ) ٺھئ به ٺد به لا بئٺ ٺازاد
ھائ ٲھئ ٺھوڊئائ ڊئاران وهشن ••

— ۱۵ — (۱)

•• موشگئ ڪلاف دا •• موشگئ ڪلاف دا ••
شئرئ ٺارائش موشگئ ڪلاف دا ••

گئسوو جارئ ڪھرد وه ھھر ٺھطرافدا ••
شڪست وه شهوڪت شائ تهلغراف دا ••

ٲئشانئش شئوھئ قھمھر نه قاف دا
چھئئ شھوق شھمس ھا نه مھصافدا

قھطرائئ قھوسھئئ ٲھئ جھنگ ته ناف دا
موژھئ شئوھئ ٺئر مئر سھئئاف دا

شھھلائئئ ڊئدھش ھدد ئئسراف دا
مھسئئ ، بئمارئش به ڊل ڪھفاف دا

وه جام جھئئ جئھان ڪھششاف دا
جئھان نومائ جھم وست وه گھزافدا

غونچھئ فھم دھنووك بولبول شڪاف دا
زنج ته رغئب صونع شائ (لا ٲخاف) دا

گھردن شئشھئ مھئ ٺاوئزھئ تاف دا
زھئخ زھمزھموار شئفائ عھواف دا

— ۱۵ —

(۱) ٺھم قھسئدھئھش ھھر له دھسنوووسھ ڪھئ (م) دا ئئئھ .

جه سه درش قوبیهی بلوور شه فاف دا
نه رمیش جه بلوور صاف ئیختیلاف دا

زمرورتی خالان دائیرهی ناف دا
پهی سولطان عشق حوکم طه و اف دا

ره عنایی قامهت جه سیم صافدا
قوتووی چینی ناف بوی میسک مه عاف دا

ئاخیزا نوور وهشت وه هر نه طرفدا
دهرد به دوردینان ، دوود به سه رراف دا

تا مه یو سه دای صوور نه ئیسرافدا
(فهقی) ها نه وه صف صاحب نه و صافدا

— ۱۶ — (۱)

جه نازیزه وه . . جه نازیزه وه . .
دوش ئاما نه وید جه نازیزه وه

ره روح موژدهی خهیر جه فائیزه وه
ئاورد جه سه عید سه عد نه نگیزه وه (۲)

عیش نه قوبیهی دل خیزا فراوان
مهوج وهردن چون شهوق شه فاف ئاوان

— ۱۶ —

- (۱) ئه م غه زده لش هر له ددسنووسه کهی (م) دا نی یه .
(۲) وادیاره (فائیز) و (سه عید) دوو برادهری فهقی قادر بووبن .

مهقبووضهن^(۳) نهفسم جه پهرواز پرووح
 مهکشووف بی تهحریر ضهمیر نه بیددووح
 فیدای نازیز بام به نهشئی نهوید
 بهری کرد نه دل خهتهرهی پهلید^(۴)

— ۱۷ — (۱)

- شیرین نازاد کرد •• شیرین نازاد کرد
- نهفعی یان پهی دوش باهووش نازاد کرد ••
- عه رهق چین وه چهتر وه چین سهواد کرد ••
- وه چین قهصد قهتل زومرهی زوههاد کرد ••
- نه بورج قه مەر عه قره ب ئیجاد کرد ••
- مونه ججیم جه بیم ههردوو فه ریاد کرد ••

(۳) له دهسنووسهکاندا (مقبوضا) نووسراوه که بوؤ ئەم شوینە دەست نادات . ئیمه لمان و ابوو راسته کهی (مقبوضا = مهقبووضهن) وهك لییره دا نووسیومانه ، واته : بههوی فرین و بالگرتهوهو خوشحالیی روحمهوه هه ناسه م سواره .

(۴) له دهسنووسه کهی (ن) دا له داویننی ئەم چهند بهیتهوه کاک نهجمه ددین فهتتاح نووسیویه «لیره هه ننج له م وه صفه خوشانه فهوتاووه له کتیبه که دا نه نووسراوه » . دهسنووسه کهی (ح) یش هه ر ئەم پینج بهیتهی تیایه وه هندی شوینی سپیشی هیشتوتهوه که له وانیه وابگه یه ننج مه بهستی ئەوه بووبی ئەگەر ناته واوییه فهوتاووه کهی دهست کهوت تیا بنووسیتهوه . له شویننه سپییه دا کاک عه بدو لالی کوری حه یدەر عه زیز خوسره وه چهند دیریکی له باره ی فهوتانی هندی شوینی دیوانه که وه نووسیوه . تیکرای پارچه شیعره که خویشی ئەوه مان پیشان ئەدات که لیتی فهوتابی .

— ۱۷ —

(۱) ئەم قه سیده یه ش له دهسنووسه کهی (م) دا نییه .

حاجیب وه مهودای سهیف جهلاد کهرد
سه م وه ئیشاره‌ی موژه‌ی فوولاد کهرد
عهین وه باده‌ی به‌زم شای که‌یقوباد کهرد
نه‌شئه وه باعیت (ام الفساد) کهرد

گؤنا وه مه‌جهر کووره‌ی هه‌ددا کهرد
نه یاقووت حه‌بیه‌ی زمرووت بنیاد کهرد

له‌عل له‌ب هوونین که‌لله‌ی فه‌ره‌اد کهرد
عیشوه‌ی رازش تاق کیسرا به‌رباد کهرد

مه‌زه‌ی فهم به‌شه‌هد باغ شه‌ددا کهرد
شوعله‌ی زنجش جام جیهان ئاباد کهرد

شیشه‌ی گهرده‌نش قه‌یس نامراد کهرد
نمه‌دیوش نائیل قه‌تل به‌هزاد کهرد

ئه‌سکه‌نده‌ر تووشای زه‌نه‌قش یاد کهرد
ظولمه‌تش خضر به‌حه‌یات شاد کهرد

سه‌مه‌رقه‌ند صه‌در دوو قه‌ند موعتاد کهرد
رائیجه‌ش نه‌عه‌طر شاران زیاد کهرد

ناف به‌سته‌ی طه‌لیسم حیکمه‌ت گوشاد کهرد
به‌نه‌قش ئه‌وسه‌ط بالای شمشاد کهرد

خیزا ئاهووی به‌ر ، بیم جه‌سه‌بیاد کهرد
(فه‌قی) به‌ئس زید ئاباو ئه‌جداد کهرد

- نه ئافاق تاق کهرد •• نه ئافاق تاق کهرد
- شیرین شیرینیش نه ئافاق تاق کهرد ••
- ریشه‌ی کالاوزهر وه طه‌مطراق کهرد ••
- فه‌ره‌اد سه‌رنیگون ته‌کلیم شاق کهرد ••
- نه‌فعی‌یان نه دوش باهووش ئیطلاق کهرد ••
- قه‌صد قه‌تل عام زومره‌ی عوششاق کهرد ••
- په‌رچه‌م په‌رچه‌مان جه‌هم (نیفاق) کهرد ••
- عه‌قره‌ب‌وار نه بورج قه‌مه‌ر یاتاق کهرد ••
- نه‌برۆ خه‌میده‌ی خه‌ط مه‌ششاق کهرد ••
- مه‌ودای موژه‌ی مه‌ست سه‌م توریاق کهرد ••
- نیگا ناز وه باز شیروان سماق کهرد ••
- خوسره‌و سینه‌چاک ، شیرو مه‌راق کهرد ••
- جه‌بینش وه جام جه‌مشید مه‌ذاق کهرد ••
- ده‌هه‌ن موذاب باده‌ی ره‌واق کهرد ••
- گه‌رده‌ن مونه‌ققه‌ش فه‌یروژه‌ی ساق کهرد
- هه‌ر دانه‌ش سه‌د دل ئاویره‌ی فاق کهرد ••

(۱) ئه‌م قه‌سیده‌یه‌ش له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نی‌یه . له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) یشدا ته‌نها نیوه به‌یتی یه‌که‌م و به‌یتی دووه‌می هه‌یه‌و ئه‌وی‌تری هه‌مووی له‌گه‌ل ۲۳ لاپه‌ره‌ی تر فه‌وتاووه ، به‌لام له ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا به‌ته‌واوی هه‌یه .

به‌پیتی ژماره‌ی به‌یته‌کانی هه‌ر لاپه‌ره‌یه‌کی ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) ئه‌بی تیکرای ۶۲۰ به‌یتی فه‌وتابی چونکه تیکرا هه‌ر لاپه‌ره‌ی ۲۷ به‌یتی تیا‌یه .

- مهم قه ندیل صه در ، قه د وه سنجاق که رد
- ره زم ههفت (لشکری) (۲) ئیتتیناق که رد
- ناف وه قوتووی عیلم جه روو ئیشراق که رد
- گۆی سورین به مووی میان مه ششاق که رد
- ناز وه ئیفتیخار کوورهی (۳) ئافاق که رد
- به غه مزه ی غه زای مولک عیراق که رد
- رازش قه یس به مولک دو جه یل موشتاق که رد
- (فه قی) وه سه رتیب سه مت فیراق که رد

— ۱۹ — (۱)

- ئه سیره ن ئیمشه و •• ئه سیره ن ئیمشه و
- جه سته م نه هیجران ئه سیره ن ئیمشه و
- غم نه تهخت دل ئه میره ن ئیمشه و
- شادیم نه شیوه ن زنجیره ن ئیمشه و
- ته ن خه سته ی به سته ی غه دیره ن ئیمشه و
- عوقده ی نوظقم به ند ته قدیره ن ئیمشه و
- مه سکه نم (بئس المصیر) (۲) ئیمشه و
- عوشره تم جه نار سه عیره ن ئیمشه و
- ئیبلیس نه ته لبیس ضه میره ن ئیمشه و
- نه فس نه خه طه ره ی ته زویره ن ئیمشه و

(۲) له ده سنووسه که ی (ن) دا به م جووره نووسراوه و ، شوین بو وشه یه کی
فه وتاویش به جی هیئراوه . دوور نی یه ئه سله که ی (له شکر ره ی) بووبی .
(۳) له ده سنووسه که ی (ن) دا (کسه) نووسراوه .

— ۱۹ —

(۱) ئهم قه سیده یه ش ته نها له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .
(۲) له ده سنووسه که دا (بیت المصیر) ه ن نووسراوه . دیاره هه ئه یه .

- ئەفكارم نە قەصد تەحریرەن ئىمشەو ••
- رۆشنىيى حەيات چون قىرەن ئىمشەو ••
- ئەلەم نە جەستەم وەزىرەن ئىمشەو ••
- ھەستىم نە مەقام تەصویرەن ئىمشەو ••
- قەوسى پەژاران چون تىرەن ئىمشەو ••
- وە ھەر طەرەفدا دىل گىرەن ئىمشەو ••
- (فەقى) دىل مەجر ووح شەمشىرەن ئىمشەو ••
- مۆتتەظىر وە لوظف خەبىرەن ئىمشەو ••

— ۲۰ — (۱)

- سوروورەن ئىمشەو •• سوروورەن ئىمشەو ••
- دىل نە زەمزەمەي سوروورەن ئىمشەو ••
- نىشاط نە عوشرەت مەغرورەن ئىمشەو
- شەوق نە ئەقصابى دىل فەغفورەن (۲) ئىمشەو
- كەمتەر غولامش قەيصورەن ئىمشەو
- عەشق نە جامەي وەصل مەخمورەن ئىمشەو
- رەقىب نە خانەي زەنبورەن ئىمشەو
- غەم نە (بیت الحزن) مەقھورەن ئىمشەو
- چىرەي بەدر ئاساي لەيل نوورەن ئىمشەو
- قەيس دىل نە عەيش مەسرورەن ئىمشەو

— ۲۰ —

- (۱) ئەم قەسىدەيەش ھەر لە دەسنووسەكەي (ن)دا ھەيە . بە ناوەرپۆكىدا
 وا دەرئەكەوئى كاتئى وتبىتى كە بەربوونى لە بەند نزيك بووبىتەوہ يا
 شتىكى لەم روهوہ بىستبى .
- (۲) لە دەسنووسەكەدا (مغورن = مەغرورەن) نووسراوہ . ئىمە خۆمان
 بەمجۆرە راستمان كردهوہ .

ئاشووبەى ساقى فوتوورەن ئىمشەو
 نەشئەى بادەكەش نوشوورەن ئىمشەو
 مووسا رۆح موقىم حوضوورەن ئىمشەو
 مەشعەل نوماى دىل كۆى طوورەن ئىمشەو
 ذەوق نە ذائىقەى مەنصوورەن ئىمشەو
 ئەر (انا الحق) كەرد مەعدوورەن (۲) ئىمشەو
 رەوزەنەى ضەمىر بلوورەن ئىمشەو
 فىكرم ئىستىغراب عوبوورەن ئىمشەو
 ئەسباب بەزەم مەعموورەن ئىمشەو
 حاسىد نە حەسەت رەنجوورەن ئىمشەو
 دەماغم سەرمەست سەمتوورەن ئىمشەو
 كەدەر نە ئىقلىم دىل دوورەن ئىمشەو
 رەقىمەى فەرمان مەمھوورەن ئىمشەو
 پەى ئازادەگىم مەئموورەن ئىمشەو
 (فەقى) ھۆش نە عەقل مەستوورەن ئىمشەو
 ئىدراكش نە عەين شوعوورەن ئىمشەو
 - ۲۱ - (۱)

در حبسخانهء موصل فرموده هجرى . ذى الحجة الحرام ۱۳۰۴ (۲)

عىد قوربانەن ، نەدارىم ، قوربان !
 قوربانى بە غەير يەك رۆح رەوان !!

(۳) ئەم وشەىە وەك لە دەسنووسەكەدا نووسراوہ ، بۆ (مەغروورەن) یش دەستئەدا .

- ۲۱ -

(۱) ئەم قەسىدەىەش ھەر لە دەسنووسەكەى (ن) دا ھەىە .

ئەر قوبوولتەن مەگىر بەھانە
 چون ياران نىئار وئىم كەم رەوانە
 ئەوابەن خەيلى ئەر كەرى قىصاص
 بەل جە كوورەى نار فىرقتە بام خەلاص
 تا كەى دىل بە خار مىچنەتان ئىشۆ
 قامەت تا كەى بار خەجلەتان كىشۆ
 شەناوهرىيى بەحر هيجرانان تا كەى
 دىدەى ئىنتىظار نىگەران تا كەى
 ھەر كەسى نە قەيد مەقصەدگای وئىشەن
 ھەر كەس نە ئەفكار بەزمگای عىشەن
 ھەر كەس نە ئەقصای خورەم خەندانەن
 غەير جە من دىل گەرم دىدەش گریانەن
 قوربان (فەقى) دىل تەفرىقەن خەيلى
 يا قوربانىش كەر ، يا پىش دەر مەيلى ! ..

— ۲۲ — (۱)

شەمال شەب گەردىت پەى من كەر نە كار
 مەنزل وە مەنزل تا مەنزلگای يار
 مەشى و مەويهريت پىر دىمات بو
 چەمەراى راتم شەوان تا وە رو

(۲) واتە : لە مانگى قوربانى سالى ۱۳۰۴دا وتوويه لە بەندىخانەى مووسىل .
 دوور نىيه لە رىيگای دوورخستنه وەوہ بو طەرابلوس رىي كەوتبىتە
 بەندىخانەى مووسىل و ماوہىك لەوى ماىتەوہ .

— ۲۲ —

(۱) ئەم قەسىدەيش تەنھا لە دەسنووسەكەى (ن)دا ھەيه .

به و نه سیمه‌ی ره‌وح هه‌نگام وروود
 بیدارش که‌ردی وه‌نه‌ش که‌ر سو‌جوود
 عه‌رضه‌ی عه‌ریضه‌ی سه‌حیفه‌ی ده‌روون
 بو‌انه جه لای قبیله‌م به مه‌ضموون
 هه‌م عه‌رض که‌ر وه‌نه‌ش یه‌ک هیجران باری
 سه‌راپا عوریان جه گیان پی‌زاری
 نه هه‌رده‌ی دو‌جه‌یل گرته‌نش مه‌کو
 چون ساوای سه‌رسام ویل ویل مه‌گیلو
 جه دو‌وری بالای تو سینه چاکه‌ن
 بالینش سه‌نگه‌ن ، لیحافش خاکه‌ن
 مه‌یلت قووه‌تش ، ئونسش نام تو
 گا مات به‌یدا ، گا ده‌وان په‌ی کو
 گا سولتان عه‌شق ، گا ده‌لیل و خوار
 گا هه‌م‌پراز وه‌حش ، گا خه‌سته‌ی خومار
 به‌یان که‌ر ته‌مام ئه‌ی زایه‌له‌ی شین
 ئه‌ی نار فیراق ، ئه‌ی ئاب ئه‌سری‌ن
 به‌لکم ئه‌و نازار جقه‌ی ته‌ل نه‌ فه‌رق
 ره‌حمی کو به‌ حال به‌نده‌ی نه‌ غه‌م غه‌رق
 په‌ی ره‌وشه‌نی قه‌لب سیای ده‌یجووری
 بنویسو جه‌واب نامه‌ی مه‌ه‌جووری
 ئه‌ر شادم که‌ردی به‌ جه‌واب یار
 من ئازاد غه‌م ، تو مه‌ست دیدار

(فہقی) رُوح جہ قہید کہدہر بی نازاد
شہرطن خہزنہی دل پهریت کہم گوشاد

— ۲۳ — (۱)

لہیلحی کہتوون دا •• لہیلحی کہتوون دا ••
دہست ناومرد وہ زولف تاتای کہتوون دا ••

تہرتیب دا وہ تیپ زہنگی قوشوون دا
فہتوای چین پھی چین وہ شہبہیخوون دا

پیشانیس رشتہی ذات پیچوون دا

حاجیہین تہقلید قہوس گہردوون دا

موژہی مہست سہم نالوودہی هوون دا

فہرہاد فہنا کہرد (کرن) (۲) وہ توون دا

ناشووب فیتنہی ناز وہ عویوون دا

نہوفہل مہسمووم کہرد ، نہجد وہ مہجنوون دا

قوتووی لہعل فہم مہملووی مہعجوون دا

رُوح مہدؤ بہ جیسم مہردہی مہدفوون دا

لہہجہی نوطقش کہسب صہحرای فونوون دا

چہند صہنعان چون قہیس بہستہی هاموون دا

بینی شہمس صاف تہلای مہکنوون دا

رہونہق نومای جام گونای گول گوون دا

— ۲۳ —

- (۱) نهم قہسیدہیش ہہر لہ دەسنووسہکھی (ن) دا ہہیہ .
(۲) نهمہ شیوہنووسی دەسنووسہکھیہ ، جا یا مہبہست لیتی (کہرہند) ہ بہ
نیشانہی (فہرہاد) دا یا بہمہعنا (کردن) ہ . یا (کردن = کہردن) بوہو
دالہکھی کہوتووہ .

گه ردهن میل یه خ به سته ی گه ردوون دا

رایحه ی زنجش عه نهر نسوون دا

به رق به ی چون دور دهریای جه یحوون دا (۳)

شیوه ی له عل تاج شای فره یدوون دا

نافه ی عطر ئامیز وه میسک مه ضمورون دا

شه میمش وه عیشق عیلله ی جونوون دا

قیام دا وه قهد حشر فونوون دا

خه رام وه خه راج روبع مه سکوون دا

ناز وه نه زاگه ت ، له نج وه قانوون دا

به (فه قی) ئیدراک طبع مه وزوون دا . .

— ۲۴ — (۱)

این راز تنگ نیاز از . . . حسین قولی والی گفته (۲)

به زم سوروورهن . . به زم سوروورهن . .

های باددی فه یلی به زم سوروورهن . .

های ئاهه نگ عه یش رۆح نه حوضوورهن

های غولام خووشنوود ، خواجه مه سروورهن

★ ★ ★

(۳) جه یحوون دهریا نی یه ، رووباره .

— ۲۴ —

(۱) ئهم قه سیده یه ش ههر له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .

(۲) مه به ست له (ته نگ نیاز) مان بو راست نه کرایه وه ، به لام دووریش نی یه

ناوی شوینی بی . هه روا شوینی نوخته کانیشمان بو نه خوینرایه وه .

پاش ئهمه ئه توانین بلیین تیکرا فه قی قادر مه به سستی لهم عینوانه ئه وه یه

بلی له ستایش و پیا هه آدانی حوسه ین قولی خانی والیدا گوتوو یه . ئهم

حوسه ین قولی خانه له به غدا په ناهنده بو وه ده و له تی عوسمانی زور

ریزی لی گرتوه وه به (حسین ابوالفداره) به ناوبانگ بوه .

های مه‌حفهل ئارای کاوس طه‌لعه‌ته‌ن
 های شادیی ده‌ماغ به‌زم عوشه‌ته‌ن
 های سه‌هم سه‌رتیپ به‌هرام سه‌وله‌ته‌ن
 های والیی فه‌یلی فه‌خر میله‌ته‌ن
 نه به‌خشای دره‌هم حاته‌م ده‌ستووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

شوعلی جه دیدهن (فی البیت العتیق)
 ئاب چه‌یاتش عهدوؤ که‌رد غه‌ریق
 سه‌یف صیفاتش چون سه‌هم عهدمیق
 خه‌جله‌ت دا به‌رؤم ، چه‌سره‌ت به‌نامیق
 های ته‌شئی باده‌ی ئاشووب شووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

نگین عهدلش فه‌خر دیوانه‌ن
 نه‌ره‌ستوو نه‌ فیکر بیکرش چه‌یرانه‌ن
 شابازهن مه‌رکه‌ز عهدلش شیروانه‌ن
 که‌لورِ خاکسار گو‌شهی هه‌یوانه‌ن
 نه‌سلش (کورن) ^(۳) به‌لور مه‌شه‌ووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

(۳) ئه‌مه رینووسی ده‌سنووسه‌که‌یه . دوور نی‌یه راسته‌که‌ی (کلورن) =
 که‌لوره‌ن (بی) .

جه مه له ك شاهي حه ددش (كلانن) (٤)

به دره ، چهر داوړ ، بووولي و ، شيروانه ن

سه يفي و ، نهر كه واز ، كوردو ، شوانه ن

خه زل و شا نه خچير بهر كو ، هژدانه ن (٥)

(مهدي ديو لاي بختش نژورن) (٦)

هاي غولام خو شنوود ، خواجه مه سروورهن

★ ★ ★

هاي خو شيبی مه يدان ، هاي دهنگ سازش

هاي شكار كه بك شريخه ي بازش

هاي دهنگ ده هۆل تهنگ نيازش

هاي نه نواع مه وچ فه وچ سه ربازش

ته قه ي ته پلي باز شوړ شه پيوورهن

هاي غولام خو شنوود خواجه مه سروورهن ••

★ ★ ★

چه ني غولامان حه به ش و زه نگی

سه رمه ستان حه رب داوخواز جه نگی

يه كسه ر موسه لله ح په ي وهقت ته نگی

موله بيه س وه بهرگك دييای فهره نگی

(٤) نهمه رینووسی ده سنووسه که یه . نه بیج (کلان) ناوی شوینتی بی .

(٥) نه سله که ی (هه شت دانگ) بود . ناو دکانی پیشه وهش ناوی شوین و هۆزو عه شره تن .

(٦) له بهر نه وه ی که نه م وشه یه مان بو راست نه کرایه وه ، وهك خو ی نووسیمان ه وه .

ههركهسى مهردهن (٧) نهى جاش زهروورهن
هاى غولام خووشنوود ، خواجه مهسروورهن

☆ ☆ ☆

نادر نهساسهن ، خوسرهو بونيادهن

فهيلي مهقامهن ، والى نهژادهن . .

جه مهردان ههركهس مهرديش جه يادهن

نهسباب مهردى نهى جا نامادهن

(فهقى) مهيل دل واليش مهظوورهن

هاى غولام خووشنوود ، خواجه مهسروورهن . .

— ٢٥ — (١)

نامهكهى نازيز رافيع ياونا

تهئشيرش كوورهى دلم تاونا

جهرگ زوخالى كهرد ، دهروونم وه تهه

تاسهى نارهزوو تازه بى دهم دهم

خهياللم ههر يهههه جه لات بهستهه كو

وهفتهه فانى بام جه خهيال تو

نههه مههندههان نهى حاله جهيران

ههرگا مهيلت بو دل مهبو گران ،

نهه سهرد بى مهيلت سهرد مهبو ناهم

به يهخ مهمانو سفتهى سياهم

(٧) له دهسنووسهكهدا (مدون) نووسرابوو . ئيمه نهوهمان بهلاوه ههله بوو .

— ٢٥ —

(١) نهه قهسيدهيهش ههر له دهسنووسهكهى (ن)دا ههيه .

بلا مه یلت بۆ تا مه ندهن نه فهس
بهس نی بهن به مه یل تو مه بوون قه قنهس

(فهقی دۆ) ، ها شهوق ته ئثیر نامه
ته ئهر کهرد نه شهی (یوم القیامه)

— ۲۶ — (۱)

ساقی سا دهی مهی باوهر په یاپهی
سه حرای دۆ تا کهی بی مهی بۆ چون بهی
موطریبان صف صف کف بدهن نه ددف
به شق شای نه جف دۆ کهن به هه ددف
گهرم کهن ئاههنگ . بهرز کهن سه دای زهنگ
دهنگ زهنگ بهرز کهن فرسهنگ به فرسهنگ
نه شور نه شهی شورب شه رابی
نه گرمه ی طه مبوور تار روبا بی
بخرو شو دماغ ، بجوشو ضه میر
هوش مه دهوش (دهنگ) (۲) جه نوطق و ته قریر
بهۆ جه سایه ی شور بهزم ئارای ئازیز
زهنگ دۆ وه زاخ باده بۆ ته میز
به ته ئثیر نه ظم به سته ی عیراقی
ئازاد بام جه نار کووره ی فیراقی

— ۲۶ —

- (۱) ئەم قه سیده یه ش ته نها له ده سنووسه کهی (ن) دا هه یه .
(۲) ئەمه شیوه نووسی ده سنووسه کهیه . لامان وایه راسته کهی (بی دهنگ)
بی .

شیر به چهی دَلّ وهصلّ مهطلوو بهن
 جهلای رۆح سرووش حهیی مهحبوو بهن
 (فهقی) دَلّ نه شهوق باده باقی بهن
 موتهظیر به لوظف غه مزه ی ساقی بهن ••
 — ۲۷ — (۱)

(زمزمهء عید) در حبسخانه از بغداد به شریف فرنگیس نوشته (۲)

•• زمزمه می عیده ن •• زمزمه می عیده ن ••
 های شهریف سهیران زمزمه می عیده ن ••
 های حهسرت بهوکهس نهی جا به عیده ن
 ☆ ☆ ☆
 کاظم و ئه عظم ، حهیب و بیشره ن
 بههلوول و جونهد ، ذوتوون میصره ن
 گهنج و قه نبره ن ، ئیلیاس و خضره ن
 مهعرووفه ن ، سهرین ، یوشه ع و یوسره ن
 نه جیب و شههاب غه وئ ته وحیده ن (۳)
 های حهسرت بهوکهس نهی جا به عیده ن ••
 ☆ ☆ ☆
 یاهووی ته کیه گاه (ئه لّلا) ی (۴) جامیعه ن
 حهلقه ی خانه قا ، جه ذبه ی سامیعه ن

— ۲۷ —

- (۱) ئه م پارچه شیعرش هه ر له ده سنوو سه که ی (ن) دا هه یه .
 (۲) واته : قه سیده ی (زمزمه می جهژن) که له به غداوه بو (شهریف
 فهردنگیس) ی نووسیوه . دیاره ئه بی ئه م شهریفه خزم یا دوستی
 بووبی .
 (۳) ئه م ناوانه هه موو ناوی پیغه مبه ران و ئه ولیان که ئارامگایان له به غداو
 دهوری به غدایه .
 (۴) له ده سنوو سه که دا (الای) نووسرا بوو . ئیمه وامان راست کرده وه .

شهوق زاهدان بهرق لاميعه
قهلبشان قانون قورعهی قانيعه

میرهن ، موشیرهن ، پیرهن ، موریدهن
•• های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن

★ ★ ★

حوورهن ، غیلمانه‌ن ، لهیلنه‌ن ، شیرینه‌ن
زوهره‌ی زوله‌یخا شه‌هزاده‌ی چینه‌ن

خه‌رامان خه‌رام گولشاد جه‌ینه‌ن
جومه‌وور جه‌یران به‌غداد زه‌مینه‌ن

موشته‌ری فه‌ره‌اد ، قه‌یس خورشیده‌ن
•• های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن

★ ★ ★

جوق مه‌ه‌روان دارو نه‌ساسه‌ن (۵)

شاهو نشینان وه‌له‌د نه‌واسه‌ن

قه‌وسه‌ن ، نیشابه‌ن ، قه‌صده‌ن ، قیصاصه‌ن

رایحه‌ی ره‌وحه‌ن ، ره‌قص و ره‌قاصه‌ن

نه‌فی و مه‌نسووبه‌ن ، یه‌ئس و ئومیده‌ن

های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیده‌ن

☆ ☆ ☆

عیشوه‌ی له‌طیفه‌ن ، گریشمه‌ی نازه‌ن

چیه‌ی رازشان چریکه‌ی بازه‌ن

ناهه‌نگ و به‌زمنه‌ن ، نازه‌ن ، نیازه‌ن

ده‌فه‌ن ، ده‌هولنه‌ن ، سه‌متووره‌ن ، سازه‌ن

(۵) نه‌سله‌که‌ی (دار الاساس) ه .

جینوہی غمزہ شان جورعہی جاویدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ••

★ ★ ★

تورک و قہجرہن ، پرووسیاو ، رووسہن
تہفغان و ئینگلیز ، ہندی و ، مہجووسہن
نہساو فہرہنگساو ، بوخاراو طووسہن
یہنگی دنیاو ، چین ، زہنگی و ، جینووسہن

ئیرہجو پہشہنگ ، داراو جہمشیدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ••

★ ★ ★

ئیحضارو ئیشراق ، فہقرو کیمیا
جہرو جہفرو رہمل ، نہجم و سیمیا
حوجرہی مہغریبی و وینقو کیمیا
زیجو و ئوسطورلاب ، حہرفو ہیمیا

تہفسیر ، حکمت ، وضع ، وہجیدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ••

★ ★ ★

قوفہ و واپورہن ، کہشتی و پہلکانہن
جیسر تہن مایل ، شہط ہیجرانہن
چہرخ (چرت) ^(۶) جہنجر ، سوودو زیانہن
مہد زووارہن ، قافلہی طوغیانہن

(۶) تہمہ ریٹووسی دہسنووسہ کہیہ ، دوور نییہ راستہ کہی (چوت) =
چہوت) یا (جفت) بی .

شیوهن گای حوسهین ، لهعنی یهزیدهن (۷)
های چهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

مهششاقان دهور ، عوششاق جانی
ئه نوهری و حافظ ، سهعدی و خاقانی

ئازهر و ئه رژهنگ ، شاپوورو مانی
مهولانا صائب ، شهمس و قاتانی

نیظامی و کهلیم ، جامی و قهصیدهن
های چهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

شهراب و شاهید ، فندق و جهوزهن
عهرووس و ئوتاق ، فواره و چهوضهن

زمر ووت و ئه لماس ، لهعل و فهیرۆزهن
باغهن ، بولبولهن ، بهطهن ، سهرسهوزهن

طووطی و طاوسهن ، شنۆی سای بیدهن
های چهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

موجه و ههر ذیهن تۆی ته لای عهیشهن
مۆسیقهی زیوهر ، مهذاق جهیشهن

(نفس مفتی فشا) (۸) شای رۆح دهرویشهن
قاضیی هۆش غافل ، دهرك دوور ئه ندیشهن

(۷) لای ئه هلی سوننهت و جهماعهت لهعنی هیچ موسولمانیک دروست
نییه با یهزیدیش بی .

(۸) ئه مه رینووسی دهسنووسه که یه . بۆمان ساغنه کرایه وه چی یه و یانی چی .

هه رچه ند (فه قئ) دڻ به ئس ئوميدەن

•• های چه سرت به وکەس نهی جا به عیدەن ••

— ۲۸ — (۱)

• (سبزه‌ای اسمری) در حبسخانهء کرکوک (۲) •

•• سه بزه‌ی ئه سمه‌ری •• سه بزه‌ی ئه سمه‌ری ••

•• ده‌لیله‌ی سه‌ررهم ، سه‌بزه‌ی ئه سمه‌ری ••

کلاوچه‌ی فه‌رقت زه‌ربافت زه‌ری

که‌چ که‌رده‌ن چون تاج جقه‌ی قه‌یسه‌ری

زن‌جیره‌ی کلاف میشکین عه‌نبه‌ری

سه‌ردا نه‌ سه‌دری سینه‌ی مه‌ر مه‌ری

چه‌تر پای چینش په‌ر چه‌م چه‌مبه‌ری

سه‌فدان دائیره‌ی قورص قه‌مه‌ری

جه‌بین جام به‌زم جه‌مشید گوسته‌ری

په‌رته‌و به‌خش نوور ئه‌عمای به‌سه‌ری

سه‌یفه‌ین ئه‌برۆش سیا جه‌وه‌ری

بورپراته‌ر (۳) نه‌ سه‌یف بازووی چه‌یده‌ری

نه‌ بیم مه‌ودای موژه‌ی نه‌شته‌ری

نه‌ (لامساس)ه‌ن دڻ چون (سامری)

— ۲۸ —

(۱) ئه‌م قه‌سیده‌یه‌ش هه‌ر ته‌نها له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ن)دا هه‌یه .

(۲) واته‌ : قه‌سیده‌ی سه‌وزه‌ی گه‌نم په‌نگ که‌ له‌ به‌ندیخانه‌ی که‌رکوک و توویه .

(۳) له‌ ده‌سنووسه‌که‌دا ته‌نها (بر ۳) هه‌بوو . ئیمه‌ ئه‌وه‌مان به‌لاوه‌ هه‌له‌ بوو ، به‌م‌جووره‌ راستمان‌کرده‌وه . شایانی وتنه‌ ده‌سنووسه‌که‌ وشه‌ی (سه‌یف)یشی به‌ (صیف) تیا نووسرا‌بوو .

عەین غەزالەھێ بەر ، گۆنا مەجسەری
سەد قەیس چون سەنعان نە دین کەرد بەری

بینی جەدوول کیش مانی و ئازەری (٤)

نەفەس نەسیمی سەباو سەحەری

فەم غونچەھێ نەوڕەس ، لەبان ئەحمەری
دەم تەنگ و ، دەنگ نەرم ، پازان شەکەری

زنج تەرغیب تەرز تەلای ئەصفەری
زاهیدان بە نوور زوھرە (٥) موشتەری

باھووان بلوور قامەت عەرەری
مەم لەعل نگین (٦) شای ئەسکەندەری

گەردەن میل یەخ بەستەھێ کەمەری
زەنەخ عەطر ئامیز بادەھێ کەوتەری

ناف غونچەھێ نەرگس ، خال نیلۆفەری
سوورین نوقرەھێ خام ، میان لاغیری

گەنج سەر بە موھر ، جە سیمین بەری
بەری نە ئەفکار ھەر دانشوہری

ریجلەین سیم صاف رشتەھێ ئەنوہری
لەنجەش مەر وەلەد نام کەبک دەری

(٤) ئەبێ ناوی ھونەر مەندیك بێ یا نەسبەت بێ بۆ ئازەربایجان بەو پێیە
کە ئەبێ ھونەر مەندی شایانی لێ ھەلکەوتبێ .

(٥) لە دەسنووسە کەدا بە (ظھر) نووسراوہ . ئیمە خۆمان وامان
راست کردوہ .

(٦) لە دەسنووسە کەدا بە (نلین) نووسراوہ . دیارە ھەلەبە .

خه راماڻ خه رام قه د صنه و بهری
 گولشاھ (۷) نه زاکه ت ، هومه یلای پهری
 ئاشو و بهی ، فیتنه ی ، شیوه ی دل بهری
 سه ردان شایعه ش نه هر کیشوهری
 (فقهی) دل نه بیم گیسووی نه ژدهری
 هر رۆ مه ئوشۆ سزای سه قهری
 — ۲۹ — (۱)

نامه از بغداد گفته (۲)

•• سیوهیل گهردوون •• سیوهیل گهردوون
 •• سولطان یه مهن ، سیوهیل گهردوون ••
 مورغ زه رپرین رهخت چه تر بیستوون
 •• موعطی موجه وهر عه رهض به هاموون ••
 فهرهنگسه نه وقات نه ظمش دا قه رار
 یهنگی دنیای چه رخ سیوهیل که رد ئیظهار
 جلووس که رد نه تهخت جه مشیدو دارا
 خه رمهن که رد خه لات زیوهرو خارا
 لیوای وهلوهله نه چه رخ ستانا
 جهلای جه وهرش سایه نما نا

(۷) له دهسنووسه که دا (گولشاد) نووسراوه به لام هه که یه .

— ۲۹ —

(۱) ئەم قه سیده یه ش ته نها له دهسنووسه که ی (ن) دا هه یه .

(۲) واته : قه سیده ی سو هیل نامه که له بهغدا وتوو یه تی . مه بهستی له

ناونانی ئەم قه سیده یه به (سو هیل نامه) نه وه یه که باسی پایز ئەکا که

ئهستیره ی (سو هیل) واته (گه لاویژ) یا (سیوهیل) ی تیا هه لدی .

له دهسنووسه که ی (ن) دا (سو یل نامه) نووسراوو ، ئیمه خو مان

راستمان کرده وه .

(گوهر بخاور عرب مسك و شام
 زنگ عشای غرب ضحا ترك جام) (۳)
 جهوزو شفتالوو زهرپرین قهبا كهرد
 كهزو پهلك و بيد مهست صهبا كهرد
 نهخلو عاجو ساج شمشاد پهنا كهرد
 نارنجو لیمو رشتی رهضا كهرد
 شهم ناغاج نهصفه ر ، بایهف نهخضه ری
 دهلوو چوغه یی ، گیلاس نهحمه ری
 نه نار زهر وهرهق ، نه رجن به نه طللهس
 نابهنووس به رهنك سورمه كهرد قهقنهس
 گوئز سه ند جامه ی مهلهس نه سیوهیل
 كیف یا قووتی ، وهن زمرووت مهیل
 تووت تورمه پوشا ، نهرمووط حهریری
 قهره قاچ پوشا كهژ جه فه قیری
 به كولو (۴) ترنج ته لای (حیمور) (۵) دا
 به بیدو نهنجیر دیبای لاهوور دا
 عینه ب چهنی سیف كهرد زه غه رانی
 قه یسی قه ناویز قه له م قه ترانی

(۳) ئەم بەیتەمان بۆ راستنەکرایهوه ، لهبەرئەوه هەر به شیوه نووسی
 دەسنووسه که نووسیمانەوه .

(۴) بۆ (گۆل)یشو (کۆل)یش دەست ئەدا .

(۵) ئەم وشەیه شمان بۆ راستنەکرایهوه ، بۆیه هەر به رینووسی
 دەسنووسه که نووسیمانەوه .

شیلان سورمه ریژ ، تهروو قاقه پۆش (٦)
 عه رعه ر قه ديفه ، بوز (٧) خامه ك نه دۆش
 بلا لوك مه خمه لى ، كهوت پارچه يى زهر
 مؤردو عوود چهنى مه لجه م موعه طهر
 خارا دا به قوخ ، ئالى بوخارا
 چنار كه تانى ، بناو كه رد جه مرا
 سه ندهل قرمزى ، زرىسك لاله ره نك
 بهروو پارچه ي هيند ، توورك له عل سه نك
 تويك و لاولاو بيبي خه تايى
 ته نگوو سنجد (٨) پۆشان دارايى
 دارشان شيرداخى (٩) ، فندق يه مه نى
 مازوو روممانى ، زه يتوون چيمه نى
 عه تناب و نه بوگ (١٠) سماق زهر و درهق (١١)
 سهروو ژاله سورخ ، باده م كه رد نه زرهق
 ره نكين كه رد داران دائيره ي دارا
 تا چهند مودده تى وهى طهور ويارا

(٦) وشه كه به رينووسى ده سنووسه كه بو (قاقه پۆش) يشو (تاقه پۆش) يش ده ست ئه دا . يه كه م واته : وشك پۆش و دووه م واته : تاقه ي به گولى زهردو سوور چنراو .

(٧) بۆمان ساغ نه بوه وه (بوز) يا (بور) وه مه عنايه كى نه وتۆى هيچ كاميشمان نه زانى بو ئه م شوينه ده ست بدا .

(٨) له ده سنووسه كه ي (ن) دا به هه له (سجود) نووسراوه .

(٩) له ده سنووسه كه ي (ن) دا به هه له (شيرادخى) نووسراوه .

(١٠) دره ختيكه به ريكي له چه شنى گوئى هه يه .

(١١) له ده سنووسه كه ي (ن) دا به هه له (رزورق = رهز و درهق) نووسراوه .

ناگا چهرخی وەرد گەردوون ئەوقات
چەواشە کەرد بەخت سۆهەیلی صیفات
قەوس چەپی واز ، زوحنل بی مەغروور
میزان میرپریخ سۆهەیل کەرد مەغدوور

نە بۆرج قەمەر عەقەب عەیان کەرد
پەیی غەزای هاموون هەوای خەزان کەرد

نە وەیشوومەیی سەخت خەزان خیزا وەیی
درەختان نە بەرگ حاتەمی کەرد طەیی

نەمیمەیی (نامیق) (۱۲) جە (دار السلام)
سەند جە دار وەن بەرگ نیکۆ نام

خار موغەیلان عەرەب عوریان کەرد
ئەنثار ئەکراد مەست زیان کەرد (۱۳)

ئەرجن نە فوغان ، کیکف نە بۆلخاخ
رێزا وەلک جەوز کۆساران بە داخ

شیوون وەست نە شین زایەلەیی زەیتوون
رۆوس کەرد بوخارای درەختان زەبوون

(۱۲) ئەم نامیقە نامیق پاشای والیی عوسمانی یە کە لە سالی ۱۲۸۳ی هجری
(۱۸۶۷ی.ز) دا لە بەغدا حوکمرانیی کردووە . هەر لەوسالەشدا
هەمەوهندەکان دژی ئەم والییە راپەرپوون و پاش شەرو شۆرئیکی زۆر
بەرەو ناوچەیی (زەهاو) رۆیشتوون .

(۱۳) ئەم بەیتە ئیشارەتئیکی وردە بۆ هاودەردیی عەرەب و کورد بەدەست
داگیرکەرانی عوسمانی یەووە .

حوکمش جاری کهرد پرووسیای خهزان
جه نه‌مسه‌ی دووهیل درهخت وست نه‌مان (۱۴)
دوود جه ده‌ماوه‌ند ده‌هه‌ن جیا کهرد
کۆی داران چون طورور سینا سیا کهرد
نه‌خندو عه‌طای چه‌رخ ، (فه‌قی) وه‌ی‌طه‌وره‌ن
ته‌حویل و ته‌تقیص دنیا چون داره‌ن . .

— ۳۰ — (۱)

جنگ‌نامه‌ی زمستان و بهار در حبس‌خانه‌ی کرکوک گفته (۲)

شای زمستانه‌ن . . شای زمستانه‌ن . .
که‌وکه‌به‌ی نه‌به‌رد شای زمستانه‌ن . .

جولوبوس جورعه‌ی جام جیهانه‌ن
ره‌زم و مه‌عه‌ه‌ک‌ه‌ی بادو طوفانه‌ن

سولطان پایز نه‌ ته‌خت بی مه‌عزوول
نه‌مه‌ند جه ئافاق توّزو گه‌رده‌لوول

به‌ ئاهه‌نگ ره‌زم زمستان سه‌خت
هولاکو ئاسا جولوبوس کهرد نه‌ ته‌خت

مه‌ئموور کهرد خه‌زان به‌ تاوو ته‌عجیل
به‌رزه دره‌ختان سیا کهرد به‌ نیل

(۱۴) نه‌م دوو به‌یته نیشانه‌ی شاره‌زایی فه‌قی قادرن له باری سیاسی
نه‌و روژه .

— ۳۰ —

- (۱) نه‌م قه‌سیده‌یه‌ش هه‌ر له ده‌سنووسه‌ک‌ه‌ی (ن) دا هه‌یه .
(۲) واته : شه‌رنامه‌ی زمستان و بهار . له به‌ندیخانه‌ی کهرکوک و توویه‌تی .

جمنآ جه يحوون ئه بر سيا تار
 په ي ته سخير مولك ره ي كه رد به سه ردار
 موشته ري نه قه وس پله ي ئيقليمدا
 به ئاشووبه ي حوكم ئيقليم ته عليم دا
 ته ورو حه مه ل و عه قره ب دا قه رار (٣)
 يه خ مالا نه چين رووسيه و قاجار
 جو شا سه رطان (٤) چله ي سولطاني
 مه حبو بي (٥) طيوور وه حش و ئينساني
 جبه ي كافووري به خشا به مه شريق
 مولك غه رب نه ضه رب طوفان كه رد غه ريق
 به خشا به ذي روچ مه نديل مه ره ض
 ستانا نه رووي مه هر ووان عه ره ض
 نه مه ند هاموشوي ياران به هه وه س
 نه وه حش و طويوور نه مه ند ده ست ره س
 ئه بر ته عه دد اش وه ره ق ريزنا
 عالم نه عوشه ت سه به ق بيزنا
 ئاوان ته خته سه ر ، ماهي بان قولاخ
 وه حشي بان زه بوون ، طه يران بي ده ماخ
 شيشه ي ئه لماسي كاوان جه كو هان
 بورپا ته ر جه زه لق خه ده نك و سينان

-
- (٣) ته ورو حه مه ل پيوندنيان به به هاره ووه ، عه قره ب پيوهندي به پايزه وه هه يه ، ئيتر ئه مان چو ن چين و رووسيا و ئيران به يه خ ماله ئه دن .
 (٤) سه رطان پيوهندي به هاوينه وه هه يه و له گه ل زستان ناگونجي .
 (٥) واته : مه حو بو وه . له ده سنووسه كه دا (محبوب) نووسراوه .

شیوهن وست نه کۆ زایلهی (٦) داران
شینونا بازار بهزم مهی خواران

سه ییاد بی شکار ، سیامال مه جووس
دوودش دهرویشان کهرد به ئابنوووس

سهردی هه ناسهی باد سهرکو هان
ته ئثیر دا نه خهط طورپه ی کاکه شان

جه شهراره ی بهرف کووره ی زه مههریر
نه مه ند جه ناله ی عاشقان ته ئثیر

شاهان بی ره ونه ق ، تاجر نه سته م
موفلیسان مه قهور ، مونعیمان ماته م

خیزا چون نه مروود ، جو شا چون نه رژه نگ
سه ماو سهرزه مین گیلنا جه ره نگ

چه مه ن بی وه په ن ، شیوهن وست نه کۆ
سهر دا زه لزه له نه صه حرای بی شو

به قووه ی هه واو بهرق زه مههریر
وینه ی بهخته نه صر دنیا کهرد ته سخیر

(رووس) موسه خخهر کهرد ، (رۆمی) یهخته سار
(میسری یان) نیلی ، (حه بهش) خوارو زار

(نه مسه) کهرد وه په ن ، (ئینگلیس) خه راب
جه بیمش زوهره ی (یونان) بی وه ئاب

(٦) له ده سنوو سه که ی (ن) دا (زایلّه) نووسراوه .

به رزبی دهنگ ردهد وینهی نه فسخ سوور
(پرووسیا) ته سخیر ، (فهره نسه) خاپوور (۷)

خولا صه سوپای زمستان سهخت
خورشید بی نوور که رد ، زهمین سیا رهخت

هر کهس قشله به ند خانهی خه یال بی
هر کهس نه حساب ته قویم سال بی

عالم نه شیددهت ظولم زمستان
به نه فرین سهخت گوشاد که رد دهان

★ ★ ★

ئاخر جه ته قدیر جیهان ئافهرین
ته ئثیر که رد دوعای خه لقندهی زهمین

پوسه ن ئیرادهی ذات (ذو الجلال)
پهی هر که مالی دارو یه که زه وال

تا چند مودده تی حکمهت جاری که رد
ئافاق پر نیفاق بی قهراری که رد

(موشته ری) (میزان) (دهلو) که رد مه ضبووط
(ئه سه د) داخل که رد (شه مس) نه بورج (حووت)

ته لغراف وهقت سه بهی سه بیاره
ته عین که رد به هار به یه که ئیشاره

سو لطان نه ورور نه مه غریب زهمین
ساندا سیلسیلهی سوپای سه همگین

(۷) ناوهینانی ئهم ولاتانه نیشانهی بزئوی و سه ربه دهره وه بوویی فهقی
قادره .

شای حیسمهت په ناه نیشته نه تهخت زهر
وهزیر نهفکار طه لېب کهرد وه بهر
صادر کهرد فرمان نوطق هومايوون
فرما به وهزیر وه بیچ چهنډو چوون
باوهر به تهحریر په قیسه ی فرمان
خیطاب به ذی رۆح زه مین و زه مان
به نه مرو فرمان نه مر ئیلاهی
جولو وسم نه تهخت جیهان په ناهی
خه لعنه زومستان نه تاج نگین
نه مه نډه نه به هره ی به ختس نه زه مین
هم بنویس به نه رض نامه ی عهدلو داد
نه شجارو نه بات جه به نډ کو نازاد
سوجه کهرد وهزیر نه تهخت زهر پړین
ته مام کهرد تهحریر نامه ی عه نبرین
شای هومايوون فال نامه کهرد ته مهیر
سپهرده به نه سیم جاسووس شهب گیر
دهوان دا قاصید په ی ههر سهر بیسات
وه ههر مهرزو بووم به خشا به شارات
طه ریق ئومید جیهان گوشاد بی
داران ئابو ستهن ، نه بات نازاد بی
شعق بی خهیمه ی به فر زه مه ریر داخان
زه مین جه شادی کهردن چراخان

کهردش ئیعاده قاصید نه ورووز
عهرضش کهرد به شا کهشف هر رومووز

چون کلّیله‌ی سهخت باد سه رکوهان
موخبیر بی نه کار^(۸) جاسووس جیهان

واقیعه‌ی نه حوان قاصید سه راسهر
په‌ی شای زمستان ئاودرد نه دهفتهر

ها (شاه نه ورووز) زاده‌ی به هاری
جهم دان سیلسیله‌ی سوپای خوونخواری

به حوکم فه‌رمان شه‌هه‌نشاه نه و
نه‌سیمه‌ی شه‌مال بی‌یه‌ن وه پیش‌ره و

ده‌نگ ده‌بده‌به‌ش به‌رزده‌ن نه گه‌ردوون
پاره کهرد یه‌خه‌ی کوسار هاموون

ئه‌و هر یه‌ند جه نار غورووری ماته‌ن
بی‌خه‌به‌ر نه ره‌مز پرووی سه‌ریساته‌ن

★ ★ ★

چون بی خه‌به‌ردار خیزا زمستان
هه‌رسه‌ک و بولغار ، قهرم و کوردستان

قارص و بایه‌زید ، به‌ند ئه‌ناضول
مه‌حکم کهرد سه‌نگه‌ر به‌ ته‌لج و سه‌هول

ئاگری شوره‌ریژ ، ئاکو شه‌خته‌به‌ند
قه‌ندیل و گودروون کهرد به‌ قه‌لعه‌ی قه‌ند

(۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا به‌ه‌ئه (نگار) نووسراوه .

شاهۆ قایم کهرد ، هه ورامان مه حکم
ده ماوه ند چهنی بلووچ کهرد وه ته م
قایم کهرد گهردهن (۹) کوھ کهشکه میر
دا وه بیستوون زهر زهمه ریر (۱۰)

خورووچ کهرد سوپای نه وروژ پهی چه بهش
صه حرای قه مەری (۱۱) کهرد به گول مونه ققهش
یولغار کهرد سوپای سالار سه رهه نگ
مورهی میصرو شام هیند ئاوهرد به چه نگ
نه وشیروان ئاسا نه وتهخت چه لیس
ره ونهق (المسو) (۱۲) (فه ره نگسه) و (ئینگلیس)
پیش خانهی چادر سولطان ره بیع
خیزا جه (یه مهن) پهی (به طحا) و (به قیغ)
(نه جد)ش ته عمیر کهرد ، فه ر وست به (طائف)
زینت به (جیدده) (۱۳) ، زیبا کهرد (قه طیف)
سکه ندهر ئاسا نه پیچا عه نان
تا یاوا به سه مت قه لعهی زمستان
طه لب کهرد نه پیش نه سیمه ی شه مال
کهردش به سه ردار سوپای قیل و قال

(۹) له ده سنوو سه که ی (ن) دا نوو سرا بوو (کرون) .

(۱۰) له ده سنوو سه که ی (ن) دا به م جو ره یه :

داو بیستون و زر پول زهمه ریر

به لام له نگه . ئیمه به م جو ره مان راست کرده وه که نوو سیومانه .

(۱۱) واته : وهك مانگ ، به به فر سپی .

(۱۲) ئه مه شیوه نووسی ده سنوو سه که ی (ن) ه . هیچی لی حالی نه بووین .

(۱۳) له ده سنوو سه که ی (ن) دا نوو سرا وه (بجد) ، به لام دیاره هه له یه .

سهردار خرۆشا دل پر نه كينه
 دا نه دهماغش گهرد مهدينه
 نه وړو نه هاموون شهب كهرد شه به يخوون
 دهنگ رهدو بهرق بهرز كهرد نه هاموون
 گرمه ي رهدو بهرق دوود توپخانان
 نشوور تگرگ ئالاي شهب خانان
 كزه ي سهرسينان ، قاره ي قومپاران
 شاخه ي شهتاوان ، زهلهله ي داران
 قاهه ي بكوژ بههاري بهرز بي
 زيپه ي زهمه رير نه هزار تهرز بي
 هاژه ي هه رهسه ي بهرف (۱۴) نه كووساران
 بريقه ي چه خماخه ي رهدو نه دياران
 تاو توف سهيل نه سهر كلاوان
 لهزنا ذي رۆح زهمين و زهمان
 صوور ئيسرافيل نهو شهو ئيظهار بي
 جهنگ مه غلوه بهي ههر سهر ديار بي
 شوهر هه ي بگير نه سهربانان بي
 گاهه فتح بههار ، گاهه زمستان بي
 خرۆشا شه مال دهروون پر نه داخ
 خاك هه ره مهين مالا نه دهماخ
 جه مه نقه له ي دههر ئاتهش دا به عوود
 نيلي كهرد خهيمه ي زمستان به دوود

(۱۴) له دهسنووسه كه ي (ن) دا به هه له نووسراوه (برق) .

ئاخر به فرمان داد داداری
ئاوهردن هوجووم سوپای به هاری
نه پیچا عه نان نه سیمه ی شه مال
قه لعه ی زمستان یه کسه ر که رد پامال
نه هر که ندو کاو مه عره که و جه ننگ بی
نه هر لا سه دای توپ و تفه ننگ بی
تهخت و خهیمه گاه یه کسه ر بی تاراج
نوقره ی یه خ نه سووق سیلاب بی هه راج
نه بی مداراش سوپای سه همگین
شکستش یاوا تا چین و ماچین

★ ★ ★

جهودما نه و رۆژ شای حیشمهت په ناه
سازنا نه سباب باده ی به زمگاه
سازو سیلسیلهش روو که رد نه سارا
فه ر وست نه مه سکه ن جه مشیدو دارا
حاته می طه ی که رد خه زانه ی هورمز
هاموون سه بزه که رد ، کو ساران قرمز
نه هر لا گولان خهیمه وه پیا که رد
زه مین لاجیوه رد هه سناو هه مرا که رد
جه عه طر سو سه ن نه رگس و نه سرین
هه وا موغته دیل ، هاموون عه نه برین
نه بله ق که رد نه بات به نه فشه ی چه مه ن
لاله ی شه قایق ، گول یاسه مه ن

نه ئوردى به هېشت خهيمه كهرد وه پا
 بهذر ميسك و عوود زهغه ران پاشا
 شاخه‌ي شه تاوان سهر دان نه ههر جا
 سه رزمين په ننگين ، ههوا رۆح نه فزا
 نه ورۆزى شه صت په ر ئه و راد نه يسان
 صهف صهف و فهوج فهوج وه صه فحه‌ي جيهان
 موله بيهس بي ئه رض به ديباي كيشمير
 يه كسهر دره ختان زه ربه فتو حهرير
 ناله‌ي عه نده ليب طو و طبي خوش ئاهه ننگ
 شاخه‌ي كه بك كاو ، دور پراجو قوله ننگ
 قه تاره‌ي قازان ، قومري نه ياهوو
 شريخه‌ي شاهين دهوان په‌ي شاهوو
 هاژه‌ي چهرخ لان په‌ي شكار به تاب
 زيره‌ي ته دهروان جه بيم عوقاب
 مورغان ئابي سه رسه بزبانو بهط
 چين بۆرچينان جه دائيره‌ي شهط
 رهم رهم ئاهووان ، كه‌ل رهمان نه كو
 جهم جهم وه حشى يان نه سه حراي بي شو
 مه فرووشه‌ن زه مين بي يه د فه ر راش
 مه تقووش بي بيساط جه صونع نه ققاش
 شاهان جه زينهت به زم ئاراي خوسره و
 خيابات نه شهوق مه شعل نوماي شه و

شكار ئامۆزان جە خەيمەى عوشرەت
 سەيد نە بەردەسشان بىچ موزدو میننەت
 تاجران بە عەيش عوشرەت دان ئەساس
 دەرویشان بە عەيش عوشرەت بىن خەلاص
 مەعدەلەت نومای شای نەوشیروانەن
 سەیاخان (۱۵) سەرمەست سەفجەى جیھانەن
 قوسطەنطینییه جیھان ئاباد کەرد
 ئینگلتەرە (بتر پارس) (۱۶) ئازاد کەرد
 بەخشا رۆح دەى (۱۷) حەیات بە نەبات
 بەلخ مالاً نە جام ، بوخارا بیسات
 چینی دا بە چین ، میسک دا بە خوتەن
 لەعلەین کەرد بەدەخش ، عەقیق بە یەمەن
 چەشمەسار جاری ، شەتاوان رەوشەن
 بەحران سەبزگوون ، ماھیان خورسەن
 سەدەف بى مەسروور نە قەطرەى نەيسان
 ئاوەرد بە حوصوول مرواریی غەلتان
 پەى کەسى وەشەن سەیرانگای رەبیع
 زیوەر بو قەلبش نە ذەوق طەبیع

-
- (۱۵) لە دەسنووسە کەدا بە هەڵە (سیاحات) نووسراوه .
 (۱۶) ئەمە رینووسی دەسنووسە کەى (ن) ه . لامان وایە راستە کەى
 (پاتریپۆرت) بىچ کە دەسکاری کراوى (بوئابرت) ه .
 (۱۷) لە دەسنووسە کەدا نووسراوو (رى = رەى) . ئییمە ئەودمان بە هەڵە
 زانى .

ئەسباب بەزمش ھەردەم نە کار بۆ
 شەو خەیمە نوشین ، رۆ نە شکار بۆ
 صاحب تاج و تەخت فەرۆ ئیقبال بۆ
 ھەمرازش مەحبوب دوو ھەفتە سال بۆ
 نەك چون من نە بەند تورك بەد نەژاد
 نە تەشویشە ی دڵ ھەردەم نە فەریاد
 (فەقی) دڵ دەوران دنیا عەیانەن
 گا نەوع بەھار ، گا زمستانەن

— ۳۱ — (۱)

جواب نامەء شریف فرنگیس نوشتە (۲)

شەریف پیم یاوا •• شەریف پیم یاوا ••
 نامە ی تۆبە ی عەھد شەریف پیم یاوا
 زەمزەمە ی شەوقم دەروون شکاوا
 کولاه فەخرم سەر نە ئەوج ساوا
 خاس خەیاڵیوھن بە دڵ بەردەنی
 تەدبیر نەجات پە ی ویت کەردەنی
 یەقینەن ھەرکەس رای حەق کو تەصدیق
 شەھەنشای کەونەین پیش مەدۆ تەوفیق

— ۳۱ —

- (۱) ئەم قەسیدە یەش ھەر لە دەسنووسە کە ی (ن) دا ھە یە .
- (۲) واتە : ودەلامی نامە ی شەریف فەرەنگیسی نووسیوە تەوہ . پیشتر باسما ن کرد کە وا شەریف فەرەنگیسی ھاوال و خزمی فەقی قادر بوہ .

حه ديشهن جه لهب نه بى بى سه هوو
(من تاب ذنبا ، لا ذنب له) (۳)

به لى هه هى عه زيز نه صلش هه ر ئيدهن
هه ركهس به ره حمهت خوداش ئوميدهن
شه رطهن پهرى روشد هه ر ته قواو طاعهت
جه ساليك راه بگيرى به يعهت (۴)

جه شاه رسول حه ديث به يانهن
هه ركهس بى شيخ بو شيخش شه يطانهن (۵)

مه بو شه رايط شه رع موحه ممه د
به قه ولو به فيعل بكو موجه دده د

نه مرش به مه عرووف ، نه هيش جه مونكه ر
ئازادهن نه وسا جه (يوم المحشر)

نه سه ومو سه لات زه كاتو فيطره
زينهارهن ئازيز و يت نه دهى ته فره

ره سم ته وه ككول هه م باوه ر به جا
ته غافول نه بى جه خو فو ره جا

نه هو جووم فه قرو عيللهت شا كير بو
قه لبته به نه سماى ذات ذا كير بو

(۳) حه ديشى وا بهم عوموومى به ته نه بى و توبه (حق الناس) له نه ستوى
تاوانبار لانايات .

(۴) نه م قسه به قسه سؤفيا نه و بنه ره تىكى له شه ريعه تدا نه بى .

(۵) حه ديشى وا له پيغه مبه ره وه نه گير راوده ته وه له سه رده مى نه ودا شيخو
شيخيه تى نه بوه .

جه فەرض و سوننەت ئەر نەبیت کاهیل
 تەبت مەبی جه سینف موئمین کامیل
 تەرك قەتل و فیسق ، نەمیمە و توهمەت
 هەم جه کبیرو کذب هەم ریا و غەیبەت
 بە تەزکیەیی نەفس ویت کەر سەرفەراز
 بەطال کەر نە دل عەقیدەیی مەجاز
 نە حوجرەیی خەلوەت قەناعەت گێری
 تەقوای شەو نە وەقت ئولشی ئەخیری
 هەرگا بە مەردی ئیبت کەرد ئەدا
 هەنی چ حاجەت دووری جه دنیا
 ئەوسا پیر مەبۆ قەلبت جه ئەنوار
 دنیاو (ما فیها) لیت مەبۆ ئیظهار
 بە قووەیی تەوحد قەلبت مەبۆ صاف
 مەنمانۆ نە عەین جه قاف تا بە قاف
 هەنی گیلای چین رەیی و رووس و رۆم
 موژدە بۆ بە تۆ نەدارۆ لزووم
 (فەقی) ها ئوصوول رای شەرع شەریف
 پەیی هام فەرد ویش وەیی طهور کەرد تەعریف
 — ۳۲ — (۱)

یاران ، هامسەران ، هامفەرد فەردم
 ئەگەر تەقدیر بی جه ناکام مەردم

— ۳۲ —

(۱) ئەم قەسیدەییەش هەر لە دەسنووسە کەیی (ن) دا هەییە ، بەلام دەسخەتی
 (ن) خۆی نییە . ئیمە دوودلین لەووە کە هیی فەقی قادر بی .

با قهومان بهیان دهورم بگیران
 جه نهزم ئیران پهریم بچران
 دهورم بگیران به شادی و مهزاق
 سی پوژ وهر جه مهرگ بیونان تفاق
 سیامال هه لدهن له جای راسایی
 چوار قورننهش پاک کهن چون جاگهی شایی
 ناسک نازداران پویله وه سهران
 تاوی وهی حوججهت شینم بکهران
 تاوی وهی حوججهت بکهران شینم
 زرهی پویلهشان نه جای یاسینم
 چوار قورنهی سیامال (جهواس) (۲) ئاو دهن
 عهجووزان له ناو شیوهنم قاو دهن
 ئاخ بو قهومی هم براو هم خویش
 بلو وه تهعجیل جواو بدو پیش
 گونای گول خونچش هه لکه نو جه بیخ
 نه گریجه و خالان گشت بووری وه تیخ
 جه دوور دیاری دا بالای شور نه ندام
 گونای گول خونچش مه که رو وه زام
 چه پی لهو زولف سیاقازمه
 بنیه نه دهستم وه من لازمه

(۲) ئەمە شیوه نووسی دەسنووسە کە یە . بۆمان راست نە کرایه وه ئاخو
 یەك وشە یە یا (جه) و (واس) هو ، هه رکامیان بی مهعنا ی چی یه ؟

ياران ، هامسهران ، وهصيه تم ئيدهن
له دماي ياسين وهصيه تم ئيدهن (۳)

وهختي كه مردم چوار دهورم چۆل بۆ
له دماي ياسين زورناو دههۆل بۆ

دهنگم مۆر مه بۆ له سيامالان
نامم وه خوبه ي واوهيل مه وانان

مه يتم هۆلگيران وه ي به رانهردا
هر كه دلسۆزه ن مه دا وه سهردا

مه يتم بنيه ن بان ئه سپ چوارچۆدا
ته سليم كه ن وه خاك مه زار تۆدا

ئه ترسم بمرم جاي قه ورم غار بۆ
قه وركه ران جه دهس قه ورم بيزار بۆ

ئه نكيرو مونكيرو مه يان وه سه رين
مه په رسان ئه حوال دهفتهر وه رين

ئه نكيرو مه واچۆ ئه ي فه قتي شيته
جه دنياي فاني تۆ چيشت كه رده ؟ (۴)

واتم عومر (۵) له دهور چوارده سالان بيم
دايم له ته عريف سۆسه ن خالان بيم

(۳) له وه ئه چي له م به يته وه پارچه شيعريكي تر بي .

(۴) دارشتمني دوايي نيوه كاني ئه م به يته زۆر ناجۆرن .

(۵) له دهسنووسه كه دا (عومرم) نووسرابوو ، نيوه به يته كه ي پي لهنگ
ئه بوو ، بۆيه وا راستمان كرده وه .

ئىستە نە (٦) هەفتا و هەشتا و يەردەن
 غەير جە مەدح خال هيجم نە كەردەن
 ئەنگير مەواچا كەسى و ساف بۆ (٧)
 لە گشت بابەتتې گوناخش عاف بۆ

- (٦) لە دەسنووسە كەدا نووسرا بوو (نە دەور) . ئىمە خۆمان (دەور)ە كەمان
 لا برد تا نيوە بەيتە كە راست بېتە وەو ، خۆيشى لە خۆيدا پيويست نە بوو .
 (٧) ئەم نيوە بەيتە لە دەسنووسە كەدا بەم جۆرە بوو :

ئەنگير مەواسا كەسى و سا بۆ

ئىمە لە بەرئەووە كە (مەواسا) مەعناى نە بوو بە (مەواچا) مان
 راست كرده وەو ، (سا) يشمان كرده وە بە (ساف) وەك (عاف)ى نيوە
 بەيتى دوو هەم .

پاش نامادە كردنى ئەم كتيبە بۆ چاپ كاك (نجم الدين فتاح) كتيبىكى
 دەسنووسى پەريپووتى بۆ هينان ناوى (مجموع الاشعار) بوو خەليل
 مونه و وەرى شاعىرى ناوچەى كفىرى لە سالى ١٣١٣ى هيجريدا
 كۆي كرد بوەو .

دەسخەتە كە ، وەك خەليل مونه و وەرى خۆي لە ئاخريەووە بە شىعر
 نووسىويە ، ١٠١ پەرە بوو ، بەلام تەنها ٧٥ پەرەى مابوو . خەليل
 مونه و وەرى ئەو دەسخەتەى بۆ ئەمىن ئاغاي كورى شەريف فەرەنگىزى
 هەمەوهند نامادە كرد بوو ، بەلام كاك نجم الدين ئەيوت خەتى ئەمىن
 ئاغا خۆيەتى . كتيبە كە بەرھەمى ٣٥ شاعىرى كوردو فارسى تيا بوو
 كە فەقى قادرىش يەككيانە . لەناو ئەم شىعرانەدا قەسىدە يەك هەيە
 لە سەرەووەى نووسراوہ (فرمودن محاك شاعر داودە زبان) واتە :
 فەرمودەى مەحاك شاعىرى داوودە - زمان . زۆر بەيتى ئەو قەسىدە يە
 لەم قەسىدە يەى فەقى قادر ئەچى . جا ئىتر نازانين راستى مەسەلە كە
 چۆنە ، ئاخۆ يەككيان لەويانى وەرگرتوہ ، يا لەنووسينەووەدا شىعريان
 گۆراوہو كەوتوہ تە ناو شىعرى يەكتر ، يا كەسيك ئەم پارچە شىعەرەى
 لاى ئىمەى لەوہى مەحاك وەرگرتوہو داويەتە پال فەقى قادر .
 وا ئىستا ليرەدا ئەو بەيتانەى (مەحاك) ئەخەينە روو كە لەوہى لاى
 ئىمە ئەچن كە دراوہ تە پال فەقى قادر .

١ - لەباتى بەيتى يەكەمى لاى ئىمە ، لەوئى نووسراوہ :

یه وهصیهت نامه‌ی ئەهی (فهقی) شیته
ئەنکیرو مونکیرو سا کیف ویتە ..

هامسهران مردم ... هامسهران مردم ..

ئەگەر تهقدیر بی جه ناکام مردم ..

- ۲ - لهباتیی بهیتی دووهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
قهومانم بیان دهورم بگبران
پهریم بچران جه نهظم ئیران
- ۳ - لهباتیی بهیتی سییهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
دهورم بگبران وه شادی و مهزاق
روژی وهر جه مهرگه بوینان تفاق
- ۴ - لهباتیی بهیتی چواردهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
سیامال هوردن نه جای راستایی
چوار قورنهش پاک کهن چون جاگهی شایی
- ۵ - لهباتیی بهیتی پینجهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
نازک نازداران پویله ودههران
تاوی وه حوججهت شیوهنم کهران
- ۶ - لهباتیی بهیتی هوتهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
چوار قورنهی گوشه‌ی سیامال ئاو دهن
پیره زال جه نام شیوهنم قاو دهن
- ۷ - لهباتیی بهیتی یانزدهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
دوو دهسته‌ی زولفش سیای قازمه
بنۆ وه دهستم وه من لازمه
- ۸ - لهباتیی بهیتی شانزدهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
بمنهران وه بان ئەسپ چوار چۆوه
تهسلیم کهن وه خاک مهزار نۆوه
- ۹ - لهباتیی بهیتی ههژدهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
ئەنکیرو مونکیرو مهیان وه سهرین
مهپهران دهفتهر ئەحوال وهرین
- ۱۰ - لهباتیی بهیتی نۆزدهمی لای ئیمه ، لهوی نووسراوه :
مونکیرو مهواچۆ : دهینت وه گهردهن
جهی دنیای روشن تو چیشته گهردهن !

شیرین سهرکه‌شه‌ن •• شیرین سهرکه‌شه‌ن ••
وه‌حشه‌ن ، شابازهن ، شوخهن ، سهرکه‌شه‌ن ••

جه‌عد میسکینش جه که‌تفه‌ین په‌خشهن
صه‌ف ئارای صوفوف وه‌له‌ده‌ی وه‌حشه‌ن

-
- ۱۱- له‌باتیی به‌یتی بیسته‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
ماچووم (عومرم !) جه وه‌خت چوارده سالان بیم
من ههر جه ته‌عریف سووسهن خالان بیم
- ۱۲- له‌باتیی به‌یتی بیستو په‌که‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
چه‌ند سالو چه‌ند وه‌خت عومرم ویه‌رده‌ن
غه‌یر جه مه‌دح خال کارم نه‌که‌رده‌ن
- ۱۳- له‌باتیی به‌یتی بیستو دوو‌ده‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
مونگیر مه‌واچۆ : که‌سی وا صاف بو
جه گشت بابه‌تی گونا‌هش عاف بو
- ۱۴- له‌باتیی به‌یتی بیستو سی‌یه‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
یه وه‌صیه‌ت‌نامه‌ی دیوانه‌ی شپته‌ن
ئینگیرو مونگیر تویش که‌یف ویتنه‌ن
- ۱۵- دوا به‌یت له (مجموع الاشعار)ی خه‌لیل مونه‌وو‌ده‌ردا که شوینی
نازناوه ، به‌م‌جووره‌یه :
- یه (مه‌حاک) واتهن ، ئیش جه‌رگشه‌ن
یه وه‌صیه‌ت‌نامه‌ی روژ مه‌رگشه‌ن

(۱) ئەم قه‌سیده‌یه‌ش ههر له ده‌سنووسه‌که‌ی (ن)دا هه‌یه‌و له دوا‌دوایی‌یه‌وه
نووسراوه‌ته‌وه‌و خه‌تی (ن) خۆی نی‌یه . له‌گه‌ل ئه‌و ۳ قه‌سیده‌یه‌ش
نه‌نووسراوه‌ته‌وه‌و که (ن) له‌به‌ر ده‌سنووسه‌کانی (م) و (ح) نووسی‌بوونی‌یه‌وه .
ئه‌مه‌ش وائه‌گه‌یه‌نی که له‌به‌ر ده‌سنووسه‌کانی (م) و (ح) نه‌نووسراوه‌ته‌وه‌و ،
جا ئیتر له ده‌سنووسه‌ په‌رپووته‌که‌ی (ح)دا دۆزیویه‌ته‌وه ، یا له
شوینیکی‌تره‌وه نووسراوه‌ته‌وه . هه‌رچۆن بی ئیمه تیکرا به شیعری
فه‌قی قادری نازانین .

عه قه رب ئە گريجان پهي جه نڭ نه غه شه ن
 مو حافيز دهور چيهره ي مه هوه شه ن
 ئە برۆ قه وس دۆش شاي سياوه حشه ن
 موژه ي عه ينه ينش (كل تيرو)^(۲) په خشه ن
 نيم نيگاش نه عه ين وه له ده ي وه حشه ن
 عارفان پهي دين ديارش سه رخۆشه ن
 گۆنای گۆل گووني له عل به ده خشه ن
 ئە نفس ئە لف وار موجه دو هل كه شه ن
 له عل له ب مه ملووي ده وای دل به خشه ن
 ئاو فهم چون شه هد شاران مه زه شه ن
 زنج ته لای تيزاب خالان وه نه وشه ن
 ميل گه رده نش مينای بي غه شه ن
 سينه نه رم و صاف وه خه ز^(۳) مه فرده شه ن
 فه يروزه خالان ليش مونه ققه شه ن
 ناف قوتووي ماجووم ده وای دل به خشه ن
 قامه تش نه ي توول به سته ي دره فشه ن
 جيلوه ي جه مالش شوعله ي ئاته شه ن
 جه بينين ديده ي جه رگك موشه ووه شه ن
 گۆل گۆله ن ، شيرين ، شه وديز ره خشه ن
 خوون خوسره وه ن شه صت قه بضه شه ن

(۲) ئە مه شيوه نووسي ده سنووسه كه يه . بي جگه (پر له كل) مه عنايه كي ترمان بۆي به خه يالدا نايه ت .

(۳) له ده سنووسه كه دا به هه له (دهغه س) نووسراوه .

ته جه لای حوسن ، فریشته ی ، عه رشه ن
ئه لیبسه ئه لوان زه رلی و ئه قمیشه ن
شاهان موشته رپی سه ودای زوهره شه ن
(فه قی) دل نه فیکر (یوم الآتش) هن (۴)

— ۳۴ — (۱)

- ئه گریجه و خال دا •• ئه گریجه و خال دا ••
- زلیخا ته رتیب ئه گریجه و خال دا ••
- میسک دا نه گیسووی قه طران قه تال دا ••
- حه ی ئاسا حه سار بالای شمشال دا ••
- په رچهم په رگنه ی زه رلی و ده سماں دا ••
- عه قه رب وار نه قورص قه مه ر یاسال دا ••
- قه وسه یین ئه برۆش شیوه ی هیلال دا ••
- فه توای فه وت و مه وت هه ر صاحیب حال دا ••
- موژده ی خه ده نگ وهش به سته ی په رگال دا ••
- صف به سته ن له ده ور دیده غه زال دا ••
- مه صفه ل نومای حوسن جام جه مال دا ••
- پرته و به خش نوور به در که مال دا ••

(۴) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه که یه ، جا یا مه به ست (یوم الآتی اشه ن) ه
یا (یوم الآتش) روژی قیامه ته .

— ۳۴ —

- (۱) ئه م قه سیده یه له هیچ کام له ده سنووسه کانی به رده ستماندا نی یه .
که سیک ، بی ئه وه ی ناو و ناو نیشانی خوی دیاری بکا ، بوی ناردووین .
تیکرا به شیعی فه قی قادری ئه زانین .

- گۆنا په رده ی گول له ب له عل ئال دا
- سه نعان په ی دینش وه دین ئیخلال دا
- سه وزه خال نه پای دوو لیموی کال دا
- ئاته ش دا وه زهرع خه زنه ی خه یال دا
- قیام دا وه قه د فخرخونده فال دا
- زینه ت ئارای به زم جاهو جه لال دا
- هومه یلا هیسمه ت شیرین خیصال دا
- سازاده ی چینن نه چه مچه مال دا
- وه غه مزه شیفای مه رده ی صه د سال دا
- وه (فه قی) ی ئه فگار عیجزو مه لال دا

— ۳۵ — (۱)

جه فای فراوان ، جه فای فراوان
 قبیله م با به س بی جه فای فراوان !
 گهر باوهر ئه که ی شای شیرین خاوان
 به گیانت گیانم وه تا قه ت یاوان
 جه به دبه ختی ویم جه نه حسی تالهم
 یه کسه ر بیزاره عالهم جه نالهم

— ۳۵ —

(۱) ئەم قه سیده یه ش له هیچ کام له ده سنووسه کانماندا نی یه . مامۆستا حوسه ین موحه ممه د صالح زهنگنه مامۆستای قوتابخانه له چه مچه مال بۆی ناردبووین . تیکرا به شیعی فه قی قادری ئه زانین ، هه رچه ند هیچ نازناویکیشی له داوینه وه نی یه و ، له ده سنووسه کانی به رده ستیشماندا نی یه و ، هه ندی وشه و ته عبیری وای تیایه پیشان له شیعی فه قیدا نه ماندیوه .

ئەجەل سەر قولاب بەستەن نە جەرگم
 نمانان نەشئەى نیشانەى مەرگم
 پەى پەى پەى پەى نەفەس مشمارۆ
 هیچ نەذیر نى بەن ها سوب ، ها ئارۆ
 بەلام وەسىەتم ئىدەن جە لای تۆ
 خەیلئى عەرزىم هەن وە خاك پای تۆ
 دەخىل بینایم هەر گا من مەردم
 گیان فیدای بەژنو بالای تۆ کەردم
 ئاخىر کۆچم کەرد پەى هەوارگەى تۆ
 ئاوام کەرد ماواى سەى سەراى گلکۆ
 تەختبى (۲) بازار ئىمەش چون یاران
 برپا ئاموشۆى سوبج و ئىواران
 مەعلووم بۆ وە لەیل ئانە قەیس مەردەن
 ئارەزووى یانەى تەنیای تۆش کەردەن
 سا تۆش هەى ئازیز ئاوات وازە کەم
 لەیل صاحب شەرت ، شیرین رازە کەم
 وە یاد شادىبى جەى بەنەر کەردەت (۳)
 بۆ وە سەرکیشىبى مەجنوون مەردەت

(۲) لە دەسنووسە کەدا نووسراوە (تەختە) . ئىمە لامان و ابوو راستە کەى
(تەخت بى) یە .

(۳) ئەمە تىکستى دەسنووسە کەى . ئاشکرایە هەلەى . دوور نى یە
ئەسلە کەى (جەى بەتەر کەردەت) بووبى ، واتە : بە یادى خویشى
کردارە لەمە خراپترە کانتەووە کە ئەو تە کوشتمت ، کە لەمە و پىش
کردووتن . .

بی‌باک جه تانه‌ی گرووی (۴) نه‌غیاران
قه‌دهم ره‌نجه کهر وه سه‌رمه‌زاران

— ۳۶ — (۱)

بهندی قه‌لای خاو

میرزام قه‌لای خاو ، میرزام قه‌لای خاو
نارو شیم وه سه‌یر بورج قه‌لای خاو

دن زه‌ده‌ی هیجران . ده‌روون پر زوخاو
که‌ردم خه‌یالان دنیا‌ی نات‌ه‌واو

په‌رساییم (۲) جه سه‌نگ بورج زه‌مانه
بی‌زه‌وقو زینه‌ت مه‌نده‌ی ویرانه

(۴) له ده‌سنوو سه‌که‌دا نووسرابوو (تازی که‌ردی) . ئیمه لمان‌وابوو
راسته‌که‌ی به‌م‌جو‌ره‌یه که خۆمان نووسیومانه . نه‌شگونجی (گرووی)
نه‌بی‌و (گردین) بی .

— ۳۶ —

(۱) دۆستی به‌ریزمان کاک محمد علی قه‌رده‌اغی ئەم پارچه شیعه‌دی له‌به‌ر
ده‌سنوو سیکی خوالی‌خۆش‌بوو نه‌جمه‌دین مه‌لا بو نووسینه‌وه که لای
کاک محمد مصطفی هۆشه‌نگ (حه‌مه‌بوور) دیبووی . پاشان له
ده‌سنوو سیکی که‌شدا به که‌میک جیاوازی‌یه‌وه دیمان درابوه پال (فقی
خلوزی = فه‌قی خه‌لووزی) یا (فه‌قی قه‌له‌وزی) ناویک .

تیکرا لمان‌وایه راسته شیعه‌که هیی فه‌قی قادره، به‌لام له ئەم ده‌ست و
ئهو ده‌ست کردنا هه‌ندی گۆران به‌سه‌ر چه‌ند وشه‌یه‌کیدا هاتوه و دیک
به‌کاره‌ینانی (ده‌پرسی) له‌جیاتیی (مه‌په‌رسی) و (ماگه) له‌جیاتیی (ماوه) یا
(مه‌نده‌ن) و (کوانی) یا (کوا) له‌جیاتیی (کو) و (بوو) له‌جیاتیی (بی) . هه‌روا
لامان‌وایه هه‌ندی هه‌له‌شی تی‌که‌وتوه که له شوینی خۆیاندا ئیشاره‌تییان
بو ئەکه‌ین . بۆ‌یشمان ساغ نه‌بوه‌وه ئەم (قه‌لای خاو) ه‌که‌وتوه‌ته کوپوه .

(۲) ئەمه‌مان به‌لاوه هه‌له‌یه‌و نه‌بی راسته‌که‌ی (په‌رسام) بی .

تو وه عيشق حهق گهر دوون پر ذات
 کئی ریژا ره نکت ؟ کی نیا بنیات ؟!
 کوانی به گلهران صاحب سوپا و سان
 کئی ئۆستاد هاورد تۆی ^(۳) بنچینه نان
 تام وه ستای نادر نه سهر وهخت بی ؟
 چهند خانو به گلهر له سهر تهخت بی ؟
 کوا ره فیک راست دیده قهطرانان ؟!
 کوا سان مه جلیس پیرو جوانان ؟!
 کوا خانو شاهان کهول سمووری
 کوا قاوه و قلیان چینی و فهغووری ؟!
 کوا دار ؟ کوا دیوان ؟ فهرموودهی خانان
 کوانی بزورگان ، کو حوکمرانان ؟!
 کوانی دهرویشان به ئەللا ئەللا
 کوانی سه بیدان ؟ کو شیخ ، کو مهللا ؟!
 کوا تفهنگ داران له بورج قولله
 له دهنگ بارووت ، له شریخهی گولله ؟!
 کوا خواجه و غولام که مهر زیوینان
 کوا ترچه داران ماه جهینان ؟!
 کوا هو هوئی مهیدان چابوک سواران ؟
 کو ئەو شادی و زهوق جه بهرقه داران ؟!
 کوا شانشینت ویهردهی زهمانه
 کوا صاحب تهخت قهلائی ویرانه ؟

(۳) ئەمه شمان بهلاوه ههلهیه و ئەبێ راسته کهی (تۆش) بی .

قهلا دا جواب قوللهی جارووساز
 جاگهی توپخانه ، وامهندهی بی ناز
 وات : پهی چیش پهرسی نهبلهی دیوانه
 نهحوال پهرسی شەرح ویهردهی زهمانه ؟
 واتش : ئەهی ههتیو لیوهی ههرزهی کال (۴)
 بی عهقل و بی فام دهروون پر زوخال
 یهقین تو له خهوف خودا ناترسی
 ههوال دهوران دنیا مهپرسی !
 دهوران دنیا پهی کەس نه مهندن
 بنچینهی شاهان نه بیخ هورکهندن
 عهرضم هه ن خزمهت هه رچیت هه ن نیاز
 گوش بدهر وه حهرف قهلاچهی بی ناز
 راسته من قهدیم جاگهی جانان بیم
 شەریک و هه مراز شای که یانان بیم
 هه م سهراپه ردهی حه رهم سهرا بیم
 هه م شاتشینگهی خان و دارا بیم ...
 مه کان و مه ئوای میرو سولطان بیم
 قاپیی حکوومهت رۆم و ئیران بیم ..
 هه م سهیرانگای خاص پۆل رهندان بیم
 دایم جهولانگهی زولف که مه ندان بیم

(۴) له دەسنوو سه کهدا (هه رزه کار) بوو ، بو راکرتنی هاوچه شنیی دواپیتی
 نیوه بهیته کان و امان لی کرد ، چونکه کردنی (هه رزه کار) به (هه رزهی کال)
 له راستی یه وه نزیکتره تا کردنی (زوخال) به (زوخار) .

دهستکار وهستای قه‌دیم سالان بيم
 تهخت به گله‌ران که مەر لالان بيم
 شاهان موخليصان من سازان جه نو
 نه ققاش کاری بوو چەند ماھو چەند رۆ !!
 بهو شایبی و لوغان پر شه‌وق و زینەت
 تا من ته‌مام که‌رد حاکم به حکمەت
 له دەنگ تۆپان ته‌قه‌ی دوور ئە‌نداز
 که‌زو کووو سه‌نگ ماما به ئاواز
 له بورج قولله تۆپ مه‌دان ئاتەش
 زه‌مین مه‌له‌رزا تا ئە‌ندام عەرش ..
 لوظف خوداوه‌ند وه‌نەم بوو ظاهیر
 من هەم به قه‌لغان تۆپو (جزایر) (۵)
 نه قولله ماگه‌و نه صاحیب تهخت !!
 جه کۆن سه‌لم و توور ؟ کوا صاحیب رهخت ؟
 هەرکەس بوینۆ من به ویرانی
 قهت دل شاد نه‌کا وهی دنیای فانی
 یه (فه‌قی) واتهن دەر وون پرجه‌فا
 په‌ی که‌س نه‌مه‌ندن دنیای بی وه‌فا
 یه (فه‌قی) واتهن ، قه‌برش پر نوور بو
 رۆحش جه عذاب قیامەت دوور بو

(۵) ئە‌مه‌شمان بو راست نه‌کرایه‌وه . دوور نی‌یه‌(ایر)ه‌که‌ی (ئایر)ی به‌مه‌عنا
 (ئاگر) بی .

یہ (فہقی) واتھن دھروون پر جہ خار
« رب نجنی من عذاب النار »

— ۳۷ — (۱)

دل بی قہارہن •• دل بی قہارہن
یا رسول اللہ دل بی قہارہن
تھوہن تہ قسیرات بہ جہ سہم بارہن
لہ شہرمہ نندہ گیم عالم بیزارہن
لہ عین پیتم کہردہن گوناہان ہزار
بہ وینہی حیمار ویم کہردہن بار (۲)
بہ زوبان چون کہلب ، وہ بار چون حیمار
یا خالیق تہوبہ ہانا صد (۳) ہاوار ؟
نہ جای عیادہت شہراب مہوہردم
ئیخلاصی چہنی دونیا مہ کہردم
دنیا یار نی بہن ، دہخیل تہغیارہن (۴)
ہہوای مہحبہت خار بیمارہن

— ۳۷ —

- (۱) تھم پارچہ شیعرہ لہناو موسہوہدہکانی لای خۆماندا بوو ، لہ سووچی
سہرہوہی نووسرابوو « لہ ہۆنراوہکانی خوالی خوش بوو فہقی قبادری
ہمہوہند » ، خہتہکشی تازہ بوو . لہ داوینیشہوہ نووسرابوو :
پیشککش بہ کاک کہریم ہمہوہندو ، ئیمزای (قادر ہمہوہند) ی پیوہ
بوو . لہ ہیچ سہرچاوہ بہ کی تردا بہرچاومان نہ کہوتووہ .
(۲) تھم نیوہ بہیتہ لہنگہ ، دوور نی بہ لہ پاش (ویم) ہ کہوہ وشہ بہ کی (بی) ی
لی پیری بی .
(۳) لہ دہسنووسہ کہدا بہ ہلہ نووسرابوو (ہناسہت) .
(۴) لہ دہسنووسہ کہدا بہ ہلہ نووسرابوو (دہخیلہن غمارہن) .

مهویا من سزای خاصی بوهردام
ئییخلاص دنیا چهنی مهکردم (۵) ؟

له خهوف عذاب ئاهیرهی (۶) مهحشهر
بابۆ ته فرزه نه دارۆ خه بهر

له گرهی جهحیم ، شهرارهی دۆزهق
من بهران په ریش به فرمان حق

مهسۆزم به نار مه بيم به قهقههس
مایهی گه نجبازیم مهچۆ (۷) به هه وهس

داخل وه مهیدان (دار الغرور) (۸) بيم
له مهدرهسهی جهدد سهیدان دوور بيم

وهسیه تم ئیتهن (۹) ههر کهس بمانۆ
دنیاى بى وهفا وه یار نه زاقۆ

نه عمر و نه سهر ف ، نه دونیا و ده ولت

نه کهیف ، نه ئاههنگ ، نه شایى و شهوکهت

نه زهوق ، نه زینهت ، نه زه مزه مه و ساز

نه نالهى موتریب ، نه غمهى (۱۰) خووش ئاواز

نه راو ، نه شکار ، نه قوشخانه و باز

نه تیپ له شکهه ، نه په عیهو (۱۱) سهرواز

-
- (۵) له دهسنووسه کهدا بهم جۆره نووسرا بوو . بۆمان راست نه کرایه وه .
(۶) له دهسنووسه کهدا به هه له نووسرا بوو (ئاهینهی) .
(۷) له دهسنووسه کهدا (مهچۆوه) نووسرا بوو .
(۸) له دهسنووسه کهدا به هه له (داردر غهروور) نووسرا بوو .
(۹) له دهسنووسه کهدا به هه له (ئیههه) نووسرا بوو .
(۱۰) له دهسنووسه کهدا به هه له (نه نه غمهى) نووسرا بوو .
(۱۱) له دهسنووسه کهدا به هه له (ده عیهو) نووسرا بوو .

په ی رۆز مه حشر نه یوان وه کار
غیر نه ذات حق دانای کردگار
نه مرود به و جهلال بی شو ماره وه
به و خوئک له عین گاور کاره وه

وه چهن سهر داران شه هر یاره وه
خه لیل دا وه دهم گره ی ناره وه

فیرعه ون به و تابع به دئه تواره وه
قاروون به و تای ریش گه وه هر باره وه
خوسره و به و ته لای دس هه وشاره وه
شیرۆ به و مهراق قین و قاره وه

شه دداد به و مایه ی زولم و زوره وه
به و بورج و ده مانغ شهرو شوره وه

به و باغ ئیرهم نادیاره وه
ئه جهل کو تاش که رد (۱۲) به و نه هاره وه

ضه ححاک به و ماران تلفان خوره وه
نه زانا ئه جهل ها به کوره وه

چیشان که رد (۱۳) وه چی ؟ عاقیبهت مه رده ن
گشت ئه رواح وه زهیت دۆزهق سپه ردن

(۱۲) له ده سنووسه که دا به هه له (که ر) نووسرا بوو .

(۱۳) له ده سنووسه که دا به هه له (که ر) نووسرا بوو .

يا صاحب مولك چوار گوشه‌ی جيهان
يا حه‌ی ، يا قه‌یووم ، دانای لامه‌كان

بۆ به شه‌رافه‌ت ئيسم موصطه‌فا
له هه‌ردوو سه‌را پييم نه‌ده‌ی جه‌فا
ئه‌وو هل له دونيا ، دوومين قيامه‌ت
سه‌رفرازم كه‌ی كه‌ره‌م بي‌غايه‌ت

— ۳۸ —

له سيامالان .. له سيامالان ..
سپی شه‌خسێ ديم له سيامالان
مه‌ر شيوه‌ی شیرين شای كه‌مه‌ر لالان
ره‌نج فه‌ره‌ادی دابوو وه‌ تالان
سه‌روين به‌ وي‌نه‌ی جقه‌ی كه‌يكائوس
شه‌فاف‌ته‌ر جه‌ شه‌وق ، جه‌ په‌ر تاوس

— ۳۸ —

(۱) ئەم پارچه‌ی شیعه‌مان له ڕووی یه‌كێ له‌و شریخانه‌ نووسی‌یه‌وه‌ كه‌
نی‌راوه‌كانی كۆری زانیاری كورد له‌ سالانی ۱۹۷۲ و ۱۹۷۳ دا له‌ لادیکانی
كوردستانی عێراق تۆماریان كرده‌وون .
ئەم پارچه‌ی شیعه‌ی فه‌قی قادر له‌لایه‌ن كاك ره‌ئووف هه‌سه‌ن
ئالانی‌یه‌وه‌ تۆمار كراوه‌و خاله‌ هه‌مه‌عه‌لی ناویك له‌ ناوچه‌ی قه‌ره‌داغ
بۆی خۆیندوووه‌ته‌وه‌ .
شایانی وتنه‌ واتای گه‌لی وشه‌ی ئەم پارچه‌ی شیعه‌مان بۆ
راسته‌نه‌ كراوه‌ته‌وه‌و ته‌نها وه‌ك شیوه‌ی تۆمار كراوه‌كه‌یان نووسیومانته‌وه‌ .
ئهو وشانه‌ش كه‌ له‌ كاتی گوێ‌لی گرتنیاندا تی‌یان نه‌گه‌شتووین و نه‌مانزانیوه‌
تۆماركه‌ر چۆنیان نه‌خوینیتته‌وه‌ ، شوینه‌كه‌یانمان به‌ نوخته‌
پر كرده‌وووه‌ته‌وه‌ .

تیپ گوته نگان له دایه رمی سهر
مه ر سان سوپای داراو نه سکه ندهر

کۆرپه هه ی وه چال نه هه یجای هوجووم
خه جل دان وه بان به یاغان پرووم

..... (۲) شانی چون شوعلهی قه مه ر
مه ر لیسک ئافتاب وه عده ی سوب سه حهر

ئه بروان دوو تیپ نه ده وران عه ین
چون سوپای به زید په ی قه تل حوسه ین

عه ین عه ین ئاهوو سه رده لیلهی ره م
مه ر دیده ی شاباز دوای پۆر چه م

بینی بی عه قه رق وه بی چه ندو چوون
شه فاف ته ر جه شه وق فه ر فه ره یدوون

لیو په ره ی قاقم تازه ی گو ل جه عفه ر
شیرین ته ر جه شه وق یا قووت ئه حمه ر

..... (۳) سه ده ف مرواری بی مه کنوون
غه واص ئاورده ن نه ده لیای جه یحوون

ددان چون سه ده ف زوبان چون قه ده م
نه فه س بۆی ئه نفاس مه سیحای مه ریهم

راز ریژه ی شه که ر میسری ئاوهرده
ده نگ به رای ده رمان دوو ساله مورد

(۲) له گوئی لی گرتندا لهم وشه یه حالی نه بووین .
(۳) ههروه ها لهم وشه یه ش حالی نه بووین .

تۆپ زنج وه طهرز نيلۆفه ره وه
چون گول وه گه لای موسه جه ره وه
گهردهن مهر مينای دست كه يخوسره وه
گوردیهن جه وه فر سه ر شاهۆ گره وه
سینهی مهر یه خ به ند بهرز قه لوه زان
ساف کافووری زمسان ئاویزان
مهم لیمۆی نه ورهس نه و بهر نه مامان
مهر قوبه ی قه ندیل بارۆی ئیمامان
ههر کهس ئه و به یه بکا وه بۆ وه
مهردهی سه د ساله زینده مه بۆ وه
(فهقی) په ی ئه و شه خس له سیامالان
ته رك دنیاش کهرد وینه ی عهدالان

چەند پارچە شیعریکی حەیدەر عەزیز خوسرەو

لەبەرئەو رەنجە زۆرەو خوالی خۆش بوو حەیدەر عەزیز خوسرەو
هەمەوهند لەپیناوی هێشتنەوێ بەرھەمی ئەدەبیی فەقێ قادری هەمەوهنددا
داویەتی ، بە موناوسی ئەزانین ئەم چوار پارچە شیعەرەو لە داوینی ئەم دیوانەو
بلاو کەینەو هەرچەند هەندیکیشیان ناتەواون . حەیدەر عەزیز خوسرەو
دەوریکێ باشی بوو لە هەلگرتن و نووسینەوێ شیعردکانی فەقێ قادردا ،
دوو نێی ئەگەر ئەو هەول و تەقەلای ئەو نەبواوە ئیستا لە گەنجینەو ئەدەبی
کوردیدا شتی بە ناوی دیوانی فەقێ قادروە نەبواوە .

پارچەو یە کەمی ئەم چوار پارچەو بە ناویشانی (مناجات حیدر عزیز
خسرو) و اتە پارانەوێ حەیدەر کوری عەزیزی کوری خوسرەو لە خودای
گەرە ، لەپاش کتیبی (عەقیدەو ئیسلام) هەو نووسیویەتەو ، بەلام بەداخەو
ناتەواوە چونکە لە داوینی لاپەرە کەو وشەو (یونس جە دەستم) ی نووسیو
کە بەردەبازە بو لاپەردی ئەوبەر و سەرەتای لاپەرە کەو ئەوبەر شتیکی ترە ،
کە وائەگەینێ هیچ نەبێ پەرەیک لەوبەینەدا فەوتابێ .

پارچەو دوو هەمیشیان بەشی دوایی قەسیدەیکێ ترە کە سەرەتاکەو
فەوتاوو بابەتە کەو پارانەو لە خواو ستایشی پیغمبەرە دروودی خواو
لی بی .

پارچەو سێ هەمیش هەر پارانەوێو لە پشتی پارچەو دوو هەم
نووسراوەتەو کە سەرەتاکەو ، وەك وتمان ، فەوتاوو .

پارچەو چوارەمیش لە دوادوایی کتیبی (پند الحکما) وە نووسراوەتەو ،
باسی ناو نەسەبی حەیدەر عەزیز خۆی ئەکا کە کتیبە کەو فەقێ قادری
نووسیو تەو .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- ۱ -

یا حەیی ، یا کەریم ، پادشای دانا
(علام الغیوب) ، صاحب توانا
ئیلتیماس ئیدەن جە قاپیی داوەر
نەجاتم بەدی جە نار سەقەر
ئەگەر وە رحمت نەدۆی نەجاتم
نە بار گوناھ خەریک و ماتم
کۆھ گوناھم وینەیی دەماوەند
نامەیی حەسە ناتم جە ریشە وەرکەند
یا رەب عیسیانم جە حەد و یەردەن
جە نائومییدی دەروون پر دەردەن
یا رەب تۆبە بۆ جە کردەیی ماضی
ئازادم کەری وە سەرفرازی
یا حەیی دەخیلەن دوعام کەیی قەبوول
هەنی نە غەمدا من نە کەیی مەلوول
مەر چیشم کەردەن پیمنەدۆی نەجات
هەرگیز نەوانام سوجدەیی تەحییات

ياخۆ ئەولادى فاطىمەى نوورين
 وه دەست بەندە نەوين دلّ حەزين
 نەبى زەكەريام نەكوشت وه مشار
 هەمزەم نەپيكا وه تينغ ئاودار
 وه ضەرب شمشير قەدارەى خونريز
 عەبياس و عەلیم نەكەرد ريزە ريز
 خو من نەسازام مەنجەنيق وه دەست
 (خليل الله) ت نەكەردەنم قەصت

— ۲ —

چون ئەو بى شەق كەرد قەمەر چون خەيار
 دووبارە وه ئەمر پادشای جەببار
 ئيشارەت كەردش بەو ماھ تابان
 بى وه يەك پارە نىشت نە ئاسمان
 ظوھوور لە ئەووەل ، ئاخىر پەيدا بى
 شوعلەى ماھو خۆر پەى ئەو شەيدا بى
 سى جزمەى كەلام فورقان سەراسەر
 كيانای پەرى شای صاحیب ميغفەر
 پەى ئەو سازناى تەمام چوار يار
 چەنى ئەصحابان پاك خووش رەفتار
 تەمام ئەديانان پيشينان پيش
 وه ظوھوور ئەو يەكسەر بين دلریش
 جەمع كوتوبان نەسخ بى يەكسەر
 فورقان نازل بى پەرى پينغەمبەر

به شوهور نهو شوق بهرد کيسرا تاق
 پهی ئاته شکده هیچ نه مەند مەزاق
 موعجیزه ی نه بی که نارش نیهن
 ده ریای رحمة تش جه حد به رشیهن
 نه بو ته مام به نامه و ته حریر
 زه رپه ی صیفاتش په ی به نده ی حه قیر
 یارهب تو به عشق نه ی صاحب ته نا
 نه جاتم ده ری جه نار عوقبا
 من نه که ی مه ئیووس نه قاپیی رحمة
 بوه خشم وه رووی ده ریای شه فقهت
 بوه خشم وه رای شه فیع مه حشر
 ئازادم بکه ر جه نار سه قهر
 ده ریای که رمت نه دارو پایان
 واسیع تهر نه رووی نه رض و ئاسمان
 هه ر توئی سه تار (علی العظیم)
 نه جاتم بده ر جه نار جه حیم
 چه نی والیدهین با ئیخوان (۱) دین
 بوه خشم وه ذات مو صطه فای نوورین
 یا ره ب هه م وه عشق نه میر (حه یده ر)
 (ابن عم) ره سوول شیر دین په روهر

(۱) له ده سنووسه که دا (اخوات) نووسرا بوو . لامان و ابوو هه له یه .

نامم چه یدهرن وه عیشتی (چه یدهر) (۲)
نه جاتم ده ری جه رۆز مه حشر

سه رخیل خاصان نه ولیا ته مام
ئیلتیجام وه تۆن باقی (والسلام) (۳)

— ۳ —

یا خودای که بیر ، یا خودای که بیر
شه هه نشای عادل . پادشای که بیر
یا صاحب نه فلاک ، خودای بی نه ظیر
بی یارو یا وهر ، فهرد (لا وزیر)
(یا صاحب العرش) کورسی و مه قامات
ئوستاد صانیع سه بعهی سه ماوات
(یا صاحب البر) سه حراو سه رزه مین
یا رازیق ریزق موئسین و له عین
(یا صاحب اللوح کرسی والقلم)
ظاهیر و باطین نه عیلمت نه علم
نه نه مر خالیق خه یلی عیسیانم
وه لی جه که رده ی ویم په شیمانم
هه رچه ند که رده نم گوناهاان بی حهد
ئومیدم ئیدهن نه قایی نه حهد

-
- (۲) له ده سنووسه که دا ئهم وشه ی (چه یدهر) ههر (ر) که ی مابوو .
(۳) له ده سنووسه که دا (وسلام) نووسرا بوو . خوومان راستمان کرددوه .
له داوینی ئهم پارچه شیعر دوه نووسراوه که له مانگی قوربانی ۱۳۴۰ دا
ئهم پارانه و دی وتوو .

جوزئی نه دلدا قهلبم خو شنوودهن
چون (لا تقنطوا) به ویت فهرموودهن

یا حهی به حورمهت ره سول گوزین
به سوورهی طاهاو یاسین موین

به عیشق خاتهم حهییب سهردار
داغ نه حمه دی لیم بو ئاشکار

به لکم نه هیمهت خاتهم سهردار
ئازادم کهری جه نار کیبار

یا ره ب شادم کهی من وه پرووی شافیع
دهرد بی ده رمان مه به خشو نافیع

ههرچه ند نه مر تووم وه جا ناوهردهن
حه مدو نه نای تووم ته مام نه که ردهن

به لام هیچ شکم جه کردهت نی یهن
ئوستاد صانیع مه خلووقات کی یهن

ههرگیز صیفاتت نه دارو پایان
خالیق پرووی نه رض سه ماو ستاران

جه تو زیاتهر جای هانا نی یهن
نه مر مه رحه مهت کهی هه نی کافی یهن

ئوممهت ره سول (خیر الانام) م
عه بد خوداوه ند حه یدهره ن نامم (۱)

- ۳ -

(۱) له داوینی نه م پارچه شه وه نووسراوه کهوا له سالی ۱۳۴۰ دا ته واو بوه.

بیان اسم و نسب میرزای کتاب و مناجات (۱)

نه گهر مه پهرسن جه میرزای کیتاب
خویش موئه نلیف مه یو به حساب

ئیسیم چه یدهره ن ، پدهرم عه زیز
ئه صلیم هه ماوه ند بشناسون ته میز

یا ره ب به حاجت ئیسیم نه عظمت
به نوور سه یید خاص مه قدمت

نازاد کهر بارم جه کوه گونا

خه فی که ی گونام نه یه وم عوقبا

یا ره ب نه ر رحمت تو نه بو جه سه ر

مه سوچووم به نار جه حیم سه قهر

به ر نوور جه مان (شافع المقام)

هه زاران سه لات و هه زاران سه لام

(۱) واته : باسی ناوو نه سه بی نووسه ره ده ی نه م کتیبه و پاران ه وه ی .

فهره نگوک

لهم فهره نگوک که دا نه هاتووین هه موو مهعنایه کی وشه لیک بدهینه وه .
 تهنه نهو مهعنایه مان نووسیوه که له به کاره پینانی وشه که دا لهم کتیبه دا
 مه به ست بوون . ئیشاره تیشمان بو نه وه نه کردوه ئاخو وشه که گوردی به یا له
 ره سه نیکتریه . هه ندی وشه ی وانشی دووباره تیا لیکراوه ته وه که له بربره ی
 کتیبه که شه لیکراوه ته وه . که له ی جار مهعنا ی رسته شمان ودک وشه
 لیکراوه ته وه . نه بی نه وه ش بلین که کومه لی وشه شمان بواردوه چونکه
 واتایانمان بو ساغ نه کراوه ته وه .

ئاشکار : ئاشکرا .

ئاشیانه : هیلانه .

ئاغاز : سه ره تا .

ئاغوش : باوه ش .

ئافاق : جه معی (ئوفوق) د واته

ئاسۆ .

ئاهه رینه نه : دروست که ز ، خودا .

ئاگری : چیاو ناوچه یه که نه

کوردستانی عیراق (عقره) .

ئاگو : چیاو ناوچه یه که له

کوردستانی عیراق .

ئالووده : تیکه ل ، گیروده .

ئالی بوخارا : ئال گوئی سووری

کیوی به ، که واته نه بی (ئالی

بوخارا) جو ره گوئیکی سووری

ناوچه ی بوخارا بی .

ئاما : هات . هاتن .

ئاماس : ماسین .

ئامانی : هاتووی .

ئامورزش : لی خوش بوون .

(۱)

ئا : ئاه ، ئاخ .

ئاب : ئاو .

ئابوسته ن : ئاوس .

ئابه نووس : داریکی ره قی ره شه ،

له هیندستانه وه نه یانه پینا .

ئاته ش : ئاگر .

ئاخیز : راپه رین .

ئاراسته : رازینه وه . رازاوه .

ئارامهنده : ئوقره و ئارام گرتوو .

ئارایش : رازاندنه وه .

ئارۆ : ئه مرۆ .

ئاری : نه هیینی . به پینی .

ئاریم : بینین .

ئازاده گی : سه ره به ستی .

ئازاده مه رد : پیای مه رد .

ئازمووده : تاقی کراوه .

ئاسیاب : ئاش .

ئاسیب : زیان .

ئامورزگار : ئەو دەی لە گوناھ خوۆش
 ئەبى .
ئامۆزى : فېر كردن .
ئامەدو شود : هات و چۆ .
ئامبىز : تېكەل . كۆش .
ئانەن : ئەو دەيە .
ئاوان : جەمەى (ئاو)ە .
ئاوورد : هېناى .
ئاويزان : هە ئواسراو .
ئاويزە : هە ئواسراو .
ئاھوو : ئاسك .
ئاھوو وەشى : خو و دك خووى
 ئاسك .
ئاھيرين : ئاگرين . گەرم .
ئاھيستە : ئارام ، لەسەرخۆ .
ئاھيستەگى : هېواشى .
ئاھين روبا : مېقناتيز .
ئاھينگەر : ئاسنگەر .
ئاينە : ئاوينە .
ابن الخشاب : عومەرى كورى
 خەطتاب . خەلىفەى دووھەم .
ابن العرب : محى الدين ابن العربى .
ابن خناس : ئەھرىمەن .
الظهور : پاك .
ام الفساد : كېنايەيە لە مەى .
ئوتاق : ژوور .
ئوسلورلاب : ئالەتتېكى كۆنى
 ئاسمان شوناسىيە .
ئوغر : سەفەر . ئەسلەكەى
 بەمەعنا (پىرۆزى) يە .
ئوفتانو خېزان : كەوتنو
 هەلسانەوہ .
اولو العزم : ئەو پېغەمبەرانەن كە
 لە پېناوى گەياندن ئاينەكەياندا
 تووشى مەينەتى زۆر بوون .

ئەمانە پېنجن : آدم ، نوح ،
 ابراهيم ، موسى ، عيسى ،
 محمد (ص) .
ئووج قەلا : سى قەلا ،
 بەندىخانەيەكى بەغدا بوە لە
 سەردەمى عوسمانىيەكاندا .
ئەبىر : هەور .
ئەتلەس (اطلس) : بۆرى مەيلەو
 رەش .
ئەتلەس گوون : ئەتلەس رەنگ ،
 كېنايەيە لە ئاسمان .
ئەحشام : دارو دەستەو تەبەعە .
ئەختەر : ئەستېرە .
ئەر : ئەگەر .
ئەرچن : دار بادامى تال .
ئەرژەنگ : ناوى ديوئىكى
 ئەفسانەيىيە گوايە لەگەل
 روستەمى زال ژياوہو ئاخرى
 روستەم كوشتوويەتى .
ئەرگەوازى : ھۆزىكى كورده لە
 ناوچەى خانەقېنو قەسرى
 شيرين .
ئەرمووط : ھەرمى .
ئەژدەر : جۆرە ماریكى بەسامى
 ئەفسانەيىيە .
ئەژدەرى : ودك ئەژدەر .
ئەسپ : داشىكى شەترنجە .
ئەسر : فرمىسك .
ئەسرېن : فرمىسك .
ئەسرېن رېزى : فرمىسك رېزى .
ئەسەد : شېر .
ئەغيار (اغيار) : بېگانە .
ئەفرۆزنىسە : ھەلگىرىن .
 ھەلگىرسېن .
ئەفرۆون : زىاد .

پيغهمبهر به شهو له مه ککه وه بو
 به يتوله قدیس .
 ئيشو : بيشی .
 ئيعطا : پي دان ، به خشين .
 ئيفتان : که وتن .
 ئيفتيصاح : ئابرووچوون ، نساو
 زيان .
 ئيقلیم : ولات .
 ئياچی : راسپيرراوی تاييه تی .
 ئيمتيزاج : تیکه ل بوون .
 ئين بار : ئهمجار .
 ئينه : ئهمه .

(ب)

با : له گه ل .
 بابوش : باوکی .
 باختی : دوراندت .
 بساده : مهی .
 بار : بهر ، ئهمهر . جار .
 بارگهش : بار هه لگر .
 بارگهشی : بار هه لگرتن .
 بارهها : چه ندين جار .
 بازالله : له قه بی چه زرته تی شهوشی
 گه يلانی به .
 بازکهرد : کرده وه .
 بازکهردن : کردیانه وه .
 بازکهردهن : کردوه ته وه .
 باعوور : خواناسیکی به نی ئیسرايیلی
 بوه ، به هوی له خوبایی بوونه وه
 له دین و دنیا ناهومیډ بوه .
 باغه بان : باخه وان .
 بافته : چنراو . ته نراو .
 بافته ی زهر : له تالی زیر چنراو .
 بالا : لای سه روو .

ئەفزوونی : زۆری .
 ئەفشان : بلاو ، بلاو که ره وه .
 ئەفعا (افعی) : مار ، کینایه یه له
 زولفی یار .
 ئەفغان : هاوارو فوغان .
 ئەقران (أقران) : هاوسه ران .
 ئەلهم : نازار .
 ئەهواره : فه رمان به خراپه دهر ،
 نه فس .
 ئەنجومه ن : مه جلیس .
 ئەنداختی : وه شاندت .
 ئەندو : ئەندوه ، خه فه ت .
 ئەندوه : خه م و خه فه ت .
 ئەندهروون : ناوه وه .
 ئەندیش : گوی پي دان و بیر کردنه وه .
 ئەندیشه : بیر کردنه وه .
 ئەنگه بین : مه نگوین .
 ئەورۆ : ئەورۆژه .
 اهل العبا : علی کوری ابوطالب ،
 فاطمه ، حسن ، حسین .
 ئەهی : ئهم .
 ئیبریق : مه سینه .
 ئیخلاص (اخلاص) : دل سوۆزی ،
 سووره تی (قل هو الله احد) .
 ئیبه ن : ئهمه به .
 ئیره ج : پادشایه کی ئیران بوه .
 ئیسپهر : ئامیریکی کونی جهنگه
 به روویانه وه گرتوه بو بهرگرتن
 له تیرو شیر .
 ئیستاده پا : به پیوه .
 ئیستیعاذه : په نا به خوا گرتن له
 هه ر خراپه یه ک .
 ئیستیکراه : بیزاری .
 ئیسرا : شه وره وی ، چوونی

بستانانهوه : بستینهوه ، بکینهوه .

بسوزوون : بسووتیم .

بسۆزی : بسووتینی .

بشم : بچم .

بشدهری : بژمیری .

بشیم : بچین .

بکوژ : بکوژه .

بکوش : بکوژه .

بکهرو : بکا .

بکهرووم : بکهم .

بگیر : بگره .

بگیرید : بگرن .

بلا : با .

بلو : بروا .

بمال : پاکهروهه .

بنال : بناله .

بناو : درهختیکه .

بنما : بنوینه .

بنیا : بنیاد .

بنیش : دانیشه .

بنیشو : دانیشی .

بنیه : بنی .

بنیهر : دابنی . بنی .

بو : بوون . وهره .

بوازو : بخوازی .

بوانان : بخوینن .

بوانو : بخویننی ، بخویننیهوه .

بوانون : بخویننی .

بوانه : بخوینه .

بوخارا بیسات : رایهخی چاکی له

چهشنی هبی بوخارا .

بوخارای درهختان : درهخته به

دهست سهرمای زستانهوه

زهلیلهکانی و دک شاری بوخارا به

دهست رووسیای قهیسهری بهوه .

بالین : ژوورسهه .

بام : بان . بام . بیم .

بان : بن . بین .

باوهر : بیتهره . بهینه .

باودران : بهینن .

باوهر به جا : بهجی بهینه .

باوهر به گریه : بگریینه .

باوهرؤ : بهیننی .

باوهرؤن : بهیننی .

باوهروون : بهینم .

باوهره : بهینه .

باوهریم : بهینین .

باهوو : شان و قول .

بای : بیت .

بایهزید : بایهزیدی بهسطامی ،

بهکیکه له خواناسه گهورهکانی

ئیسلام .

بایهف : داریکی بچووکی بهرگ

سهوزه . بهریکی ههیه له دهنکی

ههلووژه بچووکتره پیئه لاین

بهه بایهف . ئهم داره

(چهقاله) یشی پیئه لاین .

بههند : بهسته . بگره .

بپوشانهند : پوشته بکهن .

بدو : بدا .

بدهر : بده .

بدهر جووش : جووشی بدهه ،

بیهینهره کول .

بیران : لی بخوره .

بیرانم : رهوانه بکهم .

بیرانه : تاوده .

بیریان : سوورکراوه .

بزانو : بزانی .

بزهن : لیده .

بزهن بوسه : ماچبکه .

بوربوط : ئالەتییکی مۆسیقایە .
 بورج قەمەر : برجی مانگ .
 مەبەست لە رووی یارە .
 بورپا : برنە .
 بورنا : لاو .
 بورهەنە : رووت .
 بووسا : ماچی کرد .
 بووسە : ماچ .
 بووسەدان : ماچیان کرد .
 بووعەنبەر : وەك عەنبەر بوون خوش .
 بووق : مالاو .
 بوگنەر : تێپەرە .
 بوگنەرزۆ : هەلبی .
 بوگشاخ : مەراو زەنا .
 بووتوراب (ابو تراب) : عەلیی
 کوری ئەبووطالیب .
 بووری : بیری .
 بووز : بەفر .
 بووم : ولات .
 بووون : ببەن .
 بەبەر : درنەبەکی بەهیزی
 گوشتخۆرە . رەنگی دیزو گەلی
 میلی رەشی پتوویە .
 بە جا مەند : بەجی ما .
 بەحری وار : وەك گیان لەبەری
 دەریایی .
 بەخشا : بەخشین .
 بەخشاینده : بەخشنده .
 بەدرئاسا : وەك مانگی چوارده .
 بەدرە : شاری بەدرە لە شارستانی
 واسیط .
 بە دل بەردەنی : خستووتە دلت .
 بەدەخشی : کورت کراوەی
 « بەدەخشان » هە که ولاتیکیە لە

ئەفغانستان بە لەعلو زییر
 ناوبانگی دەرکردووە .
 بەر : بە . بەسەر . لە . ببە .
 بەراوەرد : دەری هینا .
 بەردەنی : بردووتە .
 بەردی : بردت .
 بەوشی : دەرچوو .
 بەوشین : دەرچوون .
 بەرصیصا : خواپەرستیکی بەنی
 ئیسرائیلی بوو شەیتان لە
 خستەیی بردو لە دین و دنیا
 ناهومییدی کرد .
 بەر فەراغ : بەر بەرەللا .
 بەرق سەم : پزیسکەیی نالی ژیر
 سەمی و لاخ که توند لە بەرد
 ئەکەوی .
 بەرگو : بەرانبەری (پشتکو) ،
 ناوچەیی کورده فەیلی بەکانی
 هەریمی ئیلام لە کوردستانی
 ئیران .
 بەرگەشتە : مەلگەر اوو ، پاشگەز
 بوووە .
 بەرمەدار : هەل مەگرە .
 بەرمەشو : دەرنەچی .
 بەرو : بیا .
 بەروون : بەرم .
 بەرە : بەرخ .
 بەرین : هەمیشەیی .
 بەستشان قیام : قامەتیان
 دابەست بو نوێژ .
 بەستە : بەسراو . بەسراو .
 بەستەن : گیرکردوو .
 بەستەنش : ریکی خستوو .
 بەستەن گو : کۆمەلی کردوو .

به‌سته‌نم گه‌ده‌ر : پشتوینم لى
 به‌ستووه . ناماده‌م .
 به‌سته‌ی به‌ند : گى‌و‌ده‌ی زنجیری
 به‌ندیخانه .
 به‌سه‌ن : به‌سه .
 به‌شق : به‌عشق ، بو‌خاتری . .
 به‌شهل : باخهل .
 به‌گله‌ر : به‌گو‌ئاغا .
 به‌ل : به‌لکو .
 به‌لا : به‌لام .
 به‌ن : به‌ند ، زیندان .
 به‌ند : به‌ندیخانه . به‌ندی .
 به‌نگ : تریاک .
 به‌هرام سه‌وله‌ت : به‌ه‌لمه‌ت وه‌ك
 بارامی گور .
 به‌هره : به‌ش .
 به‌هل‌وول : با‌وول‌ی‌ه‌كیم ،
 پی‌او‌یکه‌ له‌ نه‌فسانه
 فولکلوری‌به‌کاندا به‌ زیره‌ك و عاقل
 ناوی ده‌ر کرده .
 به‌ی : کینایه‌به‌ له‌ مه‌مك .
 به‌یداغ : ئالایی .
 به‌یو : بیت .
 بی : بو .
 بیاموز : فی‌ربکه .
 بیامیز : تیکه‌ل بکه .
 بی‌پو : بی‌تان‌وپو . بوش . هیچ‌و
 پوچ .
 بی‌په‌رداخ : بی‌شه‌وق .
 بیت الاحزان : خانه‌ی خه‌فته ،
 کینایه‌به‌ له‌ دل .
 بیت الحزن : خانووی خه‌فته ،
 کینایه‌به‌ له‌ دل .
 بیت الال : گه‌نجینه‌ی ده‌وله‌ت .
 بی‌چوونه‌ن : بی‌هاوتایه .

بید : بی .
 بیدووح : ناوی فریشته‌به‌که
 نه‌لین پاریزگاری نامه‌به‌وه
 نه‌یگه‌به‌نیته شوئنی خو‌ی .
 بی‌رام : نه‌هاتوه ژیر بار .
 بی‌ره‌قه‌م : بی‌ناوو نیشان .
 بی‌زنا : بی‌زانندی . وه‌رسی کرد .
 بی‌زوه‌ره : زاوره‌تره‌ك .
 بی‌زه‌ن : خوشکه‌زایه‌کی رو‌سته‌می
 زال بوه ، حه‌زی له‌ کچی
 نه‌فراسیاب کرده . که
 نه‌فراسیاب پی‌نه‌زان‌ی له
 چالیکی تاریکا به‌ندی نه‌کا ،
 تا رو‌سته‌م ئاگادار نه‌بی‌و دی
 رزگاری نه‌کا .
 بی‌زه‌ن‌وار : له‌ چه‌شنی بی‌زه‌ن .
 بی‌ساط : رایه‌خ .
 بی‌سونال : نامو‌ح‌تاج .
 بی‌ش : زور .
 بی‌شر : بی‌شری حافی . به‌کیکه‌ له
 خواناسانی ئیسلام .
 بی‌شوق : بی‌توانای بیستن .
 بی‌شوق : بی‌راده .
 بی‌شمه : دارستان .
 بی‌شمن : زورد .
 بیم : بووم . ترس .
 بی‌موزد : به‌خو‌رایبی .
 بی‌نه‌وا : هه‌زار .
 بی‌نی : لووت .
 بی‌ه‌نی : بووی .
 بی‌یه‌د : بی‌ده‌سکاری .

(پ)

پابوس : قاچ ماچ کردن .

پارسایی : دس له دنیا شتن .
 پاره بی : دریا .
 پاره پاره : پارچه پارچه .
 پازههر : ماده په کی کیمیایی به بو
 ددرمان به کارنه هیترئ .
 پاش : داچینه .
 پاشا : بلاو کرده وه .
 پاکووب : له ژیر پیدا کوتاندنه وه .
 پاکیر : پی به ند .
 پال : لی که وتوو .
 پامال : له ناوبراو ، فهوتینراو .
 پانال : نالی ژیر پی .
 پای : داوینی ، به رده می .
 پایه نواز : پیشککش ، بهر پی خراو .
 پدر : باوک .
 پر : زور .
 پرتهو : تیشک ، رووناکي .
 پرچین : پر له چرچ و لوچ .
 پر خورده نی : زور خواردن .
 پرکوبی : زور کوتاندنه وه .
 پرووسیای خهزان : پایزی گه لای
 درهخت وهرین ، ههرودهک چون
 پرووسیا | ئەلمانیا | ولاتانی
 ئەگرت .
 پسهر : کور .
 پوسته : دانه په که توپکلیکی ره قی
 ههیه ، ناوکه کهی سهوزه ،
 خوش و چهورو به له زده ته .
 پوسه : وه ها .
 پوسه م زانا : وامزانی .
 پوسهن : وایه .
 پوشش : پوشاک .
 په تیاره : بهر بهرله للاو شییت و ویت .
 په خش : بلاو .
 په رسا : پرسی .

په رسام : پرسیم .
 په رکنه : تیکه ل کراویکی بون خوشه .
 په رکۆ : پر بکا .
 په رواز : بال گرتنه وه ، فرین .
 په ره گهنده : په راگهنده ، پرژو بلاو .
 په رهیز : پاریز .
 په ری : بو .
 په رییت : بوت .
 په زاران : خه مه کان .
 په ژمورده : سیسو ژاکاو .
 په سی : دواوه . پاش ، دوا .
 په سمه نده : پاشماوه ، پاشخوان .
 په ششه : میشووله .
 په شهنگ : پادشایه کی ئیران بوه .
 په لید : گلاو .
 په نه : لوکه .
 په هاوو : تهنشت . پال .
 په هن : پان .
 په ی : بن . بو . بهدوای .
 په یاپه ی : په ی دهر په ی .
 په ی په ی : په ی دهر په ی .
 په ی تون : بو توپه .
 په یک : نامه بهر .
 پیا : پیاده .
 پیچۆ : بابدا .
 پیشی : به رده م .
 پیشانی : ناوچاو .
 پیش نازا : پی به وه نازی .
 پیشواز : به پیره وه چوون .
 پیمان : پیواویه ، ته بی کردووه .
 پیوار : داوین . وشکایی .

(ت)

تاب : تاو .
 تابشت : توانا .

تار : تهرح . جۆر . تاريك .
 تاريا : تارنراو . راونراو .
 تازه ساو : تازه له ههسان دراو .
 تازه شور : تازه شور او .
 تازى : تانجى .
 تاس : جامى ئاو يا مهى خواردنهوه .
 تاق كهرد : جىاى كردهوه . لاي
 خست .
 تاقه : جۆره قوماشىكى گرانبهها
 بوه .
 تاقى كهرد : جىاى بكهروهه ، لاي
 بخه .
 تاوا : توانى .
 تاونا : توانديهوه .
 ترنج : ميوهيهكى له چهشنى نارنجه .
 تگرگ : تهرزه .
 تو : توئى ، ناو .
 توخمه : توو .
 تورك : كىنايهيه له دلهر .
 تورمه : جۆره قوماشىكى گرانبهها
 بوه .
 توشنه : تىنوو .
 تووشه : توئشوو .
 توونى : توئى .
 توون : فهوتاو . سهرگهردان .
 تووناوتوون : سهرلى شىواو .
 توئى : لهناو .
 تويلك : توورك .
 تهب : تا ، تى .
 تهباه : فهوتاو .
 تهبهرزىن : تهورزىن . جۆره
 تهورىكى بچووكى مشتوو كورته .
 تهتار : ولاتىكه له ئاسىياى
 ناوهراست ، به موشكى ناياب
 ناوبانگى دهركردوو .

تهحرير : نووسين . ئازادكردن .
 تهحقيق : لى پرسينهوه . ژوورى
 لى پرسينهوه .
 تهحويل : گورين .
 تهختهسهر : سههۆل بهندان ،
 مهيو .
 تهراشه : ئاوازو بهزم .
 تهرز (طرز) : جۆر .
 تهرسان : ترساوه .
 تهرگهش : تىردان . تىر .
 تهيران : ئهوهى له شوينىكدا ئوقره
 به خۆى ناگرئى . شاباز .
 تهزهرو : بالندهيهكى پهري بازووى
 كلك دريژه .
 تهعنه : سهرزدهشت ، ريم پيا
 كردن .
 تهتويق : كۆسپ هينانهري .
 تهفهريوج : تهماشاو پياسه .
 تهك : به تاق .
 تهكاوهر : تهكهاوردوو . ههلمهت
 هاوردوو .
 تهك دان : ههلمهتيان برد .
 تهگهلتوو : نهمهدين .
 تهلاش : ههول و كوشش .
 تهلاى تىزاب : ئالتوونى بىگهرد كه
 تىزاب خهوشى تيا نه دۆزىتهوه .
 تهلبيس : گورينى راستى و
 سهرلى شىواندن .
 تهئخ : تال .
 تهمهير : مۆركردن .
 تهن : لهش .
 تهنخوا : برىتى .
 تهنقىص : كهم كردنهوه ، نوشوستى
 پىهينان .
 تهنگيز : دارىكه دركىكى تىزى پىويه

که بخریته سه رئاگر ئاگره کهی زور
 تیژ نه بی .
 نه ن مایه : به دهن خوار .
 تهوار : بازی مینگه .
 تهواسام : چه په سام . ئاگام له
 خوم نه ما .
 تهوانگهر : دهوله مه ند .
 تهوسه نی : سه رکیشی .
 تههه ججود : شه ونویژ کردن و
 نه خه وتن .
 تههه متهن : قاره مان .
 تههی : خالی .
 تهیار : ته رخان ، ئاماده .
 تیزدهو : توند راکهر .
 تیش : تیایا .
 تیشه ن : تیایه تی .

(ث)

تهبت مه بی : نه نووسرا .
 تهقه له یین : ئاده مزادو په ریان .
 تهور : په کیکه له برجه کان .

(ج)

جارووب : گسک .
 جاگه : جینگه .
 جام جیهان نوما : ئاوینسهی
 دنیا بین .
 جام دوو جیهان : جامی شه رابی
 نه به دی هه ردوو دنیا .
 جامه : کراس .
 جان ستان : گیان وهرگر .
 جان نیثار : گیان فیدا کهر .
 جانی : گیانی به گیانی ،
 خوشه ویست .

جاویدانی : نه مر .
 جاه : جی .
 جقهی تاج : نهو نیشانه یه به
 تاجه ود نه کری .
 جهله وداو : جهله و به دهس .
 جهنا : جهماندی .
 جه میان : جوولان .
 جهز : جوگا .
 جهوست : گهرا .
 جهوعه : کونه په پوو .
 جهوبان : جووله .
 جهومله گی : هه موو .
 جهونبوش : جهوله .
 جهونه یه : جهونه یدی به غدایی ، په کیکه
 له خواناسانی به ناوبانگی ئیسلام .

جهووجه : جهووجه له .
 جهووجه : دهسته ، کومه ل .
 جه : له .

جهبری یان : جهبری یه کان ،
 په کیکن له تاومه فلهسه فی یه کان
 ئیسلام .

جه بین : ناوچاو .
 جه ذبه : حاله تیکی بی ئاگایی به
 به سه ر نه هلی ته سه وفدا دی .
 جهر : راکیشان .
 جه ریده : تاكو ته نیا .
 جه زهع : ترسو لهرز .
 جه فر : عیلمیکی کونه گوایه له
 ریگای به کارهینانی هه رفه وه
 شتی نادیارای پی نه دوو زریته وه .
 جه لا : بی گهردی .
 جه لا دهر : روون کهره وه .
 جه م : کومه ل . جه مشید .
 جه مشید گوسته ری : به زمی له

چەشنى ئەو بەزمەى جەمشیدی
 شای ئیران بەرپای کرد .
جەنگى سواران : سوارانى جەنگى .
 جەو : لەو .
جەودما : لەودپاش .
جەپىل : هەرزەکار .
جەى وەر : لەمەپیش .
جیش : لىی .

(ج)

چا : چاھ ، چال .
چاپار : چەپەر ، نامەبەرى جاران ،
 تەتەر .
چاشت : خۆراكى چىشتەنگا .
چاك : لەت و پەت .
چاكیر : خزمەتكار .
چرا : بۆ ؟
چراغان : كۆرى شادى و بەزم .
چراگا : چەراگا ، لەودەرگا .
چظهور : چۆن .
چلچەنگ : شتىك بوە لە چەشنى
 (تەوقە)ى ئىستا قزى پى
 بەستراوہ .
چۆ : چىلكە . دار .
چوار چۆ : دارەمەیت .
چۆبكارى : داركارى .
چۆپان : شوان .
چەپ چەپ : چنگ چنگ ، چەپك
 چەپك .
چەپىواز : ناراست .
چەتر بىستوون : ئاسمانى
 بى كۆلەكە .
چەرداوى : ناوچەىەكى كوردى
 فەلى نشینە .

چەشمە : چاوە ، كانى .
چەشمەسار : سەرچاوە .
چەشندە : كەسى شتى بچەزى .
چەقانە : چەقەنە ، كىناىەىە لە
 زۆربلىى .
چەم : چاو .
چەمەرا : چاوەرى .
چەنگ : چنگ .
چەنى : لەگەل .
چەوگان : گۆچان .
چەهار : چوار .
چىر : زال بوون . بەش . ئازا .
چیش : لىی .
چىهرە : روو .
چىهرەى پر چىن : ناوچاوانى پىر
 چرچ و لۆچ .

(ح)

حاجىب : دەرگاوان .
حاسىد : حەسوود .
حبووبات : دانەوئىلە .
حسب المقصود : بەگوئىرەى ئارەزوو .
حوجب : شەرم .
حوججەت : هىز .
حووت : نەهەنگ .
حوورىش : ئەلین ماریكى بەسامە
 لە دۆزەخدا .
حەبەش : كىناىەىە لە رەش ، چونكە
 حەبەشەى رەشن .
حەبىب : حەبىبى عەجەمى ، يەكئىكە
 لە خواناسە گەورەكانى ئىسلام .
حەجامەت : خوین گرتن بە
 كەلەشاخ .
حەرارەت نوما : گەرما بەخش .

خانه زهنبوور : شاره زهرده‌واله ،
 کینایه‌یه له شوینی
 بی‌ئیسراحت .
خاو : خهو . خهون .
خاوه‌ری : رۆژه‌لاتی .
خدیی : خوو .
خدییو : پادشا .
خرس : ورچ .
خرید : کرین .
خریدار : کریار .
خرید که‌رد : کری .
خزل ، خه‌زه‌ل : لقیکه له هۆزه‌کانی
 فهیلی .
خواجه : گه‌وره .
خوار : داماوو ده‌لیل .
خواست : ویستی .
خوانی زین : ناوه‌پراستی زین .
خودسه‌ری : له خۆوه کارکردن .
خورد : خواردن .
خورده‌بینی : ناته‌واوی دۆزینه‌وه ،
 گرتنی ره‌خنه‌ی بی‌بایه‌خ .
خورپه‌م : خۆش ، شادمان .
خورسه‌ن : خورسه‌ند ، شادمان .
خورسه‌ند : شادمان .
خورسه‌نی : خورسه‌ندی ،
 شادمانی .
خوسره‌و : خوسره‌وی په‌رویز .
خوسره‌و بونیاد : که‌سی که دامو
 ده‌زگای وه‌ک هیی خوسره‌وی
 په‌رویز مه‌زن بی .
خوشک : وشک .
خۆش‌گه‌وار : نه‌و ئاوه‌ی به‌ئاسانی
 قووت بچیی .
خۆشه‌چین : گولۆچن ، ئه‌و
 هه‌ژاران‌ه‌ی پاش دره‌و به‌چاره

حه‌رف : قسه .
حه‌ری‌راف : نه‌ ئاوریشم چنراو .
حه‌سه‌ت : داخ .
حه‌سنا : ژنی جوان .
حه‌سه‌نه‌ین : حه‌سه‌ن و حوسه‌ینی
 کورانی عه‌لیی کوری نه‌بوو طالیب .
حه‌صار : گه‌مارۆ .
حه‌قیق : عیشقی راسته‌قینه .
حه‌قیقی : عیشقی راسته‌قینه .
حه‌ل : کردنه‌وه . چارکردن .
حه‌لقه‌ی خانه‌قا : نه‌لقه به‌ستنی
 سو‌فی‌یان بو‌ بیرکردنه‌ود له
 خودا .
حه‌لیمی : خاوه‌ن حیل‌می و
 خۆراگرتن .
حه‌مرا : سوور .
حه‌مه‌ل : ناوی یه‌کیکه له بورجه‌کان ،
 نه‌که‌ویته به‌هاره‌وه .
حه‌نا : خه‌نه .
حه‌ی : زیندوو . مار .
حه‌ی ئاسا : وه‌ک مار .

(خ)

خار : دیک .
خارا : به‌ردی گرانیته . کینایه‌یه
 له به‌ردی زۆر ره‌ق .
خاشاک : پل‌وپووش .
خاطرخوا : ئاره‌زوو .
خاکسته‌ر : خۆله‌که‌وه ، خۆله‌میث .
خالیگا : لاکه‌له‌که .
خالیه : لاکه‌له‌که .
خامۆشی : بی‌ده‌نگی .
خانه‌ئابادی : مالاوایی .
خانه‌خاپوور : مال کاول .

دهغلدا نه گهرين و گولي كه وتوو
 جيماو كوئه كه نه وه .
 خود : خووده ، كلاوي زرين .
 خووك : بهراز .
 خوناب : خويناو .
 خونريز : خوین ريژ .
 خویشاوهند : خزم .
 خویشی : خزمایه تی .
 خهیر : شارهزا . مه بهست له
 ياره .
 خه جسته : پیروز . له فارسی به كه یدا
 (خوجهسته) یه .
 خه جلهت : خه جالتهت .
 خه دهنگ : تیر .
 خه دهنگ وهش : وهك تیر .
 خه رابات : مه یخانه .
 خه رام : له نجه ولار .
 خه رامان : له نجه ولاره كهر .
 خه رگاه : دهواری گه ورد . كینایه شه
 له ناسمان .
 خه رهمن : خه رمان .
 خه رهمنه : خه رمانه . كو كردنه وه .
 خه رووس : كه له شیر .
 خهز : ناو ریشم .
 خه سهك : درك .
 خه شم : رق .
 خه ضرا : سهوز .
 خه لید : پیاچه قی ، پیاچوو .
 خه م : چه ماوه .
 خه م كهرد : داینه وانده ، چه مانده وه .
 خه موش : كپو بی دهنگ .
 خه میده : چه ماوه .
 خه میر : هه ویر .
 خه بهرگیر : عه لیلی كوری
 نه بوو طالب كه قه لای خه بهری

داگیر کرد .
 خه یلی : فره ، زور .
 خیتامهت پهنا : مه بهست له
 پیغه مبه ره (د . خ .) .
 خیزا : هه ستا . بهرزبوه وه .
 خیزان : هه ستان .
 خیزو : بهرزئه بیته وه .
 خیزیاره : هه لسا به وه .
 خینطه : ولات .
 خیفتان : جوړه كراسیكي ناو ریشمه
 پیشان له جهنگا له بهریان كردو وه .

(د)

داخان : براوه .
 دادار : داددهر . به خشنده .
 دادگهر : به داد ، دادپهروهر .
 دار : خانوو .
 دارا : ناوی پادشایه کی ئیرانه .
 دهوله مهند .
 دارا نه سانس : بنه رته وهك بنه رته تی
 دارا پتهو .
 داران : هه یانه .
 دارایی : دهوله مهندي .
 دار دنیا : نه م جینانه .
 دارو : هه یه تی .
 دارو گیر : شهرو هه را .
 داروو : ده رمان . هه مه .
 داروون : هه مه .
 دارهد : هه یه تی .
 داره وهن : داره بهن ، دارقه زوان .
 داریم : هه مانه .
 دام : داو .
 دامان : داوین .
 دانگ : بهش .

دووچار : تووش ، گروفتار .
دوود : دووکهَل .
دوورنه‌نداز : بۆ دوور فری‌دهر .
دووربا : خوا نه‌که‌رده .
دوو هه‌فته‌سال : چوارده سالان .
ده‌به‌به : شان و شکو .
ده‌بیر : سکر تیر .
دهر : بده .
ده‌رحال : ده‌س‌به‌جی .
ده‌رده‌م : کوتوو‌پر .
ده‌رپا‌که : وریاو تیژو دووربین .
ده‌رلاد : ده‌س‌به‌جی .
ده‌رمانده‌گان : داماوان .
ده‌ره‌ک : شوینیکی زۆر سه‌خته له
 جه‌ه‌نمدا .
ده‌ری : کیوی .
ده‌ستار : میزه‌ره .
ده‌ست به‌سته : دیل ، بی‌ده‌سه‌لات .
ده‌ست‌په‌س : ده‌ست پیا گه‌یشتن .
 شتی ده‌سه‌لاتی مروی به‌سه‌ردا
 بشکی .
ده‌ست‌نوماز : ده‌سنو‌یتر .
ده‌س‌دهر : ده‌ست بده .
ده‌فزه‌ن : ده‌ف‌لیده‌ر .
ده‌لیله‌ی سه‌ر‌په‌م : ئەو ئاسکه‌ی
 له‌پیش گه‌له ئاسکه‌وه ئه‌روا .
ده‌میریۆل : هیلی شه‌مه‌نده‌فه‌ر .
ده‌میوه‌ن : ده‌میکه .
ده‌نگ‌دۆ : ده‌نگ‌بداته‌وه .
ده‌وار : په‌شمال .
ده‌وان : غار‌که‌ر .
ده‌وان‌دا : دایه‌ غار .
ده‌ور مه‌دام : ده‌ورم‌ئه‌دا ،
 ئەسوورامه‌وه .
ده‌ونده : تیژ‌په‌و ، غار‌که‌ر .

دانو ستانان : دایان و سه‌ندیان ،
 دۆراندیان و وه‌ریان‌گرت .
دانیشوه‌ر : زانا ، ژیر .
داوخواز : ئەوه‌ی به‌ ئاره‌زووی
 خۆی شتیکی بوی .
دا‌وه‌پاوه : هه‌مووی گه‌را .
داوهر : په‌زدانی به‌داد .
داوه‌ری : داد‌گه‌ری .
دراز : در‌یتر .
دراز‌گۆش : گوی‌در‌یتر .
دروود : سه‌لام ، سلاو .
دوه‌فش : ئالایی .
دلائل الخیرات : کتیبیکی
 سه‌له‌وات‌دانه له‌ پیغه‌مبه‌ر
 (د.خ.) .
دل‌ئه‌ف‌گاران : دل‌برین‌داران ،
 خه‌مباران .
دل‌په‌ژیر : ئەوه‌ی دل‌بیگری .
دل‌ته‌فریقه : په‌ریشان و بیر‌لای‌خۆ
 نه‌بوو .
دل‌خواه : دل‌خواز .
دل‌دۆز : کار له‌ دل‌دا‌که‌ر .
دل‌واز : دل‌خواز .
دما : دوا ، پاش .
دۆ : بدا .
دوجه‌یل : ئەو بیابانه‌ی مه‌جنوونی
 شیتی له‌یلی پیا‌ئه‌هات و ئەچوو .
دوخته‌ر : کچ .
دوردی : پاشماوه‌ی بنی‌قاپی
 مه‌ی‌خۆر .
دورپاج : پۆر .
دۆش : کۆل ، پشت ، دوینی .
دوشنام : جنیو .
دوم : کلک .
دووبار : دووباره . دوو‌که‌رته .

دهوهندی : ردهوتی تیژ .

دههان : دهم .

دهی : ناوی فریشته یه که .

دیا : روانی یه ، سهیری کرد . دیتن .

دیاران : شوینه بهرزه کان .

دیبای فورهنگی : پارچه قوماشی بهنرخی ولاتی فورهنگ .

دیبای کیشمیر : جوړه قوماشیکی گرانبه هایه له ولاتی کیشمیری هیندهوه هینراوه .

دید : بهرچاو .

دیر : درهنگ .

دیزه م : تووړه .

دیش : بینی .

دیشوار : نارحمت .

دیشهو : دوی شهو .

دیگ : مهنجهل .

دیگر : نهوی تر . یه کیکی تر .

دین : دیتن . بینین . ناین .

دیوانه گان : شیتان .

دیوانه گی : شیتی .

دیوجامه : جوړه کراسیک بوه له

پیتست دروست کراوه و به

هه له وگه راوی له بهر کراوه تا

خوری و موه که ی به دده وده بی و ،

بو راو له بهر بیان کرده بو

هه له تاندنی نیچیر .

دیهبان : جووتیار .

(ذ)

ذوالنون : ی میسری ، یه کیکه له

به ناوبانگه کانی نه هلی ته صهوف .

ذو ذنب : گونا هبار .

ذو ذنب : کلک دار .

ذهریره : تو سقال .

ذهلوق : نووکی تیژ .

ذی الجناح : بالدار .

ذی حیا : خاودن شهرم ، مه بهست

عوثماني کوری عه ففانه .

(ر)

را : ریگا .

راتم : ریگاتم .

راز : نهینی . قسه .

رازان شه کهری : قسه خوش و وهک

شه کر شیرین .

رافیع : په یك ، نامه بهر .

راگه : ریگا .

رام : فرمان بهردار .

رانا : لی خوری .

رانان گه لام : قسه بیان کرد .

راهی : که و تووه ری .

راهیش کهر : بیخه ره ری .

رزا : ریزا ، داوهری .

رسته : هو نراوه ، لی دروست کراو .

رشته ی نه نوهری : نایاب و ری کوپیک

وهک شیعی (نه نوهری) .

رکیب : ناوزهنگی .

رؤ : رؤژ .

رؤبا : ریوی .

روباب : نامیریکی مؤسیقایه .

روبع مهسکوون : چواریه کی رووی

زهوی که ناده مزادی تیا نهژی .

زانستی نه میرؤ نه لی پینج بهش له

حهوت بهشی گوی زهوی ناوه .

رؤح نه فزا : گیان بهخش .

رؤخ : داشیکی شه ترنجه .

رۆز : رۆژ .
 رۆزه : رۆژوو .
 روههانی : رهنګ وهك هه نار .
 روود : رووبار .
 رووسیا : روورهش .
 رووینده : رووین .
 رهخت خواب : قهرهویـلهی
 نووستن .
 رهخشان : رازاوه .
 رهزم : جهنگ .
 رهزم کین : شهـری بهـرقهوه .
 رهزمگا : مهیدانی شهـر .
 رهشته : رهژراو (به کله) .
 رهقهه سهنج : پیت ریکـخهر ،
 بنووس .
 رهقیهه : نامهـی نووسراو .
 رهه : گهله .
 رههل : حسابی حهرف ، کتیب
 گرتهوه .
 رههه : رهوگ .
 رههیهه : ههلاتوو .
 رههجوور : نازاراوی ، خهـمگین .
 رهوان : کهوتووہ ری بو رۆـیشتن .
 رهوان بیم : رهوانه بووین .
 رهوان کهرو : رهوانه بکا .
 رهوزهن : دهلاقه .
 رهوزهنه : دهلاقه .
 رهوغهن : روون .
 رهونهقنوما : رهونهق دار .
 رهویـل : کاروان .
 رهها : رایـی ، بهـرهـللا .
 رههادای : بهـرهـللات کرد .
 رههزن : ریـگر .
 رههنوما : ریـپیشان دهر .
 رههـی : تارانـی ئیستا .

ریدهن : ریان ، ریتن .
 ریدهنی : پیسایـی .
 ریژنا : وهـراند .
 ریژه : ورده .
 ریژه ریژه : پارچه پارچه .
 ریژان کهر : بریژه .
 ریش : بریندار .
 ریش خهن : گالته پیـکردن .
 ریگاب : ناوزهنگی . رکیف .
 ریگ : لم .

(ز)

زار : زهـبوون و خهـمگین .
 زار زار : زاری کهر .
 زاغ : قهلهـرهش .
 زانان : زانیویه .
 زانوو : نهژنو .
 زایهـله : دهنگـدانهوهـی ههر دهنگیک .
 زریاوه : زریا .
 زریهه : زری .
 زنج : چهـناکه .
 زو چی : له چی .
 زوحهل : یهکیکه له نهـستیره
 گهـرۆکهـکان . به دروشمی
 نهـگبهـتی دانهـنین .
 زوخالی : رهش وهك خهـلووز .
 زوشت : ناشیرین .
 زوگی : له کی .
 زومره : تاقم .
 زوود : زوو .
 زهـبهـر : زیرو زهـبهـر ، سهـرنیگوون .
 زهـربافت : له تالی زیـر چنراو .
 زهـربهفت : له تالی زیـر چنراو .
 زهـرپین رهخت : کهـلوپـهل

سارا : صهحرا ، دهشت .
ساز : ئامپيرىكى مۆسىقاىه .
سازان : دروست كردووه .
سازش : رىكەوتن .
سازنا : سازاندى .
سازناى : دروستت كرد .
سازۆ : دروست ئەكا .
ساقى : مه يگير .
سان : تهرتيب . چهك و ئەسبابى
 جهنگ . سامان و دەسه لات .
ساندا : رىكخست .
سپهر : ئيسپهر (سەيرى [ئيسپهرا
 بكه) .
سپهردى : سپاردى .
سپهردىن پەنەش : پىيان سپارد .
ستاره : ئەستيره .
ستانا : وەرگرت .
ستانان : سەنديانەوه .
 وەريان گرت . وەرگرن .
ستۆ : ئەستۆ ، گەردن . تەنگانەو
 نارەحەتى .
ستوور : ولاخى بەرزە ، ولاخى
 سواری يا باربردن .
ستوون : كۆلەكه .
ستۆه : نارەحەتى .
ستىزا : توورە بوو .
ستىزه : ياخى گەرى و سەركيشى .
سروشتهن : دروست كراون .
سروشك : فرميشك . له
 فارسى يەكەيدا (سريشك) ه .
سرووش : ئيلهام .
سزاوار : شايان .
سفارش : راسپيرى .
سفته : سووتاو .
سكەم سفیده : ريشم سپى يە .

ئالتوونين .
زەرىن قەبا : كەوا ئالتوون ،
 كىنايه يە له درەختى پايزان بە
 گەلاى زەردەوه .
زەرىن كولاھ : كلاو زيرين .
 كىنايه يە له پياوى خاوهن پايه .
زەرلى : هەرچى ئالتوون كاريى
 تيدا كرابى .
زەرىنگار : بە ئالتوون نەخشيئراو .
زەغەن : پەلەوهرىكە له چەشنى
 قەلەرەش .
زەنگ : تاريك ، رەش . ژەنگ .
زەنگى : رەش پىست .
زەنگى صيفەت : وەك زەنگى رەش .
زەنگى قوشوون : لەشكرى رەش .
 كىنايه يە له زولفى يار .
زەنەخ : چەناگە .
زەنەق : زەنەخ ، چەناگە .
زەوار : كاروان .
زەهره : زراو .
زىبا : جوان .
زىبنە : رازينەوه .
زىج : حىسابى باو باران .
زىد : شوينى لەدايك بوون .
زىردەستان : ژىردەستان .
زىن و شىن : چاك و خراپ .
زىنهار : ئاگادار بە ، پاريز كە .
زىنەت ئەفزا : جوانى بەخش .

(س)

سا : سيبەر .
ساخىط : رىقەستاو .
سادار : فىدار .
ساده لهوح : گەمژە .

سوی الحق : له خوا بهولاه .
سهبز گوون : سهوز رهنگ .
سهجوود : زور سوچده بهر .
سهرازیر : سهروه و خوار .
سهرنه فگهنده : سهرا داخستوو .
سهرتیپ : فهرا مانداری له شکر .
سهردان : سهری داوه ، گه یشتوووه .
سهرستان : سهرسیین ، سهربر .
سهرگه شته گی : سهرلی شیوان .
سهر مدو لیشمان : سهریان لی ئه دا .
سهر وهردار : سهر هه لبره .
سهره طان : په کیکه له دوازده
 بورجه که ، ئه که ویتته هاوینه وه .
سهرهنگ : پایه په کی سوپایی په .
سهری : ی سه قه طی : په کیکه له
 نهولیا .
سه گهره ی مه مات : کاتی گیانه لا .
سه مت : ناوچه .
سه متوور : ئامیریکی مؤسیقایه .
سه مهك : ماسی .
سه نان : رم .
سهنگ : بهرد .
سهودا : شور ، عشق . مامه له .
سهوگهند : سوین .
سه هم : تیر .
سه همدار : سامدار .
سه همگین : به سام .
سه همناك : سامناك .
سه هی : راست و قنج .
سه یفی : ههریمیکی فهیلی نشینه
 له ناوچه ی (به دره) و (مه هرا ن) .
 ناوی هوزیکی فهیلی یشه .
سه بیاف : شیروه شیین . سهربری
 بهردهستی حو کمرانان .
سیاته ر : ره شتر .

سکه ی میسك ئاسا : مووی وهك
 میسك رهش .
سنجاق : ده رزی . کینایه په له
 باریکی .
سنجد : داریکه بهریکی بچووکی
 پیست ناسك و سووری هه یه
 ناوه که ی وهك ئارد وایه و
 ناوکیکی بچووکی تیایه ، به
 کوردی (سنجووی پی ئه لین .
سو : رو شنایی .
سوب : سبه نیی .
سوبخانه ن : بی گهرده (بو خوا
 به کار نه هیترئ) .
سوچنا : سووتاندی .
سوخن : قسه .
سو راخ : نیشانه . کون .
سو راخ کاری : خو به کونه وه
 خه ریک کردن . پشکنین .
سورمه ریژ : کل تی کر او .
سو روور : شادمانی .
سو فیان : کابرایه کی بی دینه له ئاخر
 زه ماندا پهیدا نه بی . له کتیبه
 ئایینی په کاندا به دریژی باسی
 کراوه .
سوقاق : زوقاق ، کولان ،
 گهرهك .
سو تانی یه من : مه به ست
 نه ستیره ی سو هه یله که له
 باشووره وه هه لدی .
سوله یمان نگین : خاوه نی به ختی
 وهك به ختی چه زره تی سوله یمان .
سومم : سم .
سوو : لا .
سوورین : ران و که فه ل .
سووش : لای .

سیا جهوههري : کينايهيه له
 خه نجهري ده بان .
 سيازاخ : قه له رهش .
 سيازاغ : قه له رهش .
 سياسهت : سزا .
 سيامال : ده وار .
 سيامالان : ده وار نشينان .
 سيای دهيجووری : رهش وهك
 شهوی تاريك .
 سبیر : تير .
 سيلاو : لافاو .
 سيم : زيو .
 سيم گاخ : کوشکی زيوين .
 سيميا : زانستیکي کونه ئامانجی
 گورینی مه عده نه هه رزان به هاگان
 بووه به مه عده نی گرانبه ها .
 سينه چاك : سينه لهت لهت .
 سيوهيل : ئه ستيره ی سيوهيل .

(ش)

شا : داشيکی شه ترنجه .
 شاخ : لق .
 شام : ئيواره .
 شاماران : کينايهيه له زولف .
 شانان : وه شاندي .
 شانخچير : ناوچه يه کی فه يلي نشينه
 له کوردستاني ئيران .
 شاهان گه ی : پادشا که يانی يه کانی
 ئيران ، يا ئه و پادشایانه ی وشه ی
 (که ی) به سه ر ناویانه وه يه .
 شاهو : شاخیکه له کوردستاني
 ئيران .
 شاهو نشينان : دانیشتوانی ناوچه ی
 کيوی شاهو له کوردستاني
 ئيران .

شای نه جهف : چه زره تی عه لی .
 شکافدا : کردیه وه ، پشکواندی .
 شکاوا : پشکواند ، کرده وه .
 شکست وه رد : شکستی خوارد ،
 به زی .
 شکوفا : پشکووت ، ته قی کرد .
 شکم : سک .
 شگفت : سه رسام .
 شناسا : ناسی .
 شنو : شنه ، جم و جوولی به ئاسته م .
 شنوود : بیسی . بیستن .
 شنوه : دهنگی گورگ .
 شنه فت : بیستی .
 شنه فتم : بیستم .
 شو : بچی .
 شوان ، شوهان : لقیکه له هۆزی
 فه یلی .
 شوخی : گالته .
 شور : سویر . هه را .
 شوربه ریژر : کينايهيه له سپی .
 شومار : ژماره .
 شوماران : بژمیرن .
 شومه ر : بژمییره .
 شوور : سۆز .
 شه بخوون : هیرشی جهنگی به
 شهوی تاريك .
 شه بستان : شوینی نووستنی
 شاهان . تهختی نووستنیان .
 شه بگه ردی : گه ران به شهو .
 شه بگير : کاتی به ره به یان .
 شه تاوی : تافگه . په له (ئه گه ر له
 [شیتاب | وه رگیرابی) .
 شه خته به ند : سه هۆل به ندان .
 شه رمنده : شه رمن .
 شه ش خانان : جه معی وشه ی

(شەش خان) ه كه واتە دەواری
 خری .
 شەش دانگ : هەموو . تەواو .
 شەعرانی : یەکیكە لە گەورە گەورانی
 ئەهلی تەصەوف .
 شەفتالوو : قوخی .
 شەق : كەرت .
 شەگیب : تەعەججوب .
 شەلوار : شەروال ، دەریچ .
 شەم : شەمع ، مۆم .
 شەم ناغاج ئەصفەر : جۆرە دارێکی
 گرانبەهایە .
 شەمدار : شەمع هەلگر .
 شەمس : خۆر . هەتاو . شەمس
 تەبریزی كه یەکیكە لە ئەهلی
 تەصەوف .
 شەمش : شووشی زیڕ .
 شەمەج : شەمەج ، كەمیک .
 شەنا : مەلە . لە فارسی یەكەیدا
 (شینا) یە .
 شەناووری : مەلە ، مەلەوانی .
 شەند : وەشاندى .
 شەو زیندەداران : ئەوانەى شەو
 نانۆن و هەر خەریكى
 خواپەرستین .
 شەوهر : مێرد .
 شەهاب : شەهابەددینی
 سوهرەوهردى ، یەکیكە لە
 ئەولیای خوا .
 شەهد : هەنگوین .
 شەهر : شار .
 شەهەنشای گەونەین : گەورەى
 هەردوو دنیا ، بەخوداو بە
 پیغەمبەرىش ئەوترى .
 شەهى : شەپىء ، شت .

شەپوور : جۆرە كەرەنايەكى
 سوپایی یە .
 شەى : چوو .
 شەى : شەئى ، شتى .
 شیتاب : پەلە .
 شیربەها : شیربایی .
 شیرۆ : كۆرى خوسردوى پەرویز .
 شیروانە : ناوچە یەكى فەیلی نشینە
 لە كوردستانی ئێران . قەلایەكى
 كۆنیشە لە نزیکى كەلار لە
 كوردستانی عێراق .
 شیشەى ئەلماسى كاوان : شووشى
 سەهۆل كه وهك ئەلماس سپى یەو
 بە كچه كانه وه شۆر ئەبیتەوه .
 شیلان : شیلانە ، قەیسى .
 شیم : چووم .
 شیم نه خاو : چوومه خەو .
 شین : چوونە .
 شیونا : شیواندى ، تىكى دا .
 شیویا : شیواو .

(ص)

صوحوف : جەمعی (صەحیفە) یە
 بەو کتیبانە ئەوترى كه خوا بو
 هەندى له پیغەمبەرانى ناردوون .
 صەبا : باى صەبا .
 صەحن : سینی . پانایی .
 صەد : ئەگەرچى ، هەرچەند .
 صەفادەن : جوان بکەن .
 صەلای حاجات : نوێژو پارانەوه
 بە مەبەستى جى بەجى بوونى
 خواستىك .
 صەزەل : دارىكى بۆنخۆشه ، لە
 هیندستانەوه ئەهینرا ، كورسى و
 مێزو شتى وای لى دروست ئەکرى .

صراط : پردی صراط ، له روژی
قیامتدا به سهر ئاگری دۆزه خه وه
هه ئه به ستری و خه لك لیی
ئه په رنه وه .

(ض)

ضهروور : پتویست .

(ط)

طرووقه ی ئیسپهر : دهنگی شیرو
قه لغان له کاتی شهرو لیدانا .
طوریه : په رچه م . مووی ناوچاوانی
جوانان .
طوغرا : موری پادشاهان . کینایه یه
له زولفی پیچاویچی یار .
طوفه یل : شوین که وتوو .
طومطوراقی : فهرو شکو .
طهرپار : عدیار . فیلباز .
طهی : پیچانه وه . برینی ری .
طهی مه بان : ئه پیچرینه وه .

(ع)

عام ناس ، **عامه الناس** : خه لکی
هه رده مه ، ره شه خه لك .

عورووج : سهر که وتن .

عوریان : رووت .

عوثری جه میشتار : ده یه کی ده یه ک ،
سه ده یه ک .

عوقاب : هه لو .

عوقبا : قیامت .

عوقه : گری .

عووون : جه معی (عین) ه واته
چاوان .

عبه نووس : ئابه نووس ، داریکی

رهدی گرانبه هایه .

عه جووزه مه جاز : پیره ژن ره وشت .

عه دل گوسته ری : دادپه روه ری .

عه دووبه ند : ئه وه ی دوژمن
ئه به ستیته وه .

عه راده : ئامیریکی کونی جه نگ بوه
له چه شنی مه نجه نیق .

عه ره ق چین : کلاو .

عه زا : ته عزیه ، پرسه .

عه طر ئامیز : تیکه ل به عتر ،
کینایه یه له بوخ خوشی .

عه قره ب : دوویشک . کینایه شه له
زولفی یار . یه کیکه له
بورجه کان ، ئه که ویته پایزه وه .

عه قره ب وار : وه ک دوویشک .

عه قیق : یه کیکه له به رده
گرانبه هاکان ، به کوردی
(ئاقیق) ی پی ئه لین .

عه له م وه پا : ئه وه ی ئالای هه میشه
به پیوه بی و بشه کیته وه .

عه ماره ت نوما : ئاواکه ره وه .

عه نان : جله و .

عیشوه : ناز .

عیلمی له دوننی : زانستی خوایی که
له خو یه وه دیه تی .

(غ)

غار : ئه شکه وت .

غاشیه داری : سهر په رشتی کردنی
ئه سپو خه ریک بوونی زین و
له غاو کردنی .

غلوو : دهنگه دهنگ .

غولام : خزمه تکار .

غولغوله : هه راو هوریا .

غووطه : نو قوم بوون و چوونه بن
 ناو .
 غووطه بهست : به قوولاچوو .
 غوول : ديو .
 غهدير : گوله ناو .
 غهزنه : گهنجينه .
 غهوت : شيخ عه بدولقادري گه يلاني ،
 يه کيکه له گه وره گه وراني نه هلي
 ته صهوف .

(ف)

فاتيجه : سوور هتي فاتيجه .
 فاش : ناشکرا . بلاو .
 فاق : داو . په تي که وان .
 فال : بهخت .
 فاني بام : بفه وتيم .
 فرزند : منال ، روآله .
 فروبهرد : برديه خواره وه .
 فروخت : مالي فروشراو .
 فروشتي .
 فروخوردی : خواردته وه .
 فريب خواردن : هه لځه له تان .
 فريشته : مه لائيکه .
 فزوون : زور .
 فگار : زامار ، نازاردراو ،
 نارهحت .
 فهراز : بهره وژوورکه ، هه وراز .
 فهرخونده : پيروژ .
 فهردا : سبه يني .
 فهرق : که لله سهر .
 فهرما : فهرمووي .
 فهرمان : فهرموويه تي . نهر .
 فهروست : بهره که تي خسته .
 فهرهج : دهروو .
 فهرهنگسه : فهرهنسه .

فهغووور : له قه بي پادشاياني چين
 بووه .
 فهلاخوون : بهرده قاني ، قوچه قاني .
 فهم : دهم .
 فهبيض : بهره کهت .
 فيرز : داشيکي شه ترنجه .
 فيشتهر : بيشتهر ، زورتر .

(ق)

قاره : قيره ، ناله .
 قاف : کيوي قاف . کينايه يه
 له وپهري دنيا .
 قامهت : بالا . قامه تي نوپتر که
 دوعايه که بهر له دابه ستنی
 نوپتره که نه خوینري .
 قاو : هاوار . دهنک .
 قرمز : سوور .
 قشله بهند : بهندي کراوي ناو قشله .
 قوچاخ : چالاک .
 قورا : جه معي (قهريه) ي بهمه عنا
 گونده .
 قوشچي : باز هه لدر .
 قوففه : جوړه به له ميکه .
 قولاخ : گوي .
 قولنگ : قازو قولنگ .
 قومپاره : گولله توپ ، بومبا .
 قومري نه يا هوو : کوتره کان گمه گم
 نه کهن و هاوار نه که نه خواي تاکو
 ته نيا .
 قونپاره : گولله توپ ، بومبا .
 قووتی لايه مووت : خوراکی بزي و
 مهر .
 قوو قووشه ن : قوو قوويته تي ،
 «قوو قوو» نه کا .

قهبا : كهوا .
قهتار : كاروان .
قهداره : قهمه ، جوړه شمشيرتيكى كورته .
قهدهر : قهزاو قهدهر .
قهدهمگا : جى پى ، بهرپى .
قهربوز : كه لپوسى زين .
قهرقهف : مهى .
قهره قاج : گيايه كى درك او بى كيوى به .
قهصد : نياز . نيازى كوشت .
قهطرانى : قهترانى ، وهك قهتران ، رهش .
قهطرانى قهوسهين : دوو بروى رهشى وهك كه وان .
قهقنهسى : رهش .
قهلار : قه لاچو .
قهلتاق : قهلتاخى زينى نه سپ .
قهلم قهترانى : وهك قهلمى رهش نووس .
قهناويز : قه نهوز ، جوړه قوماشتيكى گرانبه هايه . شه كر پياكراو ، كينايه به له شيرين و خوښ .
قهنبرعهلى : ناوى به كيكه له نهوليا ، گه په كيكى به ناوهود ناونراوه له بهغدا .
قهنديل : چرا . چياى قهنديل .
قهوزاق : له شكريكى تايبه تيبى رووسه قهيسهرى به كان بوود .
قهوسى : كهوان . ناوى به كيكه له بورجه كان نه كه ويته پايزه وه .
قهيد زنجيرم : گيروددى داوم .
قهيصوور : قهيصهر ، قهيصهرى رووس .

قيام دا وه قهد : هه ستايه سهر پى .
قيصاص : له تو له دا كوشتنه وه .

(ك)

كابين : ماردى . بهمه عناي (ماره برين) يش به كارهيتراره .
كاج : كاو ، زهر دو ما كه خوړ نايگريته وه .
كاخ : كوشك .
كارزار : جهنگ .
كاسه كهل : كاسه ليوار شكاو .
كاشت : چاند .
كاظم : نيمام مووساى كاظم .
كافوورى : سپى وهك كافوور .
كالا : كه لوپهل .
كام : ناره زوو .
كامين : كام .
كاو : كاج ، زهر دو ما كه خوړ نايگريته وه .
كاوس طه لعته : خاوهن شكو وهك كه يكاوسى شاي نيران .
كاه : كا .
كاهيل : بهمه عناي (موته كاهيل) به كارهيتراره .
كرام الكاتب : وشه كه (كرام الكاتبين) ه ، بهو فريشتانه نه ليين كه چاكه و خراپه ي ناده ميزاد نه نووسن . له م كتيبه دا كينايه به له موحه ققيه عوسمانى به كان ، دياره بهمه به ستي ته عنهليدانيان .
كشف الكروب : لابهرى خه مو خه فته .
كلاف : كلافه كردن ، گلوله كردن ، بادان .

کلاوچه : شتیکی له چه شنی
 کلاویکی بچووکه له سهر
 ته و قه سهر دانه نری .
کلاوختوود : کلاو زری .
کلاوزهر : کلاویکی ژنانه یه چهند رز
 تا که قرانی زیوی یه که له سهر
 یه که پیا دادو وراوه له ته و قه
 سه ره که یه وه پینج قرانی یه کی
 پیوه یه . وا ئه بی لاگیره شی پیوه
 نه که نو به ژیرچه نه له سهر گیر
 نه کری .
کلید : کلید .
کلیله : سه رماو سو له .
کۆ : کیو . کوی . بکا . کومه ل .
کودروون : کیوی پیره مه گروون .
کۆدهک : مندال .
کۆر : کویر .
کورد ، کوردهلی : هۆزیکی کوردی
 فهیلی یه .
کوشۆ : نه کوژی .
کۆشی : بو کوی چوو ؟
کولا : کولاه ، کلاو .
کونووزی له دونی : گه نجینه کانی
 عیلمی خوا .
کووس : ده هۆل .
کول : داشیکی شه ترنجه .
کوهان : کیوان .
کوهنه : کونه .
کوی طوور : کیوی طوور .
که بک : کهو .
که بوود : کهوه ، شین .
که تفهین : ههردوو شان .
کهچ : لار .
کهچ بازی : سه رلاری و ناراستی .
کهچ کهر : لار بکه ره وه .

که دبانوو : که بیانوو .
که دخودایی : کویخایی .
که دهر : لیلی . خه فته .
که ر : بکه .
که ران : بکه ن .
که ر بار : بار بکه .
که رده نان : کردوه .
که رده ن رهد : داوه ته دواوه .
که روون : بکا . نه کا .
که رووم : بکه م .
که روون : بکه م .
که رین : بکه ن .
که شتم به دماش : که وتمه دواوی .
که فتنی نه قه ده م : که وتن به سهر
 پیی
که فته کار : په که وتوو .
که فاله مه : قوریکی شل ، یا
 گه چیکی شل که دیواری پی
 سواغ بدری .
که ل ره مان : گه له که له کیوی .
که مه ره به سته : پشتوین به ستوو .
 ناماده .
که مه ر زه رین : پشتوین ئالتوونین .
که مه ر گه : پشتینه .
که ناره : په رو ده ورو بهر .
که ناریه : ده ورو بهر .
که وت : دار کیکف .
که هکه شان : کاکه شان ، کومه له
 نه ستیره ی (المجره) .
کیانا : ناردی .
کیانان : ناردیان . ناردوه .
کیبار : گه وره گه وران ، جه معی
 (که بیر) ، به لام له م کتیه دا
 به مه عنای موفرده که شی
 به کاره یئراوه .

کیران : پەر ، لیوار .
کیشان : تەحەممولیان کرد .
کیشۆ : راکیشی . بکیشی .
کیشوهر : ولات .
کینگیره زەنان : کینگیره ژەنەکان .
 کینگیره نامیریکی مۆسیقایە ، لە
 هیندەو وە بلابووەتەو .
کینی : کینی .
کییەن : کییە .

(ک)

کا : کات .
کام : هەنگاو .
گاو ماھی : ئیشارەتە بۆ ئەو
 ئەفسانەییە کە ئەلێ دنیا بەسەر
 کۆلی گایە کەو و یەو گاکەش بەسەر
 پستی ماسی یە کەو و یەو بوومە
 لەرزە لە جوولە جوولی ئەم گاو
 ماسی یە پەیدا ئەبێ . کینایە یە
 لە هەموو جیهان .
گاف : کات .
گاهو بیگا : وەخت و ناوەخت .
گران : هەلگیرساو .
گردین : هەموو .
گرەوان : گریان .
گریبان : یەخە .
گریه : گریان .
گوداز : توانەو و لەبەر سۆز .
گوزار : گوزەر .
گورۆ : کۆمەڵ .
گوربێز : هەلاتن .
گوربێزان : بە راکردن . هەلاتن .
گوریسنه : برسی .
گوزار : جی بە جی کەر . گوزەر .

گوزارا : گوزەر .
گوزەشت : تێپەری .
گوزین : هەلبژاردە .
گوزین کەرد : هەلبژارد .
گوستاخ : چاوە ترس .
گوستەر : راخەر .
گوستەزی : بلاو کردنەو .
گوسفەند : مەر .
گوفتە : و تراو .
گولبانگ : هاواری صەلەوات دان .
گولشاه جەبەین : ناوچاو وەك
 شاگول . یا وەك (گولشاه) کە
 ئافرەتییکی جوان و یاری (وەرەقە)
 ناویك بوە .
گولشاه نەزاكەت : ناسك وەك
 شاگول یا وەك (گولشاه) کە
 ئافرەتییکی جوان بوە .
گولگوون : گول رەنگ .
گولگەشت : گەشت بەناو گول و
 گولزاردا .
گولمبێخ : بزماری کە هەردوو
 سەرە کە ی میکوتهی هەبێ .
گونجا کەرد : گونجانندی .
گونهف نامورز : گوناح بەخش .
گووزە : گۆزە .
گوویان : گویندە .
گەبورگە : جوورە وەرزشییکی کۆنە .
گەرداب : گەرداو .
گەردەنە : ملە .
گەزەن : گەزەند ، زیان .
گەزەند : زیان .
گەژدوم : دوویشك .
گەله : ران .
گەنجوور : کلیلداری گەنجینە .
گەوا : گەواھ ، شایەت .

گهواه : شاهید .

گهواره : پیشکه .

گیتی : جیهان .

گیتی نه فرۆز : جیهان روون که ره وه .

گبرۆ : نه گری . بگری .

گیسوو : روومهت . قز .

گیلاس : میوه یه که له چه شنی

هه لووژه .

گیلام : گه رام .

گیلان : ناوچه یه کی فهیلی نشینه له

کوردستانی ئیران (گیلان غرب) .

گیتنا : وهر گیترا .

گیلیا : گه را .

گیتلیا جه رهنگ : رهنگی وهر گه را ،

رهنگی پهری .

(ل)

لا بی : کهوته لاوه ، که ناری گرت .

لادی : تاوی .

لاغیر : له ر .

لاف : فیشال .

لال : لهعل ، وهك لهعل .

لاله : گولیتی سووره .

لالیا : پارانه وه .

لالیات : لالانه وهت .

لاهور : شاریکه له پاکستان .

لایموت : نامری ، کینایه یه له خوا .

لوا : رویشتن . رویشت .

لوام : رویشتم .

لوان : رویشتووه .

لوای : رویشتی .

لوججه : گیتراو .

لهبان : جه معی (لهب) ه بهمهعنا لیتو .

لهرزا : له رزی .

لهعلین : سوور وهك لهعل ،

کینایه یه له لیتو .

لهککه : په له .

لهگام : له غاو .

لهگهد : له قه ، جووته .

لهجاشا : لیتفه .

لیلة البرات : شهوی ۱۵ ی کو له مانگ

(شهعبان) که نه لاین خوا لهو

شه وه دا رزق و روژی سی سال

به سه ر خه لکدا بهش نه کاته وه .

لیمیا : نهو وینه و ژماره و هیله

نه خوینراوانه ی جادوو گه ره کان

له رووی بهرد نهینووسن

به نیازی چاوه زارو شتی وا .

لیوا : ئالا .

لیوه : شیت .

(م)

ما : ماه ، مانگ .

ماجووم : مه عجوون .

ماجهرا : رووداو .

ماچان : نه لاین .

ماده : مینگه .

مادهر : دایک .

ماده گاو : مانگا .

ماگه : ماوه .

مالا : مالی ، پیا هیئا .

مالامال : پر .

ماما : نه هات .

مامان : نه هاتنه .

ماند : مایه وه .

مانۆ : بمینتی . بمینیتته وه . نه شوبه ی

به .

مانی : نیگار کیشیکی کونی ئیرانی

بوه .

ماوهر : مه هیینه .

ماوهران : دینن .

موعه اللهق : ئاویزان .
 موغان : جهمعی (موغ) ه بهمهعنا
 رابهری ئایینی ئاگرپه رستان .
 موغه یلان : وشترخوار .
 موقه صصیر : نهوهی که متهرخه میی
 کردبی .
 موقه ییهد : زنجیرکراو .
 موقیم حوضوور : حازری باره گای
 خودا .
 موگه ددهر : خهمگین .
 مواله بیهس : بهرگ له بهرکراو .
 موور : میرووله .
 مووره : ناخ : ناوجهرگه .
 موهر : مؤر .
 مه ئیست : مه وهسته .
 مه بان : نه بن .
 مه بان راهی : نه که ونه ری .
 مه بۆ : نه بی .
 مه بۆن : نه بن .
 مه بهر : مه به .
 مه بهردش : نه یبرد .
 مه بینید : نه بینن .
 مه پیچی : نه پیچیته وه .
 مه تراش : مه تاشه .
 مه جانووب : جه ذبه لی هاتوو .
 جه ذبه حاله تیکی تایبه تی به سه ر
 نه هلی ته سه وفدا دی .
 مه جمهر : ئاگردان ، کووره ،
 ته نوور .
 مه جونبان : مه جوولینه .
 مه حافیظه : پاریزگاران .
 مه حجووب : شاراوو ، نادیار .
 مه حفهل ئارا : نه وهی کوپرو به زمی
 پی برازیته وه .
 مه حیا : زیندوو .

ماوه ردن : نه یانهینا .
 ماوه ردی : نه تهینا .
 ماوه رن : دینن .
 ماه : مانگ (به ههردوو مهعناکهی) .
 ماهی : ماسی .
 مدار : وهستان ، چاوه پروانی .
 مدرا : وهستا .
 مدران : وهستاوه . وهستان .
 نه وهستن .
 مدراوه : راوه ستایه وه .
 مساوم : نه سووم .
 شمارۆ : نه ژمیری .
 منه ن : منه .
 موازین : هاوسهنگ .
 موبه ریا : بهری ، پاک .
 موجه وههر عه ره ضی : رهنگ
 جووراو جوور نه لیتی جه واهیره .
 موخیل : حیله باز ، فیلباز .
 مورده : مردوو .
 مورده گان : مردوووان .
 موزد : مزه ، کری .
 موژه : برژانگ .
 موسته مه ند : لاتو داماو .
 موشته ری : یه کیکه له ته ستیره
 که رو که کان .
 موشگین : رهش ، یا بۆن خووش
 وهك موشگ (میسك) .
 موشیر : وه زیر ، له سه رده می
 عوسمانی به کاندای .
 موصه یقه ل : زاخاو دراو .
 موطاع : گوئی بو شل کراو .
 موخته قیدان : خاوه ن باوه ران .
 موعجیزنوما : موعجیزه پیشان دهر .
 وهك موعجیزه .
 موعطی : ده هنده .

مه خموور : مهست .
 مه خيزو : هه لئهستى . بهرز
 ئه بيته وه .
 مه دام : هه ميشه .
 مه دو : ئه دا .
 مه دوو : مه دروو .
 مه دهرو : ئه دا .
 مه دهرو ت بازي : ئه تخه له تينى .
 مه دهرو وش : ئه دا .
 مه دهه : ئه دهه .
 مه دهنى : خه لكى مه دينه .
 مه دهون : ئه دهه .
 مهه : مه گهه ، بوچى .
 مهه رانه زوبان : زوبان دريژى مه كه .
 مهه رانى : لى ئه خورى .
 مهه رد : بنيا دهه .
 مهه ر دانه گى : پيا وه تى .
 مهه رد ئه فگه نده : پياوى به زه ويدا
 دراو .
 مهه رز : سنوور .
 مهه رزو بووم : ولات .
 مهه روى بهن : گير را وه ته وه .
 مهه ريژ : مه وه ريژنه . مه ريژه .
 مهه ريژو : دانه وه رى .
 مهه زاقى : گالته ، قه شمه رى .
 مهه زانووم : ئه زانم .
 مهه زه ن : مه ده (له ليدان) .
 مهه زه ن حه رف : قسه مه كه .
 مهه ساو : مه سوو .
 مهه ستانو : ئه ستينى . زه وت ئه كا .
 مهه ستوور : شار او ده . بهو
 مهه عنايه ش ها تو وه كه له (مهست)
 وه ر گير ابى .
 مهه سوچو : ئه سووتى .
 مهه سووژ : مه سووتينه .

مهه سووژو : ئه سووتى .
 مهه ششاقه : ئه وانه ي خه طاطى
 ئه كه ن .
 مهه شه ل نوماى دل : دل
 روون كه ره وه .
 مهه شه له دارى : خهريك بوونى چراو
 چراخان .
 مهه شو : ئه چى .
 مهه شوو : ئه چم .
 مهه شى : ئه چى .
 مهه شى نه هوش : له هوشى خوئى
 ئه چوو ، ئه بوورايه وه .
 مهه صاف : مه يدان .
 مهه صقه ل دهه جه بين : مه صقه ل بده
 له ناوچاوانت و جوانى بكه .
 مهه عرووف : شىخ مه عرووفى
 كه رخى ، يه كيكه له گه وه
 كه و رانى ئه و ليا .
 مهه غاران : ئه شكه وتان .
 مهه غاره : ئه شكه وت .
 مهه غز : ميشك . پوخته ، خو لاصه .
 مهه فره ش : رايه خ .
 مهه فره ش نوما : وهك را خراو
 پيشان دهه .
 مهه قهوور : غه مبار ، به زيو .
 مهه كار : دامه چينه .
 مهه كو : ئه كا .
 مهه كهه : مه كه .
 مهه كهه ران : ئه كه ن .
 مهه كهرو : ئه كا .
 مهه كه رووت : ئه تكه م .
 مهه كه رى : ئه كه ي .
 مهه كه رين : ئه كه ين .
 مهه كه ند : هه لئه كيشا .
 مهه كه يم : ئه كه ين .

مه لآمهت .
 مه نسووب : دهست و پتوهند .
 مه نشان : قنج مه كه ردوه .
 مه نشوور : مه شهوور ، به ناوبانگ .
 مه نصور : مه نصورى جه للاج كه
 له سهر (انا الحق) وتن كرا به
 دارا .
 مه نصوروار : وهك مه نصورى
 جه للاج .
 مه نفوور : جه زلى نه كراو ، بيزراو .
 مه نقووش : نه خش كراو .
 مه نقهله : مه قهلى ، ئاگردانى
 ته نه كهو مه عدن .
 مه نگه لووس : شارى كه له هيندستان
 به فيلى زده للاح به ناوبانگه .
 مه نمانا : نه يواند .
 مه نمانو : نه نوينى .
 مه نوشن : نه نوشن .
 مه نوشو : نه نوشى .
 مه نيا : نه نا (له دانان) .
 مه نيشان : دائه نيشن .
 مه نيهر : مه نى .
 مه نيهرؤ : دائه نى .
 مه نيهرى : دائه نى .
 مه وات په نيشان : پى نه گوتن .
 مه واچا : نه يوت .
 مه واچيم : نه ليين .
 مه وازين : جه معى (ميزان) ي به مه عنا
 ترازووه .
 مه واست : نه خواست .
 مه وانه : مه خوينه .
 مه ووج : شه پؤل .
 مه ودا : ده مى تيغ ، كينا يه له
 برو .
 مه ولاى رؤم : جه لاله ددينى رؤمى .

مه كيانم : نه نيرم .
 مه كيانؤ : نه نيرى .
 مه كيشام : نه مكيشا .
 مه گر هوا : نه گريا .
 مه گوذار : مه هيله وه .
 مه كهس وار : وهك ميش .
 مه كيرؤ : دائه گرى .
 مه كيرؤن : نه گرن .
 مه كيروو : نه گرم .
 مه كيره : مه خوازه .
 مه كيريم : وه نه گرين .
 مه كيبلا : نه گهرا .
 مه كيبؤ : نه گهري .
 مه لجهم : كراسو مهر چنراو يكي ترى
 ئاوريشم . نه سله كهى (مولجه م) ه .
 مه لهخ : كوله .
 مه له غزو : نه خليسكى .
 مه لهك شاهى : لتيكه له هؤزى
 فه يلى .
 مه لهكى مهوت : فرشته ي
 گيان كيشان .
 مه م : مه مك .
 مه مالا : نه پرواند .
 مه مالتؤ : نه مالى .
 مه مانؤ : نه مينى . نه مينيتته وه .
 نه نوينى ، نه شوبه ي .
 مه ملوو : پر .
 مه مهوور : مؤر كراو .
 مه مند : مابه وه .
 مه مندؤ : نه مينى .
 مه نده : پاشماوه .
 مه ندهن : ماوه .
 مه ندهنان : ماوم .
 مه نديل مه رهض : دهسته سرى
 نه خوشى ، نيشانه ي سه رماو

ناخوآزدهگان : نهخوآيندهواران .
 نادر ئەساس : بنهوان وەك بنهوانى
 (نادر شا) پتەو .
 ناديرە : ناياب .
 نارى : نههينى .
 ناف : ناوك .
 نافبەستە : ناوكبەسراو .
 ناغە : حوشترى مېنگە .
 ناكا : ناكاو .
 ناكەردەنى : پتويست نهبوونى
 كردنى كاريك .
 ناگوفتەنى : پتويست نهبوونى
 وتنى شتيك .
 ناگەهان : لەپر .
 نالا : نالاندى .
 نالاشى : پارانهوہ .
 نامەوەر : ناودار .
 نامىق : نامىق پاشاى والىى بەغدا .
 ناوہرد : نههينا .
 ناوہرين : نههينين .
 ناھەنچار : نهگونجاوو ناجۆر .
 نما : نوپژ .
 نمانا : نیشاندا . نيشانىدا .
 نواندى .
 نمانان : نواندووہ .
 نماناى : نواندت .
 نەھدپۆش : لەقەبى بەھرامى گۆرہ .
 نەھدەى : نادەى .
 نەمز : نازانم .
 نەھکۆ : ناکات .
 نەھکەن : ناکەن .
 نەھيۆ بە گير : گير ناکەوى .
 نوبووہت پەنا : مەبەست پيغەمبەرہ
 (د. خ.) .
 نوشا : خواردنەوہ .

مەوينۆ : ئەبينى .
 مەويەرۆ : تپتەپەرى .
 مەويەريت : تپتەپەرى .
 مەھتاب : مانگەشەو .
 مەھتابى : تيشكدارى .
 مەھوہش : ئافرەتى وەك مانگ
 جوان .
 مەيازماى : تاقي مەكەرەوہ .
 مەياوان : ئەگەن .
 مەياوۆ : ئەگات .
 مەيۆ : ديت .
 ميان : ناوقەد ، كەمەر . نيوان .
 ميانە : ناوہراست ، مامناوہندى .
 ناوېژى .
 ميريخ : يەكئىكە لە ئەستيرە
 گەرۆكەكان ، ئەلپن نيشانەى
 بەختەوہرى يە .
 مېرغوزار : باخو گولزاري چر .
 ئەسلەكەى يا (ميرگزار) يا
 (مورغزار) .
 ميزان : ترازوو . ئەستيرەيەكە .
 يەكئىكە لە بورجەكان ، ئەكەويتە
 پايزەوہ .
 ميعبەلە : سەرەرمى دريژو پان .
 ميهەر : خۆر .
 ميهمان عەزیز : ميهمان دۆست .
 ميههيز : ئاوزهنگى .

(ن)

نائيل : بەھرمەند .
 ناب : بىخەوش .
 نابەكار : بەدكار .
 ناپريۆل : ناپليۆن .
 ناپەديد : ون .
 ناخواندە : بانگ نہکراو .

نه دهوانم : له هه لپه و راکردنام .
 نهړ : نير .
 نهړانی : نهړه واندن .
 نهړانیی نهړد : زار بو نه هاتن ،
 کینایه یه له به دبه ختی .
 نهړده بان : په یژه .
 نهزانای : نه تزانی .
 نهژاد : ره گز .
 نه شانۆ : نه وه شینې ، دانه چینی .
 نه شنه فته نیم : نه مان بیستووه .
 نه شنه وا : گوی رایه ل نه کهر ،
 نه بیس .
 نه شنه وان : نه بیسن .
 نه شو : نه چی .
 نه شیب : نزمی . دۆل .
 نه عشی : تابووت .
 نه فرین : له عنهت .
 نه قاف دا : دای به کتوی قافدا .
 نه قش سهنگ : نیگاری له بهرد
 هه لکه نراو . کینایه یه له
 بی دهنگی یا له نه گوران .
 نه ققاش : نه قشو نیگار کهر ،
 مه به ست له خودایه .
 نه گو : نه کات .
 نه کهر دام : نه مکردایه .
 نه کیانان : نه نیرن .
 نه کیانی : نه نیری .
 نه (لاساس) هن : له حاله تی (لا
 مساس) دایه ، واته : نابج
 دهستی بو بیرئ . ئیشاره ته
 بو جادووه کهی (سامیری) که
 به بهنی ئیسرایلی یه کانی وت
 « دهست له گویره که که مه دهن » .
 نه مانۆ : نه مینې .
 نه مسه دوهیلی درهخت : نه و دارو

نو شایین : نو شیبوویان .
 نو شانوش : هاواری (نوشی گیانت
 بی !) له کوری خواردنه وهدا .
 نوشوستهن : دانیشن .
 نو قره : زیو .
 نو قره ی یهخ : سه هۆلی وهك زیو
 سپی .
 نوماز : نو یژ .
 نومایان : ئاشکرا .
 نوور نه فشان : نوور به سه ردا
 پر ژینراو .
 نویسنده : بنووس .
 نویشته : نووسراو .
 نه : له : به ناو .
 نه بان : نه بن .
 نه بایه د : پتویست نی یه ، نابج .
 نه بوگه : داریکه به ره کهی شتیکی
 وهك گو یژه .
 نه بی : نه بوو .
 نه بی نیسیان : له بیر نه چیته وه .
 نه پویی : رانه کهی .
 نه پیچا : هه لی پیچا .
 نه تاب : له تاو .
 نه تاوا : نه یوانی .
 نه تاوان : نه یانتوانی .
 نه جد : دهشتی نه جد که مه جنوونی
 تیا نه سوورایه وه .
 نه جم : نه ستیره .
 نه خچیر : چه یوانی راوی .
 نه داران : نیانه .
 نه دارۆ : نی یه تی .
 نه دارۆ کهی : وهختی نی یه و ناوترئ
 کهی بووه .
 نه دارۆن : نی یه تی .
 نه داروون : نیمه .

دره ختانه‌ی وهك ده‌وله‌تی بچووكی
 نه‌سان .
 نه‌مهند : نه‌ما .
 نه‌مهندهن : نه‌ماوه .
 نه‌مهندهن به‌یاد : له‌بیرنه‌ماوه .
 نه‌میسه : دووزوبانی .
 نه‌نگ : شووره‌یی .
 نه‌نگ نام : به‌دناوی .
 نه‌مانای پیشان : پیشانت‌نه‌دان .
 نه‌مانی : نه‌نوینی .
 نه‌و : نوئ .
 نه‌واتم : نه‌موت .
 نه‌ودما : له‌وه‌پاش .
 نه‌وره‌سته : تازه‌پیگه‌یشتوو .
 نه‌وذر : کوری مه‌نووچه‌هر ،
 له‌پادشا پیشدادی‌یه‌کانی ئیران .
 نه‌وره‌س : تازه‌هه‌لچوو .
 نه‌وفهل : نه‌و زه‌لامه‌ی له‌یلای یاری
 مه‌جنوونیان لی‌ماره‌بری .
 نه‌وکیسه‌گان : تازه‌ده‌وله‌مه‌ندان .
 نه‌ومید : نائومید .
 نه‌وید : مزده .
 نه‌وینۆت : نه‌تبینی .
 نه‌هیپ : هیرش .
 نه‌ی : له‌م . شمشال .
 نه‌یاوای : نه‌گه‌یشتی .
 نه‌ی‌توول : توولی نه‌یجه .
 نه‌ی‌جادا : له‌م جیگادا .
 نه‌ی‌چی : شمشال‌ژهن .
 نه‌یۆ : نه‌یه‌ت .
 نیا : دانا .
 نیان : دایان‌نا .
 نیش : نازار . چزیپوه‌دان .
 نیشاب : تیر . نه‌سله‌که‌ی
 (نوششاب)ه .

نیشت : دانیشت .
 نیک : چاک .
 نیک‌بین : چاک‌بین .
 نیک‌ی : چاک‌ی .
 نیگا : ته‌ماشا .
 نیگهران : داماوو خه‌فه‌تبار .
 نیگه‌هبان : پاسه‌وان .
 نیگه‌هدار : راگره .
 نیلوفهر : گولیکی ئاوی‌یه‌ئه‌لین
 له‌گه‌ل هه‌له‌هاتی خوردا‌سه‌ر
 ده‌ردینئو له‌گه‌ل ئاوا بوونیا
 روئه‌چیتته‌وه .
 نیلوفه‌ری : شین وه‌ك گولی
 نیلوفهر .
 نیلی‌گوون : گه‌وره‌و شین وه‌ك
 ئاسمان .
 نیهان : په‌نهان .

(و)

وابه‌سته : پیوه‌ندی‌دار .
 واپۆر : پاپۆر .
 واتم : وتم .
 واتهن : وتوو .
 وار : خوار . وینه (که به‌دوای
 وشه‌یه‌کی‌تره‌وه‌ه‌بی) .
 وارا : باری .
 واران : باریوه .
 واردشان : خواردیان .
 واژگوون : سه‌رنیگوون .
 واستشان : خواستیان .
 وافیر : زۆر ، فره .
 والاته‌بار : پایه‌بلند .
 والی‌نه‌ژاد : نه‌وه‌ی گه‌وره‌گه‌وران .
 وام : قهرز .

سروشستی تیپه‌کان دامه‌زراوه .
ویلايهت په‌نا : کینایه‌یه له ئیمامی
عه‌لی .

وییم وست : خۆم خسته .
ویهرده : به‌سه‌رچوو . پيشوو .
ویهرده‌ن : به‌سه‌رچوووه . تیپه‌ریوه .
ویهردی : به‌سه‌رچوویت .
تیپه‌ریت .

(ه)

ها : وا .
هام‌دووش : هاوکۆل .
هام‌فهرد : هاوسهر ، هاوری .
هام‌وشۆ : هات‌وچۆ .
هاموون : ده‌شت .
هانا : هاوار ، په‌نا .
هۆرداشان : هه‌لیاندا .
هۆرگنیا : هه‌لکه‌نرا .
هۆرگیران : هه‌لگرن .

هورمز : روژی یه‌که‌می ههر
مانگیکی شه‌مسی‌یه ، له‌و روژهدا
سه‌فه‌رکردن و جلی نوی
له‌به‌رکردن پیروژه . ناوی
فریشته‌یه‌که کاروباری ئه‌و روژه‌ی
به‌ده‌سته . ناوی ئه‌ستیره‌ی
موشته‌ریشه . ناوی کوری
به‌همه‌نی کوری ئه‌سغه‌ندیاریشه .
ناوی کوریکێ ئه‌نه‌وشیروان و ،
ناوی خوای گه‌وره‌شه .

هۆریژا : هه‌ستا .
هۆزه‌بر : شیر . چابوک .
هومایوون فال : به‌خت پیروژ .
هومایوون فهر : به‌خت پیروژ .
هوون : خوین .

وام‌داران : خاوه‌ن قه‌رزه‌کان .
وامه‌نده : داماو .
وانا : خوینده‌وه . خویندی .
وانان : خویندیانه‌وه . بخویننه‌وه .
وانۆ : بخویننی .
وریزه : هه‌لسه .
وست : خست . خسته .
وست وه گه‌زافدا : به‌درۆی
خسته‌وه .

ونارا : رایگرت .
وه‌به‌ریه‌یۆ : بیته‌پیشه‌وه .
وه‌پا‌مدراوه : به‌پیتوه‌ی‌راوه‌ستایه‌وه .
وه‌تر : سی رکات نوێژه‌ی‌دوانیان
پیکه‌وه‌و یه‌کیکیان به‌ته‌نها پاش
نوێژی عیسا ده‌کرین .
وه‌ر نه‌کوچ : پیش‌کوچ و بار کردن .
وه‌رین : پیشین .
وه‌ش : خوش .
وه‌شه‌ن : خوشه .
وه‌شی : خوشی .
وه‌تگ : گه‌لا .
وه‌لوه‌له : هه‌راو هۆریا .
وه‌لی : به‌لام .
وه‌نده : خویندنه‌وه ، بیر لێ
کردنه‌وه .
وه‌نده‌م : خویندنه‌وه‌م . مه‌به‌س
(باس کردن) ه .
وه‌نه‌ش : لیتی . پیتی .
وه‌نهم : پیم .
وه‌ی‌فرۆش : ئاژاوه‌گیر .
ویارا : رابوارد .
ویبت نه‌ده‌ی ته‌فره : خوت
دوانه‌خه‌ی .
ویش : خوی .
ویفیق : زانیاری‌یه‌که له‌سه‌ر

(ی)

- یا حہی : خواہ .
یادئاوہری : وہ بیرھینانہ وہ .
یاس : یهئس ، نائومیڈی .
یاسال : تہرتیب .
یانہ : مال .
یاوا : گہیشت .
یاونا : گہیانند .
یاونان : گہیانندیان .
یا هوو : خودایہ .
یوسر : ئہبوونہجیب ، یہکیکہ لہ
ئہولیای خودا .
یوم الشومار : روژی قیامت کہ
چاکہ و خراپہی تیا ئہژمیرری .
یوم القرار : روژی قیامت .
یوشوع : یہکیکہ لہ پیغہمبہرانی
بہنی ئیسرائیل .
یہ : ئہمہ .
یہختہسار : کاول ، خاپوور .
یہخ کوردہن : بہستوویہتی ، بوہ بہ
سہھوؤل .
یہعقووبوار : خہمگین وەك
حہزرہتی یہعقووب .
یہقہ چاك : یہخہ دراو ، تازیہبار .
یہکسان : وەك یەك .
یہگانہ : تاقانہ .
یہل : پالہوان .
یہن : ئہوہندہ .
یہنگی دنیا : جیہانی نوئی ، ئہمہریکا .
ییرشت : ہیرش .
ییلغار : ہیرش .

- ھوونین : خویناوی .
ھووہیدا : ئاشکراو دەرکەوتوو .
ھەر بار : ھەر جاری .
ھەرچی بادا باد : ھەرچی ئہبی ،
بیی .
ھەردە : چۆلی .
ھەرگا : مادەم ، ھەركات .
ھەرہسە : ھەرہس . کہ سەرما
ئەشکی و زەوی گەرم ئەبیتهوہ ،
بەفر لە بنەوہ دەس ئەکا بە
توانەوہ و ژیرەکە ی بۆش ئەبی و
ئەخلیسکی و بەرہو داوین
ئەروا . بەرپوہ لەگەل خویا
کۆمەلێ بەردو گلش راپیچ ئەکا .
وائہبی دی بەسەر ئاوایشداو
گەلێ مال کاول ئەکا .
ھەزار : بلبل .
ھەژدانە : ناوچە یەکی فەیلی نشینہ
لە باشووری کوردستانی ئیران و
عیراق .
ھەستیم : بوونم ، گیانم .
ھەمتا : ھاوتا ، چەشن .
ھەمراز : ھاودەنگ ، ھاوری .
ھەم نەفەس : ھاوژین ، ھاوہناسہ .
ھەن : ھە یە .
ھەنجار : بنہما .
ھەنگام : کات .
ھەنگامە : کۆرو بەزم و مەجلیس .
ھەنەن : ھە یە .
ھەنی : تر .
ھەوادا : فرییدا .
ھەوا سەند : دایہ شەقە ی بال .
ھە ی : دە ی .
ھە ی کەر : ھە ی بکە ، لی بخورہ .
ھیمان : ھیشتا .

پیرست

- پیشہ کی ۳
- دیوانی فقہی قادر چوں نامادہ کرا ؟ ۴
- چہ ند لاپہرہ یہک لہ بارہی فقہی قادری ہمہ وہ ندہ وہ ۱۵
- ئاخو فقہی قادر (سہ ماو زہمین) یکیشی ھہ یہ ؟ ۳۶
- چہ ند وشہ یہ کیش لہ بارہی تیرہی ھہ وہ ندہ وہ ۴۰
- چہ ند نموونہ یہک لہ ھہ لہ رینووسی بہ کانی دەسنووسہ کھی (م) ۴۶
- کتاب درودنامہ ۳
- کتاب معراج نامہ حضرت رسالت پناھی ۵۴
- در ثنا و حمد حضرت الوہیت پناھی بحروف ہجاء ۱۰۵
- شروع باحوال مؤلف کتاب ۱۳۰
- کتیبی فہضیلہ تی بہ نی ئادہم ۱۵۸
- در مقالات اشعری و جبری و رد قول جبریان ۳۷۴
- کتاب (پند الحکما) ۴۴۶
- کتیبی عہ قیدہی ئیسلام ۵۱۴
- قصائد ۶۶۲
- چہ ند پارچہ شیعری کی حہ یدہر عہ زیز خوسرہ و ۷۴۹
- فہرہہ نگوؤک ۷۵۶
- ۷۸۹

دانه‌ی به دوو دیناره

چوار هزار دانه لهه م کتیبه له چاپ دراوه

له کتیبخانه‌ی نیشتمانی به غدادا
ژماره ۱۵۱۲ ی سالی ۱۹۸۰ ی دراوه تی

من مطبوعات المجمع العلمي العراقي
« الهيئة الكردية »

المجموعة الشعرية

لفقى قادر هموند

جمعها وحققها وأعد المعجم لفرداتها

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل للمجمع العلمي العراقي

و

فاتح عبدالكريم

مطبعة المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٨٠

A PUBLICATION OF THE IRAQI ACADEMY

((KURDISH GROUP))

THE POETICAL WORKS OF

FAQE QADIRI HAMAWAND

COLLECTION, COLLATION AND GLOSSARY PREPARATION BY :

MALA ABDULKAREEMI MUDARRIS

AND

FATIH ABDULKAREEM

IRAQI ACADEMY PRESS

BAGHDAD — 1980